Bibliotéka žiwotů Swatých

wydáwaná

Wědictwím sw. Cyrilla a Methodia.

Číslo VIII.

na rok 1863.

Žiwot sw. Aurelia Augustina.

Sepsal

Dr. Frant. Xav. Hošek.

W Brně 1863.

W komisí u Antonína Nitsche.

Tiskem Rudolfa M. Rohrera.

Žiwot a spisy
sw. Aurelia Augustina,
biskupa Hipponského,
Otce a Učitele sw. Církwe katolické.

Sepsal

Frant. Xav. Hošek,

doktor theologie, professor pastorálky a katechetiky na theologickém ústavu diocésy Brněnské, člen výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Nákladem Dědictwí sw. Cyrilla a Methodia na rok 1863.

Cena 2 zl. rak. čísla.

W Brně 1863.

W komisí u Antonína Nitsche.

Tiskem Rudolfa M. Rohrera.

Jeho Excellencí

Nejdůstojnějšímu a Vysokorodému

Pánu, Panu

Antonínu Arnoštovi

Hraběti Schaaffgotsche-ovi

Svobodnému Pánu

na Künastu a Greifensteinu,

z milosti Boží a stolice apoštolské

biskupovi Brněnskému,

papežskému domácímu prelátu a přistojícímu trůnu, hraběti římskému, Jeho cís. král. apoštolského Veličenstva skutečnému tajnému radovi a kommandéru cís. rak. řádu sv. Leopolda, doktoru v bohosloví, kanovníku knížecí věrné metropolitné kapitoly Olomoucké, skutečnému spoluoudu Dědictví ss. Cyrilla a Methodia, spoluzakladateli Dědictví sv. Jana v Praze, spoluoudu cís. kr. mor. slez. společnosti hospodářské a odboru historicko-statistického, spoluoudu mor. slez. spolku ochranného, i jiných vědeckých a dobročinných spolkův, atd. atd.

S nejhlubší uctivostí a pokorou

věnuje

spisovatel.

Úvod.

Dějiny Církve kat. ve IV. a V. století jsou zajisté v každém ohledu velepamátné. Třistaletý zápas onen, jenž nemá rovného v dějinách člověčenstva vůbec, tehdy ukončen, a Církev kat. vítězně opanovala. „Uprostřed přehrozného pronásledování a rozličných muk hlásáno bylo po všem světě evangelium, a Bůh sám vydával hlasatelům jeho svědectví v divech a zázracích a v rozličných dařích Ducha sv., tak že národové pohanští uvěřivše v Christa, křesťanskou láskou ctili krev mučedlníků, kterouž dříve v ďábelské zuřivosti vylévali; a sami králové, z jejichžto rozkazu Církev před tím pleněna byla, kořili se nyní jmenu Christovu, kteréž před tím ze země vyhladiti usilovali.“ Těmito slovy naznačuje sv. Augustin sám všeobecné poměry doby své. (O městě Božím kn. 18, kap. 50).

Nikterak se nedá popírati, že konečné vítězství Církve kat. hlavně a především přičísti se musí zřejmě patrnému působení prozřetelnosti Boží. Jakož ale vůbec v Církvi po-

zorovati jest působení Boží, tak též jisto jest, že spolu s ním také učinné bylo působení lidské, a pročež i druhého tohoto činitele náležitě oceniti jest. Byltě to život Církve, byla to krev její mučedlnická, z nížto se nad míru rozplozovala, a konečně byla to též věda křesťanská, kteráž se k dosažení vítězství onoho usilovně přičiňovala. Neb od počátku již slavně vynikala víra křesťanská onou známkou, kterouž ji Christus sám vytknul slovy: „Co vám pravím ve tmě, pravte na světle, a co v ucho slyšíte, hlásejte na střechách“ (Mat. 10, 27); od začátku již vystoupila do plné veřejnosti, vydala nauku svou veškerému světu, aby zkusiv ji, uvěřil; veřejně před celým světem vydávala počet z víry své, popírala zjevně pravdivost všeliké jiné nauky, kdežto naopak pohanství o nauce své mlčelo, a Muhamed jí nikoliv duchem, nýbrž mečem hájil. Takto z podstaty Církve samé vyvíjela se věda křesťanská, kteréž bylo na nejvýš třeba, aby se na odpor postavila mohútné literatuře řecké a latinské, a aby víry kř. proti celému světu nejenom hájila, nýbrž též dovodila důvody vzatými z podstaty víry samé, z historie člověčenstva vůbec, ano i z podstaty duše lidské. Jakkoli to tedy již byla úloha velmi těžká, přece ještě všemu zlému až na vrch vzešlo, když současně hájiti bylo nauky církevné proti nejrozmanitějším bludům kacířským. Takto vzniknul Církvi boj nerovný velmi, an kdy krutá moc

světská křesťany ze země vyhladiti usilovala, stejnou dobou zápasiti bylo s ohromnou silou literatury řecké a latinské a i s nepřátely z lůna Církve pochodícími. Však ale není ve hluku zbraní klidnému bádání a rokování místa! Jak tedy mohla Církev tehdáž dostáti úkolu, vědou svou též překonati všeliké nepřátely své, kdy po 300 let krvácela?! Když ale s počátkem IV. století zlomila tělesnou moc pohanstva, předčila již úloha, překonati též duchovou moc jeho. Církev zvítězila a opanovala krví svou, nyní však musela si osvojiti vítězství to, a slovem a vědou dovoditi, že samojediná má právo, vládu držeti nad veškerým světem.

A proto rozvíjela se po celé století IV. v Církvi kat. tak tvořivá činnost, že doba tato vším právem dobou nejvyššího květu sluje Pohanstvo tehdy soustředilo naposledy všecku vědu svou a vše umění své, vedouc je do boje; křesťanstvo naproti buduje vniternou jednotu nauky své, ustaluje nový život ve světě, rozšiřuje pravou osvětu a vzdělanost, září duchaplnou vznešeností svou a přemáhá všeliké odpory rozhodnou mocí svou, jakouž nové tvoří a staré zachovává. A úlohu tuto veleznamenitou vznesla prozřetelnost Boží na svaté Otce doby této, kteříž životem, slovem, vědou a mnohdykráte též krví svou Církev vzdělá-

vali, a duchovní syny jí plodili. Proto právě IV. a V. století skytá nám dlouhou řadu velkých oněch a velebných osobností, kteréžto v každém ohledu skvělými okrasami doby své byly a jimi dověčně i zůstanou. I v tom zřejmě viděti jest zláštní působení prozřetelnosti Boží, že za toho času sv. Otcové co strážcové postaveni jsou po veškerém světě na místách nejdůležitějších!

Atheny byly tehdy ještě hlavním sídlem vědy a všech umění; tuto, jako ve světovém přístavu, scházela se studující mládež z Europy a Asie. Křesťané a pohané ostřili zde zbraň svou, kterou napotom víry své hájili. Zde studovali sv. Basilius a Řehoř, a současně s nimi Julian, napotomní císař, úhlavný nepřítel víry křesťanské. V Asii vynikala Antiochia velkolepými chrámy kř. a — divadly pohanskými: vedle rozmařilosti pohanské zářila sv. přísnost poustevníků křesťanských. Sv Jan Zlatoústý zde studoval, a zde nejprvé zazníval zlatý hlas jeho, kterýmž posluchače své k nebesům povznášel. Alexandria byla těžištěm všeho obchodu, spolu ale otčinou všeho kacířstva. Pestrá směsice domácích obyvatelů a četných cizinců zračila se též ve směsici nejrozmanitějších náhledů, nauk a bludů. Se strany křesťanské rozvíjel zde velkolepou činnost svou slavný biskup sv. Athanasius; později však měla tu školu svou Hypathea a přednášela o litera-

tuře a filosofii pohanské. Cařihrad byl prvním městem křesťanským, za všecku slávu svou povinován jsa víře křesťanské. Zde působili sv. Řehoř a Jan Zlatoústý; prvý vzdal se biskupství a odebral se do samoty, druhý zemřel u vyhnanství. Řím přeplněn byl pomníky, v nichžto se pohanství takřka vtělilo; šlechta římská nikterak se nechtěla vzdáti víry předků svých, která byla jedinou slávou jejich. Sv. Jeronym však zbořil poslední tuto hradbu pohanstva, a papežové této doby pojistili stálostí a obezřetností svou Církvi kat. vítězství. Karthago konečně složeno bylo ze živlů punických a římských, proslaveno vědami a obchodem, zásobovalo Italii obilím, avšak i zde přemáhala víra kř. nemravnost pohanskou a krutost kacířskou ústy sv. Cypriana, Tertulliana a konečně sv. Augustina.

Doba míru a slávy plodívá muže velké: tehdy však nebylo tomu tak, an je zplodila doba, kdy, jak Augustin dí, starý svět umíral, světová budova říše římské se bořila, a člověčenstvo strádalo bídy nesčíslné. Uprostřed zřícenin světa toho starého, stáli svatí Otcové Církve kat. samojediní, vytrvali a opanovali jak mocí ducha svého, tak i mocí cnosti a vědy své. Hlas jejich zaznívá po celém světě; uvnitř vzdělávají Církev svou, zevně plodí ji denně syny nové, zakládají školy křesťanské; bojují vědou, ospravedlňujíce víru svou a porážejíce filosofii, která byla staré bludy své za nové vyměnila;

nebeskou útěchu vlévají do srdcí člověčenstva zbědovaného; opírají se císařům, hájíce práva proti násilí a zastávajíce národy uhnětené ve jmenu Boha spravedlivého. Uvnitř Církve vznikají bludové se všelikou opovážlivostí, se lstí a násilím rozšiřují se; sv. Otcové však pronikají jasným okem ducha svého tkaninu ošemetností těch, a se vznešenou kř. zmužilostí vcházejí v zápas pro pravdu věčnou, a jejich působením objevuje se Církev světu co Církev vítězná. Takto sloužili sv. Otcové Církvi, vzdělávajíce ji životem i skutkem, slovem a vědou, a tím spolu prokázali i člověčenstvu největší dobrodiní!

Takové byly všeobecné poměry Církve kat., kdy ji prozřetelnost Boží uštědřila sv. Augustina, Otce nejslavnějšího, jehožto životopis laskavým čtenářům našim podáváme. Pravili jsme „uštědřila," poněvadž milost Boží Augustina zplodila ve prospěch Církve kat., a poněvadž na něho vznesla úlohu veleznamenitou, učinivši ho vzorem všeliké cnosti kř., vzorem činnosti kněžské a biskupské, obrancem víry kat., učitelem a spisovatelem nejslavnějším. Neb postavila ho na rozhraní dvojí doby: a proto činností svou dotýkal se doby minulé, spolu však položil základy doby nové, opatruje takto i dobu budoucí. Neb viděl ještě na vlastní

oči posud nezacelené rány Církve své, viděl ještě četné zástupy těch, kteříž pro víru byli krváceli. Život jeho byl ustavičný boj a ustavičná obrana nauky kat.; s druhé pak strany nepřetržená řada velkých prací, jimiž co biskup, učitel a spisovatel Církev kat. vzdělával. Činností touto ve všem se rovnal svat. Otcům předchůdcům, ano měl nejdůležitější podíl ve všelikých snahách jejich. Položil však též základy doby nové, vytknul směr době budoucí, a tím také opanoval ji a předčil sv. Otce předchozí své, že literaturu doby předešlé a vědecké snahy Otců, předchůdců svých, dočinil, výsledky její soustředil a v soustavu uspořádal, a že hlubokomyslným pojetím nauky křesť. a vědeckým výkladem a odůvodněním jistal se hlavným zakladatelem vědy a středem literatury křesťanské!

O tom zřejmě svědčí veškerý život sv. Augustina. Když totiž milosti Boží na víru kř. obrácen byl, ustanovil, ukryti se v tichou soukromnost, a hledati v ní veškeré blaženosti svojí. Jinak ale ustanovila prozřetelnost Boží! Nechala ho sice dlouho blouditi na poušti pohanské, *) potom však ho

*) Historie není zajisté než postupný rozvoj člověčenstva vedením prozřetelnosti Boží, a prospívání jeho k pravé

uvedla do samoty křesťanské, a když ho takto vypěstovala, *) postavila ho na svícen, tak že světlo jeho nejprvé zářilo po Africe, záhy pak paprsky své rozesílalo po veškeré Církvi kat.; a když konečně uhasnula svíce těla jeho, jasnojasně zářilo a zářiti bude světlo ducha jeho v Církvi kat. po všecky časy!

Slavné muže často potkává nemilý osud, že se jim v plné míře dostává nevděčnosti, i se strany těch, kteříž by jim měli nejvíce zavázáni býti vděčností. Na takovou nevděčnost však nemůžeme v životě sv. Augustina příliš sobě stěžovati. Usilovné péče a zá-

---

volnosti. Pravdu tuto víra kř. teprv světu zřejmě objevila a ji nás také naučila, rozuměti nejenom dějinám člověčenstva vůbec, nýbrž i dějům člověka jednotlivého, obzláště toho, který mohutností ducha a činností velkolepou vynikl. A proto patřice na život muže takového okem zásadou onou osvětleným, již co nejzřejměji vidíme a poznáváme poměr řízení Božího a volnosti lidské, nikoliv pomocí bezživotné abstrakce, nýbrž v obrazu živém, ve skutečnosti živé. Augustin rozřešil nám velkou otázku tu životem svým, a rozřešení to podal nám z vlastního vědomí svého, nabytého mnohou bolestnou, však též i mnohou radostnou zkušeností vlastní. A proto z ohledu toho též jest nám život jeho velezajímavý, v pravdě velký obraz psychologický.

*) Tak ovšem se stalo, že život Augustinův nejprvé nikterak se nedotýkal veřejných poměrů a záležitostí Církve kat., a proto jsme také nemohli ve spisu svém jich se dotýkati, a to tím méně, an nám, při oplývající hojnosti látky, šetřiti bylo určených mezí. Ostatně jsme předpokládali, a jak za to máme, vším právem, že laskaví čtenářové naši pilně čítali dějepis sv. Církve kat. od Dra. J. Bílého, vydaný Dědictvím našim. Na základě tom stavěli jsme. Když však život Augustinův z blažené soukromnosti vystoupil do veřejnosti všeobecných poměrů, tu ovšem již vymáhala nutná potřeba, vzíti je v úvahu k objasnění celého pásma dějin.

sluhy jeho byly tak všeobecně uznávány, že k moudrosti jeho hledělo se všude s obdivováním a uctou. Sláva a velikost Augustinova mohla sice vzbuditi nenávist a zášti, milostnost však ducha jeho byla tak velká, že nedala vzniku ani závisti ani nenávisti, nýbrž všeliké hnutí odporné přemáhala okouzlující lahodností svou. „Blaze tobě, sláva tvá zní po celém světě! Katolíci tě uznávají a ctí co nového upevnitele staré víry! V každé sice době jsem velikou úctu k tobě choval, a miloval jsem přebývajícího v tobě Pána a Spasitele našeho; nyní ale může-li to býti, k plnosti té ještě něco přidávám a vrchem ji doplňuji, tak že beze vzpomínky na tebe projíti nenechám ani jedné hodiny!“ Tento věnec vavřínový položil nejučenější Otec Církve kat., sv. Jeronym, na hlavu sv. Augustina! (Sr list 195.) Žádný Otec Církve kat. nemůže se rovnati Augustinovi svědectvím tak slavným! Chvalná slova ta ale byla počátkem dlouhé řady chvalořečí, *) po všecka století hlásajících slávu Augustinovu, tak že jméno Augustin jest v Církvi kat. jméno nejslavnější. Vypravuje se, že Otcové na sněmu Tridentském shromáždění, na jednom oltáři položiti dali knihy písma svat., na druhém pak naproti veškeré spisy sv. Augustina. Takto by ovšem byla Církev viditelným způsobem osvědčila rozhodný vliv

*) Sr. o tom Henr. de Noris Vindiciæ Augustinianæ, kap. poslední str. 371—459.

Augustinuv na rozvoj církevné vědy a života církevného.

V této zbožné úctě, činěné sv. Otci po všecka století a ode všech národů, má také národ náš účast svou. Když totiž v 14. století mniši Augustiniani ustanoveni byli strážcemi hrobu sv. Augustina v městě Pavii, jednalo se o vystavění kláštera blíže chrámu, v němž tělo svat. Otce odpočívá. Český král Jan Lucemburský, znamenitě přispěl k dosažení zbožného účelu toho. Tutéž úctu osvědčovala i literatura naše v každé téměř době. Nejzbožnější učenec národu našeho, Tomáš Štítný, čerpal jak učenost tak i zbožnost svou ze spisů sv. Augustina, a, jak se podobá, první převáděl spisy jeho na jazyk náš. Za časů pozdějších měl dosti četných následovníků, *) čemuž se obdivujeme, zpomínajíce těžkých nesnází, které literaturu kat. v národě našem po všecky časy skličovaly.

Památka Otcův jest nám vždy drahá a milá: však ale ukládá nám též povinnost, následovati příkladu jejich. Úvahy takové tanuly nám na mysli, a povzbudily nás, že jsme k vybídnutí (jemuž odporovati vděčná úcta nám zabraňovala) na se vzali úlohu, sepsati životopis sv. Otce Augustina. Chtěli jsme především pokračovati ve směru, kterýž otcové naši tak chvalně nám vytknuli,

*) Srovnej o tom J. Jungmanna Historii literatury české na str. 39 a d.

a doplniti mezeru, kterou pro nepřízeň časů nám zůstavili. Bolestně jsme totiž nesli, že literatura naše neměla posud životopisu nejslavnějšího Otce Církve kat. A proto jsme již neváhali, aniž vážili skromné síly své, nýbrž ruku (mnohdykráte ovšem třesoucí se) přiložili jsme k dílu, jehož vykonání na nás též vymáhala úcta, jakouž co kněží katoličtí povinováni jsme sv. Otci, zakladateli vědy kř.! Činili jsme to tím ochotněji, vědouce, že život sv. Augustina má do sebe tolik zajímavosti, a že v sobě zahrnuje bohaté prameny všestranného vzdělání, což v nás vzbudilo bezpečnou naději, že podáním životopisu sv. Otce toho milému národu našemu se zavděčíme. Však ale chtěli jsme spisem svým též přispěti k oslavení tisícileté památky sv. apoštolu našich, sv. Cyrilla a Methodia! Vždyť pak velký duch Augustinův zračí se nám ve sv. Cyrillu, a milostná mírnost Augustinova ve sv. Methodovi. A nauka, kterouž sv. apoštolové tito národu našemu hlásali, byla nauka Církve katol. a nauky této nejslavnějším svědkem, staré víry této upevnitelem novým jestiť sv. Otec Augustin. Život jeho jest nám zřejmým důkazem, že pravda toliko a jedině člověka blažena činí, pravda ona, kterouž Augustin proti rozmanitým bludům tak vítězně obhajoval, a kterouž s nepostihlou bystrostí svou tak jasně dovozoval a utvrzoval. Chtěli jsme tedy k

tomu přispěti, aby milý národ náš zamiloval si tuto sv. pravdu, kterouž od počátku a vždy Církev kat. bez proměny hlásala a hlásá, a aby k této Matce své, k Církvi slavných Otců svých, sv. Cyrilla, Methodia, Václava, Vojtěcha a j. s upřímnou věrnosti přilnul. Chtěli jsme k tomu přispěti, aby národ náš nikterak nezabíhal do bludu, před časy z lůna jeho vyšlého, do bludu, jejž taktéž před časy již sv. Augustin vyvrátil. Sv. Augustin vybudoval vniternou jednotu Církve kat., byl ale též nejslavnějším obrancem zevniterné jednoty její. Jak jsme tedy měli aneb mohli zapomenouti na bratry naše od jednoty víry a Církve naší odštípené?! To jsme nikterak nemohli, nýbrž zatoužili jsme celým srdcem svým, a k tomu chtěli jsme přispěti, aby zavládnul mezi námi milostný a smírný duch Augustinův, duch to lásky oné, která i daleko od sebe vzdálené a oddělené svazkem jednoty spojuje. Nevíme sice, kdy ona ráje-plodá palma luhy naše okrývati bude, to ale na jisto víme, že ji vydati může jen a toliko duch lásky. Mohútná a milostná osobnost Augustinova tedy vzbudiž mezi námi ducha smířlivého, ducha lásky a ducha zbožné úcty k sv. apoštolům našim, sv. Cyrillu a Methodiovi, kteříž hlásajíce nám víru Církve kat., byli pravými nástupci sv. Augustina, „nového upevnitele staré víry!“ Bůh sám vyslal sv. apoštoly ty k národu našemu, a

oni učinili začátek velké úlohy své. Kdy ale bude celá úloha ta na veškerém velkém národě tom ku konci přivedena?! Svatí Zakladatelé oni, prosmež, by přimlouvali se za Nástupce své, a za všecky, kteříž pokračují v konání úlohy jejich, aby Bůh milosrdný, Christus Spasitel, a Duch sv, Duch jednoty a lásky veškerý národ ten sjednotil u víře, kterouž před 1000 lety svatý Cyrill a Method hlásali! —

Co do ústroje spisu našeho bylot nám podati obraz veškerého života sv. Augustina a sice podle historického rozvoje jeho. A proto již jsme nemohli býti na rozpacích, máme-li zláště pojednati o životě, a zláště o spisech sv. Otce. Toto jen tehdy státi se může, kdy vypravování dějů života od pojednání o spisech odděliti se dá. To však jest zde věcí zhola nemožnou, an život a spisy sv. Otce nalézají se ve spojení podstatném, což zřejmě pozorovati jest nejenom na prvých spisech jeho, nýbrž i na pozdějších, obzláště těch, kteří jsou obsahu polemického. Však ale takovýto způsob vypravování má velké obtíže, kterých nikterak překonati nelze. Jiná taktéž nemalá nesnáze vyskytla se za ulohou naší, psáti ve prospěch širšího kruhu obecenstva, a proto žádáme laskavého čtenáře, by nám obzláště této nesnáze těžce nevážil, předpokládajíce, že vůbec známo jest, jak nesnadno, podati dokonalý

obraz osobnosti tak velké, jakou byl svatý Augustin.

Co do zdrojů konečně, k nimž jsme při spisování zření brali, jmenovati dlužno především spisy sv. Augustina (u vydání Benátskem od roku 1729.) Soudného čtenáře nezůstane tajno, že jsme za základ položili životopis sv. Otce, sepsaný od proslulých otců Maurinů, a že jsme též náležitý ohled měli na jiné četné životopisy sv. Otce, jmenovitě ale Lancilotův (v Antorfě 1616), J. V. Berti-ho (v Benátkách 1756), J. Rivius-a (v Antorfě roku 1646), Fr. Kloth-a (II. svazky, v Cáchách 1840), Poujoulat-a (v Šafhausenu II svazky 1845), C. Bindemann-a (II sv. v Berlíně a Lipsku 1844 a 1855). Co do spisů svat. Augustina posloužilo nám Milleloquium S. Augustini, a F. Bartholomæo Urbinate episcopo digestum (Brixiæ 1734) a Henr. de Noris, Vindiciæ Augustinianæ (Bruxellis 1675). —

Ku konci klademe ještě vroucí prosbu svou, aby kniha naše přispěla k oslavení jmena Hospodinova, a aby v srdcích milého národu našeho vzbudila vděčnou lásku k svaté Církvi katolické. —

V **Brně** na den sv. Klementa 1862.

Spisovatel.

Obsah.

		Strana
	Úwod	1
1.	Rodičowé sw. Augustina	1
2.	Mládí sw. Augustina	14
3.	Augustin na wyšších školách Madaurenských a w Karthagině	27
4.	Manichowci	46
5.	Augustin mezi Manichowci a co učitel w Thagaště	60
6.	Augustin co učitel řečnictwí na wysokých školách w Karthagině; přátelé jeho a první spis jeho o krásném a způsobném	76
7.	Augustin oddáwá se umění hwězdopraweů, záhy wšak odwracuje mysl swou od nich. Počátkowé odporu jeho proti Manichowcům	83
8.	Další wýwoj odporu Augustinowa proti Manichowcům. Otázka o zlu a námitky Nebridiowy. Rozmluwa Augustinowa s Faustem a odchod jeho do Říma	98
9.	Augustin co učitel řečnictwí w Římě a w Medioláně. Řečmi sw. Ambrože poznenáhla z bludu powstáwá. Přátelé jeho a swatá Monika	115
10.	Nowé boje Augustinowy	131
11.	Působení filosofie Platonowy na Augustina a konečné obrácení jeho	145
12.	Žiwot Augustinůw w Kassiciaku. Spisy jeho „proti Akademikům“ a „o žiwotě blaženém“	173

Strana

13. Spisy Augustinowy „o řádu“ a „samomluwy“ 189
14. Křest sw. Augustina. Spis jeho „o nesmrtedlnosti dusse“. Smrt sw. Moniky . . 205
15. Sw. Augustin w Římě. Spisowé jeho „o welikosti dusse, o wůli swobodné, o mrawech Církwe kat. a o mrawech Manichowců“ . 217
16. Náwrat swat. Augustina do Afriky a žiwot jeho w Thagaště. Smrt Nebridiowa a Adeodatowa. Spisowé Augustinowi „o učiteli, o hudbě, o I. knize Mojžíšowě, proti Manichowcům a o prawém náboženstwí“ . . 234
17. Sw. Augustin wyswěcen na kněžstwí. Činnost jeho kazatelská 254
18. Řeči sw. Augustina 290
19. Činnost sw. Augustina proti Manichowcům. Rozliční spisowé we prospěch katolíků sepsaní. Sw. Paulinus 336
20. Sw. Augustin co biskup 356
21. Sw. Augustin co biskup, obrance nauky kat. proti pohanům, židům a rozličným kacířům, obzlásstě ale proti Donatistům . . 381
22. Dalssí činnost sw. Augustina proti Manichowcům. Spisy jeho proti základné episstole Manetowě a proti Faustowi. . . . 434
23. Dalssí spisowé sw. Augustina we prospěch katolíků sepsaní. Třináctero kněh Wyznání jeho 443
24. Wýtržnosti Donatistů a smírné pokusy sw. Augustina s Manichowci . . . 497
25. Spor sw. Augustina se sw. Jeronymem . 520
26. Wrch bouří Donatowských. Zteční Říma r. 410. Konečné smíření Donatistů s Církwí kat. na rokowání Karthaginském . 533
27. Začátek bojů Pelagianských. Pokora sw. Augustina Smrt Marcellinowa . . . 566
28. Sw. Augustin a přátelé jeho . . . 608
29. Nález papeže Innocentia I. proti Pelagiowi. Sw. Augustina 15 kněh o nejswětější Trojici. Listy jeho k Bonifaciowi . . 633

30. Papež Zosimus a úklady Pelagianůw. Stálost biskupů Afrických, a péče sw. Augustina o prawou nauku katolickou. Listy sw. Otce. 653
31. Zásstí Pelagianůw k sw. Augustinowi. Papež Bonifacius. Sw. Augustin a Julian, hlawa Pelagianůw 673
32. Spisowé „Rukowět" a „o péči, kterouž wésti máme o zemřelé." Pastýřské nesnáze sw. Augustina 707
33. Sw. Augustin a nástupce jeho Heraklius. Spisowé jeho „o nauce křesťanské" a „o městě Božím" 729
34. Spisowatelské nesnáze sw. Augustina. Sw. Otec co obrance činnosti swé spisowatelské . 758
35. Bolestné strádání krajin Afrických od roku 428—430. Poslední boje swat. Otce proti Arianům a Pelagianům. Poslední spisy sw. Augustina. Usilowná péče jeho o spásu wlasti swé. Konec wlády římské w Africe. Smrt sw. Augustina 768

1. Rodičowé sw. Augustina.

W úrodných a utěšených krajinách Numidie, w sewerné Africe, blíže Hipponu ležícího na břehu moře středního, rozprostíralo se we čtwrtém století nepatrné krajské město Thagasta, kteréž w dějinách Církwe křesťanské po wssecky časy zaujímati bude místo znamenité a welepamátné. Neboť má tuto jedinou a zwláštní slávu, že Bůh ho ustanowil kolébkou swatého biskupa a nejslawnějšího Učitele, „knížete Učitelů", Církwe katolické.

W městě tom narodil se za panowání římského císaře Konstantia a papeže Liberia, dne 13. listopadu l. P. 354 sw. Aurelius Augustinus. *) Rodičowé jeho byli Patricius a sw. Monika. **) Patricius, ač pocházel ze šlechetného rodu římského a slowútnými předky se honositi mohl, přece jen byl domu chudobné-

---

*) Lancilot a jiní spisowatelé jméno Augustinus z latinského augeo, množiti, odwozujíce, připomínají, že již jméno samo wěstilo proslawenou činnost sw. Otce, jehož sw. život a spisy mnohočetné na nejwýš rozmnožily slávu Církwe katolické. Ostatně jestli paměti hodno, že prawě téhož roku w Brittanii se narodil Pelagius, tak že prozřetelnost Boží proti napotomnému puwodci bludu nebezpečného současně wzbudila mohutného obránce prawdy katolické.

Srownej: S. A. Augustini vita, auctore C. Lancilotto. Antverpiæ 1616. cap. 1.

**) Tak se jméno toto nyní obyčejně píše, kdežto staří nezřídka psáwali Monnika.

ho, *) a neoplýwal statky wezdejssími. W Thagaště zastáwal úřad dekuriona, t. j. byl údem městské rady, a mimo to wesskerá mohowitost jeho w tom záležela, že w držení měl některá pole, winohrady a zahrady owocné.

W pohanstwu se byl Patricius narodil, a pohanem též skoro až do smrti swé zůstal; jak za to máme, nikoliw z přeswědčení o prawdě pohanstwa, aneb že by mu w srdci nakloněn byl býwal, nýbrž wice z jakési obwyklosti, jakož za časů těch na mnohých widěti bylo. Kdežto pohanstwo jižjiž mizelo, chrámowé starých bohů se bořili a křesťanssti Christu se poswěcowali, mnozi nepojawsse posud ducha wiry křesťanské, trwali we lhostejné netečnosti, nejenom ničehož nečinice na obranu hynouci modloslužby, nýbrž i potupně jí pohrdajíce; při tom wssak též daleko wzdáleni byli wiry křesťanské, jejíž prawdu buď že nemohli aneb nechtěli uznati.

Ku počtu takých náležel i otec Augustinůw, Patricius, a tak owssem se stalo, že při mnohých dobrých wlastnostech, též mnohého přečinění se dopousstěl, a začasto mrawy miwal práwě pohanské, římské. Byltě ostatně muž duchaplný a rozsoudný, horliwý Říman, který zbožňowal wlast swou; nad to byl sláwy a bohatstwí žádostiwý, slibu a wěrnosti manželské ne walně ssetřící a začasto náramně prchliwý. Když se ale utissila pobouřená mysl jeho, projewowal srdce dobré

*) W řeči 356 n. 13. činěné w Hippomu sw. Otec sám o sobě weřejně wyznal: „Oděw skwostný neslussí zajisté Augustinowi chudobnému, narozenému z rodičů chudobných.“

a šlechetné, byl přiwětiwý a úslužný ke wšem, radou a pomocí swou přispíwaje každému, kdož ji žádal aneb potřebowal, obzwláště pak swědomitě wždy konal powinnosti otcowské, usilownou péči se staraje o manželku a dítky swé. Co do náboženstwí byl lhostejný a netečný; a jakkoli se nám to přičí, nemůžeme mu přece w tom hany aneb winy dáti, an nikterak nepřekážel zbožné manželce swé, s příkladnou kázní křesťanskou sprawující dům swůj, tak že cožkoli w rodině jeho dobrého se stalo, ji toliko a jedině přičísti se musí. Po mnohá léta ona we zbožné horliwosti swé a pílí neunawnou usilowala o obrácení manžela na wíru křesťanskou; tisíc a tisíckráte mu připomínala s pláčem jméno Christa Spasitele, až konečně již nemohl déle odolati, an swatým příkladem jejím, mocněji nežli jakýmkoli slowem, owanula jej líbezná wůně ducha křesťanského takou mocí, že sklonil hrdou šíji swou pode kříž Christůw a křest sw. přijal. Odtud již wíra křesťanská a láska manželky tak ho powznesly, že potom we wšem čistý a neuhonný žiwot wedl.

Matka Augustinowa, swatá Monika, jestiť wzácná perla a okrasa pohlawí ženského, prawý wzor ženy křesťanské, a náleží wšším práwem k nejwýtečnějším swěticem, kteréž Církew katolickou zdobily.

Narodila se l. P. 332 z rodičů křesťanských, a již w dětinstwí jejím bylo lze na ní spatřiti hojnou zásobu duchownich pokladů a darů, kterýmiž od Boha nadána byla, a kteřížto zbožným a moudrým wychowáním blahodárně

se wywýjeli, ana we wěřicí rodině její wládla kázeň křesťanská. Rodičowé její swěřili wychowání dcerussek swých staré služce, nábožné a wěrné, kteráž byla již otce sw. Moniky odchowala, a kteráž pro to, jakož i pro stáří a wýborné mrawy swé weliké wážnosti w rodině požíwala. Zbožná stařena zastáwala swěřenou sobě péči o dítky panské welmi starostliwě, a na uzdě je držíc, kdy toho potřebí, byla sprawedliwě přísná, a při tom we wyučowání pouhá obezřetnost. Jak si wůbec počínala, o tom swědčí následující událost, kterouž Augustín sám wyprawuje. Monice a sestrám jejím, kteréž wychowáwála, nedowolowala mimo čas, kdež u stolu rodičůw welmi střídmě pojedly, ani wodu píti, i když prahly žízní, aby se u nich neusadila nawyklost zlá; při tom jim říkáwala welmi rozumně: „Nyní pijete wodu, nemajíce wína w moci swé, až se ale prowdáte za muže, a dá se wám správa zásobáren a sklepů, woda se wám znechutí, ale ona nawyklost k pití potrwá!“ — Takowýmto poučowáním a rozumným panowáním w mezích držela žádostiwost wěku útlejššího, a i žízeň děwčat urownáwala podle způsobu slušnosti, tak že se jim ani nezachtělo toho, co se neslušselo. Přece wšak podařilo se jednou Monice opatrnost stařičké pěstounky překonati, a bez mála byla by zabřednula do nawyklosti hnusné. Nebo když podle způsobu domácího rodiče ji, jenž co dívka střízliwá známa byla, do sklepa posýlali natáčet wína ze sudu; Monika naplniwši nádobu, dříwe nežli z ní do láhwe nalila wíno, sama ho maličko okusila

a upila. Nečinilať to zajisté z náružiwosti aneb ze chtiwosti wína, nýbrž z jakési překypující bujnosti mladého wěku. Každodenně ale k trosce přidáwajíc trosku, jak obyčejně se stáwá, že kdo o malé chyby nedbá, do welkých klesá, padla do této nawyklosti tak, že již plné číše wína jedním doušekem wypiti mohla. Toho ani bystrohledá stařena, ani rodičowé o ní netušili.

Wšak ale láska Boží bděla nad ní, a připrawila nenadále lék spasitelný. Služebná totiž, s kterou chodíwala do sklepa, kdysi se s ní hašteřic, mezi čtyrma očima wyčetla jí prowinění toto s nejtrpčím pohaněním, nazwawši ji ožralkyní. Ostrou touto hanou zaražena prohledla ohyzdnost přečinu swého, zatratila ho i hned a zanechala. Takto byla wychowána ctnostně a střídmě, a wynikala jak poslušnosti a bázni Boží, tak i poddanosti k rodičům.

Pod bedliwým opatrowáním dorostala Monika, až se jí milosti křestu sw. dostalo, jehož se podlé tehdejšího obyčeje Církwe africké dítkám tenkráte udělowalo, když náležitě již u wíře křesťanské wyčwičeny byly. A od toho času již mladá, útlá duše její neobyčejnou wroucnosti ku Christu Spasiteli se nesla, a horoucí láska k němu opanowala celou mysl a jewila se každým hnutím, wšemi činy, wšemi kroky žiwota jejího.

Když wěkem dospěla, prowdali ji rodičowza Patricia, a tu owšem poskytnuto jí přemnohých příležitosti, kdež oswědčowati měla při mnohých a trpkých zkouškách poslušnost příkladnou a pečliwost lásky plnou, jakéž byla w

domě otcowském nabyla. Wssak práwě při takých trpkých zkousskách tím krásněji wywijela se milostná ctnota žiwota jejího. Bylatě paní rozumu bystrého, mysli wždy přímé a weselé, wždy tichounká a trpěliwá, a při tom wynikala neobyčejnou wytrwalosti a takou mužnosti ducha, že se jí nanejwýš obdiwowati musíme. Spolu wssak zdobila ji roztomilá srdečnost a milostná něžnost ženská, kteráž i mimoděk wážné úcty a lásky wymáhá. W utrobách srdce citliwého od mládí a po wssechen čas žiwota swého chowala perlu králowstwí Božího, žiwou a ku podiwu wytrwalou wiru a nejwroucnější lásku ku Christu, jehožto milosti, co rosou nebeskou, wždy občerstwowána a posilňowána byla we wýssím swém směru nebeském. Díme-li ale, že zbožné srdce její wždy k wěcem wýssím, nebeským směřowalo, nemíníme o ní říci, že by snad s jakousi newoli neb nelibosti se byla wzdalowala powinnosti a praci žiwota domácího, a že by snad byla raději na modlitbách a w klidném rozjímání hledala blaženého kochání se w Bohu; nikoliw, nýbrž wyznati nám jest, že byla žena, jakouž písmo s pochwalou welebí, an dí: „Ženu statečnou kdo nalezne? Zdaleka a z posledních končin jest cena její! Dowěřuje se w ní srdce muže jejího, odplatí jemu dobrým, a ne zlým po wssecky dny žiwota jejího. Přepásala bedra silou swou, a posilnila ramena swého (t. j. snažně a ochotně se majíc k dílu). Okusila a widěla že dobré jest zaměstknání její. W noci wstala, a da-

la kořist domácím swým a pokrmy děwkám swým (t. j. záhy wstáwá a rozděluje domácím jídlo a dílo). Patřila na stezky domu swého (na chowání čeledi swé hleděla), a chleba zahálčliwě nejedla. Ústa swá otewřela k moudrosti, a zákon milostiwosti jest na jazyku jejím. Síla u krása jest oděw její. Ruku swou otewřela nuznému a dlaně swé wztáhla k chudému. Powstali synowé její a za nejblahoslawenější ji wyhlassowali, i muž její, a chwálil ji" (Přísl. 31, 10—28).

Neb, jak syn její wyprawuje, manželu co pánu swému sloužiwala, poslussna ho jsouc we wssem. Často, když podle nejlepssího přeswědčení swého w domácnosti něco ustanowila, Patricius w náramné prchliwosti swé opak toho rozkazowati se jal. W takém pádu Monika wždy a beze wsseho odkladu uposlechla, a nikdy mu ani slowem, ani skutkem neodporowala. Když ale manžel wybouřil, prchliwost swou uznal a ji želel, tu, bylo-li záhodno, složila oučet z jednání swého, jestli snad Patricius se byl bezdůwodně rozpálil. Newěrnost jeho manželskou tak trpěliwě snássela, že s ním o tu wěc nikdy hádky neměla. Jestli jednání jeho — a jak často se to stáwalo! — bolestně se dotýkalo srdce jejího, zármutek swůj ukrýwala w tichou soukromnost, a tu při hojných slzách bolestně si připomínala, jak mnohé poklesky w žiwotě manželowě znamenati, a co wsseho toho příčinou jest. Kterak může poklésků těch prost

býti, prawila sobě, jessto pohanem jest, Christa necti a nemá podílu w milosti jeho. A tu již zapomněla na wsseliké útržky jí kdy činěné, a jediná tato bolest opanowala srdce její; teskliwá tužba rozplynula se we wroucí modlitby k Bohu, by se nad ním smilowati a z wiry křesťanské prawého poswěcení mu uděliti ráčil. Snažilať se wssemožně, manžela získati Christu, často mu o něm mluwíc slowy nadssenými, mnohem wssak důrazněji příkladným žiwotem swým ho hlásajíc. Neb powolným jednáním swým, laskawostí, kterouž nižádné útržky manželowy zwrátiti nemohly, obzwlásstě pak oním půwabem milostnosti, jakýmž wždycky září swatý křesťanský žiwot, opojila ho tak, že w něm lásku ano až i upřímné obdiwení wzbudila. Po mnohá léta zkoussela prozřetelnost Boží trpěliwou wytrwalost její, až se konečně wyplnilo, po čemž, jak již praweno, tak dlouho byla toužila. Patricius, na samý již konec žiwota swého, as rok před smrtí swou, přijal křest swatý a stal se katolíkem. Monika opět slzela; bylyť to ale slzy nejsladssích radostí, slzy nejwroucnějssích díků, jež wzdáwala Bohu, kterýž milosti tou welikou služebnici swé wěrné se odměniti ráčil. Odtud již na manželu wěřícím nebylo jí rmoutiti se pro to, co snássetí musela při newěřícím.

W domě swém wzdělala Monika nebeský stánek domácí swornosti a blahého pokoje; neb nikdy se nestalo, že by se s manželem byla nepohodla za domácí různicí, ač to dle powahy jeho zdálo se býti wěcí naprosto nemožnou.

Zajisté nejkrásnějssi to swědectwi mírnosti a práwě křesťanské moudrosti její. Bylok jí též přebýwati s tchýni, a i z té strany musela po delssí čas mnohé těžkosti snásseti. Poněwadž silnou rukou řídila domácnost swou a bedliwě hleděla na chowání čeledi swé, stalo se, že služebné z pomsty proti ní popichowaly starou paní zlým nasseptáwánim. Monika wssak poslussnosti a wytrwalou trpěliwosti i tuto nesnáz přemohla, tak že matka sama o prawdě se přeswědčiwssi synu swému neprawá donásseni služebných, jimiž domácí mír russiti chtěly, odkryla, a sama o potrestání jich žádala. Patricius matky swé uposlechnuw a o kázeň w domě a swornost w rodině pečujíc, potrestal udawačky dle rady matky swé; a tato podobně hrozila wssem, kteréžby, chtíce se jí zalíbiti, na Moniku něco sspatného donássely. A jelikož se toho žádná z nich neopowážila, stalo se, že od toho času již wždycky spolu příkladnou dobrou wůli měly.

W jednání swém i mimo dům swůj oswědčowala se Monika býti na nejwýsse míru milownou, wsseho se wystříhajíc, co by k různicem příčiny zawdati mohlo. Ano Bůh jí byl propůjčil weliký ten dar, řeči smiřlíwou wyrownáwati strany rozhněwané a sobě protiwné, a často se jí podařilo s nejlepssím prospěchem, že za to požádána bywssí, ke smíru přiwedla ty, kteříž po dlouhá léta mnoho swárů mezi sebou míwali. Tak i w důwěrném obcowání wždy se řídila onou opatrností, kterouž jedině mezi lidmi zachowati lze obcowání milé a trwalé. Neb když přítelkyně její w nezřízeném sočení ji na

sebe žalowaly, jedna w nepřítomnosti druhé, a často i welmi hanliwě o sobě mluwily, Monika nikdy jedné o druhé nepowěděla ničehož, nýbrž jen o tom mluwila, co by prospělo k jejich smíření. Syn její o tom wyprawujíc, dokládá welmi whodně: „Newelkým by se mi to zdálo owssem dobrodiním, kdybych k swému zármutku byl nepoznal, že newím, jakou to strasslíwou hříchu nákazou ssírossiře rozmnoženou wětssí část lidí řeči rozhněwaných nepřátel nejen donássí k rozhněwaným protiwníkům, ale že i přidáwají wíce, než se bylo řeklo, kdežto naopak člowěku lidskému při nejmenssím příslussí, nepodněcowati nepřátelstwí lidí, nesnaží-li se již, wyrownati je řečmi smířliwými, jakož to činíwala máti má, kterouž jsi Ty, o Bože, wyučowal, učitel její wniterní we sskole srdce!“ (Wyznání kn. IX., kap. 9.)

Odtud se stalo, že Monika wsseobecné požíwala wážnosti, tak že mnohé ženy w rozličných okolnostech žiwota rady a pomoci u ní wyhledáwaly. A w skutku také z celého jednání jejího w takých případnostech wyswítá prawá křesťanská moudrost weskrz praktická. Mnohdykráte totiž paní, jichž mužowé byli mnohem mírnějssí než Patricus, stěžowaly si Monice w důwěrné rozmluwě na manžely swé, tupíce jejich žiwobytí, ano i prouhy ukazowaly na zohyzděné twáři swé, winíce z toho prchliwost manželů swých. Monika wssak jim nepřiswědčowala, nýbrž kárala jazyk jejich bezuzdný, a wážně, spolu wssak jakoby w žertu, jim domlouwajíc, odpowídala: „Od toho času, co jste slyssely před-

čitati smlouwu swadební, již máte wždy listinu tuto powažowati za nástroj, kterým učiněny jste služebnicemi manželů swých, a proto také wždy pamětliwy buďte stawu swého, že totiž nesmíte nikdy pánům swým se protiwiti. Podle této rady sw. Monika sama wždy se chowáwala, a proto také paní ty, wědouce, jak diwokého ona má manžela, náramně se diwily, že nikdy nebylo slýcháno, aniž na ni pozorowati známku nějakou pozůstalou, že by ji byl Patricius kdy bil, aneb že by se byli spolu, třeba jen na jeden den, za domácí různici nepohodli. A když se jí w důwěrnosti o příčinu toho tázaly, tu ona jim objewila obwyklé chowání swé k manželu a spolu je napomínala, aby wždy taktéž činily. A ty, které se zachowaly podle rady její, zkusily také wýbornost rady této a wzdáwaly za ni Monice srdečné díky.

Jak sw. Monika byla příkladná manželka, tak též byla i prawým wzorem křesťanské matky. Dítky swé, jak mile w nich procitnulo wědomí, již Christu Spasiteli obětowala a zaswěcowala, předewssím a neumawnou pili pečujíc o zbožnost jejich. Pročež také bolestně toho nesla, že dle tehdejssího obyčeje Církwe africké noworozeňátkům (wyjma nebezpečenstwí žiwota) křestu sw. se neudělowalo; a proto neznala wětssí starosti, než aby již záhy přijaty byly do počtu katechumenů, těch totiž, kteříž mohli již slyssetí slowo Boží, jimž se žehnalo znamením sw. kříže, a kteříž swěcenou soli podíleni byli na znamení, kterak wíra Christowa dussi jejich nadchnouti a siliti má. Takto se měly připrawo-

wati k budoucímu obcowání swému w Církwi sw.; a toho na nejwýš a předwssím žádala zbožná mysl matčina, aby dítky, kteréž pod srdcem swým nosila, přijaty byly do králowstwí Božího, w němžto sama nejwětssího a jediného poklidu nalezala. Jméno Christa Spasitele byloť prwní jméno, kteréž z úst zbožné matky swé slyssely. Když je wedla a napomínala, činila to s láskou; co jim mluwila, dotwrzowala příkladným žiwotem swým, a přes wssecko to wychowáwala je modlitbami swými, kterýmiž dusse miláčků swých Bohu pod ochranu poroučela a o milost ku spasení dussí jejich prosila.

Wssak i z toho ohledu byloť ji mnohých a welkých hořkostí snásseti. Neb syn její, jehož péči nejsnažnějssí wychowala, syn její daleko pobloudil od Boha. Jakých tu bolestí wytrpěla Monika! Byloť ji, jakoby znowu trpěti měla bolesti porodu. Jak často tu hořem w slzách plynula, jak wrouci modlitby k Bohu wyslýchala. Neustálať prositi, až ji Bůh wyslyssel.

W prawdě též ruku swou otewřela chudým a nuzným, hojně udělujíc almužny, ano i dlužníkům často odpousstěla dluhy. Newýslowno radost cítiwala z toho, jestliže mohla kdy odpustiti tomu, kdo ji byl ukřiwdil. Ku kněžím byla úslužná; neboť kterýkoliw ji znal, chwálil mnohé cnosti její a welebil za to Boha, an skutkowé její wždy swědčili o jejím swatém obcowání s Bohem. Tak též i powinnosti křesťanské konáwala wždy s horliwosti a nábožnosti příkladnou. Denně dwakráte, ráno a na wečer, nawsstěwowala chrám Páně, aby, jak

syn její wyprawuje, Boha slyssela w kázaních a Bůh opět aby ji slyssel w modlitbách jejích. Žádného dne též neopominula oběti *) klásti na oltář Páně, anto wěděla, že zde se přinássí oběť swatá, kterouž zmařen byl úpis, jenž byl proti nám (Kol. 2, 14). Neb k tomuto tajemstwí wykoupení nasseho připoutala dussi swou swazkem wíry nejwroucnějssí. Taká byla matka sw. Augustina, takto, jak on sám dokládá, žila powždy swatě, a řídíc dům swůj zbožně, we skutcích dobrých měla powěst nejkrásnějssí. **) Měliť pak Patricius a Monika wíce dítek. Zda-li Augustin prworozeným byl, nelze již určiti. Co na jisto wíme, jest, že měl bratra, Nawigia jménem, a sestru, jejíhož jména neznáme. Tato w pozdějssí době, když Augustin již biskupem w Hipponu byl, wdowou jsouc, po mnohá léta byla předstawenou panenského klásstera též w Hipponu. Ostatně prawdě podobno jest, že wíce bratří neb sester buď neměl, aneb že záhy zemřeli, anto se o nich nižádná zmínka nečiní. ***)

Takowé byly poměry rodiny oné blažené, kteráž Církwi katolické wydala učitele nejsslaw-

*) K oběti msse sw. přinássено za tehdejssích času od wěřících chleba, wína a jiných wěcí; jedna část oběti těchto obětowána jest při slawení wečeře Páně, a z druhé ustrojeny byly tak zwané hostiny lásky (agapy), aby chudí a nuzní byli zotaweni a občerstweni. Že tuto w prawdě o oběti msse swaté „tajemstwí wykoupení nasseho" řeč se činí, na bíledni jest. Sr. Dr. J. Bílý, dějepis sw. katolické Církwe, str. 161.

**) Sr. Wyznání kn. 9., kap. 13.

***) Possidius, prwní žiwotopisec sw. Augustina, wyprawuje jen, „že když již biskupem byl, žádné ženské nepowolil w domě swém zůstati, ani wlastní sestře . . . . wssak ani strýcowým neb bratrowým dcerám" (Kap. 26.).

nějssiho, muže w každém ohledu welkého a wznesseného. W kruhu jejím, ku kterémuž někteří příbuzní Patricia, a i sslechetný měsstan Romanianus s rodinou swou přináleželi, mělyť se utěsseně rozwíjeti prwní léta sw. Augustina.

2. Mládí sw. Augustina.

Skoumáme-li děje žiwota muže welkého, obzwlásstě wěku jeho mladistwého, jest nám, jakobychom z jara okem radostným patřili na poupě milostné, předzwídajíce a již napřed se radujíce z kwětiny, kteráž z něho wykwete. S takou zajisté oblibou trwáme při wěku mladistwém muže welikého, milo nám pozorowati wsseliké hnutí mysli a srdce, od počátku sledowati rozwíjení se mocnosti jeho, w dítěti obádati zárody budoucích činů muže slawného, s dítětem již se kochati, a odtud již jakoby napřed okousseti radosti, kteréž napotom blažiti nás budou. Wssak ale málo kdy nám popřáno jest, práwě tyto děje zajímawé podrobněji poznati, an obyčejně se tratí we tmách, jichž překonati nelze. Tím wětssí tedy jest radost nasse, že sw. Augustin sám zaznamenal události mládí swého s wěrností nepostihlou a s ohněm roznícenosti tak welebným, že je nelze čísti bez welkého pohnutí mysli. Prawíme: s wěrností, poněwadž sám o sobě we spisu tom wynesl soud přísný, a práwě to, jak za to máme, wzbuzuje w nás wrouci lásku a úctu k němu; neb swatou pokorou wyznal o sobě wsseliké slabosti, náruži-

wosti a poklésky swé; a ten zajisté, který sám zkusil wsselikou nemoc a křehkost dusse lidské, nejenom zná i křehkosti nasse, nýbrž, jakož se nadějeme, bude s nimi též útrpnost míti. Wždyť sám apoſſtol Pawel powzbuzuje nás k pewné důwěrnosti, an di, že máme spasitele kněze nejwyššího, majícího lítost nad mdlobami naſſimi, zkuſſeného we wſſem, podobně nám wyjma hřích (K Židům 4, 15). A proto owſſem můžeme říci, že bude i k nám milosrdnějſſí, kdož podobně nám zkuſſen jest byl i w hříchu. A náděje ta nás nezklamala. Augustin byl po celý žiwot swůj práwě milosrdným z celého srdce ke wſſem, což později dowodíme. Když wſſak též poznáme, že přes wſſeliké poklésky dospěl k wyſſinám žiwota swatého a dokonalého, tím wíce jest nám obdiwowati se jemu. Neb mocný příklad jeho prawí nám totéž, co ústa kdysi wyslowily: „Mohli-li oni a ony, proč ne i ty?“ A žiwot jeho jest nám nezwratným důkazem, že není propasti, z kteréž milost Boží člowěka wyswoboditi by nemohla, a že není temnosti, jižto by swětlo Božské oswítiti nemohlo.

Pročež jsme si také umínili, tuto podati wlastní slowa sw. Otce, z čehož dwojí wýhody se nadějeme. Za prwní uslyſſí čtenář již sama slowa muže welkého, rozjímajícího o wěku mladosti swé, a za druhé, líbezná roznícenost, s jakouž to činí, mocným dechem owane srdce čtoucího a wzbudí w něm upřímnou lásku k muži, kterýž ji na nejwýſſe zasluhuje.

Spis ten, w němž o sobě wyprawuje,

jestiť třináctero kněh „Wyznání“ *), a w tom o wěku již nemluwněctwí swého píssé následowně:

„Hospodine nech mě mluwiti k milosrdenstwí Twému mne popel a bláto. Což jiného říci chci, Pane Bože můj, než že newím, odkud jsem sem přissel, sem, prawím, do tohoto žiwota smrtelného, do této smrti žiwotné. A zde slitowání Twé hned podalo mi útěchu, jakž jsem slyssel od rodičů těla swého, otce a matky, z něhož a w níž učinil jsi mě w čase; neboť já toho nepamatuji. Podáno mi tedy útěchy mléka lidského; ale matka má nebo kojné mé si samy prsou nenaplnily, ale Tys mi skrze ně potrawu dítěci podáwal, podle ustanowení Twého, kterýmž do wnitřku wěcí poklady bohaté jsi rozdělil. Tys mi také udělil, že nechtěl jsem wíce, než mi podáwáno; a těm, kdož mě žiwily, jsi udělil, že mi dáti chtěly, coš Ty jim dáwal; neboť z lásky, Tebou wnuknuté, mi dáwaly, čehož od Tebe w hojnosti měly; a dobro, co mi prokazowaly, bylo i pro ně dobrem; wssak ne od nich, nýbrž skrze ně mi přicházelo: od Tebe totiž, Bože, jest wsseliké dobro, a z Boha mého mi wesskera spása. Toto jsem poznal později, když jsi mluwil ke mně o těchto práwě wěcech, jež uděluješ wnitř i zewnitř. Tehdák jsem zajisté uměl jen ssáti a libowati si w tom, co lahodilo tělu, plakati ale proto, co se příčilo tělu mému, a nic wíce.“

„Pak i smáti jsem se začal, nejprwé we spaní, pak i we bdění. Toto mi totiž o mně řečeno bylo, a uwěřil jsem tomu, poněwadž tak to widáme i při jiných nemluwňatech; neboť o sobě toho nepamatuji. A aj! po znenáhla jsem poznáwal, kde jsem, a žádosti swé chtěl jsem projewiti těm, kteříž je měli wyplniti, ale nemohl jsem, poněwadž onyno byly we mně, tito ale mimo mne, a nemohli žádným smyslem swým wstoupiti do dusse mé, aby poznali mé žádosti. Proto jsem sebou házel a křičel, podobná žádostem swým dáwaje znamení některá,

*) Použili jsme překladu p. J. Herčíka, majíce při tom účel, laskawým čtenářům wesměs knihu tu wřele odporučiti, an za jisté zamiluje si celou knihu, kdo ji z části byl seznal.

která jsem uměl a jaká jsem mohl; ale nebyla pochopitelná. A když se mi nestalo po wůli, buď že mi nerozuměli, buď aby mi to nesskodilo; zlobíwal jsem se na tyto již odrostlé, kteří mi přece nebyli poddáni, na swobodné, kteří nebyli k mé službě, a mstíwal se na nich pláčem. Takowé že jsou děti, poznal jsem na těch, které jsem sám znal, a že i já jsem takowým byl, o tom wíce mne poučily děti samé newědouce, než wědomí toho žiwitelé moji."

„Wyznáwám se Tobě, Pane nebes a země, chwálu wzdáwaje Tobě pro početí a nemluwněctwí swé, na něž nepamatuji. Neboť byl jsem a žil jsem i tehdá, a po znameních, kterými bych swé myssléuky jiným zřejmé učinil, hledal jsem již na konci swého nemluwněctwí. Odkud pochází ale takowýto žiwot, ne-li od Tebe, Hospodine?",

„Slyš mě, ó Bože! Běda lidem pro hříchy! Člowěk prawí toto, a Ty se slituješ nad ním; neboť Tys učinil ho, ale hříchu w něm jsi neučinil. Kdo mi powí hřích mého nemluwněctwí? Neboť nikdo není od hříchu čist před Tebou, ani nemluwně, jehož žiwot jest jediný den na zemi. Kdo mi to powí? Snad kterékoli newluwně, na němž widím, co o sobě již w paměti nemám. Čím tedy hřessil jsem tehdáž? Zda tím, že jsem s pláčem po prsu se sháněl? Nyní, kdybych po krmi wěku mému přiměřené se sháněl, posměchu a pokárání dossel bych a to zaslouženého; pročež jsem konal i tehdy něco trestu hodného, poněwadž ale nemohl jsem jesstě pokárání rozuměti, ani zwyk ani rozum kárati mne nedopustil. Také potlačujeme a odkládáme to s dospělostí. Newiděl pak jsem žádného rozumného, aby, kdy něco čistí, to co dobré jest odhazowal; a proto i s ohledem na onen wěk nic dobrého nebyly tyto wěci, jako jsou: pláčem žádati něco, co by se jen ke sskodě dáti mohlo; horssiti se diwoce na lidi sobě nepoddané, na swobodné a starssí, i na rodiče a mnohé jiné mimo to moudřejssí, když na každé kynuti po wůli nejsou; co w jeho moci jest tlučením, jim hledět sskoditi, poněwadž se neposlouchá jeho rozkazů, které, kdy by se plnily, k jeho záhubě by wedly. Tím pádem slabost oudů při nemluwňátkách newinna jest, ne ale mysl jejich. Widěl jsem a pozorowal žárliwé dítě;

nemluwilo jesstě, ale bledé trpkým pohledem pohlíželo na soukojence swého. Komu jsou tyto wěci neznámy? Matky a kojné říkají, že to newím jakými prostředky zaježhnáwají. Zda-li ale toto jest newinnost, když u pramene mléka w hojnosti ano nad potřebu tekoucího nechce trpěti soukojence, jenž pomoci na nejwýš potřeben jedině oním pokrmem žiwot ji zachowáwá? Ale s láskou tyto wady se snásseji, ne žeby to nebyly wady aneb jen malé, ale že w pozdějssích letech zmizejí samy. K tomu pak se musí přiswědčiti, že se tytéž wady lhostejně nesmějí trpěti, kdy jich dopadneme na někom dospělejssím."

„Ty tedy, Pane Bože můj, kterýž dal jsi žiwot nemluwněti a tělo, které tak jak je widíme ustrojil jsi smysly, spojil oudy, ozdobil postawou, a kteréž nadal jsi wssemi snahami žiwotnými pro zachowání jeho celosti a neporussenosti; Ty Pane welíš chwáliti Tebe we wěcech těchto, a oslawowati Tebe a žalmy zpíwati jménu Twému, Nejwyššíi: Bůh jsi wssemohoucí a dobrý, a kdybys toto samotné byl učinil, což nikdo jiný nemůže učiniti, než Ty jediný, od něhož jest wssecka bytost; než Ty nejdokonalejssí, jenž twoříš wssecko, a zákonem swým wssecko řídíš."

„Tento tedy wěk, Hospodine, w němž, že jsem žiw byl, se nepamatuji, o němž jiným jsem uwěřil, a který že jsem prožil, z jiných dětí uzawírám, ačkoli záwěrka tato jista jest, nechci ani připočísti k tomu swému žiwotu který nyní trávím na tomto swětě; neb co se týče temnosti zapomenutí mého, na rowni jest s oním wěkem, jejž jsem žil w lůně matčině. A proto jestli i w neprawostech počat jsem a w hříssích mě matka má w lůně swém žiwila, kde, wolám k Tobě, Bože můj, kde Pane, kde a kdy byl jsem já, sluha Twůj, bez winy?" *)

Když dospěl k wěku pacholetstwí, wypra-
wuje nám, kterak a co ho blažilo a co rmou-
tilo; kterak již tenkráte w žiwotě jeho rozwijely
se mocnosti zlé, náklonnosti ano i náružiwosti,
neblazi to počátkowé napotomných pokléšků.
Hlawně ale již tehdy pozorowati bylo nesstast-

*) Wyznání kn. I. kap. 6, 7.

ný rozkol u wychowání jeho; kdežto matka snažnou péčí srdce jeho láskou k Bohu kojila, otec již maličkému synu mluwil o budouci slávě a o bohatstwí.

„Z nemluwněctwí dále pokračujíc," prawí sw. Otec, „wešel jsem we wěk pacholecký. Nebyl jsem už totiž nemluwně, které nemluwí, ale co chlapec mluwiti jsem uměl; na to se pamatuji; ale jak jsem se mluwiti naučil, později poznal jsem. Neučili mne totiž lidé starší podáwajíce mi slowa w jistém nějakém pořádku učebném, jako nedlouho potom nauky: nýbrž já sám — když wýkřiky a rozličnými zwuky a rozmanitými oudů pohyby projewiti city srdce swého jsem chtěl, aby se mi w tom po wůli stalo, a nemohl wšecko, co jsem chtěl, ani každému, komu jsem chtěl, projewiti, — myšlí, kterou jii mi dal, Bože můj, jsem si to napřed w paměti opakowal; a když oni nějakou wěc jmenowali, a podlé toho zwuku tělem k něčemu se obrátili, pozorowal jsem a w paměť si wštěpowal, že pojmenowali wěc tu zwukem tím, když ji chtěli ukázati. Že ale toho chtěli, zjewno bylo z pohybů těla, této takřka přirozené řeči wšech národů, která powstáwá tahy obličeje, wýrazem očí a ostatních oudů pohnutím, i zwukem hlasu prozrazujícího staw duše, jako jest při prosbě, úsudku, zawrhowání neb warowání se něčeho. Tak jsem si pomalu w myšlí sestawowal, jaké wěci wyznamenáwají slowa w rozličných wýpowědích na swém místě položená, jež jsem častěji slyšel, a jich pomocí, když se jazyk na wyslowení těchto známek oblomil, swé žádosti jsem pronášel. Tak jsem s těmi, mezi kterými jsem žil, společných nabyl znamení ku projewení swé wůle, a wýše postoupil do bouřliwé společnosti žiwota lidského, záwiseje od řízení rodičů, od wůle lidí starších."

„Bože, Bože můj! jakých bíd jsem tehdy zakusil a pohanění! Co chlapci se mi totiž předkládalo, to že jest dobře žiwu býti: poslouchati napomínajících, abych totiž w tomto swět slawným se stal a se wyznamenal w umění řečnickém, jež wede ke cti u lidí a k získání klamného bo-

hatstwí. Odtud do sskoly dán jsem byl, abych se učil písmena znáti, a nepoznáwal jsem ubohý, žeby mi z toho nějaký býti mohl užitek, a přece kdy jsem w učení wáhawým byl, tělesně mne trestáno; neboť toto se schwalowalo od starssích, a mnozí, kteří před námi tento žiwot wedli, ustanowili tyto namáhawé w učení způsoby, které prodělati jsme přinuceni byli, čímž se nám, synům Adamowým, rozmnožilo lopocení a trápení. Poznal jsem také lidi, k Tobě, Pane, wolající, a naučil jsem se od nich, že jsem, pokud mi chlapci to možno bylo, poznáwal, Ty že jsi někdo weliký, jessto můžeš — ani nejsa zjewným smyslům nassim — wyslyssetí nás a pomoci nám. Neboť co chlapec počal jsem modliti se k Tobě, pomoci má a útočisstě mé, a ku wzýwání Tebe rozwázaly se uzly jazyka mého, a prosil jsem Tebe, mladičký sice ale s nemalou horoucností, abych we sskole trestán nebýwal. A když jsi mne newyslyssel, což mi nebylo k nemoudrosti, tu smáli se lidé starssí, ano i sami rodičowé moji, kteří mi přece nic zlého nepřáli, ranám mým, tehdejssímu to welikému a těžkému trápení mému."

„Zdaž jest, Hospodine, někdo tak mohútného ducha, tak přewelikou láskou Tobě oddán, zdaž jest prawím někdo, jenžby zbožnou Tobě oddaností (působit to druhdy také jakási otupělost) tak byl nadssen welice, aby wssého druhu mučidla a nejtrapliwějssí muky, o jichž odwrácení k Tobě se po wssech zemích s welikým strachem wolá, tak lehko wážil, žeby se posmíwal těm, kdo se před nimi s welkou hrůzou třesou, jako se rodičowé moji smáli tm mukám, jimiž jako chlapec trestán jsem byl od učitelů? Neboť strach můj ani nebyl menssí než před oněmi, aniž jsem se méně k Tobě modlil o jich odwrácení; a přece jsem hřessil, že jsem méně psal, aneb méně četl, aneb méně přemýsslel o úloze než se ode mne žádalo. Neb mi, Pane, nescházely paměť anebo wlohy, kteréž jsi uděliti mi ráčil dostatečné pro onen wěk; ale mne těssilo wíce hrání; trestáno mne wssak od takowých, kteří podobné hry prowáděli. Hříčky dospělých zaměstnání nazýwají se, ale podobné hry když u chlapců jsou, trestají se od starssích, a nikdo nepolituje chlapce!

Jestli ale rozumný nějaký wěci znatel přiswědčí, že jsem práwem trestán byl, poněwadž hráwal jsem míč co chlapec, a ta hra mi překážela w rychlém se naučení wědomostem, s kterými jsem jsa starší ohyzdněji hráti měl: zda li pak jinák jednal tentýž, od něhož byl jsem trestán? Tento když w nějaké nepatrné otázce od spoluuučence swého byl překonán, hněwem a zásstím wíce byl trápen a zmítán, než já, kdy jsem w boji míčowém od soupeře swého byl přemožen.

„A přece hřessil jsem, Pane Bože, jenž jsi wssech wěcí skutečných stwořitel a pořadatel; hřessil jsem, Pane Bože můj, že jsem jednal proti rozkazům rodičů a oněch učitelů. Neboť později welmi dobře mohl jsem užiti oněch wědomostí, kterým abych se učil oni chtěli buď si již w jakémkoli úmyslu. Neboť jich jsa neposlussen, nekonal jsem něco lepssího, nýbrž náklonnost k hraní mne wedla, nade wssecko se mi líbilo w půtkách slawné wítězstwí, lahodilo ussím mým poslouchati smyssilené báchorky, čímž má obraznost jesstě wíce se dráždila; podobná zwědochtiwost wždy zřetelněji mi wyrážela z očí upřených na diwadla a hry dospělých; a tyto hry kdož prowozují, takowé cti a důstojnosti docházejí, že skoro každí rodičowé swým malým dětem přejou totéž, a přece je rádi trestati dowolují, když podobnými hrami zanedbáwají naučení-se naukám, kterými dle jejich žádostí schopnými se státi mají, podobné hry prowozowati. Pohleď na to, Hospodine, w milosrdenstwí swém, a zbaw nás toho, kteří již wzýwáme Tebe; zbaw i ty, kteří newolají jesstě k Tobě, aby se modlili k Tobě a Ty je zbawil toho."

„Slýchal jsem také již jako chlapec o žiwotu wěčném, nám zaslíbeném skrze pokoru Pána Boha nasseho, jenž se snížil k pýsse nassi, a poznamenán byl jsem znamením kříže Jeho a potřen solí Jeho, hned po wyjití z lůna matky, která wssecku náději skládala w Tebe."

„Widěl jsi, Hospodine, když jesstě chlapcem jsem byl, a jednoho dne bolestí žaludku se roznemohl z nenadání až k smrti, widěl jsi, Bože můj, neboť již byl jsi mým ochranitelem, s jakou wroucností ducha a s jakou wěrou

křest Christa Twého, Boha a Pána swého, žádal jsem od zbožné matěře swé, a od matky naší společné, od církwe Twé. A starostliwá máti má, poněwadž i wěčné spasení mé s láskou pod srdcem nosila očisstěném u wíře Twé, již by byla pečowala na rychlo, abych spasitelnými swátostmi zaswěcen byl a obmyt, wyznáním wíry w Tebe, Pane Ježíši, na odpusstění hříchu, kdybych se byl hned na to neuzdrawil. Odloženo tedy s očisstěním mým, jakoby potřeba bylo, abych se jesstě posskwrnil, maje dále žiw býti; poněwadž by totiž po onom obmytí posskwrnění w hřísstích bylo wětssím a nebezpečnějssím prowiněním. Takto již wěřil jsem, i matka, i celý dům až na otce jediného, který ale nezwrátil we mně působení zbožné lásky mateřské, tak aby dowedl, bych neweřil w Christa, jakož i on jesstě neweřil. Neboť ona wynasnažila se, bys Ty, Bože můj, wíce mi byl otcem než on; a i w tom pomáhal jji ji, aby přemohla manžela, jemuž sama jsouc lepssí sloužila; poněwadž i w tomto poslouchala zajisté rozkazu Twého."

„W samém tedy pacholetství nemilowal jsem učení a horssil se, že mne k tomu nutili; ale přece mne nutili, a dobře se mi dálo; ale já nejednal dobře, neboť bez přinucení, sám od sebe, bych se byl neučil ničemu. Aniž oni, kteří mne nutili, nejednali dobře; ale dobře stalo se mi tím od Tebe, Bože můj. Neboť oni nebrali ohled na to, jak užíwati budu toho čemu se naučiti mě nutili, že totiž k ničemu jinému leč k nasycení neutasytných žádostí po bohaté chudobě a ohawné slávě. Ty ale, jenž sečtené máš wlasy na hlawě nassí, tohoto poblouzení wssech těch, kdo na mne doléhali, abych se učil, ku prospěchu mému obrátil jji; mé chyby ale, že jsem učiti se zdráhal, použils k mému potrestání, kterého jsem zasloužil takowým jsa chlapečkem a již tak welkým hříssníkem. Takto co oni ne dobře činili, obrátil jji Ty k mému prospěchu, a tím, co sám prowinil jsem, spravedliwě jji mě potrestal. Nebo tak jji welel, a tak se děje, že každý nespořádaný duch sám sobě jest pokutou." (Wyznání kn. I. kap. 8 — 12).

Bujaré žiwosti mladého Augustina proti-

wily se suchoparná prawidla prwního wyučowání; ona nechuť wssak zmizela, když wystoupil do sskoly mluwnické (grammatickou nazwané), we kteréž se pěstowala mluwa řecká, kdež wýklady se činily o spisech básníků latinských, a mládež cwičiti se měla dle wzorů jejich w počátcích krásořečení. Tyto básníky latinské zamilowal Augustin welmi, a to tím wíce, an některé z nich již na diwadle widěl prowozowati.

Mluwu ale řeckou nenáwiděl, o čemž prawí:

„Co ale bylo příčinou, že jsem nenáwiděl jazyka řeckého, we kterém jsem co malý chlapec byl wyučowán, dosawád mi není dosti jasno. Milowal jsem totiž latinský jazyk, ne sice ten, jak mu učí prwní učitelé, ale jak wyučují ti, kteří grammatikowé se nazýwají; neboť ony prwní začátky, kde se čísti, psáti a počítati učí, byly mi neméně obtížné a trapliwé, než wssecko řecké učení. Odkud ale i tato nechuť, než z hříchu a marnosti žiwota, že jsem byl tělo a duch, který odchází a nenawracuje se zase? Neboť zajisté lepssí, jelikož jistějssí, byly ony prwní wědomosti, — kterými se we mně stáwalo a stalo a we mně pozůstalo to, že i čísti mohu, kdy psaného něco naleznu, i sám psáti, kdy chci — než tyto poslednějssí, kterými Aenéy jakéhosi bloudění pamatowati si byl jsem přinucowán, a oplakáwati smrt Didoninu, která z lásky se zawraždila."

„Myslím že chlapcům řeckým s Wirgiliem taktéž se wede, když se učiti musejí mu rozuměti, jako já Homéru. Obtížnost totiž, obtížnost w naučení se cizému jazyku mně wssecku půwabnost řeckých báječných wyprawowání ztrpčila; neboť ani jediného neuměl jsem slowa, a bych se jim učil, násilně mne dohánělo prudkými hrozbami a tresty. Jako nemluwně jsem sice jednou také latině ani jednoho neznal slowa, a přece pozorností naučil jsem se beze wssecho strachu a trápení, ano při celowání kojných, které se mnou žertowaly, se smály a s weselostí se mnou hrály. Naučil jsem se tomu bez trapliwého dohánějí nalehání, ana sama mysl má dohá-

něla mne, bych oznámil myssléňky swé, což bych nebyl s to, kdybych se nějaké řeči byl nenaučil, ne sice od učitelů, ale od lidí mluwících, w jejichž ussích jsem také já dowedl wyobraziti to, co jsem myslil. Z toho jasně wyswítá, že při tomto učení swobodná zwědawost wíce dokáže než hrozby a nucení. Ale silný proud této zwědochtiwosti tímto nucením se zadržuje podle Twých zákonů, Bože, podlé zákonů Twých od metly učitelůw až ke zkoussfám mučeníkůw; neboť zákony Twé přimísiti dowedou spasitelné trpkosti, které nás k Tobě přiwádějí, odwracejíce nás od sladkosti oněch moronosných, pro které opustili jsme Tebe."

„Dowol mi Bože můj, powěděti něco také o wlohách mých, daru to Twém, a w jakých jsem je mařil possetilostech. Bylať mi jednou uložena práce, jež mysl mou nemálo znepokojowala, buď odměnou pochwaly, aneb hanbou a bázní před trestem, abych totiž přednesl řeč Junóny rozhněwané a zarmoucené proto, že z Italie nemohla Teukrůw zahnati krále, kterou že Juno nemluwila jsem wěděl; ale za těmito básnickými wýtwory blouditi a kráčeti jsme musili, a w řeči newázané podobného něco přednesti, co básník byl powěděl werssem; a s wětssí pochwalou přednássel ten, kdo podlé důstojnosti osoby si wymyssllené i wásseň hněwu a žalosti wyznačil přiměřeněji, a myssléňky swé odil we slowa přislussná. A proč se mně toho dostalo, ó prawý žiwote můj, Bože můj, že přednássejícímu tleskáwalo se mi wíce než mnohým souwěkým mým soudruhům? Nebo aj! wssecko to bylo jen wzduch a pára. Či snad nebylo jiného způsobu, kde by wlohy i jazyk můj byly se cwičily? Chwalozpěwy Twé, Hospodine, chwalozpěwy Twé we swatých písmech Twých bylyby powznesly réwu srdce mého, a toto by se neuwrhlo do marných possetilostí, co bídná kořist duchů zlých; neboť nejedním způsobem slouží se duchům od Boha odpadlým. Což ale diwného, že jsem na marnosti takto wrhal se, a od Tebe, Bože můj, se wzdaloval, kdy za wzor předkládáni býwali mi lidé, kteří, když nějaký skutek swůj ne sspatný propowěděli nesprávnými řeči obraty aneb slowy zastaralými, pohanění dossli a toho se nad míru hanbili; ale když prostopássnosti swé bezchyb-

nými slowy a řádně spojenými wětami wýmluwně a ozdobně wyprawili, pochwaly dossli a se tím honosili? . . .

Na prahu sskoly takowýchto zásad co chlapec stál jsem ubohý, a tohoto druhu bylo mé cwičení, kde jsem se chybu w řeči učiniti wice obáwal, než se na pozoru měl, abych pochybil-li jsem, nepatřil se záwisti na ty, kdož nechybili. Prawím toto a wyznáwám se Tobě, Hospodine, w kterých wěcech chwálen jsem býwal od těch, jimž se zalíbiti mně tolik bylo, jako počestně žíti. Neboť newiděl jsem propast neštěstí, do které zawržen jsem byl od očí Twých. Co ale w očích Twých bylo ohyzdnějssího nade mne, jessto jsem i oněm se nelíbil, poněwadž jsem nesčíslnými lžemi klamal i wychowatele, i učitele i rodiče, jen abych prowedl swou náklonnost k hraní, swou chtiwost na hry se díwati, a swou wášeň hry tyto nápodobiti. Pokradmo bráwal jsem také lecco ze sspižírny rodičů aneb ze stolu, buď mlsnosti swou k tomu hnán, buď abych měl co dáti chlapcům, kteří za swé hraní se mnou, ač stejné z toho měli wyražení, přece dali si platiti. Při těchto také hrách, žádosti po marném se wyznamenání popouzen, lestně jsem si často wítězstwí přiwlastňowal. Při jiných jsem to ale trpěti nechtěl, a diwoce, jestli jsem dopadnul, káral práwě to, co jsem sám jiným činil, když ale já byl dopadnut a kárán, tu jsem raději wztekle zuřil, než abych to byl na sebe připustil.

A tato jest tedy newinnost chlapecká? Není, Hospodine, není, k Tobě wolám, Bože můj! Jsouť wssecko toto wěci, které w celku přecházejí na následující starší wěk, jen že od wychowatelů a učitelů pokročí se pod oukady a králi, místo okechů, kuliček a wrabců má nyní zlato, statky a otroky, jakož i po metlách mu těžssí nastáwají tresty. Pročež jenom wýraz pokory na postawě chlapecké pochwálil jsi, Krále náš, když jsi prawil: „Takowých jest králowstwí nebeské“ (Mat. 19, 14).

A přece, Hospodine, Tobě Bohu nassemu, nejmoudřejssímu a nejlepssímu stwořiteli i wládci wssehomíra, díky wzdáwati bych musil, kdybys mne byl jen chlapcem býti nechal. Neboť jsem tehdy byl, žil a myslil, a péči wedl o zachowání žiwota, jenž důkazem jest oné tajemné

jednoty, z níž jsem powstal; wnitřním swým smyslem nad neporussenosti smyslů swých bděl jsem a při každé maličkosti i při samém o nepatrných wěcech pomýšlení míval jsem we prawdě zalíbení. W omylu býti jsem nechtěl, měl jsem dobrou paměť, w řečnictwí mne wyučowali, přátelstwí se mi dostalo, warowal jsem se urážky, sprostnosti, newědomosti. A co wssecko na takowé bytosti není chwalitebno a podiwuhodno? Ale wssecko to dary mého Boha jsou; já si jich nedal; dobré jsou, a wssecko to dohromady já jsem; dobrý jest tedy, kdo stwořil mne, On jest mé nejwyšší dobro, Jeho welebím we wssech těch dobrodiních, kterými jsem já co chlapec byl a žil. Neboť tím hřessil jsem, že ne w Něm, ale we tworech jeho, w sobě a ostatních hledal jsem radosti, slávu a prawdu a proto upadl jsem do žalosti, hanby a bludů. Díky Tobě, Bože můj, má rozkossi, má chwálo, má bezpečnosti! Díky Tobě za dary Twé; ale jesstě mi je zachowéj, neboť tak zachowáš mne, tak rozmnožl se a zdokonalí, cos mi propůjčil, a budu sám s Tebou; poněwadž i že jsem, Ty udělil jsi mu." (Wyznání kn. I. k. 13, 14, 17—20).

Tento jest obraz, jak ho wypisuje Augustin sám o mládí swém až do patnáctého roku wěku swého. Bůh mu byl udělil hojnost darů znamenitých a wýtečných. Záhy již wynikal neobyčejnou bystrostí rozumu, paměti silnou a hotowou, a wýmluwnosti libezuou. Wssak záhy též wywíjely se wássně hříssné, kteréž zajisté již tenkráte by se byly wzmohly w náruživosti záhubné, kdyby mu po boku nebyl stál anděl strážný, matka jeho. Neb sám se přiznáwá, že již s mlékem mateřským utlé srdce jeho ssálo jméno Christa Spasitele, a hluboce wsstípené wždy podrželo. *) Ona zajisté srdce jeho plnila láskou k Bohu, ona snažnou bedli-

*) Sr. Wyznání kn. III. kap. 4.

wosti napomínala, kárala a trestala, kde a kdy toho potřebí bylo, ona wedla a wodila mladého Augustina do chrámu Páně, a učila ho modliti se o spasení swé. Jak utěšeně by se bylo dařilo wychowání jeho, kdyby i otec toutéž horliwosti a jednomyslnosti se byl přičiňowal! Co wšak do křesťanského wychowání, wyznati musíme, že Augustin otce neměl; neb tento wíce o to se staral, jak by syn jeho jedenkráte we swětě proslynul, než jak by se stal dokonalým křesťanem. O to wšak na nejwýšse pečowala matka, při čemž otec měl tu zásluhu, že nikterak nepřekážel zbožnému působení jejímu na syna, odtud také wznikla ona neblahá rozdwojenost w životě Augustinowě. Kdežto matka co anděl strážný při něm stála a wždy wzhůru, k nebi mu kynula, otec naopak směřowal k zemi, a předewšším pečowal o slávu jeho budoucí. K tomu přičísti dlužno překypující bujarost mladého wěku, a zlášťě bujarost mladého Afrikána, mrawní porušenost tehdy zlým příkladem swým obecně wládnoucí, wychowání we školách a i samo pěstowání wědy pohanské, z čehož již nám diwno nebude, že Augustin poblouzil a upadnul do osidel hříchu, při wšeliké péči zbožné matky swé.

3. Augustin na wyšších školách Madaurenských a w Karthagině.

W patnáctém roku wěku swého byl Augustin již tak daleko dospěl, že we školách Thagastenských dosáhl weliké pochwaly, a wšecky

spolužáky swé wysoce přewyssowal. Ačkoliw i Monika se radowala z pokroků syna swého, přece spolu bála se o něho, tušíc snad již tenkráte w srdci swém, že tím dále pobloudí od Boha, čím wíce wynikati bude. Otec ale w marné ctižádosti swé neznal wyššího cíle, než aby syn kdysi slawného jména a wznešených úřadů dosáhnul, ač nelze twrditi, že by snahy jeho byly býwaly nechwalitebnými. Neb stáw a powolání dekuriona (městského úředníka) byl za tehdejších časů dosti bídný a nepatrný, kdož tedy by se mohl horšiti na otce, že synu swému zjednati chtěl wyššího postawení, a to tím wíce, čím lépe poznáwal neobyčejné schopnosti jeho. An Augustin obzlásstě wynikal wýmluwnosti, ustanowil otec, i jmění swé obětowati, aby syn dokonalým wzděláním řečníkem znamenitým se stal a k důstojnostem dospěl. W tom owssem pochybil, že ctižádosti swou i syna nadchnul, a wždy wíce a wíce ji w něm roznécowal. Wssak nesmí se zapomenouti, že Patricius posud byl pohanem a mimo to že byl prawým Římanem, kterýž wlasť swou milowal nade wssecko. U Římanů pak bylať wýmluwnosť, wyjma umění wálečné, jedinou cestou k nejwyššímu důstojnostem; ano můžeme tuto směle twrditi, že Římanům bylo řečnictwí jedinou wědou, anto nejenom w sobě zahrnowalo wsselikké ostatní wědy *), nýbrž samo i we službu

*) Quintilian (instr. or.) žádá na řečníku dokonalou znalosť filosofie, hudby (by zwučně a harmonicky dowedl sestawowati myšlénky swé), mathematiky, geometrie, básnictwí, dějepisu a wědy politické a práwní.

státu římského podrobeno bylo. Tak se stalo, že, jakož staw učitelský tehdáž wůbec byl u welké wážnosti, obzlásstě učitelowé řečnictwí nejwětssí sláwy docházeli. Sami císařowé, též prwní křesťanský císař Konstantin, byli jim mnohé wýsady přiřknuli *) a nad to i k nejwyššímu úřadům je powoláwali. Patricius tedy jednal z upřímného přeswědčení a chtěl prospěti jak wlasti swé, tak i synu swému, jehož snad w otcowské samolibosti již widěl co řečníka oslaweného, welebeného po celém swětě, jehož sochy na náměsti postaweno, a jemuž i císařowé přízně, důstojnosti a bohatstwí propůjčowali, což za časů těchto aspoň neobyčejným nebylo, ačkoli welká moc a sláwa řečnictwí římského již dáwno se byla sesula. Neb tehdy již a dáwno před tím zbaweno bylo řečnictwí hlawního základu swého, wolnosti totiž a mrawnosti, a úpělo sewřeno w okowech, ačkoli zlatých, kterýchž samo bylo okowalo, an neslýchanou drzosti zrussilo wsselikké základy jak mrawného tak i občanského žiwota. A přece jesstě w úpadku tom dowedlo si zjednati wsseobecnou wážnost, a požíwalo nejwyššsí cti a sláwy, jako by bylo trávilo z pozůstatků oné minulé sláwy, kdež bylo „jedinou wládkyní dussí" (jak Euripides [Hek. 795] prawí), oné sláwy, o kteréž Sofokles (Philoktet. 99) dí, „že nikoliw skutek, nýbrž jazyk wládne lidmi

*) Učitelé a rodiny jejich byli wsselikých dani oprosstěni; měli welké služné, mohli též od žáků swých platy dosti znamenité požadowati, a přes to wssecko byloť jim wolno, ucházeti se o jakékoli úřady obecné.

wšemi," což před časy wěrně a zcela prawdiwým bylo.

Obrazy tyto minulé sláwy, jakouž řečnictwí proslynulo, a znamenité wýhody, jakéž tehdy poskytowalo, tanuly zajisté Patriciowi na mysli a přimělý ho k tomu, že se zawázal k wýlohám welikým, aby synu swému wyšší a důkladnější wzdělání zjednal. K tomu konci poslal ho na wyšší školy do poblížkého města Madaury, jihozapadně od Thagasty ležícího. Wíra křesťanská již byla největší část krajin afrických swětlem swým oswítila, obywatelé wšak města Madaury potud ponejwíce staré modloslužby se přidržowali. A jakkoli Augustin tuto u wědeckém wzdělání swém prospíwal, z druhé strany wšak wyznati jest, že nikterak neprospíwal též w mrawnosti, auto ledowý dech pohanstwa mocně tuto wanouci, útlou zbožnost od matky tak snažně wštěpowanou na mnoze russil a kazil. Obzlášště ale nectné hry diwadelné we poctu bohů prowozowané*), musely srdce mladistwé jedem nečistoty naplniti a potápěti we wíru smyslnosti. S bolesti připomíná o tom sám řka: „Zahořel jsem tedy w jinošstwí swém, a odhodlal se zbujněti w rozmanitých a ohawných rozkoších lásky tělesné.

---

*) Augustin sám o hrách těch prawí: „Přicházíwali jsme jako mládenci i my druhdy k těmto hrám přehanebným, patříce na kejsle poběsilých (kněží) a poslouchajíce ono hudbaření, jenž ke cti bohům a bohyním se prowozowalo. Na den (12. dubna), w který bohyně Coelestis (Nebeska), máti wšech bohů, swé umýwáni slawila (socha bohyně této u weliké slawnosti od kněží swých k řece Almo každoročně se nosíwala, kdež na památku přenesení swého z Asie umýwána jest byla), před nosícím lůžkem jejím zpíwali rozpustilí herci weřejně takowé wěci,

Wládu nade mnou uchopila wzteklá chlipnost a já poutům jejím podal ruce swé. A což byla má žádost lahodící mi, než milowati a milowánu býti? Nezachowal jsem ale ten způsob, když ze srdce láska jde až do srdce, pokud swětlá jest tato stezka přátelstwí; nýbrž páry nečesti wystupowaly z bahnité žádostiwosti těla mého a z bujné mužnosti mé, a zahalily a zatemnily srdce mé, aby nerozeznalo jasnotu lásky ode tmy smilnosti. Oboje ale, i jasná láska i tmawá smyslnost, smíšené wřelo a kwasilo se w hromadě, a wrhalo slabý wěk můj na bezcesti smyslnosti a potápělo we wiru nečesti." *) — W dobách wěku mladistwého mezera mezi žádostmi a skutky dobrými a zlými často býwá jen nepatrná!

W Madauře byl Augustin as rok zůstal k wůli wyučowání se w písemnictwí a řečnictwí a odtud se wrátil do domu otcowského. Dle ustanowení otcowa měl se odebrati na wysoké školy do Karthaginy, ku kterémuto konci měly se prwé přípravy konati a wýlohy se schraňowati na delší jeho pobyti w městě tom. Každý

---

jaké by neslušelo, nečku-li na matku bohů, ale ani na matku kteréhokoli počestného muže, ba ani na matku těch samých sprosťáků poslouchati. Zůstawá w lidech wždy jakýsi stud před rodiči, kterého je ani neslechetnost zbawiti nemůže. Tuto tedy hanebnost oplzlých písniček a skutků sprosťáři ti by se před matkami swými, cwičice se doma, pronésti styděli, za kterou u weřejnosti, w přítomnosti welikého zástupu diwáků a posluchačůw obojího pohlawí se nestyděli. Přilákala-li wšak tyto zwědawost, owšem ne bez studu a bez zoffliwení odtud se wracowali." Z toho owšem patrno, jak hry takowé působiti musely na mladíka smyslnosti rozjitřeného. Sr. O městě Božím, kn. II. kap. 4, str. 69, 70.

*) Wyznání kn. II. k. 1, 2 str. 21, 22.

zajisté chwálil za to Patricia, že se zawázal k obětem welikým, a na syna náklad činiti chtěl tak hojný, že daleko přewyssowal mohowitost jeho, kdežto bylo w Thagaště mnoho zámožnějssích měssťanů, kteřiž nic takowého nečinili pro děti swé. Jakkoli skutek ten zřejmě swědčí o snažné péči jeho otcowské, přece nikterak o to se nestaral, jak syn podlé wěku swého prospíwá w bázni Boží, nýbrž naopak w hrdosti swé a neopatrnosti práwě nepochopitelné sám podnětem smyslnosti ho zapálil. Augustin prázen jsa po celý rok wsseho učení we společnosti zlých soudruhůw jesstě hlouběji klesal, a již málo si wssímal wážných slow matky a důtklíwých napomínání jejích, jakž sám wyznáwá:

„W onom roce přerostlo hlawu mou bodlačí mých chtíčů, a nebylo ruky, jež by je s kořenem byla wyplenila. Ano otec můj, když jednou w lázních widěl mne zrostlého již a těkawou nadána smyslností, jakoby proto na wnuky těssil se, s radostí matce to zwěstowal. Ale w dussi matky mé chrám swůj již jsi byl založil a počátek swatého příbytku swého, otec ale byl jesstě katechumen, a ten od nedáwna. Proto ona ulekla se w nábožném strachu a bázni; a ačkoli jsem nebyl jesstě wěřícím, přece bála se o mne na cestách křiwých, po nichž kráčeji, kdož obracejí k tobě hřbet a ne twář" (Jerem. 2, 27).

„Běda mně! Smím říci, Bože můj, že jsi mlčel, když od Tebe wzdalowal jsem se wíce? Zdaliž tehdá mlčel jsi mi? Či to ale, ne-li Twá, byla slowa ona, jež tak často skrze matku mou, wěrnou služebnici swou, opakowal jsi ussím mým? Ale žádného z nich nepřipustil jsem si k srdci, abych tak učinil. Neboť chtěla ona a pamatuju se, jak po straně napomínala mne s obáwáním welikým, abych nesmilnil, a nejwíce mne prosila, abych necizoložil s manželkou jiného. To ale zdálo se mi býti

tak napomínání ženské, jehož poslechnouti styděti bych se musil. Ono ale přicházelo od Tebe, a já toho newěděl; a myslil jsem, Ty že mlčíš a ona že mluwí; skrze ni ale Ty mluwil jsi, a w ní pohrdnul jsem Tebou, já syn její, syn děwky Twé, a služebník Twůj. Ale newěděl jsem toho a w záhubu spěl s takowou slepotou, že jsem styděl se mezi soudruhy swými, méně neřestně žíti, poněwadž chlubiti se slýchal jsem je ohawnostmi swými, a tím wíce se honositi, čím prostopássnějssí byli; a proto pácháno neřestí nejen ze žádostiwosti, ale i z bažení po chwále. Co pak ale wíce hodno jest hanby než neprawost? Já wssak, bych haněn nebyl, neprawostí wždy wětssích jsem se dopousstěl; a kdy to, co jsem přednésti mohl, nestačilo, abych se wyrownal těm zkaženým, nalhal jsem, že jsem spáchal, čehož jsem přece nespáchal, abych se jim nezdál potupnějssím, čím jsem byl newinnějssím, aby neměli mne za ohyzdnějssího, čím jsem byl čistějssí." . .

„An mi powolena byla též ke hraní uzda wíce, než jest míra přísnosti, rozwázaly se mně wsselijaké žádosti, a we wssech byla tma, uzawírající přede mnou jasnost prawdy Twé, Bože můj, a wzessla jako z tuku neprawost má" *) (Žalm 72, 7).

S bolnou litostí odwracuje zraky swé ode počínání swého w tomto roce; jeden wssak přečin tak hluboce utkwěl w paměti jeho, že nikdy naň zapomenouti nemohl. Sám o něm wyprawuje následowně:

„Krádež zajisté, Hospodine, tresce zákon Twůj, i zákon napsaný w srdcích lidských, který ani bezbožností se nepotlačí. Nebo který zloděj lhostejně krásti si dá? I já krádež spáchati jsem chtěl a spáchal, žádnou nepobádán potřebou neb nouzí, ale jen proto, že osskliwila se mi sprawedlnost a já práhnul po neprawosti. Nebo toto ukradl jsem, čeho bylo mi w hojnosti a to mnohem lepssího; aniž wěci té, kterou krádeží jsem dosíci se snažil, sám chtěl jsem užiti, nýbrž krádež sama a hřích

*) Wyznání kn. II. kap. 3, str. 23—25.

byla mi rozkoší. Byltě strom hruškowý na blízku naší winice, owocem obalený, kteréž ale ani pěkné ani chutné nebylo. A tyto hrušky otřásli jsme jednou, my ničemní mladíci, pozdě již na noc, neboť jsme tak dlouho marnou swou hru prodloužili, a odnesli jsme odtud nesmírné množstwí, ne sobě k jídlu, ale jen aby se to hodilo prasatům, třeba i něco málo jsme požili; neboť učinili jsme to jen proto, že se nám zachtělo učiniti něco, co bylo nedowoleno. Zde srdce mé, Bože, zde srdce mé, nad nímž jsi se slitowal na dnu propasti! Nechať wyzná Tobě nyní srdce mé, co tam hledalo, abych nebyl hříšným pro nic, a nebyla bezbožnosti me příčina žádná jiná, než bezbožnost. Ohawná byla, a milowal jsem ji; milowal jsem záhubu, milowal jsem prowinění swé; ne to, proč jsem se prowinil, ale prowinění samo milowal jsem."

„Když se při nějaké špatnosti táže, za jakou příčinou byla spáchána, newěřiwá se, než když se ukáže, že býti to mohla buď žádost po dosažení některé z těch wěcí, které se nazýwají dobro pozemské, aneb bázeň jich ztráty." . . .

„Co ale tehdáž milowal jsem, bídník na swé krádeži, na onom zločinu nočním w šestnáctém roku wěku swého? Nebylo to krásné, poněwadž to byla krádež, a jest to wůbec něco, k čemu bych mohl mluwiti? — Krásné byly hrušky ony, jež jsme ukradli, jelikož byly dílo Twé. Ale po nich nežádala duše má ubohá, neboť jsem měl lepších w hojnosti; ty ale otrhal jsem, jen abych kradl."

Jakýž pak jsem měl užitek z těch wěcí, kterých nyní wzpomínaje se stydím, předewším ale z oné krádeže, na niž jen krádež samu milowal jsem? Nic jiného, ana wěc sama ničím byla a já ještě ničemnější. A přece sám bych to byl neučinil, tak se pamatuju na tehdejší powahu swou, sám zajisté bych toho byl neučinil. Tedy w tom také milowal jsem společnost těch, s nimiž jsem to spáchal. O přátelství na nejwýš nepřátelské, zjewné swádění mysli, o žádost škoditi ze smíchu a žertu, chtění cizí škody ze žádné ziskuchtiwosti aneb

pomsty! Ale když se řekne: „Pojďme, učiňme to," stydí se jednotliwý, nebýti s ostatními nestydatým. *)

Jakkoli ale Augustin tehdáž na Boha zapomínal a we skutcích hříšných si libowal, přece při wšelikých rozkoších a radowánkách jaké to cítil swírání we swědomí swém, tak že se ho zmocnila bolestná nespokojenost a rozerwanost! Bylať to zajisté hluboce wštípená zbožnost, matkou pěstowaná a w utrobách srdce jeho zakořeněná, jejížto mocný hlas, na čas sice potlačiti, nikterak ale překonati a udusiti nemohl. A proto také wolá k Bohu:

„Náwalu smyslnosti swé se podáwaje a opustiw Tebe, přece neussel jsem metle Twé! Neboť Tys wšem nedowoleným rozkoším mým přimíšil hořkosti nejtrpčí, abych takto poučen hledal si rozkoše, které bez této hořkosti jsou. Kde jsem ale byl já, a jak daleko jsem blou dil od radosti domu Twého!" (Wyzn. kn. 2, k. 2).

W 17. roku wěku swého odebral se Augustin do Karthaginy, a práwě w tu dobu zastihla ho rána, kteráž nejenom bolestně dotknouti se musela srdce jeho, nýbrž i wšeliké náděje budoucího žiwota jeho dokona zmařiti mohla. Neb w tomto roce (371) zemřel otec jeho Patricius, zemřel co křesťan. Bůh byl zajisté wyplnil náději celého žiwota sw. Moniky. W blahém poklidu mohla zpomínati muže, kteréhož wždy milowala, jemuž ona zajisté mi-

*) Jest nám obdiwowati se tuto sw. Otci, že tak přísně posuzuje skutek ten, an wíce mladiswé bujnosti přičísti ho dlužno. Oswědčuje tímto hlubokou pokoru swou, též wšak z toho poznati nám lze onu podiwuhodnou wlastnost jeho, že o skutcích lidských nikoliw jen powrchně, dle klamawého zewnějšku soudil, nýbrž že nepostihlou bystrostí rozumu w nejtajnější hlubiny jak přirozenosti tak i činnosti lidské se ponořowal a proniknuw je, soud swůj o nich wynášel. Wyznání kn. 2, kap. 4—9.

lost wiry křesťanské od Boha byla wyprosila, a kterýž pro snažnou péči swou o ni a dítky její wšeliké lásky též hoden byl. A poněwadž po celý žiwot swůj žili jednosworně, přála si, aby jedenkráte i hrob swůj připrawiti si mohla wedle něho. *)

Po smrti Patriciowě Monika odhodlaně se uwázala w powinnosti otcowské a ustanowila co do syna swého, na téže dráze pokračowati, kterouž manžel byl powažowal za nejhlawnější. Byltě oběma společný záměr ten, aby Augustin nabyl wšeliké učenosti, a toho oba nad míru si přáli. Otec owšem z té příčiny, že o synu swém wysoko smýšlel; Monika wšak směřowala ku cíli jinému, a práwě pro to jest nám na nejwýš se obdiwowati rozhodné soudnosti a bystrosti její. Žádala si totiž, aby syn její wšeliké učenosti dosáhl, poněwadž za to měla, že důkladná známost wěd nejen ku žádné škodě, ale spíše ku prospěchu mu bude, a sice, že ho tím snáze k Bohu přiwede.

Jestiť to zajisté nejskwělejší důkaz důmyslnosti a moudrosti její. Pročež také nemeškala a práwě s materskou obětowností weškeré jmění, i wlastní wěno swé, na potřeby syna wynaložiti ustanowila. Laskawé a dosti štědré podpory Augustinowi též poskytnul šlechetný Romanianus, bohatý měšťan Thagastenský, kterýž

*) Jak se podobá, byl Augustin přítomen smrti otcowě, ač to na jisto twrdím nemůžeme. Sr. o tom Wyznání kn. II. kap. 3; kn. III. kap. 4., obzlášťě ale contra Academ. kn. II. kap. 2.

mu w domě swém w Karthagině nejenom zlásstni byt powolil, ale i radou swou a peněžitou podporou mu přispíwal.

Na wysokých sskolách Karthagenských prospíwal Augustin až ku podiwu u wědeckém wzdělání swém; z druhé wssak strany wždy wíce od Boha se wzdalowal, tak že se podobalo, že snad dokona zmařena bude náděje zbožné matky jeho. Prawdať owssem, že obecný žiwot tamějssí takých strojil oukladů, že se musel státi nebezpečným ano i záhubným mladíkowi ohniwému, po bezcestích již bloudícímu.

Na poblizku starobylého města punického Karthaga od Rimanů wywráceného (r. 146 před Chr.) založil L. Grachus r. 123 před Christem nowé město, kteréž za wlády císaře Augusta k také znamenitosti dospělo, žeť ho počítáno mezi nejwětssí a nejbohatssí města říssě římské. Záhy se zde již byla wíra křesťanská rozssiřila; nalézalo se zde sedm chrámů křesťanských a biskup katolický měl tu sídlo swé. Wssak též tu wládla stará modloslužba punická wedle římské, Baal neb Saturnus, Herkules, punická Astarta či bohyně nebeská měli tuto skwostné chrámy, a při slawnostech, w poctu bohů těch konaných páchánо weřejně neslýchané neřesti. Karthago mělo slawné sskoly a diwadla, wedlo obchod znamenitý, obzlásstě pak obilím zásobowalo krajiny římské; měloť obywatelstwo punické a římské, a prostopássnost římská smísila se tuto s bujností africkou. Přebýwání w takowém městě muselo obzlásstě studující mládeži záhubným býti, jak se i záhy na Augustinowi

ukázalo. Ačkoli s největší pílí pěstował wědy řečnické, přece, unesen wšeobecným proudem, wrhal se w rozkoše smyslné. Přidržel se souložnic, a často nawštěwował představení diwadelná, obzlášťní zalíbení maje na truchlohrách.

W srdci mladistwém obzlášťě mocně se ozýwá soucitná touha po přátelstwí, wšak ale jak nebezpečnou se státi může, když kalem zlé žádostiwosti zwrhne se we wilnost, patrně widěti jest na Augustinu. Hledal předmět milowání! Wěda wšak mu jím nebyla, an neznal wznešenosti její. Měl mnoho spolužáků, žádný z nich wšak nemohl wyhowěti srdci jeho citliwému a roztouženému. Obcował s nimi, an toho potřeba kázala, wšak ale prawého a srdečného přátelstwí neměl s nimi nikdy; anto mrawy jejich byly tak surowé a nestydaté, že se mu zohyzděly. Neb mnozí z nich w bujnosti po městě těkajíce pronásledowali weřejně stydliwost nezkušených, aby sobě tím připrawili bezbožné wyražení. We školách též prowozowali nectnou a bezuzdnou swéwoli, anto často s welkým powykem wráželi do školy učitele toho, u kteréhož zapsáni nebyli, w ten čas práwě, když žákům swým přednášel, a prawou wzteklosti rušili wšeliký pořádek. S takowýmito Augustin nemohl míti bližšího obcowání an při wšelikých pokleskách swých wždy přece za způsobného a wzdělaného platiti chtěl. Tak se stalo, že zabřednul w smyslnosti. —

Wšak ale při wšelikých rozkoších, nemohl nikterak nalézti pokoje. Neb z wnitra srdce

mocně se ozýwala touha po Bohu, wědomí žiwota hříssného tížilo ho břemenem těžkým a to tím wíce, čím lépe poznáwal, jak daleko z prawé cesty se byl possinul, a čím častěji se probuzowala wzpomínka ztraceného ráje dobrého swědomí. Často též zajisté na mysli mu tanul obraz zbožné matky a milá postawa její; wážná slowa její zněly ussím jeho, slowa, jimiž tak často ho napomínala a prosila. Spolu též marniwá ctižádost wždy wíce se w něm rozněcowala, wssak ale čím wíce rostla, tím wětssí též muka žárliwosti a obáwání připrawowala. A odtud se stalo, že dussi jeho opanowala přeboleſtná pustota, a že bolným nepokojem zmítaná, nikde nenalézala poklidu. W neblahém stawu tomto hledal a nalézal jediné úlewy we hrách diwadelních, kteréž byly obsahu tragického (smutného). Tyto nawsstěwowal s neobyčejnou pilností, anto mu byly obrazem wlastní bídy wniterní a žalosti. W diwadle sedaje hořké prolíwal slzy, když hercowé zdařile prowozowali úlohu swou, a předstawením swým útrpnost wzbuzowali. Dusse jeho bolesti rozechwěná, kochala se soucitně w bolesti cizé, ačkoli wymyssléné. Nemůže ale diwno býti, že i w takém pohledu na děje ty smutné nemohl nalézti pokoje. Mohl sice na malou chwíli zapomenouti na wniterní zármutek swůj, pustotu wssak srdce swého nemohl nikterak wyplniti. Pak-li na chwíli umlknul wniterní hlas kárající, tím mocněji se ozýwal, když Augustin w myssleníkách swých o samotě trwal a tedy tím wětssí bolesti snássel. Tyto zajisté walně se roz-

množily, když w druhém roce pobytí swého w Karthagině souložnice, kteréž se byl přidržel, syna mu porodila. Jakých tu přibylo traplivých starostí mladíkowi, kterýž sám pro sebe posud dostatečné wýživy neměl! Syna toho nazwal jménem Adeodatus (daný od Boha); neb ač si nemohl přáti narození dítěte, přece, když se narodilo, powažowal ho za milostiwý dar Boží a s upřímnou laskawostí otcowskou o něho pečowal. Pročež také zpomínaje dnů těchto s bolestí wolá:

„Newedlo se (tehdy) dobře duši mé! Bože můj, s jak welkou trpkostí smíšil ji rozkoš mou! Neb milowán jsa, byl jsem přece mučen metlami železnými, rozpálenými žárliwostí a podezřiwostí a obáwáním a hněwem a hádkami. Takowý byl život můj, pokud jest to život, Bože můj!" *).

Owšem byl to život plu bídy a zármutku. Náružiwosti, jakýmž podléhal, smyslnost hříšná, již sám za nepočestnou powažowal, marniwá ctižádost palčiwým ohněm ho sžírající, trapné starosti při pohledu na syna, nutné, newyhnutelné obcowání s přátely, jichž skutky wždy zawrhowal, a při tom horoucí touha po dobru nějakém, kteréž by stálé radosti poskytlo, touha po Bohu w nejtajnějším wnitru srdce se ozýwající, wše toto spojowalo se w celek bolestný a bolestmi rozrýwalo utroby duše jeho. O by se byla milost Boží slitowala, prawou cestu ukázala a mocné síly udělila, aby pomocí její byl mohl wyniknouti z bouře té nebezpečné a záhubné, k čemuž wlastní silou swou nikterak dospěti nemohl. Jinak ale ustanowila prozře-

*) Wyznání kn. III. kap. 2.

telnost Boží, a Augustinowi byloť jesstě po mnohá léta kráceti na cestě křižowé, na cestě bolestné. Wssak ale již tenkráte, owssem zdaleka, nad Augustinem wznásselo se slitowání Boží, anto připadnosti, jinak nepatrnou, nowá se pojednou objewila dráha, kteráž podiwně změnila celý směr žiwota jeho posawádního a cestu klestiti měla budoucím změnám, nawrácení se jeho k Bohu.

Učitel řečnictwí totiž, jehož přednásky Augustin poslouchal, dle obyčejného w učení pořádku pokračuje, byl přissel na spis Ciceronůw, nadepsaný Hortensius. Kniha ta obsahowala důtklíwé powzbuzení k filosofii (mudrctwí). Sloh její, obzlásstě ale dojímawý obsah její, hluboko dojal srdce Augustinowo, k čemuž snad i walně přispěl wýklad učitele samého. Neb až posawáde byl wědy pěstowal hlawně z té příčiny, by se jedenkráte řečnictwím wyznamenal a sláwu a bohatstwí získal. Nyní již ale dle náwodu knihy Ciceronowy slyssel, že jestiť nejwznessenější účel žiwota lidského, jedině a we wssem prawdu hledati, a to že jest prawá moudrost, a ten že toliko jest moudrosti té milowníkem (mudrcem, filosofem) a stoupencem, kdo wsselikých náružiwosti marnitwých prázen, po prawdě jediné touží.

„Spis ten," prawí sám o sobě, „změnil náklonnost mou, a přejinačil přání a touhy mé. Najednou zosskliwila se mi každá marná náděje a po nesmrtelnosti w mudrctwí zahořel jsem zápalem srdce neobyčejným. Jak hořel jsem, Bože můj, jak hořel jsem wznésti se nade wsse pozemské, jakou láskou k moudrosti rozpálil mne spis onen! Ty wíš, swětlo srdce mého, že pro to

jedině radował jsem se při čtení onoho „powzbuzení“ že spis ten nadchnul mne, moudrost samotnou abych si zamilonal, ji hledal, a nassed objal a držel pewně.“ *)

Takto tedy bylo čtení a rozjímání knihy té Augustina změnilo! Poznával již marniwost wsselikého baženi swého po slávě, po důstojenstwích a bohatstwí, zahořel po moudrosti samé! Wssak i tuto opět, což s úpřímnou wděčností činíme, jest nám welebiti zásluhy, jakýchž si sw. Monika o syna swého wydobyla. Čtením spisu onoho powzbuzen, byl by se snad ponořil we spisech mudrců římských a řeckých, pohanských, a byl by se zajisté stal wěhlasným mudrcem pohanským, jakož se stal později slawným učitelem křesťanským. Že se to nestalo, že totiž neutonul w pohanstwu, jedině připočísti se musí sw. Monice. Neb jakkoli spis onen ho rozpálil a nadechnul, přece zadost mu neučinil. „Neb to jediné,“ jak sám prawí, „mě w tak weliké nadssenosti mé zarážělo, že jsem jména Christus nenaleznul w knize té. Neboť toto jméno Spasitele mého, již s mlékem mateřským útlé srdce mé ssálo, a hluboce wsstipené podrželo; a cokoliw bez tohoto bylo jména, ač učeně a mistrowsky prowedené a prawdiwé, celé mé nadssenosti newzbudilo. (Wyznání kn. III. kap. 4). Kde tedy měl hledati moudrost, po které tak zahořel a kteréž we spisu mudrce římského byl nenaleznul? Uzawřel mysl swou obrátiti na písma swatá, aby poznal, jaká jsou, a

*) Wyznání kn. III. kap. 4.

w nich moudrosti té přežádouci hledal. Wždyť wěděl, jak máteř milená je cti a u největší wážnosti má. A s jakým prospěchem čital písmo sw., s jakým wýsledkem konečně je byl pročital? Písmo sw. zdálo se mu býti nehodným jen ku porownáni s důstojnosti slohu Ciceronského!! Bystrost jeho práwě podiwu hodná nepronikla smysl písma sw. a četl je nejenom beze wšeliského prospěchu, nýbrž i ku wlastni sškodě swé. Jak se ale stalo, že zahořew po moudrosti a hledaje ji w písmě sw. nenalezmul ji, kdežto ono přece na každém listu hlásá hluboké poklady moudrosti Boží? Owšem jméno Christa Spasitele hlubocc wštipeno bylo w srdci jeho, a to zajisté byl často slýchal z úst matky zbožné, že mimo Christa není prawdy, ani moudrosti! Wšak ale spasitelné nauky Christa Ježíše neznal a proto již nemohl rozuměti písmu, když je pročital. — Snad by byl porozuměl, kdyby mu po boku byla stála máti milená; snad pomoci její důmyslné bystrosti byl by poznal písma, jaká jsou. Kéž by Bůh byl seslal apoštola nějakého, jenž by čtoucímu byl wyložil, aby rozuměl, co čte! To wšak se nestalo. A mimo to, že neznal tenkráte nauky wíry křesťanské, byl již, aspoň z welké části, poznal soustawy znamenitějších mudrců pohanských, a moudrost we spisech jejich obsažená, ta to byla, po kteréž byl zahořel. Moudrost ta wšak pohanská naprosto odporuje moudrosti křesťanské, obsažené w písmech sw. Kdež písmo sw. prawí, že počátek wšeliké moudrosti jestiť bázeň Boží,

jak mohla pohanská moudrost k ní dospěti, an Boha ani neznala, ant neznala ani hříchů ani hříssnosti člowěčenstwa a tudyž ani pochopiti nemohla lásky a smilowání Božího? A proto také prawí apostol, že slowo kříže jestiť bláznowstwím těm, kteříž hynou, těm ale kteříž dosahují spasení, že jest moci Boží. Moudrost pak mluwíme mezi dokonalými, ale ne moudrost tohoto swěta, ale mluwíme moudrost Boží, kteráž jest skryta, kterouž Bůh před wěky k slávě naší uložil, jižto žádný z knížat tohoto swěta nepoznal (I. Kor. 1, 18. 2, 6). Pročež také moudrost ta pohanská nemohla chápati, když moudrost Boží hlásala pokání, an nebyla poznala hříssnosti swoji; nemohla rozuměti hluboké a skryté moudrosti Boží, an neznala nehodnost swou; nemohla rozuměti smilowné lásce Boží, anto ani necítila potřeby její! Wůbec pak moudrost pohanská za časů těch již dáwno byla pozbyla wšeliké krásy a wnady, prodáwajíc sebe a prodána jsouc, klamiwým šperkem jalowých slow a hledanou důstojností slohu pokrýwajíc wniterné ochrnutí swé. Jak mohla rozuměti moudrosti Boží, kdežto Christus blahoslawí jen ty, kdož jsou čistého srdce, řka, že oni toliko Boha widěti budou. I w tom klamala nadřečená filosofie stoupence swé, že nejenom bludy swé za prawdu wydáwala, ale i také líčenou nadutostí swou bezpříkladnou hrdost w nich plodila, jakž to i na Augustinu samém pozorowati bylo. Jakkoli byl ducha bystrého, nepronikl přece smysl písma

sw., nýbrž hrdosti nadchnut zdál sobě nad míru welikým býti w učenosti, a proto již také nerozuměl roztomilé prostotě, jakouž láska Boží w písmech mluwí. Nemůže tedy diwno býti, že Augustin w zápalu swém mudrctwí, nikoliw wssak moudrost Boží w písmě hledal. Touha, jakáž ho tenkráte wedla bylať přirozená, u wnitru dusse jeho hluboce wsstipená, wssak ale nejasná, směru swého nepowědomá a nikoliw křesťanská! Wyplnilo se na něm, co napsal apoštol Pawel: „že tělesný člowěk nechápe těch wěcí, které jsou ducha Božího.“ An též pýcha se byla zakořenila w srdci jeho, musela nadssenost, s jakouž z počátku četl písmo, konečně w prohlubinách hrdosti utonouti a wsseho prospěchu čtení ho zbawiti. Neb zajisté kdo sedí wysoko, nedozří prawdy, která zakryta jest hluboko. Tak se stalo, jak jsme byli powěděli, že četl písmo ku wlastní sskodě swé. Neb tolik byl na jisto u sebe ustanowil, že, lze-li moudrost wůbec nalezti, w písmách sw. že ji není.

Přece ale čtení knihy té Ciceronowy podle nezpytatelného řízení Božího mělo k dobrému prospíwati, an Augustin od toho času rozhodně byl zawrhnul wsseliké bažení po bohatstwí a důstojenstwí, a horoucí touha po wznessenějssím, po prawdě mocně opanowala srdce jeho, aniž mohly náružiwosti smyslné kdy hlas její udusiti. Bůh pak pokořil hrdost jeho; neb nalezuw prawdu w písmách sw. zabřednul do bludů hnusných, bludů to Manichowských, a na poussti této byloť mu dlouhá léta blouditi, prawdu wždy hledati, awssak marně, jak hned uslyssíme. —

4. Manichowci.

Z dalekých končin králowstwí perského bylo se rozssířilo bludné učení Manetowo a kacířstwí podle něho nazwané po Asii, po krajech řeckých a římských až do Gallie, ano i do sewerné Afriky. Půwod sekty té, obzlásstě pak žiwot Manetůw taji se we tmách samých a pochybnostech.

Prawdě podobno, že Manes *) pocházel z kněžské rodiny perské, a že byl w náboženstwí Zoroastrowě wychowán. Z rozličných soustaw (z gnosticismu, z perského dualismu a indického buddhaismu) utwořil zlásstní učení swé, a když později poznal wíru křesťanskou, přetwořil je w podiwnou směsici zásad pohanských, jimž přimísil jméno Christowo. Wydáwal se za přislíbeného od Christa Utěssitele a dokonatele náboženstwí kř. a žáky swé rozesílal po wssem swětě, aby učení jeho zwěstowali. Konečně wssak k rozkazu krále Bahrama buď co porussitel wíry národní, aneb poněwadž co nedospělý lékař králewiči se stal dospělým záhubcem ukrutně umučen jest byl (l. P. 277).

Jeho učení jest jak následuje. Odwěčně

*) Dle jiných půwodcem sekty té byl saracenský kupec Skythianus, který na cestách swých byl poznal rozličné soustawy filosofie řecké a wýchodní. Žákem jeho byl Terebinthus, kterýž o sobě swědčil, že se z panny narodil, a že ho anděl we skrytých horách wychowal. Wýsledky bádání mistra swého sestawil we čtyrech knihách, tajemstwí, hlawní částky, ewangelium a poklad nadepsaných. Wdowa jeho koupila otroka, jménem Cubrika aneb Manesa, který z nadřečených kněh nauku swou čerpal.

již byly dwě bytnosti souwěčné a nestwořené, dobrá (swětlo, duch) a zlá (temnost, hmota). Dobrá jako i zlá bytnost wládne každá w říssi swé weliké, obýwané tisíci a tisíci duchů mocných; wssak ale obě wedou neustálý boj mezi sebou. Neb knížata říssе zlé spatřiwsse jednou wznessenost říssе swětlé, náružiwou chtiwostí uchwáceni jsouce wybojowati ji usilowali. Pročež k odwrácení útoku takowého zplodil Bůh dobrý matku žiwota, ta pak zplodila pračlowěka (Ježíssе). Měla-li říssе swětlá witězstwí dobyti, muselať s říssí temnou w w obcowání wejíti, s ní se smísiti a proto musel pračlowěk boj ztratiti. Byl přemožen, knížata tmy oloupili ho o zbrojení jeho, kteréž i pohltili, poněwadž z bytosti swětlé pozůstáwalo. W nesnázi té wyslal Bůh ducha žiwého (mocného) pračlowěku ku pomoci, kterýž ho z moci zlé wybawil; wssak zbrojení jeho, část to swětlé bytosti (Boží), zůstalo w drápech duchů temných!

Částky tyto swětlé (Boží) byloť tedy wyswoboditi, k čemuž wssak pračlowěk pro ztrátu utrpenou již nedostatečen byl; pročež zplodil Bůh jiné dwě bytnosti, pannu swětla (swětlonossku) a Ducha sw. Tři jsou tedy, kteříž o wykoupení částek swětlých usilují pod wedením Ducha sw., kterýž k rozkazu Boha dobrého i swět stwořil k tomu konci, aby částky swětlé z moci duchů zlých wyswobozeny byly. Duch mocný, twůrce to swěta, sebral částky swětlé pozůstalé ze zbrojení pračlowěka neposkwrněné, a utwořil z nich slunce a měsíc. Oblohu ne-

beskou též rozprostřel a zem upewnil, a na obloze postawil knížata temnosti, nejwýsse ty, kteříž nejwíc částek swětlých byli pohltili, a to jsou hwězdy na obloze nebeské; z částek pak hmotou nejwíce porussených učinil wsse tworstwo zemské. Tré duchů swětlých též přičinilo se při stwořeni swěta, nesmírný swětlonoš, obrowský atlas a slawný panownik nad ohněm, wodou a wětrem, a těmto třem jest také řízení a zachowáni swěta swěřeno. Swětlonoš o ssesti twářích w nekonečném swětle zářící s wýsse nebeské má swět držeti, přijímati částky swětlé z hmoty wyswobozené a podáwati je do slunce a měsíce, odkudž do nebeské řísse postupují. Atlas nade propasti (w kteréž wládne řísse zlá) udržuje swět, neb jemu na ramena položen jest. *)

Třetí duch točí ohromná kola ohně, wody a wětrů. Též částky swětlé (Boží) byly po wesskerém swětě roztroussený a w každém tworu přírody upoutány. A proto také říkáwali Manichowci, že země plodí Ježisse trpicího, t. j. že částky bytnosti jeho w každém kamenu a semeně, w bylinách, kwětinách a stromech upoutané po wykoupení toužejí, bolestně strádají a ukřižowány jsou. Aby z okowů těch wyswobozeny byly, k tomu působí Duch mocný, wládnoucí we wzduchu nad zemí, který je jak ze země wystupují, pojímá a slunci

*) Chudasowi tomu prý se někdy zastýská ohromnou tu tíži nésti; protož prý někdy sebou pohne a zatřepe, neb tíži onu z jednoho pléce na druhé překládá, odkud prý zemětřesení powstane.

a měsíci podáwá *) A na takowý způsob děje se wykoupení jedné části bytnosti swětlé.

Proti tomu wssak se říse temná mocně opirala. Když totiž Duch mocný swět stwořil, duchowé zlí, mužského i ženského pohlawí, na obloze nebeské sice upewněni byli, wssak ale plody tělesné duchů ženského pohlawí padly k zemi, kdež se udržely, a poněwadž se žiwily bylinami, stalo se, že se rozplodily. Takto opět mnohé částky swětlé upoutány jsou nowými okowy.

Stwoření pak člowěka stalo se za úmyslnou zlou wolí mocností zlých; k tomu cíli, by oswobození částek swětlých se zamezilo, ba dokona překaženo bylo. Kníže temnosti wida říssi swou w nebezpečenstwí welkém, požádal prý ostatní duchy zlé, aby mu popustili wssecky částice swětla pračlowěka Ježíssi odňaté, že z nich podle způsobu pračlowěka učiní člowěka, a pomocí jeho že opanují wládu nad říssí swětlou. Duchowé zlí powolili, načež zlý bůh učinil Adama, který pozůstáwá z těla, utwořeného ze hmoty zlé, z dusse od zlého ducha pocházející a z ducha, kterýž jest částina ukradeného swětla. Adam wssak tussil wyssší rod swůj a duch jeho swětlý zatoužil po swětle t. j. počal přemýssleti, jakby částky swětlé z těla swého hmotného oswoboditi mohl. Pročež mu

*) Takto Manichowci nauku o nejsw. Trojici Boží rouhawě napodobňowali. Bůh Otec přebýwá w říssi swětlé, nepřístupné, syn moci swou w slunci a moudrosti swou w měsíci, a Duch sw. we wzduchu nad zemi, odkudž částiny swětlé z bylin a stromů wyluzuje.

knížata zlá zapowěděli hledati prawdu, poznati totiž dobré a zlé; „Christus Ježíš sám wssak, (we spůsobě hada), poučil Adama, co wlastně znamená zákaz ten a otewřel oči jeho, aby wěděl dobré a zlé.“ *) Což aby se zamezilo, přidružil knížе temnosti Adamowi Ewu, s kterouž žádosti smyslnou puzen dítky zplodil; a takto dusse swětlá w potomcích Adamowých opět a opět k tělu připoutána oswobození swého očekáwá. Člowěčenstwo wessker é takto s Adamem a w Adamu pobloudilo, Boha náležitě nepoznalo, obzlásstě pak učení základné o dwou říssích a bytostech jich sobě odporných docela zapomnělo. I židé s prawé cesty se odssinuli, an jim knížе zlý knihy starého zákona podal a k mnohým bludům je swedl. Pročež k oprosstění a spasení člowěčenstwa Christus Ježíš přissel na swět, tentýž Ježíš, kterýž we slunci a měsíci wykoupení částic swětlých působí.

Nenarodil se pak Ježíš podlé způsobu lidského co prawý člowěk — neboť co wykupitel byl by se takto sám nečistým stal — nýbrž zjewil se w těle toliko napohledném; pročež také na kříži skutečně netrpěl, trpěl toliko zdánlivě. Hlawní účel, za kterým přissel na swět, jest, že měl člowěčenstwo poučiti: a sice přede wssím o dwojí říssi, a o tom, jak by dusse přemáháním tělesných žádosti wždy wíce a wíce očisstowati se mohla, až by konečně prawého očistění odloučením se od těla dosáhla. Poněwadž ale předzwídal, že učení jeho již od

*) Sr. Contra Faustum L. 3. De haeresibus 46.

apoſſtolů a napotomních křeſťanů z nerozumu porušſeno a zfalſſowáno bude, přiſlíbil učitele a utěſſitele welkého, jehož wywolil a poſwětil, by prawda dokonale zjewena byla — a učitel ten welký byl Manes.

Manes tedy, že z moci Božj zřidil wlaſtni církew ſwou, církew Manichowſkou, we kteréž ſhromážditi ſe má weſſkeré člowěčenſtwo, aby k ſpaſeni přiſſlo. Přiwržence ſwé dělil Manes na dwě třídy. Prwni třída ſkládala ſe z údů nedokonalých, kteřiž jen z čáſti znali tajemſtwi učeni a bohoſlužby Manichowſké, oſtatně pak „žili a žiti mohli we mnohých ſkutcích temnoſti," t. j. mohli wolně páchati wſſeliké neřeſti. Měli podíl w modlitbách druhé třídy Manichowců a nazwáni jſou „poſluchači." Pakli do druhé třídy nedoſpěli, měli přiſlíbeno, že duſſe jejich po ſmrti těla buď do Manichowců dokonalých ſe přeſtěhují, aneb že do ſamé přirody wejdou, odkudž potom rychlého wykoupeni ſe jim doſtane.

Druhá třída Manichowců bylať třída wywolených a ſwatých. Těmto bylo zapowězeno požiwati wino (an prý pocházi ze žluči ďáblowy), maſo a mléko; též i manželſtwi, poněwadž by ſe jim byli poſſkwrnili, an zřízeno prý bylo od ďábla. Též i jměni wlaſtního neměl wywolenec míti; při tom wſſak podiwuhodným odporem twrdili Manichowci, žeť lépe jeſt peněži těžiti a lichwu prowáděti, nežli zemi wzděláwati, rozſíwati a obilí kliditi. Neb kdo zemi pluhem wzděláwá, ten prý we mnohém křiži ſwětla (totiž Chriſtu Ježíſſi) ubližuje.

Taktéž i fík že pláče a wsseliké owoce, když je kdo utrhne, a strom sám při tom že zastená slzami mlíkowými. Wywolenec tedy nesměl sám owoce se stromu trhati, což za welký zločin powažowáno bylo; přec wssak mu bylo powoleno owoce požíwati. Když ale takowé owoce některý ten swatý snědl a smíchal w žaludku swém, tu potom prý swaté anděly, ano částky Boha samého wydechowal ze sebe, při modlitbě wzdýchaje a krkaje. Neb částky tyto nejwyššího a prawého Boha byly spojeny zůstaly w onom owoci, kdyby je swatý ten a wywolený zuby swými a w žaludku byl nerozdrobil. *)

Ostatně měli wywolenci po celý žiwot swůj zachowáwati kázeň přísnou. Jestli žili w manželstwí, měli se aspoň zdržowati plození dítek! Posluchači museli wywolencům obstarávati pokrmů (což bylo swatou powinností), nebyli wssak zawázáni k oné kázni dokonalé. Mohlit prowozowati orbu, a obětujíce dokonalým slussnou potrawu, měli žádati úpěnliwě, by tito milostiwě ji přijmouti ráčili, a požíwáním za hříchy orbou od nich spáchané zadost činili. Pročež také wyplnění prosby oné bylot skutkem swatým, dobrým, a požíwáním těchto pokrmů dusse swětlá oswobozena a do říše swětla posílána byla. Trojím tak řečeným znamením byl poswátný žiwot wywolenců označen, znamením totiž úst, rukou a prsou. Znamení úst mělot swědčiti w ten smysl,

*) Tak wypratowuje Augustin sám o nich. Sr. wyznání kn. III. kap. 10.

že hlawa wywolencowa prosta jest wsseliké nečistoty a neprawosti; z úst jeho, že nemá wycházeti kleni a rouhání, a do úst žádný pokrm nečistý. Znamení rukou, že se má wystříhati wsseliké ho skutku nečistého, obzlásstě pak zločinu spáchaného na přírodě orbou aneb obdělávánim země, aneb zabíjením zwířete nějakého. Znamení prsou, že syn swětla wsseliké smyslnosti tělesné se odříká.

Takto byli wywolenci swatým sborem, pro oswobození a wykoupení říse swé úsilně pracujícím, an nejenom zbožným požíwáním přemnoho částin swětlých k wlasti nebeské wůbec wysílali, nýbrž také hlásánim učení Manichowského newěřící k spasení připrawowali, a jich buď do lůna swého přijímali, aneb nestalo-li se to, aspoň dusse jejich wesslé do stromů s owocem požíwali a oswobozowali. Dusse pak již oswobozené k wlasti nebeské se wznássejíce prwé jesstě we wzduchu čistém (skrze Ducha sw.) protřibeny, ode wsseliké hmoty očistěny, potom od samého Christa Spasitele (we slunci a měsíci) přijaty a konečně do říse swětla (k Bohu Otci) odewzdány jsou.

Takto žiwotem přírody, wzrůstem bylin a stromů, působením slunce a měsíce, skrze Christa Spasitele a církew Manichowskou, obzlásstě skrze wywolence přemnohé částiny dusse swětlé do říse swětla opět se nawracowaly. Wssak i ti, kdož w žiwotě swém prawdě Manichowské se protiwili, po smrti stěhowánim se dusse swé (n. p. do stromů) k pokání a tím i k spasení dospěti mohli. A když konec swěta nastane, tu

říſſe ſwětla prý odejme wſſelikou ſílu ſwět tento zachowáwající, a wſſecken ſwět ohniwým proudem zničen bude. Oheň ten jeſſtě některé duſſe od hmoty wylouči a oſwobodí. Oſtatní pak duſſe, kteréž ſwéwolně ſpaſení ſwé odmítly, wyſwobozeny již nebudou, nýbrž budou napotom oſtřihati ohněm ſplanulou hmotu, w jejímžto ſtředu mocnoſti zlé upoutány jſou okowy hrozným, aby již nikdy wíce neruſſily ſwatý pokliď ſwětlých duchů. Takto zajiſté wykoupení částin ſwětlých nebude úplné a dokonalé, an mnohé částiny Boží do říſſe ſwětlé nikdy newejdou, nýbrž podíl míti budou we zlomyſlnoſti a wěčném zatracení říſſe temné! Jen wywolenci měli podíl w bohoſlužbě Manichowſké a tato pozůſtáwala z modlitby toliko a předčítání Manetowa liſtu základného. Mimo to wſſeobecně ſe o nich twrdilo, že we ſkrytoſti konají ſlawnoſt eucharíſtie (wečeře Páně) způſobem neřeſtným. Slunci a měſíci, t. j. Chriſtu w něm přebýwajícímu, klaněli ſe. W neděli zachowáwali půſt a w březnu konáwali wyroční hlawní ſlawnoſt, "bema," t. j. ſtolice učitelſká, nazwanou. Toho dne na památku Manetowu poſtawili we ſborech ſwých ſkwoſtně ozdobené křeſlo, k němuž wedlo patero ſtupňů, značiti majících patero tříd Manichowſké hierarchie (ſwatowlády). K této přináleželi 12 učitelů s hlawou ſwou, 72 biſkupů, kněží, jáhnowé a wſſickni wywolenci. Na ſtolci onom neſměl nikdo zaſednouti, na znamení, že Manes byl prwním a poſlednim učitelem nejwyšſſím! —

Zajiſté na nejwyſſe diwno jeſtiť, že ſou-

stawa, kteráž jest w prawdě potupou lidského rozumu, we swětě tak se ssiřiti, tolik stoupenců nabyti a proti církwi katolické wůbec w odpor se postawiti mohla?! Neb naopak bylo lze očekáwati, že, jak mile se oznámila, swět jí s posměchem přijme, stoupence její za ssílence prohlásí a jimi pohrdne! Ačkoliw jisto jest, že učení Manichowské člowěka soudného swésti nemohlo, přec se nedá popírati, že z mnohých stran wábilo a lákalo lid newzdělaný a nezkussený. Přede wssím odělo se we twárnost prakřesťanskou a swatost, owssem domnělou, a tím mnohých pomátlo. Manichowci měli ustawičně jméno Boží, jméno Christa Ježíše a Ducha sw. w ústech swých. Ustawičně se zpupnou hrdosti (owssem směssnou) twrdíwali, že u nich jen prawdu hledati slussno a možno; Manes že prawdu w nejwyssí dokonalosti zjewil, že přestalo již, co bylo až posawáde jen částečně zjeweno, a dokonalé že již nastalo. Pročež také w tom wyhledáwali nejwětssí chloubu swou, že dokonalý Manichowec již nemá třeba wiry (wěřiti), nýbrž že již má wědu dokonalou! Naproti wssak že prý církew katolická přikazuje jen wiru slepou, babskou! *) Slawným ale heslem Manichowců že jest prawda, rozum a wěda; o tom mluwili mnoho, to každému s nejwyssí jistotou přislibowali. Kdežto církew kat. podle slow Páně:

*) Takto w nejapném přepychu swem Manichowec Faustus Augustinowi samému wytýkal: „Pakli slowa Páně: „blahoslawení, kteříž newiděli a přece uwěřili," w ten smysl wykládáš, jako bychom měli wěřiti bez rozumu a soudnosti, zůstaň si blahoslaweným w hlouposti swé, já wssak chci a budu blahoslawenstwí wyhledáwati w rozumnosti." — Contra Faustum lib. 16, 8.

„blahoslaweni jsou čistého srdce, neb oni Boha widěti budou" učila, že dokonalé poznání Boha teprw w žiwotě wěčném nám za odměnu uděleno bude, Manichowci naproti dokonalost tuto slibowali stoupencům swým již za žiwota wezdejssího. A jakož se honosili a wychloubali dokonalosti wědy swé, taktéž opět mnoho si na tom zakládali, že jsou prawi a jedini křesťané, křesťané dokonali, kteříž odřeknuwsse se wsselikých pochoti tělesných a jediné Bohu zaswětiwsse žiwot swůj z počtu oněch jsou, jimž Christus blahoslawil, že trpí protiwenstwí pro sprawedlnost, jimž lidé (katolíci totiž) zlořečí a protiwenstwí činí a wssecko zlé o nich mluwí, pro Christa. Marně církew katolická w boji proti nim, marně se odwolávala k ranám swým po třistaletém pronásledowání jesstě nezaceleným; marně poukazowala na krew mučenickou, kterouž se silila a wzrůstala; marně jim ukazowala swaté sbory poustewníků, mnichů a panen, kteříž dokonale žili Bohu a králowstwí jeho, co důkazy nezwratné, že w lůně jejím prawá nábožnost a dokonalý žiwot křesťanský se nalézají. Manichowci nepřestáwali o sobě twrditi, že oni jsou prawi a jedini křesťané, a že církew katolická přikázaní Christowých nezachowáwá.

Bůh zajisté do každého srdce lidského wsstípil lásku ku přírodě, kteráž jest dílo rukou jeho a kterouž učinil, aby člowěku zwěstowala moudrost a wssemocnost jeho. A i tuto smyssléinky Manichowské o slunci a měsíci a o žiwotě přírody wůbec, smyssléinky jalowé musely

mnohým se zalibiti, těm obzlásstě, kteříž nemajíce pražádné známosti wědy přírodné, toutéž slepou wěrou naslouchali jim jak to děti činíwají, když jim chůwa titěrné báchorky wyprawuje. A práwě smyslnost ta blouzniwá, jewící se we smysslenkách těch, musela omámiti ty, kteříž k duchownému proskoumání a posuzowání wěci nadzemských powznésti se nemohli. Jak wznessená jest naproti nauka katolická, Bůh že w nekonečné lásce swé stwořil wsseliké wěci, a že byly dobré; že wssak dobrowolným přestoupením přikázání Božího, hříchem tedy, wsseliké zlo počátek wzalo, jak we žiwotě duchowém taktéž i w přírodě, tak že wssecko stwořeni lká až posawáde a marnosti jsouc poddáno očekáwá wyswobození od služebnosti porussení, očekáwá zjewení synů Božích (Řím. 8, 19—22). A zajisté o prawdě té swědčí hrůzné tajemstwí každého srdce lidského, wsseliké wědomí lidské hledá počátek zla nikoliw mimo sebe, nýbrž samo cítí se obtíženo winou hříchu, a čím jasněji poznáwá ji, tím wroucněji welebí milosrdnou lásku Boží, kteráž skrze Christa Ježíše swět spasila. Lidé wssak smyslní nalezali wětssího zalíbení we smysslenkách Manichowských nežli w nauce katolické, a snáze jim bylo wěřiti, Bůh že jest swětlo (hmotné), jak Manichowci hlásali, nežli že jest nejwyšssí bytnosti duchowou.

Wssak by nebyla licoměrost Manichowská tolik stoupenců získala, kdyby se nebyla obratným jazykem na písmo swaté odwoláwala

k utwrzowání bludů swých. A práwě obratnost ta, spojená se lžiwou twárnosti žiwota dokonalého, křesťanského, a neustálým slibowáním moudrosti jakési tajemné, činila jim prospěchy nejwětssí. Neb kdož měl pochybowati o wýtečnosti mudrců těch, kdo je slyssel, an neklamnou jistotou bourají a wywracují, což wesskerý swět posawáde za prawdiwé měl! Kdož mohl pochybowati o moudrosti jejich, kdo slyssel, jak s písmem zacházejí. Písmo sw. starého zákona jest prý dílo ducha zlého, neustálé rouhání se Bohu samému a ohawné klamání člowěčenstwa, weskrz odporující písmu nowého zákona. Takto prý co psáno w I. knize Mojžissowě, že Bůh stwořil nebe a zemi, odporuje slowům sw. Jana, že wssecky wěci skrze Christa učiněny jsou (Jan 1, 3). Že Bůh odpočinul dne sedmého ode wsseho díla, kteréž byl dělal (Gen. 2, 2), odporuje prý slowům Christowým: Otec můj až dosawáde dělá (Jan 5, 17). Slowa: Učiňme člowěka k obrazu a podobenstwí swému, odporují wýpowědi Páně k Židům: Wyť jste z otce ďábla (Jan 8, 47). Přikázání: Cti otce swého a matku swou (II. kn. Mojž.) odporuje prý slowům Christowým, kterýž jednomu z učeníků prosícímu: Pane dopusť mi prwé jíti a pochowati otce mého, odpowěděl: Pojď za mnou, a nech ať mrtwí pochowáwají mrtwé swé (Mat. 8, 21, 22).

Nejapným takowým tupením písma starého zákona chtěli Manichowci zameziti, aby se katolíci k obhájení a dotwrzení nauky swé

na ně odwolávati nemohli, a wýhoda taká byla pro ně tím znamenitějssí, čím zřejměji písmo st. zákona proti nim swědčilo. Wssak ale bylo katolíkům snadno dowoditi, w jakém poměru se má písmo nowého zákona k písmu st. zákona, že totiž w starém zákoně zahalen jest nowý, w nowém pak že odhalen jest starý zákon, čímž Manichowci owssem ničehož nezískali, nýbrž naopak tak dalece unesseni jsou, že konečně i písmo sw. nowého zákona zawrhowali, pokudž odporowalo bludům jejich. Pročež nalíčenou učenosti dowozowali, že ewangelia nejsou sepsána od sw. apoštolů, nýbrž že prawé spisy jejich od mužů židowských zfalssowány jsou byly; epissoly též a kniha skutků apoštolských že jsou ode mužů neznajících wíru křesťanskou podwrženy a jednotlivé knihy nowého zákona že na nejwýs sobě odporují.

Pakli ale katolíci dowozowali, jak wýborně nauka katolická se srownáwá s rozumem lidským, Manichowci jako zběsili s nepostíhlou drzosti je zakřikowali, že sobě přiwlastňují zbraň cizou, kteráž jen Manichowcům a to wýhradně přísluší!

A práwě drzost ta spojena s líčenou učenosti zaslepowala a mámila zástupy lidí nezkussených, že swedeni jsou k bludům těm skoro ani newědouce, jak se bylo stalo. Neb namluweno jim, že w církwi katolické wěřili jen wěrou slepou, což hanebné jest; u Manichowců wssak že toho již není třeba, nýbrž že se jim wěda dokonalá podáwá. Ubozí wssak na místě co by byli měli wýpowědi Mani-

chowské proskoumat a o důwodech jejich wyssetřowáni činit, a nepamatujíce, že, jak Augustin dí, uměti se dotazowat, není jesstě wědět, touže slepou wěrou uwěřili smyssllénkám Manichowským, o kteréž jim před tím řečeno jest, že se za ni styděti mají, anať prý nehodna jest člowěka rozumného! Což diwno, že chatra nerozumná si libowala w moudrosti domnělé, kterouž že již zcela má se domníwala, a že se směssnou hrdosti hleděla na katoliky nerozumné a hloupé. Kteříž wssak byli soudnějssi a aspoň s počátku o důwodech Manichowských pochybowali, po dlouhý čas udrženi jsou we třídě „posluchačů" a neustálým slibowáním domnělé moudrosti ukazowáno na třídu „wywolenců," kdež se jim we swrchowané míře dostane. Takto wodili wssech s mistrowskou chytrosti za nos a nelze upírati, že bylo weliké znalosti písma a obratné wýmluwnosti zapotřebí tomu, kdo by byl chtěl tehdy klamawé pikle jejich odkryti a wywrátiti.

Z těchto příčin činili Manichowci welké prospěchy a získali si dosti četné stoupence a swedli též Augustina.

5. Augustin mezi Manichowci a co učitel w Thagaště.

Augustin zahořew wsselikou touhou dusse swé po prawdě a moudrosti, nenaleznul ji w písmě sw., an zaslepen hrdosti i při neobyčejné bystrosti rozumu swého nemohl proniknouti wniterného smyslu jeho. Nenaleznuw wssak

prawdy w písmě, nepřestal ji hledati, nýbrž tím wroucněji zatoužil po ní a w žízni té bolestné upadnul do liček Manichowců. Wždyť slowo „prawda" bylo ustawičně w ústech jejich, wždyť s tak bezpečnou jistotou twrdili, že u nich jen prawdy nalezti lze. Což diwu tedy, žeť se jim podařilo swésti mladíka, jenž wsselikou horoucností po prawdě wzdychal a pohrdnuw písmem sw. tam ji nalezti doufal, kdež se mu sama naskytowala. Wždyť we wssem ukazowali twářnost křesťanů prawých. Jméno Boží, jméno Christa Ježíše, kteréž s mlékem mateřským útlé srdce Augustinowo bylo ssálo, jméno ducha sw. Utěšitele nasseho bez ustání wycházelo z úst jejich, owssem že jen z úst a nikoliw ze srdce jejich. Muselť jim Augustin tedy důwěřowati; wždyť měl dosáhnouti dokonalé wědomosti o wíře křesťanské, kterouž již w dětinstwí swém zamilowal. A důwěřuje jim již bez rozpaků wěřil, co mu namluwili, žeť církew katolická slepou jen hlásá wíru, na každého hanebné břemeno powěry uwalujíc. U Manichowců naproti, že z rozumného bádání teprw wíra se wywinuje, rozumem že každý přichází k Bohu a prawdu poznáwá, wsselikého bludu jsa zbawen. Jak měl Augustin pochybowati o prawdiwosti slibů takých wždyť se mu líbilo to, což se zdálo býti pro wolnost a samostatnost ducha. I nalíčená moudrost jejich muselať Augustina zaslepiti, an s ustrnutím naslouchal, jak i proti písmu dowedli mluwiti, a jak se podobalo wítězně. Což wssak ho nejwíce pomátlo, bylať otázka, kterou mu Manichowci předkládali.

Odkud totiž zlo pochází? Sám wypra-wuje o tom: „Jakoby žehadlem pobádalo mne to, abych přiswědčil possetilým podwodníkům těm, když tázali se mne, odkud zlé pochází?" (Wýznání III. 7.) An se neznal u wíře katolické, mátla mu otázka ta myšlení, a to tím wíce, an Manichowci wždy nowé otázky předkládali a nowé rozpaky mu w uši sypali. Tak n. p. slowa písma: že Bůh člowěka podle obrazu swého stwořil, uwáděli w pochybnost, tážíce se ho, zdali Bůh twarem tělesným obmezen, a zda má wlasy a nehty? Co do sprawedliwých starého zákona tázali se ho, zdali mohou býti sprawedliwi ti, kdož měli wíce manželek zároweň, lidi zabíjeli a zwířata obětowali? Těmi a podobnými otázkami, kteréž newědomost Augustinowa rozřešiti nemohla, pomátli ho a udusili w něm swatý kwět wiry mateři tak wroucně pěstowaný. Newědomost jeho sáhala tak dalece, žeť se domníwal, jakoby katolíci wěřili, že Bůh má údy člowěku podobné na délku a šířku, což ho neobyčejnou hořkosti proti církwi kat. naplnilo.

Takto se stalo, že slepě přilnul k swůdcům swým a že bez odkladu přijat jest do třídy posluchačů. S největší horliwosti a pilnosti poslouchal nowých učitelů swých, s neklamnou důwěrou očekáwaje, že prawdu nalezne, naprosto hotow wěřiti učení jejich. Nejprwé byla mu základná listina Manetowa čtena, která hlawní články nauky té obsahowala.

Neblahé následky toho záhy se zračily w celém životě jeho. Mysl jeho a obraznost žiwá

dychtivě pojímala w sebe obrazy smyslné učení Manichowského, a zabřednul tak w tělesnosti, že ani w stawu nebyl, powznésti se k myšlení bytosti duchowé. *) Obraznost jeho pokalena jest wýtwory bujnými a divými, jakéž blouzněni Manichowské w hojné míře poskytowalo, čím zajisté porušen jest též krásocit jeho, což z toho ohledu bylo welmi záhubné, an horoucně miloval wše, co krásno jest a způsobno. Poněwadž ani netušil mělkost učitelů swých tajenou, obdiwowal se upřímně hrdému žwástání jejich, an, jak se domníwal, wítězně poráželi a wywracowali, co weškerý swět w největší wážnosti chowal. Tímto ale netoliko že se utwrdila důwěra jeho k nim, nýbrž i nadchnut byl toutéž hrdostí, jakouž na mistrech swých pozorowal, maje již i sebe za taktéž učeného a důmyslného. Pročež následuje příkladu jejich s mnohými, obzlášťě křesťany méně wzdělanými, w hádky se dáwal o wíře, a obyčejně také nad nimi zwítězil, ačkoliw tito podle možnosti swé dosti obratně wíru swou zastáwali. To owšem muselo lichotit marniwosti a samolibosti jeho, a takto wzrůstala hrdost jeho, že jsa mladík, kterýž sám ještě do školy chodil, již poučuje jiných, křesťanů a nekřesťanů, o wěcech nejwážnějších, o předmětech, jimž w prawdě sám nerozuměl. Sám sweden jsa swáděl jiné a klamán opět klamal. Toho ani netušil, že, když w učené hádce takto zwítězil, zwítězil toliko wlastní bystrosti ducha a wýmluwnosti od Boha

*) „Newěděl jsem, že Bůh jest duch," prawí we Wyzn. kn. III. k. 7.

mu udělenou. On sám ale w upřímné wděčnosti přičítal to učitelům swým a nauce Manichowské, a nábožně přicházíwal do sboru wywolenců hojné přinásseje jim krmě, by se očistil ode sskwrn hřichů, a tím horoucněji zatoužil zdokonaliti se w nauce Manichowské, tak sice, že uwěřil wssemu, cokoliw učitelé jeho prawili, „nikoliw proto, že to byl pochopil, nýbrž jen proto, že si přál, aby to bylo prawdiwé." *) Což diwu tedy, že ho Manichowci přičítali k „nejhorliwějssím posluchačům"!

Byltě to zajisté bídný stáw, we kterémž Augustin tehdáž se nacházel. Nedá se nikterak lépe naznačiti, než jak sám to učinil, an dí: Byl jsem pomaten. **) A w prawdě tomu tak bylo! Swedla ho klamiwá twárnost Manichowců, swedla ho lehkomyslnost wěku mladistwému obyčejná, a tak sice, že ztratil wsselikou samostatnost ducha o co slepý otrok wésti se dal ode pána krutého, kamžkoli mu libo bylo, čehož zajisté prozřetelnost Božj za sprawedliwou pokutu jeho — na čas — dopustila. Na čas prawíme, neboť nebylo možno, aby duch tak mohútný w léčkách tak bídných a hnusných byl mohl utonouti.

Jakož zajisté bolestno jest, pozorowati dussi sslechetnou blouditi po bezcesti spoutanou wazbami nehodnými, taktéž i radostno, pozorowati každé hnutí, jakýmž se dobýwá z okowů těch

*) De duabus animabus contra Manichæos c. 9, sr. také Wyznání IV. 1.
**) Wyznání III. 7.

a je láme, ačkoliw snadnějssi býwá neblahé poblouzeni než nawráceni se a powstáni po pádu, jakož to i na Augustinowi pozorowati lze. Wssak již tenkráte a dosti zřejmě widěti bylo působeni prozřetelnosti Boži, jenžto wytrhnouti chtěla dussi jeho z temné propasti té. Neb milost Boži byla ho obdařila newywážným pokladem wznessených darů, obzlásstě pak onou wlastnosti, jakouž wsseliký předmět w nejhlubssích hlubinách pojímal, w utrobách swých takřka k nowému žiwotu přetwořowal a neposlihlou bystrosti pronikal. Jak mile tedy se nasytil, takřka, blouzněním Manichowským, muselť aspoň na chwili procitnouti z oné pomatenosti a, byť i nedokonale, poznáwati wniternou prázdnotu; poznáwati, že co Manichowci byli podali, w prawdě není nic skutečného, alebrž jen obraz bez podstaty. A tak w prawdě se stalo. Bystrost jeho záhy již pozorowala, že Manichowci nauku církwe katolické sice s welkou obratnosti popiraji, že se jim ale téže obratnosti nedostáwá, kde jí nejwíce třeba bylo, totiž k utwrzeni rozumnými důwody swé wlastni nauky. Následkem toho počal chwilemi pochybowati o prawdiwosti nauky Manichowské! Sám o tom pisse takto: „O prawdo wěčná, jak horoucně i tehdá duch můj u wnitru swém k Tobě wzdychal, když mi oni (Manichowci) Tebe jmenowali tak často a mnohonásobně pouhým slowem, w knihách mnohých a obsáhlých! A toto byl takřka most, po němž mi, lačnícímu po Tobě, přiwáděny byly místo tebe slunce a měsíc, krásná díla Twá,

ale přece ne Ty, nébrž jen díla Twá, a to ještě ne ta nejpřednějssí. Wssak já po Tobě samotném, po Tobě, Prawdo, w niž není proměnění, aniž z proměnění zastinění (Jak. 1, 17), lačnil a žíznil jsem! Nicméně požíwal jsem bájky ty smyssllené, poněwadž jsem Tebe míti se domníwal; wssak ne dychtiwě, neboť ani w ústech nechutnalo tak, jako jest chutnost Twá, poněwadž wzduchowé ty bájky nebyly prawdiwé, a nenasytil jsem se jimi, nýbrž ještě wíce wylačněl" Wyzn III. 6).

Wděčně w tom uznáwáme působení milosrdenstwí Božího, kteréž nezawrhlo upřímné snahy Augustina ačkoliw pobloudilého, nýbrž učinilo, že se nasytiti nemohl bludy Manichowskými, owssem pak ještě wíce wylačněl, a dusse jeho snad tussila, že nemůže prawdiwo býti učení, jakéž od Manichowců slyssel. „Jestiť," prawí sám welmi whodně, „pokrm we snu úplně podobný pokrmu bdění, a přece se, kdo spí, jím nenasytí, poněwadž spí." Slowy těmi cele prawdiwě wylíčil staw swůj tehdejssí; a ačkoli ještě dlouho trwati měl neblahý spánek ten, přece již se počínala zjewowati zoře, dělící den od noci, a pochybnosti od toho času již wždy wíce se množily a mělyť se mu státi mostem, přewádějícím ku spasnému náwratu. Neb nejenom že pochybnosti také znepokojowaly rozum jeho, nýbrž i srdce jeho mělo bolestně strádati. Často totiž počala se ozýwati též nábožnost od dětinstwí wssti penáw srdci jeho, obzlásstě pak stáwalo se to, když církew

kat. swětila swátky welikonoční. Křesťané tu dlouhým postem připrawowali se k hodnému konání slawnosti té, kdežto Manichowci žádného podílu w ní nebrali a Církwi kat. na odpor slawiwali w témže času den úmrtí mistra swého Maneta (slawnost Béma). Když se tedy blížil poswátný čas ten a počínaly posty a slawily se wigilie a katolici do chrámu Páně spěchali, Augustin bolestně zpomínal dnů minulých, kdež s matkou chodiwal do katolického chrámu, kdež wzplanul oheň wroucí zbožnosti při dojímawých obřadech poswátných a těžce to nesl, žeť jako marnotratný syn není w domě otcowském, a tu welmi teskil trapliwou tužbou po církwi kat. Proto také mnohokráte se učitelů swých tázal, proč se u Manichowců den úmrtí a wzkřiššení Páně neswěti, nýbrž jen slawnost Béma; tito wšak neměli jiné odpowědi, než že prý slawnost ta značí památný den onoho, kterýž skutečně trpěl!! Tím wšak Augustina neukojili. Což platno žiznícímu podáwati leských obrazů na místě pramene wody živé; a taký byl zajisté poměr bohoslužby Manichowské a katolické. (Sr. C. ep. fundamenti c. 8.)

Ostatně Augustin při wšeliké poblouzení s welkou horliwosti pokračowal we studiích swých a celé snažení swé obracowal k tomu, aby proskoumal wšeliké wědy, z kterýchž w powolání swém budoucím prospěchu těžiti hodlal. Obdiwowal wznešenost řečníků římských a řeckých, radowal se z krásy básnické, anoť i sám se pokusil častěji w básnictwí; při neobyčejné

bystrosti rozumu do nejtajnějssích základů wědy a umění pronikaje beze wsseliké pomoci učitele s podiwuhodnou snadnosti naučil se wědě řečnické, mluwnické, geometrii a hudbě. Též we filosofii činil prospěchy znamenité. A když jednou učitel jeho s welkou hrdosti se zmínil o spisech Aristotelowých, kteréž nazýwají „deset kategorii" a je wychwalowal, jakoby obsahowaly nejwětssí tajemstwí wědy, ba w prawdě něco božského, četl je Augustin sám bez pomoci učitele, dychtiw jsa poznati onu wznessenou božskou prawdu. Četl je a pochopil wssechno snadně, tak že sám sobě nedůwěřowal; pročež rokowal o spisech těch s těmi, kteříž sami se přiznáwali, že i s pomocí nejslawnějssích učitelů, kteří nejen slowy ale i kreslením je wykládali, jen s tíží jim porozuměli; a přec nemohli Augustinowi nic jiného říci, než co on sám u sebe je čta poznal a pochopil!

W 20. roku stáří swého ukončil sstudia swá w Karthagině a wrátil se do města rodinného, kdežto přijal učitelský úřad mluwnictwí, kterýž mu nabídnuli Thagastenssti, znajíce chwalnou powěst, kteráž w Karthagině o něm slynula. Nawrátil se obohacen wědomostmi wsselikými, pewně odhodlán a neznaje cíle wznessenějssího, než wědou a wýmluwnosti k slawě dospěti. Sledowala jej i souložnice jeho a syn Adeodatus.

Jaké to ale bolestné shledání, když před matku stoupil. Kdyby ji byli oznámili, že syn milený umřel, nebyla by tolikerých bolesti pocitila, jakýchž utrpěla, poznawssi, že Augustin

Manichowcem se stal. Pročež ustawičně lkala k Bohu pro syna swého, a widouc duchowní smrt jeho bez přestáni se modlila, hojné při tom prolévajíc slzy! A když spatřila, že Augustin mnohých k bludům Manichowským swáděl, a slyssela, jak učeni jejich wykládal, s nejwětssi bolesti to nesla, slowa takowá za rouhání swatokrádežné powažujíc, a tím wzplanula tak zbožná horliwost její, že zapřewssi něžné city mateřské syna z domu swého wykázala, nechtíc žíti s ním w jednom domě a u téhož býwati stolu. K tomu wssak nepřisslo, neb ji Bůh potěssil snem podiwným. Widěla se totiž we snu státi na nějaké láwce dřewěné a proti ní přicházel lesklý jinoch, weselý a na ni se usmíwajíci, anaž byla smutna a zármutkem stížena. Když tázal se jí po příčině zármutku jejího a denně prolévaných slzí, proto, aby ji poučil, a ona za odpowěd dala, že synowu zkázu oplakáwá: tu onen welel jí, aby beze strachu byla a napomenul, aby se obrátila a pohlédla, že kde sama jest, tam že i syn její jest. Ona se pak obrátila, a spatřila syna stojícího na láwce tétéž. Radosti utěssenou naplněna sdělila Monika sen ten Augustinowi, kterýž, chtě wyhnouti se bližssí odpowědi, prawil, by sama tedy již nepochybowala, že se totéž stane, čím Augustin již byl (t. j. žeť i ona se Manichowcům přidruží). Tu ona bez nejmenssího rozpaku ihned odpowěděla jemu: Nikoliw tak, neboť nebylo mi řečeno, kde on, tam i ty; nýbrž kde ty, tam i on." Cítil Augustin dobře, že odpowěď jeho byla neprawá,

pročež také, jakkoli walně nedbal o sen matčin, přece welmi pohnut byl, pozoruje bystrost důmyslnou a sw. zanícenost její, kterouž w srdci swém zahořela.

Powolila tedy Monika synu swému s ní žíti w jednom domě, w náději sice upokojenější, ale w pláči a lkání neméně horliwá, nepřestáwala každou dobu w modlitbách swých pro něho slzy wylévati k Bohu, neprosíc od Něho zlata neb stříbra neb statků nějakých, nýbrž jediné spasení syna swého. Při tom pečliwě wyhledáwala pomoci lidské; jestli koho poznala dostatečným býti, aby syna od bludů Manichowských odwrátil, úpěnliwě prositi nepřestáwala, aby s ním promluwil a bludy jeho wywrátil. Takto jednou swěřila bolest swou jistému biskupowi, učenému a w písmech swatých zběhlému; wyprawowala mu, jak Augustin mnoho nezkussených již byl pomátl, a prosila, by s ním w rozmluwu se dáti ráčil a bludy jeho wywrátil. Biskup ten w mladistwém wěku swém od matky swé též podobně swedené Manichowcům dán byl, a wssecky skoro knihy jejich nejen přečetl, ale i přepisowal, bludy tedy jejich důkladně poznal, později wssak wlastním skoumáním nahlédl, jak welice jest tato sekta nebezpečná, a proto také od ní utekl. Z toho, co Monika wyprawěla, soudil, že Augustinu jesstě nepřissel čas oswobození z bludu, a proto odpowěděl jí, že syn její posud jesstě neučeliwý jest proto, že jesstě nadchnutý nowotou onoho kacirstwí, a poněwadž se mu podařilo, possetilými otázkami nezkussené týrati,

že přilissnou hrdosti opojen jest. „Ale nech“, prawil, „nech ho tam, a jen pros za něho k Pánu; on sám skoumawým čtením pozná, jaký to jest blud, a jak welká to bezbožnost!“ A když Monika neustála, ale wždy wíce prosila, hojné při tom prolíwajíc slzy, aby jen s Augustinem promluwil, biskup při wšeliké laskawosti swé přec jakši newrle odpowěděl: „Odejdi již ode mne a měj nádějí: neboť to státi se nemůže, aby syn takowých slzí zahynul.“ Odpowěď tuto Monika Augustinowi často w rozmluwách swých připomínala, neboť ji powažowala, jakoby jí s nebe byla poslána, a co anjel strážný sledowala ho na každém kroku, každé příležitosti w zbožné horliwosti swé wyhledáwajíc, by syna opět k Bohu přiwedla.

A ačkoliw Bůh ji častěji těšil we widěních zwláštních, kteréž we wěrném srdci swém zachowáwala, nikdy nepřestáwala w horliwých modlitbách swých, s jistotou již očekáwajíc, že se stane, co jí Bůh byl zaslíbil. (Sr. Wyzn. V. 9.)

Ostatně mohlať se owšem Monika radowati z chwalné powěsti synowy, z wážnosti, kteréž co učitel požíwal, a z lásky wšeobecné, jakéž si záhy wydobyl duchaplnou způsobnosti swou. Wýhody také wšak nikterak neważila, dokud by se nebyl navrátil k Bohu. Toho aspoň dosáhla odhodlanosti swou, že w přítomnosti její nikdy wíce nemluwil již o bludech Manichowských.

Šlechetný Romanianus, jenž dříwe již Augustina byl otcowskou péči podporowal, toutéž srdečnou laskawostí přijal ho po náwratu do otčiny. Obcowal Augustin w domě jeho jako we wlastním, a tím se stalo, že wážnost, jakéž Romanianus w Thagaště požíwal, i jemu prospíwala. Jak musel Augustin wynikati wýmluwností swou, že se mu podařilo i wážného příznitwce swého k bludům Manichowským swésti! W úřadě učitelském pak wywinowal nejskwělejssí schopnosti. Důmyslná bystrost rozumu, skwělá fantasie a neobyčejná čilost řečnická, jakouž we slowa příhodná s welkou lehkostí odíwal swé myssléuky, působily, že nejenom mnohé žáky získal, ale i toho docílil, že wssichni s nejwroucnějssí láskou k němu přilnuli. Bylit obzlásstně dwa žáci, kteréž Augustin sobě zamilowal a příkladem swým ku skoumání prawdy nadchnul; a ačkoliw owssem jeho wedením pobloudili, přece wssak konečně s ním prawého pokldu nalezli. Jeden z nich byl Alypius, kterýž pocházel z rodičů w Thagaště nejpřednějssích, pokrewný to přítel Romanianůw. Byl o něco mladssí než Augustin a sstudowal u něho, když učiti počal w městě rodinném. Milowal učitele swého welmi, poněwadž se mu zdal býti dokonalým a učeným. Augustin opět milowal Alypia pro welkou jeho schopnost ke ctnosti, která již záhy wynikala. Později k učiteli swému přilnul swazkem přátelstwí nejútlejssího. Kdežto Augustin nadán byl twořiwou mocí ducha a wsselikou wědu pronikal wlastní bystrosti, Alypius naopak bez učitele obstáti nemohl;

při tom wssak se wyznamenáwal zlásstní mužnosti a statečnosti mrawnou.

Jesstě wroucněji wssak zamilowal si Augustin druhého jinocha souwěkého, též syna měsstana Thagastenského, jehož jména wssak neznáme. Co chlapci spolu do sskoly chodili, spolu rostli, spolu si hráwali. Nawrátiw se domů, nalezmul w něm přítele nejwěrnějssího, společnou snahou a společnými sstudiemi nad míru milého. I tuto byla přewaha Augustinowa patrná, neb tak opanowal přítele swého, že we wssem přijal náhledy jeho, unessen byw mocným duchem jeho. Připrawowal se již ku přijetí křestu sw., ačkoliw wěrou prawou posud nebyl jesstě upřímně a uwnitř proniknut. Augustin i jemu wychwalowal bludy Manichowské a přítel nemohl odolati příteli, kterýž takou wýmluwností wiru katolickou porážel. Přátelstwí tedy zwítězilo, že mladík w duchu již s Augustinem bloudil, a to tím wíce, an tak byli sobě oddáni, že bylo skoro nemožné, aby byl jeden bez druhého býti mohl. Rok asi trwalo takowé přátelstwí jejich, když mladík ten zánětem zimničným onemocněl; a když dlouho bez smyslů ležel w potu smrtelném a pochybowáno již o něm, pokřtěn byl newědomky. Augustin, jenž lože přítele milého neopustil, nemohl toho zameziti; domýsslel se wssak, že přítel, jak mile se uzdrawí, opět podrží učení Manichowské. Awssak daleko jinak stalo se; neboť jinoch zotawil se a byl zdráw. A jak mile Augustin s ním mluwiti mohl, i hned chtěl w posměch uwésti křest sw., který obdržel

jsa beze wssého smyslu a sebewědomí, o němž mu ale teď již bylo powědíno, mysle že i jinoch sám křest sw. we smích obráti. Jinoch pak slysse slowa takowá, zhrozil se Augustina co nepřítele, a podiwnou swobodnosti a zmužilosti, jakéž ani nebylo očekáwati, ho napomenul, chce-li jeho býti přítelem, takowých řečí aby ponechal. Augustin užásly odpowědi takou neočekáwanou, potlačil sice každé hnutí swé, aby jinoch dříwe se pozdrawil; umínil wssak hned, že, jak mile úplné síly nabude, s ním potom o bludech Manichowských opět wyjednáwati bude. Prozřetelnost Boží wssak jinak ustanowila. W nepřítomnosti Augustinowě jinoch opět padl do horkosti zimničné a co wěrný syn církwe umřel. Událost ta tak hlubokým a plamenným písmem wtiskla se do srdce a paměti jeho, že po 30 skoro letech jesstě s roznícenou myslí o ní takto wyznáwal:

„Jakou bolestí bylo zarmouceno tenkráte srdce mé! Nač jsem koli pohledl, smrtí mi bylo! A rodisstě mé stalo mi se pokutou, a dům otcowský welikou bídností, a co mi s přítelem bylo společné, bez něho trápením nesmírným se stalo. Wssude hledali jej oči mé a nebyl jim wrácen, a wssech wěcí nenáwiděl jsem, poněwadž neměly jeho a nemohly mně říci „již přijde", jako dříwe, když žil a nebyl u mne. Sám sobě učiněn jsem byl welkou pohádkou, a tázal jsem se dusse swé, proč smutna jest a kormoutí mne welmi? A nemohla odpowěděti. A řekl-li jsem: „Doufejž w Boha!" jistě také neposlechla; poněwadž skutečněji byl a lepssí mladík ten přemilý, jejž ztratila, nežli ta obraznosti smyslénka, w kterouž doufati se jí welelo. A samotný pláč byl mi rozkossí a wstoupil na místo přítele mého k potěssení mému. — Nedoufal jsem sice, aby on opět obžiwnul,

aniž jsem slzami o to žádal, nýbrž já jen zarmoucen byl a plakal. Bylť jsem nesstastný, že ztratil jsem potěssení swé" (Wyzn. IV., 4—7).

Augustin rmoutil se bolestně, Monika wssak radostně doufala; widělať zajisté w události té řízení Boží prozřetelnosti, kteráž Augustina wolala k sobě, wedla ho přes stezky nepřímé, dopousstěla starosti a bolesti, by dusse jeho nenalezla poklidu, pokud nespočine w Bohu. Nám wssak upřímně jest se obdiwowati Augustinowi, an pozorujeme, jaké to lásky schopna byla dusse, kteráž pro přítele tak úpěla, a jakou tedy láskou wzplanula a hořela, když již w církwi kat. prawého poklidu byla nalezla. Máme též za to, že i později zpomínal přítele zemřelého, a pamatowal se, že mu tehdy nauka Manichowská pražádné útěchy neposkýtala, a že tedy tím wíce klesala důwěra jeho w prawdiwost její.

Po události té zůstal Augustin jen na krátký čas w Thagastě, neb w zármutku swém rozhodně umínil, opustiti rodinné město swé. Spolu wssak, jak se podobá, již dříwe zatoužil po wyšssím a skwělejssím úřadě, w kterémž by podle schopností swých s wětssím prospěchem pracowati mohl. Toho wssak bylo lze jen w Karthagině dosíci, a proto se chystal k odchodu. Časowé přicházejíce a míjejíce wtiskali zajisté jiné podoby a myssléuky a poznenáhla zacelowali ránu bolestnou. Opět počínal obcowati s přátely předesslými; společná rozmluwa jich a obweselení, wzájemná úslužnost, společné čtení kněh, žertowání a časté schůzky, w kterýchž Augustin se sdílel s nimi o učené zkussenosti swé, poněkud ho uzdrawily. Neswěřil se se záměrem swým nikomu, ani matce, ani přízniwci swému Romanianowi, předwídaje ostré námitky jejich. Monika, ačkoliw bludy jeho oplakáwala, předce srdcem práwě mateřským k němu přilnula, a nebyla by nikterak powolila, aby syn její opět wrátil se do města onoho nesstastného, kde nebude widěti kwílící matky, očí těch drahých, které se slzami k Bohu wždy ho wolaly! Romanianus welmi milowal rodinné město swé a těssil se ze sláwy, jakéž tam požíwal swěřenec jeho, i ze cti, kteráž z toho městu sa-

mému se děla. Proto opustil Augustin tajně rodisstě swé a na cestě teprw zprawil matku a Romaniana o úmyslu swém. Kdož wypíssé bolest sw. Moniky! I Romanianus se rozhorssil a w listu daném Augustinowi o to usilowal, by opět se wrátil; když se wssak nepodařilo, přeswědčiti ho, nejenom že mu dále již nepřekážel, nýbrž smířil se s ním, podporowal ho we wsselikých potřebách, anok později swěřil mu i syna swého Licentia.

6. Augustin co učitel řečnictwí na wysokých sskolách w Karthagině; přátelé jeho a prwní spis jeho o krásném a způsobném.

As rok byl Augustin w rodinném městě swém pobyl; načež se opět wrátil do Karthaginy. Tu přijal úřad učitele řečnictwí, w kterémž projewowal schopnosti tak neobyčejné, že záhy wssech mysli a žádosti se obracely k němu. Když přednássel o řečnictwí, o wěcech, kterýmž sám bez nawedení nějakého, jen wlastním důmyslem se byl přiučil, začasté pozorowal, že i pilní a nadaní žáci jen welmi těžce pochopowali, když jim umění swé hleděl wyswětliti, a že ten z nich byl nejwýtečnějssí, který nejlehčeji chápal wýklady jeho. Toho příčinou byly hluboké myssléuky, kteréž přednássel; ač we swrchowané míře měl do sebe zlásstní onen dar, učiteli na nejwýs potřebný, dar, myssléuky swé slowy příhodnými odíwati. Chwalná powěst taká získala mu mnohé žáky, a to owssem rozněcowalo ctižádost jeho tak, že swěřence swé se wsselikou pilností cwičil u wýmluwnosti, zlásst soudnické, by schopnými se stali, jedenkráte zastáwati před soudem obža-

lowané. Jakkoli ale wynikal činnosti swou, přece a w plné míře potkal se s trpkými obtížemi, jakýchž do sebe má úřad učitelský. Neb ani wýtečné přednášky jeho, ani způsobný příklad jeho nebyly s to, žáky prawou a usilownou láskou ku wědě nadchnouti a nemrawnosti jejich překaziti. Mnozí totiž, kdykoliw se jim zalíbilo, nestydatě s welkým křikem wráželi do školy jeho, w které nebyli zapsáni, a wzteklosti swou russili ustanowený pořádek, prowádějíce při tom mnoho urážliwého. Aniž učitel sám, aniž kdo jiný nemohl je trestati pro takowé počínání, anť obyčej wšeobecně panující je chránil. Často stěžowal si Augustin na způsoby ty hrubé a nestydaté, a čím bolestněji nesl mnohočetné příkoří úřadu swého, tím wroucněji hledalo jeho citliwé, po sdílnosti práhnoucí srdce útěchy přijmouti na jiné straně. Této mu poskytnulo přátelstwí, jakéž učinil s třemi mladíky, stejně s ním myslícími a — blondícími.

Prwní byl Alypius, který taktéž přibyl do Karthaginy, by w studiích swých pokračowal. Mezi Augustinem o otcem jeho bylo jakési nedorozumnění wzniklo (snad proto, že Augustin byl Manichowcem), tak že otec synowi zapowěděl, by s býwalým učitelem swým neměl obcowání, ba aby ho ani nepozdrawowal. Z počátku Alypius otce také uposlechl, což Augustina bolestně dojalo, a to tím wíce, an pozorowal, že Alypius po cestách nebezpečných kráčí. Neb wír záhubných mrawů w Karthagině, kdež každý hořel pro ničemná diwadla,

tak ho pomátl, že náružiwě zamilowal hry weřejné. Ráď by byl mladíka napomenul, neměl wšak příležitosti k tomu, a to tím méně, ať se domníwal, že Alypius tak o něm smýšlí jako otec jeho, a že by tedy na hlas lásky přátelské ani na rozkaz učitele neposlechnul. Nebylo wšak tomu tak; Alypius nedbaje w této wěci o smýšlení otcowo, wždy wroucně milowal Augustina, počal ho opět pozdrawowati, a přicházel častěji do školy jeho, poslechl něco a odešel. Augustin wšak ještě netroufal si promluwiti s přítelem a napomenouti ho, aby slepou wášní w hrách těch marných nehubil wýtečné wlohy swé. Až jednoho dne, když seděl Augustin we škole na obyčejném místě swém a žáci jeho před ním, přišel i Alypius, pozdrawil Augustina, sedl, a na to, o čem se jednalo, pozor obrátil. Náhodou se četlo, a při wýkladu na jednom místě zdálo se Augustinowi přiměřeno, užiti podobenstwí o hrách weřejných, by to, co wyswětlowal, stalo se přijemnější a jasnější. Když tedy podobenstwí o hrách weřejných uwedl, trpce posmíwal se těm, které poutala záhubná possetilost tato. Ačkoliw ani nepomyslil, aby Alypia takou řeči od moru toho uzdrawil, přece Alypius, co řečeno bylo, na sebe wztahowal, a že pouze pro něho řečeno bylo, wěřil. W mysli swé šlechetné nehoršil se na Augustina, nýbrž zamilowal ho tím ohniwěji a tak statečnou zmužilosti přemohl wášeň tu, že nikdy wíce newkročil ku hrám weřejným. Pak otce odpírajícího k tomu přiměl mnohými prosbami,

aby mu dowolil opět Augustina za učitele míti. A když otec jeho konečně přiswědčil, chodil do sskoly Augustinowy, a bohužel! též s nimi bloudil. Augustina w powěry Manichowské zapletla touha po moudrosti, jakouž u nich nalézti doufal, Alypius naopak zamilowal na Manichowcích ono honosení-se zdrženliwosti, kterouž powažowal za prawou a upřímnou, ačkoliw byla lichá a klamná. Neb byl wůbec powahy té, že s mužnou odhodlanosti wšeliké wěděni obracel k žiwotu skutečnému.

W každém ohledu wšak wýtečný byl druhý mladík, Nebridius jménem, kterýž měl rodisstě swé blíž Karthageny. Otec jeho záhy již byl umřel, zanechaw mu welmi krásný statek blíže města, tak že podle wůle swé sstudiím se oddati mohl. Do Karthaginy když přibyl, záhy poznal Augustina a nawsstěwowal sskolu jeho, ačkoliw při neobyčejných schopnostech swých wíce byl přítelem než žákem jeho. Stejná taktéž jich spojowala touha horoucí po prawdě a moudrosti, u Nebridia tak usilowná, že i matku swou byl opustil. W tom wynikal chwalně nad Augustina, že nikdy netoužil po slávě a wyznamenáni, naopak warowal se oznati se s osobami w tomto swětě wznessenými, chtě wyhnouti se takto wšemu nepokoji ducha, jehož úplně swobodna míti si žádal. Nebyl posud křesťanem aniž rodiči jeho; později wšak když poznal prawdu sw. ewanjelia, i matka i příbuzní jeho k wíře kř. jeho přičiněním dospěli. Při bádáni swém po prawdě i on w rozličných pochybnostech tonul, nikoliw wšak w té míře,

jak Augustin. Dusse jeho upřímná, dobrá, čistá snáze přemohla bolné cesty skoumawého pochybowání, anať w čistotě swé k Bohu blízká, spisse prawdu Boží poznáwala a widěla. Jakož Alypius we wssem učení záwisel od učitele swého, žeť ho i w bludech Manichowských milerád následowal, zbawen jsa takřka wlastní wůle a osobnosti, Nebridius naopak při samostatnosti ducha swého neprawost Manichowských bludů záhy již pozorowal, anoť i prwním byl, kterýž Augustina a přátely na neprawdiwost jejich upozornil.

Třetí mladík jmenowal se Honoratus, kterýž též tak přilnul k učitelowi swému, že s ním tonul w bludech Manichowských. W kruhu tom přátelském nalézal Augustin jedinou útěchu swou.

Obyčejně jednali wespolek o předmětech wědeckých a we společných rokowáních takých wynikal Augustin wždy bystrosti ducha swého nad přátely swé, kteříž s řídkou učeliwosti sledowali myšlénky jeho. Rozmluwy ty wssak byly Augustinowi nejen zábawou nejmilejssi, nýbrž staly se mu i podnětem, že se odhodlal ku spisowatelstwí. Na tuto dráhu muselať ho konečně přiwésti twořiwá moc ducha a jeho neobyčejná schopnost ku sdělowání myšlének swých, jakož i pokládal to býti nutnou powinnosti učitele, proslynouti chwalnou powěsti spisowatelskou. Napsal tedy dwě neb tři knihy „o krásném a způsobném". Owssem že w pojednání tom patrně se zračowalo wesskeré stanowisko, na jakémž se tehdy nalezal,

hledaje prawdu a moudrost, ze srdce nadsseného a láskou krásy pozemské zaujatého.

W rozmluwách s přátely totiž často se tázal: „Zdaž milujeme něco jiného než krásné? Co jest tedy krásné, a co jest krása? Co jest to, jež nás láká a táhne ku wěcem, kteréž milujeme? Nebo kdyby na nich nebyla lepost a útwarnost, nijak netáhly by nás k sobě!" — A hledě na wěci pozemské, poznáwal na nich rozličnost dwojí: jedny „takořka celek a jednotu twořící a proto krásné"; jiné „které proto líbily se, že způsobně slussely k něčemu", jako k. př. úd těla k celku swému. Co tedy samo na sobě líbilo se, „krásné", co wssak k něčemu příslussné líbilo se, „způsobné" pojmenowal. Hledaje na twarech tělesných příklady, jimiž rozdíl „krásného a způsobného" rozeznáwati a wyswětlowati by mohl, konečně ustanul při otázce, kteráž sama se wyskytowala: Nestáwá jiné krásy než tělesné? Skoumání ono a hledání krásného, myssléнka sama, jakého jest půwodu? Kdo wlastně myslí, skoumá, hledá? Duch lidský! Jest tedy taky celkem a krásným? Skoumání ono, hledání, myssléнka, co jednotliwé (dělné) způsobně slussí k celému, totiž duchu! Musí tudyž býti krása též duchowá! Wssak ale krása ta nemá rozměry tělesné?! A což tedy konečně sám půwodce ducha lidského, Bůh? Myssléнka ta jako by bleskem ho zarazila, tak že tussil na chwíli, že musí býti duchowá bytost a krása — a půwodce její nejwyssí! Wssak ale jakoby zastrassen nemohl o-

kem ducha swého na ni zírati; odwrátil se, an neprawá o duchowých bytostech domněnka Manichowská nedala mu prawdu poznati, ač jí byl tak blízek. Neb, tak opět soudil podlé bludů Manichowských, že, co jest bez tělesného twaru, nic není, není bytosti; an bytost nemněl si mysliti jinak, než očima tělesnýma widitelnou. Nemoha wssak myssléuky o bytosti netělesné, duchowé se sprostiti, přec usilowal k ní se powznésti a krásu též duchowou w nějakém obrazu widitelném pochopiti. Tu již ale patrně pozorowal hnedle nedostatečnost swou a bědowal, že člowěku w žaláři těla dopřáno není duchowou bytost zírati.

„Já toužil k Tobě", prawí sám o tom, „ale odmítán jsem byl od Tebe; ussi srdce mého, ó sladká prawdo! napínal jsem, bych usslyssel wnitřní hudbu Twou, — a nemohl jsem, poněwadž Ty pyssným se protiwíš!"

Toli o prwním spisu Augustinowu, kterýž sepsal as w 26. roku stáří swého, a jenž se mu později ztratil, aniž wěděl jak (Wyzn. IV. 12—14). Dílo to wěnowal Hieriowi, proslawenému za téhož času řečníku římskému, který se narodil w Syrii a nejprwé byl w řeči a literatuře řecké wzdělán; později wssak i latinu tak důkladně poznal, žeť wůbec chwálami ho wynásseli, diwíce se, že muž syrský státi se mohl řečníkem latinským obdiwowaným, a že měl nejwětssí wědomost u wěcech k sstudiím filosofie náležejících. Augustin neznal Hieria osobně, zamilowal ho wssak pro slawnou powěst učenosti jeho; a mimo to slyssel několik wýpowědí

jeho, kteréž se mu zalíbily. Sám hledě učeností a wýmluwností proslynouti, chtěl spisem swým proslawenému učenci důkaz úcty swé podati, a takto s ním we známost wejíti. Proto si přál welice, aby Hierius pojednání jeho schwálil; což zda-li se stalo, známo nám není.

7. Augustin oddáwá se umění hwězdoprawcůw, záhy wssak odwracuje mysl swou od nich. Počátkowé odporu jeho proti Manichowcům.

Chce-li učitel powinnostem úřadu swého zadost učiniti, musí zajisté chwalnou powěsti slynouti a tudyž způsobilost swou slowem a písmem dokázati. Chwalitebné snahy tyto wssak uwádějí na bezcesti, wede-li je marniwá ctižádost.

Augustin proslynul přednásskami swými, proslynul i prwním spisem swým. Toho wssak nelze popírati, že na tom neměla dosti ctižádost jeho.

An za časů těch obyčejem bylo, že zápasy básnické u weřejnosti činěny byly, kterýmž obecenstwo s wřelým účastenstwím a s welkým zalíbením naslouchalo, uzawřel též zápas takowý podstoupiti. Jeden pak z ptákoprawců uwolil se za něho oběti konati, by mu zjednal pomoc bohů, a proto wzkázal mu, co by mu dal za odměnu, když toho dowede, aby zwítězil. Augustin wssak nenáwidě ohawné podwody ty, odpowěděl mu, že, kdyby to byla koruna i wěčně zlatá, že by pro wítězstwí swé nedopustil ani mussku usmrtiti. Wystoupiw tedy na diwadlo

tak witězně prowedl úlohu swou, že sám prokonsul položil korunu zápasnou na hlawu jeho. Prokonsulem w Africe tenkrát byl Windicianus, muž to dokonale wzdělaný a w lékařstwí welmi proslawený, kterýž Augustina při zápasu tom poznaw tak zamilowal, že mu powolil přístup do domu swého a často důwěrně s ním rozmlouwal o důležitých předmětech wědeckých, což zajisté Augustinowi dobře prospělo, an nejenom sám těžil z obcowání s mužem důmyslným, jehož řeči mu byly žiwosti myšlének milé a wážné, nýbrž i že opíraje se o přátelstwí muže tak wysoko postaweného, co do úřadu swého prospíwal u wážnosti wšeobecné. A práwě toho času potřebowal laskawého přítele, který by ho byl uwedl na cestu prawou, an opět do nowých bludů zabřednul. Neb poznal w čase tom filosofii mathematickou, tehdy w Africe welmi rozšířenou. Mathematiky nejprwé slouli mužowé ti, kteří podle oběhu slunce, měsíce a hwězd rozměry časowé wypočítali; později wšak a za času Augustinowa mathematici byli, kdož z postawení hwězd osudy lidské předpowídali. Zawrhowali též wšeliké oběti pohanské; modlitby k Bohům wysílané prawili býti zcela marnými a zbytečnými; člowěk že jestiť we wšem bez winy, an osudné postawení hwězd nebeských řídí žiwot lidský a příčinou jestiť buď dobrého neb zlého. Augustin uchopiw se učení toho s obwyklou horliwostí swou, skoumal spisy mathematiků, rozmlouwal s nimi a wšemožně usilowal o to, jak by důkladné známosti wědy té sobě zjednal.

Což ho nejwíce pomátlo, že na čas učení tomu přiswědčowal, byla podiwná událost, kteráž wšeobecnou na se obracela pozornost. W Karthagině byl se totiž usadil jakýsi Albicerius, člowěk zcela newzdělaný, surowý a zlopowěstný, kterýž wšak podiwným wěštěním swým nemálo powyku natropil. I Augustin sám chtěl se přeswědčiti, zdali prawda, co wšeobecná powěst o něm hlásala. Jedenkráte se mu doma ztratila lžíce; poslal tedy Licentia, syna Romanianowa k Albiceriowi, by od něho zwěděl, kam by se byla lžíce poděla? Spíše ještě, než chlapec byl slowa promluwil, již Albicerius oznamowal, kdo ho poslal, oč se ho má tázati, a kde ztracenou lžíci hledati jest. Augustin dal potom chlapci něco peněz, aby hadače zaplatil a spolu s ním odebral se k Albiceriowi; chlapec wšak částku peněz těch pro sebe schowal, a hadač, ačkoli nemohl wěděti, kolik peněz se mu odewzdati má, přece hned prawil, kolik peněz mu posláno, a kolik chlapec pro sebe podržel. Augustinowi se to zalíbilo, a proto i po druhé s několika žáky opět ho nawštíwil. Jeden z nich chtě Albiceria do rozpaků přiwésti, tázal se ho: „Nač teď práwě myslím?“ „Na jeden wers básní Wirgiliowých!“ odwětil Albicerius. „A na který?“ ptal se žák. A hadač, který beze wšší pochyby ani we šškole nebyl, odříkal wers básně té zcela prawidelně, čemuž se wšichni nemálo podiwili.

A proto se Augustin oddal umění hwězdoprawcůw s takowou horliwostí, že to záhy pozorowal Windicianus z rozmluw jeho. Wlídně

a otcowsky napomenul ho, aby knihy ty odložil a péči a práci, wěcem užitečným potřebnou, nadarmo nemrhal w possetilosti také. Dokládal, že sám tak se wyučil w umění tom, že za prwních let mladosti swé prowozowání jeho ustanowiti chtěl zaměstnáním žiwota swého. A přece opustil je zcela a obrátil se k lékařstwí, ze žádné jiné příčiny, než že poznal, jak jest docela falessné a podwodné, a co muž poctiwý že se nechtěl žiwiti podwáděním lidi. „Ty", prawil Augustinowi, „znáš se w řečnictwí, kterým se we swětě wyžiwíš, a do toho klamu ne pro dosažení prostředků k žiwobytí ale dobrowolně wcházíš; čím wíce tedy o něm měl bys mně wěřiti, jenž tak důkladně jsem se mu snažil naučiti, abych jedině od něho žiw býti mohl." A když mu Augustin namítnul: „Odkud to ale, a jaká to příčina působí, že w umění tom mnoho wypowídá se prawého?" — odpowěděl mu Windicianus, to že působí moc náhody. Podrobněji to wyswětlowal následujícím podobenstwím: Kdyby někdo poraditi se chtěl u básníka nějakého, by wěc nějakou jasněji poznal, a otewřew tedy knihu jeho naleznul by (náhodou) wers jeden, jenž ku podiwu souhlasí s tím, oč se poraditi chtěl, ačkoliw básník sám w knize swé něco docela jiného byl psal a myslil: tak také není se čemu diwiti, když dusse lidská wyšssím nějakým puzením, aniž wědouc co w ní se děje, ne uměním ale náhodou pronese nějakou odpowěď, která úplně se srownáwá se záležitostí a skutky toho, kdo o radu se tázal. Owssem

že Windicianůw důwod nebyl nezwratný, an z něho beze wssi pochyby zawírati se nedalo, že, která od mathematiků dána jest odpowěď prawá, náhodou pouze a shodou jakousi dána jest, ne wssak uměním hwězdoprawců těch. Pročež také nedowedl Augustina přeswědčiti a přemluwiti, an tento si žádal důwodu přesnějssího, takého, kterýmž by zúplna wywráceny byly důwody učitelůw mathematických. —

Jiný též wznessený přízniwec Augustinůw, Flakcianus, welmi snažně zrazowal mu umění to, dowozuje, že se zakládá na jakémsi působení ducha zlého.

Nebridius ale, jehož úsudek Augustin ostatně we wssem s welkou wážností poslouchal, jen usstěpačně posmíwal se hadačům. Nestáwá, říkáwal obyčejně s prudkou jistotou, umění předwídati budoucnost, ale náhoda často podporuje domýssleni lidské; a když se mnoho powídá, také se powí ledacos, co potom se i stane, ač to newědí ti, kdož to prawí, ale jen powídajíce, na to, co prawé jest, připadají. Ačkoli takowé důwody Augustina překonati nemohly, přec pomálu již ztrácel důwěru, jakouž k učení tomu chowal, až konečně to klamné předpowídání zcela zawrhnul. Poznal totiž jistého Firmina, muže welmi učeného a w řečnictwí wycwičeného, kterýž mu následující událost wyprawowal: „Otec můj byl nauky té milowníkem náružiwým, a měl přítele, jenž stejně s ním wěci tou se obíral; a tito se stejnou horliwostí a společně celou wásseň srdce swého na tuto possetilost obrátili, takže i při němých ho-

wadech, kdy w domě se narodily, pozorowali dobu narození, a k té si shwězdění na nebi poznamenali, z čehož pro swou nauku takořka příklady ze zkussenosti sbírali. Ba slyssel jsem též od otce, že, když mne samého matka w lůně nosila, zároweň i otrokyně onoho otcowa přítele byla těhotnou (což arci tajno býti nemohlo pána jejího, jenžto i při psech swých o líhnutí staral se s pozorností nejbedliwějssí). Tak stalo se, že když otec můj porodu manželky swé, jeho přítel děwky swé dny a hodiny ano i minuty wypočítáwali s pilností wssestrannou, obě porodily zároweň, takže až do poslední jednotliwosti oběma zrozencům musili zaznamenati tutéž konstellaci, onen synowi, tento otroku. Neboť když ženy ku porodu počaly pracowati, powěděli si oba, co se w jich domě děje a připrawili si posly, aby, jakmile dítě na swět přijde, druhému se to oznámilo. Poslowé w stejné wzdálenosti od swých domů se potkali, takže ani pro jednoho ani druhého zrozence jiné těl nebeských shwězdění, neb jinou dobu až na minutu zaznamenati nemohli. A přece já z rodu wznessenějssího jsa, prossel jsem skwělejssí swěta dráhy, nahromadil jsem bohatstwí a dosáhl důstojnosti: otrok ale onen, nikdy swobody nenabyw ode jha otrockého, zůstal w poddanstwí pánůw."

Wyprawowání to přeswědčilo Augustina o směssnosti a lichosti umění planetářského tak, že se welmi proti mathematikům rozhorlil, a mnoho o té wěci přemýssleje, žádal si již proti

nim wyſtoupiti, je z bludu uſwědčiti a w potupu uwéſti*).

Ačkoliw Auguſtin welmi pobloudil, že ſe po delſſí čas obiral učením planetářůw, přece záhy pozorowati bylo, že mu čtení ſpiſů jejich znamenitě proſpělo. Stalo ſe to zajiſté řízením prozřetelnoſti Boží, kteráž čaſto i hřích člowěka we proſpěch jeho obrací.

Neb důkladnějſſí známoſt wědy přírodné, jakéž ze ſpiſů mathematiků nabyl, byla prwním podnětem, že, poznenáhla owſſem, počal nedůwěřowati nauce Manichowſké. Manes totiž w drzé neſtydatoſti a práwě se ſmějſſnou neomylnoſti wyprawowal neſmyſlné bájky o nebi, hwězdách, ſlunci a měſíci. Takto n. p. twrdil, že měſíce proto přibýwá, poněwadž částiny ſwětlé, oſwobozené pojímá; a že ho ubýwá, když prý je do ſlunce již odewzdáwá.

Auguſtin teď wſſak již byl poznal, že bájky Manichowſké o bytoſti těles nebeſkých zcela odporují důwodům wědeckým, jakýchž nalezl nejenom w knihách mathematiků ale i filoſofů jiných, kterýchžto ſouſtawy byl proſkoumal, a muſel ſe přiznati, že filoſofowé o tělesech tohoto ſwěta mnohem rozumněji ſe wyſlowili než Manes. Ačkoliw takowé umění k nauce náboženſtwí nenáleží, a neumělý těchto wěcí může míti oprawdowou pobožnoſt — tak již Auguſtin rozumowal — přece tázati ſe

*) Sr. o meſtě Božím kn. V. 2—8, kdež ſkutečně poſſetiloſti planetářůw wywracuje.

dlužno jest, proč Manes nauku takowou s náboženstwím spojoval? A když o nebi a hwězdách, o slunce a měsíce pohybowání mnoho neprawého namluwil, a sice s tak nesmyslně hrdou marnosti, že dotwrzoval, jakoby Bůh sám mu jich byl zjewil: měli-li aneb mohli-li Manichowci wěřiti, že Manes sám Duch sw. jest?! Odkud to tedy, že o bytostech widitelných mnoho neprawého, ba nerozumného byl učil?!

Takto wznikl w mysli Augustinowě prwní odpor proti nauce Manichowské, a jižjiž se počala uwolňowati pasť, w kteréž rozum jeho upoután byl. Nemaje wssak posud jistoty, zdali by se nauka Manichowská s wědeckými wýsledky astronomie srownati nedala, chtěl od učitelů swých prawdu poznati. Co tito wssak mu namluwili, byly bájky staré, jichž mnohdykráte giž byl slyssel a proto nemohli mu nikterak wyhowěti; ano jakož prwé we wssem učitelům swým wiru slepou přikládal, teď již požadowal od nich důwody jisté a rozumné, jakéž byly důwody wědecké mathematiku a filosofů jiných. Přece wssak při tom jesstě hotow byl, dáti nauce Manichowské přednost, kdyby se podařilo dokázati, že nauka astronomická i dle učení Manichowského prawdiwě wyswětliti se dá; neboť posud jesstě měl pewnou wiru we prawost učení toho (Wyz. V. 5).

Takto počaw rozumem skoumati nauku Manichowskou záhy přissel na jiný předmět, kterýž patrně nedůslednost její dotwrzoval. Posluchačům totiž bylo sice powoleno, požíwati

masitých pokrmů, zwíře pak žádné neměli zabijeti; wywolencům wssak bylo oboji přísně zakázáno. Spolu wssak pozorowati bylo, že titéž wywolenci k wůli čistotě jistá zwířátka zabíjeli. A tu owssem muselo se říci, když powoleno blechu zabiti, poněwadž tak malinká jest, proč ne i mussku? A když tu, proč ne i wčeličku; a když tu, proč ne i kobylku, a když kobylku, proč ne i jakékoliw jiné zwíře?! Tím způsobem a dalssím postupowáním twrditi se mohlo, že když wolno nejmenssí zwíře zabiti, žeť musí wolno býti, i nejwětssí, slona též, zabíjeti. Tu owssem byla nedůslednost Manichowská na bíledni, ač se týkala předmětu nepatrného. Jak mile wssak prwní krok učinil w soudném rozebírání nauky Manichowské, muselť důsledně i dále pokračowati a poznáwati, že liché a klamiwé byly důwody, za kterými se oddal Manichowcům. Důwody ty byly, že nenabyl prawé odpowědi na otázku: odkud pochází zlo?! Že neprávě se domníwal, jakoby církew kat. nekonečnost Boží upírala, že písmu sw. nemohl porozuměti, a konečně lžiwá domněnka, že u Manichowců jen prawé wědy a též i žiwota sw. se nalezá.

W lidu wssak mnoho se mluwilo, jakých prý nemrawnosti wywolenci při nočních schůzkách swých páchají. Ačkoliw powěst snad přepínala, přec aspoň z části prawdu hlásala. Neb nauka Manichowská o dussi dobré we wssem tworstwu upoutané a z něho od wywolenců oswobozowané, musela důsledně zajisté k nemrawným ohawnostem wésti. A byť i byl

Augustin také připustil, že wywolenci ti, s nimiž důwěrně obcowal, takých neřesti prosti jsou, mimowolně přec nabízela se otázka: Jaké to učení, kteréž k takowým neřestem konečně wede?

Manichowci owssem wssickni usstěpačně církew kat. winili, že w ní žiwota swatého se nenalezá, a že jen oni sami církwí dokonalou a swatou jsou. Augustin wssak přeswědčil se již záhy o domnělé swatosti Manichowské. Jednou, když s několika přátely přes ulici weřejnou a lidnatou kráčel, pozorowal, jak někteří wywolenci, jenž w rozličných dílech města přebýwali, a snad práwě ze sborů swých wycházeli, nestoudně k některým panim po ulici jdoucím se chowali. Na weřejné ulici tedy wywolenci nemrawnosti páchají! zwolal Augustin s ustrnutím. A když weřejně toto se děje, což teprw potajmo?! Ani jeden druhého se neostýchal, byltě tedy jeden horssí a nemrawnějssí druhého. Augustin i přátelé jeho obžalowali je sice u předstawených Manichowských, wssak ale bez wýsledku; neb ti jich ani nepokárali, wymlouwajíce se, že císařským zákonem sbory Manichowců zakázány jsou, a že by pokárani ti nestudowé jich zraditi mohli. Wssak ale žalobníci namítali a wssím práwem mohli namítati: Wždyť sami učíte, že synowé swětla jsouce a cizinci we swětě tom, ode swěta nenáwiděni jste, a že wás swět co synů Božích pronásledowati musí až do skonání swěta. Práwě a proto také, jak se wychloubáte, máte jen wy Ducha sw., jehož swět míti nemůže, poněwadž swět wás nenáwidí. Proč tedy onoho pronásledo-

wáni tak se strachujete? — Po druhé opět stěžowala sobě paní jakási Manichowská Augustinowi a přátelům jeho, žeť jedné noci, kdy wigilie se slawily, s několika panimi w jedné swětnici na modlitbách trwala, jak několik wywolenců k nim přišlo a jeden z nich wyhasnuw swětlo jí násilí učiniti chtěl, a že jen welkým křikem se uchránila. I tenkráte byli nesslechetníci obžalowáni, ale taktéž bez wýsledku. Blíže Karthaginy we wsi jedné bydlela rodina, pozůstáwající z matky, dcery a syna, nauce Manichowské oddaných, u nichž wywolenec jeden přebýwal. Augustin a přátelé jeho častěji k němu docházeli a o učení Manichowském s ním rozmlouwali. Brzo wssak se prozradilo, že wywolenec ten hříssně obcowal s dcerou domácí. Matka oznámila synu swému hanbu dceřinu. Tento, jakkoliw zuřil, přec nechtěl weřejně žalowati, poněwadž mu napowěděli, by pro úctu, jakouž k Manetowi a církwi jeho chowati má, od žaloby upustil. Jen w tom powolili předstaweni na mnohé doléhání, že hanebný pokrytec onen z církwe wyobcowán byl. Aby si wssak aspoň nějaké zadostučinění opatřil, domluwiw se mladík s několika přátely, wywolence onoho z nenadání přepadli a notným wýprasknem počastowali. Ten wssak při tom bolestně křičel: Adam, prwní rek, prý také zhřessil, a potom prý byl swětějssím než před tím! Obzlásstě ale následující událost, která se bez pochyby toho času w Římě přihodila, muselať slepou wíru Augustinowu we swatost nauky Manichowské oblomiti. W Římě totiž

žil toho času jakýsi Konstantius, člowěk bohatý a nauce Manichowské upřímně, z celého srdce oddaný. Ačkoliw byl jen posluchačem, přece we wsi přísnosti žil podle prawidel wywolencům stanowených. Při upřímnosti swé bolestně nesl, kdy wywolencům žiwot bezuzdný a nemrawný wytýkán byl. Chtě rázem wssem domnělým pomluwám konec učiniti, umínil si, wssechny wywolence w Římě žijící k žiwotu společnému, jakoby w klášteře nějakém, swolati a prawidlům Manichowským dokonale podrobiti. Wssem, kteřiž by se tomu podwolili, slíbil, že je na wlastní útraty žiwiti chce. Wssak ale práwě biskupowé Manichowssti nejwíce mu w tom odporowali a wssemožně překáželi. Jediný toliko biskup Manichowský, kteréhož Augustin také znal, člowěk zcela newzdělaný, sprostými způsoby swými jakousi mrawní upřímnost předstírající, po mnohém domlouwání přiwolil a do domu Konstantiowa se přistěhowal. Když se to stalo, wssichni w Římě žijící wywolenci též s nimi se spojili. W prwním shromáždění weřejně čtena jsou přikázaní w základní listině Manetowě obsažená. Mezi čtením již ale křičeli mnozí, ta přikázaní že jsou nesnesitelná a — utekli. Někteří jen zůstali, obáwajíce se hanby. Kteřiž zbyli, wssichni se usnesli, že žiwot podle přísné kázně Manetowy zaříditi dlužno. Obzlásstě ale Konstantius na tom stál, aby se stanowy Manetowy swědomitě a přísně zachowáwaly, a wssecky také dobrým příkladem swým předcházel. Učiněn tedy počátek. Druhého dne wssak již si wywolenci wytýkali we-

spolek, ten neb onen že to neb ono přikázaní byl přestoupil. Konstantius těžce to nesl, přec wssak w horliwosti swé wsse chtěl naprawiti. Zawedl tedy wyssetřowání, při kterémž se ukázalo, že jeden byl horssí druhého, a že žádný z arci-wywolenců těch přikázaní ta nebyl zachowal. Wssichni ale wespolek počali reptati, wssichni se zprotiwěli, že prý nemožno přikázaní ta zachowáwati. Konstantius jesstě chtěl s úmyslem swým opanowati, a uchopil se posledního prostředku. W řeči jim učiněné prawil, buďto že se musí přikazy ty zachowati, aneb že byl zákonodárce sám nemoudrým, an předepsal wěci nemožné. Wssak ale wsse bylo marné; nechtěl ho žádný slyssetí, rozutíkali se skoro wssickni! Konečně i biskup sám potajmo utekl. Wyzradilo se totiž, že i on sám často proti přikázaním Manichowským se byl prohřessil. Konstantius wssak brzy na to nawrátil se do lůna Církwe kat.

Událost ta mocně působila na Augustina, tak že počal prohlídati. Připousstěl sice jesstě, že nauka sama o sobě může býti swatá, wyznawaci její wssak neswatí; to wssak již mu bylo na bílední, jaká to jesti nestydatá drzost Manichowců, když Církew kat. pro hřissné žiwobytí některých údů tupili, ji ani církwí nebýti prawili, a naproti tomu jak sebe při tolikerých neřestech nepostihlou swatosti žiwota wychloubali a jedině prawou církwí se nazýwati mohli. Následkem toho počal již sprawedliwěji o Církwi kat. smýssleti a souditi, a to tím wíce, čím důkladněji i na jiné stránce po-

znáwal nesmyslnost nauky Manichowské. Wywolencům bylok totiž od posluchačů owoce a zeleniny obětowáno. Oběti také měli požíwati, dílem by obětujícím hříchy odpusstěny, dílem by požitím částky swětlé wysmobozeny byly. Oběti takowých wssak jen wywolenci sami požíwati směli, a žádnému se nesmělo pod těžkým hříchem z nich poskytowati. Poněwadž ale častěji přílissně mnoho takowých obětí přinásseno bylo, takže wywolenci sami postačiti nemohli, smyslili si, že je budou také chlapcům, jichž u wychowání měli, k požíwání podáwati; a aby ničehož nezbylo, ubohé násilím k jídlu nutili, tak sice, že mnozí z nich přecpáním bolestnou smrti o žiwot přissli*).

Učení taktéž, jakéž nemělo zůstati tajné, nýbrž weřejně posluchačům kázáno bylo, učení totiž, že zplozowání dítek jest nejtěžssím hříchem, musełok cit mrawný na nejwyssé urážeti. A proto na jisto můžeme twrditi, znajíce powahu Augustinowu, že i jeho lepssí cit zpouzel se proti neřesti také. Nad to i Manichowcům bylo za hřích pokládáno, kdyby který z nich hladowému žebráku sousto chleba neb něco owoce byl podal. Poněwadž wssak také přikázaní přílissně odporowalo přirozené lásce, bylok powoleno, almužnu w penězích podáwati. Jaká to ale nesmyslná, hloupá a bídná hračka! Nemělo se žebrákowi chleba uděliti, peníz mu wssak dáti, aby si mohl chleba koupiti, bylok wolno! Nesmyslnost ta tak do očí padala, že

*) Sr. o tom „de moribus M." cap. 16, n. 52.

ji Augustin nyní až s ustrnutím pozorowal. Konečně měl se též přeswědčiti o neprawdiwosti domněnky swé, že Manichowci dokonalou známosti písma sw. wynikají. Byloť to hlawním článkem nauky jejich, že písmo starého Zákona písmu nowého Zákona zcela odporuje. Za toho času wšak w Karthagině proti těmže Manichowcům činiwal začasto kázaní Helpidius, učitel církewní, a zjewně dotwrzowal, že písmo starého Zákona úplně a dokonale se shoduje s písmem nowého Zákona. Augustin a přátelé jeho poslouchali často kázaní ta, a když Helpidius jednotliwými příklady shodu obojího písma dokazowal, Augustin nikterak nemohl důwody jeho wywrátiti, a wýpowědím jeho odpírati. Když pak se učitelů Manichowských o tom dotazowal, tito nikoliw weřejně, nýbrž jen potajmo odpowídali, že písma nowého Zákona porušena byla od některých, kteřížto chtěli zákon židowský u wíru křesťanskou wetkati! Odpowěď tu měl ale Augustin již za zcela nedostatečnou; wědělť totiž wlastní zkušenosti, když studowal spisowatele latinské, jak nesnadné jestiť, beze zřejmých swědectwí dokázati, žeby kniha některá neprawě porušena býti mohla. Ačkoliw takto nemile pozorowal, že Manichowci nerozumně a bez důwodů proti písmu sw. brojí, přec poznání prawého tenkráte ještě nedosáhl. Od toho času ale již často si žádal, poznati může nějakého w písmech sw. zběhlého, by s ním o nich rozmlouwati a je skoumati mohl.

---

8. Dalssí wýwoj odporu Augustinowa proti Manichowcům. Otázka o zlu a námitky Rebridiowy. Rozmluwa Augustinowa s Faustem a odchod jeho do Říma.

We mnohém tedy již Augustin byl ztratil onu horliwost, jakouž byl se Manichowcům oddal, wíra a i důwěra jeho w učení jejich na mnoze zwiklána byla; přece wssak, poněwadž úplného přeswědčení posud nenabyl, nemohl a nechtěl je opustit. Tak zajisté člowěk nerád se wzdáwá toho, co u wědomí jeho se bylo zakořenilo a w čem si byl zalíbil, ačkoli z části již poznáwá, že přece konečně bude se toho musset wzdáti. Nastáwá tu boj tuhý mezi prawdou a bludem, a to tím mohutnějssí, an poznání prawdy samé wždy jest nesnadné. Takto se wedlo i Augustinowi. Důwěrně a w upřímné horliwosti se byl oddal nauce Manichowské a ji zamilowal, neb ji měl za dokonale prawdiwou. Teď již owssem poznal neprawdiwost některých článků, spolu wssak jesstě soudil, že to jsou jen článkowé, kteříž podstatně k nauce nenáležejí, hlawní soustawa sama že jest prawdiwá, a to tím wíce, čím upřímněji ctil a wážil Maneta samého, obdiwuje se jemu co swětci welkému a prawému wzoru reka wznesseného. Že wywolenci sami ustanowená prawidla mrawná nezachowáwali, příčina toho — tak se domýsslel — nemá se w prawidlech samých hledati, jakoby snad nebyla prawdiwá, nýbrž w tom, že jsou nad míru wznessená a dokonalá. Wssak ale již patrněji widěti bylo,

že se milost Boží nad ním slitowala a zbawiti ho chtěla pout ohyzdných, by prohlédnouti mohl a nalézti cestu prawou. Neb jakož prwé již byl poznal, že nauka Manichowská o wěcech přírodných naprosto odporuje wědeckým wýsledkům filosofů, měl i také poznati, žeť i co do oné stránky jestiť lžiwá a neprawá, kterouž mněl býti nejwýsse prawou a jistou. Neb že se Manichowcům oddal, toho příčinou hlawně byla klamná domněnka jeho, jakoby katolíci Boha pod způsobou lidskou si představowali, a otázka: „Odkud pochází zlo?" kteráž ho welmi tížila.

Jedenkráte ale mezi přátely byla řeč o bytosti zla. Augustin neb Manichowec některý otázku tuto podle učení Manichowského stanowením dwojí říšse, dobré i zlé, rozřessiti usilowal. Tu wssak namítnul z nenadání někdo z rozmlouwajících: zlo že nemá zhola žádné podstaty, — a tak důmyslně wýpowěď tu důwody ztwrzowal, že ani Augustin ani přátelé jeho jemu odpírati nemohli. Augustina to welmi zarazilo; i tázal se na to učence jednoho Manichowského, s nímž důwěrně obcowal, žádaje na něm poučení důkladného. Tento pak mu takto odpowěděl: Dal bych někomu sstira do ruky a zwěděl bych, zdali by ji neodtáhnul. Pakli to učiní (a kdoby to neučinil?) nikoliw slowy, nébrž skutkem bude přeswědčen, zlo že jesti podstatné; neboť nemůže popírati, že sstir jest zwíře, jež podstatu má. Augustin wyslyssew odpowěď tu, zastyděl se a rozhorlil se welmi, že se s ním co s chlapcem

nakládá! Na otázku, kteráž po wssechen čas nejslawnějssí skoumatele na nejwýš tížila, nebyl by očekáwal odpowědi tak sprosté a zhola nesmyslné. Neb otázka zněla o bytosti a podstatě zla, jakéž se nalezá we swětě duchowním i tělesném; odpowěď wssak dána jest surowým příkladem zwířete sskodného, a měla Augustinowi zadost učiniti, kdežto nesmyslnost její byla patrná. Owssemť že i w přírodě spatřiti lze onu rozdwojenost, hříchem do ní wesslou, a tudyž zlo; Augustin wssak zhrozil se, když mu podle wýpowědi onoho učence řečeno bylo, žeby jistý twor přírody byl totéž co zlo samo o sobě. Neb uzawíral, že je-li tomu tak, mnoho jiného jesstě k podstatě zla by se muselo přičísti. Chléb k. p., sůl neb olej, tak potřebné žiwotu lidskému, i ty musely by býti podstatami zla, poněwadž požíwání chleba n. př. mnohému člowěku sskodné býti může, aneb také proto, poněwadž požíwání jich w jisté míře jen člowěku prospěssno jest. Taktéž slunce, jemuž se přece Manichowci klaněli, by muselo býti podstatou zla, an oko lidské oslepný blesk jeho snésti nemůže. Naproti tomu ale mnohé wěci w přírodě samé nalezáme tak nelibé a zhola sskaredé, ač přec na nejwýš užitečny jsou, n. př. hnůj a. j. p.

Bylať to bolestná rána, jakouž cítil Augustín, pozoruje, že se sesula soustawa, na kteréž si tolik byl zakládal. Wssak ale w též míře, w kteréž se odwracel od Manicheismu, neblížil se jesstě nauce kat. Wždyť wůbec ani w pomýsslení na Boha útěchy nalézti nemohl, a to

z té příčiny, poněwadž wědomost jeho o Bohu nebyla leč prázdná smyslénka, a osudná ona náhoda, jakéž Manichowci žiwot lidský podrobowali, taktéž nemohla bolest jeho utišiti. Augustin tenkráte nic newěděl o nesmrtelnosti dusse lidské, neznal Boha wssemocného, otce nejlaskawějssího, jenž péčí swou wssecko řídí a spráwuje, o u něhož w každém utrpení hledati jest pomoci a útěchy. A bludu toho příčinu w tom nalezáme, že přemýsleje o Bohu nic mysliti si neuměl než hmotu tělesnou, a co by tělesné nebylo, zdálo se mu, že nic není, tak sice, že si nemohl nikterak mysliti bytost duchowou. A proto nemohl minouti strojidla Manichowská, an wsselikou bytost za tělesnou powažuje, nutně též, když rozjímal o bytosti zla, souditi musel, že i zlého bytost jest nějaká takowá (tělesná), a že má snad swou hmotu ohyzdnou a jakousi neútwarnou. Opět wssak zdálo se mu prawdě podobnějssím, že dle důwodu přítele zlo nemá nižádné podstaty, a tak myssléuky jeho ustawičně kolísaly se mezi protiwami sobě odpornými. Jesstě nebyl tento boj ukončen a již opět nowé pochybnosti se wyskytnuly.

Neb též co do druhého článku, o bytosti Boží, měl se Augustin o neprawosti nauky Manichowské přeswědčiti. Když totiž s přátely swými jednou o bytosti a podstatě Boží rozmlouwal, a jedni podle nauky Manichowské dwě bytosti nejwyssí a dwoji říssi wěčnou kladli, swětlou a temnou, namítal pojednou Nebridius s tak důmyslnou bystrostí, že slyssíce

to Augustin a přátelé jeho wssickni strnuli. „Co totiž" — prawil — „mohly Bohu učiniti ta plemena temnosti (říšse temné), kdyby Bůh nebyl chtěl bojowati s nimi? Neboť, kdyby mu byly mohly uškoditi, pak by Bůh zajisté byl porušitelný a pomíjející. Řekne-li se ale, že ničím Bohu nemohly škoditi, pak nijaké příčiny nestáwalo k bojowání, a k takowému sice bojowání, až by nějaký díl aneb oud Boží aneb plod podstaty jeho se musel smísiti s mocnostmi odpornými, od Boha nestwořenými, a tak od nich byl zkažen a přewrácen do horšího, že by z blaženosti swé klesl w bídnost, a potřebowal pomoci, kterouž by wyprostiti se mohl a očistiti. A tato část Boha jest, prý, duch, kterémuž od Slowa (Syna) Božího pomoc má býti. Je-li ale tomu tak, i to slowo Boží porušitelné by bylo, poněwadž jest s duchem jedné a též bytosti. Prawí-li tedy Manichowci, že Bůh neb podstata jeho jestiť neporušitelná, tedy učení jejich wssecko o Bohu a o dwojí říši jest klamné a ničemné; řeknou-li ale, že Bůh porušitelný jest, tedy již toto klamné jest a rouhawé a při prwním slowu zatratitelné."

Dowozowáním tímto, jak již řečeno, Augustin a přátelé jeho nejwýšse polekáni jsou; neboť patrné bylo, jaké to odpory hrůzné w sobě chowá nauka Manichowská. Wždyť Manichowci sami učili a wěřili, že Bůh jest bytostí nejwyšší a nejčistší, wšeliké bytosti hmotné na nejwýšse prostý; naproti wšak opět twrdili, že tatáž bytost Boží we hmotě byla snížena ano i zprzněna! Augustin hlubocc cítil odpor

ten rouhawý; neboť wždy pewně wěřil, že Bůh jest na nejwýsse dokonalý a wznessený, nezkazitelný a nezwratitelný a w nižádné stránce proměnliwý; weřil že přirozeně člowěku každému wsstípeno jest, žeť Boží bytost a podstatu co nejwýš neporussitelnou a neproměnliwou mysliti nutno jest.

A w prawdě twrditi můžeme, že mysslénka ta byla hlawním základem wsseho myssleni a skoumání jeho, a že wsseliké jiné mysslénky, jakož ta o půwodu zlého, proto tak welmi ho tísnily, poněwadž s mysslenkou touto o Bohu se neshodowaly.

Když Nebrid řeč swou byl ukončil, Manichowec jakýsi měl owssem odpowěd pohotowu, wssak zcela neprawou o nedostatečnou. „Že řisse temná proti Bohu boj podstoupiti mohla," prawil, „stalo se, žeť toho dobrotiwost Boží připustila, an Bůh dobrý chtěl podle dobroty swé plemena temnosti k obcowání swému poklidnému powznésti; a proto prý dopustil bojowání onoho; boje toho wssak ku wlastní ochraně nepotřebowal." — Odpowěd ta wssak byla lžiwá, odporowala nauce Manetowě, a i sama o sobě byla zhola nedostatečnou. Neboť byla-li bytost Boží neporussitelná, nikterak se nemohl porussiti duch onen, jehož Bůh byl do hmoty zlé wyslal. A Bůh wysílaje ho ani by nebyl dobrotiwým, poněwadž co plemenu temnosti učiniti chtěl dobrého, řissi swětlé, jeho wlastní bylo na zkázu. Augustin náležitě poznal, že důwod ten státi nemůže, a jak rouhawě odporuje nauce o Bohu a bytosti jeho nejdo-

konalejssí. Manicheismus se tuto surowě dotknul nejswětějssí swatyně, kterouž Augustin w srdci swém chowal, myssléňky o swrchowané dokonalosti Boží, kterouž wždy za nejprwnějssí a nejdůležitějssí powažowal. A odtud stalo se, že srdce jeho wzplanulo hněwem proti Manichowcům, a následkem toho zlomena již byla wssecka horliwost, s kterouž trwal we společnosti jejich. We horoucím zápalu po moudrosti a prawdě byl upadl w tenata jejich! Teď ale již si nemohl tajiti, že důwěra jeho w prawdiwost nauky manichowské na wssech stranách rozdrcená klesala. Teď již poznáwal, že lehkomyslně se byl od nauky církwe kat. odwrátil; lehkomyslně proto, že žádnému z učitelů kat. nepředneſl pochybnosti swé, které mu nepokoj působily, že žádného se nezeptal, co a jak se wěřiti má. W hrdosti swé to owssem neučinil, an domníwaje se wsselikou již učenost miti, kat. učitelům se posmíwal. Neb nikterak nemůžeme připustiti, že tenkráte w Karthagině nebylo učitele katolického, kterýž by Augustina byl náležitě poučil *). Neb jak jsme swrchu poznamenali, často slýchal kázaní Helpidia, učitele kat. a sám se přiznal, že nikterak nemohl wywrátiti důwody jeho. Nejednalo se tak o učitele kat., nýbrž jediné o učeliwost Augustinowu; a této zajisté se mu tenkráte jesstě nedostáwalo. Pouta Manichowská, jimiž sewřen jest, byla se sice uwolnila, nebyla wssak rozlámána. Neb nyní jesstě horliwě dotazowal se a dychtiwě hledal poučení u učitelů Manichowských. Tito ale nikterak neměli od-

*) Sr. Poujolat Geschichte des heiligen Augustin, I., 19.

powědi dostatečné a poučení prawého, jakož w otázkách týkajících se nauky Manichowské, taktéž i u wědě přírodné a astronomické. A přece se neodwrátil od nich, neb jedna jesstě náděje mu kynula, že u nich nalezne dokonalého poznání wsseliké prawdy a moudrosti.

Častěji totiž, když se byl učitelů Manichowských dotazowal a pochybnosti swé jim wyprawowal, a tito o nich odpowěděti nedowedli, těssili ho náději, že přijde biskup Faustus, který prý wssechny pochybnosti jeho, ano i nejtěžssí otázky welmi zřetelně objasní, a to sice welmi lehce!

Faustus ten, jehož Augustin tak toužebně očekáwal, byl syn chudého měssťana w městě Miléwě, w sewerné části Numidie. Powěst, jaká o něm se ssířila, žeť jest we wssech naukách nejzběhlejssí a obzlásstě welmi učený we swobodných uměních, bylať wssak zcela neprawdiwá. Faustus měl jen dosti nepatrné umění w grammatice, četl několik básníků, naučil se několika řečem Ciceronowým nazpaměť, a znal též některé knihy Senekowy. Na tom, jak řečeno, bídném skoro základu roznesla se powěst o učenosti jeho prý neslýchané. Což tím se stalo, že Faustus učenosti swou dobře těžiti a z mála mnoho hluku dělati uměl. Obzlásstě pak wynikala ona wlastnost jeho, že snadně dowedl do wsseho se whoditi, každé wěci přiměřeně wyhowěti a o ní, nikoliw wssak s hlubokou důmyslností, nébrž s mělkou powrchností, při tom wssak přece krásně a mnoho namluwiti. Knihy wssak Manichowské, které latině a slohem umělým byly sepsány,

znal dobře. Muž taký owssem sektě swé welmi prospíwal. Umění a wědy u Manichowců w skutku pražádné nebylo; žádný pak mělkost tu a powrchnost tak dobře ukrýwati nedowedl jako Faustus. Polemika Manichowská byla prosta wsseliké důkladné soudnosti; Faustus wssak lahodnosti swou zdánliwě dodáwal ji způsobu welké moudrosti. We sborech Manichowských činíwal každodenně řeči, a tím owssem že nabyl nemalé cwičenosti, a proto také si získal wýmluwnost, která jesstě lahodnějssí učiněna jest ohebností wtipu jeho a jakousi přirozenou lepotou.

Proto si ho Manichowci wywolili za biskupa a ctili ho co wyznawače welkého a mučeníka. Někteří katolíci byli totiž Fausta a několik jiných Manichowců pro wíru jejich obžalowali. Sotwa se to ale stalo, již žalobníci sami za ně orodowali, a proto Faustus jen jako na oko na ostron jakýsi do wyhnanstwí poslán, wssak za kratičký čas již propusstěn byl. W tom záleželo celé to mučenictwí jeho; Faustus ale mnoho na něm si zakládal a často naň se odwoláwal. Co do mrawů, žil jako marnitwý a choulostiwý bohatec, jakoby na odpor wssem přísným zákonům Manichowským. Umělá a lahodná wýmluwnost jeho, horliwost, s jakouž přednássel učení Manichowské, wtipné nájezdy, kteréž činil na Církew katolickou, při tom twářnost učená, již dobře ukazowati uměl, mnohoslibné twáření w řečích jeho, jakoby jesstě hlubssí a důkladnějssí důwody za lubem měl, jichž prozatím zamlčeti chce; honosiwost jeho

a odwoláwání se k mučenictwí swému, to předstawowání osoby swé a cti mučenické bylyť prostředky, jakými získal Faustus mnohé stoupence obzlásstě ty, kteříž, soudnosti wlastní prosti, řeči jeho uhlazenou a kwětnatou swedeni jsou, powažujíce ho co studnici wssí moudrosti. A tímto owssem wynikal, že ačkoliw nejsa nikterak učencem, uměl si získati powěst učence nejwětssího.

Faustus přibyl do Karthaginy roku 383, když Augustin již počítal 29 let. Hned po přijetí swém ukázal se we sborech Manichowských a činíwal řeči s mnohou pochwalou. Touha Augustinowa, s jakouž ho očekáwal po drahný čas, uspokojení dossla sice, když pozorowal, že Faustus wyniká hbitostí a čilostí řečnickou, a způsobilostí, s jakouž uměl woliti slowa příhodná, w něžto s welikou lehkostí odíwal myssléuky swé. To ho těssilo, a s mnohými a před mnohými chwálil a wynássel ho, přece wssak w obsahu řeči jeho nenalezal toho, co wlastně tak toužebně byl očekáwal. Mluwil totiž Faustus totéž jen co jiní učitelowé Manichowssti, ač slowy mnohem lahodnějssími! To již ale neprospělo žízni, jakouž Augustin hořel, žízni nikoliw po krásných slowech, nýbrž po prawdě samé! „Neb takowými wěcmi," jak sám prawí, „tenkráte již byly nasyceny ussi mé; aniž se mi nezdály ty wěci lepssí proto, že ozdobněji se přednássely, aniž prawé proto, že wýmluwně předloženy, aniž mysl moudrá proto, že přednásska přiměřená a wýřečnost sladká. . . . Od Tebe, Bože můj, již tehdy jsem se naučil, že

nesmí míti se něco za prawé pouze proto, že wýmluwně jest přednesseno, ani za neprawé proto, že nesloženě z úst wycházejí zwuky slow, a naopak ani za prawé proto, že w řeči ozdobně podáno; ale že jsou moudrost a possetilost podobné krmím užitečným a sskodliwým, a we slowech ozdobných a neozdobných, jakož i w nádobách wzácných a sprostých mohou oboji krmě se předkládati" (Wyzn. V. 6.)

Augustin těžce nesl, že při mnohém náwalu posluchačů hned nemohl přednésti Faustowi a sdělíti s ním tesknosti a pochybnosti zpytowání swých, w důwěrné rozmluwě poslouchati řeči jeho a důwody swé opět jemu předwáděti. A když se konečně udála příležitost, odebral se k němu s několika přátely swými. Nejprwé byla řeč o sstudiích a předmětech wědeckých wůbec, Augustin wssak hned přednesl některé wěci, které mu nepokoj působily! Záhy ale a to s bolesti patrnou poznal, žeť marně očekáwal příchodu powěstného učence Manichowského! Augustin sám se wsselikou nadssenosti pěstowal wědy rozličné, a získal si w nich wědomosti rozsáhlých a důkladných, tak že byl tenkráte již welkým učencem a proslaweným učitelem. Doufal též podle powěsti rozssířené, že mu bude činiti s mužem důkladně wzdělaným, kterýž i nejtěžssí otázky rozřessiti umí. Wssak ale widěl se býti zklamána; neb w řeči již poznal Fausta co člowěka w naukách swobodných úplně neumělého, wyjma w písemnictwí, a w tom měl známost jen zcela obyčejnou. A když se mu w ouěch uměních, w nichž za wytečného byl ho pokládal,

patrně newědomým ukázal, již také i doufati přestal, žy by mohl wyswětliti a rozlussiti to, co nepokojilo mysl jeho.

Předce se ale jesstě o to pokusil. Přednesl Faustowi, že mnoho byl četl spisů filosofických, a že i w paměti je byl podržel; že srownáwal některé z nich s naukou, jakouž podáwá Manes, a že se mu prawdě podobnějssi zdá to, co napsali filosofowé oni. Neboť skoumajíce mysli bystrou, že wynalezli a určili již na mnoho let napřed zatmění slunce a měsíce, který den a w kterou hodinu nastane; a že se nesklamali we wypočtení swém, an tak se stáwá, jak předpowěděli. Ta prawidla také zapsali, podnes čtou se a z nich se předpowídá, který rok a který měsíc roku, a kterou hodinu dne a z jaké částky (swětlosti swé) zatmí se měsíc neb slunce; a tak wždy jest, jak bylo předpowědíno. Co onino tedy z pozorowání samé přírody pronesli, prawé že jest; nadto i důwody naskytují se w počtech, w pořádku časowém i w jiných patrných swědectwích. Srownáwaje tedy wýsledky tyto s wýpowědmi Manetowými, které o těchto wěcech napsal, že nenalezá w nich ani obratů slunečních, ani rownodennosti, ani těles nebeských zatmění důwodu nějakého; ano že wýpowědi Manichowské dokona se nesrownáwají s wypočtením a pozorowáním mudrců těch. Čeho tedy sledowati dlužno, tázal se konečně Fausta, buď důwody ony wědecky wypočtené, aneb knihy Manetowy, aneb zdali by nauka Manichowská aspoň stejně jistý wýklad wědy té podati mohla? — Když

Augustin tyto otázky předložil, Faustus oprawdu a upřimně wyznal, že nemůže podniknouti úlohu tak těžkou, o těch a podobných wěcech že nemá nižádné wědomosti. Bylať to owssem jen léčka chytře připrawená; neb nechtěl se do rozmluwy pustit, an dobře wěděl, že by úplnou newědomost swou již utajiti nemohl. Pročež raději se přiznal, a tím práwě Augustina si naklonil, jemuž se upřimnost jeho zalíbila; an ostatní učitelowé Manichowssti, jichž také se dotazowal, s ossklíwou drzosti ho poučowati chtěli u wěcech, o nichž praničeho newěděli. A proto také jesstě jiné otázky a pochybnosti mu předložil, wssak i u těchto proslawený Faustus ukázal se býti zhola neučeným. Upustil tedy Augustin od dalssího dotazowání se, an již náději swou w učenost Manichowskou docela zmařenu býti poznáwal. Pokračowal wssak dále s Faustem w řeči swé, rozmlouwaje o nauce řečnické a o knihách spisowatelů latinských; tuto wssak Faustus taktéž upřimně si hrál na žáka učelíwého, neb wssemožně usilowal zachowati přízeň Augustinowu jak sobě tak i sektě Manichowské, a wolně poslouchal rady jeho.

Wýsledek rozmluwy té připrawil Augustinowi bolesti welké. Marně byl tedy očekáwal, to již bylo jisté, příchodu Faustowa, a marně doufal wyswětlení pochybnosti swých, a dokona wzdáti se musel náděje, že snad jakéhosi tajemného smyslu nauky Manichowské pozná, jakž si byl sám přislíbowal. Pročež také rázem zlomena horliwost jeho, kterouž se hnal do učenosti Manichowské, a wssecko snažení

jeho, w sektě té k dokonalosti a prawé moudrosti dospěti, dokonce ustanulo.

Wssak ale po prawdě a moudrosti samé nikdy nepřestal horoucně toužiti. I nyní jesstě po ní toužil a to tím horoucněji; pustiw ale náději, že by ji w učení Manichowském nalézti bylo, newěděl kam se obrátiti, a kde a jakým způsobem ji wyhledáwati. W církwi kat. nebylo prawdy, tak aspoň soudil dle neprawé domněnky swé. Snad někde jinde? Na otázku tu newěděl žádné odpowědi, a pročež zůstal jakoby tělem při nauce Manichowské, ač duch jeho daleko již wzdálen byl od něho, a uzawřel, spokojiti se prozatím, dokud by se mu něco lepssího nenaskytlo. Wlažně tedy jen a nedbale zachowáwal přikázaní Manichowská, nezastáwal již nauku jejich s takou horliwosti, ano i přátely swé hleděl od přílissné důwěry, jakouž w ni kladli, zrazowati. Wssak zbýwala jesstě filosofie, kterouž po tolik let byl pěstowal s láskou nadssenou a w níž k welké dokonalosti dospěl. Snad její pomoci měl hledati prawdu, a to tím wíce, an ona nejprwé to byla, jenž slepou důwěru jeho w nauku Manichowskou wywrátila?! Dussi jeho swíraly nyní mdloby těžké a bolestný nepokoj; filosofie wssak neposkytowala žádné pomoci, neb „daleko bylo ode mne", jak sám prawí, „těmto filosofům, poněwadž prázdni byli spasitelného jména Christowa, swěřiti uzdraweni ode mdlob dusse mé". — A z té příčiny i od filosofie se odwrátil, neb o tom na jisto byl přeswědčen, že mimo Christa nestáwá ani

prawdy ani moudrosti, že by ji tedy marně hledal we spisech filosofů! Kdo by tuto newelebil zbožnou matku jeho, kteráž hluboce do srdce jeho wstipila nejswětějssi jméno to, že w něm mocně wždy opanowalo! Kde wssak prawdy Christowy hledati? Otázka ta bolestně ho tisnila! Často též zpytowal posawádni žiwot swůj, často sebe sama tázal, čeho by získal po úsilném toužení a snažení desítiletém? Požíwal sice wsseobecné wážnosti co učitel řečnictwí, a we wssech skoro wědách a uměních dosáhl podiwu hodné dokonalosti. Owssem že i mnohých příkoří od žáků nezbedných snásseti mu bylo, naproti wssak slawná powěst a pochwala wsseobecná činily je aspoň poněkud snesitelnými. Což ale prospěla sláwa a chwála, kdež srdce bylo pusto a prázdno a bolesti rozechwěno, jakož nemohou prospíwati žíznivému obrazy i sebe skwostnějssí. Před desíti lety horoucí touha po prawdě a moudrosti mladíka nezkusseného swedla do tenat Manichowských. Jak se byl radowal, že již již žádaného cíle dochází, ano že ho již dossel. Teď wssak již wěděl, že po tisícerém namáhání daleko wzdálen jest, ba že nezná ani prawé cesty, a že newí jak ji nalezti. A co do minulosti — litost a stud wespolek opanowaly srdce jeho a swíraly ho bolestnou tísní. A jaká to budoucnost? Jak horoucně wždy w nitru swém wzdychal k Bohu, jak lačněl a žíznil wždy po prawdě! A ona touha tím mocněji se ozýwala, čím wíce mizela náděje, že kdy ukojena bude. Nad to i procitnuwssí swědomí předstíralo mnohé wady

a poklesky žiwota. Hříssné obcowání we swazku nedowoleném a odtud wáſſniwé pochoti a opět strasti mnohé, ctižádost marniwá a klamiwá, jak tu mohla dusse jeho nalezti poklidu?! Konečně i sw. Monika přibyla do Karthaginy a příchodem swým dowrssila bolesti jeho. Již bolná twář její mocně swědčila proti němu, bolestné slzy její tíži nesmírnou swíraly swědomí jeho; důwěrné prosby a modlitby její tolikeré byly wýčitky pronikající srdce jeho. Wssak ale wsselikeré strasti ty bylyť toliko počátkem spásy Augustinowy, neb nebyla jesstě přissla hodina jeho. Prozřetelnost Boží wedla ho i dále po cestách obtížných, dopustila, že dlouho jesstě bloudil, a chtěla ho jesstě wíce poníziti, aby ho jednou tím wíce powýssila.

Práwě za toho času přibyli někteří přátelé jeho z Říma do Karthaginy, a pozorujíce nepokojnou mysl jeho, radili jednohlasně, aby se odebral do Říma, tam že wětssích příjmů a i wětssí důstojnosti dosáhnouti lze. Ačkoliw okolnost ta poněkud na Augustina působila, přece wssak z té příčiny obzlásstě ustanowil, rady přátel uposlechnouti, poněwadž poskytowala nejwhodnější příležitost, opustiti město, kdež mu tolikeré strasti snásseti bylo. Jiná též příčina byla ta, že mu wyprávěli, že sstudující mládež w Římě pokojnější jest a kázní přísnější přidržená pořádek že zachowává, kdežto sstudující w Karthagině drzostí a nestydatostí swou učitelům swým mnohé křiwdy činili. Snad ho wedlo tajemné tusení, tam, w zemi cizé, že nalezne konečně poklidu přežádoucího, jehož we

wlasti nalezti nemohl. My zajisté přeswědčeni jsme, že Augustina wedla prozřetelnost Boží do Říma (Sr. Wyzn. V. 8).

Úmysl swůj nesděliil Augustin žádnému, ani laskawému ochranci swému Romanianowi, jehož syna u sebe chowal. Též i před matkou tajil cestu swou, obáwaje se slzí jejích. Monika wssak, snad že tussila aneb nějak wypátrala, co se státi má, hořce naříkajíc chtěla ho od cesty té odwrátiti; a když k tomu neswolil, aspoň s ním chtěla do Říma jíti. Obojí pak Augustin odmítnul. Wěděltě dobře, jak Monika wroucně miluje wlast swou a ono místo, kdež wedle manžela swého měla již připrawený hrob swůj. Hlawně wssak proto jí nechtěl s sebou wzíti, ant se mu stýskalo, ustawičně patřiti na zármutek její, kterýž, jak se domníwal, přece umírniti nemohl. Wsse již bylo potajmo k cestě připraweno, a loď, po kteréž plouti měl, na blíže městečka Mappalie očekáwala wětru příznivého. Augustin se tam odebral a matku, jenž ho ustawičně zdržowala, přemluwil, že chce na lodi nawsstíwiti přítele, a s ním pobyti, dokudž by za wětru příznivého odplouti nemohl. Monika wssak se zdráhala a nechtěla bez Augustina do města se wrátiti, a jen s welkou tíží ji přemluwil, aby na místě lodi té nejbližším, w kaple památky sw. Cypriana,*) zůstala přes noc. Owssem že to byla lež;

*) Na blíže Mappalie byly dwě skwostné a welké kaply ke cti sw. mučeníka Cypriana wybudowány; jedna na tom místě, kde sw. mučen. krew swou wylil, druhá tam, kde jeho sw. tělo položeno. Victor de persecutione Vandalica lib. I.

Monika wssak uwěřila a zůstala w kaple po celou noc w modlitbách a slzi prolévání. W noci wssak, když wál wítr příznivý, Augustin tajně odplul. Zjitra Monika spěchala k přístavu, a nespatřiwssi ani lodi ani syna, bolestně plakala a lkala, žalujíc na jeho newděčnost a ukrutnost, až konečně zwítězila w ní zbožná důwěra. W modlitbách k Bohu nalezla útěchy a posilnila se w náději, že Bůh přec jedenkráte wyplní prosby její. Pročež s úplnou odewzdaností do wůle Boží wrátila se do Thagasty, s touže wroucností a horliwostí wysílajíc modlitby bez ustání k Bohu o spasení syna swého, aneb, jak Augustin sám dí, „krew srdce swého, slzy bolestné, we dne i w noci obětujíc za syna" (Wyzn. V. 7. 8).

9. Augustin co učitel řečnictwí w Římě a w Medioláně. Řečmi sw. Ambrože pozneuáhla z bludu powstáwá. Přátelé jeho a sw. Monika.

Augustin přibyl sstastně do Říma, a ubytowal se u přítele jednoho, Manichowce. Čehož obáwati se bylo, že strastný nepokoj a děsní bojowé duchowní zdrawí jeho tělesnému ussodí, stalo se. Nezadlouho po příchodu swém upadl w nemoc tak těžkou, že již o uzdrawení jeho pochybowali; mimo náramné bolesti zimničné trpěl i tuto welikou trýzeň, že ustawičně widěl před sebou bolestný obraz matky swé, ana bez ustání se modlí za něho. Daleko wzdálen jsa od ní, přissel sám k sobě; mocně se ozýwala w srdci jeho láska synowská, a swě-

domi procitlé bylo w nemalém swíráni, že oslyssel prosby její, ano že lstiwě byl ji podwedl. Co chlapec byl také jednou w nebezpečné nemoci postawen; tenkráte wroucně prosil zbožnou matku swou, by ho dala pokřestiti; nyní ale w nebezpečné nemoci této ani na mysl mu nepřipadlo, aby byl toužil po křestu sw. I tentokráte wyslyssel Bůh modlitby zbožné matky w Africe lkající pro syna, a nedopustil, aby syn její dwojí smrti, duchownou a tělesnou umřel; rána taká, kdyby byla ranila srdce její, nikdy zajisté by se byla nepozdrawila. Bůh zbawil Augustina nemoci té a uzdrawil ho. Kdož by s ním nesouhlasil, když uzdrawení to přičítá jedině modlitbám matky swé a slzám jejím, kterýmiž wždy prosila jen o spasení syna swého (Sr. Wyzn. V. 9).

Prawdě podobno, že w nemoci té Alypius ossetřowal mileného učitele swého. Neb byl již dříwe přissel do Říma, kdež práwa sstudowal. Augustin co bedliwý ochrance jeho, po druhé ho odwedl od záhubné náružiwosti. Neb Alypius wássniwě si zamilowal ohawné hry ssermiřské, tak že sstudií swých docela zanedbal. Augustin wssak, jakmile to znamenal, w lásce přátelské napomenul ho a Alypius podiwuhodnou zdrženliwosti odřekl se na wždy bídné rozkosse té a swazkem nejpewnějssím přilnul k učiteli swému. Ukončil sstudia swá práwnická brzo po příchodu Augustinowě do Říma a záhy se mu dostalo úřadu soudního zastupitele, we kterémž wynikal hlawně přísnou sprawedlností a neobyčejnou obezřetností.

Nikdy nepřijal daru nějakého, nýbrž zamítal wsse, čím chtěli zakoupiti přízeň jeho, jak se častěji stáwalo. S podiwením tu říkáwal: Jak mohou lidé peněz wíce sobě wážiti než sprawedlnosti samé? Proto také požíwal wsseobecné wážnosti a záhy se mu dostalo wyššího úřadu, přísedícího totiž při soudu, we kteréžto wlastnosti přiwtělen byl nejwyššímu spráwci zemských důchodů (wrchnímu pokladníku zemskému). Jednou stalo se, že jistý senator, mocný welmi, jemuž mnozí dobrodiními byli powinni, mnozí pak strachem poddáni, zneužíwaje welké moci swé žádal, by mu něco dowoleno bylo, co wssak zákonem bylo zakázáno. Soudce sám, jehož rádcem byl Alypius, ačkoliw to nechtěl připustiti, přece senatorowi onomu zjewně se nepostawil na odpor; ale winu dáwaje Alypiowi prawil, že pro něho to nemůže učiniti, an by jinak z rady wystoupil. Chtěl tedy senátor moci swé užíti, a slibowal odměnu welkou; Alypius wssak ji zawrhnul; potom ho strassil hrozbami, než i na ty Alypius nedbal, a opřel se mu statečně. Proto diwili se wssickni neobyčejné stálosti jeho, že takowého muže, tak welké powěsti, kterýž nepočetnými způsoby i prospěti mohl i sskoditi, ani za přítele míti si nepřál, ani se ho nebál co nepřítele

Takowý byl tedy Alypius, přítel Augustinůw, který spolu s ním nyní, jakož i prwé w Karthagině wědy wšeliké s horoucí láskou pěstowal. Práwnictwím jen wíce proto se obíral, poněwadž si toho přál otec jeho.

Augustin sám pak uzdrawiw se, již pilně

počal prohlédati k účelu, pro který byl přišel do Říma. Poznal některé ſtudujíci, skrze něž opět jiným známým se stal, a tyto shromáždil w domě swém, aby je wyučowal umění řečnickému. Wſſak ale i zde měl okuſiti ostré trní powolání učitelského. Praweno mu ſice, že ſtudujíci w Římě také neřeſti nepáchají, jak ſe dělo w Karthagině, z druhé ſtrany wſſak chowání jejich bylo jeſſtě hanebnějſſí. Když totiž po nějaký čas některého učitele byli ſlyſſeli, najednou se zdwihli a odebrali ſe k jinému, prwnímu nezaplatiwſſe. Wěrolomnost ta a neſpravedlnost Augustina welmi pohorſſila, a tím boleſtněji to néſti muſel, an bez doſtatečného jmění nejwíce z platu ſſkolního žíti měl. Při takowýchto ſtraſtech jediné útěchy a náhrady nalezal w přátelſkém obcowání s Alypiem. A čím wíce ſe mu znechutilo obcowání s lidmi, s tím wětſſí horliwoſti oddal ſe wědám. Wſſak ani wěda nemohla mu tenkráte zjednati žádoucího míru. Neb od Manichowců ſe již byl s netajeným odporem odwrátil, ano i hoſtitele ſwého weřejně napomínal, by neklad přiliſſnou důwěru w nauku jejich. Zklamaná náděje, po tolikaletém ſnažení, zbudila w něm hořkou newoli tu. Kam ſe ale obrátiti a které cesty žiwota ſe přidržeti? O rozřeſſení této otázky přemýſſleje, kolíſal ſe w mnohých pochybnoſtech. Obáwal ſe opětného ſklamání. A odtud tím hlouběji ponořowal ſe w pochybnoſti, kteréž wſſak čím wíce ſe množily, tím wíce zmítaly ſrdcem jeho, tak že ſe ho konečně trapliwá nedůwěra a boleſtná málomyſlnoſt zmocnily.

A následkem toho wznikla w něm myšlénka: zdali wůbec člowěku popřáno jest, prawdy dosíci?! Jakož myšlénka ta důsledně se wywinula z onoho kolísání se, we kterémž se nalezal, tak též musela se utwrditi w něm, an práwě w době té s obwyklou horliwosti swou četl spisy filosofů akademických. Nejhlawnější zásada jejich, přikazující, pochybowati o wšem, an člowěk nijaké prawdy dosíci nemůže, zásada ta práwě byla odleskem wniterné jeho rozerwanosti a až ku podiwu souhlasila s trudnou mysli jeho. Wždyť po tolik let byl po prawdě usilowal a jak horoucně a upřímně, a nebyl ji dosáhl! A proto také po delší čas a s welkou oblibou obíral se se spisy filosofů akademických, we hlawní zásadě jejich útěchy jakési hledaje při bolestech duše swé. Wšak i tato úlewa byla jen zdánliwá. Wždyť w nejtajnějších hlubinách duše cítil touhu wždy žiwoucí po prawdě, cítil mocné ostny její pobádající k opětnému skoumání a hledání, a nebylo mu možno, hlasu tomu wniternému odolati. A dle zdání akademiků měl se náděje té naprosto odřici, že prawdu kdy nalezne? To nechtěl a nemohl připustiti, proti tomu se zpouzelo wšeliké wědomí jeho. A sám rozum mu prawil, že nauka filosofů těch sobě odporuje; neb jak mohou twrditi, že nemožno prawdy dosíci, spolu wšak přikazowati, že každý ji má wyhledáwati a po ní pátrati? A opět, chwilemi, w utrobách srdce tušil, že přijde jistě, jistotně doba, kdy bolestné to hledání prawdy úplně a dokonale odměněno bude. Kdy ale přijde doba

ta? Tu horoucně wzdychal a srdce bolesti rozechwěné, hořem diw že nepuklo. A wssak opět jaká to podiwná směsice nejrozmanitějssích myssléněk bouřila u wnitru jeho! Rozličné soustawy a zásady filosofů mnohočetných, bájky Manichowské, upominky na Církew katolickou, a neprawé domněnky jeho o ní, nejhlawnějssí wssak, že přemýsleje o Bohu nic mysleti neuměl než hmotu tělesnou; tato směsice myssléněk plnila wssecku mysl jeho a zachwacowala rozum jeho u wiru hrozném. Jak tu wzdychal po swětle w temnosti swé a pochybnostech swých, jak toužil po milosrdném wůdci, kterýž by ho byl wywedl z labyrintu toho děsného! Od nikud ale nekynula náděje. A přece již kynula, ačkoliw toho ani netussil. Nebo kdy na nejwýsse se napnuly poměry jeho, jak zewnějssí tak i wnitrné, bylať pomoc a slitowání Boží nejbližssí. Prozřetelnost Boží ustanowila zkrátiti dny bolesti a tam ho uwésti, kde se mu dostati mělo witězstwí konečného a dokonalé odplaty za wssecky boje a bolesti, po mnohá léta trwající.

W Medioláně totiž byl zemřel za toho času učitel řečnictwí na tamějssích sskolách; a odtud bylo wzkázáno do Říma prefektu městskému Symmachowi, aby tam poslán byl učitel řečnictwí. Augustin dílem že milowal powolání swé, dílem také že na ten způsob pojisstěnu widěl wýžiwu swou, a to tím wíce, že i na weřejné útraty cestu konati mohl, ucházel se skrze přátely swé o úřad ten. Symmachus, sám řečník jsa wýtečný a znalec wý-

borný umění toho, náležitě uměl oceniti skwělé wlohy Augustinowy a wytečnou dokonalost jeho řečnickou. Pročež, když Augustin před ním určenou sobě řeč na zkoussku činil, s welkou pochwalou ustanowil ho co učitele w Mediolaně. Přibyl tam Augustin na začátku roku 384. W Římě byl jen as půl roku zůstal. Alypius nechtěl a nemohl Augustina opustiti. Wždyť wěrně sdíleli wespolek snahy swé, s touže horliwosti studowali a w týchže pochybnostech a bludech kolísali se. Odebral se tedy s ním do Mediolana, by tam při boku přítele pokračowal we studiích a spolu i w práwnictwí pracowal.

Mediolanum bylo w Italii po Římě nejslawnější město, kdež císařowé často s dworem swým sídleli, jakož i toho času císař Valentinian mladší. Nejskwělejší ozdobou města toho wšak tenkráte byl sw. Ambrož, arcibiskup. Augustin již w Římě slýchal o slawném jménu jeho, a přál si, osobně ho poznati. Pročež když přibyl do Mediolana, hned se mu představil. Bylok to zajisté setkání se w každém ohledu památné. Ambrož, swatý biskup, činností swou po celém swětě proslawený, pewný sloup církwe katolické, swětlem wíry w nebesích již wíce obcujíc než na zemi, a z druhé strany Augustin, muž neznámé powěsti, smyslnosti sewřený, u wíře kat. newědomý, w bludech a pochybnostech pohřížený, prawdu hledaje s touhou nejwřelejší, wšak již skoro zoufaje, že ji kdy nalezne. Kdož se mohl nadíti wýsledků těch přesskastných, jakých schůze ta později měla?

Kdoby byl tenkráte předpowěděl, že mužowé ti jedenkráte swazkem nejswětějším spojeni budou, kteříž nyní we wssem sobě na nejwýš odporowali?! A přece stalo se, že Ambrož Augustina uwedl do lůna církwe katolické a prawým se mu stal otcem; nejenom udělením křestu sw., alebrž i tím, že Augustin w napotomní činnosti swé, co biskup, učitel a spisowatel na mnoze chodil za wznesenym wzorem sw. biskupa Ambrože. Ambrož přijal Augustina s takowou laskawostí, že Augustin hned si ho zamilowal, wděčně uznáwaje dobrotiwost jeho, ačkoli ani netušil, čím se mu Ambrož stane, aneb že skrze něho ku poznání prawdy dospěje. Neb když Ambrož k lidu řeči činiwal, Augustin horliwě poslouchal ho, nedbaje wssak na to, co biskup mluwil, nýbrž jen zkoušeje wýmluwnost jeho, zdali jest rowna powěsti o něm šířené. I poznal a milerád wyznal, že co se týče způsobu řečnických, wýmluwnost jeho netoliko sladkosti, alebrž wíce důkladnosti se wyznamenáwá. Ačkoliw takto o wěc, kterou hlásati slyšel, prwotně nedbal, a jen na způsob patřil, jakým přednášena byla, přece brzo a poznenáhla též obrátil pozornost swou na wěc, na sw. prawdy, které Ambrož hlásal, a to welmi spasitelně na něho působilo. Neb domníwal se, že pro prawdu nauky kat. nic rozumného se říci ani nemůže, a že w Církwi kat. wůbec čirý nerozum jen panuje. Teď wssak počal poznáwati, že prawda slow Ambrožowých důkladně se dá zastáwati. Sw. biskup též w řečích swých často uwáděl místa

písma starého Zákona a obssírně je wykládal, tak, že Augustin nejenom poznáwal prawý smysl jejich, nýbrž již se i hanbil za pochybowání swé, we kterémž se domníwal, že zákon a proroci nijak se nedají hájiti, a milerád přiswědčowal, když Ambrož w řečích swých dokládal podlé apoštola: Písmeno zabíjí, duch wssak obžiwuje. A čím wíce skoumal předměty řeči Ambrožowých, tím wětssího nacházel zalíbení w nich, an slýchal wznessené myssléuky nauky křesťanské, a co slyssel, tím wíce ho dojímalo, čím méně se toho byl nadál. Následkem řeči sw. Ambrože wznikla w Augustinu dlouhá řada těžkých bojů, owssem spasitelných. Nejprwé se ozýwaly u wnitru jeho wýčitky, že slepou wěrou se oddal Manichowcům a lehkomyslně byl uwěřil wssemu, což proti Písmu sw. byli namítali. A poznáwaje, že od nich oklamán byl u wěci, we kteréž zdánliwé moudrosti a učenosti jejich nejwíce důwěřowal, počal s welkou hořkostí popouzeti se proti nim, tak že welmi napínal ducha swého, jestli by nějak mohl jistými důkazy doswědčiti Manichowcůw neprawdiwost. Wssak nikoliw jesstě w té míře se neblížil církwi katolické, jak se wzdalowal Manichowcůw. Neb o wssem pochybuje a mezi wssím kolísaje, nechtěl již ničemu wůbec na prosto přiswědčiti. Tak se mu zdálo, že činiti má dle zásad filosofů akademických, kterýmž tehdáž jesstě přednost dáwal, a i podlé wlastní zkussenosti nemilé. Poznáwal sice, že důwodowé Manichowců proti nauce kat. nikterak nemohou obstáti, že by wssak již zwítězitelkou

byla, nechtěl připustiti, a to hlawně proto, poněwadž o wssech wěcech chtěl míti takowou jistotu, jako že jist byl, že je tři a sedm deset (Wyzn. VI. 4). Wssak obojetnost takowá mu připrawowala trýzeň. Neb znaje zásady a soustawy wssech skoro filosofů, musel sám sobě namítati, že takowé jistoty nelze u wssech wěcech dosíci! Či měl se tedy držeti neblahé zásady filosofů akademických, že člowěku naprosto nemožno prawdy dosíci? Tomu wssak odporowalo na nejwýš srdce jeho, kteréž začasto již radostným tussením zachwíwalo se, že konečně přece jedenkráte prawdy a pokldu blahého nalezne. Tak se stalo, že w takém přemyšlení bolestná tíseň swírala dussi jeho. Chwílemi úpěl k Bohu a u tajné samotnosti wzdychaje w myšlénkách pohřížen bolestně sténal. Chwílemi opět jakoby zoufaje wolal: Nikoliw, nenik člowěku popřáno jediného toho přežádoucího pokladu dosíci! Naproti, wssak prohlédaje k dumyslnosti a podiwné čilosti ducha lidského, a uwažuje, jak mnohých a skwělých wýsledků duch lidský již byl pátráním a bádáním swým objewil, a že darů těch a wlastností od Boha jemu uděleno bylo, opět a opět ožiwnul w blahé náději, že Bůh, který ducha lidského takowými wlastnostmi opatřil, také popřeje, aby k tomu cíli dospěti mohl, pro jehož dosažení wlastnostmi těmi obdařen jest. Muže-li tedy člowěk přece k poznání prawdy dospěti, tázal se dále, jakým způsobem to možno? Skutečnost wlastní a sice bolestná přeswědčila ho již, že člowěk sám o sobě

a sám ze sebe úplného poznání prawdy dosáhnouti nemůže, nébrž že Bůh sám ji zjewiti musí. A snad že ji zjewil? Owssem že, wždyť skrze Christa wsseliká prawda zjewena ješt. O tom byl na jisto přeswědčen! Kde wssak tato prawda Christowa, kde se uchraňuje, a kde opatruje? Snad že ji filosofowé mají? Toť nemožno! A proč? Poněwadž jména Christa, Učitele a Spasitele, ani neznali. Snad tedy Manichowci mají prawdu? S hořkostí a patrnou newolí zwolal odhodlaně: Nikoliw a nikterak ji nemají! Snad tedy w církwi katolické prawého poznání Christa a swaté prawdy dosíci lze? tázal se konečně. S nedůwěřiwou ostýchawostí a bázní otázku tu sobě předložil. Obáwaje se i tentokráte přenáhleni, zdržowal srdce swé přede wsselikým přiswědčením. „Jakož býwá, prawí sám o tom, „že kdo sspatného lékaře zkusil i dobrému boji se swěřiti, tak byla i nemoc dusse mé, která zajisté wirou jedině uzdrawiti se mohla, aby očisstěná mysli mé bystrost nějakým způsobem obrácena byla na prawdu. Ale aby snad neprawých wěcí newěřila, raději se léčení odříkala, wzdorujíc rukoum Twým, jenžtos připrawil léky wíry, a je rozssířil na nemoci wsseho swěta a podiwné moci udělil lékům těm (Wyzn. VI. 4). Ano tak dalece již byl dospěl, že uznáwal potřebu wíry, kteráž by ho uzdrawiti mohla, i mysli jeho očistiti a na prawdu Boží obrátiti. Neb tanulo mu na mysli a často o tom rozjímal, jak nepočetně mnoho wěří, co newiděl, a při čem, kdy se dálo, nebyl; jak

musí wěřiti události dějin národů, jak mnoho zpráw o místech a městách, we kterých nikdy nebyl, jak mnoho musí wěřiti lékařům, přátelům a jiným lidem, tak že by nemohl docela nic w žiwotě tomto konati, kdyby newěřil. Nutno tedy wěřiti, tak přikazowal sám sobě. Též i připomněl, že není o sobě nerozumné, wěřiti Církwi kat. a písmům sw., kteréž w tak welké wážnosti jsou u mnohých to národů, ano žeť rozumněji, wěřiti Církwi kat. než Manichowcům, kteříž slibowali wšelikou wědomost a přec sseredně stoupence swé klamali, welejíce jim wěřiti tisícerým bájkám nesmyslným, které nikdy dokázati se nedají. Na mysl též mu wstupowal obraz matky a bolesti její. Proč krwácelo srdce matky? Že syn její není katolikem! Či mohlo-li pak se státi, že by ona, při rozhodné soudnosti swé a bystrosti mysli klamati se mohla? O zajisté ne! A sw. biskup Ambrož, proslawený moudrosti swou, zajisté nikterak se nemohl klamati. Snad i katolické služby Boží, při kterýchž teď častěji býwal, tajemnou mocí powzbuzowaly ho, tak že již počal dáwati přednost nauce katolické a předsewzal si, potud zůstati katechumenem w církwi katolické, pokud by něco jistého nezaswitlo, dle čeho by zařídil běh žiwota swého. Takto zajisté učiněn prwní rozhodný krok — owssem že jen prwní! —

Že Augustin si uminil, státi se katechumenem, z části aspoň přičísti též dlužno přátelům, s jakýmiž tenkráte w Mediolanu obcowal. K těmto přináležel Manlius Theodorus,

muž šlechetný, prawou křesťanskou nábožnost spojuje s upřímnou láskou k wědám, obzlášťě k filosofii Platonowě, spolu jsa i wýtečným řečníkem. Důwěrně též obcowal Augustin toho času s Hermogenianem, proslulým to znatelem filosofie, jemuž práce swé ku posouzení odewzdáwal. Zenobius byl wýtečný básník a s ním často a mnoho o básnictwí jednáwal. Werekundus, učitel gramatiky (jehož manželka byla horliwá křesťanka), welký ctitel literatury Římské, Augustina obzlášťě ctil a milowal. Pontitianus, z Afriky rodilý, zastáwal úřad císařského poslance, horliwý to křesťan, kterýž často nawštěwowal chrám Páně na wroucích modlitbách trwaje. Romanianus byl též do Mediolana přišel, a to z důležitých příčin. Jakýs protiwník totiž welkou část statků jeho si přisobiti chtěl a proto při s ním zawedl. Romanianus až u císaře samého hledal pomoci, wšak jak se podobalo marně. Bolestná rána ta welmi ho tížila, a proto jen w důwěrném obcowání s Augustinem a přátely jeho hledal potěchy. Přiwedl s sebou syna swého, Licentia, mladíka to schopného, při studiích swých wšak nestálého a odewzdal ho Augustinowi k dalšímu wzdělání. Trigetius, který pocházel ze wznešené rodiny Thagastenské, a po odbytých studiích wojenské službe se oddal, záhy wšak ji wypowěděl a Augustinowi se přidružil, by wedením jeho w uměních pracowal. Nebridius též přišel do Mediolana, opustiw matku, statky swé a wlast swou, za tou jedinou příčinou, by s Augustinem sdílel horouci

snaženi po prawdě a moudrosti. Konečně přibyla do Mediolanu též Monika, a s ní mladší bratr Augustinuw, Nawigius*). Láska mateřská ji byla přiměla k tomu, že se odwážila na cestu dalekou a nebezpečnou, láska k synu, jehož oplakáwala co mrtwého, a o něhož k Bohu neustále wolala. Když se po moři plawila, wznikla bouře náramná, tak že samé odniky hrůza pojímala. Monika wssak we wssech nebezpečích důwěrou w Boha bezpečná, těssila zkussené lodníky, ujisstujíc je, že sstastně přeplawou. Wždyť byla w sobě jista, že Bůh sám ji wyslal hledati syna ztraceného a že jí přislíbil, že nalezne ho. Když přibyla do Mediolanu, přiznal se jí Augustin, že působením sw. Ambrože se odřeknul již bludů Manichowských, wssak že posud katolickým křesťanem se nestal, poněwadž wždy jesstě pochybuje, zdali by w Církwi kat. prawdu nalezl. Monika, když slyssela, že z části již wyplněno, oč k Bohu denně byla wzdychala, ani nezaplesala radostně, jakoby něco neočekáwaného byla uslyssela, nýbrž welmi pokojně a se srdcem důwěry plným odpowěděla jemu: „Mám wíru w Christa Ježisse, prwé než z tohoto swěta wykročím, že widěti tě budu katolíkem wěřícím.“ Wždyť byla w srdci swém jista, že Bůh i toho, co jesstě chybělo, udělí, jelikož wssecko jí udělíti přislíbil. Odtud již wssak prosby a slzy wylíwala horliwěji a častěji k Pánu, aby přispěl Augu-

*) Za téhož času, ku konci r. 384, powolal Augustin matku Adeodatowu z Říma k sobě.

stinowi pomoci swou a oswítil temnosti jeho. Proto také do chrámu Páně chodíwala tím horliwěji a na sw. Ambrože obracela zrak srdce swého, celou duši pojímajíc spasitelná slowa jeho. Milowala ho co anděla Božího, protože poznala, že skrze něho byl Augustin prozatím přiweden k onomu obojetnému koláceni se, skrze něž, jak důwěrně a s jistotou očekáwala, projíti měl z nemoci we zdrawí.

Jak Monika sw. biskupa we slussné poslussnosti ctila, odtud zřejmě wyswitá, že bez rozmýsleni odřekla se obyčeje, panujícího w Církwi Africké, kterého w církwi Mediolanské wssak se nezachowáwalo. W Thagaště totiž i w sobotu se zachowáwal půst, čehož w Mediolaně nebylo. Augustin si toho obyčeje ani newssimnul, Monika wssak byla na rozpacích, co činiti. Aby matku upokojil, ssel k sw. biskupowi, a tázal se ho, jak se zachowati jest. Sw. Ambrož odpowěděl: Jak mohu w tom něco jiného učiti, než co sám činím? Když jsem zde w Mediolaně, nepostím se w sobotu; jsem-li ale w Římě, postím se w sobotu. Tak i wy činte podle obyčeje církwe, we kteréž se nacházíte, abyste buď nedali neb newzali pohorssení. — Monika slyssíc odpowěď tu uposlechnula bez rozmýsleni*). I w jiném připadu též tak ochotně se podrobila rozkazům sw. biskupa. W Církwi Africké totiž panowal obyčej, že k uctění mučedlníků swatých na hroby jejich, w chrámech wybudowané, donásseli se

*) Ep. ad Casulanum c. 14.

pokrmowé. Činiwalo se to na upomínku, že křesťané w Christu Ježíši smrt přemohli, jakž to swatí mučeníkowé smrti swou již dokázali, na znamení obcowání křesťanů se swatými a wywolenými Božími a na oswědčení lásky bratrské, kterouž sw. mučeníkowé na nejwýšse se skwěli. Neboť pokrmy od křesťanů přinášené též mezi chudé rozděleny býwaly. Obyčej takowý byl zajisté welmi chwalitebný; pochodem wssak časů jim příčiny ke mnohým neprawostem podáno, a proto od mnohých biskupů a představených církwí zawržen jest byl. Monika podle obyčeje swého w upřímné zbožnosti swé, když přissla do chrámu, přinesla s sebou kossík s krměmi slawnostními, kassi, chléb a wíno, postawila ho na oltář, nejprwé sama okusila, a potom rozdílela. Pro sebe wssak jedinou jen čissi a to malou ponechala, a z ní jen maličko okusila. Tak byla obwykla činiwati we wlasti swé. Když wssak w Mediolaně tentýž obyčej zachowati chtěla, strážce hrobů (kostelník) jí w tom překážel, řka, že to biskup zakázal. Monika uslyssewssi to, tak zbožně a pokorně se poddala a zawrhla hnedle ten zwyk, že ani nepátrala po příčině zákazu toho, tak že Augustin sám zbožnosti její se podiwil. „Odtud již Monika," tak wypraywuje o ní, „na místě krmí zemských do chrámů k hrobům mučeníků přinássela srdce plné čistých modliteb, co jen mohla udělowala nuzným a chudým, a při hrobech mučeníků se účastnila w přijímání těla Páně, jehož utrpení mučenici následujíce obětowáni byli a korunowáni. A zdá se mi,

že by matka má od zwyku swého nebyla tak lehko upustila, kdyby ji od někoho jiného bráněno bylo." A owssem tak se podobá, neb sw. biskupa na nejwýsse milowala, pro to, co byl učinil ku spasení syna jejího. Ambrož opět Moniku u welké měl wážnosti pro zbožnost její patrnou w náboženských rozmluwách, pro skutky její dobré, a proto že pilně přicházela do chrámu Páně. Pročež často, když Augustina spatřil, welebil Moniku a blahoslawil ho, že má takowou matku. „Newěděl, „dokládá Augustin, „jakým já byl matce swé synem, jenž we wssem jsem pochybowal a se domníwal, že člowěk cestu žiwota nalezti nemůže" (Wyzn. VI. 2).

10. Nowé boje Augustinowy.

Augustin od toho času, co se stal katechumenem, wždy s wětssí důwěrou a láskou lnul k sw. Ambroži, dílem pro wýmluwnost jeho řečnickou, dílem také že pozorowal, jak mnoho cti se mu dálo od mocných a wrchnosti. Pilně poslouchal řeči jeho, ty wssak, poněwadž činěny byly ohledem posluchačstwa četného, nemohly wyhowěti zlásstním potřebám Augustinowým, a pročež si žádal, soukromě s ním mluwiti a objewiti mu tisíceré boje dusse swé. Ostýchaje se ale dlouho prodléwal, až snad na pobízení matčino, konečně se k tomu odhodlal. Odebral se tedy k sw. biskupu, když ale k němu přissel, nalezuul ho, an obklopen jest dawem lidu, kteřiž s rozepřemi swými k němu přicházeli, a tu owssem nemohl o delssí roz-

mluwu žádati. Přissel po druhé a w čas jiný. Wstoupil do síně jeho (an nebyl u něho obyčej přicházející oznamowati), a widěl sw. biskupa, an mlčky čte a rozjímá. Sedl si tedy, a po chwíli čekal we wssi tichosti; pozoruje wssak s jakou upiatosti čte, ostýchal se, wytrhowati ho a proto odessel. Opět wssak a opět přicházíwal s tím samým úmyslem a wssak wždy marně. Nikdy se mu neposstěstilo, se sw. biskupem o pochybnostech swých promluwiti. Newolila zajisté prozřetelnost Božská cestu onu, jakéž Augustin si žádal, by ho přiwedla k spasení. We sskolách filosofických byl uwykl, o předmětech wědeckých učené rozmluwy a hádání činiti. Kdož může twrditi, že by se bylo podařilo, učenou rozmluwou překonati ho a přeswědčiti a takto na cestu spasení uwésti? Máme wůbec za to, že málo kdo pouhým přemlouwáním a hádáním hříchy swé poznal, jich litowal a na wíru křesťanskou obrácen byl. Cesta zajisté wedoucí rozumem do srdce lidského jestiť nepřímá a nebezpečná, jak to na Augustinu zřejmě widěti jest.

Ačkoliw tedy Augustin marně usilowal o soukromnou rozmluwu se sw. Ambrožem, přece každou neděli horliwě poslouchal kázaní jeho, a odtud welmi prospíwal u poznání prawdy kat. Čím dále, tím důkladnějssího nabýwal přeswědčení, že co Manichowci proti písmu namítali, zcela bezdůwodné, ano i nerozumné jest; a z řečí Ambrožowých patrně poznáwal, jakou úctu katolíci chowají k písmu sw. a jak wýklady jejich důmyslnosti wynikají. Taktéž již poznal

jednotliwé články nauky kat., kterých buď zhola neznal, aneb o kterých pochybowal. Neprawě totiž se byl domníwal, že církew co do článku: „člowěk učiněn jest podle obrazu Božího," — učí a wěří, jakoby Bůh dobou těla lidského obmezen byl. Když ale slyšel prawý wýklad článku toho, upřímnou již pocitowal radost, že tomu tak není, co po dlouhá léta byl za prawdiwé měl. Spolu wšak musel studem se zarditi, při pomyšlení, že po mnohá léta Církew pro smyšlený klam osočowal. Pročež s upřímnou lítostí wyznáwá:

„W tom byla drzost a bezbožnost má, že jsem zatracowal, co jsem měl teprw poznati. Neb když jsem newěděl, jak se tomu „podlé obrazu Božího" má rozuměti, měl jsem zatlouci, a zeptati se, jak se má wěřiti, a ne s posměchem hned na odpor býti, jakoby Církew wěřila tak, jak já si to myslil. Proto styděl jsem se a zpět se odwrátil, a radowal se, Bože můj, že jediná Církew, tělo Jednorozeného Twého, neobírá se s dětskými possetilostmi, a že to nemá we zdrawém učení swém, aby Tebe, Twůrce wšechomíra, w prostranstwí místa třeba nejwyššíi a nejširšíi, ale přece ze wšech stran obmezené, dobou oudů lidských wtěsňowala" (Wyzn. VI. 4).

Takto rozmáhala se w něm wždy wíce láska k Církwi kat. a wzrůstala též wíra jeho w písma sw. Neb jakkoli we mnohém byl pobloudil, tuto zásadu měl wždy za nejjistější a swatoswatou, Bůh že jest bytostí nejswrchowanější, nezwratitelný a neproměnlíwý, že jediný jest swrchowaný, nepomíjející, neporušitelný a nezměnitelný, jenž záležitostí lidské sprawuje a řídí. A náležitě poznaw nauku o stwoření člowěka podle obrazu Božího, již dowozowal sobě, že wšeliké skoumání a bádání

lidské od myslénky, že Bůh jest nejwyšší dobro a prawda, počínati a jí, co prawidlem nejwyššímu, říditi se musí. A odtud dále uzawíral, že člowěk sám ze sebe — Bůh-li w dobrotiwosti swé k němu se neskloní — s úplnou bezpečností prawdu nalézti nikterak nemůže a že tedy zjewení Božího na nejwýše zapotřebí jest. Kde ale hledati ono zjewení, w němž wšeliká prawda Božská obsažena jest? Na otázku tu teď již s patrnou důwěrou odpowídal, že prawda ona w písmech sw. obsažena býti může. Neb, tak dále dowozowal sobě, bez wíry wůbec ani wědy býti nemůže. Jak nepočetně mnoho wěcí wěřiti musíme, a wíra takowá jen na wážnosti lidské se zakládá! Jest-li tedy pro wážnost lidskou wěřiti třeba, tím wíce zajisté písmu sw. wěřiti se musí. Neb Církew kat. po wesskerém swětě swatosswatě wěří, že písmo sw. od mužů duchem Božím oswícených a nadchnutých sepsáno jest, a že ho od samých apostolů a učedlníků Páně nepřetrženou posloupností biskupů swých přijala. Wážnost tedy písma zajisté jest nejwyšší, neb Bůh by nebyl nikterak dopustil, aby knihy ty po wesskerém swětě tak neobyčejnou wážnost měly, kdyby nebyl chtěl, aby člowěčenstwo skrze ně k poznání wěčné prawdy dospělo. Tak wzrůstala wíra jeho w písma sw. a co z nich slyšel, již neměl za nesmyslné, nýbrž za welmi ctihodné a swaté wíry důstojné (Sr. Wyzn. VI. 5).

Zásady tyto staly se mu od nynějšska uhelným základem wesskerého skoumání a bádání jeho, a dodáwaly přemyšlowání jeho patrnější

spráwnost a určitou směrnost. Předewssim poskytnuli mu jisté důkazy, jimiž sobě doswědčowal Manichewcůw neprawdiwost. Usiluje wssak ducha swého powznésti ku poznání Boha, pojednou ustanul, neb nikterak nemohl pochopiti, že Bůh jest duch nejdokonalejssí, an neuměl mysliti si bytost duchowou wůbec. Nesnáze ta tísnila ho náramně a činila mu obtiže přehořké, tak že chwilemi opět o wssem počal pochybowati, opět wssak zamítnuw wssecko pochybowání, k Bohu wzdychal úpěnliwě žádaje, by ho k úplnému poznání prawdy přiwésti ráčil (Wyzn. VI. 5).

Jest to zajisté pro nás s mnohým podiwením, že Augustin při wýtečnosti ducha swého tak málo prospíwal w poznání nauky katolické. Z jedné strany owssem byla toho příčinou newědomost jeho o bytosti duchowé, naproti tomu wssak byl w bádání úsilowný, po wyswětlení nepokojný a prawdu hledal bez ustání, by ukojil horoucí touhu srdce swého, skoumal a hledal, když w pochybnostech tonul, wolal k Bohu a modlil se, tak čině dle rozkazu Páně: „Proste a bude wám dáno, hledejte a naleznete, tlučte a bude wám otewřino“ (Mat. 7. 7). Prosil a hledal, a přece nenalezl a nebylo mu dáno. To wssak nemůže býti na odpor, powážíme-li, že Christus též prawí: „Mé učení není mé, ale toho, kterýž mne poslal. Bude-li kdo chtíti wůli jeho činiti, pozná o učení (mém), zdali z Boha jest“ (Jan 7, 16, 17). „Blahoslaweni čistého srdce, neb oni Boha

widěti budou" (Mat. 5, 8). Kdo úsilowně hledá, s pokorou srdce k Bohu wolá, a pilen jest žiwota cnostného, tomu zajisté zaswitne den a w srdci jeho wzejde dennice prawdy (2 Petr. 1, 19). A proto nemohl Augustin w poznání prawdy prospíwati, poněwadž neměl pokory, a swázán byl okowy ctižádosti a smyslnosti. A odtud pocházelo wniterné wření jeho, nowé bolesti a bídný rozpor dusse a obojetné kolísání se, kteréž se i w zewnějším žiwotě jeho patrně zračowalo. S toutéž horoucností, jako dříwe co dewátenáctiletý mladík, pachtil se po slávě, zisku a hodnostech, ano tenkráte tím dychtiwěji, poněwadž welmi chwalně zastáwaje úřad swůj a w přátelstwí důwěrném obcujíc s muži wznesenými, tím wětší nádějí se kojiti mohl. I okolnost ta, že se byl seznámil se sw. Ambrožem a že pozorowal, jak mnoho cti se mu dálo od mocných a wrchnosti, roznécowala ctižádost jeho. A proto wšeliké snažení swé obracel k tomu, aby si chwalnou powěst získal. W dopoledních hodinách žáci ho zaměstnáwali, w odpoledních připrawowal se na přednášky a nawštěwowal přátely swé wzácné. Zaměstnání takowá odwracowala mysl jeho ode cíle, ku kterémuž se wšší horoucností usilowati měl, awšak jen na čas. Neb když w tiché soukromnosti rozjímal o přednáškách swých, často též se rozpomínal, jak již drahně času mu uplynulo od roku 19. wěku jeho, kdy roznícen láskou k moudrosti ustanowil se, že nalezmuw ji opustí wšecky marné žádosti a náděje a klamné possetilosti, a aj! teď byl w 30. roku, a čeho

až posawáde dosáhnul?! Mocně se ozýwal tajný hlas w srdci jeho, řkouci: „Pustiž ode wěci těch marných a prázných! odhodlej se jedině ku hledání prawdy. Widný jest žiwot a smrt nejistá. Jestli nenadále tě překwapí, jak to wyjdes ze swěta tohoto?" Naproti wssak lákaly marné žádosti: „wždyť lahodné jsou wěci swěta; majíť i ony sladkost swou, nelehko se od nich dá odtrhnouti mysl." A sweden klamným hlasem tím počal wáhati a odkládati, a nechtěl již dále skoumati, až by zřejmou nalezl prawdu.

„Sw. Ambrož," tak wymlouwal sebe sama, „nemá kdy, a marné by bylo wsseliké namáhání s ním promluwiti!" Wssak ale mohl sám pro sebe skoumati? To ale že není možné, odpowídal si, že nemá kdy ani čísti pro rozličné práce swé. A byť i měl kdy čísti, kde knihy k tomu potřebné hledati, odkud a kde je koupiti? Wždyť zhola nemožno z wlastního jmění je zjednati. Takto hleděl ukojiti wnitřní hlas, pobízející ku dalssímu pokroku na cestě počaté hledati Boha a blaženosti žiwota.

Když si wssak připomínal, že aspoň z části již poznal nauku katolickou, zwolal radostně a odhodlaně: „Weliká wzešla mi náděje! A já bych mohl wáhati ještě zatlouci, aby se mi otewřelo i ostatní?! Ano, rozpočteme si čas a oddělíme hodiny pro spasení duše!" Opět wssak namítal, že nemožno, aby při prácech swých a nádějích we skwělou budoucnost tolik času oddělil, by písmo swaté náležitě proskoumati mohl.

A jak mnohé práce jesstě nastáwaly, když pomyslil na budoucnost!

Práwě ale w tom čase sw. Ambrož častěji řečnil o nesmrtelnosti dusse a o soudu posledním, a to welmi spasitelně na něho působilo. Neb bázeň smrti a soudu budoucího zdržowala ho od hlubssího klesnuti do wiru rozkossí tělesných a obracela též kroky jeho na dráhu, na kteréž bylo prawdu hledati. Z úplného přeswědčení uznáwal nesmrtelnost dusse, a rozmlouwaje s přátely swými Alypiem a Nebridiem říkáwal: Není prázdno, není marno, co wíra křesťanská po celém hlásá swětě. Nikoliw by takowé a tak welké wěci nedály se pro nás od Boha, „kdyby smrti těla zahynouti měl i žiwot dusse.“ (Wyzn. VI. 16, 11). Trwá-li ale dusse po smrti těla, tak dowozowal sobě, nebude moci nahraditi, co w žiwotě tom zanedbala, nýbrž sprawedliwou wezme odplatu podlé zásluhy swé. A jaká to bude odplata má, wytýkal sám sobě, který po tolik let bez účinku a sice wlastní winou prawdě sloužiti wáhám a odkládám. Nato již se odhodlal a pewně předsewzal, odříci se wssech nádějí klamiwých, a k Bohu jen a ku prawdě jeho usilowati. Wssak neměl tolik síly mrawné, ani tolik statečnosti, aby se byl okowů těch sprostil. Když již ustanowil, wsseho se odříci, opět mu lahodiwé obrazy slávy a hodnosti na myšli tanuly, a opět wáhal řka: „Mám přátel wzácných dosti a jestli o tom pracowati budu s horliwostí, i přednostenstwí *) dáno mi byti

* Præsidiatus tolik co místodržitelstwí krajiny nějaké.

může." Myſſlénky takowé odporné ſtřídaly ſe w něm a zmítaly ſrdcem jeho ſem i tam, tak že ode dne na den odkládal, k Bohu ſe obrátiti. Naproti ale když kráčel po obwyklé ceſtě náružiwoſtí, nikde nenalezl pokoje, wždy cítil wýčitky ſwědomí ſwého a při wſſem marniwém ſnažení ſwém trpěl obtížnoſti přehořké. Jaké to byly hořkoſti, zřejmě ſe ukázalo, když za toho čaſu chwalořeč míti měl cíſaři Walentinianowi II., jak to wymáhal na něm úřad učitelſký. Chtěje ſe proſlawiti, co nejbedliwěji ſe připrawowal, záhy wſſak s newolí ſe odwracel ode předmětu řeči ſwé. Neb co měl říci a jak chwáliti cíſaře, mladíka nečinného a wlády neſchopného? Wlaſtně by byl muſel lháti a mnoho lháti a tak, aby ſe lži jeho líbily i těm, kdož wěděli o nich! Lež ale nejwýſſe ſe protiwila přímé myſli jeho.

„Teſkliwo bylo tedy ſrdce mé těmito staroſtmi," tak nám wypiſuje tehdejſſí ſtaw duſſe ſwé, že nám do nejtajnějſſích hlubin nahlednouti lze, „a záhubnou zimnicí myſſlenek mých hořelo, když jda kdyſi ulicí Mediolanſkou uzřel jſem nuzného žebráka, již tuſſím naplého, an žertowal a weſel byl; a powzdychna mluwil jſem s Alypiem a Nebridiem, kteří ſſli ſe mnou, o mnohých trápeních poſſetiloſtí naſſich; neboť wſſím namaháním, nic jiného nechtěli jſme, než bezpečné weſeloſti dojíti, w čemž nás onen žebrák již předeſſel, a kamž ſnad my ani nedojdeme! Neb čeho on doſáhl za několik málo a to wyžebraných peněz, toho já jſem hledal po tak robotných bezceſtích a obcházkách, totiž weſeloſt z čaſné blaženoſti. Neměl on prawé radoſti, ale i já ſwou ctižádoſtí bažil jſem po mnohem neprawějſſí; a on aleſpoň byl weſel, já ale ſklíčen; on bezpečen, já w obáwání. A kdy by byl někdo otázal ſe mne, chci-li raději weſel býti než ſe ſtrachowati; odpowěděl bych: Weſel býti. A by opět tázal ſe, chtěl-libych

raději tak wesel býti jako onen žebrák, anebo raději tak zůstati jak jsem tehdy byl; bylbych raději zůstal starostmi a obávaním zmoken. A zajisté to nebyla prawda, nýbrž přewrácenost; neboť proto, že učenější jsem byl, neměl jsem sobě přednost dáti, poněwadž z toho jsem se nerodowal, ale jen líbiti se tím dychtil lidem; ne abych je poučil, owssem jen, abych se líbil.

Odstuptež tedy, kdož říkají duši mé: „Jesti rozdíl, proč se kdo raduje. Žebrák onen radował se w opilosti, ty ale se radowati chceš ze slávy. Z jaké slávy, Hospodine? Kteráž není w Tobě. Neboť jak ona radost nebyla prawá, tak i tato není prawá sláva a jestě wíce přewracela duši mou. A onen jestě té noci wyspal se z opilstwí swého, já ale se swou spal a wstal, abych opět s ní lehl a opět wstal, a aj po kolik to dní! Jest rozdíl, proč se kdo raduje, přiznáwám, a radost w náději wěčiného nepřirownatelně liší se od oné marnosti; ale i tehdá byl rozdíl mezi námi dwěma. Nuzák onen byl totiž šťastnější nejen proto, že plu byl weselosti, an já chřadnul starostmi, ale i proto, že on si poděkowáním za dar zaopatřil wíno, já ale lhaním hledal slávy wětrné" (Wyzn. VI. 6).

W tom smyslu tehdy mnoho mluwil přátelům swým; a oni rmoutili se s ním; přece wšak neopustili cestu sku, která tolik bolesti působila. Augustina konečně po ustawičném kolácení se zmocnila se taká omrzelost, že zůstal a trwal w úplné nečinnosti. „Usmálo-li se kdy na mne štěstí," jak sám o tom praví, „kynula-li někdy lepší náděje, mrzelo mne uchopiti je, poněwadž než jsem je mohl zachytiti, již odletělo." Nejhlawnější příčina, pro kterouž Augustin wáhal s celou myslí prawdy hledati, byla marniwá ctižádost jeho.

Spolu tížila ho také péče, kterouž wěnowati měl příbuzným swým, a domněnka,

kterouž při každé příležitosti opakoval, že by nikterak wésti nemohl žiwot panický. Alypius wssak zrazoval mu ženu pojmouti, namítaje, že by potom nikterak w bezpečném pokoji nemohli pospolu žíti a w lásce k moudrosti. Augustin ale odpíral, uwáděje příklady těch, kdož ženati pěstowali moudrost a zasloužili milosti Boží, pěstujíce nejenom náboženost ale i wěrně též milujíce přátely swé; a řečmi swými, jakož wždy se stáwalo Alypia tak přemluwil, že i on manželstwí si žádal. Augustin sám k nowému cíli tomu směřowal s obwyklou horliwostí swou, an žiwot panický nezdál se mu býti žiwotem, ale pokutou. I sw. Monika přiwolila k tomu, by syn její pojal manželku, wssak ale z jiných příčin. Nebo po ničem tak netoužila, než aby widěla ho obmytého křestem sw., spolu ale wěděla, že, dokud žije we swazku hříssném, ku přijetí swátosti té připusstěn nebude. Při tom s radostí pozorowala, že zaslíbení Boží jí daná, již se naplňují. Swazek manželský tedy, tak soudila, měl Augustinowi cestu ku křestu sw. připrawiti, a pročež s horliwostí mateřskou o tom pracowala. Dě jí syn prosil, srownáwalo se s wlastní touhou její, a což při wsselikém počínání swém činiti obwykla, učinila i tenkráte; modlilať se wroucím hlasem srdce swého každodenně k Bohu, aby zjewil jí, zda-li to, co obmyssli, bude synowi spasitelno. Bůh jí wssak ničehož nezjewil, jak o tom wyprawuje sám Augustin.

„Widělať nějaké liché obrazy, které utwořil jí duch její lidský myssleníim o té wěci umdlený Aniž také s

tou, jak když Ty jsi zjewil ji, bezpečnosti Bože, můj, wyprawowala mi wěc onu, nýbrž zawrhowala ji. Neboť křikala mi, že rozeznáwá, newím jakými citem, kterýž slowy wypsati nemohla, jaký jest rozdíl, když Ty něco objewuješ a když duše její sní" (Wyzn. VI. 13).

Přece ale k žádosti synowě horliwě o to se přičinila, a konečně nalezena dívka, postawy lepé, mrawů počestných, náležitě wzdělaná a jměním dostatečným opatřená, o jejížto ruku Augustin žádal. Poněwadž ale ještě dwě skoro léta měla do dospělosti, mělo se na čas ten čekati. Měl-li manželku pojmouti, owssem že se musel swazek nepočestný, we kterémž až posawáde obcowal, zrušiti. Ona souložnice tedy, kteráž po tolik let mu oddána byla, nawrátila se samowolně do Afriky, ponechajíc Augustinowi syna swého Adeodata, a učinila slib, že nikdy jiného muže poznati nechce. *)

Ačkoli záměry ty mysl Augustinowu welmi zaujímaly, přece nezapomněl při nich na bolesti srdce swého a na touhu swou po prawdě a moudrosti. Pročež když jednou s přátely swými rozmlouwal o strastech a bídách žiwota toho, nawrhnul jim, wssichni aby se na tom ustanowili, „spokojenému se oddati žiwotu, wzdáleni ode wsseho hluku swěta." Tomu přiswědčili wssichni jednohlasně, s obzlásstní ale horliwosti přimlouwal Romanianus, jinak welmi zkor-

*) O tom, co po odchodu jejím se dělo, wyznáwá Augustin takto: „Když wzdálena byla ode mne ona, na niž lpěla mysl má, bylo rozerwáno a raněno srdce mé a krwácelo." Po delssí čas ještě swíraly ho okowy rozkossí tělesných, až je konečně přisobením milosti Boží rozlámal. (Sr. Wyzn. VI. 15.)

moucený pro mnohé příkoří, kteréž při wedení pře swé zkusiti musel, aby myssléuka ta we skutek uwedena byla. Mělť se pak spolek ten we způsob takowý zříditi, žeby, co každý swého měl, se sneslo, a ze jmění wssech se učinila jedna mohowitost, aby tak w upřímném přátelstwí nebylo něco toho, a něco onoho; ale co z mnohých částek w jedno spojeno, i wesskeré každému jednotliwci náleželo, a každému wssecko. Spolek ten sestáwal z 9 údů a dwa z nich měli každoročně jako předstawení o wssecky potřeby pečowati, aby ostatní žili w pokoji. Hlawní účel společného žiwota toho měl býti, aby wzdáleni ode wsseho hluku swěta a marných starostí jedině pro skoumání prawdy a moudrost žíti mohli. Spolek ten filosofický již byl w stanowách wýborně sestawen, když někdo namítnul, jestli to dopustí manželky, které někteří již měli a ostatní pojmouti zamýsslelí? A skutečně pro tu příčinu celé to ustanowení rozpadlo se a Augustin bolestně nad tím lkal a nowá rána ta působila mu obtížnosti přehořké. My wssak w případnosti této widíme nowý důkaz zlásstního působení milosti Boží, kteráž Augustina ostny wniternimi wždy pobádala, by nezaniknul w nečinnosti, aniž we wíru rozkossí, a dopousstěla, že nikde nenalezal pokoje, dokudby w Bohu nespočinul. Zajisté na nejwýsse politowání hodna jestiť dusse, sewřena okowy ctižádosti a tělesných rozkossí, při tom wssak horouci touhou po prawdě wedena. Takowý byl tenkráte Augustin. Jak může tu býti pokoje, kde žiwlowé sobě tak odporní wespolek bojují

o samowládu? Jak měl úplně prawdu poznati, dokawád se okowů těch nezbawil? Prawda křesťanská musí zajisté celého člowěka opanowat, a Augustin až dosawáde jen z části podrobil jí rozum swůj a z části tonul w pochybnostech, srdce jeho wssak těkalo po bezcestí! Jak mnohých tedy nastáwalo jesstě bojů, měla-li prawda konečně zwitěziti! To patrně pozorujeme na trapliwých starostech, které obtěžowaly ho, když přemýsslel o půwodu zla, otázce to weledůležité.

Bůh, nejwyšssí dobro, a snad půwodcem zla? Bůh půwodcem zla a přece sprawedliwý soudce hříchu? Takto rozumowal na mysli swé. Snad tedy nauka Manichowcůw o dwojí bytosti nejwyšssí, zlé i dobré, jest prawdiwa? Tomu ale nechtěl přiwoliti, an již dáwno ji byl zawrhnul. Aneb zlo a hřích jsou jen samé smysslénky? Pakli by ale zlo jen práznou smysslenkou bylo, jak by mohlo wědomí zlého swědomí lidské tak trýzniti? Snad tedy trýzeň ta jest ono zlo, a tím wětssí, an nemá základu we skutečnosti? Či snad z látky nedobré, zlé Bůh stwořil wesskerenstwo? Wssak ale Bůh jest wssemohoucí. Byla-li látka ta zlá, proč ji neobrátil w dobrou? Byla-li zlá, proč ji nezničil, a z jiné dobré nestwořil wssechno? Jak-koli se snážil pochopiti a rozřessiti otázku tu záhadnou, přece nebyl s to; a chtěje se wyhnouti wíru tomu, opět tonul uprostřed něho.

„Jaká to muka srdce mého," takto wypisuje tehdejssí bolesti swé, „a jaké lkání Bože můj! A když w tichosti jsem úsilowně skoumal hlasitým woláním k milosrdenstwí Twému, byla němá sewřenost ducha mého. Tys widěl, co trpím, nikdo z lidí! Neboť welmi málo

z toho zděleno řečí mou přátelům mým nejdůwěrnějssím. Ne celý ten boj duſſe mé objewen jim, k čemuby ani čas, ani ústa má nebyla dostačila. Celý ale přicházel k ussím Twým, poněwadž twal jsem ode lkání srdce swého a před Tebou byla wssechna žádost má a swětlo očí mých nebylo se mnou" (Wyzn. VII. 7).

A milost Boží zajisté patřila na horoucnost jeho! Při wsselikè temnosti přece mu swítila náděje blahá. Nezwratně totiž wěřil, což mu bylo nejjistějssí zásadou, Bůh že jestiť bytost nejwyssší, swrchowaný a jediný. Taktéž naproti wssem námitkám jisté měl wědomí, že swobodnou wůli má, ačkoliw nemohl si wyswětliti, jak člowěk zlé činí. To též měl za nezwratně jisté, že jediná kyne cesta, na kteréž swětla a prawdy wěčné nalezti lze, Ježíš Christus totiž a učení jeho, kteréž w písmech swatých Církew katolická zachowáwá a podáwá, a že tedy této cesty jedině spasitelné držeti se musí!

Tak prozřetelnost Božská wedla Augustina cestou přebolestnou, dopustila muka mnohá, aby se i rozmnožilo lkání a wolání jeho, aby poznal, že člowěk sám ze sebe, jako třtina wětrem se klátící, w temnosti přemýssleni swého utone, jestli Bůh ho neoswíti, a že tedy o swětlo Boží prositi newyhnutelně zapotřebí jest. Prozřetelnost Boží zajisté Augustina učila modlitbě!

11. Působení filosofie Platonowy na Augustina a konečné obrácení jeho.

Augustin wolal a upěl k Bohu se wsselikou horoucností, jakéž duſſe jeho mocna byla, a

wolání jeho nebylo marné. Neb milost Boží již konečně slitowala se nade bolestmi jeho a ukázala mu prawou cestu wedoucí do wlasti míru. Nezwratně tkwěla w srdci jeho wíra w Christa Ježíše, Spasitele nasseho a církew katolickou, a ačkoliw we mnohém jesstě kolísal se, přece již neodwrátil se od ní duch jeho, ale co den wíce a wíce přijímal ji. Při tom wssak trwala posawáde jediná skoro a nejwětssí příčina bludů jeho, že totiž nikterak nemohl mysliti bytost duchowou, nýbrž naopak domníwal se, že, co hmotné není, nic že není. A že z bludu toho konečně se wybawil, a spolu též w poznání prawdy křesťanské znamenitě prospěl, k tomu wolila prozřetelnost Boží prostředek, cele přiměřený stanowisku, na kterémž tehdy se nacházel, ačkoli na prwní pohled welmi překwapující. Bylať to filosofie Platonowa, kteráž mnoho přispěla k obrácení jeho, kdežto před lety práwě filosofie to byla, kteráž ho od Boha byla odwrátila. Filosofie Platonowa wssak tehdy proto obzlásstě mu prospěla, poněwadž w hlawních zásadách jejích shodu *) jakousi nalezal s naukou křesťanskou, jakoby filosoficky nakreslený obraz prawdy křesťanské, a že pomocí její dospěl ku poznání swěta duchowého.

Stalo se totiž na začátku r. 386, že skrze přítele swého některé knihy Platonowy a Fotinowy obdržel, kteréž Wiktorinus, za času císaře Konstantia a Juliana w Římě proslawený

*) Sr. Wyzn. 7, 9.

řečník, přewedl na jazyk latinský. Knihy ty četl s obwyklou rozuměcností swou, a dojem, jaký naň činily, byl w každém ohledu památný. Dostalo se mu pojednou tak hojného swětla, že buď radosti, buď opět až hrůzou žasnul. Překrásně sám líčí tehdejší wywíjení myšlének swých:

„Knihy ony roznítily we mně oheň neobyčejný.*) Neboť jimi probuzen, bych se wrátil k sobě samému (bych poznal sebe samého, bytosť a podstatu ducha wlastního), wstoupil jsem do wnitřnosti swých, weden Tebou, Bože můj! Wstoupil jsem a widěl okem ducha swého, jakkoli slabým, nad tímže okem swým duchowým a nad duší swou swětlo nezměnitelné; swětlo ono wyšší, poněwadž učinilo mě, a já nižší, poněwadž od něho jsem učiněn. A jak mile jsem Tě poznal, Ty pojals mě! A odjal ji slabost zraku mého, skwělé paprsky hojně na mne wylíwaje, a bál jsem se welmi láskou i hrůzou; a poznal jsem, že daleko jsem od Tebe, a jakobych s wýšse uslyšel hlas Twůj: Pokrm jsem welikých; rostiž a požweš mne. A poznal jsem, že pro neprawost trestal ji člowěka, a chřadnouti ji učinil jako pawouka duši mou (Žalm 38, 12). I prawil jsem: Zdaž ničím jest prawda, poněwadž ani w konečných ani w nekonečných míst rozměrech není rozprostřena? A wolal ji z dáli: Nikoliw, nýbrž já jsem kterýž jsem (2. Mojž. 3, 14). A slyšel jsem to, jako w srdci se slyší, a nebylo owšem příčiny k pochybowání; a snadněji bych byl pochybowal, že žiji, než že prawdy nestáwá, která skrze wěci, učiněné rozumem pochopena spatřina býwá (Řím. 1, 20). A byl jsem docela jist, že newiditelné wlastnosti Twé, ze stwoření swětla skrze ty wěci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopené spatřiny býwají, totiž i wěčná moc twá i božstwí Twé (Řím. 1, 20). Hledal jsem tedy, odkud kráju těl jsem poznáwal, buď nebeských, buď

*) Contra Academicos l. II. c. 2.

pozemských; a odkud ihned měl jsem pohotowě úsudek o wěcech změnitelných, říkaje: toto tak musí býti, ono naopak; hledaje tedy, odtud úsudek pronássím, kdy takto soudím, nezměnitelnou a prawou prawdy Twé wěčnost nalezl jsem snad myslí swou změnitelnou. A takto po stupních jsem wstupowal od tělesnosti k duši, jež cítí skrze tělo; a odtud k wnitřní duše mohutnosti, jížto zwěstují smyslowé těla, co wně se děje, a odtud zase k mohútnosti soudné, na kterou wznássí se soud o wěcech, které pojímají smyslowé těla. Tato ale poznawssi se také změnitelnou, postoupila we mně k rozumnosti swé; a odtrátila myšlení swé od obyčejnosti, wzdadouc se odporných zástupů klamných smyšlenek, aby nalezla swětlo k osvícení swému, kterýmžby, beze wssi pochybnosti wolajíc, že nezměnitelné přednost má před změnitelným, samo nezměnitelné poznala; které kdyby nějak neznala, nijak by mu s bezpečností nemohla přednost dáti před změnitelným. A w okamžení k Bohu s bazní wzhledajíc dostoupila toho, co jest skutečné. Tu jsem tedy spatřil newiditelné wlastnosti Twé skrze ty wěci, kteréž učiněny jsou, rozumem pochopené; ale zrak duchowý na ně upnouti jsem neuměl, a odraženou slabosti jeho klesl jsem zase do obyčejnosti, a nechoval u sebe ničeho než úpomínky přelíbezné, jako touha po krmích wonných, kterých požíti jsem ještě nemohl" (Wyzn. VII. 10, 17).

Augustin tedy již dospěl k poznání bytosti duchowé, a poznal, jaký jest poměr její k přírodě, a k Bohu samému, a jak wesskerenstwo, při wsseliké rozdílnosti swé splýwá we souzwuk nejkrásnějssí.

„Na ostatní pak wěci, hleděl jsem, co pod Tebou, a widěl, že ani jich bytí, ani jich nebytí není naprosté. Jsou totiž, poněwadž jsou od Tebe, nejsou ale, poněwadž nejsou to, co Ty jsi. Neboť to jenom w prawdě jest, co nezměnitelně trwá. A zjewno bylo mi, že jsou wěci dobré, které se pokazují; ježtoby se ale pokaziti nemohly, ani kdyby byly swrchowaně dobré, ani kdyby

nebyly dobré; (poněwadž, kdyby byly swrchowaně dobré, byly by neporussitelny; kdyby ale nebyly dobré, nebyloby na nich, co by se mohlo pokaziti). Neboť pokaza sskodí, ale kdyby nemenssila dobré, nesskodilaby. Buď tedy nic nesskodí pokaza, což jest nemožné; aneb, což jest owssem jisto, wsse co se kazí, zbaweno býwá dobroty. Kdyby ale wssí dobroty bylo zbaweno, pakby naprosto býti přestalo; neboť, kdyby i pak býti zůstalo, a wíce zkaziti se nemohlo, byloby se tím stalo lepssí, poněwadž nyní trwati bude neporussitelně. Co ale jest nerozumnějssího, než říci, že wěci, kdy zbaweny jsou wssi swé dobroty, stanou se lepssími? Kdyby tudíž wssí dobroty byly zbaweny, pakby owssem byly ničím; pročež pokud jsou, dobré jsou: tedy cokoliw jest, dobré jest. Zlé pak ono, jež jsem hledal odkud powodí, není bytostí; poněwadž, kdyby bylo bytostí, dobré by bylo. Neboť buď bylaby podstata tato nezkazitelná, a pak by byla zajisté weliké dobré; aneb bylaby podstata porussitelná, která zase nemohlaby býti porussena, kdyby nebyla dobrá. A proto widěl jsem a zřejmo bylo mi, že jsi stwořil wssecko dobré, a že naprosto žádné není podstaty, kterous Ty neučinil. A že neučinil jsi wssecko stejné, tím jest wesskerenstwo, a poněwadž jednotliwé dobré jest, i wesskerenstwo dobré jest welmi; neboť učinil Bůh náš wssecko dobré welmi (1. Mojss. 1, 31).

Na tobě ale naprosto není zla, a nejen na Tobě, ani na celém stwoření Twém, jak jsi učinil je; poněwadž mimo ně není nic, coby wrazilo do něho a zmatilo řád ustanowený od Tebe. Z částek jeho jsou ale některé, jež za zlé pokládáme, jelikož neprospíwají těm neb oněm: ale tyto prospíwají zase jiným, a dobré jsou, i dobré samy w sobě. A wssecky ty wěci, které sobě neprospíwají wzájemně, prospíwají nižssí částce stwoření, kterou zemí nazýwáme, kteréžto jest i nebe zamračené a bouřliwé prospěssným. Odstupiž to ode mne, abych řekl: by tyto nebyly! poněwadž i kdybych pouze jen tyto wěci widěl, toužilbych sice po lepssích, ale již w těch samých Tebe bych musil oslawowati; poněwadž slávu Twou okazují ze země drakowé, a wssecky propasti, oheň, krupobití

sníh, led, wítr bouřliwý, jež wykonáwají rozkaz Twůj; hory a wšickni pahrbkowé, stromowí owocné i wšickni cedrowé; zwěř diwoká i wšeliká howada, zeměplazi a ptactwo pernaté; králowé zemští i wšickni národowé, knížata i wšickni soudcowé země; mládenci i panny, starší s mladšími chwálí jméno Hospodinowo. Poněwadž ale i nebesa chwálí Tebe, Bože náš, a na wýsostech chwálí Tě wšickni andělé Twoji a mocnosti Twé, slunce i měsíc, wšecky hwězdy i swětlo, nebesa nebes a wody, kteréž jsou nad nebesy, chwálí jméno Twé (Žalm 148): tu netoužil jsem po lepších, poněwadž pojmul jsem celek wesskerenstwa; a w rozjímání zdrawějším jsem rozwážil, že wyšší tworowé lepší jsou nižších, že ale wesskerenstwo co celek lepší jest, než jednotliwí tito wyšší tworowé!!"

„A na jiné wěci jsem se ohlédl, a widěl, Tobě že powinnují, že jsou, a w Tobě že wšecky ukončeny jsou; ale ne prostorné, nýbrž jinak, poněwadž ty držíš wšecko w ruce prawdy; a wšecko w prawdě jest, pokud jest: a že nic není neprawé, leč kdy se má za to, že něco jest, co není. — Widěl jsem a poznal, že není diwno, kdy jazyku bolawému chleb jest pokutou, kterýž jest zdrawému lahodným; a oku sesláblému swětlo protiwno, kteréž oku dobrému žádoucno. Tak i spravedlnost Twá nelíbí se bezbožným, tím méně tedy stír a čerw, které dobré stwořil jsi, příslušné nižším stwoření Twého částkám: těmto i sami bezbožní stáwají se příslušnější, čím nepodobnější jsou Tobě; příslušnější jsou ale wyšším, čím podobnější stáwají se Tobě. A hledal jsem, co jest bezbožnost, a nenalezuul jsem podstatu, nýbrž přewrácenost wůle, od Tebe, Bože, swrchowané podstaty odwrácené k wěcem nejnižším, a wywrhující wnitřnosti swé (Sirach 10, 10) a nadýmající se zewnitř" *) (Wyzn. VII. 11, 12, 13, 15, 16).

*) Co tuto poznal o původu zla, naprosto odporowalo bludům Manichowským. Jak mile poznal, že wšeliká bytost od Boha

Jak widěti jest, dospěl Augustin pomocí filosofie Platonské k takému poznání nauky křesťanské, že w prawdě twrditi lze, že rozumem swým již se nawracowal k Bohu. Že prawdu úplnou a dokonalou nalezne, již neměl za nemožno, a již neproléwal slzy w skryté tichosti, nýbrž cítil se powznessena a radujícího se z toho nadchnula taká samolilibost, ano nadýmal se wědomostí swou*), že zapomínal již na církew katolickou, jížto wlastně nejwíce přičísti měl, že ho schopným učinila wyšssího poznání. Dokonalejssí známost, jakéž o Bohu nabyl, wzbudila sice w srdci jeho lásku k němu, wssak ale nebyla to posud prawá láska; bylať to láska, kteráž se zakládala wíce na rozumowém poznání, srdce jeho ale dotud bylo a zůstalo odwrácené od Boha, dokud od něho odtržen byl a zůstal tíží náružiwosti smyslné. I filosofie Platonowa důtkliwě napomínala, že má každý úsilowně přemáhati žádosti tělesné, kdo se chce powznésti ku poznání swěta duchowého. Augustin wssak dobře powědom si byl otroctwí swého a při wsseliké nadssenosti, filosofií wzbu-

---

stwořena (že tedy bytí její není naprosté) a že každá rozličným změnám podrobena jest, a že učinil Bůh wssecko dobré, uzawíral již, že bytost dobrá samowolně dobroty swé se zbawiti a tudyž hřessiti mohla, a sice přewrácenosti wůle swé, že totiž od Boha nejwyšssího odwrátila se k wěcem nejnižssím, kdežto naopak, kdyby se nebyla odwrátila od Boha, w dobrotě swé b byla zůstala. Ačkoli ale bytost stwořená zhřessila, wesskerenstwopřece že hlásá wssemocnost Boží, moudrost a swatost Jeho, an řád od Boha ustanowený hříchem nikterak se zmařiti nemohl.

*) Sr. Wyznání VII. 20.

zené, záhy uznáwal, že Bůh nikterak neuděli nejwzácnějších darů swých, prawdy a moudrosti, tomu, kdož se z okowů náružiwosti swých wybawiti nechce. A proto také ona nadšenost a pyšná samolibost brzo wymizela, a na místo její opět nastoupila trapliwá bolest, poněwadž pozorowal, že daleko jestě wzdálen jest od Boha. Odkud ale pomoci očekáwati? W knihách Platonských nenalezal žádné, neukazowaly ony cestu, jakouž by kráčeti bylo k dosažení cíle přežádouciho. Sám pak bolestně cítil slabost swou, že se mu nedostáwá potřebné síly, by se oprostil okowů náružiwosti swé. Neb již se nejednalo o napraweni bludu nějakého, ne tak o podrobení se rozumu, nýbrž o powznesení a poswěcení srdce jeho!

Milost Boží zajisté nechtěla ho prostředkem filosofie na cestu spasení přiwésti; neměla to filosofie býti, nýbrž Církew katolická, kteráž mu prawou a jedinou cestu ukázala. A proto také dopustila, že již skoro na konci bolestné pouti swé, kde již patřil na wlast míru, tak drahně časů hledanou, jestě na chwili od prawé cesty pobloudil. Měl Augustin wlastní a bolestnou zkušenosti přeswědčiti se, že nikoliw pouhé poznání prawdy, nýbrž i žiwot dle prawdy poskytuje prawého poklidu, ano že i samo poznání prawdy wzrůstá na základu žiwota w prawdě wždy wíce se utwrzujícího. Pročež opět toužebné zraky swé obracel k Církwi kat. a jméno Christa Spasitele, wždy, od mladosti již mu milé a přesladké, dojímawou mocí ozýwalo se w srdci jeho.

„Proto také, tak sám wyprawuje, hledal jsem cesty, na niž bych síly nabyl, schopné, požíwati Tebe! A nenalezl jsem jí, pokud jsem neobjal prostředníka mezi Bohem a lidmi, člowěka Christa Ježíše, kterýž jest nade wšecko Bůh požehnaný na wěky (Řím. 9, 5), kterýž wolá ka: Já jsem cesta, prawda i žiwot. Já ale jsem se nedržel Pána swého Ježíše, pokorný pokorného, a newěděl jsem, čemu by naučiti mělo mne poníženi Jeho . . . Neb já jinak myslil a wěřil jsem tolik o Pánu Ježíši, jakožto o muži wýtečné moudrosti, s nímž porownati se nedá nikdo jiný, obzlášťě, poněwadž se mi zdálo, že on, podiwně narozen z panny, aby příklad dal, jak powrhnouti se musí statky časnými k dosažení nesmrtelnosti, zasloužil, aby učitelstwí jeho božskou o nás péčí tak weliké nabylo wážnosti a platnosti' (Wyzn. VII. 18, 19).

Neprawost bludu toho měl hnedle poznati, anto wnuknutím milosti Boží odhodlal se, a to po druhé, skoumati s nejwětší horliwosti w písmách sw. W 19. roku stáří swého také je byl pročítal, a jak jsme poznamenali, nikoliw ku prospěchu swému. Tentokráte wšak, když četl písmo sw., rozplynuly wešskeré temnosti jeho, jasné swětlo se mu we wšem objewilo, a newyslowná blaženost naplnila srdce jeho. Poznal přede wšim tajemstwí wtělení se Syna Božího, a již newěřil o Christu, že jest toliko muž wýtečné moudrosti, nýbrž poznal a wěřil, že člowěčenstwu ku dosažení spásy wěčné netoliko učitele zapotřebí bylo, nýbrž i Prostředníka, kterýž byl Bůh, Syn Boží, jenž člowěkem se stal, a k slabosti lidské se snižil, by swět s Bohem smířil a ku Bohu přiwedl, a že není w žádném jiném spasení, an není jiného jména pod nebem dáno li-

dem skrze kteréž bychom měli spaseni býti (Skut. ap. 4, 12). A pročítaje písmo již se nehorssil nad prostotou slohu jeho, nýbrž obdiwowal se důstojné welebnosti, jakáž po wesskerém písmě rozestřena jest a s hlubokou uctou kořil se wýrokům Božím, zjewenym sice mnohými způsoby a za rozličných časů, přece wssak k témuž cíli směřujícím, ku objewení Christa Spasitele. Z písma sw., obzlásstě pak z listů sw. apoštola Pawla, poznal dokonale welké tajemstwí wtělení se Syna Božího, a poznání to wedlo ho i k poznání sebe samého, jakož ku rozeznání welkého rozdílu, jakýž jest mezi wírou křesťanskou a filosofií Platonskou. Filosofie ona nadchnula ho pýchou učenou, písma sw. wssak naučily ho lásce a pokoře, kteréž nenalezal w knihách Platonowých. Proto také wolal:

„Kde byla ona láska, která stawí od základu pokory, kterýž jest Christus Ježíš? Aneb jak mě ony knihy měly jí naučiti? na které, myslím, proto dříwe, než jsem o písmech Twých rozjímal, jsi mě nechal připadnouti, aby utkwělo w paměti mé, jak ony we mně působily; a až bych pokorným se stal w písmě Twém, a léčící prsty Twé zacelily rány mé, abych rozsoudil a rozeznal, jaký jest rozdíl mezi osobiwostí filosofů a wyznáwáním wěřících, mezi těmi, kdož widí, kam se jíti má, ale newědí kady, a mezi cestou wedoucí k wlasti blažené, nejen pohleděti na ni, nýbrž i obýwati w ní. Neboť, bych byl nejprwé w swatých knihách Twých nabyl poučení, u známosti jich okusil sladkosti Twé, a pak teprw přissly mi do rukou ony spisy Platonické: snadby mě byly odtrhly od pewného pobožnosti základu, aneb, bych byl i wytrwal we wědomí spasitelném, které jsem byl přijal,

myslil bych, že toho lze nabyti i z oněch kněh, kdyby je četl jen samotné*).

O tom pak, co nassel w písmech sw., wypraowuje takto:

„Ukázala se mi jedna twář čistých wýpowědí, a s třesením jsem se naučil plesati (Žalm 2, 11). A dále jsem šel, a nalezmul, že, cokoliw tam jsem četl prawého, milosti Twé se připisuje; aby, kdo widí, nechlubil se tak, jakoby newzal (1. Kor. 4, 7), wzalk nejen to, co widí, ale i že widí — neboť co má, čeho by nebyl wzal? — a aby nejen byl powzbuzen, spatřiti Tebe, jenž wždycky tentýž jsi, ale uzdrawen a sesilen byl, Tebe pochopiti; a kdo zdaleka na Tě patřiti nemůže, nechať aspoň cestou kráčí, po níž by přišel, a patřil, a pojmul; poněwadž třeba libowal sobě člowěk w zákoně Božím podlé wnitřního člowěka, co ale konati bude podlé jiného zákona w údech swých, kterýž odporuje zákonu mysli jeho, a jej jímá pod zákon hříchu, jenž jest w oudech jeho (Řím. 7, 22)? Neboť jsi spravedlivý, Hospodine; my ale hřešili, a neprávě činili, a zle jednali, a těžká nad námi učiněna jest ruka Twá, a právem podrobeni jsme starému hříšníku, představenému smrti, poněwadž swedl wůli nassi k podobnosti wůle swé, kterouž nestál w prawdě Twé. Co učiní člowěk nešťastný? Kdož wyswobodí jej z těla smrti této, ne-li milost Twá skrze Ježíše Christa Pána nasseho (Řím. 7, 27), jehož zplodil jsi od wěčnosti. Toto ale ony knihy (Platonowy) neobsahují. Neobsahují spisy ty twář této pobožnosti, slze wyznáwání, oběť Tobě, ducha skrouceného, srdce skroušené a ponížené (Žalm 50, 19), spásu národa, město zasnoubené, záwdawek ducha swatého (2. Kor. 1, 22), kalich wykoupení nasseho. Tam nikdo nepěje: Zdaliž nebude Bohu poddána duše má? Neb od něho jest spasení mé. Onť zajisté jest Bůh můj a spasitel můj; o-

*) Proto jsme swrchu poznamenali, že čtení spisů Platonowých welmi spasitelně na Augustina působilo.

brance můj, nepohnuk se wíce (Žalm 61, 2. 3.). Tam nikdo neslyssí wolajícího: Pojďtež ke mně wssickni, kteříž pracujete a obtíženi jste. — Hanbík se oni, od něho se učiti, poněwadž tichý jest a pokorný srdcem. Neboť skryl jsi tyto wěcí před moudrými a opatrnými, a zjewil jsi je maličkým (Mat. 11, 25). A jiné jest, s lesnatého wrchu spatřiti wlast míru, a cestu k ní nenalezti, a na darmo pokousseti se po cestách bludných, kde kolem číhají a zaléhají uprchlíci a utečenci, s knížetem swým, lwem a drakem (Žalm 90, 13); a jiné jest, míti cestu tam wedoucí, stráží Wládce nebeského bezpečnou, kde neloupeží, kdož opustili službu nebeskou; neboť se jí warují jako smrti".

„Toto podiwným způsobem wstupowalo mi do srdce, když četl jsem nejmenssího z Apoštolůw Twých, když jsem pozorowal díla Twá, a ustrnul w podiwení" (Wyzn. VII. 21).

Mnohem wíce wssak ustrnul, když dále četl listy sw. Pawla a poznal w nich odhalené tajemstwí srdce swého, otroctwí hříchu, jakýmž spoután byl, když četl slowa: „Wíme zajisté, že zákon jest duchowní, ale já jsem tělesný, prodaný pod hříchem. Nebo co činím, nerozumím; nebo ne, co dobrého chci, to činím, ale činím to zlé, kteréž mám w nenáwisti. Jestliže pak co nechci, to činím, přiswědčuji zákonu, že jest dobrý, nyní pak ne (wlastně) já to činím, ale hřích (t. j. přirozenost hříssná mne přemáhá), kterýž přebýwá we mně. Wím zajisté, že we mně, to jest w těle mém, nepřebýwá dobré; nebo chtění se mne přidrží, ale činění dobrého nenalezám. Nebo ne co dobrého chci, to činím, ale činím to zlé,

kteréž nechci. Pakli čehož nechci, to činím, již ne já to činím, ale hřích, kterýž přebýwá we mně. Nalezám tedy (w sobě) zákon, že když chci činiti dobré, přidrží se mne zlé; nebo libuji sobě (sice) w zákoně Božím, podlé wnitřního člowěka, ale widím jiný zákon w oudech swých, kterýž odporuje zákonu mysli mé a jímá mne pod zákon hřicha, jenž jest w oudech mých". — Jak ustrnul, když četl dále: „Nešťastný já člowěk, kdož mne wyswobodí z těla smrti této? Milost Boží skrze Ježíše Christa, Pána nasseho" (Řím. 7, 14—25). — Prawdiwost slow těch byl sám w sobě a na sobě zkusil, a při jakých to bolestech zkusil a uznal nedostatečnost swou, wlastní moci se wymaniti z otroctwí toho neblahého! Odkud tedy pomoci? Apostol Pawel ukázal mu prawou a jedinou cestu, milost Boží totiž skrze Ježíše Christa, Pána nasseho! kterýž předrahou oběti smrti swé člowěčenstwu nowý žiwot ustědřil.

A když spolu rozjímal, jak Bůh milowal swět, že jednorozeného syna swého wydal na smrt, jak syn Boží w nekonečené lásce hledal, což ztraceno bylo, když rozjímal práwě božskou pokoru jeho, s jakouž trpěl a za nás umřel, tu zajisté nejútlejssí spolu pak i nejwřelejssí láska ku Christu wzplanula w srdci jeho, ona láska, kteráž stawí od základu pokory, kterýž jest Christus Ježíš, jak sám prawí. — Pokorná láska ku Christu Spasiteli, to již na jisto wěděl, že jestiť prawá cesta, wedoucí

do wlasti míru přežádouciho. Jak tu toužil, powznésti se k Bohu! Jak toužil, an z utroby dusse mocný se ozýwal hlas, pobádající, wzhůru srdce, wzhůru k Bohu! A Augustin odhodlal se, cestu tu po tolikerých strastech nalezenou mužně nastoupiti.

Wssak jesstě mu bylo nejposlednějssích krůpěji kalicha hořkého zakusiti; na nowo a welmi bolestně měl jesstě zkusiti, co apossstol prawí: Tělo že žádá proti duchu, a duch proti tělu! Práce úřadu učitelského staly se mu nesnesitelnými, poněwadž překážely, že nemohl s nerozdílnou péčí sledowati cestu počatou. Zatoužil wroucně, sprostiti se wssech swazků a záležitostí swětských. Již i marniwou ctižádost w sobě potlačil, aniž chtěl na to dbáti, že by snad hanliwé řeči o něm se ssířily, kdyby se odřekl úřadu swého učitelského*). Ale nejwětssí překážka byla, že posud pewně poután byl láskou k ženě, s kterouž do stawu manželského wstoupiti chtěl, takže po swobodě ducha touže, upadl opět do otroctwí těla a i w ostatním předsewzetí swém wáhati počal a potácel se ze strany na stranu, dokudž pewně neumínil, odřeknouti se swazku manželského. Taktéž byl na rozpacích, když se tázal, jaký způsob žiwota by woliti měl, an hledaje w Církwi katolické nějaký wzor, widěl cesty rozličné, po kterýchž by ku Christu kráčeti bylo. Kdyby snad byl tenkráte již znal Bohu zaswěcený žiwot poustewníků a klássterníků, možná, žeby

*) Wyznání VIII. 1. IX. 2. De beata vita cap. 4.

byl urychlil kroky swé. W Miláně aspoň, wně ohrad městských, byl tehdy již klášter pod ochranou sw. Ambrože. Augustin wssak newěděl o něm a wůbec netroufal si. sw. biskupowi s nesnázi swou se swěřiti, obáwaje se, by ho neobtěžowal. Konečně ale, když již nemohl déle snášeti obtíže wniterných bojů swých, odhodlal se, tajnosti swé swěřiti ctihodnému stařečku, kněži Simplicianowi, kterýž byl sw. Ambrože wyučowal a jehož tento co otce milowal a jejž weškeré kněžstwo Mediolanské u největší wážnosti mělo. Sám měl za to, že prozřetelnost Boží ho k tomu wedla, an dí:

„Wnukl jsi w duši mou, a dobrým se mi to býti zdálo, abych šel k Simplicianowi, který dobrým sluhou Twým býti se mi objewil, a skwěl se milostí Twou. Slyšel jsem též o něm, že od mládí swé co nejoddaněji Tobě žiw jest; nyní ale již starec byl, a proto zamyslil jsem u sebe, že, jelikož za tak dlouhý wěk w takowé dobré horliwosti kráčel po cestách Twých, mnoho zkušenosti nabyl a mnoho učenosti. A tak w prawdě tomu bylo. I chtěl jsem, rozmlouwaje s ním o wášních swých, aby odtud (ze zkušenosti a učenosti swé) mi wynesl, kterýby při srdci tak náružiwém, jako já byl, prawy byl způsob, kráčeti po cestě Twé. Wyprawowal jsem mu tedy bludy zmatků swých. Když ale zmínil jsem se, že četl jsem některé Platonikůw spisy, které Viktorinus*) druhdy latinským wyložil jazykem (řečník to římský, o němž, že zemřel co křesťan doslechl jsem), přál mi štěstí, že

*) Viktorinus, rodem z Afriky, za Konstantia řečník a filosof římský. O něm mluwí sw. Augustin („O městě Božím" X, 29): „Prohlásil se jistý Platonik, jakož jsme slýchali od sw. kmeta Simpliciana, později biskupa církwe Mediolanské, že začátek tohoto sw. ewangelium, které se wiše u sw. Jana, zasluhowal by zlatými písmeny zaznamenán býti na nejpowyššenějších místech wšechněch chrámůw."

jsem nepřipadnul na jiných filosofů spisy, plné podwodu a klamu ohledem učení začátkůw tohoto swěta; w oněch ale wssude že proswítá Bůh a Slowo jeho".

Napotom wyprawowal Augustinowi obrácení onoho Viktorina, s kterýmž w Římě přebýwal a welmi přátelsky obcowal. Viktorin byl již w stáři, we wssech wědách nad míru zběhlý, učitelem mnohých šlechetných senatorů a pro wýtečnost w učitelstwí obdržel sloup na náměstí Římském, ale až posud ctil modly a horliwě bráwal podíl w obětech pohanských. Co kmet začal čísti písmo sw. a když wssecky spisy křesťanské byl skoumal co nejbedliwěji, řekl Simplicianowi, ne weřejně, ale potají a w důwěrnosti: „Wěz, již jsem křesťanem." Onen mu wssak odpowěděl: „Newěřím, aniž počítati tě budu mezi křesťany, pokud w chrámě křesťanském neuzřím Tebe." Viktorin na to posmíwal se, řka: „Zdě tedy činí křesťany?" A to často říkáwal, že již jest křesťanem; a Simplicianus mu ono wždy odpowídal, a na to onen posměch stranu zdí opakowal se wežďy. Viktorin totiž obáwal se uraziti přátely swé, hrdé modlosluhy, domníwaje se, že by sesypalo se na něho těžké nepřátelstwí jejich, poněwadž za času toho císař Julian wydal zákon, jímž křesťanům wyučowati zabraňowal w písemnictwí a řečnictwí. Když ale čtením a skoumáním horliwým síly nabyl, počal se obáwati, aby Christus nezapřel ho před swatými anjely swými, kdyby on styděl se wyznati jej před lidmi; a za weliké prowinění sobě pokládal, že stydí se za wíru křesťanskou. Proto zastyděl

se, že prawdu tak dlouho byl zapíral, a najednou, z nenadání zwolal k Simplicianowi: „Pojďme do chrámu, jáť se chci státi křesťanem“. A tento radostí celý opojený, šel s ním. A když zaswěcen byl w tajemstwí prwního wyučowání, diwil se Řím, a radowala se Církew weškerá. A když konečně přišla hodina wyznání wíry, nawrženo mu bylo od kněží, aby soukromé složil wyznání, jakož to některým, o nichž se zdálo, že by se z bázně třásli u weřejnosti, we zwyku bylo nawrhowati; on ale wolil, raději spasení swé wyznati před celým swatým shromážděním. Když tedy wystoupil, aby složil wyznání wíry, tu wšickni přítomní jeden druhému, jak kdo jej znal, šeptali jméno jeho, radujíce se wšickni. A wšech ústa šeptala plesajících: Viktorinus, Viktorinus! Wšech ústa pronášela plesání, když uzřeli jej; ale rychle umlkla pozornosti, aby slyšeli jej. Wyznáwal on wíru prawou s patrnou důwěrností, a wšickni wzali ho do srdce swého s láskou a radostí (Wyzn. VII. 1, 2).

Simplicianus chtěl zajisté Augustina powzbuditi, by následowal příkladu Viktorina a wyprawowání jeho neminulo se se žádaným účinkem. Neb pojednou zahořel Augustin touhou, následowati Viktorina, a w nadšenosti swé wolal: Viktorinus s mužnou odhodlaností ustanowil se, Bohu žíti samému, opustil wše, slawný úřad učitelský a wšecky wýhody skwělé, jakéž mu swět podáwal, a proto jedině, aby kráčeti mohl po úzké a pokorné cestě Christa Spasitele, a ty nechceš se wzdáti žádosti hříš-

ných, nechceš zlámati okowy hříšné, abys dospěl k swobodě ducha?! I umínil hned a pewně, wšeho se odříci, wšak ale hříšná obwyklost překážela mu a spoutaného držela řetězem náružiwé nutnosti. Wůle ta nowá, která počala býti w něm, jestě nebyla dosti mocná, aby wrch wzala nad prwní wůlí zlou, dlouhým časem sesílenou. Takto dwě wůle, jedna stará, druhá nowá, ona tělesná, tato duchowná, zápasily s sebou a různosti jejich roztržita byla duše jeho a strádala nowými bolestmi. Dříwe předstírával, že nemůže opowrhnouti swětem a Bohu sloužiti, poněwadž mu nejisté posud bylo poznání prawdy. Wšak wýmluwa ta nyní mu odpadla, neboť poznání prawdy již bylo jisté, Bůh mu ji zjewil; usilowání jeho a myšlénky podobaly se pokusům probuditi se chtějících, kteří ale, twrdým spánkem zmoženi, zase klesají do spánku. Naproti wšak tím mocněji ozýwal se w duši jeho hlas milosti Boží wolající; Augustin ale wáhal, ačkoli byl o prawdě se wšech stran přeswědčen. A proto při takowýchto zápasech welmi trapliwých rostla wždy wíce úzkostliwost jeho, a denně wzdycháwal k Bohu a nawštěwowal chrám Páně, kdykoliw to práce úřadu jeho připouštěly. Wšak i tu poklidu nalézti nebylo. Modlitby jeho proměnily se w úpěnliwé stenání, obrazy a zpomínka wěčnosti roznítily tak duši jeho, že jako w zoufalství rwal wlasy swé, bije se w čelo a sepiatýma rukama objímaje kolena swá. Byloť lze předzwídati, že buď již nastane doba rozhodná a úplné witězství, aneb že za

příčinou duchowní tíſně též na zdrawí tělesném ouhonu wezme. A to ſkutečně ſe událo. Počaly totiž nemocnět plíce jeho a těžkým dechem a boleſtmi na prſou jewila ſe nakaženoſt jejich, tak že mu již bylo lze jen s obtíží hlaſitěji a wydatněji ſlowa pronáſſeti. Owſſem že welké namáhání ſſkolné a mnohé práce wědecké, jimiž ſe tedy zabýwal, ſpolu toho příčinou byly. Již častěji o tom přemýſſlel, že by ſe wzdáti měl úřadu ſwého učitelſkého, nemohl wſſak doſpěti ku předſewzetí určitému. Teď ale nahlížel, že ſe to z ohledu zdrawí ſtalo newyhnutelným. Mezi tím přiblížil ſe podzimek a ſpolu čas prázdnin, když jednoho dne s Alypiem w trudném zármutku rozmlouwal. Tu nawſſtíwil jich jiſtý krajan jejich, Pontitianus, úředník císařſký, a křeſťan welmi horliwý. I poſadili ſe weſpolek rozmlouwajíce. Náhodou na ſtole učebném, jenž byl před nimi, uhlednul Pontitianus knihu, i wzal ji, otewřel a — nalezl liſty ſw. apoſſtola Pawla, patrně proti nadání ſwému; neboť ſe domýſſlel, že to nějaká z kněh, jaké úřad učitelſký Auguſtinůw požadowal. I uſmál ſe a na Auguſtina pohlížeje s potěſſením diwil ſe, že tuto a jen tuto knihu tak neočekáwaně nalezl před očima jeho. A když mu Auguſtin powěděl, že s touto knihou obírá ſe welmi a bedliwě, wznikla řeč o miloſti Chriſtowě, podiwnou mocí ſwou ſrdce lidſká jímající.

Pontitianus k dotwrzení toho počal wyprawowati o ſw. Antonínu, jehož jméno tenkráte ſlawné bylo po weſſkeré církwi katolické, Auguſtinowi wſſak a Alypiowi po tu dobu

neznámé. To když zwěděl Pontitianus, obsſirně wyprawowal žiwot muže tohoto welkého, kterýž w 18. roku stáří swého, když jednou w chrámě slyſſel slowa Páně: Chceš-li dokonalým býti, prodej co máš a rozdej chudým, potom přijď a následuj mne," wſſecky statky swé chudým rozdal a na pouſſti w tichém rozjímání božských wěci žiw byl co prawý wzor každé cnosti křesťanské.

Augustin a Alypius žásli slyſſice z tak nedáwné doby, ba skoro z časů přítomných jasně doswědčené zázraky we wiře prawé a w církwi katolické, žásli oba že tak welké to byly zázraky a Antonín že neslýchaný byl jim. Augustin obzlásstě ustrnutím trnul; slowa Pontitiana co ostrý meč pronikala utroby duſſe jeho. Antonín jedenkráte jenom slyſſel hlas Boží a wzdal se wſſeho bohatstwí swého, aby zbohatnul w Christu jediném a odeſſel na pouſſť, by wzdálen wſſech marnosti swětských na modlitbách a we blahém rozjímání wěčné prawdy trwal. O přesladké počínání, wzdychal Augustin w srdci swém, pro Boha wſſeho se odříci, jedině Boha hledati, w Bohu jedině žiti, w Bohu jedinou útěchu míti toť zajisté jest králowstwí Boží w žiwotě wezdejſſím. — Pontitianus pozoruje rozčilení Augustinowo, wyprawowal dále o swatém žiwotu a blahém poklidu pouſtewníků, kteříž za časů těch četně na pouſſtích přebýwali. Augustin a Alypius pozorně a mlčky poslouchali. Když jsem, tak pokračowal Pontitianus dále, s císařem kdysi byl w Trewíru, wyſſel jsem jednou po poledni, já a tři společníci moji,

když císař w diwadle bawil se, na procházku do zahrad rozložených podle zdí. Procházeli jsme se tam po dwou, já s jedním z nich zwlášť, a druzí dwa taktéž zwlášť a od nás opodál, a stalo se, že tito dwa, poblouditwše z cesty, přišli náhodou do nějaké chatrče, w nížto bydleli někteří poustewníci sloužíce Bohu. Když k nim weszli, nalezli tam písmo, w němž wypsán byl žiwot sw. Antonína. Jeden z nich dada se do čtení diwí se náramně; a čta dále zahoří ohněm wniterním a mezi čtením již uzawírá, swětskou službu swou opustiti, též takowému žiwotu se oddati a jedině Bohu sloužiti. Swatou proniknut láskou a oprawdowým studem, hněwiw sám na sebe, oči obráti na přítele a wece k němu: „Powěz mi, kamto jednáním swým weszkerým zaměřujeme jíti? Co hledáme? K wůli jaké wěci we službě stojíme? Či může-li náděje nasse we službě císařské wýsse jíti, nežli státi se císařowými přátely? A i toto zdaliž není nejisto a nebezpečí plno? A přes kolik nebezpečenstwí dojíti lze toho wětssího nebezpečenstwí? A kdy toho dosáhneme? Přítelem ale Boha, má-li to wůle, ihned státi se mohu!" Toto wece a rozčilený upnul opět zraky swé do písma, a četl, a již swlékala z sebe mysl jeho swět; a četl dále a silně tlouklo srdce jeho, a pozawzdechl někdy a poznáwal a rozhodnul se pro poznání lepssí a již dí odhodlaně příteli swému: „Již odříkám se oné náděje nassí, a Bohu sloužiti uzawřel jsem, a to tuto hodinu, na tomto místě, podniknu Nechceš-li mne následowati, nechtěj mi brá-.

niti!" Onen ale odpowěděl: „I já chci s tebou Bohu sloužiti! a zůstal mu společníkem!" My wssak, prawil Pontitianus dále, kteří na jiné straně zahrady procházeli jsme se, hledali jsme jich a k náwratu upomínali, neboť již schylowal se den k wečeru. Oni nám wssak uzawřeni a předsewzetí swé objewili a prosili, abychom, jestli bychom se nechtěli připojiti k nim, jim nebyli na překážku. My wssak se nemohli k tomu odhodlati a plačíce sami nad sebou, a zbožnost jejich chwálíce odewzdali jsme se do modliteb jejich a wrátili jsme se do paláců císařowa, oni ale zůstali w chýssi té. Měli pak oba newěsty, kterež uslyssewsse o tom, taktéž poswětily jsou panenstwí swého Bohu.

Když Pontitianus domluwil, zmítala se dusse Augustinowa bojem nejkrutějssím, bojem wůle tělesné a duchowné, bojem žádosti těla a ducha. To již bylo jisto, že teď nastala doba poswátná, doba rozhodná, a proto i nejbolestnějssí, an z ní zroditi se mělo buď witězstwí, buď — zahynutí. A proto také rozwoj onoho boje, jakkoli jest bolestný spolu též zajisté jest welkolepý, anto w něm, co w obrazu zračném widěti jest nejtajnějssí utrobu a záhyby dusse lidské. Augustin cítí, ano widí, že blízek jest propasti záhubné, i trne lekнutím a stená a chce se jí wzdáliti a wztahuje křečowitě ruce swé a sahá již po — dobru, wssak opět ustrne, neb zpomíná, jakou to welikou a bolestnou oběti spásu doufati může; jestiť to oběť smrti, jakouž odumříti musí žiwotu starému, by w lásce Christowě zroditi se mohl k žiwotu nowému.

Než slyssíme samého wítěze slawného, jak nám wypisuje poslední wýjewy welkého boje swého, který wzniknul w něm, když Pontitianus ukončil wyprawowání swoje.

„Ty Hospodine," prawí, „mezi řečí jeho obracel jsi mne ke mně samému, a postawils mne před twář mou, abych widěl, jak ohyzdný jsem byl, jak přewrácený a pokálený, jak poskwrněný a wředůplný! I patkiw hrozil jsem se; ale neměl jsem kam utéci sám před sebou! A jestli snažil jsem se odwrátiti pohled swůj od sebe, onen wyprawowal dále, a Ty zase předstawil jsi mě zrakům mým, a uwrhnul mě před oči mé abych nalezl neprawost swou a nenáwiděl ji (Žalm 35, 3). . . A čím wíce milowal jsem ty, o jichžto slyssel jsem spasitelném zápalu, že se na cele podali Tobě, bys je uzdrawil, tím wíce nenáwiděl jsem sebe u porownání s nimi. Neboť mnoho již uplynulo let, dwanácte to roků, co jsem w dewatenáctém roce wěku swého, čtením Ciceronowa Hortensia, roznícen byl ku poznání moudrosti; ale odkládal jsem, odříci se rozkossí pozemských, a odprázniti se jedině k hledání moudrosti, jejíž nejen nalezuutí ale již i samotné hledání wýsse wážiti se mají, než nalezené poklady, než panowání nad národy, a než aby se na jediné kynutí rozkosse tělesné ihned naskytaly. A já jinoch ubohý, nad míru ubohý na počátku mládí swé též o čistotu prosil jsem Tebe a prawil: „Uděl mi čistotu a zdrželiwost, ale ne hned!" Neboť bál jsem se, abys hned newyslyssel mne, a neuzdrawil hned od nemoci žádostiwosti mé, kterou jsem chtěl spíse wyplniti než potlačiti. I kráčel jsem po cestách zlých w bludu bohaprázném (w manicheismu) . . . A domníwal jsem se, pro tu příčinu, že den ode dne odkládám, opowrhnouti nadějí swětikou, a Tebe jediného následowati, poněwadž mi nikde nedostalo se ničeho jistého, čímž bych uprawil běh žiwota. Ale přissel den, kde obnažen byl jsem před sebou, a wyčítalo mi swědomí mé: „Kde jest řeč twá? Říkáwal jsi zajisté, že pro nejistotu prawdy nechceš ještě odwrhnouti toto břímě marnosti. Aj již jistotu máš prawdy, a ono ještě tebe tíži, kdežto oněm na ramenou,

prostých břemene, perutě wyrůstají, ačkoli nejsou ani takowýmto zkoumáním zemdleli, ani od desíti let a wíce o tom nepřemýšleli." Tak trýzněn byl jsem wnitř, a stud a lítost trápily mě welmi, když Pontitian toto wyprawowal. Dokončiw tuto rozmluwu a odbyw proč přišel k nám, odešel domů a já wrátil se k sobě. Co tu wšecko mluwil jsem u sebe! Jakými důwodůw ranami bičowal jsem mysl swou, aby podala se mi žádajícímu následowati Tebe! A zpouzela se, odmlouwala, ale newymlouwala se. Bylyk již wybrány a překonány důwody její wšecky, a zůstala jí weliká bázeň; obáwalak se totiž jako smrti, aby nebyla odtržena od zwyku náružiwosti swé, kterýmž přece chřadnula k smrti. A welkým tímto bojem w utrobách mých, roznícen a rozčilen w obličeji i mysli, wejdu k Alypiowi, a zwolám: Co to snášíme? Co jest to? Co jsi slyšel? Powstáwají neučení, a uchwacují králowstwí nebeské (Mat. 11, 12); a my se swými wědami beze srdce, pohleď, kde se wálíme tělem a krwí! Či snad, že oni předešli, stydíme se jíti za nimi, a nestydíme, že již nejdeme za nimi?" Takto mluwil jsem, a w zápalu swém odtrhl se od něho, kterýž mlčel s úžasem na mne pohlížeje; neboť nezněla jsou slowa obyčejně, a o mysli mé wíce říkaly čelo a líce, oči a barwa twáří, a zwuk hlasu, než slowa, jež jsem pronášel.

„Bylak zahrádka při obydlí nassem, kteréž užíwali jsme, jako i celého domu. Tam hnala mě pobouřená mysl, aby mi nikdo nepřekážel w lítém boji, jejž jsem sám s sebou byl započal, ažby dokonán byl, jak? tos Ty wěděl, já ale newěděl. Zaujalak mne blouzniwost spasitelná, a umřel jsem, abych žiw byl; znaje nyní, co zlého jsem, neznaje ale, co dobrého brzy nato měl jsem býti. Odešel jsem tedy do zahrady, Alypius pak w patách za mnou. Nepřestáwalak mi samota býti samotnou, když on byl při mně: a jak by mě w takowém rozčilení byl mohl opustiti? Usedli jsme, jak daleko jsme mohli od stawení. Já naříkal w duchu hněwem prudkým, že newešel jsem we smlouwu a wespolek s Tebou, Bože můj, jejž abych uzawřel, wolaly wšecky kosti mé, a k nebesům jej wynášely chwálami. . . .

Tak stonal jsem a trápil se, obwiňuje sám sebe trpčeji než kdy jindy, a zmítal jsem sebou a obracel se w poutech swých, aby se rozpadly docela, ač již jen malounko poutaly mě, ale poutaly přece. A w útrobách mých Ty dolehal jsi na mne, Pane, w přísném milosrdenstwí swém, nasobiw bičowání strachu a studu, abych neustanul zase, a aby nezůstalo nerozpadlé ano třeba slabé jen a tenké pouto, zbýwající ještě, a aby nesesílilo opět, a pewněji mne nespoutalo. Neboť prawil jsem sám u sebe: Nuže nyní staniž se to, nyní staň se! a slowem tímto již přicházel jsem k uzawření. Již skoro činil jsem to, a ještě nečinil; neb nazpět k předesslénu přece neklesal jsem, ale stál jsem již na blízku, a si oddechowal. A opět pokusil jsem se, a ještě o něco blíže byl jsem cíle, a bez mála již již dotýkal se ho a chápal jej; a přece ještě jsem tam nebyl, a nedotekl ještě, a nechopil jsem cíle, jelikož jsem ještě wáhal, odumříti smrti a žíti žiwotu; a wíce ještě zmáhalo se we mně zobyčejnělé zlé než neobyčejné mi dobré; a doba rozhodná, w níž jsem se měl jinakým státi, čím blíže přicházela, tím wětší mi naháněla hrůzy, ale neodehnala mne nazpět aniž odwrátila, ale na wáhách nechala mne. Zadržowaly mě hračky possetilé a marnosti ničemné, mé dáwné přítelkyně; ty tajně na rouchu mém tělesném tahaly a sseptaly: „Opousstíš nás? a nebudeme od toho okamžení s tebou až do wěčnosti? a nebude dowoleno tobě to a ono od okamžení tohoto až do wěčnosti?“ A co nasseptáwaly tímto „to a ono?“ co tím říci chtěly, Bože můj? Odwrátiž to od myšli sluhy Twého milosrdenstwí Twé! Jaké to hanebnosti, jaké tím nečesti nasseptáwaly! A již poslouchal jsem je daleko méně než z polowice, neboť již neodpíraly mi takřka swobodně přede mne se postawiwsse, nýbrž jen jako ze zadu possepkáwajíce, a odchazejícího mne jen pokradmo zatahujíce, abych se obrátil. Ale přece ještě zdržowaly mne, wáhajícího docela odtrhnouti se od nich, a zbawiti se jich, a přesskočiti kam mne woláno. Milowlak ke mně mocná nawyklost: Domýsslíš se, že wydržíš bez nich?

Ale již jen slabounce takto ke mně mluwila. Neboť

na oné straně, kam obracel jsem twář swou a kam přejíti jsem se již třásl, čistá otwírala se mi důstojnost zdrželiwosti, jasná a počestně mi kynouc, abych přessel a newáhal, a ku přijetí mne a objetí zbožné ruce již rozprostírajíc plné příkladůw dobrých nepočetných. Tam tolik jinochů a panen, tam z mladí jich mnoho a z každého wěku, tam wážné wdowy i panny stařeny, a při wssech táž zdrželiwost nikoliw neúrodná, nébrž plodná matka synůw, matka radostí totiž, jichžto otcem Ty Hospodine! A posmíwala se mi, posměchem napomínajícím, jakoby prawila: „Co tento, co tato, toho-li ty nedowedeš? Či to mohou tento a tato sami ze sebe a ne z Pána Boha swého? Pán Bůh jejich mne jim dal! Proč stojíš sám na sebe spoléhaje, an nestojíš? Wrhni se na něho; neboj se, že odtáhne se, abys klesl: wrhni se bezpečně naň. On přijme tě a uzdrawí!" A styděl jsem se welmi, že oněch marností nasseptáwání jesstě poslouchal jsem, a že rozmýssleje se, byl jsem jesstě na wáhách. A ona opět jakoby prawila ke mně: „Ohluchni k oněm nečistým údům swým na zemi, aby umořeny byly. Powídajíť ti bájky neprawé, a nejsou jako zákon Hospodina Boha twého" (Žalm 118, 85). „Tento byl boj w srdci mém, boj sebe samého proti sobě samému. Alypius pak, přikouzlený po straně mé, mlčky očekáwal neobyčejného rozčilení mého wýsledek. Když ale důkladné rozjímání z tajemné propasti sebralo a před zrak srdce mého sneslo wssecku bídnost mou, zdwihla se bouře weliká, a sebou přinesla weliký déssť slzí. Abych pak celý jej prolil i se hlukem crkotu jeho, oddálil jsem se od Alypia; zdálať se mi k pláči whodnějssí samota; a ssel jsem dále, aby obtížnou mi nebyla ani jeho přítomnost. Tak bylo to se mnou, a on to poznal; neboť promluwil jsem tussím něco odcházeje od něho, při čemž již zwuk hlasu mého byl pláče plný. Zůstal tedy, kde seděli jsme, užasnut nad míru. A já pod jedním stromem fikowým sklesl jsem, newím jak, a pustil uzdu slzám, a wyprýsstily se proudy z očí mých. A ne sice těmito slowy, ale w slow těch rozum mnoho mluwil jsem Tobě: A Ty Hospodine, až dokawád? Až dokawád

Hospodine hněwati se budeš, až do konce? Newzpomínejž neprawostí našich starých (Žalm 6). Neboť cítil jsem, že těmito držán jsem, a natíkal jsem hlasem lkajícím. „Jak dlouho? jak dlouho? zítra a zítra? proč ne hned? proč té hodiny nemá býti konec mé hanbě? „Takto jsem prawil a slzel lítostí nejtrpčí srdce swého. A aj; slyším z domu sousedního hlas, jakoby chlapce neb dívčiny, jež zpíwajíc wolá a často opakuje: „Wezmi, čti; wezmi čti.“ Ustrnu a změniw twář swou namáhawě přemýšlím, zda při některé hře děti podobného něco zpíwají? a nenapadlo mi, že bych to kdy byl slyšel. I potlačiw proud slzí wstanu, nic jinak si to newykládaje, než že Božím slowem se mi welí, abych otewřel písmo, a četl na kterýkoli kádek připadnu. Neboť slyšel jsem o Antonínowi, že při čtení ewanděliа, jemuž náhodou byl přítomen, tak byl pohnut, jakoby k němu mluweno bylo, co se četlo: „Jdi, prodej co máš, a rozdej chudým, a budeš míti poklad w nebi; a pojď a následuj mne (Mat. 19, 21), a že tímto napomenutím ihned k Tobě se obrátil. Překwapně wrátil jsem se tedy na místo, kde seděl Alypius, neboť jsem tam položil spis apoštolů w, když jsem odcházel. Wezmu, otewru a čtu po tichu kapitolu, na niž nejprwé padly oči mé: Jako we dne w poctiwosti choďme; ne w hodowání a w opilstwí, ne w smilstwích a nestydatostech, ne w swáru a záwisti: ale oblečte se w Pána Ježíše Christa, a nemějte péče o tělo podlé žádostí jeho (Řím. 13, 13). Dále již čísti nechtěl jsem, aniž třeba bylo. Nebo při posledních těchto slowech, jakoby swětlo jistoty wylito bylo w srdce mé, prchly wšeho pochybowání temnosti. A udělaw w knize znamení nějaké, zawřel jsem ji, a s pokojnou již twáří wyjewil to Alypiowi. A on, co w něm dálo se, o čemž já newěděl, takto okázal mi: žádal widěti, co četl jsem; okáži mu, an on

dále pozírá než já jsem četl, aniž wěděl jsem, co následuje. Následowalo ale: Mdlého pak we wíře přijímejte. A toto on wztahowal na sebe, a řekl mi to. A takowým napomenutím posilněný, beze wsseho prudkého rozmýsslení připojil se mému ustanowení a předsewzetí dobrému, jež welmi bylo přiměřeno mrawům jeho, w nichž weždy byl mne lepssím a daleko nade mnou.

Na to ssli jsme k matce; wyprawujeme — ona raduje se. Říkáme, jakým se dálo způsobem, — plesá a raduje se; a blahořečí Tebe, kterýž mocen jsi učiniti mnohem hojněji, než prosíme, neb rozumíme (Efes. 3, 20), nebo' patřila, že na mně mnohem wíce od Tebe obdržela, než prosíwala hořekujíc a lkajíc a slzy proléwajíc k Tobě. Nebo tak obrátil jsi mě k sobě, že jsem ani ženy nehledal wíce, ani jaké naděje we swětě tomto, stoje již na oné láwce wíry, na kteréž jsi mě jí před tolika lety byl okázal. A obrátil jsi kwílení její w radost, w radost mnohem hojnějssí, než žádala, w radost wyšssí mnohem a čistssí, než jakou z wnukůw tělesných míti si přála" (Wyzn. VIII. 7, 8 11, 12).

Ejhle jasně doswědčený zázrak milosti Christowy! Ejhle swaté wítězstwí swaté prawdy! Ejhle i w prawdě onen blahý poklid, jehož dáti nemůže, leč Bůh samojediný! Odstup od nás, že bychom chtěli nasse slowa přidati k wýlewům srdce od Boha samého do nebes powznesseného. Spojmež se raději s Augustinem a s ním pějmež chwálozpěw wítězný: O Hospodine, jáť jsem služebník Twůj, já služebník Twůj a syn děwky Twé. Roztrhl jsi wazby mé: Tobě obětowati budu oběť chwály, a jméno Hospodinowo wzýwati budu (Žalm 115, 16). Oslawujž Tě srdce mé a jazyk můj, a wssecky kosti mé nechať řeknou: Hospodine, kdož jest podobný Tobě

(Žalm 34, 10). Nechať to řeknou, a Ty odpowěz mi a řekni duši mé: spasení twé já jsem. Kdo jsem byl já, a jaký jsem byl? Co jest zlého, jehož jsem nespáchal buď skutky swými; aneb ne-li skutky, slowy swými; aneb ne-li slowy, wůli swou? Ty ale, Pane, dobrý jsi a milosrdný, a slitowaw se nad hlubinou smrti mé, prawící swou až na dno srdce mého wywážil jsi propasť zkaženosti; a tím stalo se dokonale, že jsem nechtěl, co wůle má, ale chtěl, co wůle Twá (Wyzn. IX., 1).

12. Žiwot Augustinůw w Kassiciaku. Spisy jeho „proti Akademikům" a „o žiwotě blaženém."

Bylať to w měsíci srpnu roku 386, kdy milosť Boží patrným zázrakem Augustina na cestu spasení uwedla. Odpočinulo již w blahém poklidu srdce jeho po tolikerých strastech a bolestech; ochotně poddal ssiji swou pode jho Christowo, pojednou učiněno mu lahodou, zbawenu býti lahodností a possetilostí swětských, duch jeho prost byl wssech marných starostí, hledati cti a statků; ano, což zajisté nejwyssí bylo, powznesl se k čisté důstojnosti zdrželiwosti. A dle uzawření swého byl by se i hned úřadu učitelského wzdal, aby žiwot swůj wssechen Bohu jedině samotnému poswětil. Nechtěl to wssak hlučně učiniti, a an práwě whod jen několik málo dní zbýwalo do prázdnin podzimních, uzawřel tyto jesstě wytrwati a potom řádně odstoupiti. S přátely ale umluwil se, aby zůstalo tajné předsewzetí jeho a nikomu o něm

se nepowídalo. Nechtěl již dbáti na posuzowání lidské a odpadla mu wšeliká žádost cti; obáwal se ale, aby neobrátil na se oči lidí a aby před časem we známost obecnou newešla příčina odstoupení jeho z úřadu učitelského, a to sice proto, aby říci se nemohlo, jakoby welikým ukázati a chlubiti se chtěl nábožností swou. I z nemoce, kteráž ho nejprwé zarmoutila, radowal se, an mu prawdiwou naskytla wýmluwu, že opustiti musí úřad učitelský, má-li se zotawiti a pozdrawiti. Obzlášťě ale příčina ta u rodičů měla platnost swou míti, jichž syny wyučowal, a kteří ho co učitele tak milowali, že k wůli dětem swým jemu nikdy nepřáli swobody. W Bohu jsa utwrzen s radostí wytrwal, až čas ten, as tři neděle, uplynul, zmužile a trpěliwě snášeje práce úřadu swého.

Spolu wšak též horliwě napomínal přátel swých, aby šli příkladem jeho. A w prawdě Nebrid záhy na to stal se křesťanem. O něco později, když Augustin již do Říma opět se nawrátil, taktéž učinil Verekundus. W nebezpečné nemoci dal se pokřestiti a dokonal žiwot swůj co wěrný syn Církwe katolické*). Sám pak Augustin ustanowil, na začátku prázniu ukryti se w tiché soukromnosti, aby se náležitě připrawiti mohl ku přijetí křestu sw. Verekundus mu laskawě nabídnul k tomu konci

*) Památku jeho w pozdější době připomenul Augustin těmito slowy: Ty Bože nás jsi wěrný w slibech swých a Verekundowi za poskytnutí statku jeho Kassiciakum, kdež jsme od zmatků tohoto swěta odpočinuli w Tobě, rozkoši odplácíš wěčně zelenajícího se ráje Twého, poněwadž hříchy jsi odpustil mu na zemi . . . Sr. Wyzn. kn. IX. kap. 3.

statek swůj, dworec na blíže Mediolana, Kassiciakum zwaný. Tam tedy odebral se Augustin s matkou swou, sw. Monikou, se synem Adeodatem a s bratrem swým Nawigiem. Alypius též, Licentius a Trigetius, synowé Romaniana, a dwa synowé sestry sw. Moniky, Lastidianus a Rustikus, následowali ho. Odtud oznámil do Mediolana, že se wzdáwá úřadu učitelského z té příčiny, poněwadž Bohu jedině slouziti byl uzawřel a že pro bolesti na prsou úřadu toho stal se neschopným. Z Mediolana powoleno bylo žádosti této. Též sw. Ambrožowi psal o předesslém poblouzení swém, zdělil mu příběh obrácení swého a nynější úmysl swůj, že chce Bohu samotnému w Cirkwi kat. slouziti. Prosil ho též o radu, které knihy písma sw. nejspíše by čísti měl, aby se i lépe připrawil i schopnějším se stal ku přijetí tak welké milosti. Ambrož odporučil mu Isaiásse proroka, bez pochyby proto, že prorok ten o Christu, sw. ewangeliu a powolání pohanů nejzřetelněji předpowídá, a tudyž i nejlepším wůdcem býti může těch, kdož se připrawují, prawdy sw. ewangelia přijmouti. Augustin byl již četl některé částky proroctwí Isaiásse, nemohl jim wssak náležitě porozuměti a domníwaje se, že by celý prorok takowý byl, odložil ho s tím úmyslem, že ho opět k ruce wezme, až bude we slowu Božím cwičenějším. Na místě proroka Isaiásse četl knihu žalmů Dawidowých, kteréž w něm budily city nejwřelejší wděčnosti a lásky k Bohu, an mu wěrně zračily nynější staw žiwota jeho.

Na osamělém dworci žil Augustin s přátely swými w prawé blaženosti duchowné, prwotiny žiwota swého nowého Bohu obětujíc.

Co před lety byl snil o spolku přátel, wzdálených wšeho hluku swěta a oddaných žiwotu pokojnému, bylo se uskutečnilo w míře přes wšeliké nadání. Nalezl prawý poklid, jehož mu nezjednala filosofie, jakž tehdy si byl žádal, nýbrž milost a láska Boží, a proto odpadly wšeliké wazby tělesnosti a žádosti possetilých. Prawý, hlawní, určitý a nezwratný směr opanował wšeliké mohútnosti dusse jeho, láska totiž k Bohu a usilowná snaha, w lásce té prospíwati. Láska ta byla prawým středem dusse jeho, a wšeliká jiná snaha jí cele podrobena! Denně po několik hodin cwičíwal Licentia a Trigetia w umění řečnickém, tak čině k snažné žádosti otce jejich, dopisował přátelům wzdáleným, ohledáwal polní práce dělníků při statku pracujících a často se procházel po utěšeném okolí Kassiciackem. A zaměstnání takowá již nepřekážela hlawnímu účelu žiwota jeho nynějšího, anto wšeliké práce swé poswěcował Bohu a cokoliw činil, proto činil, by žiwot swůj w lásce Boží utwrdil. Ano rozmanitosti tou nabyl duch jeho i potřebné úlewy a nowé čilosti, tak, že tím wroucněji w tajemstwích slowa Božího skoumati mohl. Neb to bylo kocháni jeho, že mohl wolati se žalmistou: „O jak miluji zákon twůj, Hospodine, jestiť celý den přemyšlowání mé! Jak sladké jsou hrdlu mému řeči twé! Zemdlely oči mé,

hledice po nich!" (Žalm 118, 97, 102, 82). O Bohu a prawdě wěčné rozjímal we dne i w noci a spolu i na wroucích modlitbách trwaje často hojné prolíwal slzy. Obwyknul totiž již tenkráte (a obyčej ten zachowal až do nejwyššího stáří swého) jednu část noci, buď před aneb po půlnoci rozjímání písma sw. wěnowati. Když temná noc křídlama swýma zastřela swět a ukryla před pohledem wšeliké tworstwo, bránic takto roztržitosti duše sestupující do sebe; když mrtwé panowalo ticho a jen potůček na blíze statku jakoby hlasem duchowým mluwil: tenkráte Augustin trwal na léhadlu, zíraje na swětlo wěčné, oswěcující duši lidskou, slyšel a widěl, což ucho neb oko lidské pojímati nemůže; slyšel Boha, wěčnou prawdu a krásu a jediné dobro, a s radostným ustrnutím naslouchal tajemnému hlasu jejímu w utrobách duše swé. Neb přemyšlowání swé tak uspořádal, že sám se sebou rozmlouwal, tázaje se o prawdě nawržené, a pozorně poslouchaje hlasu wyššího, poučujícího a odpowídajícího. Když tím způsobem nalezl prawou odpowěď, w krátkosti si ji poznamenal, aby w jistém směru dále pokračowati mohl. Když wšak w pochybnostech tonul, aneb marně o rozřešení usilowal, wolal k Bohu, a plesal radostí nejčistší, kdy se mu shůry oswícení dostalo, tak že prawdu nalezl.

Za času pobytí swého w Kasiciaku sepsal Augustin též několik spisů. Staloť se to zajisté řízením prozřetelnosti Boží, kteráž ho mezi jinými i k proslawené činnosti spisowatelské

powolala. Proto mu udělila w nejwyšssí míře twořiwou moc ducha, bystrost a důmyslnost nepostihlou, ducha badawého a we skoumání neunawného a onu wlastnost wzácnou, jakouž s neobyčejnou hbitosti slowy příhodnými odíwal myšlénky swé. Augustin zajisté mocí ducha swého musel se státi spisowatelem a spisy těmi počíná welerozsáhlá činnost jeho spisowatelská. Nás pak prwní spisowé jeho proto obzlásstě dojímají, poněwadž jasně se w nich zračí wýwoj a pokrok jeho w poznání nauky kat., jakož i poměrowé žiwota jeho zewnějssího.

An měl na starosti wědecké wzdělání Licentia a Trigetia, musel wlastní studia swá tak uspořádati, aby spolu též wyhowěl potřebám žáků swých. A proto wolil k tomu konci také způsobu rozmluw přátelských o důležitých předmětech, o jichžto poznání co nejhorliwěji usilowal. Častěji tedy wycházel s přátely na krásnou louku na blíže statku, kdež pod stromem se usadiwsse a w blaženém poklidu ku poznání prawdy wespolek usilujíce, často tak horliwě rozmlouwali, že zapomněli na oběd, dáwno již připrawený, aneb že jich překwapila noc a domu se odebrati přinutila. Rozhodná soudnost Augustinowa oživowala rozmluwy ty a pewnou rukou wedla rokující k wytknutému cíli, i tenkráte, když je zadrhlo mudrowání jejich. Kdykoli se mu zdálo whodné, i žertu přátelského použil, by rozmlouwající k snadnějssímu rozřešení úlohy jejich powzbudil; laskawost jeho wssak hned se proměnila w přísnost, kdykoli pozorowal, že mladíci Licentius a Trigetius

při wědeckém zápasu zapomínali na předmět rozmluwy a w mladistwé ctižádosti jeden druhého předčiti hleděli, k otázkám neodpowídajíce. Netoliko slowy je napomínal, nébrž i slzami swými marniwost jejich důtkliwě káral. Když wssak srdečný jewili zármutek a želeli chyby swé, opět se umírnil a hnedle s předesslou laskawosti a přichylnosti w rozmluwě pokračowal. Cokoliw kdo w rozmluwě pronesl, ačkoliw se s předmětem méně srownáwalo, ssetrně poslouchal a laskawě snássel; wsseliké hádky ale o slowíčka nenáwiděl a kdykoliw pozorowal, že mladíci o slowíčka jen zápas wedou, přísně je káral. Když se stalo, že rozmlouwající někdy mimo wsse nadání prawdu nějakou hlubokou poznali a ji přednesli, upřímně se radowal a těssil z toho tak, jakoby sám myssléнku takowou byl pronesl, welebě z toho Boha, že lidem dal schopnost, poznati prawdu wěčnou. Rozmluw těch Alypius obzlásstě býwal účasten, neboť na takowém poli bojowati měl za nejwětssí rozkoš. Když na pobídnutí Augustinowo mladíci zdání swá přednássel, mlčky sledowal rozwoj myssléнek, když wssak k žádosti jejich za ně w rozmluwě pokračowal, wždy s welkou důmyslnosti úsudek swůj přednássel i pro stranu odpornou wsseliké důwody shromáždujíc, by prawda tím jasněji prosswítala, se srdečnou wssak radostí wždy skládaje zbraň swou, když Augustin prawdu wítězně prowedl. Nejněžnejssí přátelstwí jewí se w každém slowu rozmluw jejich. Alypius kdy mluwí, mluwí wždy dle přeswědčení swého, powědom cíle, ku kterémuž usiluje;

mluwí co přítel k příteli, jehož ſtraſti a boje duchowné wěrně wždy ſdílel, mluwí k příteli, o jehož ducha mohutnoſti přeſwědčen jeſt a u něhož w pochybenſtwích ſwých poučení hledá. Auguſtin, owſſem powědom ſobě duchowé přewahy ſwé, mluwí opět k příteli, jehož ze ſrdce miluje, o němž mnohdykráte prawí, že co do mrawů wždy býwal lepſſím a daleko nad ním, jehož mužnou odhodlanoſt a uſilownou ſnaženliwoſt wždy chwalně wynáſſel. Též také ſw. Monika, ačkoliw owſſem ſe neznala w zadrhlech otázek filoſofických, častěji w rozmluwách ſpoleěných míwala podíl, čehož i Auguſtin welice ſobě přál. Wědomoſti filoſofické nahradil byſtrý rozum její a častěji ſe ſtalo, že mužowé po dlouhých oklikách a teprw po pracném namáhání prawdu nějakou wyſkoumali, kdežto Monika při žiwé wíře ſwé ku překwapení wſſech prawdu hned nalezla a ji tak jaſně wyſlowila, že Auguſtin a přátelé jeho nemálo ſe ji obdiwowali. Adeodatus též s obzláſſtní byſtrotou ducha pronáſſel úſudek ſwůj. Auguſtin a ſw. Monika wychowáwali ho u wíře křeſťanſké, kterouž čiſté ſrdce jeho ſe zbožnou horoucnoſti pojímalo.

Z rozmluw těch ſeſtawil Auguſtin prwní ſpiſy ſwé a ſice tak, že beze změny přijal wſſe, cokoliw mluweno bylo aneb ſe dělo. Cokoliw ſe mluwilo, hned napſáno jeſt, dílem aby ſe zwědělo, kam až řeč neb rozmluwa byla doſpěla, dílem proto také, že Auguſtin ſám ſebe ſſetřiti chtěl w nemoci ſwé! Spolu chtěl též mladíky rozmlouwající ku wětſſí pozorноſti po-

wzbuditi, ant jim napřed oznámil, že wsseliké jejich projádřeni napsáno bude. Potom sám wýsledky a wýpisky rozmluw činěných jen w lepssi pořádek uwedl a něco málo jen pooprawil, obzlásstě řeči Licentia a Trigetia, kde toho potřeba žádala. Podle toho také dlužno spisy ty posuzowati; powstaly z rozmluw při rozličných příležitostech činěných a přísné jednoty myssléněk nemožno w nich hledati.

Když byl Augustin poznal neprawost učeni Manichowského, bloudil po delssi čas w pustinách plané filosofie Akademické, jejižto nejwyssi zásada byla: že člowěk prawdy nikterak dosici nemůže. K témuž bludu i přátely swé byl swedl. Teď ale již milosti Boži k poznání prawdy dospěl a w ni se kochal; jak tedy mohla státi zásada ta, na nejwýsse odporujici wnitřnímu přeswědčeni jeho! A proto ustanowil soustawu Akademiků proskoumati, a z bludu je uswědčiti. A chtěje spolu žáky swé w učených hádkách cwičiti, počal s nimi jednoho dne o Akademicích rozmlouwati.

Na otázku jeho, zda-li dlužni jsme prawdu poznati, odpowidali wssickni jednosworně, že ano! Když wssak dále tázal se, zda-li by poznání prawdy též potřebné bylo, kdybychom i nepoznawsse ji blaženi býti mohli, odpowědi se již nesrownáwaly. Licentius a Nawigius twrdili, že stanowiska Akademiků že blažený jest, kdo prawdu wyhledáwá, byť ji také nenaleznul. Trigetius naopak dowozowal, že ten toliko blažený jest, kdo prawdu nalezl. Augustin přispěl rokujícím, wyswětliw jim, že blaženě žije, kdo žije podle toho, co jest w člowěku nejwznessenějssi, totiž podle ducha aneb rozumu, a že moudrost jest uměni wěci lidských a božských. Wssak i wyswětlením tím nemohly se strany odporné

shodnouti a taktéž bez walného prospěchu zúčastnil se i Alypius w zápasu umělém, až konečně, k wšeobecné žádosti, Augustin počal sám zásady Akademiků posuzowati. Prawil, že nejwyšší powinností každého jest, prawdy hledati. Mudrc Akademik wšak že nemá ničemu přiswědčowati, a wůbec wyznati, že nic newí. Tyto dwě wěci ale jsou sobě na odpor. Neb jak může moudrým slouti, kdo nic newí, a ničemu nepřiswědčuje? Či jest moudrý, kdo moudrosti nemá? A ničemu se nemá přiswědčowati? Tož ani prawdě samé? To wšak na nejwýšse odporuje rozumu. Kdo by si zamilowal moudrost, wí-li již napřed, že k cíli nikdy nedospěje, že prawdy a moudrosti nikdy nenalezne, a že tedy wšeliké usilowání o ni zhola a naprosto marné jest?! Kdo by po wšechen čas žiwota swého dle zásady Akademiků se spravowal, a prawdu wždy hledal a nikdy ji nenalezuul, co činiti bude na konci žiwota swého, w němž mu nikdy nezaswítilo slunce prawdy? Nebude wůdcům, ba raději swůdcům swým zlořečiti, an nenalezuuw, po čemž toužil, konečně sobě zoufati musí? Ostatně ale zásada, že člowěk prawdu a wůbec nic poznati nemůže, již sama o sobě jest bludná. Neb poznáwáme skrze smysl zewniterný a wniterný. Ačkoliw ale smyslowé (zewniterní) člowěka klamati mohou, přece z toho nejde (jak Akademici dowozowali), že wždy klamají, an to na nejwýš odporuje smyslu obecnému. A byť by nám také smyslowé ti jistého poznání neposkytowali, wíme, že prawé sídlo poznání wšeliného jest w duchu lidském, kterýž od Boha potřebných k tomu schopností obdržel. A proto také rozum lidský (filosofowé) mnohé zásady wyslowil, které buď samy o sobě prawdiwé jsou, aneb z jiných jako následek wyplýwají. A proto může také člowěk prawdu nějakou poznati, a je-li tomu tak, musí jí nutně též přiswědčiti. Nadto i zásady Akademiků zničují wšelikou mrawnost, an se jimi každý zločin ospravedlnit dá.

Alypius byl w řeči swé podotknul (wyzn. III. kap. 5, 6), že welmi nesnadno jest, prawdu nalezti, a

že Bůh sám toliko ji zjewiti a člowěku ukázati může. Augustin opakowal slowa ta a prawil: „Nejenom stručně ale i zbožně tak jsi powěděl. W celé nassi rozmluwě neslyssel jsem nic milejssího mně, nic wážnějssího a také nic prawdiwějssího.“ Dále připomenuw spravedliwé zásluhy Platona a Aristotela, doložil takto: Nebyl wssak rozum lidský a byť by i sebe důmyslnějssí, dostatečen, oswětlit dusse nasse, temností tolikerých bludů zaslepené a očistiti je ode possikwrn nečistých, kdyby sám Bůh nejwyěssí se nebyl snížil až ku tělu lidskému, a nebyl powzbudil nás netoliko učením, alebrž i příkladem swým a nebyl schopnými učinil nás, prohlédnouti k wlasti nebeské, aniž by k tomu potřeba bylo rozepři učených hádek (filosofických). Ostatně jistí jest, že dwojí pohnútkou k učení a poznáno wedeni býwáme: wážností totiž a rozumem, a proto tedy toho se držím nezwratně: žeť nikdy nesmím opustiti wážnost Christa Ježíše, neboť wětssí nenalezám“ — (Wyzn. III. kap. 19, 20).

Augustin po dlouhý čas sám mluwil a již se bylo zetmělo. Wssickni poslouchali s napnutou pozorností, obzlásstě ale mladíci žádostiwě očekáwali, zda-li Alypius dalssí námitky činiti bude. Tento ale upřímně prawil: „Nikdy jsem jesstě nepocítil také radosti, jako dnes, kdy jsem přemožen byl. Neočekáwejte tedy, přátelé moji, že opět namítati budu, nýbrž w jisté náději učmež se wespolek. Neb, ejhle, mámeť wůdce, kterýž nám odhalí wsseliká tajemstwí prawdy.“ Slowy těmi byla rozmluwa ukončena.

Wýpisky rokowání toho sestawil Augustin we tři knihy, nadepsané: „proti Akademikům“ a wěnowal je Romanianowi, na důkaz wděčnosti a wroucné úcty swé. Romanianus byl tehdy pro ztrátu jmění swého we welkých strastech a proto ho Augustin w úwodnim připisu těssí, že strasti tyto zajisté k do-

brému prospívati budou, an mu připomínají život wyssí a wznesenější, w kterémž není žádných statků pomíjejících. Prosí ho, aby tedy o prawdu a moudrost usilowal, že ji jistotně nalezne, bude-li Boha o ni prositi, a slibuje mu, že každodenně w modlitbách swých na něho zpomínati bude. Konečně připomíná, že nadřečený spis mu poskytne zřejmé důkazy pilnosti a wědeckého pokroku synů jeho.

W předesslém rokowání byl Trigetius proti bratru swému dowodil, že ten toliko blaženým jest, kdo prawdu a moudrost již naleznul. Augustin podotknul, že zásada ta bludům Akademickým z konců protiwna jest, a že tedy o ní zlásstě rokowati bude, a sice dříwe jesstě, než rozmluwy proti Akademikům ukončeny budou. Přissel totiž den 13. listopadu a Augustin slawil toho dne narozeniny swé. Sw. Monika připrawila hostinu poněkud skwostnější, a Augustin slíbil přátelům swým hostinu duchowní. Matka jeho, Nawigius bratr jeho, syn Adeodatus, Licentius a Trigetius, Lastidianus a Rustikus, bratranci jeho, sessli se toho dne w lázních, poněwadž počasí bylo possmourné. Augustin počal otázkou:

Toužíme-li pak wssickni po blaženosti? Tomu přiswědčili wssickni. Což se wám zdá, jest blaženým, kdo, co chce, nemá? Nikoliw! Kdo tedy, co chce, má, blažený jest? Swatá Monika odwětila: Kdo dobré chce a má, zajisté blažený jest, kdo zlé žádá, byť by ho i dosáhnul, neblahý jest. Augustin překwapen odpowědí tou, zwolal: Matko, ty jsi se až na wrch moudrosti (filosofie) powznesla, a přidal, že ani ten blaženým býti nemůže, kdo statky pomíjející jen žádá; neboť wždy mu bude obáwati

se, že je opět ztratí. Bázeň wssak s blažeností se nesrownáwá. I tuto oswědčila Monika zbožnou mysl swou, an doložila: Byk by také jist byl a bez bázně, že statky ty nikdy neztratí, přec jimi nasytiti se nemůže. Wždy bude neblahým, poněwadž wždy potřebným a nuzným.

Augustin. Kdo tedy chce blažen býti, musí žádati a míti statky wěčné a nepomíjející. A které to jsou? Wssickni zwolali: Bůh! Augustin. Kdo tedy Boha má, blažen jest! Wssak ale, kdo má Boha? Licentius. Boha má, kdo dobře žije. Trigetius. Boha má, kdo činí, co Bůh přikazuje! Adeodatus. Boha má, kdo ducha nečistého nemá. Monika přiswědčowala odpowědím těm, nejwíce wssak slowům Adeodata. Rozmluwa tato měla se odročiti. Aug. ale z nenadání přidal: Počali jsme rozmlouwati o filosofii Akademikůw a hle, boj proti nim již ukončen jest. Lic., Trig. a Nawigius s podiwením powstali a naslouchali, když Aug. pokračowal: Patrně jisto jest, že blažen není, kdo, co žádá, nemá; a žádný zajisté nehledá, čehož by nalézti nechtěl; Akademikowé wssak wždy hledají pravdy, chtějí tedy naleznouti ji; a přec jí nenalezají (twrdíce, že člowěk ji nalézti nemůže), a odtud wyplýwá, že nemají, čehož žádají a konečně tedy že nejsou blaženi. Moudrý ale spolu jest i blažený; Akademik tedy není blažený ani moudrý. Wssickni přiswědčili, jen Licentius se odmlčel; když ale ostatní naň doléhali, rozhorlen jakši zwolal: Zajisté jest blažen, kdo, co žádá, nemá! A když Aug. rozkázal, by odpowěď ta jeho zapsána byla, opět zwolal: Neprawil jsem to! Aug. na to pokynul a Lic. odwolal řka: Prawil jsem. Zastyděl se, že byl hájil wěc nemožnou. Mezitím wssak pozorowal Aug., že ostatní nerozuměli, o čem řeč byla a že s podiwením jen naslouchali slowům w prudké řeči pronesenym. Pousmál se tedy na matku, tázající se: Powěz „přece také nám, co jsou to za lidé, ti Akademici a co chtějí?" A když Augustin zřetelně byl wyswětlil, zwolala: Ach, ti lidé jsou padouněci!', Na to powstala a již odcházela; a wssickni s hlasitým smíchem sledowali ji.

Na zejtří opět wssickni se shromáždili a Aug. tázal

se Adeodata: Kdo tedy nemá ducha nečistého? Adeodat. Ten, kdo čistě žije. Aug. A kdo žije čistě, ten, kdo nehtěssí w ničem, neb ten, kdo nepočestného swazku jen se wystříhá? Adeodat. Jak může čistý býti, kdo toho jen by se wystříhal, ostatními wssak hříchy by sebe prznil? Ten jest w prawdě čistý, kdo k Bohu touží a Jeho samého se drží. Kdo tak žije, doložil Aug., žije dobře, a kdo chce dobře žíti, musí takto žíti. Podobalo se, že otázka již dokonale rozřessena jest, Aug. wssak pojednou nowou stránku objewil. Tázal se totiž: Jestiť to wůle Boží, aby člowěk hledal Jeho? Ano, přiswědčili wssickni. A kdo Boha hledá, žije snad zle? Nikoliw. A kdo ducha nečistého má, snad Boha hledá? Nikoliw! Kdo tedy Boha hledá, činí, co Bůh přikazuje, a žije dobře a ducha nečistého nemá, přec ale Boha jesstě nemá? Co o něm soudíte? Wssickni byli překwapeni, widouce, jak přiswědčowáním swým zawedeni jsou! Monika wssak bez rozpaků hned odwětila: „Wždyť ale nemůže k Bohu přijíti, kdo ho nehledá!" Owssem, prawil Aug. Wssak, kdo posud hledá, k Bohu jesstě nepřissel, ačkoliw dobře žije. Nikoliw tedy, kdokoli dobře žije, již Boha také má. Monika: Mně se zdá, že kdo dobře žije, Boha má milosrdného, kdo ale zle žije, pozná w něm soudce přísného." Aug. Wčera tedy neprawě připusstěno bylo, že blažený jest, kdož Boha má. Neb bylo řečeno, že každý člowěk Boha má, a přece není každý blažený. Musíme tedy přidati, prawila Monika, kdo má Boha milosrdného! Nawigius ale nechtěl přiswědčiti, obáwaje se, že Augustin z toho bude uzawírati, že Akademik také blažený jest. Nemohu twrditi, prawil, že by u Boha w nenáwisti býti mohl, kdo ho hledá a jestli tomu tak, budeť jemu i milosrdný, a kdo má Boha sobě milosrdného, blažen jest. Budeť tedy blažen, kdo hledá; kdo ale hledá, nemá posud, čehož chce, a bude tedy také blažený, kdo, co žádá, nemá; wssak ale práwě to wčera za nesmyslné jsme prohlásili. Trigetius byl w nesnázích newěda jak odpowěděti, ana sw. Monika rozhodně zwolala: Kdo dobře žije, má Boha sobě milosrdného, kdo ale hledá Boha, ačkoliw ho posud nenalezl, přece bez Boha není!

Tomu wssickni wděčně přiswědčili, a Augustin doložil, aby je z pochybenstwí toho wywedl: Kdo Boha již naleznul (k dokonalému poznání Boha dospěl), má Boha sobě milosrdného a jest blažen; kdo Boha posud hledá, má také Boha sobě milosrdného, ačkoliw jesstě blažen není; kdo wssak hříchami od Boha se wzdaluje, není ani blažen, aniž má Boha sobě milosrdného.

Rozřessení takowé wssem bylo milé a wolně uposlechli, když Aug. dalssí rozmluwu na přissti den odložil. Pěkné počasí podzimní toho dne bylo příčinou, že se wssickni na oblíbené místo, na louku blíže statku odebrali a pod stromem se usedli. Aug. počal: Matka má wčera prawila a w tom wssickni s ní se shodujeme: že každý, jemuž se něčeho nedostáwá, jest také i neblažený. Teď wssak otázati se dlužno, jestli neblaženec wždy také potřebným (nuzným) jest? Odpowěd prawou pak nalezneme, když wyswětlíme, kdo blaženým jest. Blažen zajisté jest, kdo potřebný není. Jisto tedy jest, že každý, kdož potřebný, také neblahý. Netřeba tu snad lekati se toho, že moudrý mnohých wěcí, n. p. pro tělo swé, zapotřebí má. Co moudrý bude jich užíwati, když je má, nemá-li jich ale, nebude ho nedostatek wěcí těch kormoutiti. Než ale wizme, zda-li každý, kdož neblahý, také potřebný jest. Dejme tomu, že jest člowěk tak oplýwající bohatstwím (jakýchž mnoho nalezáme), že si wětssího ani žádati nechce, takowý zajisté potřebný není?! Owssem že při tom může se obáwati ztráty jmění swého! Sw. Monika tuto nadssené zwolala: Nemohu zúplna porozuměti jak se wěc ta má, ale boháč ten, který jak jste prawili ničehož wíce si nežádal, již proto, poněwadž obáwal se ztráty, moudrosti zajisté neměl. Což snad jenom tenkráte jest potřebným, když nemá stříbra a peněz, když ale nemá moudrosti, potřebným by nebyl? Nad odpowědí tou wssickni s podiwením zaplesali a Aug. sám neobyčejně pohnut oslowil přátely takto: Wizte jaký to rozdíl mezi přeswědčením nabytým z wěd mnohých a rozličných a mezi dussí w Bohu ustálenou! Neboť odtud jen pocházejí slowa ta, jimž se takto obdiwujeme! Licentius obzlásstě s nadssením ustawičně

wykřikoval: Není zajisté wětssí a horssí nuzoty, než nemíti moudrosti; kdo ale moudrost má, wssecko má! Aug. na to doložil: „Duchowná jest nuzota, nemá-li kdo moudrosti, nikoliw moudrosti plané, nýbrž oné prawé, kteráž žiwot lidský we wssem řídí a sprawuje. Moudrost ta jest prawé bohatstwí ducha, an učí člowěka mírnosti a ustanowuje prawidla žiwota mrawného, tak že z bohatého zdroje jejího bez přestání čerpá, a jakož hříssnými pochotěmi opowrhá tak i přílissných a zbytečných starostí se ochraňuje. Kde jest ale moudrost, leč jedině moudrost Boží?! Z Božského naučení poznali jsme totiž, že syn Boží jest moudrost Boží a syn Boží zajisté jest Bůh! Boha má, kdož blaženým jest! A co jest moudrost leč jedině prawda! Pročež nemůže Boha míti, kdo nemá Syna Božího, jenž o sobě prawí: „Já jsem prawda“ Kdo tedy skrze Syna Božího Otce naleznul, ten w prawdě blažen jest. Wždyk cítíme w sobě hlas mocný, powzbuzující nás, abychom na Boha pamatowali, Jeho hledali a horoucně po něm žíznili, a hlas ten ze samého zdroje moudrosti se nám prýssti. Swětlo to do wnitra nasseho wyšílá ono slunce milostné, Jehož jest prawda wsseliká, kterouž mluwíme, i tenkráte, když okem jesstě slabým a nezdrawým k Němu pohlednouti usilujeme, abychom celého s bázní a třesením spatřili, kterýž jest zajisté Bůh, Bůh we wssem a nejwýsse dokonalý, Bůh wssemohoucí! Dokud pak hledáme a dokud z plnosti zdroje toho jsme se nenasytili, wyznejme, že jsme jesstě nedospěli k míře swé (t. j., že se nám jesstě nedostalo oné plnosti poznání Boha a prawdy) a že ačkoliw nám Bůh již pomáhá, dokonalé moudrosti a blaženosti posud jsme nedosáhli. Tato tedy jesti úplná sytost dussí, tato prawá blaženost, zbožně a dokonale poznáwati, kým weden býwáš ku prawdě, jaké to prawdy požíwáš a čím spojen jsi s dobrem nejwýssím. A tři tyto wěci ukazují těm, kteříž rozumějí, jednoho Boha, bytost jednu.“

Aug. nadssené přednesl slowa ta a Monika w tiché blaženosti naslouchala. W okamžení

tom cítila newýslownou radost a odměnu přehojnou za tisíceré slzy, jež pro syna byla prolévala. Co Aug. slowy jí sice méně srozumitelnými mluwil, mocně se ozýwalo w srdci jejím a plynulo z utroby duše její. Pročež jakoby k wíře swé byla procitnula a překonaná sw. zápalem začala poslední slowa zpěwu Ambrosiánského zpíwati: „Spasiž Trojice ty, jenž tě prosí," a doložila: „Zajisté w prawdě ten jest žiwot blažený, žiwot dokonalý, ku kterémuž dospěti žiwou wěrou, nadějí čilou a horoucí láskou pewně doufáme." Wšickni plesali radostně a welebili Boha! „O jak bych sobě přál," wolal ještě Trigetius, „bys nám každodenně takou hostinu připrawil!"

Rozmluwy tyto sestawil Augustin we zlásstní knihu a nadepsal ji: O žiwotě blaženém. Wěnowal ji Theodorowi *), jenž netoliko wznešenosti rodu a prawou nábožnosti, nýbrž i wědeckým wzděláním wynikal. S wděčným srdcem připomíná mu Aug., že po sw. Ambroži jemu nejwíce powinen jest za poznání prawdy kat. Prosí ho, by spis ten laskawě přijal na důkaz upřímné wděčnosti, a jemu i budoucně přízni swou napomáhal a přátelskou rukou dále wésti jej ráčil, až by milost Boží úplného poznání prawdy popřála.

13. Spisy Augustinowy „o řádu" a „samomluwy."

Žiwot Augustinůw na osamělém dworci Kasíciackém poskytuje nám obraz w každém

*) Sr. o něm na stránce 126.

ohledu milostný. W kruhu přátel swých, na louce pod stromem, widíme a slyssíme již budoucího učitele církwe kat. To nám patrně projewují řeči jeho, nadchnuté sw. láskou ku prawdě, činěné s nadssenou wýmluwnosti a bystrosti rozhodnou. Upřímná láska panuje w milém tomto kruhu, každý koná swědomitě práce swé; Aug. laskawosti dojemnou řídí a spráwuje každého. Obzlásstně milostný jest pohled na sw. Moniku, kteráž nejenom co starostliwá Marta o wssecky pečuje, nýbrž i w učeném rokowání podíl má. Augustin pečliwě též k tomu prohlédá, kdy se mu dobrá příležitost nahodí, aby swěřené sobě mladíky netoliko ku wzdělání wědeckému, nýbrž i mnohem wíce ku poznání prawdy kat wedl. Pročež záhy již po ukončených rozmluwách o životě blaženém opět počal s nimi rozmlouwati o předmětu, k jehož proskoumání zajisté bystrosti rozumu a důmyslnosti na nejwýsse zapotřebí jest.

Za jedné noci totiž, když na lůžku seděl a podlé obyčeje swého soukromně rozjímal, pozorowal nestejný tok potůčka, na blízku tekoucího. W tom znamenal, že i Licentius se probudil a když se po příčině toho tázal, i Trigetius na lůžku swém powstal. Aug. tedy „wida celou sstolu swou shromážděnou" obou se tázal, jaká by to byla příčina nestejného toku a zwuku odtud pocházejícího, anto prý w dobu tu nepozorowati, že by snad kdo w potoku pral neb po něm chodil. Lic. odwětil, snad že listí se stromů do wody pádá a někde zastaweno proudem najednou odneseno býwá. Aug. pochwálil ho za to řka, že se tomu již po delssí čas diwil, a že příčinu toho žádnou wypátrati nemohl. Ty jsi se tomu ale nediwil. Lic. Wždyť k tomu není příčiny. Já ale tobě se diwiti musím. Aug. A proč? Lic. Že ty se

diwíš! Aug. Proč se tedy něčemu diwíme? Mám za to, když se něco stane, co od patrného řádu příčin se odssinuje! Lic. Od patrného, to připousstím, neb mimo řád nic se neděje. Aug. pochwálil jinocha za odpowěd tu, neb ji byl nikterak neočekáwal, a řekl: Žádám, abys setrwal stále při wýpowědi té, neb pokusíme se wywrátiti ji. Nejprwé namítal, že k. př w přírodě mnohé wěci náhodou pouze se dějí, jako na př. listí se stromů že náhodou do wody padá, načež Licentius důmyslně dotwrzowal, že listí w ustanowený čas se stromu padati musí a příčina toho že známa jest. A takto wůbec wssecko w přírodě za jistou příčinou, za ustanoweným řádem že se děje, ačkoliw lidem tato často známa není. Aug. Jest-li wssecko wůbec řádem takým ustanoweno jest a wssecko za jistou příčinou se děje, musel by řád ten wssecko též dobře a k dobrému říditi a sprawowati, kdežto naopak w přírodě n. p. nalezáme mnohé wěci, kteréž jak se podobá k žádnému nejsou užitku. Lic. naležitě pochopil důležitost námitky té; odmlčel se a po chwíli zwolal: Kam mne wedeš?! Jak to možná abych já tebe poučowal o předmětu, kterýž jest welké tajemstwí wesskeré filosofie. Skromná byla na to odpowěd Augustinowa: Newywyssuj mne a nesnižuj sebe. Neboť co do filosofie jsemť i já jen začátečník a na tom nezáleží, když se otazuji, skrze koho mi odpowídá Ten, k němuž každodenně wzdychám. A pokračuje tázal se opět: Zdali řád ten dobrý neb zlý jest? Zajisté zwolal Lic. řád ten jest dobrý a wssecko jím ustanoweno jest. Wssecko, dobré i zlé podlé řádu se děje (w řádě tom obsaženo jest), ačkoliw newím, jak to náležitě wyswětliti. Trig. wssak horliwě přiwoláwal: Jak může řád ten i zlo obsahowati? Bůh zajisté miluje řád? Lic. Owssem, wždyť od něho pochází, a s ním také jest. Trig. Takto ale Bůh sám by byl půwodcem zla a milowal by zlé! Lic. w nesnázích hledaje slowa příhodná, jimiž by náležitě projádřil mysslenky swé, prawil: Bůh nemiluje zlo, poněwadž w řádu tom již obsaženo jest, že ho nemiluje. A proto také řád ten nemiluje, poněwadž podle něho nemiluje zlo! Wssak ale zlo, jak by nemělo býti řádem tím obsaženo,

an Bůh ho nemiluje?! Neboť tento jest řád zla, že ho Bůh nemiluje a podlé řádu toho zlo i nutně náleží k celku wesskerenstwa. A jakoby byl naleznul, co hledal, zwolal prudce na Trigetia: Zdaliž není Bůh spravedliwý? Jest, odpowěděl Trig., poněwadž každému podle zásluhy odměňuje. Lic. Jak by ale Bůh mohl odměňowati každému podlé zásluhy, kdyby nebylo rozdílu mezi dobrem a zlem? Wssecko tedy podle řádu toho se sprawowati musí, an Bůh dobré a zlé podle zásluhy odměňuje (kn. 1. kap. 1—8). —

Licentius byl s patrnou rozčilenosti slowa ta pronesl, poněwadž se ale již rozednívalo, odložil Aug. dalssí rokowání. Mladíci powstali, Aug. wssak po delssí čas jesstě trwal na lůžku hojné prolévaje slzy, při rozjímání jak milost Boží mladíka Licentia ku poznání prawdy wedla, po kteréž sám po celý čas života swého práhnul a již po mnohých teprw bolestech byl dosáhnul.

Druhého dne wykonawsse pospolu ranní modlitby swé odebrali se do lázní. Ačkoli mladíci sw. Monice zdělili předmět rozmluwy swé a snažně ji prosili, by se též w ní zúčastnila, nechtěla tomu přiwoliti pro mnohá zaměstnání w domácnosti, tyto že prý jsou důležitějssí.

Aug. wyzwal Licentia, aby wyswětlil, co řád jest. Lic. odwětil: Řád jest to, podle čeho wssecko se děje, co Bůh ustanowil. Aug. Snad i Bůh sám řádem tím weden jest? Když Licentius přisswědčil, Trigetius tomu odporoval, načež Lic.: Nebudeš snad popírati, že Ježíš Christus jest Bůh, kterýž podle řádu ustanoweného k nám přissel, an sám prawí, že Bůh Otec Ho poslal! Jest-li Bůh tedy Christa podle řádu k nám poslal a Chr. Bůh jest, Bůh netoliko řídí wssecko podle řádu, ale i sám řádem tím weden bywá: Trigetius na to: Newím, jak tomu rozuměti. Když o Bohu mluwíme, ne tak na Christa Ježíše zpomínáme, nýbrž wíce na

Boha Otce. Patrněji o něm mluwíme, když zjewně prawíme Syn Boží Načež Licentius s welikou rozhořčeností zwolal: Ty se neslušně chowáš! Což snad popíráme, že syn Boží Bůh jest? Trigetius poznal, do jakého nebezpečenstwí byl přišel neprozřetelností swou, přec ale odwětil: Syn Boží jest Bůh, přec pak w prawém smyslu Otce Boha nazýwáme. Aug. ale napomenul ho řka: Přestaň již! Syn Boží w prawém smyslu Bůh jest Jednotliwé wýpowědi jak obyčejně zapisowaly se, Trigetius wšak hanbil se za slowa swá a nechtěl, aby zapsána byla, čemuž Licentius prudce odporowal Augustin wšak oba za to přísně pokáral. W tom wkročila sw. Monika k nim, tázajíc se, jak dalece již by byli w předmětu swém pokročili? A když Augustin welel otázku tu její napsati, zwolala: Co pro Bůh děláte! Co pak w těch knihách wašich, které čtete, také ženy učené rozmluwy wedou?! Augustin odpowěděl: Filosofie twá se mi nejwíce líbí Neboť wěz, že filosofie nazýwá se láska k moudrosti. A písmo sw., kteréž tak horoucně miluješ, nikoliw filosofy naprosto, nýbrž jen filosofy tohoto swěta zawrhuje. Ze ale mimo tento swět jest ještě jiný newiditelný, prawí Christus sám řka: Králowstwí mé není z tohoto swěta. Neb kdoby chtěl, abychom wšelikou filosofii zawrhowali, nic jiného by nechtěl, leč abychom nemilowali moudrosti. Ty wšak, matko má miluješ moudrost wíce než mne, wím ale také, jak welice mne též miluješ a wím, jak dalece již jsi moudrostí prospěla, tak že se již neobáwáš žádného neštěstí, ba ani smrti — a smrti se nestrachowati, to nejněcnější mužowé pokládají za nejtěžší wěc a za wrch wšeliké moudrosti! Proč bych tedy i já z celého srdce swého neměl býti žákem twým? Monika mlčky poslouchala; po chwíli wšak s něžnou láskawostí a pokorou obrátiwši se k ostatním odpowěděla: Nikdy ještě tolik nenalhal syn můj jako nyní! Augustin ale prosil ji, by i ona dalším rozmluwám přítomna byla, oč i Alypius žádal, kterýž mezi tím w Mediolaně byl a odtud se wrátil. Sw Monika přiwolila, a po několika dnech za pohodlného počasí shromáždili se wšickni opět na louce. Aug.

počal: Řekl jsi, řád že jest řízení, jímž wsse se děje co Bůh ustanowil. Jak Bůh tedy wsse řádem sprawuje? Tak že sám řádem tím weden býwá, neb že sebe wyjma wsse ostatní řádem wede a řídí? Licentius teď již jinak odpowídal, než před tím řka: Kde wsseliké dobro jest, tam není řádu. Neb kde wsseliké dobro, tam také nejwyšší rownost, a ta řádu nepotřebuje. Augustin tázal se: Bůh zajisté wsseliké dobro jest? A když Licentius přiswědčil doložil: Jak tedy možno, že řád, jak jsi prwé prawil, wssecko obsahuje, kdežto teď prawíš: že kde wsseliké dobro, tam že řádu není? Lic. hleděl wyhnouti se odpowědi přímé řka: Jest také zlo a jím se stalo, že řád tento i dobro obsahuje; jakoby byl říci chtěl: Dobro nikoliw samo o sobě, nýbrž jen w poměru swém ke zlu k řádu přináležl. Neboť dobro samo řádem se nesprawuje, nýbrž dobré a zlé. Když ale prawíme, wssecko co jest, owssem nemíníme jen dobré; a pročež prawíme, že wssecko, co Bůh sprawuje, řádem se sprawuje. Augustin wssak chtěje hlouběji u wěc samou wniknouti, tázal se: „Zda-li, co řádem tím se sprawuje, též se pohybuje aneb nepohnuté jest, načež Licentius odwětil: Wsse, což we swětě tom se děje, též pohybuje se, nikoliw ale to, co s Bohem jest, a ten s Bohem jest, kdož Boha poznáwá a to jest prawá moudrost. Za dalšího rokowání o tom wzdalowali se předmětu swého, pročež Augustin jakoby nazpět wolaje, wssech otázal se: Prawil jsi, Bůh že jest sprawedliwý, an rozeznáwá dobré a zlé, a každému podle zásluhy odměňuje; a dobře jsi takto prawil; powěz ale, zda-li Bůh někdy nesprawedliwým byl? Lic. Nikdy, wěčně jest sprawedliwý. Aug. Je-li Bůh odwěčně sprawedliwým, tedy dobré i zlé též wždycky bylo! Tak by se podobalo. Wždyť by nemohlo státi soudu Božího, kdy zla nebylo. Lic. Míníš tedy, abychom uzawírali, zlo že wždycky bylo? Monika: K tomu bych se neodwážila. Licentius neměl dalšího odpowědi. Trigetius wssak takto hleděl nesnadnou otázku tu rozřešiti: Bůh zajisté wždy byl sprawedliwým. Mohlť wždy dobré a zlé rozeznáwati, kdyby ho bylo býwalo (zla) a proto že mohl, byl sprawedliwý. Když ale

se objewilo zlo, bez prodlení trestal ho podle zásluhy, a tenkráte oné sprawedlnosti užil, kterou wždy měl, t. j. Bůh byl sprawedliwý odwěčně, sprawedlnost ale Jeho zjewila se, když zlo, hřích se objewil Monika a Licentius tomu přisiwědčili. Nowá wssak a tím wětssí nesnáze wznikla, když Augustin odwětil: Jak jsi mohl tedy twrditi, že mimo řád ten nic se neděje? Neb že zlo půwod wzalo, to owssem podle řádu Božího se nestalo; když ale půwod wzalo, zajisté řád Boží i zlo obsahowati musí. Z toho by ale sslo, že řád ten wssecko neobsahuje, an by půwod zla dacela z něho wyloučen byl, což prawdě se nepodobá. Jestli ale naopak řád Boží i zlo a sice od počátku již obsahuje, byl by Bůh půwodem zla, což twrditi bylo by zajisté bezbožnosti nejstrásnějssí. Monika na to jesstě doložila: Mám za to, že nic se neděje mimo řád Boží; zlo newzalo sice půwod skrze řád onen, wssak ale sprawedlnost Boží nenechala ho bez řádu, nýbrž podrobila ho řádu zaslouženému.

Wssickni na to se odmlčeli, Augustin wssak pozorowal, že mladíci nemají jesstě dostatečného poznání nauky kat, a že tudyž nemožno o předmětu tom weledůležitém, wssak též i welmi nesnadném dále rokowati. A proto ustanowil, napomenouti je, jak by žiwot swůj dle wůle Boží uspořádati měli. Poněwadž diwojím způsobem k poznání wedeni býwáme, totiž rozumem a wážností (kteráž wážnost opět jest Božská a lidská: Božská ale jest jedině prawá, stálá a nejwýssí) dowozowal, jak každý rozumem prospíwati má. Duch lidský totiž sama sebe poznáwaje a u wědomí swém wěci stwořené prostoumaje k Bohu se powznésti má *), kterýž jest pramen wsseliké prawdy a krása nesstonečná! Wsseliké wědy (obssirně

*) „Duch oddawssí se filosofii," prawí Aug., „tento zachowáwa pořádek, že nejprwé sám do sebe paří a di: Tajemným a ukrytým hnutím jakýmsi wniterným, to, co poznati mám (předměty poznání swého), oddělowati a spojowati mohu, a mohutnost ta rozumem se nazýwá. Co se oddělowati má, leč, co buď za jedno se má, ačkoli není jedno, aneb co jedno není, ač se za to má? A proč se má spojowati, leč aby jedno bylo, pokněž možné? Oddělowáním tedy a spojowáním směřuji k jednotě a miluji ji. Kamen n. př. nebyl

o tom řeč činí, jak půwod swůj wzaly a jakou cenu jednotliwé mají) ku wědě té splýwati mají a pomocí jejich každý ať usilowně hledá prawé poznání, Boha totiž, že konečně snadně bude moci wsselikeré pochybnosti wywrátiti a spolu též poznati, jak a proč zlo we swětě podle řízení Božího trwá! Owssem jsou mnozí, kteříž žiwot swůj wědám nemohou wěnowati; ti se nemají proto kormoutiti, an žiwotem swým nábožným poznání prawdy dosahují. Kdo wssak poměru rozličných wěd nezná, ať o předmětu tak nesnadném (t. j. o poměru zla k řízení Božímu) neskoumá, nýbrž wěrně ať se přidržuje zjewení Božského. Kdo wssak prawdu poznati chce, musíť newyhnutelně nábožností a mrawností wynikati.

---

by kamenem, kdyby příroda částky jednotliwé nebyla w jednotu spojila. Takto i strom, aneb zwíře nějaké, není čím bylo, jestli jednota částek pominula. Přátelé chtějí jedno býti, národ spojuje se w jedno občanstwo, wojínowé w jedno wojsko. Milující usiluje o jednotu s milowaným. A bolest jest proto jen bolestí, že co bylo jedno, oddělowati se má. Wsse tedy směřuje k jednotě." Připomenuw, že člowěk jesti twor rozumný, dále dowozuje nesmrtelnost dusse lidské takto: „Rozum (mohútnost ona ducha), co není snad nesmrtelný? Nebyl wčera prawdiwějssím, než dnes, aniž bude zítra aneb po roku prawdiwějssím, a trwati bude, když i celý swět zhyne. Rozum zůstáwá wždy tentýž, swět ale wčera neměl a zítra nebude míti, co dnes měl. Dnes slunce ani hodinu nezůstalo na jednom místě, an jakož we swětě nic na wždy netrwá, tak i wsse každou chwíli se mění. Je-li tedy rozum nesmrtelný a jsem-li já, který wsse to odděluji a spojuji, rozum, uzawírám, že to, co na mně smrtelné jest, nejsem já. Ano kdyby i duch nebyl rozum, přece, poněwadž já rozumu užíwám, a jím lepssím se stáwám, duch taktéž musí nesmrtelný býti. Ty a mnohé jiné wěci lidský duch skoumá a postupně k žiwotu dobrému nejenom pouze wěrou, nýbrž i rozumem jistým se wede. A když se byl sám w sobě uspořádal we spráwnost krásnou, osmělí se k Bohu samému prohlednouti, k Bohu, který jest zdroj wsseliké prawdy, Otec prawdy. Bože můj! jaké to budou oči, jak zdrawé, krásné, mocné, wytrwalé, jasné a blažené. A co budou widěti? Jak to mám wyslowiti? Znám jen slowa wssední, posskwrněná značením předmětů obyčejných a sprostých. Takou krásu uwidíme, jejížto následowáním wsse krásné jest, takou krásu, že u přirownání k ní wsse ostatní osskliwé jest" (kn. II., kap. 18, 19). Wůbec známo, že Kartesius základní myssléuky filosofie swé čerpal ze spisů sw. Augustina a sice z knih de ordine, soliloquia a de Trinitate.

Pročež s největší horliwostí dbejme o žiwot mrawný. Wždyť by nás Bůh jinak wyslyšeti nemohl. Mrawně ale žijíci zajisté wyslyšíš. Prosimež tedy, nikoliw o bohatstwí, marnou čest a slávu, aneb o wěci pomíjející, nýbrž jedině o to, aby se nám toho dostalo, co nás dobré a blažené činiti může! Aby ale prosba ta s horoucí zbožností Bohu přednesena byla, tebe, matko milá, o přímluwu žádáme; neboť pro wřelé modlitby twé, wěřím a oswědčuji to s jistotou nezwratnou, Bůh mně udělil ducha toho, že za nejwýše kladu, prawdy jedině hledati, a že mimo toho ničehož nežádám, na nic jiného nemyslím, a ničehož nemiluji. A mám naději a nepřestanu doufati, že welké dobro to, po kterémž prozásluhy twé nyní toužím, na přímluwu twou též jistotně dosáhnu (kn. II. kap. 20). Monika w tiché blaženosti mlčela, ostatní blahou naději powzneseni srdečně se radowali a tím se rozmluwa ukončila.

Zápisky rozmluw těch Aug. též podobně sestawil we dwě knihy a nadepsal je: „O řádu, knihy dwě.“ Wěnowal je příteli swému Zenobiowi, s kterýmž o předmětu tom často ústně byl jednal, a k jehož žádosti hlawně se žáky swými o něm rozmluwy ony swrchu uwedené činil. Ačkoli otázka wlastně nebyla rozřešena, měl aspoň Zenobius poznati, že jen duše Bohu oddaná prawdu nalézti může. — Konečně za čas pobytí swého w Kassiciaku wydal Aug. spis, kterýž nám poskytuje nejprawdiwější obraz žiwota jeho duchowního. „Hledaje prawdy,“ jak sám o spisu tom di, „a skoumaje o wěcech, kteréž poznati toužil jsem, tázáwal jsem sám sebe, a sám sobě jsem tak též odpowídal, jakobychom dwa byli, rozum a já, kdežto jsem přece sám jediný byl a pročež jsem dílo to „Samomluwy“ nazwal.

Dlouho jsem přemýšlel a hledal pilně

sebe samého a dobra swého (Boha), hledal jsem, jakéhož zla wystřihati se mám, an tu z nenadání prawí mi, buďto já sám, aneb jiný někdo, buď we mně aneb mimo mne: Wolej o přispění, bys dosáhnul, čehož žádáš a napiš, o čem jsi byl rozjímal." A proto se modlil Augustin takto:

„Bože wssehomíra stwořiteli, propůjč mi nejprwé abych Tebe dobře prosil, pak abych se hodna učinil wy, slyssení twého, konečně abys (mne) wyswobodil. Bože, skrze kteréhož wsse, což by samo sebou nebylo, snaží se býti. Bože, jenž ani tomu, což se wespolek hubí, zahynouti nedáwáš. Bože, jenž jsi z ničehož swět tento stwořil, jejž oči wssech zří býti nejkrásnějssím; Bože, jenž zlo neděláš anobrž činíš, by jsouc, nejhorssím nebylo. Bože, jenž nemnohým k tomu, což w prawdě jest, se ntíkajícím ukazuješ, zlo že jest nicota. Bože, skrze kteréhož wesmír i s nižssí swou stránkou jest dokonalý. Bože, od něhož až k nejzadnějssímu (nejkrajnějssímu) konci neladu není, ant horssí s lepssím souhlasí. Bože, jejž miluje wsse, což milowati může, buď wědomky buď newědomky Bože, w němž jest wssecko, jemuž wssak wesskerého tworstwa ani osskliwost osskliwá není, ani zloba nesskodí. Bože, jenž chceš, by toliko čistí prawdu poznali. Bože Otče prawdy, otče moudrosti, otče prawého a nejwyšssího žiwota, otče blaženosti, otče dobra a krásy, otče postižného swětla, otče probuzení nasseho a oswěty nassí, otče rukojemstwí, jímž, k Tobě bychom se wrátili, napomínáni býwáme!"

Tebe wzýwám ó Bože prawdo, w němž a od něhož a skrze nějž prawdiwé jest, což jest koliw prawdiwé, Bože moudrosti, w němž a od něhož a skrze nějž chápe, cožkoliw chápe. Bože prawý a nejwyšssí žiwote, w němž a od něhož a skrze nějž žije, cožkoliw w prawdě a nejwýš žije. Bože blaženosti, w němž a od něhož a skrze nějž blaženo jest, což jest koliw blaženo. Bože dobro a kráso w němž a od něhož a skrze nějž dobré a krásné jest, což jest koliw dobré a krásné. Bože poznatelné

swětlo, w němž a od něhož a skrze nějž poznatelně swítí, cožkoliw poznatelně swítí. Bože, jehož králowstwí jest wesskeren swět, jakého smysl (tělesný) nezná. Bože, z jehož králowstwí zákon i pro tato králowstwí (swětská) jest wyměřen. Bože, od něhož se odwrátiti padnouti, k němuž se obrátiti wstáti, w němž zůstati státi jest. Bože od něhož se odloučiti wymříti, k němuž se nawrátiti obžiwnouti, w němž obýwati žíti jest. Bože, jehož nikdo neztrácí leč oklamaný, jehož nikdo nehledá leč napomenutý, jehož nikdo nenalezá leč očistěný. Bože, jejž opustiti totéž jest co zahynouti, jejž spatřiti tolik co milowati, jejž zříti rowně jako míti jest. Bože, ku kterémuž nás wíra powzbuzuje, náděje powznáší, láska wáže. Bože, skrze kteréhož wítězíme nad nepřítelem, Tebe prosím! Bože, skrze nějž jsme podosáhli, abychom dokona nezhynuli. Bože, od něhož napomínáni býwáme, bychom bděli. Bože, skrze nějž ode zlého dobré rozeznáwáme. Bože, skrze něhož zlého se warujeme a dobrého následujeme. Bože, skrze nějž nepodléháme protiwenstwím. Bože, skrze nějž dobře slouží me a dobře panujeme. Bože skrze nějž poučeni býwáme, žek cizé jest, co jsme druhdy za swé, žek nasse, co jsme druhdy za cizé powažowali. Bože, skrze nějž na lahůdky a lákadla zlého se newěsíme. Bože skrze nějž maličkosti nás nesnižují. Bože, skrze kterého lepssí nasse stránka horssí podrobena není. Bože, skrze nějž smrt pohlcena bude u wítězstwí. Bože, jenž nás obracuješ. Bože, jenž nás z toho, což není, swlékáš, a do toho, což jest, oblékáš. Bože, jenž nás wyslyssitelné činíš. Bože, jenž nás upewňuješ. Bože, jenž nás ku wsseliké prawdě přiwádíš. Bože, jenž k nám wsse dobré mluwíš, aniž nás nesmyslné činíš, aniž, by se to od někoho stalo, dopousstíš. Bože, jenž nás na cestu zpět wolás. Bože, jenž nás ku dwerím dowodíš. Bože, jenž činíš, by tlučícím otewřino bylo Bože, jenž nám dáwáš chléb žiwota. Bože, skrze nějž žízníme po nápoji, kteréhož když jsme se napili, nikdy nežízníme. Bože, jenž tresceš swět z hříchu, ze sprawedlnosti a ze soudu. Bože, skrze nějž námi nepohnou, kdož nikoliw newěří. Bože, skrze nějž zawrhujeme blud oněch, kteříž zásluhy dussí ničím před Tebou býti míní. Bože, skrze nějž neslouží me slabým a

nuzným wěcem. Bože, jenž nás očisťuješ a k nebeským připrawuješ odměnám, přispěj mi o milostiwý!"

„Cožkoliw mnou řečeno bylo, Tys jediný Bože, Tyť přibuď mi na pomoc, jedna wěčná, prawá bytosti, w kteréž žádná neshoda, žádný zmatek, žádná pomíjitelnost, žádný nedostatek, žádná smrt. Kdež nejwyšší swornost, nejwyšší jistota, nejwyšší stálost, nejwyšší plnota, nejwyšší žiwot. Kdež ničeho neschází, ničeho nezbýwá. Kdež kdo plodí a ten kterého plodí, jednoť jsou. Bože, jemuž slouží wšse, což slouží, jehož poslušna jest wšseliká dobrá dušse. Jehož zákony otáčejí se polowé, obíhají hwězdy, slunce wládne dnem, měsíc wéwodí nad nocí; a wešskerý swět skrze dny, střídáním jwětla a noci, skrze měsíce, přibýwáním a ubýwáním luny, skrze roky, posloupností jara, léta, podzimu a zimy, skrze doby dokončeného běhu slunečného, skrze welké kruhy těles nebeských, náwratem (totiž) jejich k wýchodu swému, welikou stálost wěcí, pokud smyslná hmota připouští, pořádkem a wýwojem časů ostříhá. Bože, jehož zákony we swětě založenými nedowoleno, by pohyb nestálý wěcí měniwých pomaten byl, ant uzdou obcházejících wěků wždy k obrazu stálosti zpět se wolá; jehož zákony wůle dušse swobodna jest; dobrým odměna, zlým pak tresty stálou weskrz nutností wyměřeny jsou. Bože, od něhož se prýsstí až na nás wšse dobré, jimž odwracuje se od nás wšse zlé. Bože, nad nějž ničeho, bez něhož ničeho není. Bože, pod nímž wšsecko jest, w němž wšsecko jest, s nímž wšsecko jest. Kterýž jsi učinil člowěka k obrazu a podobenstwí swému, což, kdo sebe sama poznal, uznáwá. Wyslyš, wyslyš, wyslyš mne Bože můj, králi můj, otče můj, půwode můj, náděje má, majetku můj, chloubo má, domowe můj, otčino má, spáso má, swětlo mé, žiwote můj! Wyslyš, wyslyš, wyslyš mne oním způsobem swým nemnohým člowěkům dokona známým!"

„Již Tebe jedině miluji, Tebe jedině následuji, Tebe jedině hledám, Tobě jedině sloužiti hotow jsem, jelikož Ty sám sprawedliwě wládneš, Tobě poddán býti žádám. Porně mnedle a přikaž, cožkoliw ráčíš, než ale uzdraw a otewřiž ussi mé, jimiž bych hlasu Twého slyssel; uzdraw a otewřiž oči mé, jimiž bych kynutí Twá

uzřel. Wyhoštiž ze mne blouznění, bych poznal Tebe. Rci mi, kam bych se ohlednouti měl, bych Tě uzřel, a wssecko, cožkoliw poručíš, doufám, že učiním. Přijmiž, prosím, poběhlíka swého, Pane, nejmilostiwějssí Otče: jižjiž dosti snad potrestán jsem, dosti nepřátelům twým, jež za podnož máš, sloužil jsem, dosti snad klamům za hříčku byl jsem. Přijmiž mne, před nimi prchajícího sluhu Twého; wždyť i oni, když jsem před Tebou prchal, co cizince mne přijali. K Tobě žek mi jest se nawrátiti tussím: nechať otewrou se mně tlukoucímu dwéře Twé, jakbych k Tobě dospěl, poučiž mne. Ničehož jiného nemám leč wůli, ničehož jiného newím, leč že jest pohrdati nestálým a pomíjitelným, a jisté a wěčné wyhledáwati. Toť činím, Otče! poněwadž to jediné wím, než ale jak k Tobě se dostati možno, newím. Ty přispěj mi, Ty ukažiž, Ty posily popřej. Wěrou-li Tě nacházejí, kdož k Tobě se utíkají, wíry dodej; ctností-li, ctnosti; wědou-li, dodej wědy. Rozmnož we mně wíru, rozmnož náději, rozmnož lásku O podiwuhodná, ó zlásstní dobroto Twá!

K Tobě se uchází, a jak bychom k Tobě uchází se měli, o to Tebe zase žádám. Neb Ty když opustíš, hyneme, wssak ale neopustíš, jelikož jsi nejwyssí dobré, kteréž žáden dobře nehledal a nikterak nenalezl. Každý ale dobře hledal, jemuž Ty jsi dobře hledati dal. Nechať já, Otče! Tebe hledám, wybawiž mne z bludu; ať hledajícímu mne Tebe nic jiného před Tebou nepotká. Jest-liže po ničem jiném netoužím než po Tobě, nechať mnedle Tebe, Otče! již naleznu. Pakli ale touha we mně jest po něčem zbytečném, Tyť sám očistiž mne a učiň hodna widění Tebe. Ostatně co se týká spasení tohoto smrtelného těla mého, pokud newím, což mně z toho užitečno jest, neb těm, kteréž miluji: Tobě to poněchávám, Otče nejmoudřejssí a nejlepssí, a o to — k čemu na čas mne napomeneš — žádati budu; toliko Twou nejwznessenějssí wzýwám milostiwost, abys mne zcela k sobě obrátil, a nedal ničemu překážeti mně k Tobě směřujícímu, též abys poptál, ať, pokud tělo toto miti a nositi budu, čistým jsem, welikomyslným, sprawedliwým, opatrným a dokonalým milowníkem a zna-

telem moudrosti Twé a hodným přebýwání Twého, pak obywatelem nejblaženějšího králowstwí Twého: staň se, staniž se!"

W modlitbě té žádal, poznati Boha a sebe samého. A skoumaje, jakým způsobem poznáni toho dosíci lze, nalezl, že předewšším zapotřebí jest, aby duše člowěkowa byla zdrawá, t. j. aby netoužila po wěcech pozemských a pomíjejících. Dále potřebuje wiry, poněwadž wěřiti musí, že, dokud jest nezdrawá, Boha poznati nemůže, náděje, an musí doufati w uzdraweni swé, a lásky, poněwadž musí milowati swětlo Božské. Wiry jest w tomto žiwotě wždy zapotřebí, poněwadž smyslnost prawdu často w pochybnost uwádí, taktež i náděje, která duši, mnohé obtíže těla snášející, powznáší doufáním žiwota budoucího. Wira wšak jednou, w žiwotě budoucím, přestane, poněwadž tehdá prawda samojediné panowati bude, tak též i náděje přestane, poněwadž duše dobro nejwyšší již míti bude, a jen láska jediná bude trwati na wěky.

Boha wšak a sebe samého poznati lze jedině skrze prawdu, kteráž jediná jest a wždy zůstane, an jí není u wěcech smrtelných a pomíjejících; neb ty toliko wěci (prawdiwě) jsou, které jsou nesmrtelné. Člowěk má jisté wědomí, že jest, že žije a že poznáwá. Bude ale wždy žíti? Jest duše jeho nesmrtelná? O otázce té rozjímaje, pouští se w hluboká rozjímání nesmrtelnosti ducha lidského. Neb je-li nesmrtelný, tak uzawíral, prawdu zajisté pozná, a poznání toho nikdy nepozbude. A proto tá-

zal se: „Může-li prawda kdy pominouti? Nemůže, nikdy. Dejme tomu, že by skutečně kdy pominula, bylo by zajisté to prawda, že pominula. An nic nemůže jiným způsobem prawdou býti, leč skrze prawdu a že prawda w tom jest, a proto tedy prawda w každém případě zůstane a nikdy nepomine. A prawda má jisté sídlo swé w duchu lidském, neb každá wěda jest prawda a jest w duchu lidském, nikoliw jako swětlo nějaké k duchu přiwěssené, kteréž by zhaslo při smrti člowěka; nýbrž prawda, wěda, nerozlučně, nerozdilně s duchem spojena jest a musela by pominouti, takřka rozplynouti se, kdyby duch pominul, což ale státi se nemůže, an prawda nikdy nepomine a tudíž i duch lidský nikdy nepomine" *).

*) Owssem že při dowozowaní tom rozličné se wyskytnuly námitky; tak n př. strom že jest, prawdiwé jest a přece pomijí. Pročež rozjímal obšírněji o swědectwí wědomí ducha a o swědectwí smyslů (smysl a já, praví, není totéž) a o tom, co jest prawdiwé a neprawdiwé, až konečně nalezl, že neprawdiwé jest, což prawdiwé napodobniti usiluje, ač ho nemůže docíci, a z toho odwozowal, že prawda toliko w nepomíjejícím jest, u wěcech wssak pomíjejících nikoliw plnost neb celá prawda, nýbrž jen jakoby odlesk aneb nedokonalý obraz prawdy. Od Boha nadán jest duch lidský onou schopností a k tomu powolán, by se powznesl nade wěci zemské, pomíjitelné, a dospěl ku poznání neviditedlných, ku poznání prawdy nesmrtelné a Boha samého. Jakož tedy prawda nesmrtelná jest, tak též i duch. Druhá námitka byla, že nemnozí lidé wědou se honositi mohou a i tito že teprw učením ji nabýwají, z čehož by sslo, že jakož wěda do ducha lidského wchází, tak i odchází, jako kwět nebeský, kterýž na čas jen ducha ozdobil, potom pak do nebeské wlasti swé se navracuje. Opíraje se o nauku Platonowa, chtěl námitku tu wywrátiti, dowozuje, že poznání wědy není, leč rozpomenutí se, zjewení se wědy w duchu již jsoucné a w něm ukryté, tak, jakoby učící se wědu a wědy w duchu swém takřka zajatý wydobýwal. Později poznal že nemůže státi důwod takowé,

14. Křest sw. Augustina. Spis jeho „o nesmrtelnosti duše". Smrt sw. Moniky.

Onu dobu, když Augustin w blažené soukromnosti žil na dworci Kasšiciackém, wšim práwem powažujeme za bohatý kwět, z něhož se wywinula napotomní welikolepá činnost jeho. Sotwa byl wybředmul z propasti bludů Manichowských, sotwa byl počal prawdu hledati s touhou nejwřelejší, již se obdiwujeme hluboké moudrosti a rozsáhlé učenosti jeho. W plné míře se mu dostalo odměny za horoucí lásku, s jakouž wzdychal ku zdroji wšeliké moudrosti, k Bohu, ku Christu Ježíši. S radostí byl se odebral na wenkow a welebil za to Boha, že ho zbawil wšech pošetilostí swětských, wděčně to uznáwaje za dobrodiní nejwětší. Proto také, co w naukách s přátely pracowal, aneb w tiché soukromnosti rozjímal, cele již sloužilo Bohu. Proto také s nadšenou horliwostí o to jediné usilowal, jak by w poznání Boha, w poznání nauky katolické prospíwati mohl. A z té příčiny čítal bez ustání žalmy Dawidowy, kteréž rozplamenily srdce jeho, že ustrnul bázní w bolestném rozpomínání, že se hněwal na sebe pro hříchy minulé, zároweň wšak zahořel nádějí a plesáním w nekonečné milosrdenstwí Boží. Prudkou bolestí též hněwal se na swůdce swé Manichowce, a wšak spolu litowal jich, že neznali tajemstwí wiry křesťanské a nezakusili

a že každý, učený jak neučený, wšeliké myšlénky wědecké chápati může, dostane-li se mu náležitého cwičení, anto každého swětlo rozumu Božského oswěcuje, tak že prawdu poznati může (Sr. Samomluwy kn. II. kap. 3—20).

oné radosti, kteréž milost Boží jemu udělila, tak že hlubokým srdce swého hlasem wolal: Pohlcena jest smrt u witězstwí! Ty Hospodine w náději obzlásstě postawil jsi mě! Zaznamenáno jest nad námi swětlo obličeje Twého; byli jsme někdy temnost, nyní ale jsme swětlo w Pánu! Ty dal jsi radost w srdce mé! O w pokoji pro to samé spáti a odpočíwati budu (Žalm 4). W zápalu tom rozniceném milosti Boží obětowal Bohu prwotiny žiwota swého křesťanského; prwotiny, z nichžto záhy se wywinouti měla dokonalost křesťanská, o kterouž usilowal s horliwostí nezwratnou.

Že tomu tak jest, odtud poznáwáme, že tehdy zúplna přemohl zlou nawyklost zaklinati se, w kteréž Afrikáni wůbec sobě libowali. Jakkoli boj byl přenesnadný, přece zwítězil nad sebou, jak sám di*), wroucí modlitbou k Bohu. Byltě to zajisté patrný účinek milosti Boží, což wssak jesstě patrněji doswědčuje následující událost. Jednoho dne totiž trpěl tak náramnou bolest zubů, že ani mluwiti lze mu nebylo. Tu mu wstoupilo na srdce, by napomenul přátely swé, aby za něho k Bohu se modlili. Napsal tu žádost swou a dal jim to čísti. Wssickni na to sklonili kolena swá a — za malou chwíli přestala dokonce bolest ukrutná. Augustin sám měl událost tu za patrné pokynutí milosti Boží, kteréž se mu hluboko do srdce zarylo, tak že raduje se u wíře, welebil za to Boha a tím

*) Sr. Řeč 307, kap. 4.

pewněji ustanowil, Jemu zaswětiti wssechen žiwot swůj.

Roznicenosti swou nadchnul i wssecky přátely swé, jakož wůbec pozorowati jest, že každý, kdo s Augustinem kdy jednal, i mimowolně uznal milostnou přewahu ducha jeho a bezděčně ji se kořil. Obzlásstě Alypius „bratr to srdce jeho", jakoby se byl wyosobil, žil jen toliko w Augustinu a spolu s ním uzawřel připrawowati se ku přijetí křestu sw. Jen Nebridius, jehož Augustin též ze srdce milowal, nebyl w Kassiciaku, nýbrž zůstal w Mediolaně za powolánim úřadu swého. Augustin po ničem tak netoužil, než aby též milowaný přítel w blaženosti jeho podíl měl. Pročež posýlal mu spisy swé, psal a zdělowal mu wssecka tajemstwí srdce swého, a napomínal ho, by prawdy hledal s touhou nejwřelejssí, aby ji ale hledal w Církwi kat. Z listů těchto (III. IV.) zřejmě wyswítá duch jeho wznessený, w Bohu znowu zrozený, obzlásstě ale prawá křesťanská pokora*), kterouž již tehdy měl za roucho sw. swátostem přiměřené**). Duch Boží zajisté wedl Augustina na pousst onu spasitelnou, kdež modlitbou a zbožnými slzami, rozjímáním a bádáním, čtením písma sw. a cwičením se w žiwotě křesťanském srdce swé připrawowal ku přijetí milosti křestu sw., aby naleznuw upokojení stranu minulých hříchů, w nowém žiwotě

*) Mezi jiným pisse Nebridiowi: „Co do nauky o wěcech duchowných, přiznáwám, že jsem posawade jen dítě, doufám wssak, že nádějné". Sr. list 4.

**) Wyznání IX. kap. 8.

přijal na se úlohu znamenitou, kterouž mu ustanowila prozřetelnost Boží w Církwi kat.

Na začátku r. 387 přede postem welikonočním odebral se Augustin do Mediolana, neb w tom čase každý přihlásiti se měl, kdo chtěl při welikonoci pokřestěn býti. Alypius a Adeodatus též tak do sboru katechumenů wywolených zapsáni jsou, neb i oni s Augustinem chtěli wstoupiti do Církwe kat. Sw. Monika, žáci a přátelé Augustinowi společně doprowázeli tré blažených dussí, kterýmž čtyřicetidenní půst byl dobou přeradostnou. S nejwětší pílí a horliwostí poslouchali, což jim přikazowali ti, jenž wyučowali je (kněži, katechetowé) w nauce Církwe swaté*). Obzlásstě ale Augustin za těchto dnů s plamennou nadssenosti kochal se w nauce kat. a mnoholetou žižní jakoby cele wyprahlý, s takou horoucností ji pojímal, že se nikterak nasytiti nemohl. Jen upomínka na minulost, minulost hříssnou, byla bolestná, wssak ale wedla ho k pokoře, že nedbaje na učenost swou we wssi poniženosti se přidružil ostatním katechumenům, srdečnou lítosti plakal nade hříchy swými, a že tím wroucněji přilnul ku Christu Spasiteli, jediné náději žiwota swého.

Konečně přissel blažený den, we který milosti křestu sw. w Bohu se znowu zroditi měl. Na den před welikonocí, na den bílé soboty l. P. 387 24. dubna pokřestil sw. biskup Ambrož Augustina jakož i Alypia a Adeodata.

*) Takto Augustin sám wyprawuje, srow. „de fide & op. n. 9“.

Bylať zajisté toho dne weliká radost sw. andělůw w nebesích nade synem pobloudilým, nawrátiwssím se do domu otcowského. A proto nemůže diwno býti, že i Církew kat. k oslawení milosti Boží zlásstní památku toho dne ustanowila, an na některých místech každoročně 5. kwět. „obrácení sw. Augustina“ slawí. Kromě toho dne jednu jen podobnou koná slawnost, „obrácení sw. Pawla“, pro žádnou jinou příčinu, než že welebí milost Boží, kteráž jí wzbudila učitele welkého a swětce slawného, kteréhož wděčně stawí po boku wywoleného apoštola. A proto také zajisté radowala se toho dne Církew Mediolanská, když Augustin wystoupil, aby složil wyznání wíry. Wssichni přítomní, jeden druhému sseptali jméno jeho, radujíce se wespolek! Neboť kdo ho tam neznal? A wssech ústa s plesáním wolala: Augustin, Augustin! — Wssech ústa pronássela plesání, když uzřeli jej; ale rychle umlkla pozornosti, aby slyssel jej. Wyznáwal on wíru prawou s důwěrností nadssenou, a wssickni chtěli jíti ho do srdce swého, a jali jej s láskou a radostí.

Kdož wypisse blaženost sw. Moniky? Wessíkerá nádějc žiwota jejího byla se wyplnila. Syn její byl katolickým křesťanem a což mnohem wíce, oddaným sluhou Božím. Od tohoto dne nepřestala plesati w Bohu.

Jako když Wesna wssecku krásu swou milostnou wítězně po niwách a krajinách rozhostí, že w libezném souzwuku wssecko dýchá: tak prchla od Augustina bolná rozerwanost žiwota

minulého a milost Ducha sw. we spasné blaženosti opanowala srdce jeho s Bohem smiřené. W oněch dnech nemohl se nasytiti podivnou sladkosti, kterouž mu připrawowalo rozjímání o hlubokosti rad Božích, pečujících o blaho pokolení lidského, jak o tom sám wyprawuje, řka: „Jak mnoho lkal jsem tehdy w písních a zpěwích Twých, mohutně dojat sladkozwučnými Církwe Twé hymnami! Splýwalyť zpěwy ty w ussi mé, a do srdce mého zcisstěná se prýsstila prawda a wzplanul tam oheň zbožnosti a proudily se slzy, a dobře bylo mi w nich" (Wyzn. IX. 6). A proto také obral si za heslo žiwota swého slib učiněný na křestu sw. Bohu totiž jedině žíti, Bohu jedině sloužiti. Slib ten plnil se stálosti a wytrwalosti tak rozhodnou, že se nám na nejwýš obdiwowati jest statečnosti jeho, jakož i welebiti milost Boží, jejímžto zázračným plodem byl a zůstal. Přátely swé přemluwil, by následowali příkladu jeho, s ním společně zůstali a službě Boží a skoumání sw. prawdy se oddali*). I přiwolili wssickni jednomyslně, an

*) W Mediolaně, když se připrawowal ku přijetí křestu sw., často trwal na rozjímání nauky kat., pokud to připoussťěly sw. cwičení katechumenů. W II. knize samomluw počal skoumati o nesmrtedlnosti dusse lidské, o kterémžto předmětu zlásstně jednati si umínil, a to činil nyní. An neměl kdy, myssléněky swé jen stručně zaznamenáwal, obmyssleje za času příhodnějssího pokračowati w obázce té weledůležité. Na takowýto způsob puwod wzal spis jeho „o nesmrtelnosti dusse". An wěda (prawda) wěčná jest, tak dowozowal, musí i duch nesmrtelný býti, poněwadž wěda w něm sídlo swé má a duch a rozum jedno jsou. Wssecka hmota jest sice dělitelná, nikoliw wssak takým způsobem, že by dokona zničena býti mohla a proto nemůže se státi, že by duchowa bytost pominouti mohla, ana jest nade hmotu wyssší.

si oblibili wssickni žiwot onen tichý, samotný, s přemýsslowáním se obírajíci, jak to činili w Kassiciaku a tak i budoucně stále činiti uzawřeli. Jednalo se ještě o tom, na kterém místě by Bohu s wětssím prospěchem sloužiti mohli. Konečně usnesli se na tom, že se odeberou do wlasti swé, Afriky. Augustin získal toho času nowého přítele, krajana swého Ewodia, kterýž wzdal se služby wojenské a úřadu jednatele wlády, a k témuž účelu se přidružil. Na krátký čas jen pozdržela se tato swatá rodina w Mediolaně; w list. r. 387 wydali se odtud na cestu a přibyli do města Ostie nad Tiberou, kdež několik dní posečkati měli, až by připrawy ku dálssí plawbě přes moře ukončeny byly. Augustina tuto ještě čekala bolestná rána a trpká zkousska, kterouž mu prozřetelnost Božská uložila. Sw. Monika totiž záhy po příchodu do Ostie umřela. Poslední dny žiwota jejího popisuje Augustin s takou rozníceností, že nejpatrněji poznati jest, jak, a že křesťansky milowal matku swou.

„Stalo se", tak wyprawuje, „že já a matka má samotni stáli jsme položeni w okně, odkud widěti bylo

A čím wíce dusse se wymaňuje z wazby smyslů a těla, tím jasněji poznáwá prawdu nadsmyslnou, což patrným jest důkazem, že může býti a trwati i mimo tělo. Nižádná bytost nemůže sebe sama twořiti, neb musela by již býti prwé než byla, a tudýž jest bytost, sama od sebe od wěků jsoucí, Bůh (kap. 8). Ostatně poznamenati dlužno, že sw. Otec w prawdě welmi málo tdy měl, a že tedy nemohl důkladněji prostoumati hluboké tyto předměty metafysické, jak toho sám byl žádal, a jak k tomu zajisté schopen byl, w čemž jemu každý přiswědčí, jako i w tom, když twrdíme, že po celý žiwot swůj wíru a wědu s toutéž pěstował horliwosti. Za téhož času sepsal rozličná pojednání o dialektice, mluwnictwí, měřictwí, zeměpisu, počtářstwí a filosofii spisowé tito wssak nás nedossli.

do zahrady uwnitř domu, w němž jsme bydleli, rozložené. I rozmlouwali jsme samotní welmi líbezně, a minulosti nepamětliwi, ale k tomu, co před námi jest, hledíce, spolu jsme skoumali o poznané prawdě, a o tom, jakowý by byl wěčný žiwot swatých, který ani oko newidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské newstoupilo. A s touhou otwírali jsme ústa srdce swého nebeským proudům pramene žiwota, abychom jím podle schopnosti swé owlažení nějakým způsobem mohli myšliti wěc tak wilikou".

„O tom jsme rozmlouwali, a ona (sw. Monika) prawila takto: Co se mne týče, nic mne wíce nepoutá k tomuto žiwotu. Co bych zde ještě činila, a proč zde jsem, newím, neboť se již naplnila náděje tohoto žiwota. Jedno bylo, proč jsem si přáwala, prodlíti w tomto žiwotě, abych tě widěla křesťanem katolickým, prwé než umru. Hojněji mi toho udělil Bůh můj, že tě widím sluhou Božím, jenž jsi od wrhnul od sebe wšecku rozkoš pozemskou. Co zde nyní činím?"

Co jsem jí na to odpowěděl, nepamatuju se již. Ona zatím asi w pěti dnech, aneb o málo později, podlehla nemoci. Jednoho dne w nemoci swé padla do mdloby, jsouc bez wědomí. My se sběhli, a brzy přišla opět k sobě, a pohlížela na okolostojící, na mne a bratra mého, a prawila nám, jakoby se tázajíc: „Kde jsem byla?" Pak hledíc na nás zármutkem poražené prawila: „Pochowejte zde matku swou". Já mlčel zadržuje pláč. Bratr můj ale prawil něco, žeby ji přál, aby neumřela w cizině, ale we wlasti, což jest šťastnější. Slyšewši to, se zarmoucenou twáří pokárala ho pohledem, že tak smýšlí, a na mne pohlednouc di: „Wiz, co prawí". A na to řekla nám oběma: Pochowejte kdekoliw tělo toto; nic wás starost o ně nezarmucuj; jedině o to wás prosím, abyste pamatowali na mne při oltáři Hospodinowě, kdekoliw budete". A když tuto žádost wyprawila slowy, jak mohla, umlkla; nemoc se zhoršila a bylo ji těžko.

„Já pak, Bože newiditedlný, o darech Twých přemýšleje, které wysýláš w srdce wěřících swých, že wzcházejí z nich plody diwuplné, já radował se a díky wzdáwal Tobě, wzpomínaje si, co jsem wěděl, jaká ji totiž wždycky trápila starost o hrob, který si byla zjednala a připrawila wedle manžela swého. Poněwadž totiž spolu žili tak jednosworně, to si též přála, k onomu sstěstí aby přisslo i to, aby říkalo se od lidí, že jí dopřáno po cestě zámořské, aby prach obou manželů odpočíwal pod jednou hlinou. Kdy ale žádost tato plnosti dobroty Twé přestala býti w srdci jejím, není mi známo; ale radował jsem se w podiwení, když to projewila; ačkoli již w oné rozmluwě naši u okna, ana řekla: „Co zde již činím“, nejewila se touha po úmrtí w otčině. Slyssel jsem také potom, že jednoho dne, když jsme již byli w Ostii, s několika mými přátely w mé nepřítomnosti rozmlouwala s důwěrností mateřskou o marnosti swěta a o dobrotě smrti; a když tito žasnouce nad silou ženy, kterous Ty jí dal, se tázali, zda se neleká, zanechati tělo tak daleko od wlasti, odpowěděla jim skouc: Nikde není daleko Pánu Bohu; a není se obáwati, aby newěděl dne posledního, odkudby mě wzkřísil. Dewátý den swé nemoci dusse tato zbožná a bohulibá zbawena jest těla swého, w padesátém ssestém roce wěku swého, a w roce třicátém třetím wěku mého.“

„Zatlačil jsem jí oči, a do srdce mého shromáždil se zármutek newyslowný a přetékal w slzách; ale oči na silnou ducha mocí nazpět tlačily proudy swé do prsou, až slzy uschly, ale mně bylo při smutku tomto těžko welmi. Když matka byla wydechla posledně, chlapec Adeodat žalostí wykřiknul ale zadržowán od nás se utissil. Tímže způsobem i we mně něco chlapeckého w pláč wyrazilo hlasem synowského srdce, ale zadržené se utissilo. Mělik jsme za to, že neslussí se, oslawiti pohřeb tento pláčem a žalostným naříkáním; neboť tím způsobem se oplakáwají obyčejně, kdo nesskastně umírají, a neb kdo dle domnění (pohanůw) umrtím na celo býti přestáwají. Ona ale neumřela ani nesskastně, ani k úplnému zahynutí. Toho swědectwím jest nám i wzor

mrawů jejich, i wíra upřímná i bezpeční důwodowé jiní." —

„A co byla jiného wnitřní má těžká bolest, než rána nowá, powstalá z náhlého přetržení uwyklosti mně nade wssecko sladké a milé, žíti s ní pospolu? Rád jsem byl sice welmi jejímu swědectwí, že w této swé nemoci, obsluhowání mému jsouc powděčna, nazwala mě synem zbožným a s welikým lásky pohnutím si rozpomínala, že z úst mých nikdy neslyssela wyjíti slowo twrdé neb hanlivé proti ní. Awssak, Bože můj, jenž jsi učinil nás, co jest toto, co jest na celé té uctiwosti, kterouž já jí prokazowal, jen porownání hodno se službami, které ona konala mně! Poněwadž tedy jsem byl zbawen její pomocné potěchy, krwácela dusse má, a takřka přetržen byl žiwot, jenž jedním byl učiněn ze žiwota mého a jejího."

„Když jsme tedy zadrželi jinocha od pláče, Ewodius wzal žaltář, a zapěl žalm; a celý dům jsme mu odpowídali: Milosrdenstwí Twé a soud Twůj zpíwati budu Tobě Hospodine (Žalm 100). Slyssíce ale, co se wykonáwá, sessli se bratří mnozí a mnoho nábožných žen. A co ti, jichž to bylo zaměstnáním, dle obyčeje přípravy činili k pohřebu, já, pokud se to slussélo, stranou s těmi, kdož mě nechtěli nechati samotného, jsem rozmlouwal o wěcech této době příhodných; a tímto lékem prawdy Twé mírnil jsem bolesti jen Tobě powědomé; oni ale neznali jich, a proto, ač upiatě poslouchajíce, myslili, že jsem beze wssecho citu. Já ale w ussích Twých, kde mne neslyssel žádný z nich, lkál jsem nářky zármutku swého, a mocí utlačowal proudy smutnosti. A ustoupila poněkud; ale opět se wzbouřila prudkosti swou, ne sice tak, aby až slzy wynutila aneb twář změnila, ale já wím, co jsem w srdci trpěl. A poněwadž opět mě welmi mrzelo, že tolik na mne působí příhody tyto lidské, které přijíti musejí dle nutného řádu wěcí a dle osudu žiwota lidského, druhá bolest mě trápila pro welikost tohoto mého zármutku. Tak jsem mnoho trpěl žalostí dwojí."

„A aj! když wynásseli tělo, ssel jsem spolu a

wrátil se bez slzí. Nezaplakalť jsem ani při těch modlitbách, které jsem wysýlal k Tobě, když se sloužila za ni obět wykoupení nasseho, ani při ostatních modlitbách, které se zde wykonáwají, kdy již wedle hrobu složeno bylo tělo: ale po celý pak den w skrytosti želel jsem s žalostí těžkou, a s myslí sklíčenou modlil jsem se k Tobě, pokud mi lze bylo, abys uzdrawil bolest mou, ale neučinils tak; myslím proto, abys wtisk w paměť mou, třeba jen jedním tímto důwodem, jak tuhé jest wsselikké nawyklosti pouto i nyní při duchu mém, který přece již sytil se neklamným slowem Twým. Napadlo mi také, abych šel do lázni. A wiz i to wyznáwám milosrdenstwí Twému, Otče syrotků, že po koupeli byl jsem, jaký před ní; neboť newypotila se ze srdce mého hořkost zármutku. Konečně jsem usnul. Probudím se a nalezám z nemalé části zhojenou bolest swou; a jak jsem byl na loži swém sám, wzpomněl jsem na prawdowěstný zpěw Ambrosia Twého, jenž pěje:

Bože, Twůrce wsschomíra,
Tebe chwáli nasse wíra,
Ty den zdobíš swětlem jasným
A noc spánkem sladíš spasným,

Jenž dá mdlému zotaweni,
Sílu k práci každodenní,
Ulewu dá smutné dussi,
Chudé bídě slzy sussí*).

„A z této chwíle jsem si počal poznenáhla na paměť uwáděti, jako dítwe, služebnici Twoji, a zbožné s ní obcowání w Tobě, jež bylo swatě přiwětiwé a mrawné, kteréhož já nyní byl zbawen; a rád plakáwal jsem před twáři Twou nad ní a pro ni, nad sebou i pro sebe. I dal jsem wůli slzám zadrženým, aby tekly pokud by chtěly, podstélaje je srdci swému. A spočinul jsem w nich; neboť tam byly ussi Twé, ne ussi člowěka nějakého, jenž by snad s hrdosti wykládal pláč můj. Nyní ale, Hospodine, wyznáwám Ti to w písmě. Čti to,

*) Známá wečerní píseň sw. Ambrože: Deus creator omnium &c.

kdokoliw chce, a wykládej, jakkoli chce; a jestli za hříchy mi položí, že jsem já kratičkou dobu oplakáwal matku, očím mým již mrtwou, matku, jež mnoho let plakala, abych ožiwnul očím Twým, ten nehaň mne; ale spíše, má-li mocnou lásku, sám plač za hříchy mé k Tobě, jenž jsi Otcem wssech bratrů Christa Twého".

„Nyní ale, když srdce již zhojeno jest oné bolesti, při které by se kárati mohlo pohnutí tělesné, Tobě, Bože můj, wylíwám za služebnici Twou daleko jiného druhu slzy, které tekou z ducha pohnutého rozjímáním o nebezpečenstwích každé dusse, která w Adamu umírá. Ač koliw ona, w Christu Twém ožiwená, i pokud ještě nebyla těla zbawena, takowý wedla žiwot, že chwáleno jméno Twé we wíře i mrawech jejích; přece neosmělím se wyslowiti, žeby z toho času, kdyš ji znowu zrodil skrze křest swatý, ani jediné slowo nebylo wyšlo z úst jejích proti přikázaní Twému. A powěděla nám Prawda, Syn Twůj: Řekne-li kdo bratru swému blázne, winen bude pekelného ohně (Mat. 5, 22). A proto běda i chwalitebnému žiwotu lidskému, kdybyš soudil, nedada místa milosrdenstwí swému. Poněwadž ale newyhledáwáš s přísností prowinění nasse, s důwěrou doufáme nějakého u Tebe přibytku. Kdo ale wypočítáwá Tobě oprawdowé swé zásluhy, co Ti wypočítáwá, než dary Twé?! O by se poznali lidé, čím jsou sami sebou, a kdo honosí se, nechať w Pánu se honosí!" (2. Kor. 10, 17.)

„Já tedy chwálo má a žiwote můj, Bože srdce mého, pomíjeje poněkud skutky její dobré, za které Tobě wzdáwám díky radostné, nyní modlím se k Tobě za hříchy matky swé. Wyslyš mne pro Spásu neduhů nasších, která wisela na dřewě, a sedíc na prawici Twé u Tebe se přimlouwá za nás. Wím, že konala skutky milosrdenstwí, a že ze srdce winy odpouštěla swým winníkům; odpustiž jí tedy i Ty winy její, jest-li w něčem prowinila za tolik let od obmytí wodou spasitelnou. Odpusť, Hospodine, odpusť, a newcházej w soud se služebnicí swou! Přewyšuj milosrdenstwí Twé nad soud, poněwadž prawdiwá jsou slowa Twá, a přislíbil jsi milosrdenstwí milosrdným. Wssak i toto

Tys udělil jim, jenžto se slitowáwáš, nad kým se slituješ, a milosrdenstwí prokážeš, komu jsi milosrdný" (Řím. 9, 15).

„A wěřím, žes již učinil, oč prosím Tebe, ale oběť dobrowolnou úst mých dobrolíbeznou učiň sobě, Hospodine. Neboť když se blížil den jejího wyprosstění, nesslo myssllení její na to, aby tělo pochowáno bylo s welkou nádherou, ani aby namazáno bylo wonnými mastěmi, ani nežádala sobě náhrobek wybraný, ani po hrobu w otčině netoužila; ale jen to si přála, abychom pamatowali na ni u oltáře Twého, kterémuž sloužila, ani jediného dne neopomenouc. Wědělať, že zde přinássí se oběť swatá, kterouž zmařen byl úpis, jenž byl proti nám (Kol. 2, 14), nad kterouž jásal nepřítel sčítaje hříchy nasse, ale hledaje coby předwrhl mu, nenalezl ničeho na tom, w němž wítězíme. Kdož mu nazpět proleje krew newinnou? Kdo nahradí mu cenu, kterou wykoupil nás, aby wytrhl nás z moci ďáblowy? A k tomuto wykoupení nasseho tajemstwí připoutala dussi swou služebnice Twá poutem wiry. Nikdo ji neodtrhuj od ochrany Twé!"

„Odpočíwejž tedy w pokoji s mužem swým, před nímž nikomu a po němž nikomu nebyla prowdána; jemuž sloužila, owoce přinássejíc Tobě w trpělíwosti, aby i jeho získala Tobě. A wnukni to, Pane Bože můj, wnukni to sluhám Twým, bratkím mým, synům Twým, panům mým, jimžto sloužím i srdcem i jazykem i písmem, aby kdokoli toto budou čísti, u oltáře Twého pamatowali na Moniku, služebnici Twou, i na Patricia, jejího druhdy manžela, skrze jejichž tělo přiwedl jsi mne w tento žiwot. Nechať s myslí zbožnou zpomenou na ně, kteří byli w pomíjejícím tomto žiwotě mými rodiči, kteří i bratkími jsou mými z Tebe Otce w církwi katolické matce, i spoluměssťany mými w nebeském Jerusalémě, po němžto wzdychají wyhnaní národowé Twoji od wyhnání až k nawrácení; aby, oč ona prosila mne naposledy, toho hojněji se jí dostalo w modlitbách mnohých

čtoucích tato wyznání, než w samých modlitbách mých" (Wyznání IX. 10 — 13).

Nestáwá zajisté dojímawější řeči pohřební, než jakou tuto Augustin činí matce swé *).

15. Sw. Augustin w Římě. Spisowé jeho „o welikosti dusse, o wůli swobodné, o mrawech Církwe kat. a o mrawech Manichowců."

Po matčině smrti newrátil se Augustin, jak ustanoweno bylo, hned do Afriky, nýbrž opustiw Ostii odebral se do Říma. Newím za jakou se to stalo příčinou. Zatoužil snad nawštíwiti a uctiti co křesťan katolický středisstě Církwe katolické a křesťanským duchem zírati na místa swatá, která za čas prwního pobytí swého w Římě, zaslepen bludy Manichowskými náležitě oceniti ani nemohl. Jaký to rozdíl tenkráte a nyní! Tenkráte sotwa že do Říma přibyl, uchwácen jest nemocí a tonul w nebezpečenstwí žiwota. Mnohé starosti swíraly tehdy dussi jeho a náděje na mnoze sklamaná bolným trudem naplňowala srdce jeho, tak že skoro již w zoufalosti se potácel. Uzdrawil se z nemoci a — opět chodil po cestách marnosti a hříssné žádostiwosti. Kráčel po náměstích a ulicích města toho, jehož budowy, chrámy a paláce hlásaly w slávě swé dějiny wesskerého swěta. Kdykoli ssel přes forum okolo paláců císařských, jak tu wzplanulo oko jeho, auto wi-

*) Podnes stojí w Ostii kapla sw. Moniky, na místě domu, we kterémž Swětice tato r. 387 umřela. Sw. ostatky její později do Říma přenesseny byly, a Církew katolická koná památku její dne 4. kwětna.

děl w duchu muže ty slawné, kteří na tom místě wydobyli tisíceré witězstwí mohútnosti ducha swého. Jak tu po každé wzplanulo oko jeho, když roznícen marnosti widěl již skwělé obrazy wlastní budoucnosti swé! Widěl již sebe oslaweného milosti císařůw, úctou sslechty a láskou národu. Oblouk witězný tu a tam hlásal slávu císaře aneb wojewůdce wěhlasného, mnohem wznessenější ale jest pomník witěze řečníka slawného, a po takém toužil Augustin w přepychu swém. Owssem, w Římě tenkráte podiwně střídala se sláwa swěta pohanského (jižjiž pomíjejícího) s nowou sláwou swěta křesťanského. Tamto se wypínaly swatyně křesťanské, umou křesťanskou bohatě ozdobené a hlásaly pamětné události wiry a lásky křesťanské po 300 let krwácející. Tu opět bylo widěti záwodisstě weliké, diwadla a lázně skwostné, místa, na kterých smyslná hejřiwost a krutost Římanů s jásotem patřila na krew mnoha tisíc a tisíc mučěnů křesťanských. A práwě krew ta, jakoby oheň s nebe padlý, zničila wssechnu slávu ohromných těch budow pohanských, obzlásstě oné, tamto na wrchu kapitolinském, nyní již zastřené we temnost mlhowou, ze kteréž bohowé w zádumčiwém hněwu se wzdálili, a opustili sídla swá, potřeni a přemoženi mocí kříže Christowa, jenž tuto na wrcholu mohutné wěže basiliky sw. Petra wztyčen jest a po wesskerém swětě záři swou nad slunce jasnější rozesílá. Řím, dříwe matkou modloslužby, stal se nyní witěznou matkou wiry křesťanské. Augustin sice těkal po náměstích a ulicích, ducha

wssak, který mocně pronikal nowým spasným žiwotem město slawné, neznal tenkráte a nepoznal ho a zůstal w Římě cizincem! Nyní wssak při druhém příchodu, jaký to milostný a wznesený pohled skýtalo mu město ono swětowé! Nyní witězně sám již plesal: Učinil jsi nás k Tobě Bože, a poklidu nemá srdce nasse, pokud nespočine w Tobě. Nalezl prawý poklid a spočinutí w Bohu, a w dussi čisté, co w duchowém zrcadlu, wsseliké wýjewy a obrazy města we swětle nad míru jasném widěl a poznáwal. Wláda římská tehdy již již se bořila; nebo prozřetelnost Božská již wysílala národy cizé, by pokořili přepych a četné hříchy Říma. Welký počet skwostných paláců a pomníků oznamowal sice posud minulou slávu předků wznesených; wedle nich wssak a nad nimi wypínaly se budowy křesťanské nebetýčné basiliky, jako n. př. basilika Lateranská a welkolepý chrám sw. apoštolů Petra a Pawla. Pominuly již doby mučenictwí, a z podzemních skrýssí sw. ostatky s welikou úctou do chrámů přenesseny jsou a uloženy co drahocenní pokladowé do oltářů skwostně ozdobených. Jakých blaženosti nyní požíwal Augustin při pohledu na město swaté! Wždyť již rozuměl mluwě a řeči, kteráž welkolepě tu wytesána byla w pomnících swětodějných. W církwi katolické utwrzen byl duch jeho, a ejhle kamkoliw pohlednul, pozorowal památky witězstwí jejího. Zíraje na slawné pomníky slávy Římské minulé, musilť wyznati, jak wsseliká moc swětská a sláwa zemská mizí a zkázu béře, jakož wůbec wssecko, což z tohoto

swěta jest, a že jedině prawda, prawda Boží trwání má stálé. Ano jen prawda Boží trwání má stálé! Tak zněl z wnitra tajemný hlas, a dusse jeho kochajíc se w blaženosti swé přiswědčowala, kdežto oko jeho na patrné důkazy pomíjející slávy patřilo. Pohlédaje na skwostné chrámy bohů pohanských, ó jak se wztýčiti musela mysl jeho a srdce jeho u wědomí křesťanském! Duch, kterýž budowal chrámy ty, a moc, kteráž trýzeň krutou prowozowala po tisíce let nad pokolením lidským, hle již jí není, již wzala zkázu! *) Widěl w duchu četné ty zástupy, kteréž slowy: „Wěřím w Ježíse Christa, Syna Božího" zwítězily a zničily moc tu zdrahající se, obětowati Jemu a klaněti se Jemu. S jakou tu wroucnosti přilnula dusse jeho k wítězné prawdě Christowě! A wssichni ti, jenž moci té pohanské po tisíce let byli sloužili, ji se klaněli a žiwot swůj obětowali, kdež jsou a s jakým se potkali osudem? Myssléňka ta se ho bolestně dotknula, a proto odwrátil zraky swé na jinou stranu, kdež utkwěly na wítězném znamení sw. kříže, na chrámech křesťanských! Neb tuto widěl odhalenou minulost křesťanstwa, a oko jeho zíralo na třistaletou činnost Církwe. Widěl malé símě uložené do země, a widěl jak wzrostlo we strom objímající wesskerou zemi.

Widěl welebné ty diwa muže, kteříž prwní kráčeli na smrt pro Christa a widěl nesčíslné

*) Snad při pohledu na Řím tehdejssí tamly již Augustinowi na mysli zásady ony, kteréž w díle swém o městě Božím tak wýmluwně dowozuje.

zástupy těch, kteří půdu města toho poswětili krwí swou. Obzlásstě zde na poswátném místě tomto prolewána krew jejich, zde we skwostné předsíni chramu sw. apostolů. A proto také widěl mnohočetné zástupy křesťanů, kteřiž z daleka, z wesskerých končin říše Římské připutowali, an berou se předsíni tou a blíží se poswátnému místu, kdež apostol Petr pro Christa dal žiwot swůj (sw. Aug. list 94), tomu místu, na kterémž nyní císařowé Římští koruny swé skládali (list 232). Augustin přidružuje se sám zbožným zástupům těm a srdce jeho wznáší se k Bohu. A opět zírá a widí zástupy ty, kteří wedeni jsou byli na záwodisstě welké, tamhle do diwadla a tuto do lázní. Místa ta slyssela tisíc a tisícekráte wyznání jejich. Wěřím w Ježísse Christa, a země ta žiznivě ssála krew jejich. A tam skrýsse ty podzemní, katakomby, i z těch slyssetí mocná slowa ta, i odtud wstupuje wonný zápach k trůnu Božímu. Kamkoli pohlédne, wssady, při každém kroku widí ducha křesťanského, widí Řím křesťanský, widí tisíce a tisíce sw. duchů, an se wznásseji nade městem, kteréž slyssélo wyznání jejich a ssálo krew jejich. Neb wzduch Říma zajisté swatý jest. Widí a plesá radosti, že milosti Boží křesťanem se stal. Pročež wysílá k nebesům horoucí sliby swé, že nikdy se neodloučí od lásky Boží, že Bohu žiwot swůj jedině poswěti a síly swé a žiwot swůj službě Církwe kat. obětowati bude. Tak ustanowil, ten měl býti konečný účel celého žiwota jeho, w tiché soukromnosti Bohu slou-

žiti, rozjímati o sw. prawdách nauky křesťanské, wždy dokonaleji poznáwati je a wědomosti nabyté obraceti we prospěch Církwe, ji sloužiti srdcem, jazykem a písmem, utwrzowati totiž katoliky u wíře jejich, a bludaře ku prawému poznání přiwoditi. Že zámysl ten we skutek uwedl a to sice w míře swrchowané, toho důkazem jest wesškerý žiwot jeho.

W Římě, kdež se na kratičký čas zdržel, počal o tom pracowati, co si byl uložil. Rozjímaje o prawdách křesťanských činiwal rozmluwy s Ewodiem, z nichžto powstala kniha o welikosti duše (o jakosti). Rokowali o následujících otázkách: Odkud duše? Jaká jest? Jak welká? Proč s tělem spojena? Jak působí ono spojení s tělem na duši? Co se stane s duší, kdy od těla se odloučí? Na prwní dwě otázky zněla odpowěd: Duše jest od Boha, u něho jest prawá wlast její; neb on ji stwořil, a sice co nesmrtelný obraz bytosti swé. O třetí otázce: Jak weliká jest duše, obšírně pojednáno jest, a podle ní nadepsána celá kniha. Otázka ta we dwojím smyslu wydati se může: Jak weliká jest duše t. j. jak weliká co do prostory, délky neb šířky, anebo jak weliká jest, t. j. jak mnoho může a jaké má síly a mocnosti? Co do prwní otazky, o délce neb šířce mluwiti se nemůže, neb tyto wlastnosti mají jedině wěci hmotné. Neb jsou mnohé jiné wěci, kteréž skutečně jsou, aniž by byly obmezeny prostorou. Tak k. p. spravedlnost zajisté skutečně jest, aniž by byla obmezena prostorou.

Dusse jest bytost netělesná, poněwadž schopna jest, wěci nadsmyslné pojímati a poznáwati. Jakož oko tělesné wěci hmotné pojímá, též podobně jen dusse duchowé wěci.

Jak tomu ale rozuměti, namítal Ewodius, že se podobá, jakoby dusse tak prospíwala wěkem jako tělo? Augustin odpowídal takto: Rozdílné zajisté jsou „wětssí" a „lepssí" a o dussi jen w tom smyslu říci se může, že prospíwá, pokud se lepssí t. j. ctnostnějssí stáwá. Dusse tedy prostorou místa neb doby nikterak obmezena není. Táže-li se ale kdo, jak weliká jest dusse, odpowěděti dlužno otázkou, jaké mocnosti a schopnosti má a sice sama o sobě a w poměru swém k tělu a k Bohu. Tuto pak sedm stupňů žiwota rozeznati lze. Za prwní dusse tělo toto smrtelné oživuje a zachowáwá; za druhé wládne dusse nade smyslným žiwotem, cítí a rozeznáwá horko a teplo a t. d. Na třetím stupni dusse myslí a má wědomí jisté; paměť, řeč, umění, wěda swědčí o welikosti její! Skoumá-li na stupni tom wěci zewniterné, na čtwrtém opět jakoby wracujíc se wchází sama w sebe a w sobě pozoruje wlastní wznessenost swou. Teď již touží sprostiti se wsseliké posskwrny smyslné tělesnosti a we ctnosti toliko chce prospíwati. Na stupni pátém dusse, kteráž se očistila a w boji mnohém čistotu swou zachowala, nalezá jistého wědomí žiwota blaženého. Nyní zúplna powznássí se k Bohu, a ku rozjímání prawdy Božské. Na čtwrtém stupni dusse takřka usiluje oko swé nezdrawé očistiti, na patém hledí zdrawotu oka swého zachowati

a na ſſeſtém ſtupni jaſným již okem wznáſſí ſe k Bohu a patřiti na něho jeſt ji nejwyšſſí blaženosti. Wſſak ale duſſe jen čiſtá může Boha widěti, neb čiſté oko toliko widí čiſté. Sedmý pak ſtupeň jeſt, že duſſe prawdu widí a w rozjímání jejím ſe kochá, w prawdě zůſtáwá a blaženosti newyſlowné požíwá. Kdo k tomu ſtupni doſpěje, poznáním Boha, též pozná, že wſſecko na tomto ſwětě jeſt marné, aniž ſe bude wíce ſmrti obáwati, nýbrž bude toužiti, by duſſe jeho okow těla zbawena k dokonalému obcowání s prawdou wěčnou přiwedena byla" (kap. 33).

O otázkách: proč duſſe s tělem ſpojena, jak půſobí ſpojení s tělem na ni, a co ſe ſtane s duſſí, kdy od těla ſe odloučí? ſtručně jen pojednal. dowozuje, že Bůh podle zákona neporuſſitelného, jímž weſſkerenſtwo řídí a ſprawuje, tělo duſſi podřídil, duſſi pak ſobě a takto wſſechno ſobě. Neb uſtanowil za dobré a nejkráſnější, aby wſſecko bylo tak, jak jeſt; a wſſe po jiſtých ſtupněch tak uſpořádal, že při pohledu na weſſkerenſtwo wſſudy kráſu a ſhodnoſt (harmonii) nejwyšſſí ſpatřiti jeſt. Jak ale půſobí ſpojení s tělem na duſſi, odtud patrno jeſt, že duſſe, trpí-li w těle, pro wlaſtní hříchy ſwé trpí, ačkoliw při tom přece za hříchy ſwé pokání činiti a k pobožnoſti ſe powznéſti může. A kdo by mohl o tom pochybowati, co ſe s duſſí ſtane, když od těla ſe odloučí! Treſt nutně trwati muſí dokud trwá hřích, a ctnoſti a pobožnoſti odměnou prawou jeſt Bůh nebo prawda! (Duſſe totiž muſí býti neſmrtelná.)

Spisowé Augustinowi zajisté poskytují nám žiwý obraz wesskeré powahy jeho. Co napsal, psal zajisté z utroby srdce swého a proto s radostí sledujeme ho, an spolu též pozorujeme, jak w poznání prawdy swaté wždy wíce prospíwal. „Dusse toliko čistá swatyně prawdy wěčné dosáhnouti může," tak wolal překonán důwody wlastní zkussenosti swé. „Budeme-li," prawil Ewodiowi dále, „na cestě, kterouž Bůh nám ukázal, dále pokračowati, milost Boží nás zajisté k úplnému poznání swaté prawdy powede. Neboť hledajícím nám nebude scházeti Ten, jenž s wýsse jest učitelem wssech." Proto také welebí Boha za to, že udělil člowěkowi i wůli swobodnou a zlásstní milost swou. „Bůh tentýž milostiwý dussi dal wůli wolnou, swobodnou, a kdoby to popírati chtěli, tak zaslepeni jsou, že ani nepoznáwají, že takowé rouhání wůli swou swobodně pronásseji. Bůh wssak spolu jest, kterýž působí w nás dobré, a pročež nikdo chlubiti se nemá, neboť kdo tak činí, s wýsse do propasti by klesl. Bůh sám jest půwodem dusse, a pročež jemu samotnému jen se klaněti má. Jemu wolně sloužiti, w tom dokonalá též wolnost dusse jest."

Skoumáme-li spisy Augustinowy, až posud uwedené, poněkud hlouběji, zajisté též poznáme, že při spisech swých spolu ohled bral na bludy swé minulé, a tou měrou wywraceti je usilowal, jakou prospíwal w poznání prawdy kat. Takto nejprwé, kdy milost Boží ho oswítila, rozjímal proti filosofii Akademiků o tom, že člowěku možno ku poznání prawdy dospěti. Skou-

mánim o bytosti a mocnosti dusse lidské chtěl netoliko bludy filosofů Akademických, nýbrž již i Manichowců wywrátiti. Otázka: odkud zlo půwod wzalo? před lety krutou bolesti rozerwala dussi jeho a mimowolně ho do táboru Manichowcůw přiwedla. Dlouhá leta trwal w bludu tom, nyní wssak, kdy se mu dostalo swětla wiry katolické, zatoužil důkladně o předmětu tom rozjímati, a wýsledky bádání swého netoliko ku wlastnímu wzdělání, nýbrž i we prospěch bratři katoliků zlásstním spisem podati. Na ten způsob powstal spis: o wůli swobodné; we třech knihách. Prwní knihu díla toho sepsal Augustin w Římě, druhou a třetí o několik let později, když již knězem byl w Africe.

W úwodu prawí, že jednati chce o předmětu nesnadném a spolu welmi nebezpečném. Otázka o půwodu zla zawírá w sobě jiné dwě otázky, totiž o půwodu hříchu a wsseho utrpení lidského wůbec. Tolik jisto jest, že Bůh není půwodce hříchu a že rozřesení otázky této nemůže býti prawdiwé, kdyby odporowaly wssemohoucnosti, dobrotiwosti a sprawedliwosti Boží.

Nejprwé táže se, co jest hřessiti, a odpowídá, že hřessí, kdo žádostiwosti (zlé) powoluje. Žádostiwost ona wssak hlawně záleží w podřízení rozumu pod smyslnost, a proto také již jest odssinuti od zákona Božího, dle kteréhož wsse dobře uspořádáno jest, an nižssí wyssímu podřízeno býti má. Hřích tedy půwod swůj wzal swobodnou wůli člowěka, nikoliw

pusobením těla aneb jakéhokoli ducha jiného, an Bůh sám we swaté sprawedliwosti swé onoho souhlasu přirozenosti lidské nikterak russiti nechtěl. Wolnost wůle lidské jest dar Boží, a sice dobrý dar, an, co Bůh udělil, zajisté dobré jest; neb když i wlasowé na hlawě nassi wssickni sečteni jsou (Mat. 10, 30), a tedy zcela nepatrná čásť těla nasseho dobro jest, mnohem wíce swobodná wůle. Že člowěk daru dobrého ku zlému užil, tím není dárce winen, který dar swůj k dobrému propůjčil. Bůh zajisté předwídal že člowěk hřessiti bude; člowěk ale nezhřessil proto, že Bůh to předwídal. An Bůh zná wsse budoucí, musí též wěděti skutky, kteréž tworowé jeho konati budou. Bůh předwídá tedy, co člowěk wůlí swou činiti bude *).

Jak swrchu podotknuto jest, přilnul Augustin k sektě Manichowců hlawně z té příčiny, že se domníwal, že nauka jejich naskrz swatá, a žiwot Manichowských wywolenců prawzorem wsseliké swatosti jest. Později owssem poznal licoměrnost a hnusné pokrytstwí jejich a tím horoucněji přilnul k Církwi kat., čím dokonaleji poznal, že mrawná prawidla jakéž předpisuje, w prawdě swatá jsou, a že má tolik údů swatých a dokonalých. Neb od toha času,

*) W knize III. kap. 5–9 dowozuje, že i následek hříchu patří ku dokonalosti wesskerenstwa. Jsou-li dobří blaženi, zaskwíwá se wesskerenstwo w celé kráse swé, pak-li ale hříssníci zlé snássejí, wesskerenstwo přece zůstane w kráse swé. Neb i dusse hříssná mnohem jest wznessenější, než sebe krásnější twor wesskerenstwa, an i při hříssnosti swé může jesstě Boha poznati a jemu se klaněti. W kap 20. dotýká se otázky o půwodu dusse lidské a soustawy Kreatianů a Traditianů.

co katolíkem se stal, sám widěl jaký jest žiwot katolický, sám se přeswědčil o wznesenosti jeho, a proto s bolestí sobě připomínal, že mnohá leta we zkázyplném bludu tom byl trwal a že příkladem a wýmluwností swou mnohé swedl. Za powinnost sobě tedy pokládal, proti bludu bojowati, jehož zkázu jedowatou sám byl zkusil, a proto znal se powinna býti, aby příkladem swým Církwi katolické opět získal ty, kteréž byl swedl. Upřímná též ho wedla k tomu wděčnost, a to mu bylo sladkou útěchou, neporušenost a čistotu sw. matky swé Církwe kat. hájiti, w jejímž sladkém objetí nebeského pokldu nalezmul. Z těchto příčin sepsal dwojí dílo: „O mrawech Církwe katolické" a „o mrawech Manichowců" *).

Kniha ta, tak píše, má obsahowati příslušný obraz kázně kat., žiwota a mrawů kat., a z ní, jak doufám, pozná se, jak snadno jestiť, přetwařowati se (což činí Manichowci), a jak nesnadno, prawou míti cnost (která w Církwi kat. jedině jest). Chci při tom se wšelikou mírností jednati, neboť neduhy jejich (Manichowců) znám předobře, a na tom nejwíce mi záleží, bych uléčil je, nikoliw wšak je rozdráždil. Blaženě žíti wšickni zajisté toužíme, kdož by o tom pochybowati mohl? Blažený ale není, kdo nemá, co miluje, ani ten, kdo má, co miluje, škodliwé-li jest; ani ten, kdo nemiluje, co má, byť by i nejlepší bylo. Neboť kdo touží po tom, čeho dosíci nemůže, souží a trápí se; kdo dosáhl toho, čeho dosáhnouti neměl, klame se; a kdo netouží po tom, oč by usilowati měl, nemocen jest. Ti a takowí tedy nejsou blaženi! Kdo jest tedy blažen? Zajisté ten, kdo miluje a má to, co jest nejwyšší dobro člowěkowo. A které

*) Knihy ty sepsal Augustin w Římě, později je oprawil a rozmnožil, jak o tom začátek knihy „o mrawech Církwe kat." swědčí.

jest to nejwyšší dobro? Snad dobro takowé, jaký jest člowěk sám? Nikoliw, nejwyšší dobro člowěka jestiť Bůh sám. Neb člowěk sestáwá z těla a dusse; a nejwyšší dobro těla jest dusse. Dusse pak sama w sobě není dobro nejwyšší, poněwadž sama w sobě dokonalá není, nýbrž snažiti se má o moudrost a ctnost a w tom blaženosti swé hledati. Pramen ale wsseliké moudrosti a ctnosti jest Bůh, prawé tedy, nejwyšší a nepomíjející dobro člowěka jestiť Bůh! Účel žiwota lidského tedy w tom záleží, abychom dospěli k dokonalému obcowání s nejwyšším dobrem, totiž s Bohem, jak učí Církew kat. Cesta pak, po kteréž cíle toho dosáhnouti lze, jest láska k Bohu. Boha tedy jedině milowati máme. Neboť wizme, jak Pán sám nám žíti přikazuje, jakou cestu nám Christus ukazuje! „Milowati budeš Pána Boha swého", prawí (Mat. 22. 37). O rci Pane, jakým to způsobem? „Z celého srdce swého", prawí. Wssak není ještě dosti. „Z celé dusse swé!" Ani na tom dosti. — „Ze wssí myšlí swé!" A sw. Pawel prawí: „Wímeť pak, že milujícím Boha wssechny wěci napomáhají k dobrému" (Řím. 8, 28)). Powěz nám sw. Apoštole též způsob, jakým milowati jest? A odpowídá: Kdo nás odloučí od lásky Christowy? zdali soužení? aneb ouzkost? nebo hlad? zdali nahota? čili nebezpečenstwí? zdali protiwenstwí? čili meč? (w. 35.) Hle, slyšseli jsme, koho a jak milowati a oč s největší pílí snažiti se máme.

Největší tedy a prwní přikázaní, kteréž nás k žiwotu blaženému wede, jest: „Milowati budeš Pána Boha swého!" — Sledowati tedy Boha jest tolik, jako žádati si blaženost; dosíci ale Boha, jest blaženost sama. Boha sledujeme milowáním, když prawda a swatost jeho nás oswěcuje a weskrz pronikne. Neboť On jest swětlo, nám pak přísluší od něho oswětlenu býti. Láska nás tedy s Bohem poji. Awssak apoštol Pawel ještě prawí, že žádné jiné stwoření nás nebude moci odloučiti od lásky Boží, kteráž jest w Christu Ježíši, Panu nassem! A proto přičiniti se má každý, by ho od lásky Boží neodloučila láska ku stwoření toho swěta. Ať nám

tedy řekne apoſſtol Pawel, kdo jeſt Chriſtus Ježíš Pán náš: „Powolaným“, odpowídá, „kážeme Chriſta, Boží moc a Boží moudroſt“. A Chriſtus ſám zdali neprawí: „Ják jſem prawda!“ Tážeme-li ſe tedy, co jeſt dobře žíti, t. j. dobrým žiwotem o blaženoſt uſilowati, prawí ſe nám, abychom milowali Cnoſt, milowali Moudroſt, milowali Prawdu, kteráž jeſt neporuſſitelná a nezwratná; Moudroſt, která wždy trwá, Prawdu, která jeſt nezměnitelná. Skrze ni poznáwáme Otce, neboť jeſt ſpáno: Žádný nepřichází k Otci, než ſkrze mne“ (Jan 4, 6). Jeho tedy ſe přidržuj mež. A poſwěceni jſouce ſkrze něho, hořeti budeme dokonalou láſkou, kteráž učiní, že ſe od Boha neodwrátíme a Jemu raději než ſwětu ſe připodobníme. Neboť předzkídil, jak prawí týž apoſſtol, abychom připodobněni byli obrazu ſyna Jeho (Řím. 8, 29). Láſka tedy nás připodobňuje Bohu a to ſe ſtáwá ſkrze Ducha ſwatého, an náděje, jak prawí Apoſſtol (Řím. 5, 5), nezahanbuje; nebo láſka Boží rozlita jeſt w ſrdcích naſſich ſkrze Ducha ſw., kterýž dán jeſt nám. Nižádným způſobem wſſak by Duch ſw. nás obnowowati nemohl, kdyby ſám wždy neporuſſený a nezměnitelný netrwal. Což by zajiſté nemohl, kdyby nebyl Božſké bytoſti a podſtaty. Marnoſti (t. j. poruſſitelnoſti) prawí apoſſtol Pawel (Řím. 8, 20), poddáno jeſt ſtwořeni wſſeliké. Pročež nemůže nás od marnoſti odlučowati a s prawdou pojiti, kdo marnoſti poddán jeſt. To wſſak činí Duch ſw. (t. j. an nás od marnoſti odlučuje a láſku Boží rozléwá w ſrdcích naſſich), jeſt tedy prawý Bůh. Milowati tedy máme Boha trojjediného, Otce, Syna i Ducha ſwatého.

Cnoſt, kteráž nás wede k žiwotu blaženému, co jeſt, leč nejwyſſí láſka k Bohu? Činí-li ſe řeč o čtyrech cnoſtech, tím značiti ſe má rozličná toliko činnoſt téže láſky (rozličný poměr téže láſky k Bohu), ſama pak jeſt wždy tatéž láſka. Jeſt tedy mírnoſt láſka zcela čiſtě a wěrně ſe oddáwajíci milowanému předmětu (Bohu). Statečnoſt jeſt láſka, kteráž ſnadno wſſe ſnáſſí pro milowaného (Boha). Sprawedliwoſt jeſt láſka,

jenž milowanému jedině slouží a proto také w prawdě wládne. Moudrost jest láska důmyslně rozeznáwající, co by lásce Boží prospíwalo, aneb co by jí překáželo. Láska ta wssak, jak jsme prawili, jest láska Boží, t. j. láska dobra nejwyššího, nejwyšší moudrosti a nejwyšší jednoty. Pročež o ní též w tento smysl mluwiti lze: mírnost že jest láska, kteráž Bohu zcela a neporušeně se zachowáwá; statečnost láska, kteráž pro Boha wssecko trpí; sprawedliwost láska, kteráž Bohu jedině slouží a proto také wládne nade wssím, což člowěku podřízeno jest; moudrost jest láska, kteráž rozeznáwá, co lásce Boží prospíwá aneb co překáží. Kdo žiwot swůj podle cností těch řídí a sprawuje, tomu dostane se zajisté mzdy žiwota wěčného, dokonalého poznání prawdy. Neb Toho, jehož poznati usilujeme, musíme dříwe dokonalou láskou milowati. —

Musíť wssak, kdož Boha miluje, i sebe samého milowati; ano jen ten w prawdě sebe miluje, kdo Boha miluje. — Neboť ten jenom náležitě sebe miluje, kdo snažně usiluje dosíci nejwyššího dobra; totoť wssak jest Bůh, pročež také, kdo sebe náležitě miluje, miluje i Boha. A co do lidí wůbec (t. bližních nassich) snad nepoutá je žádný swazek lásky? Ano zajisté, neb není jistějšího stupně k lásce Boží, než láska k bližnímu. Proto prawil Pán: Milowati budeš bližního jako sebe samého. Sebe samého miluješ, miluješ-li Boha wíce než sebe. A co sobě činíš, čiň i bližnímu. Přičiň se tedy, aby i bližní twůj dokonalou láskou milowal Boha. Neboť nemiluješ bližního swého jako sebe samého, jest-li o to nepečuješ, aby on též dosáhl onoho dobra, o které sám se snažíš. Buďmež tedy přede wssím dobré wůle, nebo láska učiní zlého. (Řím. 13, 10); činí tedy dobré, podle těla i dusse a při wssellité péči o tělesné blaho bližního, obzlásstě wždy k tomu prohlédá, co by duši jeho prospíwati moh o.

Ejhle, tedy nám křesťanům dán jest tento zákon žiwota, abychom Pána Boha swého milowali z celého srdce swého, z celé dusse swé a z celé mysli swé a bližního swého jako sebe samého; neboť na těch diwou přikázaních wssecken zákon záleží i proroci. Zákon ten

a sw. prawidla ta Cirkew kat. wždy wěrně hlásala a hlásati bude po wssecky časy. Proto we swaté rozníceností wolá Augustin: „O církwi swatá; prawdiwá ty máti křesťanů, ty nás wyučuješ, jak Bohu wěrně a čistě slouziti mámc, abychom w něm naleznuli blaženost nejwyssi. Ty nepřipousstíš, abychom stwoření nějakému se klaněli! Ty wylučuješ od wěčnosti oné nepossfwrněné a neporussitelné, jížto samotné člowěk poddati se má a w nížto samotné dusse lidská blažena jest; ty wylučuješ od wěčnosti oné (t. j. od Boha) wssecko, což učiněno jest, wssecko cožkoli se mění, wssecko co pomijí. Ty hlásáš lásku a milowání bližního w takowé míře, že pro wsseliké nemoce, na kteréž dusse lidské pro hříchy swé stonou, též wsseliké léky potřebné připraweny máš! Ty wyučuješ a cwičíš dítky po dětinsku, mládež přísně, starce klidně, každého dle schopností a potřeb těla i dusse. Ty podrobujes k čistému a wěrnému poslussenstwí ženy mužům, nikoliw pro upokojení žádostí tělesných, nýbrž pro zachowání člowěčenstwa a rozmnožení lásky rodinné. Ty dáwáš mužům spráwu nad ženami, nikoliw by se posmíwali slabssímu pohlawí, nýbrž by upřímnou láskou je milowali. Ty podrobujes dítky rodičům wolným poslussenstwím, a rodičům dáwáš zbožné moci nad dítkami. Ty pojíš bratry s bratry swazkem nábožensstwí mocněji a pewněji nežli swazkem krwe. Ty uznáwáš platnost swazků jak přirozených, tak i dobrowolných, a každý swazek příbuzenstwí a přátelstwí upewňuješ láskou společnou. Ty učíš sloužící, by pánům swým nikoliw z přinucení, nýbrž z lásky ku powinnosti swé poddáni byli. Ty předstawujes pánům Boha, Pána wssech, proto, aby sloužící swé otcowskou láskou milowali a o ně starostliwou péči wedli, nikoliw ale aby je potlačowali. Ty pojíš občany s občany, národy s národy, a člowěčenstwo wesskeré upomínkou na prwní rodiče jeho nejenom swazkem občanské wzájemnosti, nýbrž prawou bratrskou láskou. Ty přikazujes králům, pečowati o poddané a poddaným přikazujes poslouchati králůw. Ty bedliwě wyučuješ, komu čest přináleží, komu náchylnost, komu bázeň, komu útěcha, komu napomenutí, komu pobízení, komu do-

mluwa, komu kárání, komu trest; ty učíš, že nikoliw wssecko wssem přináleží, ale wssem že náleží láska, žádnému pak neprawost"*) (kap. 30).

Poněwadž Manichowci obyčejně se honosili, že wywolenci jejich žiwot na prosto swatý wedou, dowozuje naproti tomu Augustin, že to patrná lež, kterou nezkussené klamati obmyssleji, a že w Církwi kat. tisíce křesťanů swatých a dokonalých nalezti jest. „Kdož sečte," prawí, „zástupy těch, kteříž po wesskerém swětě se již rozssiřují, zástupy těch, kteříž w úplné čistotě a zdrželiwosti Bohu žiwot swůj poswěcují." Dojímawě pak líčí žiwot křesťanů, kteříž odřekuwsse se obcowání společenského, stali se poustewníky; žiwot těch, kteříž spojiwsse se k žiwotu společnému, wespolek sebe podporují w žiwotě dokonalém; swatý žiwot panen, kteréž společně w městech přebýwaly, swatý žiwot mnohých biskupů, kněží a jáhnů; swatý žiwot mnohých křesťanů, kteříž neoddělujíce se místem od spolubratří swých wynakládali wesskeren majetek swůj chudým, na chrámy, nemocnice a k jiným účelům dobročinným a zůstáwajíce we stawu swobodném pilni jsou čistoty panické, přísné posty zachowáwajíce podle příkladu Christa Ježíše a sw. apoštolů.

„Hle na tyto křesťany pohleďněte," přiwoláwá Manichowcům, „a srownejte jejich posty se swými, jejich čistotu se swou, jejich oblek se swým oblekem, jejich hostiny se swými hostinami, jejich mírnost se swou mír-

*) Při tom wždy k tomu prohlédá sw. Otec, by ukázal proti Manichowcům, jak Písmo sw. starého zákona s nowým zákonem docela a úplně se shoduje, že Manichowci tedy nejprwé neprawě písmo starého zákona zawrhují.

nosti, jejich lásku se swou láskou, a konečně, což nejdůležitějssí jest, přikázaní s přikázaními porownejte, a odtud poznáte, jaký to rozdíl mezi upřímností a wychloubáním, mezi cestou prawou a bludem, mezi wěrou a klamáním, mezi statečností a nadutostí, mezi blažeností a bídou, mezi jednotou a roztržkou; konečně jaký rozdíl mezi bludnou powěrou a jistotným náboženstwím. Nejmenujte mi křesťany, kteříž jméno toliko křesťanské mají . . . k tomu ale wás napomínám, přestaňte již zlořečiti Církwi kat., hanice mrawy lidí, kterýchž Církew sama zatracuje a kteréž co zlé syny každodenně naprawiti hledí. A kteří (z nich) dobrowůli swou a pomocí Boží se naprawují, co ztratili hříchem opět nalézají pokáním. Kteří ale zlou wůlí w neprawostech swých zůstáwají aneb je jesstě rozmnožují, na roli Páně trpeni jsou sice, a s dobrým semenem rostou, wssak přijde čas, kdež koukol odloučena bude od pssenice" (kap. 34).

Ke spisu tomu o mrawech Církwe kat. připojil Augustin též knihu „o mrawech Manichowců", we kteréž s mistrowskou wýmluwností líčí bezesmyslnost nauky Manichowské a odtud pocházející mrawnou zkázu ano i zjewné bezbožnosti života Manichowského; odwoláwaje se k wlastní zkussenosti swé a k swědectwím hodnowěrných swědků. Ačkoli we spisu tom pouhou prawdu hlásá, přece wsselikou útrpnost a lásku projewuje pobloudilým.

16. Náwrat sw. Augustina do Afriky a žiwot jeho w Thagaště. Smrt Nebridiowa a Adeodatowa. Spisowé Augustinowi „o učiteli, o hudbě, o I. knize Mojžíssowě, proti Manichowcům a o náboženstwí".

Ás rok byl Augustin w Římě prodlel a ku konci l. 388 wrátil se do Afriky, jak byl

uminil, a s nim syn jeho Adeodat, Alypius a Ewodius. Pohled na wlast, kteréž se blížil, obzlásstě na město Karthago, na chrám onen, we kterémž máti jeho před pěti lety po celou noc na slzách trwala, kdežto mezi tím zrádně ji byl opustil, musel ho tedy mocně dojímati, an po mnohých letech jesstě zpomínal na okamžení to, w řeči jedné k lidu činěné*) těmito slowy: „Wíte, že jsem cestował, že jsem se plawil; wíte, že jsem jinaký odessel a jinaký se wrátil.“ Bylot za času podzimního, když do Karthaginy přibyl. Nalezmul zde některé z dřiwějssích přátel swých, a mezi nimi Honorata, kteréhož byl k bludům Manichowským swedl. Jak se rmoutil Augustin, že se mu nepodařilo, přítele milowaného k poznání prawdy kat. přiwoditi, ač snažně o to usilował! S druhé strany měl radostnějssí shledání s přátely, wěrnými to katoliky a s některými z býwalých žáků swých, kteříž w dobré paměti ho zachowali. Jeden z těchto, nyní již učitel řeč nictwí, wyprawował mu o podiwné události Připrawował se jednou k přednásskám, chtěje žákům wýklad činiti o knize jedné Ciceronowě. a přissel na místo jedno, jemuž při wsselikém namáhání rozuměti nemohl, což ho tak rmoutilo, že ani spáti nemohl. Konečně přece usnul a we snách zjewil se mu Augustin a wyložil mu slowa ta temná. Za téhož času poznal slawného jahna Aurelia, napotomného arcibiskupa Karthaginského a stal se mu přite-

*) Řeč III. o žalmu 36.

lem důwěrným, z čehož Církew Africká později měla znamenité prospěchy. W Karthagině ubytowal se Augustin w domě jistého Innocentia, místodržícího wrchního spráwce, muže to welmi nábožného. Práwě toho času, když Augustin u něho bydlel, upadl Innocenc do nemoci welmi bolestné, kteráž stříl sluje, a náramně trpěl, an několik wředů měl w spodnějssí stránce těla. Lékaři byli mu ránu w těch stranách železem otewřeli, na jedno ale tajnějssí místo nepřissli, slibowali wssak, že je lékařstwím jiným zahojiti mohou. Konečně ale přece wyznati museli, že se místo ono jen železem zhojiti dá. Nemocný zemdlel při pomyšlení na ukrutné bolesti, kteréž po prwé trpěl. Přiwolán tedy welmi umělý lékař Alexandrinský, kterýž wssak též usoudil, že jinak uzdrawen býti nemuže. Nemocného nawssteowowali každodenně k wečeru biskup Uzalenský Saturninus, kněz Gelozus, jahen Aurelius, Augustin a Alypius a těssili ho. Nemocný prosil jich se žalostným slzením, aby na druhý den ráno ráčili přítomni býti jeho smrti. Myslil, že w rukou lékařů umře. Duchowní wssak napomínali ho, aby w Boha doufal, a sw. wůli jeho zmužile se podrobil. Na to wssickni poklekli, společně se pomodlili, a přijawsse od biskupa požehnání odessli. Druhý den wssickni přissli, též lékaři, nesouce strasslíwá železa swá, při jejichž pohledu wssickni jako ohromeni stáli. Lékař přistoupil k nemocnému, rozwázal plénky a obnažil místo nedužiwé. Nahlídá stránku, kterou by sekati měl, bedliwě hledá, rukama maká, ohledáwá

naposledy wssemi způsoby — ale místo neduživé již dokonale zahojeno jest. Nelze popsati, dokládá Augustin, jaká na to nastala radost, a jaké chwály, jakého díkůčinění milosrdnému a wssemohoucímu Bohu ústy wssech přítomných a pro radost plačících wzdáwáno jest. (Sr. „O městě Božím" kn. 22, k. 8.)

Událost ta posilnila Augustina u wíře a utwrdila ho we swatém předsewzetí, Bohu jedině žiwot swůj poswětiti. Pročež ustanowil, opustiti město hlučné a do soukromnosti rodinného města se odebrati. Nawrátil se do Thagasty a po dlouhém čase opět wkročil do otcowského domu. Jaké to změny mezi tím časem se byly udály! Otce tu nebylo. Dáwno již zemřel. Matka přemilá tam daleko, w Ostii, odpočíwala. Kamkoli zraky swé obrátil, wssudy widěl a pozorowal, že nic není stálého a že wssecko, wssecko pomíjí! Proč tedy přikládají lidé srdce swé ku statkům tohoto swěta, w nichž není stálosti ani pokldu!? Tak zněl tajný hlas w utrobách dusse jeho. — Prozřetelnost Boží wedla Augustina k cíli mnohými sice oklikami, wssak ale jak mile powolání swé poznal, již wssemi silami k němu usilowal a ničím od něho odloučiti se nedal. Patřil již na žiwot lidský se stanowiska wíry křesťanské a wsse, co widěl a pozorowal, sloužilo k tomu, že tím wroucněji přilnul k Bohu a wssecka předsewzetí swá k němu obracel. A jakož zúplna powědom si byl cíle swého, tak též znal cestu a prostředky, kterýmiž onomu zadost učiniti měl. Zwolil k tomu způsob žiwota, který se z nej-

wniternějssí podstaty wíry křesťanské wywinul, žiwot to klássterný anebo mnišský. Neb žiwot křesťanský zajisté s nebe půwod swůj wzal a pročež také k nebesům se nese. Slowa Pána a Spasitele nasseho Ježisse Christa: „Hledejte nejprwé králowstwí Božího a sprawedlnosti jeho; ostatní wsse bude wám přidáno", nutně wymáhají, že prwní účel žiwota křesťanského a prawá blaženost w hledání králowstwí Božího záleží a že wsse ostatní wyššímu powolání tomu podřízeno býti má. Patrný toho důkaz poskytuje nám žiwot křesťanský již w prwních třech stoletích. Žili křesťané pro swět wyšší, jsouce w prawém smyslu slowa toho cizincowé na zemi; swět jimi opowrhowal, pronásledowal je, zbawowal je cti, majetků ano i žiwota, oni wssak položili wssecko w obět Bohu, by nalezli králowstwí jeho. Mnozí za touže příčinou wzdalowali se nemilého hluku a snažení swětského, by tím úsilněji w modlitbě a rozjímání a w konání ctnosti křesťanských k žiwotu wěčnému prospíwali. Samowolně wzdáwali se pozemských statků swých, pamětliwí slow Páně: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej, co más, rozdej chudým, a budeš míti poklad w nebi, a pojď, následuj mne". Samowolně zůstáwali w stawu swobodném, pilni jsouce w čistotě panické a skrowné potřeby žiwota swého sami obstaráwali, jmění swé ku prospěchu nuzných wynakládajíce s Christem k žiwotu nowému, wěčnému powstáwali. I bylo se naditi, že swazek stejného směru dusse tyto swaté

i swazkem žiwota společného poutati bude, wssak ale kruté bouře pronásledowáni mrazivým dechem swým nedaly kwětu onomu nebeskému k úplnému wywijeni dospěti. Ducha ale, z něhož se rozwijely, žádná moc překonati nemohla. Než pronásledowáni pominula, Církew kat. wítězně opanowala a žiwot její mocně prowíwal a hýbal wšelikým swětem. Nemůže tedy diwno býti, že tím mohutněji a hohatěji rozwijely se kwěty ony ducha křesťanského. Duch ten wedl swaté a swětice na poušťě, kdež daleci bouří, pokušeni a nebezpečí žiwota swětského, jako w tichém přístawu hledali kralowstwí Božího. Duch tentýž pojil a spojil swaté tyto poustewniky we zwláštní spolky, jichžto údowé we swaté lásce, podřízeni wůdci a učiteli swému, na modlitbách a rozjímáních, na rozličném cwičení nábožném a prácech rozmanitých společně trwali. Což tedy od sta let duch křesťanský w nitru swém chowal, a k žiwotu zewnějšímu wzbuditi usilowal, toť we čtwrtém stoleti Církwe kat. w jisté způsobě a twářnosti, jakoby w těle se projewilo. Odtud powstaly a po wesskerém swětě šířily se klášťery, šťěpnice to zbožnosti a míru swatého, w nichžto se objímala láska k Bohu s láskou ku bližnímu. Sw. Antonín a Pachomius w Egyptě, sw. Hilarion w Syrii a Asii, sw. Basilius w Pontu a Kappadocii, sw. Athanasius w Římě, sw. Martin w Gallii, sw. Ambrož w Mediolaně bylit zakladatelé a šířitelé žiwota klášterného.

Augustin sám s podiwením pozorowal roztomilý žiwot mnichů w Mediolaně, mnohem

pak wíce za čas pobytí swého w Římě, kdež, jak za to máme, snad pro tuto příčinu po delssí čas messkal.

W Římě totiž základy žiwota toho položil sw. Athanasius, a sw. Ambrož mocným hlasem swým ho ssířil. Nejwíce wssak k tomu přispíwal sw. Jeronym, když po nějaký čas w Římě se zdržowal, kdežto nejenom wědoucností swou, nýbrž obzlásstě žiwotem swým mocně wynikal. Paní a panny z nejprwnějssích rodin římských odřikaly se k pobídnutí jeho wsselikés swětské cti a sláwy a rozdělowaly statky swé chudým. Tak učinila Marcella, kteráž záhy owdowěla a zwoliwssi chudobu w tiché samotnosti trwala na modlitbách a rozjímání, žiwot wedouc tak čistý a swatý, že ani pomluwa ji se dotknouti neopowážila. Fabiola též rozprodala statky swé welké a odtud zbudowala nemocnici, do kteréž chudé nemocné zdarma přijímala a wlastnima rukama ossetřowala. Tak též Paula, Blesilla a Paulina mocným příkladem swým nadssenost pro žiwot klássterný wzbuzowaly. Mládenci a panny, starci a stařeny, učenci a rolníci, wojáci a úředníci opousstěli swět a brali se do samoty klássterné. Bohulibý žiwot ten byl w úplném rozkwětu, když Augustin w Římě messkal, a libeznou wznessenosti swou wzbudil úplnou nadssenost jeho.

Již před lety, když w Karthagině učitelem byl, myssléňka společného obcowání s přátely welmi ho zaujala. Nyní wssak dokonale poznaw žiwot klássterný w Římě, nalezl určitý

způsob a wzor žiwota toho, jehož s přátely swými následowati ustanowil. Sotwa do Thagasty přišel, dědictwí, statky swé otcowské prodal a peníze chudým rozdělil, některá role, jak se podobá*), kostelu tamějšímu wěnowal k účelům zbožným a sám sobě jen dům se zahradou blíže města ponechal. Wšak i toto nepowažowal za wlastní, an se wšeho wlastnictwí byl odřekl a s přátely wšse společně užíwati wolil. W domě tom přebýwali wšickni pospolu, jmenowitě Augustin, Alypius, Ewodius, Sewerus a Adeodatus. Wšecky wěci bylyť jim společné; wšak též společné bylo jim wšem, co se týkalo žiwota duchowného, předewšim modlitba společná, posty, rozjímání slowa Božího a skoumání w prawdách sw. náboženstwí. Podobáť se, že práce zahradní též obstarávali sami. Augustin byl w prawém smyslu slowa wůdcem a učitelem jejich a hlawní prawidlo, dle kteréhož brat swou řídil, byla láska k Bohu a láska k bližnímu! Obywatelé Thagastenští s podiwením pozorowali wýjewy žiwota takowého, o němž posawade nebyli slyšeli. Jakož před tím honosili se Augustinowou učeností, tak nyní welebili dobročinnost a pobožnost jeho. A proto záhy již wšeobecné požíwal wažnosti, lásky a důwěry u spolnobčanů swých, kteříž málo o to dbali, že se nechtěl obírati záležitostmi swětskými, nýbrž často přicházeli k němu žádajíce o radu jeho a při spěni. Ačkoliw takto často přerušena byla mi-

*) Sr. list 26.

lená samota jeho, wždy přece každému sloužil s ochotností srdečnou. Při tom s největší pilí we dne i w noci obíral se rozjímáním slowa Božího, spisowal knihy, w nichžto wýsledky bádání swého ukládal, a často též rozmlouwal s přátely o sw. prawdách náboženstwí*).

Augustin obzlásstní péči k tomu přičinil, aby společníci jeho w žiwotě duchownem prospíwali, spolu ale nezapomínal na přátely swé wzdálené. Neb z celého srdce přál si, shromážditi je wssecky w lásce brati swé milostné. Obzlásstě těžce nesl, že mu scházel nejdůwěrnější přítel Nebrid. Tento byl se z Italie nawrátil do Afriky a blíže Karthaginy žil na statku swém, s ním i máti jeho i bratr Wiktor, jichž přičiněním swým k wíře křesťanské byl přiwedl. Nebridius w duši čisté chowal wesskeré poklady ducha křesťanského a ani tělesná choroba, kteráž záhy žiwot jeho otráwila, nemohla touhu jeho po prawdě zwrátiti. Dopisowal si častěji s Augustinem a z listů těchto zřejmě poznati lze něžnou a sslechetnou powahu jeho. Psal mu tehdy w tento smysl: „Takto tedy můj Augustine, wsselikou ochotností a trpěliwostí obstaráwáš záležitosti občanů Thagastenských?! Owssem, owssem, wždyť zná každý dobromyslnost twou! A což tě žádeu z přátel twých nemůže zastáwati w dobročinnosti twé? Romanianus snad neb Lucinianus? Wěřím, že newědí, čehož jedině miluješ a po čem tou-

*) Rozmluwy ty později sestowil we zlásstní knihu: „O rozličných otázkách osmdesáte třech“ nadepsanou.

žis. Nechať tedy slyší mne, já chci wolati, já chci oswědčowati, že Boha jedině miluješ a jemu samotnému sloužiti chceš. Raději bych sobě přál, abys přišel ke mně a u mne odpočinul sobě. Neobáwám se, že mne spoluobčané twoji swůdcem nazýwati budou, kdybych tě odwedl; neboť wím jak je miluješ a jak opět miluji tebe." (List 5.)

Neméně srdečná jest odpowěď Augustinowa, an mu píše, že si nejwroucněji žádá přítomnosti jeho. „Wšak ale odpuť", prawí dále, „že nemohu k tobě přijíti; neb jsou zde ti, kteříž beze mne žíti nemohou a jichž opustiti mi nelze. Tito potřebují wedení mého, an ty sám bez wůdce w poznání prawdy Boží tak mile prospíwáš". Netrwalo wšak dlouho přátelské ono dopisowání, neb záhy již zemřel Nebridius. Augustin wšak nikdy nezapomněl na „bratra srdce swého" a po mnohých letech ještě slawil památku jeho těmito slowy: „Nyní žije w lůně Abrahámowě. Cokoliw tímto lůnem se wyrozumíwá, tam žije Nebridius, sladký přítel můj, jehož jsi, Hospodine, z otroka swým učinil synem; tam žije. Neboť jaké jiné jest místo duši takowé? Tam žije, kamž často zacházely otázky jeho, jimiž se ptáwal mne ubohého newědomce. Již nedáwá ucho k ústům mým, nýbrž duchowná ústa swá ke zřídlu Twému, a pije pokud může moudrost dle libosti swé, blažen jsa bez konce. A wím, že w ní se tak neopojí, aby zapomenul na mne, neboť Ty, Pane, jenž napájíš ho, nás wšech jsi pamětliw." (Wyzn. IX. 3.)

W krátce na to zastihla druhá bolestná rána srdce Augustinowo, an za téhož času umřel syn jeho Adeodatus w 16. roku stáří swého. Byltě to mladík srdce dobrého a šlechetného, a bystrosti ducha předčil mnohé wážné a učené lidi, tak že Augustin sám s ustrnutím se obdiwowal wlohám jeho. S péčí otcowskou bděl nad ním a s pílí nejwětší wyučowal ho we wšelikých naukách, obzlášťě ale w prawdách sw. náboženstwí, kteréž duše jinochowa powždy čistá horoucně pojímala. Rozmlouwal s ním často, a kdykoli o předmětech wědeckých jednal, neopominul w řeči swé o božských wěcech ho poučowati. Na krátce před smrti jeho měl s ním delší rozmluwu o způsobu, jakým člowěk ku poznání wyšší (božské) prawdy dospěti může. Adeodat pronášel myšlénky swé s soudností rozhodnou a když Augustin dowodil, že nám toliko Bůh sám prawdu zjewiti může s jistotou neomylnou a že Christus Ježíš prawým učitelem našim jest, zwolal Adeodat w plamenném zápalu: „Popřeje-li Christus milostiwě, chci ho tím horoucněji milowati, čím wíce w naukách prospíwati budu“. Slowa ta měla se záhy wyplniti, neboť po krátkém čase powolal Bůh mladíka nadějného z toho swěta. Jak Augustin oswědčowal památku jeho, poznáwáme z následujících slow, kteréž o 10 let později napsal: „Bezpečněji nyní naň zpomínám, ničehož se neobáwaje o jeho mládí, ničeho o jeho dospělosti, ničeho wůbec o něho celého! Tys učinil jej dobrým

a dary Twoje Ti wyznáwám, Pane Bože můj, Twůrce wssech wěci, jenž welemocen jsi na dobré obraceti nasse přewrácenosti" (Wyzn. IX. 6). Jak jsme swrchu podotknuli, použil Augustin tiché samotnosti swé hlawně ku rozjímání písma sw. a ku spisowání. Toho času wydal rozmluwu s Adeodatem činěnou a nadepsal ji: „o Učiteli, kniha jedna." Též ukončil w tom čase dílo, o kterémž již w Mediolaně a Kassiciaku přemýsslel, a kteréž welice byl si zamilowal, spis „o hudbě wssesti knihách". Nejprwé obssirně pojednáwá o harmonii zwuků, a jakož w samomluwách za účel wsselikého skoumání swého položil: Boha poznati a sebe samého, i w tomto spisu přechází na harmonii schopnosti a mocnosti dusse lidské, a w harmonii wěcí stwořených sleduje a welebí harmonii Boží, kteráž w prawdě křesťanské uložena jest.

Spisowé Augustinowi wůbec swědčí o nepostihlé plodnosti ducha jeho, též wssak z nich pozorowati jest, jak postoupně dřiwejssí bludy swé přemáhal a w téže míře prawdu kat. si přiwlastňowal. Odtud ustawičný boj jeho proti Manichowcům i tenkráte patrný, když se o nich zjewně nezmiňuje, což w knihách „o hudbě" zřejmě widěti jest. Bludy, kteréž ho před lety od Církwe kat. odwedly, wssecky již překonal, což poznati jest ze spisů jeho posud uwedených. Neb již byl dowodil proti Manichowcům prawdiwost nauky kat. o bytosti Boží a podstatě zla, již byl i dosud ěděil wznessenost mrawné nauky kat. Zbýwalo mu jesstě, písmo sw. od uměle strojených útoků jejich o-

braňowati. Spisowé jeho obzlásstě proti Manichowcům čelící záhy se rozssířili, a četli se wsseobecně s chwalným uznáním. Někteří přiznivci jeho ale, mužowé to wzdělaní, kteříž s upřímnou radosti sledowali činnost jeho spisowatelskou, radili mu, by we spisech swých wíce sstěřil mluwy srozumitelnějssí, a to k wůli méně wzdělaným, kteříž práwě jen lichotiwou a prostonárodní wýmluwnosti Manichowců swedeni jsou. Augustin ochotně uznal platnost důwodu toho a dle rady této řídil se při spisowání nowého díla swého, kteréž tehdy proti Manichowcům chystal, a ku konci r. 389 ukončil, nadepsaw je „o I. knize Mojžíssowě proti Manichowcům". We spisu tom podáwá nejwíce jinotajitelný (allegorický) wýklad nadřečené knihy, kterýmž wywracuje útoky, jakýmiž Manichowci proti biblickému wyprawowání o stwoření swěta a o prwním člowěku brojili.

. . . Poslední spis, který sw. Augustin w Thagaste sepsal a wydal, jest znamenitá kniha „o prawém náboženstwí" nadepsaná. Již tehdy, kdy w tiché soukromnosti w Kassiciaku trwal (r. 388), často s Alypiem o tom rozmlouwal, že wíra křesťanská jediné jest prawé náboženstwí. Romanian slyssel o rozmluwách těch a tak dlouho doléhal na Augustina, aby o předmětu tom we zlásstním spisu pojednal, až mu to přislíbil. Romanian totiž při wsselikých starostech o swé statky, o kteréž bezděky w nemilé při se byl octl, milowal Augustina wždy upřímně, a kdykoli spis nějaký wydal, Romanian přede wssemi musel ho míti a čítáwal w

něm s horoucí dychtiwosti. Mimo nadání práwě toho času (okolo r. 390) při swou wyhrál a dosel předesslého bohatstwí swého. Spolu ale potácel se posud we bludech Manichowských a proč uznal Augustin, že již přissel čas příhodný, určitě odpowěděti na otázku, které náboženstwí jest prawé, a přítele též napomenouti, aby nepodlehl pokussením, jakáž bohatstwí často přiwodí. Jemu tedy spis nadřečený též wěnoval. Romanian stal se křesťanem, jak mile ho přečtl.

Nemůže nám to divno býti, an w kuize té o wíře kat. mluwí způsobem tak wznesseným a spolu tak wýmluwným, že mu nelze odolati. Tomu ale wssím práwem se obdiwujeme, že Augustin knihu tu sepsal za času, kdež před nedáwnem teprw křesťanem se stal. A proto jsme si také umínili, poněkud obssírněji o ní pojednati *).

„Práwé náboženstwí," dí sw. Otec, „jest základ wsselikého žiwota dobrého a blaženého. Které wssak náboženstwí jest práwé? Ono, w kterém se jeden Bůh ctí a s horoucnou zbožností uznáwá co půwodce bytostí wesskerých. Modloslužba tedy není práwé náboženstwí. Jednotliwí filosofowé (n. p. Sokrates a Plato) wěřili sice w jediného Boha, wssak ale sami se klaněli modlám a nebyli s to, aby národ swůj ke práwé službě práwého Boha byli dowedli. A práwě toto již jest mocným důwodem, že wíra křesťanská jest práwým náboženstwím, a že jest půwodu Božského. Neb kdyby k. p. někdo Platona se byl tázal, zda-li by mohlo býti učitele, jenž by dowedl, aby národowé wěřili w Boha jediného a žili

*) W českém překladu podal knihu tu p. J. Heřčík. Wiz Blahowěst roč. IV. I. sw. 3, 4 a dílu II. sw. 1.

s myslí čistou a wystříhali se žiwota hříssného, kdyby byl kdo Platona takto se otázal, zajisté byl by také odpowěděl: Muž ten by byl hoden poctý Božské, neb tolik nemůže wykonáno býti od člowěka pouhého, leda by sama Boží mocnost a moudrost obdařila ho tak welikou milostí, takowou posílila mohútností, a takowou powznesla welebností, aby k tak spasitelné wíře obrátiti mohl pokolení lidské. Tak by zajisté byl Plato odpowěděl. Nyní ale wsse toto již w prawdě se stalo. W nepatrné krajině narodil se (Učitel), wywolil muže některé, rozeslal je po wssem okresu zemském, kteříž hlásáním nejspasitelnější nauky této wssudy plameny lásky Boží roznítili a krajiny potomkům zůstawili oswícené. Odtud po celém swětě hlásá se wssem národům: „Na počátku bylo slowo, a slowo bylo u Boha a Bůh byl slowo. Wssecky wěci skrze ně učiněny jsou." (Jan, 1, 1). Odtud již hlásá se: „Králowstwí Boží jest mezi wámi" (Luk. 17, 21). „Milujte nepřátely swé!" (Luk. 6, 35). „Nemilujte swěta, ani těch wěcí, které na swětě jsou" (1. Jan, 2, 16). „Neskládejte sobě pokladů na zemi, ale skládejte sobě poklady na nebi" (Mat 6, 16). „Kdo rozsíwá w těle swém, z těla i žíti bude porussení, ale kdo rozsíwá w duchu, z ducha žíti bude žiwot wěčný" (Gal. 6, 8). Wsse toto již se stalo, co Plato by byl powěděl. Wesskerému swětu nauka ta wznessená se hlásá a swět jí s úctou a radostí poslouchá. Po tolika krweprolitích, po tolika křížích tím hojněji a úrodněji wzkwetla Církew kat. Nikdo již nediwí se tolika tisícům panicůw a panen, kteříž odřekysse se manželstwí, w čistotě žijí, což za časů Platonowých za nesmyslné by se bylo powažowalo. Nyní již we wssech končinách swěta náboženstwí křesťanské se zwěstuje, každodenně w kostelích se čítá a od kněží wykládá, nepočetní ze wssech stawů a pokolení kráčejí cestou křesťanskou, bijí se w prsa, kdo se snaží přikázaní ta zachowáwati, a konečně w městách a městečkách, na hradech i we wsích, w polích a obydlích osamělých tak jasně se ukazuje přeswědčení a touha po odwrácení se od wěcí pozemských a po obrácení se k jedinému prawému Bohu, tak že každodenně po celém swětě pokolení lidské odpo-

wídá jedním sloro hlasem, abychom wzhůru srdce měli pozdwižené k Hospodinu. Proč tedy nepoznáwají w tom působení Božího, proč se nechtějí poddati Bohu, skrze něhož již ke wssem národům tato wíra jest rozssířena? Neb nyní již každý patrně poznati může, jak welký jest rozdíl mezi nadutými domněnkami některých málo lidí, a mezi patrným spasením a polepssením národůw!*) Mudrcowé onino, kdyby mohli powstati k žiwotu a kdyby poznali Církew kat., stali by se zajisté křesťany, neb poznali by, že w ní obsažena jest wsseliká prawda, o kteréž lidi přeswědčiti sami si netroufali" (K. 1—4).

„Kdyby Církew kat. neměla jiné zásluhy, než že modloslužbu zničila, jíž proto jediné měla by se welebiti chwálami newýslowným. Církew ona wssak má prawé náboženstwí, po celém ssírém swětě mohútně rozprostřená wssech bloudících užíwá ku prospěchu swému i k jejich polepssení, wssem a každému podáwá možnost zúčastniti se w milosti Boží. Nauka její jest nauka prawého náboženstwí, kteréhož každý se přidržeti mují. Církew pak se zakládá na Christu, na dějinách a proroctwích, jakýmiž prozřetelnost Boží w časném řízení pečowala o spasení pokolení lidského k naprawení a obnowení žiwota jeho. Wssemohoucí Bůh sám od sebe zjewil co prawda jest, každému ku poznání a pochopení jí přispíwá a na pomoc přichází. Tato pomoc jest pak náboženstwí křesťanské, kteréž poznati a zachowáwati jest nejbezpečnějssí a nejjistějssí spasení (K. 6, 7, 10): Žádného není žiwota, který není z Boha, poněwadž Bůh jest swrchowaný žiwot a pramen wssého žiwota; a proto žádný žiwot, pokud jest žiwot, není zlý (takto dowozuje sw. otec proti Manichowcům), nýbrž pokud jen směřuje ke smrti, smrt pak žiwota nic jiného není než hřích. A žiwot (člowěk totiž), když dobrowolným přestupkem odříká se toho, jenž jej stwořil, a když proti zákonu Božímu

*) I za nassich časů mělo by se wýroku toho wděčně ssetřiti! Dokládá pak sw. Otec: Tak se wěří a učí (u katolíků) a to jest wrch spasení lidského.

užíwati hledí wěcí tělesných, které mu Bůh podřídil, směřuje k nicotě, a padá do pokuty, kteráž zatracením se nazýwá, neb hřešil s wůlí swou. K uléčení pokolení lidského ráčil syn Božj na se wzíti celého člowěka, neboť tu přirozenost na se wzíti musel, kterou chtěl koupiti; zázraky wíru sobě zjednal co Bohu, we wyučowání jewil se co Bůh, w dobách wěku swého co člowěk. Ničeho nečinil násilím, wssecko jen přeswědčowáním a napomínáním, neboť přešel již čas starého otroctwí, zaswitnula doba swobody a příhodně ku spáse swé poznáwal nyní člowěk, s jakou jest stwořen wůlí swobodnou. A celý žiwot jeho na zemi bylo učení mrawů. Jeho z mrtwých wstání ale zřejmě ukazuje, že nic z přirozenosti lidské nezahyne *) (K. 11—16).

„Když přišla milost Boží, Christus Ježíš, několik swátostí welmi spasitelných jest ustanowено, kteréby w jednotě držely společnost lidu křesťanského. Mnozí ti obřadowé, kteříž wázali národ židowský, nyní již platnost ztratili. Neb we starém zákoně, za časůw otroctwí národ ten bázni držán jest a mnoho obřadůw tíži nesl. Prospíwalo mu to k nabytí touhy po milosti Boží, kterou proroci wěstili co den budoucí. Bohabojnost w bázni má počátek, w lásce ale se zdokonaluje.

„Člowěk zhřešil, t. j. činil, co zapowěděla wěčná prawda a wyhnán jest z ráje do tohoto swěta t. j. od wěcí wěčných k časným, od hojnosti k nuzotě, od síly těla ku křehkosti, od dobra wěčného a duchowního ku časnému a tělesnému. A lék duše, který podáwá Prozřetelnost Boží we swé neiwýslowné dobrotiwosti po stupních a rozdílech jest welmi krásný. Jest totiž dwojí: autorita (wrchnost zákona, čili přikázaní) a rozum. Autorita žádá wíru a připrawuje člowěka k rozumu, a rozum přiwádí k pochopení a poznání. Wssak ani autorita nestojí docela o sobě bez rozumu, neb člowěk musí rozwažowati, komu má wěřiti, a w tomto při-

*) Jakož sw. Otec w žiwotě Christa Spasitele widí žiwý obraz mrawné nauky (ethiky) křesťanské, též podobně z mrtwých wstání jest mu základem fysiky (disciplina naturalis) a způsob učení Christowa základem dialektiky (rationalis disciplinae regula) křesťanské.

padu jest již moc poznané a pochopené prawdy welmi weliká. Poněwadž ale klesáme do wěcí časných a jejich láskou odwráceni býwáme od wěčných (totiž od Boha), jakýsi časný lek, který ku spasení wolá newědomé ale wěřící, přední jest, awssak přední ne přirozeností a wýborností swou, nýbrž přední jen postupem času. Neboť na které místo kdo upadl, na tom se musí rukama opříti, aby wstal. Tak i my o twory tělesné, které nás poutají, se musíme podepříti, abychom poznali ty, kterých tělo zjewiti nemůže" (K. 20, 24).

„Předkowé nassi položili wíru nezwratnou zázrakům widitelným (činěným od Christa a sw. aposstolůw), neboť jinak ani nemohli. A tím se stalo, že potomkům již ani není potřebí dalssích zázraků. Neb poněwadž již Církew katolická utwrzena a rozssířena jest po celém swětě, nechtěl Bůh, aby zázrakowé ti až do nassich časů trwali, proto aby mysl nasse nehledala wždy jen widitelných wěcí, a pokolení lidské neustydlo wssedností toho, čeho řídkost a nowost ducha rozpaluje. Nám tedy nyní již nesmí býti pochybno, máme-li wěřiti těm, kteří hlásajíce wěci wznessené (wíru kř.), byli s to, k následowání přiwésti celé národy. *) Wizme ale, pokud rozum jest s

*) Rozeznáwá tuto sw. Otce sedm stupňů žiwota lidského wůbec. Kdo žije podle těla spoután žádostmi wěcí časných, nazýwá se člowěkem starým zewniterným. Někteří w takém stawu zůstáwají powždy až do skonání. Kdo ale uwnitř znowu se zrozuje a nabytou silou duchowní a moudrostí žádosti swé potlačuje a podřizuje pod zákony nebeské, nazýwá se člowěkem nowým, wniterným. Každý má we swém způsobu sedm wěků, člowěk nowý owssem duchowních. A tak poměrně i wesskeré pokolení lidské, jehožto žiwot jest jako žiwot jednoho člowěka od Adama až na konec tohoto swěta, na dwoje oddělení se poddáwá. W jednom jsou dawy bezbožných, pozemského člowěka obraz od počátku až ke konci swěta na sobě nesoucích; we druhém jsou zástupowé národů jedinému Bohu poddaných, ale od Adama až do Jana Křestitele žiwot člowěka pozemského wedoucích pod zákonnou jakousi sprawedlností. A těchto dějiny nazýwají se starým zákonem, a takořka pozemskou říssi představujíce, nic jiného nejsou než obraz nowého národu a nowého zákona, představujícího králowstwí nebeské. A tohoto národu žiwot, prozatím časný, počíná se od příchodu Páně až ke dni soudu (K. 27). Patrna tuto jest základní myssléuka welkého díla „o městě Božím," kteréž sw. Otec později sepsal.

to, pokročiti od wěcí widitelných postoupaje až k newidítelným a wěčným! Nikoliw nadarmo a na prázno pozorujeme krásu nebes, řád hwězd, skwělost swětla, dní a nocí střídání, luny měsíčné oběhy, čtwero roěních počasí, tak weliké semen množstwí, podobu a počet wěcí plodících a wssecky wěci ostatní, kteréž we swém způsobu zwláštní ráz mají a přirozenost. Tyto pozorujíce od nich postoupati máme k wěcem nesmrtelným (ku poznání Boha). Dále zřetel obraťme k tomu, co jest žiwotní přirozenost, která wssecko toto poznáwá, totiž duch lidský, a která žiwot dáwajíc tělu, zajisté musí býti těla wzácnější. Neb jakákoli hmota, a byť i sebe skwělejší byla, za málo se cení, pokud nemá žiwota. Každá ale bytost žiwá před wsselikou nežiwou má přednost, po zákonu přirozeném. Poněwadž i zwířata žijí a smysly poznáwají, ta mohútnost w duchu lidském jest nejpřednější, ne kterou poznáwá, co smysly poznati lze, nýbrž kterou soudí o tom, co se smysly poznalo. Již ale poznati musí každý, že přednější jest ten, kdo soud wynáší oné wěci o nížto se soudí. Jest-li tedy žiwot rozumný po řádu swém wlastním soudí, žádná již bytost není jeho přednější. To wssak w pochybnost bráti se nemůže, že jest patrně změnitelný, odkud jde, „že bytost nezměnitelná, která jest nad duši rozumnou, jest Bůh; a tam že jest první žiwot a první bytnost, kde jest první moudrost. Toto jest totiž ona nezměnitelná prawda, kteráž se práwě nazýwá zákonem wssech umění a uměním umělce wssemohoucího" (Kap. 25—31). Jednoho tedy předewším hledati máme, poznati Boha a milowati ho z celého srdce, ze wssí duše a ze wssí myšli swé, a bližního jako sebe samého." Napotom dowozuje sw. Otec, že Boha miluje, kdo s ním jest sjednocen a komu nic jiného není dobrem, než samo to, sjednocenu býti s Bohem. Dále pak líčí žiwot dobrý, křesťanský těmito slowy: „Pokud křesťan jest w žiwotě tomto, užíwá přátel, aby dokázal swou wděčnost, užíwá nepřátel ku cwičení trpělíwosti swé, užíwá potřebných, aby swou dobročinnost, užíwá wssech lidí, aby swou lásku ke wssem dokázal. Ačkoliw nemiluje wěcí časných, i wěcí časných

nejlépe užíwá, a podle každého potřeby lidem pomáhá, jest-li nemůže wssem jednostejně. Mluwí-li s jedním z přátel swých důwěrněji než s druhým, proto ho wíce nemiluje, nýbrž wětssí má k němu důwěru a otewřenějssí u něho nalezá srdce. Časným pak wěcem oddané tím lépe přijímá, čím méně sám času oddán jest. Nemoha ale wssem, které stejně miluje, pomocen býti, byl by nespraweedliw, kdyby nejbližssím swým nechtěl přispěti. Neb swazek, kterýž pojí dusse, mocnějssí jest než swazek místa a časůw, kterými wázáni jsme k sobě co do těla, swazek ale lásky nejmocnějssí jest. On bolesti netrpí při smrti některého, poněwadž kdo miluje Boha ze wssí dusse swé, dobře wí, že ani jemu nic neumírá, co Bohu neumírá. Bůh ale jest pánem žiwých i mrtwých. On není cizí bídou bídným, poněwadž není také cizí spraweedlnosti spraweedliwým. A jako nikdo mu neodejme spraweedlnosti a nikdo Boha, tak nikdo ho nezbawí blaženosti. A jestli snad někdy uwnitř jest pohnut cizým nebezpečím neb poblouzením neb utrpením, pohnutí to způsobí onomu pomoc neb polepssení neb potěssení, nikdy ale jemu samému ztrátu pokoje. We wssech ale trapných pracích myšl swou powznássí jistým očekáwáním budoucího odpočinutí. Nebo co může sskoditi jemu, jenž i nepřítele užíwá ku swému dobrému?! On nebojí se žádného nepřátelstwí, silen jsa pomocí a ochranou toho, z jehož přikázaní a milosti miluje nepřátely. Tento muž je we strastech nejen nezarmoutí, nýbrž se i raduje, dobře wěda, že soužení trpělíwost působí, trpělíwost pak zkussení, zkussení pak naději, náděje ale nezahanbuje; neboť láska Boží rozlita jest w srdcích nassich, skrze ducha sw kterýž dán jest nám! (Řím., 5, 3.) Kdo mu tedy ussodí? kdo jej přemůže? Člowěk, který w sstěstí postawen, pokrok činí w cnosti, w nesstěstí poznáwá, jak pokročil. Pokud pozemských wěcí má hojnost, nespoléhá na ně; kdy jich jest zbawen, poznáwá, zdaž ho poutaly. Obyčejně totiž pokud je máme, myslíme, že jich nemilujem; ale kdy počnou se ztráceti, poznáwáme samy sebe. To jsme měli totiž bez lásky, co ztrácíme bez bolesti" (Kap. 47).

Konečně pak napomíná slowy tkliwými: „Napomínám wás wssecky, lidé drazí, bližní moji, a sebe samého napomínám s wámi, abychom co možná s nejwětssí rychlostí spěchali za tím, k čemu nás Pán Bůh wolá skrze moudrost swou. Náboženstwí nasse nebudiž k wlastním smýsslenkám, nýbrž ať poutá nás náboženstwí na jediného wssemohoucího Boha. Jedinému Bohu slouží me, jedinému wssech wěcí půwodu (Bohu Otci), a jediné moudrosti, w nížto moudra jest wsseliká dusse moudrá (Bohu Synu), a milosti samé (Bohu Duchu sw.), od nížto blaženost má wsseliký twor blažený. W jedné podstatě tedy ctěme Trojici jediného Boha, od něhož jsme, skrze něhož jsme a w němžto jsme; od něhož jsme se odwrátili, jemuž jsme se stali nepodobnými, jenžto za hynouti nás nenechal. Twůrce, k němuž se wracíme, wzor, který následujem, a milost, kterouž smíření nabýwáme; jediného Boha, od něhož stwořeni jsme, jsouce podobenstwí jeho, které nás obnowuje w jednotu, a pokoj, kterýmž k jednotě lneme; Boha jenž řekl: staň se, a slowo, skrze něž wssecko jest učiněno a Dar dobrotiwosti jeho, we kterémž smířeno jest se Twůrcem swým, aby nic nezahynulo, co skrze slowo od něho jest učiněno; jediného Boha, od něhož stwořeni žijeme, od něhož obnoweni moudře žijeme, jehož milujíce a užíwajíce blaženi jsme, jediného Boha, jemuž čest a sláwa na wěky wěkůw" (Kap. 55).

17. Sw. Augustin wyswěcen na kněžstwí. Činnost jeho kazatelská.

W tiché soukromnosti Thagastenské žil Augustin blaženě, w plné míře požíwaje nebeského poklidu, jehož se mu milosti Boží dostalo. Prospíwal w poznání prawdy kat. a žiwotě swatém, ku kterémuž cíli i přátely swé milé wedl. Modlitba, rozjímání, cwičení se w pobožnosti a konání skutků bratrské lásky bylyť mu obli-

benou útěchou. Spisy swými hleděl netoliko přátely swé wzděláwati, nýbrž i wůbec spolubratry swé, katolíky w prawé wíře utwrzowati, jakož i pobloudilce na cestu spasení přiwoditi. Proto také kdekoli se udála příležitost, se wšelikou horliwostí usilowal o rozšíření králowstwí Božího. Z té příčiny psal tehdy Maximowi, pohanskému učiteli w Madauře poblizké, o wíře křesťanské, Gajowi, kteréhož uswědčowal z bludů Manichowských, a Antoninowi, jehož manželka w roztrzce Donatowské byla, wšecky žádaje Christu získati. Milost Boží zehnala snahám jeho a proto tím wroucněji přilnul k milé samotě swé, tak že si umínil, celý žiwot swůj w ní ztráwiti. Jinak wšak ustanowila prozřetelnost Božská. Chtěla ho učiniti nádobou wyzwolenou, kteráž slávu Církwe katolické šířiti měla po wešškeré zemi a po wšecky časy. Z tiché soukromnosti powolala ho k činnosti welikolepé.

Něco přes dwě leta žil Augustin w Thagaště, spolubčané jeho prokazowali jemu wšelikou lásku a úctu a chwalná powěst jmena jeho i w okolí se denně wíce šířila. Ze otcowské statky swé Církwi a chudým rozdělil, že w klášterné soukromnosti žiwot swůj Bohu poswěcowal a spisy swými při hluboké a důmyslné wýmluwnosti obzlášťně pokorou a nadšenou láskou k Církwi swaté wynikal, wšeobecnou budilo pozornost a wysoce jemu wáženo jest. Proto již záhy se proslýchalo, že takowého muže, nejenom swatosti žiwota nýbrž i darem wědy proslaweného, mnohé obce křesťanské sobě

za biskupa žádaly. Nebylyť Augustina takowé powěsti tajny, pročež w pokoře swé, spolu pak obáwaje se welké odpowědnosti a nebezpečí úřadu biskupského neb kněžského starostliwě wyhýbal a nechtěl ani cestowati skrze město, kdež by se bylo jednati mohlo o wolbě biskupa neb kněze. Událo se wšak za času toho, že přinucen byl nastoupiti cestu do města Hipponu, *) kdežto stařičký Walerius biskupem byl. Poněwadž se tam nebylo ničehož obáwati, wydal se Augustin, jak se domýšlel, s úplnou jistotou na cestu. Žil totiž w městě Hipponě jakýsi úředník císařský, kterýž pilně čítáwal spisy jeho, a zbožnosti jeho upřímně se obdiwowal, a následkem toho wzdáti se chtěl wšelikých starostí tohoto swěta a do klášstera w Thagastě wstoupiti. O tom psal Augustinowi a žádal spolu, by ho osobně nawštíwiti ráčil, že by snadněji přemohl, což mu překáželo. Augustin přišel k žádosti jeho na začátku r. 391 do Hipponu, awšak mimo nadání marně; neb člowěk ten kolísawý brzo na ten, a brzo opět na jiný způsob nastupowal. Z druhé strany ale též Augustin ani netušil, že mu nastala nowá a to sice znamenitá doba žiwota.

---

*) Město to, před časy sídlo králů Numidie bylo w krásné a urodné krajině rozloženo, poblížku břehu mořského, a zděmi mohútně opewněno. Na wrchu wně města wyvínala se basilika biskupská, „basilika pokoje" nazwaná. Město to jmenowáno Hippo královský, poněwadž bylo tenkráte ještě druhého města Hippo Zaritus neb Diarritus nazwaného. Na zříceninách jeho stojí za našich dob nepatrné město Bona. Biskupowé francouští postawili tuto sw. Augustinowi pomník.

Srow. Poujonlat Geschichte des heil. Augustin. Schaffhausen 1845. I. Bd. p. 145, 151.

Biskup totiž Hipponský Walerius nemohl pro wysoké stáři swé powinnosti úřadu kazatelského tak zastáwati, jakž toho potřeba wěřících wymáhala, a to tím méně, an co rozený Řek náležitě mocen nebyl jazyka latinského. Již po delší čas tedy přemýšlel o tom, jak welice toho zapotřebí jest, kněze nějakého wywoliti a k tomu ustanowiti[1], by wěřícím hlásal slowo Boží. O tom i na modlitbách prosby swé Bohu přednášel. Neb prost jsa wšeliké ctižádosti o to jedině dbal, co by k blahu wěřících prospíwati mohlo, neohlížeje se, že obyčej takowý w církwi Africké posawáde nepanowal aneb žeby snad kněz kazatel na ujmu biskupské wážnosti jeho proslynouti mohl. Augustin tu přibyl do Hipponu, a Walerius osobně seznal muže, o němž prawdiwá powěst slávu pobožnosti a wědy rozhlasowala. Při pohledu na něho zaradowal se Walerius po tajmo, jakoby wysším wnuknutím byl poznal, že se wyplnila již náděje žiwota jeho a že Bůh již wyslyšel prosby jeho. Jednoho dne, když se shromáždili wěřící w chrámě biskupském wystoupil Walerius na kazatelnu, a mimo nadání počal k wšeobecnému překwapení wěřících mluwiti o neschopnosti swé k úřadu kazatelskému a jak dáwno již byl přemýšlel, pomocníka nějakého sobě přidružiti, kterýžby jediné hlásal slowo Boží. Tím že wěřícím poskytnouti chce nowý důkaz lásky swé pastýřské, kteráž wšecko obětowati chce pro blaho a spasení jejich. Netušili sice wěřící, netušil ani Augustin, že by se toho dne snad jednati mělo o wolbě kněze;

po řeči biskupowé wssak hned wssech zraky obráceny jsou na Augustina. Wssickni již o něm slyssel, o nábožnosti jeho a umění wědeckém, a o rozličných spisech, a zamilowali ho, kterýž statky swé rozdal, aby se Bohu poswětil. Pojednou tedy zwolali wssickni: „Augustin budiž kněžem!“ A shluknuwsse se okolo něho, wlekli wíce než wedli ho k biskupowi wolajíce: „Augustin, Augustin a žádný jiný! Augustin budiž kněžem, a bez prodlení wyswěctež ho na kněžstwí!“ Augustin byl jak bez sebe a zpamatowaw se, zaplakal nad tím, co se dělo. Bolestná tíseň swírala srdce jeho a hojně kanuly mu slzy po licech, a tím hojněji kanuly, an někteří z okolostojících, neznajíce prawou příčinu pláče jeho, počali ho těssiti, by jen powolil a se nezpečowal, že sice wsseobecně známo jest, že wětssí důstojnost, biskupskou, zasluhuje, wssak ale by jen poshowěl, žeť bez toho co newidět biskupem bude. Augustin proto neplakal; plakal ale že se hrozil úřadu kněžského. Thagasta poskytowala mu soukromnost blaženou, tam s přátely požíwal utěsseného pokoje, jakoby napřed již okoussel budoucího, nebeského poklidu, tamto žádal powždy zůstati. Teď wssak ty milé kruhy měl na wždy opustiti, a na se wzíti úřad, jehož těžkých prací, nebezpečí a zodpowědnosti se děsil. Wssecko ale zdrahání-se bylo marné! Marně se wymlouwal a oswědčowal nedostatečnost swou, že není náležitě připrawen, že nezná ještě dokonale písmo sw. a že není w stawu kat. obec slowem Božím k žiwotu wěčnému wésti. Marně prosil biskupa, by aspoň se odložilo wyswěcení na kněžstwí. Stařeček welebný

k ničemuž nechtěl přiwoliti, wždyť, prawil, milost Božj přispěje k blahodárné činnosti w úřadu kněžském; — wždyť prý w tom patrná jest ruka Božj, jíž odpírati zhola nemožno. Jak měl powoliti, kdežto plesal radostí, že Bůh laskawě wyslyšel prosby jeho a že se wyplnilo, po čemž tak dlouho již byl toužil. Jaká to bude radost wěřících, kdy jim hlásati bude slowo Božj! Jak ho budou milowati a wšeobecnou důwěrou ctíti! Ty a podobné myšlénky tanuly biskupowi na mysli, jakž tedy měl aneb mohl Augustinowi powoliti! Tak se tedy stalo, že Augustin u welikém zármutku swém, při wšeobecné wšak radosti wěřících na začátku roku 391 w stoličném chrámu slawně na kněžstwí wyswěcen jest byl.

Po wyswěcení swém Augustin tím jasněji poznáwal, jakých obtížj a nebezpečí úřad kněžský w sobě chowá, a jak nesnadno jestiť wyhowěti tolikerým a přitom tak rozličným potřebám duchowním. Přibližowalať se welká noc, jak mnohé tu nastáwaly powinnosti! Pročež písemně žádal biskupa swého o powolení, by se až k weliké noci w tichou soukromnost odstranuti a modlitbou a rozjímáním písma sw. k duchownímu úřadu swému připrawowati mohl. List ten, kterýž Waleriowi poslal, jest překrásným swědectwím, že Augustin nejenom welkou důležitost stawu kněžského dokonale poznal, nýbrž i že s hlubokou pokorou o sobě smýšlel. „Předewšším," tak píše, „prosím, bys powážil, že za našich dnů nezdá se býti před lidmi nic snadnějšího a i lidem milejšího než úřad biskupský,

neb kněžský, jest-li se powrchně jenom a takořka dle způsobů pochlebníka zastáwá; w skutku ale nestáwá úřadu těžssího, pracnějssího a před Bohem trestu hodnějssího, a obzlásstě za časů nassich nebezpečnějssího nad úřad biskupa neb kněze. Dáwno sice již znal jsem nesnáze stawu kněžského, nyní ale wlastní zkussenosti swou poznal jsem, žeť jsou mnohem wětssí, než já se byl domýsslel; nikoliw, jako bych nowých a jiných nesnází a nebezpečí byl poznal, ale to jsem newěděl, zda-li se mně síly dostáwá, snésti je; neb já myslil, že síly mé jsou dostatečné, Pan ale uwedl mne w posměch a skutkem ukázati mne chtěl mně samému! Pro mé hříchy učinil to Bůh, že po prwním plawci postawen jsem, kdežto jesstě ani weslem hnouti neumím! Snad namítne Swatost twoje: co pak se nedostáwá učenosti twé? O mnoho, mnoho, jest toho tolik, že snadněji bych wypočísti mohl, co mám, než co bych jesstě míti si žádal. Mohu sice twrditi, že wím a pewně wěřím, čehož nám k spasení zapotřebí jest. Jak ale toto jiným k spasení podáwati mám, nehledaje toho, což mně, nýbrž což jiným a mnohým užitečno jest k spasení jejich? Nemohu toho jinak dosáhnouti, než dle rozkazu Páně modlitbou, hledáním a tlučením t. j. modlením rozjímáním a wzdycháním k Bohu." — Walerius powolil prosbě jeho a Augustin w tiché soukromnosti připrawowal se na úřad swůj, ku kterémuž od Boha powolán byl a jehož powinnosti napotom se wsselikou horliwosti konal.

Připomenouti tuto dlužno, že okolnosti,

w jakýchž Augustin úřadowati měl, byly welmi nesnadné. Modly pohanské byly sice již wywráceny a žiwot křesťanský mladistwou bujarosti se rozwijel, při tom wšak též mnohý obyčej pohanský zatemňowal čisté mrawy křesťanské. Ba w Hipponě stál posawáde chrám jeden pohanský. Obywatelé Hipponští náramnou prudkosti, náklonnosti k hněwu a žárliwosti, obzlásstě ale smyslnosti na mnoze byli porušeni. Nad to i rozličné sekty tu sídlo swé rozprostřely a neblahým příkladem a působením swým rušily mír a jednotu církewní.

A proto uminil Augustin, dílem pro nesnadné práce úřadu swého, dílem že nemohl zapomenouti na sw. brat swou w Thagastě, při wšelikém konání úřadu kněžského, též woliti soukromnost klásternou. W klidném přístawu tom chtěl sebe opatřowati sw. zbrani, a po wykonaných pastýřských powinnostech duchowně odpočinouti; chtěl žiwot swůj w Bohu ustawičně zdokonalowati a rozjímáním sw. prawdy nejenom sebe samého wzdělávati, nýbrž, i ku wzdělání wěřících schopnějším se stáwati. Umysl swůj sdělil biskupowi swému, kterýž pln otcowské lásky k němu milerád swolil a k tomu cíli sám zahradu rozsáhlou darowal. W této blíže chrámu stoličného ležící zahradě dal Augustin klásster *) wystawěti, a zde přibýwal s přátely, stejně s ním toužícími po králowstwí Bo-

*) Klásster ten stal se ústawem blahonosným, an odtud a za příkladem Augustinowým šířily se podobné ústawy po wesskeré Církwi Africké. Z Klášstera pak Hipponského mnozí sw. biskupowé a učitelé během času wyšli zwelebowali Církew kat.

žim. Co do způsobu žiwota toho, zachowáwal tatéž prawidla, jakáž w Thagaště ustanowena jsou. Každý měl se wzdáti starosti a žádosti tohoto swěta a jedině žiti lásce Božj a bližního. Pročež měloť wsse býti wssem a každému společno, aby tím snáze Bůh sám stal se dobrem společným wssech. W milostném tom obcowání nalezal Augustin wždy utěchy a úlewy po mnohočetném namahání úřadu pastýřského. Alypius a Ewodius k žádosti jeho opustili klášter w Thagaště, a přidružili se mu w Hipponě. Hned po wyswěcení swém psal Augustin do Karthaginy Aureliowi, kterýž před nedáwnem na arcibiskupský stolec powýšen byl. Psal mu, jakým to způsobem ku kněžstwí powolán byl a jak powolání swému zadost učiniti se wynasnažuje. W odpowědi swé projewuje Aurelius Augustinowi wsselikou úctu a lásku, obzlásstě ale z toho se raduje, že i co kněz neopustil klidný žiwot klásterný a chtěje sám zbožné snahy také podporowati, darowal klásteru Hipponskému pole jedno; zaběž Augustin mu co nejupřímněji děkowal. (Sr. list 22.)

K wýslowné žádosti biskupa Waleria wěnowal Augustin wsselikou činnost swou těžkým powinnostem úřadu kazatelského. Z hlubokosti srdce swého zwolal w prwé řeči swé: „Kázati, napominati, kárati, wzdělávati, každému zadost činiti, jaká to tíže, jaké to břímě a jaká to nesnáz!“ Slowům těm zajisté přiswědčíme, powážíme-li, že úřad kazatelský již sám w sobě má mnohé nesnáze, a uwážíme-li, s jakou to horoucností se tehdy rozwíjel žiwot církewní a jak

tedy rozsáhlý byl okres činnosti kazatelské, tak že řečníkowi bylo pracowati wsselikou usilownosti, a to při poměrech zlásstních a často welmi nepřízniwých. Neb měl Augustin hlásati slowo Boží na každou neděli, na welké swátky církewní a w ony dny, kdy wěřící w četnějssím počtu do chrámu Páně přicházeli.

Tak bylo činiti na den narození Páně, kterýž co jasná jitřenka předcházel ostatní slawnosti roku církewního. Toho dne činíwal jen krátké řeči, s tím wětssí ale nadssenosti welebil nejwznessenějssí skutek milosrdné lásky Boží, wtělením Christowým nám projewené. „Narozením Páně," prawil, „spasení se stalo wesskerému stwoření. Christus narodil se z ženy a oboje pohlawí w Christu uctěno jest. Kdo tedy w prwním člowěku ku zatracení přissel, obrátiž se k člowěku druhému. Žena nás k smrti přemluwila a ze ženy se nám žiwot narodil" (Řeč 184). „Trojí jest způsob žiwota oudů Christowých w Církwi: manželský, wdowský, panenský. A poněwadž způsoby ty při swatých oudech Christowých nalézati se měly, wssickni též o Christu swědectwí wydali. A nejprwé žiwot manželský. Když blahoslawená Panna Maria počala, Alžběta, manželka Zachariássowa, již byla počala; a když ji sw. Maria nawsstíwila a pozdrawila, dítě w lůně jejím zaplesalo, ona pak prorokowala. Zde más swědectwí čistoty manželské. Kdež ale jest swědectwí wdowy? Swědectwí Anny! Slysseli jste, kdy čteno bylo sw. ewangelium, že byla sw. wdowa a prorokyně, čítajíc osmdesáte čtyry leta, že nawsstěwowala

často chrám Páně a we dne i w noci Bohu na modlitbách sloužila. A i wdowa ta widěla Christa a swědectwí o něm wydala. Na ní spatřuješ žiwot wdowy. Na Marii panně konečně žiwot panenský pozoruješ."

Na den nowého roku obzlásstě welebil milosti a spasitelné účinky wiry křesťanské, kteráž přemohla hnusnosti pohanstwa. Toho dne ubírali se četní zástupowé křesťanů do chrámu Páně, kdežto pohané wysselikou hejřiwosti začátek nowého roku slawili (Reč 198).

Na den sw. tři králů, zjeweni Páně, wlnuwíwal o milosti Boží, kteráž prwotiny pohanstwa ku Christu powolala, že Christus proto přissel, aby wesskeré člowěčenstwo, židowstwo a pohanstwo w jednu Církew spojil a jak židé, ačkoliw nejprwé powoláni, z říše Christowy wyloučeni jsou. „Hwězda wolala jich? tázal se. Hwězda ta byl hlas nebeský, hlásající slávu Boží. Dary pak Christu obětowané byly: zlato, obraz časného, Bohu obětowaného bohatstwí; kadidlo, obraz úcty božské; myrrha, obraz lásky wděčné, že Christus pro nassi spásu trpěti wolil. Na jiné cestě pak wrátili se do wlasti swé. Cesta jiná což jest, než žiwot jiný?!"

Následowal čas postní, doba poswěcená památce Spasitele utrpením swým poniženého, awssak witězstwím swým nade smrti wywýsseného. W čase tom přicházeli wěřící skoro každodenně do chrámu Páně, aby slyssel slowo Boží a Augustin často připomínal jim, že sw. doba ta jestiť dobou přípravy k oslawení pa-

mátky umučení a ukřižowání Páně a připrawa ta že záleží w tom, aby každý křesťan kříž swůj na sebe wzal; t. j. že má sebe samého zapírati, žádosti zlé potlačowati, sw. půst zachowáwati, skutky křesťanského milosrdenstwí konati (obzlásstě z toho, což postem uspořeno), nepřátelům odpousstěti a horliwou modlitbou a rozjímáním smrti Christowy dussi swou k Bohu powznásseti (Reč. 207, 210, 211, 206). W den památky umučení a smrti Páně, na welký pátek, se zbožnou nadssenosti zwelebowal lásku Christowu w přehořkém umučení jeho. Z boku jeho sw., prawí, wyprýsstila se krew a woda, t. j. sw. swátosti, jimiž Církew swatá wzděláná jest.

Za téhož času měl Augustin též dle úřadu swého katechumeny připrawowati ku přijetí křestu sw. Bylať to úloha zajisté obtížná, powážíme-li, jak mnozí tenkráte přicházeli žádajíce o přijmutí w lůno sw. Církwe, a jak rozdílní byliť podle stáří a wzdělání a způsobů žiwota, jak zewnějssího, tak i wniterného. Aug. se wsselikou horliwosti konal powinnosti swé katechetické. Wždy swědomitě skoumal příčiny, pro kteréž jednotlíwci přijeti do Církwe kat. žádali. Kdož z úmyslu neprawého to činili, odmrsstěni jsou. Neb wždy k tomu prohlédal, by katechumeni upřímně hledali spasení swého w Christu, pamětliwi hříchů swých a obáwajíce se soudů Božích. Málo kdy, tak říkáwal, ba nikdy skoro se nestane, aby kdo křesťanem býti chtěl, jehož by bázeň Boží k tomu newedla. Neb kdy by kdo očekáwaje užitek a zisk nějaký časný, proto

křesťanem státi se chtěl, nechce zajisté křesťanem býti, alebrž jim jen slouti. *) (De cat. rudibus k. V.) A proto jest Christus začátek a konec wssech řeči jeho katechetických. „Jakož Christus," prawil, „z lásky k nám sestoupiti ráčil, taktéž má láska k Bohu a bližnímu křesťana opět k nebesům powznásseti." K tomu wždy napomínal katechumeny swé, wždy jim projewuje lásku práwě otcowskou. Obyčejně křest udělowán jest w bílou sobotu a nejblíže před jeho přijetím Augustin wyswětlowal katechumenům snesení apoštolské a modlitbu Páně, připomínaje jim, aby Bohu jediné poswětili žiwot swůj a toužili po statcích nebeských, důwěřujíce se w milost Boží, pokorným srdcem o ni prosíce, aby sebe samých statečně zapírali, že se jim záhy již co wěřícím nebeské posily w nejswětějssí swátosti dostane: „Budete jísti," prawil, „tělo jeho a píti krew jeho, jejímžto prolitím hříchy nasse odpusstěny, winy nasse a poskwrny nasse smazány jsou. Jezte co chudí (duchem) a budete nasyceni. Pospíchejte k němu a obráceni budete. Neb on to jest, kterýž odwrácené přiwádí, utíkající stíhá, ztracené hledá, pyssné pokořuje, laciné krmí, swázané oprostuje, slepé oswěcuje, nečisté očistuje, mdlé posilňuje, mrtwé křísí a od zlých duchu swázané a jaté wyswobozuje" (Řeč 216).

Za času postního přicházeli katechumeni každodenně do chrámu Páně, by slyssel slowo

*) Později, okolo r. 400 sepsal sw Augustin k snažné žádosti Karthaginského jahna Deogratias-a znamenité dílo katechetické, nadepsané „o katechisowání křestu čekajících."

Boží a podíl měli w modlitbách wěřících. Na neděli smrtelnou byloť jim zděleno apoštolské wyznání wiry, kteréž hluboce w paměť swou wrýti měli. Nebylo jim dowoleno, aby si wyznání to k tomu konci napsali, a tím měli sobě připomenouti, že Bůh zákon swůj w srdce lidské wepsati chce. Na neděli kwětnou sdělena jest jim a wyswětlena modlitba Páně, protože měli nejprwé poznati, co wěřiti nám jest a potom teprw, jak Boha wzýwati máme, podlé slowa apoštola Pawla: „Kdo wzýwá jméno Páně, spasen bude.“ Konečně přibyl den slawný, památka smrti Christowy, welký pátek, a toho dne četlo se umučení Páně z ewangelia sw. Matousse. Na bílou sobotu pak kynul katechumenům den milostný. Spasitel swěta odpočíwal we hrobě a oni též měli we křtu sw. umříti s Christem a k nowému žiwotu powstati. Toho dne u slawném průwodu wssech wěřících brali se ku křestnici, kdež slawně odříkáwali wyznání wiry. Na to zwučně zaznel žalm: Jako jelen dychtí po studnici wod, tak touží dusse má po Tobě Bože. Potom se jim udělowal křest sw., načež w noci před wzkříssením Páně ponejprw uwedeni jsou w plnost žiwota křesťanského, přijawsse nejswětější swátost oltářní. Wigilia či swatwečer před wzkříssením Páně tehdy obzlásstě slawným způsobem odbýwána jest. Sloulat „matkou wssech sw. wigilií, sw. noci,“ we kteréž celý swět bdí, onen swět, o kterémž psáno stojí: Bůh zajisté smířil se sebou swět w Christu, nepřičítaje jim hříchů jejich (II. Kor. 4, 19).

W noci té, kdy bděli zástupowé křesťanští, wyplněno jest, což psáno stojí: A noc oswětlena bude co jasný den. Mnohočetné swíce totiž a pochodně rozesílaly jasné swětlo po městách křesťanských, tak že i jinowěrci slawnosti tou hluboce pohnuti byli. A proto prawí o ní Augustin: „Slawnost wigilie té jest tak krásná a wznesená, že i těm nedá spáti podlé těla, kdož podle srdce ne tak spějí, nýbrž we tmách bezbožnosti pohřízeni jsou. W této noci bdí swět netoliko smířený (s Bohem, křesťanský), nýbrž i nepřátelský (nekřesťanský); onen bdí, by oswobozen Spasitele welebil, tento pak, by odsouzen soudci wěčnému se rouhal. Nepřátelé tedy naši bezděčně připomínají nám, abych om k wůli sobě bděli, an záwidějíce nám, k wůli nám bdí. Neb w noci té mnozí, kteříž nejsou posud znamenáni jmenem Christowým, nemohou spáti pro bolest, mnozí pro strud, a někteří, blížíce se již wěrou ku Christu, pro strach soudu Božích" (Řeči 57, 212, 219).

Od wzkříšení Páně až po slawnost seslání Ducha sw. konaly se w Církwi napořáde radostné slawnosti, a Augustin skoro každodenně řeči činíwal. Mělať doba ta býti obrazem jako by již žiwota wěčného, po wšeobecném z mrtwýchwstání. Pročež také radostné zazníwalo Halleluja w Církwi na zemi, jakož ustawičně zazníwá w králowstwí Božím na nebi. A proto také zmizely wšeliké známky smutečné z kostelů. Oktáwa welikonočná též na ten způsob oslawena jest, že se po celý týden až k bílé neděli žádné práce konati nesměly a

w soudních síních že nebylo žádného stání. Po celý týden bylo wšeobecné, welebné ticho! Denně přicházeli křesťané do chrámu k radostnému slawení wzkříšení Páně. Denně čítáwalo se ze sw. ewangelií o wzkříšení Páně, a jak se byl učenikům swým ukázal. Obzlášťě milostný pohled poskytowali tenkráte katechumeni, kteřiž w bílou sobotu křest sw. přijali. Denně též přicházeli oblečeni jsouce w roucha bílá, na znamení dětinné čistoty duší swých, denně slýchali slowo Boží a přijímali napomenuti a poučeni, jak by w nowém, takořka dětinném *) žiwotě obzlášťě pak hodným přijímáním swatých swátostí prospíwati měli (Sr. řeči 239, 240, 243, 223, 263, 264, 266, 269). Augustin toho času řečniwal o žiwotu wěčném, o utwrzení wíry křesťanské skrze wzkříšení Páně, a o tom, že Christus i nás wzkřísil k nowému žiwotu, k žiwotu to sprawedlnosti, a že též jedenkráte wšickni powstaneme k žiwotu wěčnému.

Na slawnost na nebe wstoupení Páně napomínal wěřící, by žiwotem swým k nebesům se powznášeli. „O byste wšickni," prawil, „slávu jeho na prawici Otce widěti mohli. To wšak teprwe w žiwotě wěčném se stane. Nyní pak na zemi widěti jest obraz slávy jeho Církew totiž sw., kterouž si wykopil krwí swou a kterouž shromažďuje s nebeské wýšse. Zewně nás opustil a na nebesa wstoupil, uwnitř pak nás naplňuje milostí swou (R. 264).

---

*) Proto také nazwáni jsou infantes t. j. děti, co do žiwota křesťanského.

Na den seslání Ducha sw. řeč činíwal o tom, že jest to den slawný, založení Církwe sw. „Tenkráte," prawil, „byla Církew w malém domu shromážděna, kdy přijala Ducha sw., bylať w několika málo lidech, přece ale byla w jazycích wssech národůw. Wizte, co tehdy předznamenáno jest. Že ona malá Církew mluwila jazyky wssech národů, což jiného znamená, než že ona welká Církew (teď) od wýchodu slunce až k západu mluwí jazyky wssech národů?! Nyní wyplňuje se, což tenkráte přislíbeno jest. My jsme slyssели o onom, to ale nyní widíme" (Řeč 268).

Často připomínal též na slawnost tu, že Duch sw. jenom w Církwi kat. působí a účinkuje. „Wssím práwem wěříme," di, „že kacíři a rozkolníci, ačkoliw křest Christůw mají, ducha sw. nepřijímají, jestli k jednotě Církwe swazkem lásky nepřináležejí" (Řeč 267).

Jak mnohočetné tedy Augustinowi poskytnuto bylo příležitosti, by dostál powinnostem úřadu swého kazatelského! Wssak ale Církew katolická toho času též swětila swátky sw. apoštolů, mučeníků, swatých a swětic Božích, blahé to památky nowého žiwota křesťanského. Nowý žiwot byl Ježíš Christus w člowěčenstwo wstípil, a swatí a swětice Boží netoliko jsou nám swědkowé žiwota toho, nýbrž i žiwot Christůw w nich jasně se zračí, an jsou jakoby ratolesti swaté z kořene a stromu swatého. Slawnosti nazwány jsou dny narození; wssak wyjma den narození sw. Jana Křestitele, nekonalať se památka narození jejich k žiwotu časnému, nýbrž

památka dne odchodu ze žiwota časného, den narození k žiwotu wěčnému. W Hipponu obzlásstě slawně swětil se den památky (den umučení) sw. Apostolů Petra a Pawla, a ze žiwota sw. Pawla onen den, na kterýž powolán byl od Christa samého k úřadu apostolskému, den obrácení jeho. Též den sw. Štěpána, kterýž prwní pro Christa Ježisse žiwot swůj položil, a s nímž počala nepočetná řada swatých mučenů, kteříž pro wíru Christowu krew swou wycedili. Owssemť za času toho, kdy Augustin knězem byl, Církew kat. již krwí swatých swých wítězně opanowala, a doba pronásledowání již byla pominula. Wssak ale na žiwé paměti tanul tehdy jesstě křesťanům křest ten krwawý, po tři sta let Církew zarosující. A jakž mohli křesťané kdy zapomenouti na wznessené ty sw. reky swé, kteří newssímajíce si muk i sebe hroznějssích při smrti swé lásku, touhu, nadssenost, poklid a žiwot, kterýž není ze swěta tohoto, projewowali. Wždyť smrti swou patrně doswědčowali, že wíra křesťanská neníť z tohoto swěta, nýbrž s nebe že sestoupila a nowým žiwotem národy již již umírající oživnula. Pročež zajisté wssecobecnou wíru křesťanskou oné doby oswědčuje Augustin, když wolá: „Země jakoby semenem krwe, sw. mučeníky naplněna jest, a ze semene toho wzrostla sw. ratolest, Církew katolická! Onať wíce smrti swou než žiwotem swým hlásali Christa Ježisse. I dnes též hlásají Christa, i dnes slávu Christowu prowoláwají! Jazyk sice mlčí, skutkowé wssak jejich mluwí. Jímáni jsou, wázáni jsou,

w žaláře uwrženi, k soudcům woděni jsou, páleni, kamenowáni, mečem protýkáni a diwé zwěři předwrhowáni jsou. Při wsselikých mukách jestě se jim posmíwáno a spíláno bídáků, ale wssak před obličejem Páně přeskwostná jest smrt swatých jeho. Tenkráte skwostná jen před obličejem Páně, nyní wssak skwostná i před obličejem nassim. Tenkráte bylo ohawnosti, slouti křesťanem, smrť swatých byla w opowržení před obličejem lidí, zawřeni jsou a zlořečeno jim, bylo pořekadlem zlořečení prawiti: O byši tak umřel, tak ukřižowán byl, tak upálen byl! Nyní wssak, kde jest wěřící křesťan, jenž by netoužil po takém zlořečení?" (Řeč 287, 286).

Jakž tedy neměla Církew sw. oslawowati památku sw. mučnů a wděčnou láskou ji welebiti! Wždyť w Církwi, zahradě to Christem Spasitelem wsstípené, wydáwající rozmanité kwětiny žiwota nebeského, sw. mučnowé bylit jsou libowonné růže, jak Augustin sám prawí: „Zahrada Boží chowá w lůnu swém růže mučeníků, lilie panen, břečtan manželů a fialky wdow!" A proto byli sw. mučeníkům poswěceni welkolepí chrámowé a úctu jejich zwěstowali skwostné oltáře, w nichž jakoby we sw. hrobě odpočíwaly drahocenné ostatky jejich. Kdykoli tedy Církew na modlitbách swých laskawě zpomínala těch, kterýchž Bůh již odwolal ze swěta tohoto, neprosila za swaté a swětice swé, an pewně wěřila, že kteříž wssecko, plnost lásky swé, Bohu obětowali, zajisté a w prawdě již wessli w radost Páně. Naopak wzýwala Církew přímluwu swatých, by orodowáním swým

u Boha ku wzdělání a rozssíření králowstwí jeho na zemi přispíwati ráčili. W nejwětssí úctě tedy chowány byly drahocenné ostatky jejich. Wždyť při pohledu jejich každému na žiwé paměti tanouti muselo, jak slawný boj wybojowali a jakých odtud milosti Církwi sw. se wyprýsstilo. Wždyť Bůh sám patrně četnými zázraky oswědčil slávu wěrných přátel swých! Jak tedy neměla Církew wroucně je ctíti a wzýwati?! Wždyť chowajíc sw. ostatky jejich patrně widitelné důkazy měla o tom, že ona, Církew bojující na zemi, jimi spojena jest s Církwí wítěznou na nebi.

Pročež také nejskwělejssí ozdobou chrámů kat. byly ostatky swatých, a u oltářů, w nichžto položeny byly, stáwali wěřící, by Boha welebili we swatých jeho (Sr. řeči 304, 356, 310, 318, 273, 284, 275, 328 336 in ps. 67).

Mohli bychom hojných důwodů podati, jak obzlásstě Církew Hipponská ctila a wzýwala Swaté a swětice Boží a jak sw. ostatky jejich u nejwětssí wážnosti chowala. Abychom se ale přilissně neodssinuli od úlohy swé, připomínáme jednu toliko událost, kteráž zřejmě swědčí o zbožné wíře této. Roku 424 bylyť ostatky sw. Štěpána ze země sw. do Hipponu přinesseny a w biskupském chrámu we skwostném oltáři uloženy. Jednoho dne, as patnáct dní před welikonocí, přibyli do chrámu toho bratr a sestra, Paulus a Palladia jmenem, po wssem těle swém se hrozně třesouce. Tázáni jsouce, odkud by byli, odpowěděli, že z města, jenž slowe

Cäsarea Kappadocká, kdež pospolu žili, sedm bratří a tři sestry s matkou swou, kteráž wdowa byla. Nejstarssí bratr jejich že jednou bezbožně i ruku swou proti matce pozdwihl a ranami ji ztrýznil, an ostatní mlčky při tom trwali. Pro křiwdu, kterouž od nich wytrpěla, matka w bolesti swé dítky wssechny zaklnula. Z rána totiž odebrawssi se ku křestnici a rozhrnuwssi wlasy, položila ruce swé do wody swěcené a prosila Boha, by potrestal dítky bezbožné, aby bez pokoje po swětě těkajíce byly za důkaz soudného trestu a pokuty Jeho. Hrůzná prosba ta záhy wyslyssena jest, nebo do roku pomsta Boží wssecky dostihla, tak že hrozně po wssem těle swém se třásli. Nemohouce w tom ohyzdném způsobu snésti domácích swých na sebe patření, po wesskerém swětě se roztoulali. Putowali do rozličných míst swatých, hledajíce pomoci, wssak marně; až konečně w jednom widění přislíbeno jim, že prosby jejich w Hipponě, kdež ostatky sw. Štěpána uloženy jsou, wyslyssenu budou. Obywatelé Hipponssti udiweni patřili na ubohé, a někteří, kteříž je jinde již widěli, a příčinu třesení jejich znali, jiným opět o nich wyprawowali. Do kostela každého dne chodili a hrob sw. Štěpána nawsstěwowali, prosíce, aby se již Bůh nad nimi slitowal a zdrawí předesslé jim nawrátil. Wssak marně! Přissla welikánoc a ráno w den wzkřissení Páně, když již množstwí lidu we chrámu přítomno bylo, mládenec držel se mříže, hrob sw. Štěpána obklopující a horoucně sw. mučeníka wzýwal. Nenadále na zem padl a jakoby spal

ležel, wssak již se netřesa, jakož jindy i we spaní činiwal. Mnozí tu u náramném diwení k němu přistoupili, jiní bojíce se a opět jiní litujíce ho; a když někteří chtěli ho pozdwihnouti, jiní tomu bránili, řkouce, aby se raději na skončení té wěci čekalo. Pojednou wssak mládenec sám powstal, již se netřesa, zcela uzdrawený a stál zdrawý, hledě na ty, kteříž na něj hleděli a hlasitě počal welebiti Boha, což i okolostojící činili, tak že hlasem wolajících lidí wssecken kostel naplněn jest. Augustin byl též w kostele, maje již wyjíti na kazatelnu. Wssecken zástup běžel k němu, jeden po druhém se tiskne k němu, a každý wyprawuje za nowinu, což jiný před ním již powěděl. Augustin zaplesal radostí a sám w sobě Bohu děkowal, když přišel i mládenec wedený od mnohých a před ním na kolena padl. Augustin pozdwihnul a políbil ho. Po té wystoupiw na kazatelnu, učinil obwyklé pozdraweni, a lid ze wssech stran radostnými hlasy Bohu díky wzdáwal. A když nastalo mlčení, čtla se slawně písma swatá. Augustin radostné události přiměřeně jen krátce mluwil k lidu, a napomenul wěřící, by w skutku tom welebili milost Boží. Na druhý den swáteční chtěl wssak obsírněji promluwiti.

Mezi tím sepsána jest zpráwa obsahující celý příběh ten, jak ho byl mládenec wyprawowal, a četla se weřejně w kostele. Bratr pak a sestra stáli na místě, kdež wesskerý zástup shromážděný je widěti mohl, mládence zdrawého, sestru pak, kteráž se oudy wssemi hrozně třásla. Po přečtení jejich událostí, po-

ručil jim Augustin, aby s očí lidu trochu odessli. Což když se stalo, počal takto mluwiti: „Zajisté wěřiti můžeme, bratři moji, že jakož trest Božj sprawedliwě zastihl bratry a sestry ty, též milosrdenstwí Jeho opět nad nimi se smiluje a zdrawí uděli wssem, jakž jste radostně zpozorowali na mládenci tom. O by dítky z toho naučily se, poslouchati, rodiče wssak, wystříhati se hněwiwé prchliwosti!" Tu pojednou opět se ozýwaly hlasy radostné od místa, kde byl oltář sw. Štěpána. Palladia totiž byla odessla modlit se k swatému mučeníku, a i hned, jakž se mříže dotkla, padla podobně jako ke spaní, a po chwíle zdráwa zase wstala. I dowedena jest na to místo, kdež málo prwé třesoucí se stála. Radost wěřících byla nesmírná, mnozí hlasitě plakali a jiní hlaholem nesmírným radowali se ku pochwale Boha *)

Nemůže tedy diwno býti, že od toho času Hipponssti swátek sw. Štěpána obzlásstě slawili a hrob jeho w nejwětssi uctě měli.

Mimo swátek sw. Štěpána konaly se w Církwi Hipponské též památky následujících swatých a swětic: památka sw. Vincencia, arcijahna w Saragosse (we Španělsku), kterýž za časů císaře Diokleciana we Walencii (l. P. 364)

---

*) O události té připomíná sw. Otec později jesstě okolo r. 439 neb 430 takto:" Jeden diw se stal u nás, tak patrný a swětlý, že newím, aby kdo z Hipponských byl, který by toho sám newiděl aneb nezwěděl, aniž wím, koho, ježto by jakýmkoliw způsobem ho zapomenouti mohl. Co jest tu jiného bylo w srdcích radujících se, nežli wira Chrystowa, pro kterouž sw. Štěpána krew wylita jest." (Řeč 318, 322. O městě Božím kniha 22. kap. 8).

w nejhroznějssích mukách žiwot swůj wydal; památka sw. Wawřince, jahna Římského (za Waleria císaře l. 258), sw. Cypriana, wěhlasného biskupa Karthaginského (l. 258), sw. Protásia a Gerwásia, mučnů Mediolanských; památka sw. paní Felicity a Perpetuy, jichž ani wroucné prosby otcowy, ani nejhroznějssí muka od wiry Christowy odloučiti nemohly (za času císaře Septimia Sewera), sw. Marciana a Jakoba, mučeniků, kněží Numidských († okolo roku 259). Sw. Kasta a Aemilia, sw. Anežky († l. 304), w útlém wěku k mučenictwí powolané; sw. Fruktuosa biskupa a jahnů jeho Auguria a Eulogia z Hispanie za času sw. Cypriana. Tak též památka četných sw. mučnů z města Utiky, zwaných „zástup swětlý," sw. dwaceti mučnů, sw. Krispiny, sw. Theogena a Leoncia, biskupů Hipponských (Theogenes za časů sw. Cypriana) a konečně památka sedmi bratří Makkabejských. Mimo určité slawnosti ty byltě též den ustanowen, kteréhož se památka wssech swatých mučnů slawně odbýwala. Slawnostné památky ty měly wěřící nejenom k lásce Boží powzbuzowati, nýbrž i lásku bratrskou w nich rozněcowati. Pročež při nich odbýwány byly „hostiny lásky," při kterýchž chudým obzlásstě sstědře udělowáno jest.

Na den slawné památky sw. mučeniků powzbuzowal Augustin wěřící, by swaté a swětice Boží ctili a příkladu jejich následowali: „Swati," prawil, „jejichžto památku konáme, na místě časné odměny přijali korunu wěčné slávy,

nesmrtelnost wěčnou. We dny jejich památné zanechali nám zwlásstního napomenutí. Když slyssíme, jak swatí trpěli, radujeme se z toho a welebíme Boha w nich a nermoutíme se proto, že umřeli. Neb kdyby nebyli pro Christa umřeli, zdali by dnes jesstě žili? Pročež máme sw. mučeníky ctíti a společně s nimi Bohu se klaněti" (Reč 273). „Když obdiwujeme statečnost sw. mučeníků při utrpení wsselikém, welebíme spolu též milost Boží. Neb i oni nehledali sláwy swé, nýbrž sláwy toho, o němž řečeno jest: W Pánu bude dusse má oslawena" (Reč 283). Wždy napomínal, aby příklady swatých we wssem následowali a často wywracowal námitku činěnou: proč mají swatí nám býti příkladem, když Pán Ježíš sám jest nám příkladem nejdokonalejssím? „Když se přikazuje," prawil, „že má nám příkladem býti Pán a Spasitel náš Ježíš Christus, kterýž, ačkoli jsa Bůh, přijal tělo lidské, by lidem w smrtelném těle žijícím učení swé wsstípil a příklad zůstawil, jakož psáno jest: Christus trpěl a zůstawil nám příklad, kterýž následowati máme, namítá často křehkost lidská, řkouc: jak bych se Christu rownati mohl? Ačkoliw tělem učiněn jest, přece jest slowo tělem učiněno. Aby takowé wýmluwy žádné platnosti neměly, ukázali nám sw. mučenici cestu. Ukázali nám cestu krwí swou a wyznáním swým. Kdo se ostýchá wyznati: Nemohu se Bohu rownati? Owssem že nikdo! A Christu též nikoliw? Owssem že ne! Wssak ale Petr byl tentýž, kdo ty jsi, a Pawel také, a apostolé a

proroci taktéž. Snad jesstě řekne kdo: Nemohu se rownati Petrowi aneb Pawlowi? Snad že se nemůžeš rownati pacholatům? Snad že se nemůžeš rownati útlým díwčinám (jako na př. sw. Anežce)? Tak tedy konejte památky mučeníků, byste následowali příklady jejich. Ctíme-li sw. mučeníky, nám to prospíwá, nikoliw jim, an se již w nebesích radují s anděly Božími. Wssak ale ctíti je, a nenásledowati jich, není nic jiného, než lžiwě pochlebowati. A proto ustanowila Cirkew Christowa slawnosti tyto, by wěřící poznali, že mají sw. mučeníků následowati" (Řeč 325).

Jakož na slawnosti tyto, taktéž jesstě i na mnohé jiné dny byloť Augustinowi hlásati slowo Boží. Denně totiž přicházeli wěřící do chrámu Páně a četné zástupy modlících bylo denně pozorowati při oltářích (Řeč 21, 56). Každodenně přijímali nejswětějssí Swátost oltářní (de serm. Dom. II. 7). Každodenně zrána a na wečer konalyť se modlitby, žalmy a sw. zpěwy (Sr. Wyzn. V, 17). W předsíni chrámowé stáli chudí a nuzní, prosíce okolojdoucí o almužnu a často též Augustina žádajíce, by je sstědrosti wěřících odporučil (Řeč 61). W kostele na místě nejzazssím stáli kající, a jen tenkráte k oltáři přistupowali, kdy biskup rukou swých na ně wzkládal. Wedle těchto stáli katechumeni, kteříž kostel opustiti museli, kdy kázaní ukončeno bylo a obět msse swaté počnouti měla. Mezi wěřícími obzlásstě wyznamenáni jsou ti, kteříž dobrowolně w čistotě panenské k dokonalosti křesťanské usilowali (Řeč. 354). Kdy se

wěřící shromáždili, zpívaly se žalmy, říkaly se modlitby, slawně četlo se písmo swaté, po čemž následowalo kázaní.

Při kázaních, kteréž činil Augustin, začasto stáwalo se, že wěřící Hipponští, russíce obyčejnou mlčenliwost, city swé, jakýmiž unesseni byli, hlasitě projewowali. Tak k př. kdy Augstin dojímawě líčil hříssnost lidskou a potřebu pokání, wssickni bili se w prsy swé, aneb wzdycháním hlasitým projewowali lítost swou (Reč 29). Jindy opět překonáni jsouce hlasitě přiswědčowali tomu, o čemž Augustin řečnil (Reč 302). Někdy opět mu přiwolávali, by jasněji wyložil, což méně srozumitelně řečeno se zdálo (Reč 52). A když někdy otázkou oslowil shromážděné, stalo se častěji, že wssichni hlasitě odpowídali (Reč 52, 306). Při takém počínání Augustin zajisté pozorowati mohl, s jakým wýsledkem se potkala slowa jeho, pročež často, kdy posluchači hlasně přiswědčowali, wolal: „Wy máte zalíbení we slowech mých, já wssak hledám skutků wassich," aneb „žádám si pokání wasseho; nikoliw pochwaly wassí" (Reč 17, 311).

Augustin wždy s nejwětssí pilnosti připrawowal se ku kázaním swým, obzlásstě ale wroucí modlitbou a rozjímáním písma sw. Reči swé owssem nemohl doslowně wypracowati a z paměti činiti, neboť k tomu nedostáwalo se mu potřebné chwíle pro jiné mnohočetné a rozličné zaměstnání. Awssak horliwost, s jakouž wždy wůbec trwal u rozjímání prawdy Boží a wýmluwnost, jakáž mu milosti Boží

nejsstědřeji udílena jest, witězně wedla ho přes wsseliké nesnáze. Jednou totiž lektorowi naznačil žalm, kterýž čísti se měl a o němž napotom řeč činiti chtěl. Náhodou lektor četl zcela jiný žalm. Augustin, ačkoliw se to mimo nadání stalo, přece o žalmu tom beze wsseliké přípravy wýklad učinil welmi dojímawý. Jindy opět přijda do kostela, nechtěl kázaní činiti, když wssak pozorowal, že wěřící jsou kázaní žádostiwi, wystoupil na kazatelnu, a podle slow písma sw. čtených s welkým prospěchem mluwil o potřebnosti pokání. Jednoho dne opět, kdy již připrawen byl na kázaní, čteno z písma sw. o hříchu proti Duchu sw. O předmětu tom posawáde nebyl kázal a ačkoliw tedy nebyl nikterak připrawen, přece, jakoby wnitřním hlasem puzen počal: „Popřejtež mi sluchu bratři moji, a k Bohu pozdwihnětež ducha swého! Neníť zajisté w celém písmě sw. předmětu temnějšího a nesnadnějšího Posud jsem nikdy o tom nemluwil. Když jsem ale zaslechl slowa dnessního sw. ewangelia, staloť se, jakoby Bůh sám wybízel mne, abych Wám slowa ta wyložil (Řeč 71). Na to činil o předmětu tom řeč welmi důkladnou!

Co do způsobu kázaní, byloť mu ponejwíce po přečtení jisté částky z kněh písma sw. wykládati smysl místa přečteného a k tomu přiměřená naučení a napomenutí připojiti k duchownému wzdělání wěřících. Takto n. p. když čteno bylo ewangelium o pastýři dobrém na II. neděli po welikonoci (jakož posud se čte), počal takto: „Tři osoby jmenował Pán

a Spasitel náš Ježíš Christus, kteréž w dnessním sw. ewangelin hledati máme, pastýře totiž, nájemníka a zloděje. Když Wám o třech osobách těch promluwím, poznáte, koho snásseti, koho milowati a koho wystříhati se máte."

Augustin záhy již pozorowal, jak nesnadná jestiť úloha kazatelowa, má-li hluboké a wznessené prawdy křesťanské dokonale posluchačům swým sdělowati. Proto také pokorně o sobě wyznáwal: „Řeč má se mi nikdy skoro nelíbí. Usiluji sice wždy o to, co lepssí jest, to, čehož w srdci swém poziwám, již spíssе než slowy o tom mluwím, a když ne tak dobře řečním o tom, jak si žádám, rmoutím se, že ústa srdci mému postačiti nemohou. Neboť žádám si, aby, kdo slyssí mne, cele poznal, jak já poznáwám a cítím; přece wssak cítím, že neřečním tak, jak si žádám, anto poznání prawdy nepostihlou rychlosti ducha proniká, řeč ale zdlouhawě se wleče, a kdy se řeči obírám, při tom již ono wniterné zírání prawdy w tajné utroby dusse se ukrylo." *) Pročež častěji w kázaních swých wolal: O by mi Bůh dal mluwiti tak, jak si žádám; úzkost mne napadá, když zpomenu na chudobu swou a na plnost Jeho. Pomáhejtež tedy bratři moji, pomáhejtež mi zbožnou modlitbou swojí" (Řeč 140, 24). Z toho zajisté poznati jest, že mluwíwal s něžnou prostotou a srdečnou laskawosti, kteráž posluchače mocně dojímala. Kde se mu jednalo o přeswědčení posluchačů swých, řečnil prostě a jasně; kde se

*) Sr. De catechizandis rudibus.

wssak jednalo, wůli jejich nakloniti a srdce jejich se dotknouti, řeč wynássel ozdobně a buď lahodnosti okouzlil každého, aneb mocným proudem tak dojímal, že řeč jeho s welikou libostí opanowala srdce posluchačů. Tehdy obzlásstě wynikal hlubokou důmyslností a welikolepou wznessenosti myssleneck, tak, že se mu na nejwíce obdiwujeme. S počátku wíce dbal a strojnost řečnickou, později wssak skoro wýhradně prohlídal k řeči snadně pochopitelné, a mluwiti obwykmul wětami krátkými a jádrnými. Proto také často uwáděl obrazy a podobenstwí wěci widitelných a příklady, a wyswětlowal jimi prawdy nadsmyslné. Onu pak wlastnost řeči jeho máme za nejhlawnější, že nepostihlou důmyslností takřka nejtajnější záhyby prawdy křesťanské pronikal, což by proti ní namítnouti se dalo, podiwnou bystrosti wypátral a wsseliké odpory witězně přemáhal. Duch jeho jakoby okem orličím stíhal rozsáhlý obzor prawdy křesťanské, čím wětší obtíže se naskytaly, tím mocněji usilowal k dokonalému poznání až — a w tom zajisté spatřujeme na nejwýš zbožnou a pokornou mysl jeho — se octnul tam, kde moudrosti Božskou wsselikému lidskému skoumání určité meze položeny jsou, a tu byl wždy hotow, slowu Božímu naprosto se podrobiti. „Dokudž jsme w těle," prawil jednou, „wzdáleni jsme ode Pána; neboť u wiře chodíme, a ne u widění. Držme se tedy wiry a o sprawedlnosti Boží nepochybujmež! . . . Jest-li jsi ale přissel, abys wyzpytowal wěci nezpytatelné a postihnul wěci nepostižitelné, jest to tolik, jako

bys chtěl widěti wěci newiditelné a wěci newyslowitelné chtěl wyslowiti. Takto tedy ať dům se stawí, a kdy přijde čas poswěcení jeho, tajemstwí ta ukrytá jasně zírati budeme" (Řeč 27).

Takowýmto způsobem rozborným (dialektickým) řeči swé k wěřicím často činiwal, rozbíraje prawdy křesťanské až do nejhlubssích stránek jejich, tak že celá řeč začasto na se béře způsobu rozmluwy, což má tu wýhodu, že rozmanité stránky předmětu takřka před očima posluchačů se rozwinují, a že řečník, jakoby ponořiw se w dusse posluchačů, myšli w nich, a tito naproti jakoby nazírali do myšli jeho. Takto n. p. prawil jednou: „Poznal Jan Křestitel Ježíše, či nepoznal? Když ho nepoznal proč řekl, kdy Pán Ježíš k Jordanu přissel: Já od tebe mám pokřestěn býti? To přece znamená tolik, jakoby řekl: Já wím, kdo jsi Ty. Když ho tedy jedenkráte již poznal, znal ho zajisté, kdy widěl holubici sestupující. Neboť známo jest, že we způsobě holubice Duch sw. sestoupil, když Pán Ježíš z wody wystoupil. Pán pokřestěný z wody wystupuje, nebesa jsou mu otewřena, a Jan widěl Ducha Božího přicházejícího na Ježíše. Když tedy po křestu Duch Boží sestoupil a Jan před křestem řekl: Já od tebe mám pokřestěn býti a ty jdeš ke mně? Když ho tedy již před tím poznal, jak nyní mohl říci: Já ho neznal, a kterýž mne poslal křestit wodou, ten mi řekl: Nad kýmž uzříš Ducha sestupowati, a na něm zůstáwati, tenť jest, kterýž křesti Duchem swatým? Otázka to zajisté nesnadná! Bůh sám ať nám pomůže rozřessiti ji. Wěztež

ale, že to otázka jest, z kteréž jediné neprawost Donatistů poznáte. Prawím to proto, bych wás, jak činiwám, upozornil, též abyste za mne a za sebe se modlili, za mne, bych pomocí Božj w prawdě mluwil wám, za sebe, by Wám Bůh dal prawdu poznati." (Tract. IV. in ev. Joannis).

S patrnou oblibou činiwal řeči o žalmech a o ewangeliu sw. Jana. Co do wýkladu písma sw. užiwal jakž toho potřeba wymáhala, buď wýkladu podle smyslu literného, aneb wýkladu we smyslu jinotajitelném (allegorickém). Takto n. p řeč čině o Abrahámu prawil: „Přede wssím žádám Wás we jmenu Páně, abyste, kdy slyssíte, že se tajemstwí wyprawowání žiwota Abrahámowa wykládá, přede wssím událost, jak jste ji slyssěli, podle slow, jakýmiž se wyprawuje, wěřili. W žiwotě Abrahámowě pozorujeme skutečnou událost, wssak ale i welké tajemstwí." Nemůže diwno býti, že Augustin wýkladu allegorického často užiwal, an w Církwi kat po wssechny časy se wěřilo, že w starém zákoně zastřeno jest písmo Nowého Zákona a w nowém opět odhaleno písmo Starého Zákona. Augustin sám často prawil, že starý zákon jest podrobné proroctwí Nowého Zákona, že jest knihou, jejíž písmeny značí jiné tajemné písmo, kteréž zbožnému rozjímání se zjewuje. Tak n. př. činil jednou řeč o tom, jak Pán Ježíš učenikům přikázal, by rozestřeli sítě swé k lowení, kteříž učiniwsse to zahrnuli tak welké množstwí ryb, že se obě lodičky téměř potopowaly a síť jejich

se trhala. „Obě ty lodičky," prawí, „značí Církew sw. kat. která údy swé z pohanstwa a židowstwa powoláwá; žeť pak síť se trhala a lodičky téměř se potopowaly znamená, že Církew zde na zemi mnohými údy nehodnými obtížena jest. Slowy: Rozestřete sítě swé k lowení, přikázal Pán, aby apoſſtolé přijímali každého; že pak udáno není počtu rybiček ulowených, značí, že Církew mnohé údy má, jichž jména psána jsou w knize žiwota, wſſak ale i mnohých, kteříž při soudu posledním wyloučeni budou (Řeč 248, 52).

Potřeby časowé též nutně toho wymáhaly, že w řečích swých častěji ohled bráwal na protiwníky Církwe katolické, rozličné kacíře, jakož i na pohanstwo, kteréž ačkoli w úplném již rozpadnutí jsoucí, přec jeſſtě proti Církwi brojilo.

Působení sw. Otce co kazatele máme za nejzajímawějſſí stránku žiwota jeho. Nikdy tak newynikal welkým duchem swým, jako když w basilice Hipponské swatou nadſſeností swou mysle posluchačů swých neodolatelně zachwacowal. A proto také činil prospěchy znamenité, o čem nám swědčí dílem řeči samé, dílem též wýpowěď Possidia, žáka a žiwotopisce jeho. Osoba jeho důstojná, wážnost, s jakouž řečnil co wyslanec Christůw, spolu wſſak upřímná láska k wěřícím a roztomilá pokora, *) nepostihlá dů-

*) „Bůh wí," prawil jednou s jakou to bázní před ním stojím, když mluwím Wám." Wſſím práwem napsal o něm Godeau: „Nikdy nebylo muže tak welkého, kterýž sebe měl wždy za tak malého a nebylo wětſſího swětla, kteréž wždy tak milowalo, ukryti se w temnost." (Vie de Saint Aug. l. II. c. 22.)

myslnost a bystrost, prawdiwá roznicenost a dojímawá lahodnost, toť byly wlastnosti, které zdobily řeči jeho, wlastnosti patrné na každém slowu, plynoucím z wýmluwných rtů jeho. Posluchači jeho často hlasitě projewowali rozčilenost swou, když srdce jejich mocným proudem citu opanował. Naopak, když wynečował aneb dowozował a řeč swou neobyčejně dlouho rozpřádal, wždy přece pozorował, že ho s neumawnou napnutostí a swěží pozorností poslouchali. Účinek taký powažujeme za skwělé wítězstwí, ne méně skwělejší, než ono, kteréhož řečník wydobýwá pohnutím mysli posluchačů swých. Welký řečník zajisté w plné míře a w každém oboru wládne nade rozsáhlým polem řečnictwí. Důležité jest swědectwí Possidia, nejenom že nám swědčí o welkém prospěchu řeči Aug., nýbrž i proto, že čtenáře řeči sw. Otce pozorna činí na rozdíl mezi řeči psanou a činěnou. Píše Possidius takto: „Kdož w chrámu Páně widěli ho a řečniti slyšeli a žiwot jeho pozorowali, těm tím wíce prospíwal. Slowo Boží kázal se wšelikou důwěrností a zmužilostí k newyslowné radosti wěřících, kteříž jemu se obdiwujíce, chwálu jeho wšudy rozšiřowali, tak že opět s pomocí Boží Církew kat. w Africe utěšeně wzkwétati počínala, kdežto před tím na mnoze utlačena byla. Kacíři též s katolíky spěchali jakoby o záwod do chrámu a s náramnou horliwostí poslouchali kázání jeho a řeči, kteréž zázračnou milostí Boží z úst jeho plynuly. Odtud po wešškeré Církwi Africké wíra prawá a líbezná wůně Christowa se rozléwala a pa-

trna byla. Každý, kdo jen mohl, zjednáwal si rychlopisce, kteřiž zapisowali řeči jeho" (Kap. 7—31). Mnozí biskupowé zkušenosti wlastní poučeni, následowali příkladu biskupa Waleria a též zlásstní kněze kazatele ustanowowali, jakkoliw z počátku takowému počínání byli odporowali.

Jednou když řeč činil o předmětu welice zadrhlém, pojednou jakoby božským poučením weden o učení Manichowcůw mluwiti počal, o kterémž w řeči swé práwě zmíniti se nechtěl. Po kázaní rozmlouwaje s přátely o tom, prawil: „Domnívám se, že snad Pán, w jehož rukou i my i řeči naše jsou, bloudící duši některou poučiti a spasiti chtěl. A w skutku bylo tomu tak. Neboť w příštích dnech přišel k Aug. kupec jakýsi, jménem Firmus, a hojné prolewaje slzy odporoučel se modlitbám jeho. Od mnohých již let že se byl přidržel sekty Manichowcü, poslouchaje ale onehdy kázaní Aug. že poznal bludy swé a nawrátiti se chce do lůna Církwe kat. A w skutku wedením sw. Augustina nejenom že se stal horliwým katolíkem, nýbrž později i horliwým knězem (Sr. Posj. Kap. 15). Jednou opět meškal Aug. za wyjednáním záležitostí církewních we městě Cäsarce w Mauritanii, kdežto se podle starého obyčeje pohanského každoročně ukrutné a nelidské hry odbywaly. W jistý den totiž sběhli se obywatelé města a rozdeliwše se we dwě tlupy, kamením po sobě házeli. Takowé hry byly po několik dní prowozowány a mnozí při nich nebezpečně raněni, ano mnozí i usmrceni jsou.

Za toho času Aug. práwě w městě byl a o hnusných hrách těch s nadssenou horliwosti a wýmluwnosti řečnil, tak že poslucháči s pláčem a hlasitě přislibowali, že se na wždy obyčeje toho odřeknou. A w skutku od toho času hry ty nikdy wíce již prowozowány nebyly.

W Církwi Africké panowal obyčej, že we dny památné sw. mučeníku po odbytych službách Božích w kostele se odbýwaly hostiny lásky (Agapy) strojené obzlásstě k oswědčení bratrské lásky, anto chudým při té příležitosti hojně udělowáno jest. Krásný tento křesťanský obyčej wssak za času Aug. bohužel na mnoze již porussen byl, an mnozí nestřídmosti swou k welikému pohorssení chrám Páně zneuctíwali. Aug. psal w záležitosti té arcibiskupowi Karthaginskému Aureliowi, žádaje, by společně wssecky biskupy wybídnul, aby takto církewním zákonem zlé ono užíwání místa swatého zamezeno bylo, a jednotliwí kněží aby we wssi mírnosti wěřící o tom poučowali. Aurelius swolal biskupy Africké Církwe k sněmu do Karthaginy, kdežto zákon wydán jest: wěřícím že se zakazuje w hostinách těch podíl bráti. Od toho času Aug. s přiwolením biskupa swého Waleria proti obyčeji tomu častěji řečnil, ačkoliw mnozí nespokojení reptali. Jednou, když řeč činil o slowech Páně: „Nedáwejte žwatého psům, aniž mecte perel swých před swině" (Mt. 7, 6) s welikou horliwostí wěřícím předstawowal, jak těžkého hříchu se dopouštějí, kteříž w chrámu Páně neostýchají se činiti, což i mimo chrám Páně činiti hříchem jest. Po několika dnech

na to, když na popelečnou středu wěřící w hojném počtu shromáždění byli, opět tak dojímawě řečnil, že wssickni hojné slzy kajicné lítosti prolévali. Na příští den, slawnost to sw. Leontia, slyssel, že někteří jesstě reptali. I umínil si již se wsselikou přísnosti o témže předmětu proti odpůrcům těm jednati, když se mu dostala zpráwa, že již wssickni wolní a poslussni býti chtějí. W krátkosti tedy jednal o příčinách, pro které hostiny ty Církew zakazuje. I odpoledne shromáždili se wěřící w kostele, čteno bylo písmo sw. a žalmy se zpíwaly. Aug. wzbuzowal k zachowání předsewzetí činěného a wěřící zůstali w kostele až pozdě do noci při zpěwu žalmů, ačkoliw Aug. již dáwno byl z chrámu se odebral.

Od toho času obyčej ten w Církwi Hipponské docela zaniknul.

18. Řeči sw. Augustina. *)

Majíce přistoupiti k dálssímu wyprawowání událostí žiwota sw. Augustina, umínili jsme sobě jesstě předeslati stručný wýbor řečí jeho, aby laskawý čtenář sám z nich tím patrněji poznati mohl ducha a zlásstní onen ráz, jakým se řečnictwí sw Otce wyznačuje.

Lásku swou k wěřícím, jakož i ú-

*) Řeči sw. Augustina rozdělují se na patero tříd. W prwní obsaženo jest 183 řečí činěných o místech písma sw. W druhé 88 řečí, činěných na welké swátky wýročné, w třetí 69 řečí, činěných na slawnosti swatých, we čtwrté 23 řečí o rozdílných předmětech, a w páté 31 řečí, o nichž se pochybuje, mají-li se sw. Augustinowi přičísti.

čel wſſelikého kazatelſtwí oſwědčuje w řeči činěné o ſlowech žalmu 49.

„Bůh zjewně přijde, Bůh náš, a nebude mlčeti.“ Skrze proroka Ezechiele mluwil Bůh: „Synu člowěčí, k domu iſraelſkému poſílám tě, nikoliw k lidu hluboké řeči a neznámého jazyka. Ale národ ten nechce poſlouchati tě, poněwadž nechce poſlouchati mne.“ Bůh tedy ſám ſkrze proroka mluwil Slowa ta předewſſím nás ſe týkají t. j. předſtawených, kterýchž uſtanowil k tomu, aby lidu Jeho mluwili, a pročež předně we ſlowech těch pozorujeme twář wlaſtní. Ukázáno jeſt nám zrcadlo, a hle! nahlednuli jſme do něho; nyní pak nahlednětež i wy. Nebok činím zde to, co jſem tam ſlyſſel: Pakli byš (když zwěſtuješ bezbožnému, aby ſe obrátil od ceſt ſwých) neřekl hříſſníkowi: Smrtí umřeš, a neukázal jemu, aby ſe obrátil od neprawoſti ſwých: on zajiſté w neprawoſti ſwé umře, ale krew jeho z ruky twé wyhledáwati budu. Pakli byš ale ty zwěſtowal to bezbožnému, on by wſſak tím opowrhnul, a poſlechnouti by nechtěl: on zajiſté w neprawoſti ſwé umře, ty pak duſſi ſwou wyſwobodil jſi (Ez. 3 a 33). Prawím wám, že chci duſſi ſwou wyſwoboditi Nebok jſem u welkém, nečku nebezpečenſtwí, nýbrž zahynutí poſtawen, kdy bych mlčel. Kdy pak mluwím a plním powinnoſt ſwou, hleďtež i wy na nebezpečenſtwí ſwoje. Co wſſak chci? Po čem toužím? Čeho žádám? Proč mluwím? Proč zde ſtojím? Proč žiji? Jedině proto, abychom my wſſickni jednou poſpolu s Chriſtem žili! Tok touha má, tok čeſt má, tok ſláwa má, tok radoſt má, tok bohatſtwí mé. A byť byſte mne i neſlyſſeli, já přec mlčeti nebudu a wyſwobodím duſſi ſwou. Já wſſak nechci ſpaſen býti bez wás“ (Řeč 17). K tomu tedy má wſſecko ſměřowati, abychom wſſickni poſpolu s Chriſtem w Bohu žili. Neb „jakož tělo bez duſſe mrtwé jeſt, tak jeſt i duſſe mrtwá bez Boha“ (Řeč 65). „Neočekáwejž tedy nikdo odměny čaſné, nýbrž jediné zaſlíbení Božího, kte-

réž w tom záležj, že widěti budeme Boha twáří we twář. Wždyk by mne ani nemohl nasytiti Bůh, kdyby nebyl přijlbil mi sebe samého. Co jest země wesskerá? Co jest moře celé? Co jest nebe celé? Co jsou hwězdy wssecky? Co slunce? Co měsíc? Co zástupowé andělů? Po stwořiteli wssech těchto jediné žíznim; po něm lačním, po něm žíznim, Jemu prawím: U Tebe jest pramen žiwota. On prawí mi: Já jsem chléb, kterýž s nebe sstoupil. Swět mnohými a rozmanitými wěcmi jest lahodný, wěcmi, kteréž jsou krásné a mocně dojímají: krásnějssí ale jest ten, který stwořil je, mocnějssí a wznessenějssí, kterýž je učinil a libeznějssí, kterýž je připrawil. Já pak tenkráte jenom nasycen budu, když patřiti budu na slávu twou" (Řeč 158). Jakož tedy účel nejhlawnějssí kazatele křesťanského w tom záleží, aby wssech k spasení wěčnému wedl, taktéž i hlawní účel žiwota křesťanského jest, by křesťan w Bohu jedině hledal žiwota swého. „Začátek pak žiwota dobrého, jemuž se žiwot wěčný za odměnu dostane, jestli wíra prawá, tak dí sw. Otec w řeči swé 43." Cesta prawá, kteráž nás wede k poznání Boha, jest wíra. Neboť jak by mohl duch lidský k poznání Boha dospěti, kdyby Bůh sám se mu nebyl zjewil? Nechať tedy nejprwé wládne zbožnost wíry, napotom pak owoce poznání následowati bude" (Tract. 12, in ev. Joa.). „Začátek žiwota dobrého, jemuž se žiwot wěčný za odměnu dostane, jest prawá wíra A wíra jest, wěřiti w to, čeho posud newidíš; a wíry té odměna, že widěti budeš, weč wěříš. Za času tedy wíry, jako za času rozsíwání nechtějmež umdléwati, ano až do konce neumdléwejmež; nýbrž setrwejmež, bychom požili, čehož jsme rozseli. Neboť kdy odwráceno bylo člowěčenstwo od Boha swého a w neprawestech swých tonulo, bylť nám zapotřebí, jakož Stwořitele k žití, tak též i Wykupitele k obžiwnutí. Nemůžeme se ale z wíry té chlubiti, tak jako bychom sami ze sebe dostatečni byli. Neboť wíra jest poklad welký a máš-li ji zajisté přijal jsi ji. „Neboť co máš, čehož bys nebyl (odjinud) wzal?" dí apoštol (1. Kor. 7, 4). Hle nejmilejssí, pozorujte bedliwě, byste Bohu díky činili

za dary jeho, byste pro newděčnost swou jich neztratili. Nenalezám slow, jimiž bych chwálu sw. wíry důstojně projádřil, wěřící ale, doufám, náležitě ji znají. A kdybychom i z části aspoň o daru tom důstojně mluwiti mohli; kdož může hodně oceniti, jak mnohé dary Boží wíra sama předchází. A když menssí dary wděčně uznáwati máme, jak tedy tím wíce onen dar, který předčí nade wssecky ostatní! Neb skrze Boha jsme, což jsme. A jak mnohých darů udělila nám milost Boží tím, že žijeme, že cítíme, že tělo nasse smysly opatřeno jest. A co wíce, že máme ducha, rozum, úsudek a w tom že učiněni jsme dle obrazu Božího. Od narození máme rozum, a dříwe než poznáwati počínáme, rozum již máme. To wssak, čím wessferé žiwočichy předčíme, w sobě wzděláwati máme. Kdož wssak to může w nás, leč ten, kterýž stwořil nás? Každý zajisté člowěk chce poznati a wěděti: wěřiti wssak ne wssickni chtějí. Kdyby někdo řekl: chci wěděti, bych pak wěřil, odpowím: Wěř, abys wěděl. Když tedy takto mezi námi wznikla neshoda, an onen prawí: chci wěděti, bych pak wěřil, já ale: wěř, abys wěděl, wyhledejmež soudce. A kteréhož soudce nalezneme? Mezi lidmi zajisté neualezneme lepssího nad toho, skrze něhož Bůh mluwí. W při této newyhledáwejmež písma swětská, aniž má rozsouditi mezi námi básník nějaký, nýbrž prorok swatý. Ty prawíš: Chci wěděti, potom pak wěřiti, já ale prawím: wěř, bys wěděl. Odtud wznikla rozepře. Pojďmež tedy k soudci, ať nás rozsoudí prorok, ba Bůh sám ať nás rozsoudí skrze proroka. My oba pomlčíme. Oč jsme se neshodli, praweno jest: Ty: „Chci wěděti, bych wěřil," já, „wěřím, bych wěděl." Prorok pak odpowídá: „Jestliže neuwěříte, nepoznáte" (nebudete wěděti) (Is. 9). Myslíte snad ale, že ten, kdož řekl: Chci wěděti abych potom wěřil, zcela bezdůwodně tak prawil? Oč nyní se přičiňujeme, než aby wěřili, nikoliw ti, kteříž zcela newěří, nýbrž ti, kteříž málo jestě wěří?! Nebok kdyby newěřili, nebylo by jich tuto. Wíra přiwedla je, že slyssí; wíra učinila, že slyssí slowo Boží. Wssak ale wíra ta wykwetající musíť se síliti, růsti, zmáhati se a zmoc-

něti. A o to se snažujeme. Kdy se četlo ewangelium Páně, slysseli jste slowa, kteráž Pán Ježíš otci pacholíkowu: „Můžeš-li wěřiti, wssecko jest možná wěřícímu“ (Mar. 9, 52). A tento pohlédnuw sám w sebe a skoumaje sebe, nejsa weden opowážliwou důwěrností, zpytowal nejprwé swědomí swé a poznal w sobě wíru jakousi, poznal wssak i pochybnost swou, oboje poznal. Jedno míti se přiznal, co do druhého žádal o pomoc. Wěřím Pane, prawil. A co potom? Spomoz Pane nedowěře mé. Neprawil jen toliko: Wěřím Pane, t. j. widím zde něco, o čem nelhu, wěřím, w prawdě wěřím; wssak ale widím zde, newím co, což se mně nelíbí. Chci státi, awssak klátím se posud. Stoje, mluwím, že jsem nepadnul, poněwadž wěřím; wssak ale posud se klátím: Pane, spomoz wíře mé. Pročež ten, jehož jsem sobě naproti postawil, prawě: chci wěděti, bych wěřil, nikoliw zcela bez důwodů mluwí. Nebok což nyní prawím, proto prawím, aby ti, kdož posud neuwěřili, wěřiti pak by nemohli, kdyby newěděli, nepoznali, o čem mluwím. Z části tedy prawdiwé jest, což prawí: Chci wěděti, bych wěřil; a prawdiwé jest, co já s prorokem prawím, wěř, abys poznal. Prawdu mluwím, shodněmež se. Poznej tedy, bys wěřil, a wěř, abys poznal. W krátkosti powím, jak oboje se srownáwá. Poznej, abys wěřil, slowo mé; wěř, abys poznal slowo Boží“ (Řeč 43).

Wíru wssak, tak přiwoláwal sw. Otec často w řečích swých wěřícím, mají nikoliw pyssní, nýbrž jen pokorní. „Wezměte jho mé na sebe,“ prawí Bůh a Spasitel náš „a učtež se ode mne,“ nikoliw ale swět budowati, nikoliw wsse widitelné a newiditelné twořiti, nikoliw zázraky činiti, aniž mrtwé křísiti, nýbrž učtež se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem. Chceš-li welikým býti, počni od nejmenssího. Obmýsslíš-li stawení wysoko se wypínající postawiti, pamatuj nejprwé na základ nízkosti. Čím wětší má býti stawení, tím hlubssího jest zapotřebí základu. A stawení kde se stawí, poznenáhla k wýssi se wypíná; kdo wssak základy wykopáwá, do nízkosti sestupuje. Takto tedy stawení přede wztyčením se ponižuje, a wrch (hřeben) za poníženim se wywyssuje. A jaký jest wrch stawení nasseho? Jak wysoko se

wypínati má hřeben budowy naší? Rychle odpowídám: Až ku widění Boha samého. Hle! jak wznesený to cíl, widěti Boha samého. . . . Připrawuj se tedy, widěti wznesenost Toho, jehož milosrdnost na Tě pohlednula. Poněwadž se ale jedná o cíli překwysokém, pamatuj na základ. Na jaký základ? Uč se od něho, poněwadž tichý jest a pokorný srdcem. Tento základ pokorně w sobě wybuduj a zajisté k wrchu lásky dospěješ" (Řeč 69).

Kdo chce tedy wěrou Bohu se líbiti, musí býti srdce pokorného, wssak ale též čistého! „W žiwotě tom, za čas wezdejšího putowání t. j. u wíře, napomínám wás slowy sw. Pawla: Takowá majíce zaslíbení, očisťujmež se od wšeliké poskwrny těla a ducha, dokonáwajíce poswěcení swé w bázni Boží (II. Kor. 7, 1). Neb kdoby ono swětlo nejčistší a nezměnitelné prawdy požíwati již chtěl dříwe, než byl wěřil, jak by ho mohl požíwati, an nejprwé wěřiti musí, a srdcem wěrou očisťěným jedině widěti ho může, poněwadž blahoslaweni jsou čistého srdce, neboť oni Boha widěti budou — zajisté podoben by byl člowěku slepému, jenž nejprwé swětlo slunečné widěti chce, by od slepoty uzdrawen byl; an přec slunce widěti nemůže, dokudž uzdrawen není (Řeč 346).

„Proto w žiwotě wezdejším wšelikou péči o to snažiti se máme, jak bychom uléčili oko srdce swého, kterýmž Boha widěti budeme. K tomu cíli konají se sw. tajemstwí (sw. swátosti), proto hlásáno býwá slowo Boží, k tomu cíli usilují mrawná poučení Církwe, abychom totiž mrawy swé polepšili, tělesné žádosti přemáhali a netoliko slowy alebrž polepšením žiwota žádosti swěta tohoto zapírali; k tomu nás wedou sw. písma, by ono wniterné oko očisťěno a uzdraweno, tím snáze ku widění Boha dospěti mohlo. Neboť, jakož oko, kteréž ku wnímání swětla slunečného učiněno jest, když jest bolawo, slunce se stkeže a od swětla se odwracuje, tak i oko duchowné, když raněno a pokáleno jest, odwracuje se ode swětla spraweďlnosti, aniž osměluje se zírati w ně, aniž k tomu dostatečno jest. A čím býwá pokáleno? Žádost

zlá, lakomstwí nespravedlnost, a pochotě swětské oko to duchowní raní, kalí a oslepují. Jak starostliwě hledáme lékaře, kdy oko tělesné jest bolawo, jak chwátáme, by očisstěno bylo a schopným se stalo zkrati we swětlo hmotné! Co to je při tom shonu, žádný nemá pokoje ani stání, když i sebe menssí stebélko oku překáží! A slunce to, na kteréž okem zdrawým patřiti chceme, Bůh zajisté stwořil. Swětlo wssak, kteréž widěti má dusse nasse, není tělesné nýbrž jestiť to moudrost wěčná. Bůh pak tebe, člowěče, učinil k obrazu swému! Snad tobě jen ono oko dal, kterýmž slunce stwořené widěti můžeš aneb též i jiné, kterýmž widěti můžeš Jeho, kterýž stwořil tebe, učiniw tě podlé obrazu swého? Uděl il i toho, oboje dal tobě! Ty wssak oko to zewnějssí přilissně miluješ, oko pak wniterné welice zanedbáwáš a máš je zakálené a raněné! Pokuta tě nemůže minouti, kdy se ti zjewí stwořitel twůj, pokuta nemine oko twé, nýbrž zastihne ho prwé již, než bude uzdraweno a wyhojeno. Neb Adam také zhřessil w ráji a ukryl se před obličejem Božím. Kdy měl srdce zdrawé, swědomím čistým radowal se z přítemnosti Boží: kdy ale oko jeho hříchem raněno bylo, obáwal se swětla Božského, ukryl se w temnosti, utíkaje prawdy a hledaje temnosti. Tedy bratři moji, poněwadž i my takto jsme se zrodili a dle slow Apoštola w Adamowi wssickni umíráme, protože jsme neposlechli lékaře, abychom před nemocí se ochránili, nyní raději již poslouchejme, bychom od nemoce uzdraweni byli. Dal nám přikázaní lékař onen, kdy jsme zdráwi byli; dal wssak i přikázaní, bychom jednou lékaře nepotřebowali. Neboť prawil: Nepotřebujíť zdrawí lékaře, ale nemocní. Kdy jsme zdráwi byli, přikázaní těch jsme nesstětili, a z wlastní zkussenosti poznali jsme, jakou zkázu jsme proto na sebe uwalili. Počali jsme již churawěti, nemocni jsme a na lůžku choroby položeni jsme; nezoufejmež wssak! Když jsme k lékaři přijíti nemohli, on sám k nám přijíti ráčil. On nepohrdnul nemocným, ačkoli zdrawý pohrdnul jím! On neustál w lásce swé a dal jiná přikázaní nemocnému, když prwního nezachowal, jakoby byl řekl jemu: Zajisté zkusil jsi, že jsem prawdu

mluwil, kdy jsem ti řekl: Nedotýkej se toho. Dej se tedy uzdrawiti konečně a oživniž. Hle snášším slabost twou, pijiž kalich ten hořký! Neboť přikázaní má, kteráž zdrawému snadná jsou, ty sám učinil jsi sobě nesnadnými a obtížnými. Opowrhnul jsi jimi a proto jsi ochurawěl: nemůžeš ozdrawěti, dokudž nebudeš píti kalich hořký, kalich pokussení, jimiž oplýwá žiwot wezdejší, kalich soužení a trápení a trampoty. Pijiž prawím, pijiž, abys žil. Aby pak neodpowěděl Jemu nemocný: Nemohu, nesnesu, nemohu píti, nejprwé lékař zdrawý sám pil, by se nezdráhal píti nemocný. Neboť co jest w kalichu tom hořkého, čehož by lékař onen sám nebyl okusil? Je-li w něm potupa trpká, zajisté sám prwé zkusil jí, kdy ďábly wymítal a slyšel: Zlého ducha má a w Beelzebubu wymítá ďábly (Luk. 7, 33. Mat. 10, 25). Bolesti-li hořky jsou: on sám swázán, bičowán a ukřižowán jest! Smrt-li hořka jest, on sám umřel. Hrozí-li se způsobu smrti slabost lidská, nebylť za času toho smrti potupnější než smrti kříže. Nikoliw tedy bez příčiny apoštol Pawel, kdy nám poslušnost Christowu odporoučí, dokládá: Učiněn jest poslušným až k smrti a to smrti kříže" (Fil. 2, 8) (Řeč. 88).

Takto tedy cesta wíry pokorné a srdce čistého wede k Bohu. K pokorné wíře této často wybízel sw. Otec posluchače swé, obzláště kdy jednal o tajemstwí nejswětější Trojice Boží, základném to článku sw. wíry naší.

„S největší obezřetností," prawí, „duchem zbožným a sw. bázní slyšeti máme, čehož pochopiti nikterak nemůžeme. Připomeňtež sobě, kdo jsem já, kterýž mluwí wám a o čem mluwiti chci! Neboť počal jsem mluwiti já člowěk o wěcech Božských, já člowěk tělesný o wěcech duchownych, já člowěk smrtelný o wěcech wěčných. Wzdálena budiž ode mne wšeliká marná samolibost, chci-li zdrawě choditi w domě Božím, kterýž jest Církew Boha žiwého, sloup a utwrzení prawdy. Podle míry toliko ikrowné poznáwám, což káži wám. Jest-li se mi otwírá, s wámi se raduji; pakli se mi wšak zawírá, chci s wámi tlouci, aby se mi otewřelo." (Řeč 19, o ew. Jan.) W řeči o křestu Páně w Jordaně prawí: „Hle jak nám

písmo sw. hlásá nejswětější Trojici Božskou nerozlučnou Boha Otce, Syna i Ducha sw. Wíra naše t. j. wíra prawá, katolická, na prawdě apoštolské založena takto učí. Ačkoliw toho okem swým newidíme, aniž srdcem, dukudž wěrou se očisťujeme, nechápáme, nicméně wšak wěrou pewnou a nezwratnou wěříme w nejsw. Trojici, Boha jednoho. . . . Wizme ale přece, zda-li bychom nenalezli při stwořeních něčeho, čím bychom ukázati mohli, že tré i oddílně se ukazuje i nerozdílně působí. Kam se obrátíme? K nebesům snad, abychom rozmlouwali o slunci, měsíci a hwězdách? K zemi snad? abychom mluwili o bylinách, rostlinách aneb o zwířatech? Aneb máme snad mluwiti o nebi a zemi, jenž obsahuje wšechno, co jest na nebi a zemi? Jak dlouho člowěče chceš messkati při stwořeních? K sobě samému nawrať se, sebe pozoruj, sebe skoumej, w sobě samém rozjímej! Wždyť i ty jsi stwořený! Hledáš podobenstwí? A chceš ho nalézti snad na slunci, na hwězdách, aneb na jiných tworech? Jsou snad wěci ty stwořeny k obrazu a podobenstwí Božímu? Nikoliw, člowěk ale podle obrazu a podobenstwí Božího stwořen jest. W sobě samém tedy pátrej, zdali snad obraz Trojice nenaleznes? Wšak jaký obraz! Obraz welmi, welmi nestejný, a rozdílný! Nikoliw není totiž člowěk obrazem Božím tak, jak jest jednorozený Syn Boží, wšak ale přece člowěk k jakémuši obrazu a jakémuši podobenstwí učiněn jest. Skoumejž tedy sebe, zdali w sobě nalezneš trojí wěc nějakou, kteráž oddílně je wyslowuje a nerozdílně působí. Já chci pátrati, skoumejtež i wy se mnou. Nikoliw já we wás, ale wy w sobě, a já we mně. Co má duch twůj? Kdybych hledati chtěl, mnoho naleznu, pozorujmej ale což nejbližší jest a také nejpochopitelnější. Nenamítej mi tu žádný: Hle k čemu Boha přirownáwá? Neboť prawil jsem, a napřed již jsem prawil a upozornil jsem wás a sám jsem byl opatrný. Jsou tyto wěci daleko, daleko od sebe wzdáleny, tak jakož wzdáleno jest nejwyšší od nejnižšího, nezměnitelné od změnitelného, nestwořené od stwořeného, Božské od lidského. Hle toto tedy předesílám, že welmi rozdílné jest, o čem mluwiti budu, aby mne žádný wíce neobtěžowal! Neb o tom

nejednám, jak jsou (ty wěci) podobny či nepodobny Trojici wssemohoucí, nýbrž we stwoření hledám obrazu jejího. Tážu se tedy: Člowěče máš paměť? A zajisté. Máš rozum? Tak též. Máš wůli? Ano. Hle trojice ta w tobě jest, můžeš ji počítati, odděliti wssak ji nemůžeš. A ja slíbil jsem trojici ukázati rozdílnou a wssak nerozdílně působiwou. Pamět, rozum, wůle! Tré to slyssíš zlásstě wyslowowati, wíš wssak, že nerozdílně působí *). Díš-li pamět, jest to jméno jednoho z onoho trého (trojice té), wssak ale jméno tohoto jednoho trojice ona sama působila. Neb nemůže pamět sama jmenowána býti, leč by spolupřičiněním wůle, rozumu a paměti. A taktéž nemůže rozum neb wůle sama jmenowána býti, leč spolupřičiněním paměti, wůle a rozumu neb paměti rozumu a wůle. (Tré toto jest trojice a přece nerozlučně w jedno spojena w duchu lidském.) Co jsem tedy zlásstě wyslowil, nerozdílně myslil jsem. Wssak nikdo mi nenamítej: Co wlastně z trojice této, kterou jsi ukázal w duchu nassem býti, wztahuje se k Bohu Otci, neb Synu, neb Duchu sw.? W čem wlastně záleží podobenstwí ono? Toho nemohu říci, toho nemohu wyswětliti. Budiž pokorný ku slyssení slowa Božího, byš rozuměl. Možné že zwoláš: Sluchu mému dáš, Bože, radost a weselí, a zplesají kosti, pamatuj! ponížené, nikoliw ale pýchou wywýssené (Žalm 50, 10).

„Budiž dosti na tom, že jsem ukázal trojici oddílnou, nerozdílně wssak působiwou. Jest-li jsi to naleznul

*) Posluchači při těchto slowech hlasitě přiswědčowali. Sw. Otec na to prawil: „Bohu díky! Wyznáwám se láskám wassim, že jsem s bázní welkou počal mluwiti o předmětu tom. Neb obáwal jsem se, že snad zawděčím se jen toliko schopnějssím, méně wzdělané ale že řečí swou omrzím. Nyní wssak, an widím, že pozorně posloucháte a že pochopujete řeč mou, jesstě jednou prawím: Bohu díky!"

Nikdo nám snad nezazlí, osmělíme-li se slowa ta na spis náš obrátiti. Chceme i my zajisté wssem laskawým čtenářům zawděčiti se; nechceme wssak nikterak snad rozhořčiti čtenáře méně wzdělané, wypisujíce předměty také nesnadné welmi. Neb nemůžeme jich docela a wssecky mlčením opomenouti, a to za úlohou nassí, an se obáwáme sprawedliwé wýtky, že jsme již přílissně mnohých pominuli.

w sobě, w duchu lidském, wěřiž, že tajemstwí toto obrazem wěcí stwořených poněkud wyswětliti se dá. Dosti na tom! Neprawím wssak nikterak, Otec že jest paměť: Syn že jest rozum, Duch sw. že jest wůle. Neprawímť, ani bych se toho neodwážil! Wěřiž tedy, čeho wědět nemůžeš! Co w tobě jest, můžeš poznat, co wssak w Bohu jest, budeš snad moci též poznati? A byť bys i mohl (někdy), nyní zajisté nemůžeš! A byť bys i jednou mohl, což snad budeš moci poznat Boha tak, jak on sám sebe poznáwá? Budiž tedy láskám wassim na tom dosti; pokud jsem mohl, mluwil jsem, co do ostatního, o to proste Boha!"

„Neb bratři moji, slyšte mne celou duši. Řekl kdosi (žalmista w žalmu 30, 23): Já jsem řekl u wytržení mysli swé! A co jsi řekl? Zawržen jsem od obličeje očí twých! Zdá se mi, že se powznesl duchem swým k Bohu, k swětlu onomu neproměnitelnému, a že nemohl pro slabost swou snésti pohled na ně, a že opět upadnul w slabost swou a nemoc swou U wytržení mysli swé takto se powznesl, když wssak přišel k sobě, musel wyznati: U wytržení swém widěl jsem, čeho snésti nemohl jsem. A proto zawržen jsem od obličeje očí twých. Neb ty jsi na wýsosti přewysoko, já wssak nízko, welmi nízko! Kdo tě postihnouti může"? (Řeč 52). W jiné řeči o nejswětějším tajemstwí tom takto prawí: „Kdy Pán a Spasitel náš na nebesa wstoupil, seslal odtud po desíti dnech Ducha sw., jímž naplněni jsou učedníci. Tělu Páně, t. j. Církwi připojeni jsou tenkráte tři tisíce, o nichž písmo prawí, že byli jsou jedné dusse a srdce jednoho. Pozorujte a odtud poznáte tajemstwí nejsw. Trojice, jak totiž wěříme, že jsou tři Božské osoby, Otec, Syn a Duch sw. a jeden toliko Bůh. Bylik jsou tisícowé, a přece byli jednoho srdce. Bylik jsou tisícowé, a přec byli jedné dusse. Kde ale? W Bohu! Čím wíce tedy Bůh sám! Snad se mýlím, když prawím, že dwa člowěkowé dwě dusse tři člowěkowé tři dusse, a mnozí mnohé dusse, mají? Když ale k Bohu se přibližují, majíť wssickni jednu duši. Zajisté, nemýlím se. Když tedy dusse

mnohé, k Bohu se přibližující, skrze lásku jedné dusse a jednoho srdce učiněny jsou, co pak teprw působí pramen lásky (Duch sw.) w Otci a Synu? Neboť odkud přichází nám láska? Ode Ducha sw., podle slow apoštola: Láska Boží rozlita jest w srdcích nassich skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám. Když tedy láska Boží skrze Ducha sw. w srdcích nassich rozlitá mnohé dusse činí jedné dusse, a mnohá srdce činí jednoho srdce, čím wíce tedy jest Otec, Syn a Duch sw. jeden Bůh, jedno swětlo jedna bytost!" (Pojedn. o ew. sw. Jana 39.)

„Známo wám jestli rozmilí, že co do nejswětějssí Trojice, newiditelné a nezměnitelné, o kteréž hlásá wíra nasse a Církew kat., neprawíme, že Bůh Otec jest Otcem Ducha swatého, nýbrž Syna; a Bůh Syn že není Synem Ducha sw., nýbrž Boha Otce; a o Duchu sw. neprawíme, že jest Duch Otce toliko aneb Duch Syna toliko, nýbrž wěříme a prawíme, že Duch sw. jest Duch Otce a Syna A pokudž chápati možno, jakoby w zrcadle a podobenstwí, w Bohu Otci pozorujeme Půwod (auctoritas) w Bohu Synu Rod (nativitas) a w Bohu Duchu sw. Otce i Syna Společnost (spojení communitas), we třech rownost. Což tedy společno jest Otci i Synu (Duch sw. totiž), tím chtěli též společnost míti mezi tebou a námi, a skrze onen Dar shromážditi nás w jedno, kterýž oběma jest společný, t. j. skrze Ducha sw. Boha a dar Boží. Neboť skrze Ducha sw. smířeni býwáme s Bohem, a w něm zalíbení máme. Neb co by nám prospělo, byť bychom i dobré poznáwali, kdybychom ho též nemilowali? Jakož ale skrze prawdu pokoření nabýwáme, tak též láskou milujeme, abychom tím dokonaleji poznali a w poznání blaženě se kochali. Láska wssak Boží rozlita jest w srdcích nassich skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám (Řeč 5, 5). A poněwadž pro hříchy wzdáleni jsme byli ode dobra prawého, Láska přikryla množstwí hříchů (1. Petr 4, 8). Jest tedy Otec Syna, prawdy, půwod prawdiwý, a Syn z Otce prawdiwého zplozená prawda, a Duch sw. od Otce dobrého

a Syna dobrého wylitá dobrota; wssech pak jest totéž Božstwí a jednota nerozdílná" (Řeč 71). „Že Duch sw. jest Duch Boha Otce, prawí sám Syn Boží: Když pak přijde Utěssitel, kteréhož posslu já wám od Otce, ducha prawdy, kterýž od Otce pochází, tenť bude o mně swědectwí wydáwati (Jan 15, 26). Že ale tentýž Duch sw. jest též Duch Syna Božího, prawí Apoštol: Poslal Bůh Ducha Syna swého w srdce wasse, wolajícího: Abba, Otče" (Gal. 4, 16), t. j. působícího, že woláme Otče. A opět prawí: Pakli kdo nemá Ducha Christowa, ten není Jeho (Řím 8, 9). Které tedy ze tří Božských osob náleží společnost onoho účastenstwí, leč Duchu swatému, kterýž jest společný Bohu Otci a Synu (Řeč 71 n. 29).

S nadssenosti wssak nejwětssí řečníwal sw. Otec o Ježíši Christu, Prostředníku nassem, kterýž w starém Zákoně již se zjewowal a byl a jest swětlem, útěchou a nádeji wesskerého swěta a jehož wtělením láska a milost Boží w míře nejswrchowanějssí se ukázala.

„Wěřím w Syna Božího, nikoliw toliko w Slowo, skrze kteréž učiněno jest wssecko, ale w Slowo, kteréž tělem učiněno jest, narozeným z Marie Panny. Jeden Christus, Bůh a člowěk; tentýž Bůh, tentýž člowěk" (Řeč 81, 88). „Slowo tělem učiněno jest a přebýwalo mezi námi. Odtud jest Prostředníkem mezi Bohem a lidmi, poněwadž Bohem jest s Otcem a člowěkem s lidmi" (Řeč 47). „Hle, kdy prawí: Synowé lidssti w zastření křídel twých (w ochranu twou) doufati budou. Opojeni budou z hojnosti domu twého a proudem rozkosse twé napájeti je budeš. Nebo u Tebe jest studnice žiwota (Žalm 35, 8). Chce říci: Christus je ta studnice žiwota. A studnice ta přissla k nám a studnice ta umřela za nás. A onať jest spasení, kteréž nepomine nikdy" (Řeč 233).

„Známo wám jest, že jednoho Učitele máme; pod jehož wládou my wssickni jen žáci toliko jsme. My

nejsme učitelé wassi proto, poněwadž z místa wyššího mluwíme wám; on jest Učitel wssech, kterýž přebýwá w nás On sám nyní práwě we sw. ewangeliu mluwil nám wssem, a prawil nám, což i já prawím wám; Zůstanete-li w řeči mé, práwě učenníci moji budete (Jan. 8, 31) (Řeč 134). „On jest Učitel dobrý, Učitel zlásstní, sám Učitel wssech" (Řeč 265). „A kdy prawí: Pojďtež ke mně wssickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a Já občerstwím wás, tážeme se, jak tedy občerstwuje nás hříchem obtížené, leč odpusstěním hříchů? Kazatel swětla s wýsse přewysoké wolá: Slyš pokolení lidské, slyssite synowé Adamowi, slyš pokolení obtížené a neplodné! Widím pracné namahání wasse, widím wssak i dar swůj. Wím, že pracujete a obtíženi jste, ano, což mnohem horssí, widím záhubná břemena obtěžující plece wasse, a což nejhorssí jest, widím, že prosíte, by se wám břemena přidala a nikoliw odjala. Christus wolá, Učitel, jednorozený Syn Boží, samojedině prawdiwý, Prawda wolá" (Řeč 164).

„Pán služebníky swé i stwořil i wykoupil; stwořil, by byli, wykoupil, by nezůstali w zajetí. Neboť upadli jsme w podrobenstwí knížete tohoto swěta, kterýž Adama swedl a nás w zajetí chowal. Přissel pak Wykupitel, a swůdce ten přemožen jest! A co učinil Wykupitel náš nepříteli nassemu? Pro wykoupení nasse těžký kříž nésti ráčil, a krew swou za nás wydal, a to proto, by smazal hříchy nasse. Neboť tyto byly jsou wazby zajatých" (Řeč 130). „Žádný nepřiwlastňuj sobě zdrawotu, by se ho neodřekl Lékař nebesský. Wssickni byli nemocni a k nemocným těm přissel Christus, jak prawí Aposstol: Wssickni zajisté zhřessili, a potřebují slávy Boží (Řím. 3, 23). A nemocní ti jedni přicházeli k lékaři, milowali Christa, slysseli, ctili a následowali ho. On pak přijímal wssech bez rozdílu, a zdarma jich uzdrawowal a wssemohoucnosti swou je léčil. A tito přijati jsouce od něho, w blaženosti newyslowné kochali se. Jiní ale nemocní, jichž nemoc nebezpečná až i o rozum připrawila, rouhali se jemu. A kam až pokro-

čila, zsílenost jejich? Lékaře jali, swázali, bičowali, trním korunowali, na kříž wztyčili a smrtí ukrutnou usmrtili ho. Čemuž se diwíš? Lékaře usmrtil nemocný, zsíleného pak nemocného uzdrawil Lékař nebeský" (Řeč 80).

„A jednorozený Syn Boží nám jest jediný Spasitel; neboť není žádného mimo Něho, kterýž ani zlatem ani stříbrem, nýbrž krwí swou spasil nás" (Řeč 213).

Apostol Pawel prawí: Wěrné slowo, a wšeliného oblíbení hodno, že Christus Ježíš přišel na tento swět, aby hříšníky spasil (I. Tim. 1, 15). Pozorujmež, že prawí wěrné. Neboť pro žádnou jinou příčinu nepřišel Christus na tento swět, než aby hříšníky spasil. Odklidiž smrt, odklidiž rány, a léku nebude zapotřebí. Kdy ale s nebes sestoupil Lékař welký, po wešškeré zemi nebezpečně stonal nemocný welikým! A nemocný ten jest wešškeré pokolení lidské! Wšickni zahynuli, poněwadž jeden zhřešil, zahynuli wšickni. Přišel ale jeden bez hříchů, by oswobodil ode hříchů wšecky (Řeč 175). „S nebe k zemi newedly ho zásluhy naše, nébrž hříchy naše. A proto přišel spasit hříšníky!" (Řeč 174.)

Když sw. Otec o spasení našem řeči činil, zawznívala často Trojice, sw. jména Christus, Maria, Církew libeznou wýmluwností z úst jeho. „Ten jest Pán Bůh náš," dí, „ten jest Prostředník mezi Bohem a lidmi, člowěk, Spasitel náš, jenž zplozený z Otce stwořil i matku swou, a narozen z matky oslawil Otce swého; bez rodu z ženy jednorozený Syn Boží, a bez lidského plodu jediný Syn matky! Ten jest krásný syn swaté Marie, choť sw. Církwe, již Matce swé podobnou učinil: neboť nám ji matkou ustanowil, a ji sobě pannu zachowal. Neb o ní prawí apostol: zasnoubil jsem wás (jako) čistou pannu oddati jednomu muži Christu (2 Kor. 11, 2). A opět ji jmenuje matkou naší, nikoliw děwkou ale swobodnou; kteráž opuštěná mnoho synů má, wíce než která má muže (Gal. 4, 26, 27). Oslawena tedy jest Církew, jako Maria, wěčnou čistotou a neporušenou plodností. Neboť což ta zasloužila podle těla, ona za-

chowala podle ducha; ta porodila Jednoho, ona rodí mnohé, kteříž se shromážditi mají skrze Jednoho" (Řeč 195). „Panna Církew sw. dnes (w den narození Páně) slawí porod Panny. Poněwadž Christus chtěl Církew swou učiniti pannou co do ducha, zachowal pannenstwí Marie co do těla. A Církew nemohla by pannou býti, kdyby neměla chotě, jenž jest syn z Panny" (Řeč 189). „Dnes wyplněno jest, co psáno stojí: Prawda ze země wzešla (Ž. 84, 12). Maria pannou byla před početím, a pannou zůstala po porodu. Wzdáleno budiž, aby w té zemi, t. j. w těle tom, z kteréhož wzešla Prawda, byla zahynula čistota. Ženich wyšel ze swadebného pokoje swého, t. j. z lůna panenského. A pročež Církew následujíc matku Pána swého, poněwadž podle těla nemůže, nicméně přece duchem jest panna a Matka. Následujtež tedy jí, kteráž wždy pannou zůstala, následujtež jí čistotou" (Řeč 191).

„Otec smrti hřích jest. Kdyby nebylo hříchu, ani smrti by nebylo. První člowěk přijal přikázaní Boží, a zachowaje ho, byl by žil, poněwadž ho wšak nezachowal, umřel. Zhřešil, a odtud smrt, odtud smrtelnost, odtud bídy, odtud nešťěstí, odtud i po smrti první smrt druhá, t. j. po smrti časné smrt wěčná. A smrti té podroben jest každý, kdo přichází na swět; wšak nikoli ten, který na swět přišel proto, aby nezhynul člowěk, a kterýž žil bez winy a neumřel pro winu (wlastní), sdíleje s námi sice trest, nezdíleje wšak s námi winy. Trest pak winy jest smrt; Pán Ježíš wšak přišel umřít, nikoliw ale hřešit; a sdíleje s námi trest bez winy, oswobodil nás i od winy, i od trestu. Od kterého trestu? Od toho, kterýž nás očekáwal po tomto žiwotě" (Řeč 231). „Dwojí pak jest oslawa Pána a Spasitele našeho, podle těla; první, že wstal z mrtwých třetího dne, druhá, že slawně na nebesa wstoupil před obličejem učedlníků swých. Třetí ale nastane před obličejem wšech lidí, kdy přijde souditi žiwé i mrtwé. Neboť dí ewangelista: „Ještě nebyl dán Duch, proto že Ježíš ještě nebyl oslawen" (Jan 7, 39). Proč ještě nebyl dán? Proto že Ježíš nebyl ještě oslawen. Musel tedy Ježíš dříwe oslawen býti" (Řeč 265).

Neb Pán sám prawil: Neodejdu-li, nepřijde k wám Utěssitel! (Jan 16, 7). Oslawen jsa tedy Pán swým z mrtwých wstáním a na nebe wstoupením seslal potom Ducha sw. A. wstoupiw na nebesa sedí na prawici Boha Otce, a jest powždy zastupitelem nassím" (Řeč 215).

Poznej tedy člowěče, co jsi byl, kde jsi byl, a pod kým jsi byl. Byl jsi owec bloudící, na rozcestí a na poussti, a trní a bodláčí požíwal jsi; podroben jsi byl nájemníku, a kdy wlk se blížil, jist jsi nebyl. Nyní ale tě nalezl Pastýř dobrý, Pastýř prawý, položil tebe na zbožné plece swé a přiwedl do owčince, t. j. do domu Božího, do Církwe totiž, kde Pastýř twůj Christus, kde přebýwají owečky shromážděné! Chceš-li pak wěděti, jak o tebe pečuje Pastýř ten dobrý? Dussi (žiwot) swou za tebe položil. Když tě pronásledowal wlk, on se wydal jemu we smrt za tebe. Nyní již jsi jist, a w owčinci bezpečen. Teď již není jiného zapotřebí, kdoby otwíral a zawíral brány ohrady twé, poněwadž Christus tobě jest Pastýřem a branou; on sám jest i pastwou a ochranou. „Já jsem," prawí, „dwéře. Skrze mne, wejde-li kdo spasen bude: a wejde i wyjde, a pastwy nalezne Hle pastwa tobě přichystána jest, slowo Boží totiž a přikázaní jeho sladká. Pastwy té okusil ten, jenž prawil: O jak sladké jsou hrdlu mému řeči twé, sladssí nad med ústům mým (Žalm 118, 103). O pastwách těch sám Pastýř dobrý prawí: „Okuste a wizte, jak libý jest Hospodin (Žalm 33, 9). A opět: Pracujte o pokrm kterýž (zůstáwá k žiwotu wěčnému) nezhyne (Jan 6 27). Proto ale nezhyne, poněwadž slowo Páně zůstáwá na wěky. Slowo Páně jest pokrm twůj, a nejenom pokrm, nýbrž i nápoj twůj. Slyš ho wolajícího skrze proroka: Kdož mne jedí, jesstě lačněti budou, a kdož mne pijí, jesstě žížniti budou. (Ekl. 24, 29). A sám tobě prawí: Tělo mé w prawdě jest pokrm, a krew má, práwě jest nápoj. A pastwy ty nejsou ani wzdáleny od wody občerstwující. Neboť místo to, kde wody ony se nacházejí, sama

jest Církew Boží kat.; kdež přikázaní žiwota jsou pastwou tobě a zdroj wody tobě wyprýsskující k žiwotu wěčnému, jehož pramenem občerstwen býwáš, kdy křestem sw. w Christu k nowému žiwotu se rodíš. Jest-li ale wody tyto nezawlažují pastwu twou, nemůžeš prospěti, poněwadž nemohou přikázaní Boží wztékati beze křestu Christowa, aniž prospíwati k dokonalosti dusse" (Řeč 366).

„Christus Ježíš tedy, jakkoli jest nyní na prawici Boha Otce, Pastýř dobrý, ustawičně, bez přestání shromážďuje owečky do domu Božího, t. j. Církwe sw., neboť On jest ženich, Církew pak jest newěstou Jeho" (Řeč 110).

„O Pánu a Spasiteli nassem již před dáwnými časy předpowědíno jest: „Wzejde jako proutek před ním, a jako kořen ze země žízniwé" (Is. 53, 2). Proč jako kořen? Proto: že nemá podoby ani krásy." Trpěl, ponížen jest, uplwán jest, neměl krásy, člowěku se podobal, a Bůh byl! Wssak ale kořen zewně a o sobě krásy zhola nemá, nýbrž wně plnost wsseliké krásy jeho se ukrýwá. Pozorujtež zde bratři moji milosrdenstwí Boží. Pohledniž na strom krásný, líbezný, milozelený a owocem oplýwající. Rád bys s něho chutného owoce utrhnul, a w stínu jeho sobě pohowěl a wedra slunečného se uchránil. Jak chwálíš wssecku krásu jeho! Kdyby ti ale kořene ukázáno bylo, nenalezneš na něm krásy žádné. Neopowrhuj wssak tím, což nepatrno jest, neboť odtud wzesslo wsse to, čemuž se nyní obdiwuješ. „Jako kořen ze země žízniwé." Pozorujtež nyní wznessenost stromu. Wzrůstla Církew; uwěřili národowé, přemoženi jsou knížata země a podrobeni Christu, by wítězili po okrssku země. Šíje jich položeny jsou pode jho Christowo. Pronásledowali dříwe křestany pro modly swé, nyní pronásledují modly pro Christa. Wssichni utíkají se k moci Církwe, w každém protiwenstwí a w každém soužení swém. Wzrůstlo ono zrno hořčičné, a učiněno jest wětssí wssech bylin: přilétají ptáci nebesstí a bydlejí na ratolestech jeho. Odkud tak welká krása? Powstala z nepatrného kořene, a krása ta u welké sláwě jest. Hledejmež kořene toho. Uplwán

jest, poníżen jest, bičowán jest, ukřižowán jest, raněn jest, opowržen jest. Hle zde není krásy, ale w Církwi sláwa kořene mocná jest. Chotě tedy oslawuje (prorok), chotě opowrženého, zneetěného a zhanobeného. Nyní pak již pozorowati můžete strom, jenž wyrostl z kořene toho, a rozprostírá se po wesskeré zemi. Kořen ze země žizniwé. Církew zajisté jest matka mnoha wěřících. Má-li se množstwí wěřiti, co jest hojnějssího, nežli Církew rozssířená po wesskeré zemi? Má-li se bohatým wěřiti, wizte, kolik bohatých přijala (w lůně swém). Jestliže chudým, wizte tisíce chudých; jestli urozeným, wssickni skoro jsou již w Církwi; jestliže králům, wizte je, že jsou poddáni Církwi; jestliže učencům, wýmluwným a proslulým, wizte, jak mnoho řečníků, učenců a filosofů (mudrců) w Církwi se nachází" (Řeč 51).

„Známo wám jest rozmilí, neboť takowého učení se wám dostalo, že Christus jest hlawa Církwe a Církew že jest tělo Jeho. Celý Christus tedy jest i hlawa i tělo. Jest pak nyní w nebesích, kdež jest zastupitelem nassím. Již w nebesích jest a zde přece trpí, jak dlouho Církew trpěti bude. Zde Christus lační, žízní, jest nah, jest host, jest nemocen, jest w žaláři. Co zde trpí tělo jeho, prawil, sám že trpí a w den soudný rozdělí to tělo swé a postawí je na prawici, a jiné na lewici a dí těm, kteříž na prawici jeho budou: Pojďte požehnaní Otce mého a wládněte králowstwím připraweným wám od stwoření swěta. Pro jakou příčinu? Neboť jsem lačněl a dali jste mně jísti, žízniil jsem a dali jste mi píti, tak že sprawedliwí s podiwením odpowědí Jemu: Pane, kdy pak jsme widěli Tebe lačného, neb žízniwého, neb kdy jsme tě widěli w žaláři? A odpowídaje dí jim: Co jste učinili jednomu z těchto bratří mých nejmenssích, mně jste učinili. Na těle nassem hlawa jest na hoře, nohy pak na zemi jsou. Kdyby pak tě w dawu lidském někdo na nohu ussláplnul, neprawí-li hlawa: Co na mne sslapeš? A nesslápnul přec na hlawu twou aneb na jazyk twůj, kterýž jest na hoře a bezpečen, a přece, poněwadž swazkem lásky jednota w těle jest ode hlawy až k nohoum,

jazyk twůj též se neoddělil nýbrž prawil: Šlapeš na mne. Tak i Christus, hlawa, na kterouž nikdo nesslápnul, prawí: Lačněl jsem a dali jste mi jísti" (Mat. 25, 32.) (Řeč 137). „Wywýssiž se nad nebesa Bože," wolá žalmista. A již se stalo, již wyplněno jest. Newidíme to sice, wssak ale wěříme. Hle před obličejem nassím jest, co následuje: Wywýssiž se nad nebesa Bože a po wssecké zemi sláwa twá! Co znamená: po wesskeré zemi sláwa twá? Což jiného než po wssecké zemi Církew twá, po wssecté zemi newěsta twá, milá twá, holubice twá, chok twá. Onak jest sláwa twá. Církew sláwa Christowa (Řeč 262). Kdy Christus wstal z mrtwých, apoštolé widěli ho a poznali ho. Christa widěli, Církew pak po wesskeré zemi rozssířenou newiděli: Hlawu widěli, w tělo pak wěřili. I nám se dostalo podílu, dostalo se zlásstní milosti: Ap. widěli hlawu, w tělo pak wěřili; my widíme tělo, wěřiti pak musíme w hlawu" (Řeč. 242).

Církew tedy zajisté jest widitelná. A proto též nutně zapotřebí jest, wíru w Církwi wyznáwati. Apoštol Pawel wolá: Srdcem zajisté se wěří k sprawedlnosti, ale ústy se děje wyznání k spasení (Řím 10, 10). Ano, mnozí wěří srdcem, ostýchají se wssak wyznáwati ústy. Wězte bratři moji, že již skoro není pohana, jenž by sám u sebe se nedíwil, an widí že proroctwí o Christu činěná se wyplňují, an, prawím, widí po wesskeré zemi sláwu Jeho. Když wssak jeden obáwá se druhého, a ostýchá se wyznati, wzdaluje se tím spasení swého, neboť ústy se děje wyznání k spasení. Neb což prospěje, srdcem toliko wěřiti k sprawedlnosti, jest-li ústa wáhají wyznati, což w srdci se ujalo Uwnitř Bůh wíru widí, na tom wssak není dosti. Nechceš-li pokorného wyznati, obáwaje se pyssný, jim přednost dáwáš již před oním, kterýž pro tebe pyssným líbiti se nechtěl. Nemocný! jak můžeš ozdrawiti, stydíš-li se za lék! Šetři času! Nyní jest doba příhodná. Neb jednou zjewí se co weliký, ku podiwu weliký, kterýmž teď co malým opowrhuješ, neb jednou přijde soudit, jehož ty nyní po-

suzuješ; neb jednou přijde u weliké cti a sláwě, jehož ty nyní nectíš. Nyní a jednou! Nyní se jedná hlawně o wíru, jednou pak o zjewení Jeho. Wywol sobě w času přítomném, jaký podíl míti chceš w času budoucím.... Jak pak, kdybys i nechtěl umříti, snadže neumřeš? Co se tedy obáwáš toho, čemuž ujíti nemůžeš? Obáwáš se toho, co, ačkoli nechceš, stane se? Obáwej se raději toho, co nechceš-li, nestane se. Co jsem to prawil? Každému ustanoweno jest, umříti, narodil jsi se, umřeš! Utíkej, chraň a ostříhej se, zaháněj, smrti sice můžeš wyhýbati, nikterak wssak nemůžeš wyhnouti se jí. Přijde, ačkoli nechceš, přijde kdy newíš! Čeho se tedy obáwáš, co ačkoli nechceš, stane se? Obáwej se raději toho, co, nechceš-li nestane se. A co jest to? Bezbožným, newěřícím, rouhačům, křiwopřísežníkům, nespraweblíwým a wůbec wssem zlým Bůh wěčným trestem wyhrožuje. Porownej tedy dříwe dwojí to, smrt časnou a tresty wěčné! Obáwej se smrti časné; přijde, ačkoli nechceš; obáwej se trestů wěčných, kteréž nepřijdou, nechceš-li. Tomu učí wíra, totě Christus ukázal smrti a wzkříšením swým. Smrti swou ukázal to, co chtě neb nechtě trpěti musíš (totiž smrt); wzkříšením swým ti ukázal, co jednou i tebe očekáwá. Zde srdcem se wěří k sprawedlnosti, ústy pak se děje wyznání k spasení. Ty pak se obáwáš wyznati, by se ti neposmíwali lidé, nikoliw newěřící (neboť i ony w srdci wěří), ale by se ti neposmíwali, kteříž wyznati ostýchají se. Slyš, co následuje. Písmo prawí: Žádný, kdož w něho wěří, nebude zahanben. O tom rozjímej, a podle toho čiň!" (Řeč 279).

„Apostol Pawel prawí: Wy jste tělo Christowo, a oudowé z oudů (1. Kor. 12, 27). Oudowé tedy Christowi jsme pospolu wssickni, nejenom my, kteříž zde na tomto místě jsme, nýbrž i wssickni, po wesskeré zemi. Jsme-li ale wssickni tělo, jednotliwci jsou tedy oudowé, musí wssak též hlawa býti, k tělu tomu přináležející. A proto prawí apostol: On jest hlawa těla Církwe, kterýž jest počátek (Kol. 1, 18). A poněwadž o něm též psáno jest: že wždycky

jest hlawa wsseho knížectwa i mocnosti (Kol. 2, 10), ona Církew, kteráž nyní w cizině jest, připojuje se oné nebeské Církwi, kdež nám andělé Boží budou spoluobčané, a bude tenkráte jedna Církew, město krále Welikého" (Řeč 341). W řeči na bílou neděli prawí sw. Otec: „Den dnessní welkým tajemstwím značí nám wěčný žiwot a wěčné radosti. Neboť nikoliw, jak dnessní den pomine, nepomine wěčný žiwot, kterýž značí nám dnessní den. Osmý den ten značí nám nowý žiwot, při konci swěta nastáwající. Neb tenkráte bude Pán a Spasitel náš míti Církew oddělenou a očisstěnou ode wsseliké posskwrny zla, a tenkráte Církew projewí se u weliké sláwě a hodnosti a sprawedlnosti. Jakož po wytříbení obilí na humně pozorujete z jedné strany hromadu obilí, a z druhé hromadu plew zlásstně, a jakž s welkou radostí shromážďují pssenici čistou do obilnice: tak i widíte, jak w tomto čase (žiwotě wezdejssím) jako na humně wsse pospolu se tříbí, ale plewy s pssenicí tak jsou pomísseny, že těžko je rozeznati, poněwadž posud se newilo, aby se plewy odloučily. Tak i po welké wítce dne soudného projewí se zástup swatých, ozářen hodností, přemocný zásluhami, oswědčující milosrdnost Spasitele swého. Den pak ten bude sedmý. Neboť prwní den byl takřka od Adama až po Noema, druhý od Noema až po Abrahama, třetí od Abrahama až po Dawida, čtwrtý od Dawida až po časy wyhnanstwí Babylonského, pátý odtud až do přijetí Pána a Spasitele nasseho Ježísse Christa. Od přijetí Páně jest ssestý den, a za dne toho žijeme my A jakož ssestého dne i člowěk stwořen a učiněn jest k obrazu Božímu, tak i za časů nynějssích, jakoby ssestého dne wěku swětowého, obnoweni býwáme we křtu sw., abychom opět přijali obraz Twůrce nasseho. Sedmého pak dne nastane soudná žeň a po ní bude neděle pokojná, neděle swatých a sprawedliwých, žiwot wěčný, a tenkráte nawrátíme se k hlawě swé, ku Christu" (Řeč 259).

„Když Pán wywolil učedlníky swé, přikázal jim, aby rozestřeli sítě swé k lowení (Luk. 5, 4). Neprawil jim by na prawo neb w lewo je rozestřeli,

nýbrž jen prawil: Rozeſtřete ſítě! Kdyby byl přikázal w prawo jen rozeſtříti, byli by jen dobré zahrnuli, kdyby w lewo, jen zlé. Ale pak je bez rozdílu, ſemotam rozeſtřeli, zahrnuli dobré i zlé. A hle totě obraz Církwe za nynějſſího čaſu, w žiwotě wezdejſſím. Jſoutě ſhromáždění dobří a zlí. Po wzkříſſení ſwém ale Pán poručil učedníkům, aby rozeſtřeli ſítě ſwé na prawou ſtranu. Neboť po wzkříſſení wſſeobecném tělo jeho, t. j. Církew, zlých míti nebude" (Řeč 270).

Nediwtež ſe tedy welikému počtu křeſťanů zlých, kteříž jſou w Církwi a w oltáři (totiž w ſw. oběti) podíl mají; zlí jſou, ačkoli biſkupa neb kněze, o dobrých mrawech kázajícího welice wychwalují. Neboť o těch a takowých platí, což napſáno jeſt: Ohlaſſowal a mluwil jſem, rozmnoženi jſou nad počet (Žalm 39, 5). W Církwi za čaſu nynějſſího mohou býti, w oné pak, po wſſeobecném z mrtwých wſtání, w Církwi ſwatých nebudou. Neboť Církew nyní podobna jeſt mlatu, na kterémž obilí a plewy porůzno ſmíſſeny jſou; tak i ona má dobré a zlé nyní, po dnu ſoudném pak bude jen míti dobré. Na humně tom uložena jeſt žeň, kterouž Apoſſtolé rozſeli, náſtupcowé jich až po naſſe čaſy, paſtýřowé dobří, owlažowali a wzdělávali; což ale zbýwá jeſt, že žeň ta není poſud wyšſſí onou wěječkou wyčiſtěna. Přijde pak Oten, o němž we wyznání prawíte: Odtud přijde ſouditi žiwých i mrtwých, a jak w ewangeliu ſpáno jeſt: Wěječku má w ruce ſwé a wyčiſtí humno ſwé a ſhromáždí pſſenici dobrou do obilnice, ale plewy páliti bude ohněm neuhaſitelným" (Mat. 3, 12) (Řeč 223).

W řečích pak ku katechumenům, wýklad čině apoſſtolſkého wyznání wíry, prawí: „W Církew ſwatou též wěřiti máte. My jſme oudowé Církwe té ſw., neprawím ale, jakoby jenom wy, kteříž jſte zde a ſlyſſíte mne; nýbrž co jſme zde ſhromáždění, a kteříž jſou w naſſem okoli, w naſſí krajině, a kteřížkoliw jſou tamto za mořem (w Europě) a po wſſeřem ſwětě: neboť od wýchodu ſlunce až do západu chwáleno

jest jméno Páně" (Žalm 112, 3) Taká jest Církew kat. máti naše prawá, nebeského ženicha prawá choť. Pročež máme ji ctíti, poněwadž tak wznesseného Pána choti jest. Církew to jest, kteráž u wíře té, kterouž wám k wěření předstawuje, wzrůstá po wesskerém swětě, Církew Boha žiwého sloup a utwrzení prawdy; kteráž oudy swé zlé (jenžto při soudu jednou odděleni budou, a od nichž se prozatím nestejností mrawů sama odděluje), snáší trpěliwě připoustějící je ku sw. swátostem. Bůh jest Otec wás, Církew pak matka wasse. A Církew též jest panna! Řekneš mi snad, jak jest Církew pannou, když rodí syny? Odpowídám: Panna jest a přece rodí. Podobna jest Marii Panně, kteráž Christa porodila. Neb sw. Panna Maria Christa porodila, a přece pannou zůstala. Takto i Církew rodí a přec pannou jest. A jest-li hlouběji rozjímáš, nalezneš, že Církew rodí Christa samého, poněwadž jsou to údowé Christowi, kteříž pokřestěni bywají; jak dí apoštol: Wy jste těla Christowa a údowé. A když tedy oudy Christowy rodí, Marii podobna jest. — Církew obdržela klíče králowstwí Božího, aby w ní skrze krew Christowu, přičiněním Ducha sw. stalo se odpuštění hříchů. A kdyby toho (odpuštění hříchů) w Církwi nebylo, nebylo by žádné náděje, nebylo by náděje žiwota budoucího a wěčného oswobození. Děkujmež tedy Bohu, že Církwi swé daru takowého ustědřil. Ta jest wíra apoštolská. A uwěřiwše w nejswětější Trojici Boha jediného, chraňtež se, rozmilí, aby wás nikdo od wíry a jednoty Církwe kat. neodloučil. Jestliže by wám kdo (co jiného) kázal, mimo to, což jste přijali, proklat budiž. Apoštola slyšíte, ne mne, když praví: Bychom pak my, neb anděl s nebe kázal wám něco jiného mimo to, co jsme wám kázali, proklat buď, (Gal. 1, 8, 9). Když říkáte sneseení apoštolské, jednotliwé články wíry jakoby doplňujíce dokládáte: skrze Církew swatou. Utíkejte tedy wšemožně rozličných a rozdílných swůdníků, jichžto jména a sekty zde wypočísti nechci. O tu pak milost Boha proste, byste od toho, kterýž katolíkem není, sluch a srdce swé nejpilněji od-

wracowali, byste hříchůw odpuſſtění, těla z mrtwých wzkříſſení a žiwot wěčný ſkrze jednu prawou a ſwatou Církew kat. doſáhnouti mohli, we kteréž jſte poznali Boha Otce, Syna a Ducha ſwatého, Boha jediného, jemuž budiž čeſt a ſláwa po wěky wěkůw" (Řeč 212, 213, 214, 215).

„Jedna jeſt naſſe Církew po weſſkerém okrſſku země. Duch lidſký, jímž každý člowěk žije, ſluje i duſſe, a známo wám co půſobí duſſe w těle. Wſſecky oudy obžiwuje, wſſem oudům jeſt přítomna, žiwot dáwá wſſem. a ač jſou rozličná konání jednotliwých, wſſem přece tentýž žiwot jeſt ſpolečný. Co ale jeſt tělu duſſe, to jeſt Duch ſwatý tělu Chriſtowu t j. Církwi; jak půſobí duſſe we wſſech oudech těla jednoho, tak půſobí Duch ſw. w celé Církwi. Pozorujtež wſſak, čehož jeſt wám oſtříhati ſe, čehož máte zachowáwati, čehož pak ſe obáwati. Stáwá ſe, že někdy nutno zapotřebí jeſt, některý úd těla lidſkého, k. p. ruku, nohu, uřezati, a když ſe to ſtane, jeſt duſſe i s takowýmto údem jeſſtě ſpojena? Kdy úd ten při těle byl, žil, kdy ho uřezáno, nežije. Tak i s člowěkem, křeſťanem kat. jeſt, kdy jeſt w jednotě Církwe. Tehdy při těle žije; odřezán jſa, wſſak ſtal ſe kacířem, a s údem, oddělenym duch již není ſpojen" (Řeč 267, 268).

„Když naplněni jſou apoſſtolé Duchem ſw., počali mluwiti rozličnými jazyky, jakž Duch ſw. dáwal jim wymlouwati. (Skutk. ap.?) Jeden každý tedy mluwil rozličnými jazyky národů těch, a hle w tom poznej jednotu Církwe w jazycích národů wſſech. I zde tedy o jednotě Církwe kat. po wſſem ſwětě rozſſířené ſwědectwí wydáno. Kdo tedy má Ducha ſw., w Církwi jeſt, kteráž mluwí jazyky wſſemi. A kdokoliw mimo Církew tu jeſt, nemá Ducha ſw. Nebok proto Duch ſw. we wſſech jazycích národů oſwědčiti ſe ráčil, by ſe poznalo, že ten má Ducha ſw. kdo w jednotě Církwe ſw. přebýwá, kteráž mluwí jazyky wſſemi. Jedno tělo, prawí ſw. Pawel (Ef. 4, 4), a jeden Duch. Pozorujtež oudy těla lidſkého. Tělo lidſké ſeſtáwá z oudů mnohých a přec tentýž duch ožiwuje wſſecky je. A w jakém po-

měru jest dusse k oudům těla, w takém zajisté jest Duch sw. k oudům Christowým, k tělu Christowu, k Církwi. Proto také Apoſſtol, kdy prawí tělo jedno, abychom nerozuměli tělo mrtwé, dokládá: Jedno tělo a duch jeden! Pamatujte tedy bratři moji na toto podobenſtwí oudů lidſkých, a litujte těch, kteří jſou odloučeni od jednoty Církwe! Dokudž žijeme a zdráwi jſme, oudowé těla naſſeho konají ſlužby ſwé přiſlušſné. A kdy některý úd ſtůně, i oſtatní oudowé ſpolu trpí. Přec ale pokudž při těle jest, bolest cítiti může, an neumřel. Neboť což jest umříti, než duſſi pozbyti? Jest-li ale oud ode těla odřezán byl, jest i tenkráte duſſe s ním ſpojena? Když odřezán jest, přece jeſſtě poznati, jaký to úd byl, n. p. že jest to prſt, ruka, noha, ucho; od těla oddělen má ſice podobu (zewnějſſí), žiwota ale nemá. A taký jest také člowěk od jednoty Církwe odloučený. Tážeš-li ſe ho o ſwátoſti, nalezneš ji; tázej ſe o křtu ſw., nalezneš ho, tázej ſe o wyznání wíry a nalezneš ho. Má wſſak jen podobu, a poněwadž wnitř duch ho neožiwuje, marně ſe zewně podobou honoſí. Rozmilí! Bůh ſám důrazně jednotu takowou přikazuje, neb Spaſitel ſám Apoſſtolům ſwým přikazal ji. Po wzkříſſení ſwém, kdy ſe jim zjewil, apoſſtolé zděſſeni jſouce a přeſtraſſeni domníwali ſe, že ducha widěli. A řekl jim: Co ſe děſſíte a proč wſtupují takowá myſſlení na ſrdce waſſe? Wizte ruce mé i nohy, jek já jſem to; dotýkejte ſe a wizte, nebo duch nemá těla a koſtí jako mne míti widíte (Luk. 24, 36—39). Když pak oni pro radoſt diwili ſe, pojedl před nimi, aby doſwědčil newěřícím těla ſwého jiſtotu prawdiwou, aby doſwědčil Církwe ſwé jednotu. A jak to? Když prawí: Toť jſou ſlowa, kteráž jſem mluwil k wám, byw jeſſtě s wámi, že ſe muſí naplniti wſſecko, co o mně pſáno jeſt w zákoně Mojžíſſowě a w prorocích a žalmích. Tehdy otewřel jim ſmyſl, aby rozuměli píſmům a řekl jim: Tak jeſt pſáno, a tak muſel Chriſtus trpěti a třetího dne z mrtwých wſtáti!" Ejhle hlawa naſſe, ejhle hlawa, kdež jſou údowé? Ejhle ženich, kdež

jest newěsta? Newěstu hledáš? Ženicha slyš; nikdo mu jí newezme, nikdo mu jiné nepodwrhne, jeho slyš! Kde hledáš Christa? Snad w bájkách lidských aneb w prawdě sw. ewangelií? Trpěl, třetího dne wstal z mrtwých a zjewil se učenikům swým. Nyní již máš ženicha; newěsty pak kde budeme hledat? Jeho se ptejme: Tak musel Christus trpěti a třetího dne z mrtwých wstáti. Hle již se stalo, již widíme! Powěz Pane, powěz ty nám Pane, abychom se neznýlili: A kázano byti we jmenu Jeho pokání a odpuštění hříchů mezi wšemi národy počnouc od Jerusaléma" (Luk. 24, 26, 47). Počalo od Jerusaléma a přišlo až k nám. A tamto jest i zde jest; by k nám přibylo odtud neodešlo; wzrůstlo, a nikoliw odtud neodešlo. Takto prawil Pán po wzkříšení swém. Zůstal s nimi po 40 dnů. A kdy měl na nebesa wstoupiti, Církew swou jim odporučil. Ženich odtud se ubírajíc přátelům swým newěstu swou odporučil, nikoliw, by milowala některého z nich, nýbrž Jeho co ženicha, je co přátely ženichowy, žádného wšak z nich co ženicha. O to tedy horlí přátelé ženichowi a nedowolují, by jinou nezřízenou láskou poskwrněna byla. W nenáwisti mají takowou lásku. Pozorujte přítele ženichowa, jak horlí, když pozorowal, že newěsta pro přátely ženichowy jakoby smilnila: Slyším, že jsou roztržky mezi wámi a z částky i wěřím. Oznámeno jest mi bratři o wás, že jsou mezi wámi různice. Mínim pak toto: že každý z wás říká: Já jsem Pawlůw, já Apollůw, já Petrůw, já pak Christůw. Což rozdělen jest Christus? Zda-li Pawel ukřižowán jest za wás? aneb zda-li we jmenu Pawlowu pokřtěni byli jste? (I. Kor. 11, 18; — 1, 11.) O příteli milý! O příteli ženichůw! Jak lásku newěsty cizé zawrhuje! Nechce by milowali ho na místě newěsty, aby jedenkráte wládnouti mohl s ženichem. Apoštolům tedy swěřil Církew swou, a kdy wstoupil na nebesa, seslal Ducha sw., jímž naplněni jsou wšickni a mluwili jazyky wšech národů: Hle že opět jednota (Církwe) skrze jazyky wšech národů

odporučena jest. Odporučena jest od Christa, když z mrtwých wstal, odporučena jest od Christa, když na nebesa wstoupil, a utwrzena jest Duchem sw., který sestoupil" (Řeč 268).

„Klíče králowstwí nebeského dány jsou Církwi sw. (Řeč 392). Když Pán a Spasitel náš učedníky swé wywolil, nazwal je apoštoly. Mezi nimi wssudy téměř Petr sám osobou swou Církew wesskerou představowati zasloužil. Neboť proto že osobou swou wesskerou Církew sám představowal, dostalo se mu té milosti, že slyšel: Tobě dám klíče králowstwí nebeského (Mat. 16, 18). A odtud Petrowa přednost se wyhlašuje, poněwadž wesskerost a jednotu Církwe představowal, *) kdy jemu praweno bylo: Tobě dám klíče králowstwí nebeského. Neboť wíte, že Církew klíče

*) Wolně připouštíme, že sw. Otec tuto sice zřejmě neprawí, že sw. Petr jest widitelnou hlawou Církwe kat.; nikterak wšak nemůžeme přiswědčiti těm, kdož z nadřečených slow odwozují, že Petrowi klíče Církwe odewzdány jsou, poněwadž byl obrazem Církwe a že tedy neobdržel wětší moci než ostatní apoštolé. Známoť jest, že Nowatiané Církwi kat. odpírali moc hříchy odpouštěti, jakoby moc ona s apoštoly byla již pominula. Proti bludu tomu dowodil sw. Augustin, že jest ta moc posud w Církwi, že jest wždy trwající, nikoliw tedy jen pouze osobná, jak by jen Petrowi jedinému dána byla. Proto také napomíná wěřící, by děkowali Bohu, že moc tu Církwi swé uděliti ráčil. Neobmýšlel tedy, jak mnozí za to mají, slowy těmi dowoditi, že Petrowi nižádné zláštní moci uděleno nebylo. Slowa ta wyňata jsou z řeči čtené na den slawnostný sw. apoštolů Petra a Pawla, na který den častěji kázáwal, a w podobném smyslu o sw. Petru mluwíwal. Řeči ty zajisté jsou chwalořeči; nám tedy by se zdálo neuhodno býti, w řeči takowé twrditi, že Petr nižádnou moci a přednosti od Christa wyznamenán nebyl. Wždyť po celé řeči nadšeně slawí a chwálí sw. apoštola, ačkoliw byl Christa zapřel, wychwaluje lásku jeho, wiru stálou, že utwrzen byl ode Christa samého, kterýž mu swěřil owečky a beránky swé, u hrobu jeho nyní že poklekají a modlí se Císařowé. Jak to možné, že by byl uprostřed chwalořeči swé prawil: Petrowi wšak nižádné moci a přednosti uděleno nebylo. Tomu nemůžeme přiswědčiti a to tím méně, an bezprostředně k slowům těm připojuje wyzýwání wěřících, by Bohu děkowali. Takto by ale řeč jeho neměla jiného smyslu, leč: Děkujte Bohu, že té moci Církwi udělil a nikoliw

králowstwí nebeského obdržela, kdy Pán Ježíš Apoſſtolům prawil: Přijmětež Ducha sw., kterýmž odpuſtíte hříchy, odpouſſtějí ſe jim a kterýmž zadržíte, zadržáni jſou. To pak ſe wztahuje na klíče, o nichž prawí: Cožkoli ſwážete na zemi, bude ſwázáno na nebi, a cožkoli rozwážete na zemi, bude rozwázáno na nebi. A proto také Chriſtus po wzkříſſení ſwém poručil Petrowi, aby pásl owečky jeho. Owſſem že i oſtatní apoſſtolowé měli owečky Páně pásti, když wſſak Chriſtus k jednomu z nich mluwí, jednotu Církwe tím poroučí, a Petrowi nejpředněji, poněwadž mezi

---

Petrowi. To ſe nám zdá býti newhodným. Naopak míníme, že ſw. Otec práwě Petrowu přední důſtojnoſt a wyšſſí moc nad apoſſtoly oſtatními dowoditi chtěl, an prawil: Církew má zajiſté moc klíčů králowſtwí nebeſkého, an kdy Petrowi od Chriſta odewzdány jſou, nikoliw pouze Petrowi a jemu oſobně odewzdány byly. Neb w tom přece Chriſtus Petra wyznamenal, že ho obrazem weſſkroſti a jednoty Církwe wywoliti ráčil. Nápadné tu zajiſté jeſt, proč Chriſtus práwě Petra wywoliti ráčil. Proč ne Jana, miláčka ſwého? Sw. Otec chtěl nejpředněji a nejhlawněji ſlowy těmi proti Nowatianům moc Církwe kat. dowoditi, a předpokládá, což poſlucháčům (wěřícím) beztoho známo bylo, což katolíci wěřili a wyznáwali, a jen mimochodem zmiňuje ſe, že Petr zláſſtní předností od Chriſta wyznamenán jeſt, ka: Což ſnad nejſou klíče ty w Církwi, kde ſe každodenně hříchowé odpouſſtějí? Poněwadž ale Petr w podobenſtwí oſobu Církwe předſtawowal, což jemu jedinému dáno jeſt, Církwi dáno jeſt. Což Petrowi jedinému dáno jeſt: Petr tedy zajiſté klíče obdržel, a odtud mohou katolíci Bohu děkowati, že ſtáwá w Církwi moci té, kteráž ji, wſſak též i Petrowi udělena jeſt. Že pak ſkutečně ſw. Otec předpokládá, což katolíci wěřili a wyznáwali, a že jen mimochodem tuto zmiňuje ſe o zláſſtní a přední wrchní důſtojnoſti Petrowě, z toho poznati jeſt, že Petra prawí býti prwním w řadě apoſſtolſké. Jak by byl prwním, je-li oſtatním apoſſtolům we wſſem rowný, a nikoliw nad ně wywýſſený. Dále prawí o něm, že zaujímá kněžectwí apoſſtolſtwí, a jeſt wſſech dobrých paſtýřů jednota. Jeſt-li newynikl Petr důſtojnoſti ſwou nad oſtatní apoſſtoly, jak může ſlouti kněze apoſſtolſtwí, a jak může ſlouti jednotou wſſech dobrých paſtýřů?! Že pak ſw. Otec ſkutečně uznáwal nejwyšſſí moc Petrowu, a tudyž i papeže Římſkého, o tom ſwědčí weſſkeré jednání jeho s papežem Innocentiem, o čemž později jednati budeme.

apoſſtoly Petr byl nejpřednějſſím: Šimone Jonůw, miluješ mne? miluješ mne wíce nežli tito? A takto ſe ho tázal po druhé a i po třetí, až ſe zarmoutil Petr a odpowěděw zwolal: Pane ty wíš wſſecko, ty wíš, že tě miluji! (Jan 21, 18.) Pro ſwěřené ſobě owečky zaſloužil ſobě korunu mučedlnickou" (Řeč 295). Petr pak jeſt w kadě apoſſtolů prwní hlawa wſſech apoſſtolů a držitel prwotnoſti apoſſtolſké" (S. 79). A proto prawil Chriſtus Petrowi, na němž jediném wzdělati chtěl Církew: Petře miluješ mne? A když Petr odpowěděl: Miluji Tebe, opět prawí: Paſiž beránky mé, paſiž owečky mé. Neboť w Petrowi jednota wſſech paſtýřů zobrazena jeſt, paſtýřů to dobrých, kteříž owečky Chriſtowy ne ſobě, ale Chriſtowi paſou" (Řeč 147).

„A pročež také Petr utwrzowal nás apoſſtolſtwím ſwým, mučenickou ſmrtí *) ſwou, a epiſſtolami ſwými" (Řeč 210). W Církwi katolické pak jſou biſkupowé a kněží, kteříž na míſtě Chriſtowě poſelſtwí konají, ſkrze něž Bůh napomíná, kteříž na míſtě Chriſtowě hláſají wěřícím, by ſe s Bohem ſmířili" (Řeč 152).

„Wždycky," prawí Auguſtin w řeči činěné na wýročný den wyſwěcení ſwého na biſkupſtwí, „wždycky ſice pamětliw jſem těžkého břemene, kteréž mi uloženo jeſt, wždy pamětliw jſem welkých ſtaroſtí, jakéž wyžaduje důſtojenſtwí mé. Obzláſſtě ale dneſſní ſlawnoſt tak žiwě mi je předſtawuje, že co jſem již dříwe byl přijal, domníwám ſe, jakobych nyní teprw na ſe wzíti měl. Přiſpějte mi tedy modlitbou ſwou, by Chriſtus mi pomohl néſti břemeno jeho. A břímě to, o kterémž nyní mluwím, kteréž jeſt, leč Wy rozmilí? Proſtež tedy Boha, jakož proſím já, byſte mi nebyli břemenem těžkým. Čím já mám býti wám, to děſí mne; co wſſak já jſem s Wámi, to poſkytuje mi útěchu! Neboť wám jſem biſkupem, s wámi pak jſem křeſťanem. Onoť jeſt jméno důſtojenſtwí a úřadu mého, toto pak miloſti; onoť jeſt mi nebezpečím, toto jeſt pak ſpaſení mé! Jeſt-li ſe tedy

*) Tělo jeho, jakož i tělo ſw. Pawla odpočíwá w Římě, kdež ſmrt mučenickou podſtoupil, prawí ſw. Otec w řeči 295.

wíce raduji z toho, že s Wámi jsem od Christa wykoupen, než že jsem představeným wassím, budu také jak přikazuje Pán, tím usilowněji služebníkem wassím, bych se nestal nehodným oné ceny, pro kterouž jsem se stal wassím spoluslužebníkem (křesťanem). Neboť musím Spasitele nasseho milowati, an wím, co prawil Petrowi: „Petře miluješ mne?" „Pasiž beránky mé." O lásku se tázal, práci pak ukládal, poněwadž kde wětssí jest láska, tím menssí jest práce. Čím se tedy odplatím Pánu, za wssecko, co učinil mně? Kdybych také řekl, tím že se odplatím Pánu, že pasu beránky jeho: nicméně přec i když to činím, nečiním to já sám, nýbrž milost Boží se mnou (1. Kor. 15, 10). Jak tedy odplatím, když Pán mne wssudy předchází? Neboť když mu odplacíme za to, že nás spasil, tím že paseme beránky jeho, čím se mu odplatíme za to, že nás učinil pastýřemi? Neb zlí pastýři (čehož Bůh ostřez) jsme wlastní winou, dobří pak pastýři (k čemuž on dopomáhati račiž) jsme toliko milostí jeho. Pročež Wás, bratři moji, přikazuje napomínám, abyste nepřijímali milosti Boží nadarmo (2 Kor. 6, 1). Přičiňtež se tedy, aby posluhowání nasse (1 Kor. 3, 9) hojného owoce při wás wydalo (Ef. 4, 16).

Wy jste rolí Boží! Zewně přijímáte toho, kterýž zaléwá a sází, wně pak toho, jenž dáwá zrůst. Nepokojné mám napomínati, málomyslné těssiti, slabé přijímati, odmlouwající kárati, nezkussené poučowati, wáhající powzbuzowati, odporující překonáwati, swářliwé porownáwati, pyssné zdržowati, soudící se rozsuzowati, chudé podporowati, násilí trpící wyswobozowati, dobré chwáliti, zlé snásseti, wssecky pak milowati.

Při mnohých těch a tak rozličných prácích podporujtež mne bratři moji, i modlibou i poslussenstwím, bych se wíce radowal z toho, že wám mohu prospíwati, nežli že jsem biskupem Wassím. Neb jakož já welkou bázní a starostí o to se snažím, jak bych powinnosti swé biskupské sprawedliwě wykonáwati mohl, tak též i wy úsilně se přičiňte, byste we wssem, což přikazuji Wám, pokorně poslouchali mne. Modlemež se tedy společně, rozmilí, aby mně i Wám

byl úřad biskupský můj k spasení. Mně bude k spasení budu-li hlásati, což činiti máte, wám pak, když činiti budete, což hlásám Wám *) (Řeč 340).

Často též sw. Otec řeč měl o swatých swátostech, „tajemstwích to wíry křesťanské," a napomínal wěřící, by hodně přijímali milost Božj, kteréž nám udělují. Takto dí w řeči o žalmu 63: „Jsou swátosti, které dáwají spásu, jiné pak slibowaly Spasitele. Swátosti nowého zákona dáwají spásu, swátosti starého zákona slibowaly Spasitele." „A prwní ony swátosti starého Zákona jsou nyní již zrušeny proto poněwadž wyplněny jsou (an přišel již Spasitel, kteréhož slibowaly), a jiné jsou ustanoweny, a sice co do moci wětší, co do užitku lepší, co do konání snadnější a co do počtu skrownější **). Co při swátostech se koná (widitelná znamení) n. p. woda, slowa, ačkoli swatosiwatá, jest sice pomíjející. Neb co se koná, neb mluwí, pominc, moc (milost) wssak ona, kteráž skrze ně působí, ta nepomíjí, nýbrž trwá, a dar onen duchowný, kteréhož se nám skrze ně dostáwá, jest wěčný." ***)

„Kdy jeden z wojáků otewřel bok Pána Ježíše kopím, hned wyšla krew a woda a to jsou zajisté ony sw. swátosti, jimiž se wzděláwá Církew" (Řeč 218). „Posluhowáním Apoštolů udílen jest Duch sw. Oni nakládali ruce swé, on pak sestupowal. To se wssak nestalo pouze přičiněním lidským; pročež nepřiwlastňuj sobě sluha wíce, než že jest sluhou. Jiný dáwá milost a jiný přisluhuje" (Řeč 266).

O křestu sw. prawí: „W řece Jordanu počal Pán a Spasitel náš úřad swůj učitelský. Neb zde již tenkráte naznačil křest swůj Christus, an přijal křest přípravný; neb přijal křest sluhy swého, by poznali, jakých se milostí dostane těm, kdož křest přijmou ode Pána (Řeč 288). „An žijeme w tomto swětě, kdež každý hříchu podroben jest, nejenom we křestu sw. jedině

*) W řeči 356. sw. Otec obšírně mluwí o kněžích, jahnech a podjahnech.

**) Contra Faustum kn. 19 kap. 11.

***) Contra Faustum kn. 19. kap. 16.

*

odpoussteji se hřichowé. Jakých ale tuto milosti dosahujeme! Kdy přicházíme ke zdroji onomu swatému, wssech hřichů sprostěni býwáme, wssechny hřichy smazány jsou." „A kdož jest Ježíš? Spasitel jest. A hle wesskerému pokolení lidskému i dítkám jest Ježíš Spasitelem. Dítky jsou, stáwajíc se pak oudy jeho. Dítky jsou, swátosti pak jeho (křest a swátost oltářní) přijímají. Dítky jsou, a stolu jeho stáwají se účastnými, by měli žiwot w sobě. Nebok psáno jest: Nazwáno jest jméno jeho Ježíš, neb on zajisté oswobodí lid swůj od hřichů jejich (Mat. 1, 24). A k tomu lidu, kterýž Ježíš od hřichů oswobodí, snad nepřináležejí dítky? O zajisté náležejí, ano náležejí, bratři moji! Tak chowejtež w srdci swém, tak wěřtež, touže wěrou dítky swé ku Christu přinásseje. Nebok w dítkách zrozených a posud nekřestěných poznáwejte Adama, w dítkách pak zrozených a pokřestěných a tedy z nowu narozených poznáwejte Christa" (Reč 213).

O nejswětější swátosti oltářní prawí: „Jsoutě dobří a zlí w Církwi a mají stejný podíl w písmě sw. we slowu Božím a we swátostech widitelných. To wsse jest společné w Církwi dobrým a zlým. Nebok i oni (zlí) mají podíl a zúčastňují se we swátostech, a což známo jest wěřícím, mají podíl w chlebu a winu. *)

Duchowná potrawa, kteráž s oltáře Páně se podáwá (Reč 57) jest ona, o kteréž Christus sám prawí: Nebudete-li jísti těla syna člowěka a píti jeho krwe, nebudete míti w sobě žiwota (Jan 6, 54). Hle slyssel jsme učitele prawdiwého, Spasitele Božského, Spasitele pokolení lidského, hlásajícího nám o ceně wykoupení nasseho, o krwi swé. Mluwil nám o těle swém a o krwi swé, tělo swé prawil býti pokrmem, krew swou nápojem Wěřící znají swátost wěřících! Slyssíci pak což jiného, leč že jen slyssí! A když prawil: Nebudete-li jísti tělo mé a krew mou píti, nebudete míti w sobě žiwota; mnozí z učeníkůw jeho slyssewsse to

*) Takým způsobem mluwíwali sw. Otcowé o nejsw. Swátosti oltářní, tajíce newěřícím nauku tu, by zneužíwána nebyla.

řekli: Twrdá jest tato řeč, i kdož ji může slyšeti? odpowěděl: To-li wás pohoršuje? což pak když uzřite Syna člowěka, an wstupuje, kdež prwé byl? To-li wás pohoršuje? Co tím chtěl říci? Zda-li myslíte, že to tělo swé, kteréž nyní widíte, na části rozdělím a oudy swé rozdělím a Wám je podám? Což pak, když uzřite Syna člowěka, an wstupuje, kde prwé byl? A zajisté, kterýž w celosti na nebesa wstoupil, (takto) požíwán býti nemohl. Tak ale z těla swého a krwe swé dal nám spasitelnou posilu, a při tom welkou tu a záhadnou otázku o celosti těla swého stručně welmi rozřešil. Kdož tedy jí a pije, žiwot jí a žiwot pije" (Řeč 131).

W řeči pak, kterouž činil křesťěncům na bílou sobotu, prawí: Slíbil jsem wám wyswětliti swátost stolu Páně. Máte wěděti a znáti, což jste přijali, což přijímati budete, a což každodenně přijímati máte. Chléb, kterýž widíte na oltáři uswátostněný (poswěcený) slowem Páně, tělo jest Christa Ježíše. A kalich ten, ano raději, což w kalichu tom jest, poswěcený slowem Páně, krew jest Christa Ježíše. Těmito chtěl Pán Ježíš tělo swé a krew swou naznačiti, kterouž za nás wyliti ráčil" (Řeč 227).

Což nyní widíte na oltáři, o tom w předešlé noci jste sice již slyšeli, co by to wšak bylo, a jak welké tajemstwí obsahuje, posud jste neslyšeli. Co widíte, jest chléb a kalich, což pak wěřiti máte, jest, že chleb jest tělo Christowo, a kalich krew Christowa" (Řeč 272).

„K jaké to hostině pozwáni jsme? Owšem že k swadebné hostině Christowě! Bůh Otec nejprwé pozwal národ židowský; kteříž ale pozwáni jsou, nebyli hodni, prawí sw. ewangelium. Napotom weškeré množstwí národů pohanských pozwáno jest, a naplnili národowé ti Církew, kteráž ze stolu Páně obdržela pokrmy nikoliw wšední, a nápoje nikoliw sprosté, nýbrž kteráž pastýře samého, Christa samého usmrceného tělo a krew okoušší (Řeč 372).

Christus prawí: Kdo jí mé tělo, a pije mou krew, we mně přebýwá a já w něm (Jan 6, 57). Zda-li pak též Pán přebýwá w těch, kteříž dle slow Apoštola

Pawla, odsouzení sobě jedl a pijí, když tělo totéž jed a tutéž krew pijí? Zda-li pak i Jidáš, zlopowěstný zrádce Páně, kterýž nejprwé Christowou rukou učiněnou swátost těla a krwe jeho s ostatními apoštoly jedl a pil, zda-li pak i Jidáš zůstal w Christu a Christus w něm?" (Řeč 71.)

O Christowě oběti na kříži, jakož i o oběti mše swaté, prawí sw. Otec: „Znamení kříže, kterýmž se znamenáme, jest znamením spasení našeho. Znamení to jindy w posměch uwedené, nyní wšak oslawené. Neboť, dí apoštol, kdyby byli poznali, nikdy by Pána sláwy nebyli ukřižowali. Obět ta tedy, kdež kněz byl obětí, wykoupila nás prolitím krwe Stwořitele. Nestwořil nás sice krwí, wykoupil ale krwí" (Řeč 342).

Žalmista Páně wolá: Klaňte se podnoží nohou jeho, neboť swatý jest? (Žalm 98, 5). Čemu máme se klaněti? Podnoží nohou jeho! Pozorujte, bratři moji! Na jiném místě psáno jest: Nebe jest stolice má, země pak podnoží nohou mých (Iš. 66, 1). Zemi tedy se klaněti máme, poněwadž ji nazwal podnoží nohou swých? Jak ale klaněti se máme zemi, když písmo zřejmě welí: Pánu Bohu swému klaněti se budeš (Mt. 4, 10). Jak tomu rozuměti? Neb obáwám se klaněti se zemi, by mne nezatratil stwořitel nebe i země, a opět obáwám se ne klaněti se podnoží nohou jeho, poněwadž mi to žalmista poroučí. W pochybnosti této obracím se ku Christu, poněwadž Christa hledám tuto. Christus přijal zemi ze země, poněwadž tělo ze země (wzato) jest, a on z těla Marie tělo přijal. A poněwadž w tomto těle na zemi obcowal, a toto tělo swé nám k spasitelnému požíwání dáti ráčil, nikdo wšak ho nepožíwá, leč by se prwé klaněl, nalezuto již, jak klaněti se máme podnoží nohou jeho, tak sice, že nejenom nehřešíme klaněním se, nýbrž naopak, zhřešili bychom, neklaněje se.

Zda-li ale tělo obžiwuje? Wždyť Pán Ježíš sám, z ohledu toho, prawí: Duch jest, kterýž obžiwuje, tělo nic neprospíwá (Jan 6, 64). Tenkráte, kdy Pán slowa ta mluwil, o těle swém mluwil řka: Ne

bude-li kdo jísti tělo mé, nebude míti w sobě žiwota wěčného (w. 54). A horssili se proto mnozí učenici, řkouce: Twrdá jest tato řeč: kdož ji může slyssetí? Nechápali slow oněch: Nebude-li kdo jísti tělo mé, nebude w sobě míti žiwota wěčného. Tělesně přijali slowa ta, domníwajíce se, jakoby Pán snad nějaké částky těla swého uřiznouti a jim podati chtěl. Oni byli twrdí, nikoliw ale řeč Páně. Neb měli sami sobě říci: Nikoliw bez příčiny mluwil Pán slowa ta, kdyby w tom nebylo tajemstwí nějaké ukryto. Jedni odessli, apoštolowé ale zůstali, a těmto řekl Christus: Slowa kteráž jsem wám řekl, duch jsou a žiwot (w. 64). Duchowně jim rozumějte, nikoliw tělo to, kteréž nyní widíte, jísti budete nikoliw krew tu píti budete, kteráž na kříži wylita bude. Tajemstwí (swátost) mluwil jsem wám, kteréž duchowně pochopeno obžiwí wás. Ač za potřebí jest, widitelně konati ji (swátost tu neb tajemstwí to) přece duchowně rozuměti se má!" (Řeč o žalmu 98 k. 9).

Pán náš Ježíš Christus jest sám nassím knězem na wěky, podle řádu Melchisedekowa, jessto sebe samého za nasse hříchy w oběť přinésti ráčil a podobnou oběť na památku swého umučení slawiti rozkázal, abychom po wssem swětě w Církwi Christowě spatřowali obětowati, co obětowal Bohu Melchisedek (Lib. de 83 quæst., quæst. 61).

Psáno jest: Moudrost wystawěla sobě dům, a opřela jej o sedmero sloupů; obětowala oběti swé, smíšila w číši wíno swé a přihotowila stůl swůj. Wyslala služebníky swé, přiwolávajíc w slawném pozwání k číši a řkouc: Kdož jest sprostý? Ať přijde ke mně! A ke chudým duchem řekla: Pojďte jezte z chleba mého, a pijte wíno, které jsem smíšila wám! (Přísl. 9, 1 a 3.)

Tuto zajisté poznáwáme, že moudrost Boží, totiž souwěčné Otci slowo (Christus), dům sobě wystawěla, w žiwotě panenském přijawši tělo lidské, k němuž jako oudy ke hlawě připojila Církew; poznáwáme, že w mučenících oběti obětowala, stůl we wíně a chlebě

přihotowila, kdežto i kněžstwí wedlé řádu Melchisedekowa spatřujeme, a že přiwolává sprosté a chudé duchem, jelikož dle slow apoštolských: což jest we swětě mdlé, Bůh wywolil, aby zahanbil mocné (1. Kor. 1, 27). K těmto wssak mdlým dí se tam následowně: Zanechejte possetilosti, ať žiwi jste; a hledejte moudrosti, abyste žiwot měli (Přísl. 9, 6). Stáwati se ale oučastným toho stolu, tolik jest, jako nabýwati žiwota. A také ona slowa, jež w jiné knize, nazwané Kazatel (8, 15) čteme w tento smysl: Není člowěku dobrého, leč žeby jedl a pil, mohou-liž wíce podobněji brána býti, nežli že znamená se jimi, co náleží k oučastenstwí toho stolu připraweného w těle a krwi wlastní Prostředníkem tím nowé Umluwy a kněžem samým dle řádu Melchisedekowa? Tatok obět následowala po wssech obětech staré Umluwy, kterékoliw přinášseny býwaly pro podobiznu oběti této budoucí; a pročež i w Žalmu třicátém, dewátém poznáwáme hlas téhož Prostředníka mluwícího takto ústy prorokowými: Oběti a darů nechtěl jsi, ale tělo jsi mi způsobil (Žalm 39, 7). Neboť místo wssech oběti a obětních darů tělo jeho nyní se přináší a jím také podíl berouctm se přisluhuje. *) (O městě Božím kn. 17, k. 20).

Na den slawný památky sw. Cypriana kněz čině zmiňuje se též sw. Otec o oběti nejčistší, kteráž se koná na místě tom, kdež sw. biskup umučen jest: „Za žiwa oprawowal Církew Karthaginskou. Tam byl biskupem a zasloužil korunu mučenickou. Na tom místě, kde smrt podstoupil, tenkráte shromáždili se krutí zástupowé, kteříž ze zášti proti Christu prolévali krew Cyprianowu: Dnes pak na témže místě shromažďují se zbožní zástupowé, kteříž proto, že jest den narození sw. Cypriana,

*) Na otázku, za koho a k jakému prospěchu mše sw. se obětuje, odpowídá sw. Otec takto: Nedá se upříti, že duše zemřelých úlewy nabýwají zbožností příbuzných swých wěřících, když za ně obět Spasitele se koná, aneb w Církwi almužny se rozdělují. To wssak těm toliko prospíwá, kteříž w žiwotě swém si zasloužili, že jim to po smrti prospěti může" (Enchiridion ad Laurentium cap. 109. Ed. Neapoli 1847).

píti budou krew Christowu. A tím líbezněji píti se bude tam krew Christowa z příčiny dne narození sw. Cypriana, čím zbožněji na místě tom pro jméno Páně wylita jest krew Cyprianowa. Neboť jak wíte, na témže místě postawen jest oltář Pánu, a sluje oltář ten stolem sw. Cypriana, nikoliw jakoby tam někdy byl stolowal Cyprian, wssak ale že tam byl jest za oběť wydán; a obětí swou práwě stůl ten zbudowal, ne žeby sám, aneb jiní tam stolowali, ale aby na stole (oltáři) tom oběť Bohu přinássena býwala, jemuž sám obětowán jest byl. Stůl pak ten, jenž w prawdě Božj jest, též také sluje stolem Cyprianowým, poněwadž jakož nyní obklopen jest od jeho následowníků, tenkráte Cyprian sám obklopen jest byl od pronásledowníků; a kde stůl ten nyní uctěn jest od modlících se přátelů, tenkráte Cyprian od zuřiwých nepřátelů mučen jest; konečně pak, kde oltář ten wztýčen, tam on poražen" (Řeč 310). Na místě tom tedy, kdež sw. Cyprian korunu wydobyl mučenickou, wybudowán byl chrám křesťanský a k úctě sw. mučně poswěcen jest oltář, a památka mučenictwí jeho slawně konána tím způsobem, že na oltáři sw. Cypriana konáwala se oběť nejswětějssí, při kteréž wěřící nejswětějssí, swatost, tělo a krew Páně přijímali. Též tak hlawné částky nejsw. oběti udáwá sw. Otec w řeči činěné dítkám w oktáwě welikonočné, totiž těm, kteříž w bílou sobotu milosti křtu sw. byli podosáhli: „Jak wám známo jest, po modlitbě napomenuti býwáte, byšte srdce swé wzhůru powznesli Tak slussí na oudy Christowy. Neboť Christus wstoupil na nebesa a sedí na prawici Boha Otce wssemohoucího. Pročež kdy se říká: „Wzhůru srdce," odpowidáte: „máme k Bohu." Abyšte pak to, že srdce swoje k Bohu powznássíte, wlastní síle swé a wlastním zásluhám nepřiswojowali, poněwadž dar to milosti Božj jest, jest-li kdo srdce swé k Bohu powznássí, pročež pokračuje biskup neb kněz, kterýž koná oběť, řka: Díky wzdáwejme Pánu Bohu nassemu, že totiž máme srdce k Bohu wzhůru powznessené. A wy přiswědčujete, řkouce: Hodno a sprawedliwo jest, totiž abychom jemu

za to díky wzdáwali. Potom pak, když uswátostněna (poswěcena) již jest obět Boží, modlíme se modlitbu Páně (Otče náš) a po tom se říká: Pokoj s wámi, po čemž křesťané wespolek líbají se políbením sw. Jest to znamením pokoje, a což ústa ukazují, má se stáwati w srdci. To jest: jakož rty twoje ke rtům bratra twého se přibližují, tak též srdce twé k jeho srdci připojiti se má. Welká pak potom následují tajemstwí, ba přeweliká Slyšte, co o nich praweno jest! Apoštol dí: Kdokoliw jísti bude tělo Christowo aneb píti kalich Páně nehodně, winen bude tělem a krwí Páně (I. Kor. 11, 27).

A co jest nehodně přijímati? Tolik, jak s posměchem, neb s opowržením přijímati. Nemějž za wšední, co přijímáš proto, že to widíš (t. j. není pouhý chleb, co widíš). Co widíš, pomine, newiditelné pak ono tím znamenané nepomine, nýbrž zůstane. Náděje tedy wašse nebudiž na zemi, nýbrž w nebesích; wíra wašse budiž pewná a stálá. A poněwadž nyní ještě newidíte, nýbrž jen wěříte, widěti zajisté budete tam, kdež se radowati budete bez přestání" (Řeč 227).

Často a obšírně též řečníwal sw. Otec o swátosti pokání. Takto wýklad čině o modlitbě Páně prawí: Odpusť nám našse winy, jakož my odpouštíme našim winníkům. Prosbu tuto nebudeme obšírně wyswětlowati, neb modlíme se, by nám odpuštěny byly winy našse. Wždyť jsme winníci a dlužníci, winni hříchami. Řekne snad kdo: Wy také? Odpowíme: I my! I, wy důstojní biskupowé, winníci jste? Ano i my jsme winníci! Odstup to ale, Pane, neubližuj sobě samému! Neubližuji sobě, ale prawdu mluwím; jsme winníci. Neboť díme-li, že nemáme hříchu, sami sebe swádíme, a není w nás prawdy (I. Jan 1, 8). Pokřestěni jsme, a přece jsme winníci. Nikoliw jakoby chříchowé zbyli, kteříž na křestu sw. odpuštěni nebyli, nýbrž hříšníci jsme, poněwadž hříchů se dopouštíme kteříž nám každodenně odpuštěni býti mohou. Kdo po křestu sw. zemřeli zajisté bez wšeliké winy odešli. Kdož ale pokřestěni jsou, w žiwotě swém, dle slabosti lidské

dopouſtějí se hříchů, kteříž byk i lodičku naſſi nepotopili, přece wodu do ní wpouſtějí. A pakli se woda z lodi newywáží, znenáhla bude jí přibýwati, až konečně se potopí. A modliti se, jest wodu z lodičky wywažowati. Wſſak ale nejenom modliti se, nýbrž i almužnu máme dáwati; neboť kdy se woda wywažuje, aby loď se nepotopila, i ústy i rukama pracowati jest. Ústy pracujeme, kdy se modlíme: Odpuſť nám naſſe winy, rukama pak pracujeme, kdy konáme, co se nám poroučí: Lámej lačnému chleb ſwůj, a nuzné a poceſtné uweď do domu ſwého. Zawři almužnu w ſrdci chudého, a ona wyproſí tebe ze wſſeho zlého (Iſ. 58, 7, Ekl. 29, 35). Když nám tedy i na křtu ſw. wſſechny hříchy odpuſtěny byly, u weliké neſnázi bychom byli, kdyby se nám nedoſtáwalo každodenního očiſtění modlitbou ſw Almužny a modlitby očiſtují hříchy naſſe; warujmež se wſſak, abychom takowých hříchů ſe nedopouſtěli, pro které bychom odloučeni byli ode chleba každodenního (t. j nejſw. ſwátoſti oltářní), a wyſtříhejmež se hříchů, pro kteréž jiſtého a přiſného zatracení bychom zaſloužili. Newychloubejtež ſe tedy domnělou ſprawedlnoſtí, jakobyſte neměly příčiny modliti ſe: Odpuſť nám naſſe winy. Chraňtež ſe modloſlužby, hříchů hwězdopraweckých, podlého zaklinačſtwí, chraňtež ſe klamiwých kacířů a různiwých rozkolníků, chraňtež ſe wraždnictwí, cizoložſtwí a ſmilſtwa, krádeže a loupeže, a křiwého ſwědectwí a jiných podobných. Nechci hříchů takowých připomínati, kteříž záhubný konec připrawují, a pro kteréž odloučením od oltáře pokutowáni bývají, kdož ſe jich dopuſtili, a ſwázáni na zemi, by též ſwázáno bylo na nebi, což welmi nebezpečno a ſmrtno jeſt, jeſtli nerozwáže ſe na zemi, aby rozwázáno bylo i na nebi; wyjma tedy hříchy takowé, jak často může člowěk hřeſſiti! Tak n. p. uſſima, kdy poſlouchámé co ſe nepatří, kdybychom i toho nečinili. Tak též očima, kdy ſamochtě na to patříme, což ſe neſluſſí. A jazyk zkázyplný, jakých ſe dopouſtí hříchů! Někdy i takowých, kteříž nás od oltáře odlučují. A myſſlenkami jak často

hřessíme! Bratři moji, jak často, kdy modlíme se, na jiné wěci při tom myslíme, jakobychom zapomenuli, před kým stojíme, aneb komu se kořiti máme Wssecky takowé hříchy, kdybychom je spočítali, zdali by nás nemuselý obtěžowati? Snad proto ne, že nepatrné jsou? Co wssak na tom záleží, zda-li tě olowo aneb písek obtěžuje? Olowo jest hmota jedna, písek pak jsou zrnka maličká, wssak i mnohá zrnka ta musí tě obtěžowati. Hříchowé ti jsou wssední (malí), wssak ale newidíš, že z maličkých krůpějí welká řeka se skládá? Maličké jsou, ale mnohé jsou" (Řeč 56). *)

„Když jste zpíwali slowa žalmu: Odwrať o Pane, twář swou od hříchů nassich (Žalm 50, 11), prosili jste jimi Boha, by smazati ráčil wssecky hříchy wasse. W témže žalmu jste též prawili: Neprawost swou já poznáwám, a hřích můj proti mně jest wždycky. K Bohu tedy wolámé: Neodwracuj twáři swé ode mne (Žalm 26, 9), a opět: „odwrať Pane twář swou od hříchů nassich." Člowěk a hříssník jest osoba jedna; člowěk tedy prawí: Neodwracujž twáři swé ode mne, hříssník pak: Odwrať Pane twář swou ode hříchů nassich, t. j. neodwracuj twáře swé od toho, kteréhož jsi učinil, ale odwrať twář swou od toho, co jsem já učinil. Neprawost swou já poznáwám" a když já poznáwám, ty račiž prominouti. Neboť hřích, bratři moji, nemůže bez trestu zůstati; kdyby bez trestu zůstal, bylo by to nespravedliwo, tedy jistě hřích pokutu bráti musí. To ti prawí Bůh twůj: Hřích musí trestán býti, buď od tebe, nebo od mne. Hřích pak trestán býwá buď od

*) W řeči dewáté pak prawí: Milosrdenstwím, almužnou, postem a modlitbou očisťuji se hříchowé každodenní (wssední), kterýmž podléháme pro křehkost lidskou. Nikoliw jakobys jich sobě neměl wssímati, že wssední jsou, máš se jich naopak hroziti, poněwadž četní jsou. Pozorujtež, bratři moji! Wssední jsou owssem a nikoliw těžcí neb smrtelní. Wssak nedomnívejtež se, bratři moji, že by, kdo každodenně páchá cizoložstwí, každodenní almužnou očisťowati se mohl. „Almužna ta není dostatečná, by očistila člowěka od takowých těžkých hříchů."

člowěka kajícího se, aneb od Boha soudícího. Což jest tedy kajienost, než jakási na sebe samého rozhořčenost? Neboť kdo jest kajícný, sám na sebe jest hněwiwý. Když tedy n. p. bíješ se w prsy swé, hněwáš se na srdce swé, bys zadost činil Pánu swému" (Řeč 19, 20).

„Kdokoliw tedy po křestu sw. wazbami hříchů smrtelných upoután jest, proč by odkládal neb pochybowal, utéci se ku klíčům Církwe katolické, jimiž rozwázán bude na zemi, by též rozwázán byl na nebi? Neb jak by se mohl osměliti, po tomto životě spasení nějaké doufati, proto že křesťanem toliko sluje? Ať se zhrozí prawdiwé wýhrůžky Páně: Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane, wejde do králowstwí nebeského; ale kdo činí wůli Otce mého, kterýž jest w nebesích, wejde do králowstwí nebeského (Mat. 7, 21). A neprawí apoštol Pawel w epištole ku Galatským totéž: Zjewnit jsou skutkowé těla, jenž jsou smilstwo, nečistota, nestydatost, chlipnost, modloslužba, čarowání, nepřátelstwí, swárowé, nenáwisti, hněwowé, wady, různice, roty, záwisti, wraždy, opilstwí, žrání, a těm podobné wěci, o kterýchž wám předpowídám, jakož jsem prwé prawil, že kdo takowé wěcí činí, králowstwí Božího nedojdou?" (Gal. 5, 19.)

Sudiž tedy sebe samého, co do hříchů takowých, každý a samowolně, dokudž může, a polepšiž mrawy swé, aby, kdy již nebude moci i proti wlastní wůli swé, souzen nebyl ode Pána. A kdy sám nad sebou wynese úsudek léku nejpřísnějšího, přece pak úsudek léku, ať přijde k představeným (Církwe), kteříž w Církwi posluhowání klíčů mají a počinaje již býti synem dobrým, od představených swatostí přijmiž způsob a míru zadostčinění swého, by přinášeje oběť srdce swého zkroušeného a kajícího činil nejenom, což mu k dosažení spasení prospíwá, nýbrž i což k powzbuzení ostatních příkladem dobrým přispíwá. A kdyby hřích jeho nejenom sám w sobě tak těžkým byl, nýbrž i welké pohoršení wěřícím byl zawdal a představený by to ku

prospěchu Církwe užitečným býti usoudil, před obličejem mnohých, neb snad i wesskerého lidu pokání činiti nemesskej a nechtěj smrtnou ránu swou ze studu rozmnožowati jesstě pýchou. Budiž pamětliw, že Bůh pyssným se protiwí, pokorným wssak že dáwá milost swou" (Jak. 4, 6).

W řeči činěné manželům prawí: „Slyssite mne wěřící, t. j. pokřestění! Kdy umřete, ačkoli jste již pokřestěni? Zajisté zhynete, jest-li kráčíte po cestách klikatých a kluzkých a nečistých! Kteřiž jste wěřící a slyssíte mne jestli jste se w tom prohřessili, nehřesste wíce, nýbrž proste Boha za odpusstění. Zřejmě chci mluwiti. Jest-li jste se dopustili cizoložstwí, čiňte pokání, tak, jak se w Církwi koná, aby Církew za wás se modlila (orodowala). Nikdo nečíkej: Já činím pokání potajmo, před Bohem činím pokání, a Bůh, kterýž mi odpustí, wí, že w srdci swém činím. Na darmo-liž praweno jest: Cokoliw rozwážete na zemi, bude rozwázáno na nebi? Nadarmo-liž dány jsou klíče Církwi Boží? Mám já snad ničiti slowa sw. ewangelia, slowa Christowa? Mohu-li pak slibowati, co Christus wám odpírá. Mohl-li bych klamati wás"?! (Řeč 392.) Jak zřejmě patrno, jedná se tuto o hříchy tajné a z těch zpowídati se má hříssník, aby moci klíčů Církwe rozwázán byl, t. j. by mu odpusstěni byli. Tak též napomíná sw. Otec, aby každý za hříchy swé pokání činil, dokud při zdrawí jest, by neodkládal, až snad nemoc nebezpečná ho překwapí Proč to? Sw. Otec odpowídá: Když se člowěk na konci žiwota nalezati bude, newí, zdaž i pokání přewzíti a ze swých hříchů Bohu a kněži wyznati se s to bude" (Řeč 393).

Že wssak též powinni jsme za hříchy nasse Bohu zadost činiti, o tom prawí sw. Otec následowně: Někdy Bůh toho, komu odpousstí w žiwotě budoucím, tresce za hříchy w tomto žiwotě. Neboť i samému Dawidowi, jemuž skrze proroka řečeno jest: Hospodin promijí hřích twůj, stalo se, že musel mnohé tresty snásseti, kterýmiž Bůh skrze proroka wyhrožowal. . . . Prawdu milowal

jsi Bože nenechal jsi bez trestu hříchy i těch kterýmž jsi odpustil. Odpoussstiš wyznáwajícím se, odpoussstiš tomu, který sebe samého tresce, a takto se zachowáwá i milosrdenstwí i prawda; milosrdenstwí, poněwadž člowěk oswobozen; prawda, že hřích trestán býwá" (Řeč o žalmu 50, č. 14, 11).

Nepostačujeť, mrawy polepssiti a od zlých skutků ustoupiti, neučiní-li se i za to, co zpáchano bylo Bohu zadost skrze bolest pokání, skrze wzdechy pokory, skrze oběť srdce skrousseného s připojením almužen" (Řeč 351).

„Člowěk musí snásseti (tresty) i když mu odpusstěni již jsou hříchowé, ačkoliw nejprwé hřích sám toho byl příčinou, že člowěk takowou bídu trpí. Neb trest trwá déle, než wina (t. j. byť i smazána byla wina hříchu, trwá přece časný trest za hřích, aby se wina nepokládala za nepatrnou, kdyby s ní spolu byla i hned odbyta pokuta). Takto ale buď k oswědčení zasloužené bídy, aneb ku polepssení žiwota wrtkawého, buď ku cwičení se w potřebné trpěliwosti člowěka zachwacuje trest časný ačkoliw již wychwácen jest z winy zatracení wěčného" (Pojedn. o ew. Jan. 124, č. 5).

Slussno zajisté warowati se, aby se kdos nedomníwal, žeby ohawné ony neprawosti (jichž kdo se dopousstí, králowstwí Božího neobdrží) denně páchati a denně mohl almužnami wykupowati. Musí totiž žiwot naprawen, „a skrze almužny Bůh zapřede. sslé hříchy nakloněn (usmířen) býti, nikoliw ale jakoby podkoupen k tomu, aby wolno bylo, jich se beztrestně opět dopousstěti. Neboť nikomu nedal Bůh zwůli ku hřessení, ačkoliw zpáchané hříchy milosrdenstwím (swým) shlazuje, pak-li přiměřené zadostčinění nebýwá zanedbáno" (Enchirid. cap. 70).

O swátosti biřmowání prawí sw. Otec: Swátost křižma jest w druhu widitelných znamení

swatoswatou, jakž jest křest sám. *) Tak dowozuje proti Donatistům, kteříž bludně twrdili, že nemůže křissnik platně posluhowati sw. swátostmi. A na jiném místě proti bludařům těm opět prawí: Sw. Jan zjewně dí: Kdo nenáwidí bratra swého, w temnosti jest posawáde; a opět: Kdo nenáwidí bratra swého, wražednik jest! Jak ale může wražednik wodu očisťowati a swětiti? Jak může temnost swětiti olej? Bůh sám přítomen jest swátostem a slowům swým, a tak se stáwá, že swátosti Boží, byť i kdokoli jimi posluhowal wssudy prawé jsou, zlí pak lidé, jimž nic neprospíwají, že wssudy jsou neprawostni. Proč by ale Bůh k slowům wyslým z úst wražedlníka, olej poswětiti mohl, na oltáři wssak od kacířů postaweném nemohl poswěcowati, nemohu pochopiti? (Donatisté totiž nechtěli obětowati na oltářích od katolíků postawených.) Wždyť přece Bůh wždycky přítomen jest swátostem swým, aniž mu překážeti může jakákoli neprawost lidská. Pak-li slowa swewangelia: Bůh křissníka neslyssí, ten smysl mají, že křissník nemůže (platně) swátostmi posluhowati, jak je to, že Bůh wyslyssí člowěka modlícího se buď nad wodou křestnou, aneb nad olejem, buď nad eucharistií, aneb nad těmi, na jichžto hlawy ruce se wskládají?

A wsse toto stáwá se a sice platně i skrze wražedníky, t. j. kteříž nenáwidí bratry swé! An prý, nikdo dáti nemůže, čeho sám, nemá, jak může, prý, wražednik uděliti Ducha sw.? Bůh ale sám uděluje Ducha sw.!" (De bapt. ctr. Don. l. V. c. 29, 20). O swátosti posledního pomazání prawí sw. Otec: Kdykoli nějaká nemoc někoho potká, nemocný tělo a krew Páně přijímej a pak tělo swé pomazati dej, aby se na něm splnilo, co psáno jest: „Stůně-li kdo z wás, zawolej kněze Církwe a nechť se modlí nad ním, mažíce ho olejem we jmenu Páně, a modlitba a wíra pozdrawí nemocného a ulehčí mu Pán, a jestliže jest w hříssích, budou mu odpussteni" (Jak. 5, 14, 15).

---

*) Contra litt. Petiliani l. II. c. 104.

Wiztež, bratří! kterak ten, kdož se we swé nemoci k Církwi uteče i zdrawí těla obdrží, i hříchů odpuštění dosáhne (Řeč 265, in appendice).

O swátosti swěcení kněžstwa prawí sw. Otec, že jest rozdíl mezi laiky (či nekněžími) a kněžími a biskupy: Když sw Jan we Zjewení swém dí: „Nad těmi druhá smrt nemá moci, ale budou kněží Boží a Christowi, a králowati s ním budou tisíc let" (20. 6), slowy těmi owssem nemíní biskupy a kněze, kteřížto wlastně již w Církwi (katolické zde na zemi bojující) kněžími se jmenují; nýbrž podobně, jako skrze tajemství křestu wssecky nazýwáme křesťany, taktéž wssickni slují kněžími, poněwadž jsou oudowé jediného kněze. Neb tak o nich mluwí též apoštol Petr, řka: Národ swatý, králowské kněžstwo" (I. Petr 2, 9).

Swěcení kněžstwa ale jest swátost jak jest křest sw., což dowozuje proti Donatistům řka: „Co namítají nám, že, kdo od jednoty Církwe se odtrhne, křest sice nepotratí, práwo ale udíleti jej že potratí, zhola bezdůwodno jestiť." Za prwní proto, že nepodáwají žádného důwodu, jak by kdo práwa křest udíleti, potratiti mohl, který křestu samého potratiti nikterak nemůže. Neb oboje jest swátost, oboje se člowěku jakýmsi poswěcením uděluje; ono, když býwá pokřestěn, toto, když se na kněžstwí swěti. Za tou příčinou se oboje w Církwi katolické opakowati nesmí. A proto také, když se nawracují do Církwe kat., kteříž u Donatistů byli představenými (biskupy neb kněžími) a uzná-li se, že toho třeba, aby po nawrácení swém tytéž úřady zastáwali jako dříwe, neuděluje se jim swěcení na nowo; nýbrž jako křest, tak i swěcení zůstalo w nich platné, s tím toliko rozdílem, že, co w roztržce bylo hříssné, láskou k jednotě opraweno jest. Pak-li ale Církew za potřebné uzná, že představení Donatistůw do Církwe se nawrátiwssí, nemají důstojenství swojich wykonáwati, nebéře se jim tímto swátost swěcení, nýbrž zůstáwá w nich . . Ať tedy wyswětlí nám, jak se stane, že swátosti křestu potratiti nemůže, swátosti ale swěcení že může, poněwadž prawí, že kdo od Církwe se odděluje, křestu nepotratí, práwo

ale, udíleti ho, že ztratil. Neb, je-li oboje swátosť, o čemž nikdo nepochybuje, jak to může býti, že onoho křestu nepotratí, onoho ale že potratí? Neb nikteré swátosti nemá činěno býti bezprávi. *) (Proti listu Parmenianowě kn. II. kap. 13. Sr. též o křestu proti Donat. kap. 1, a o dobru manželském kap. 24).

Kázaní swá obyčejně takto končíwal: „Obrátiwsse se k Pánu Bohu, Otci wssemohoucímu, srdcem čistým, Jemu slabosti nasse poroučejmež, Jemu nejwroucnějssí díky činěmež, z celé dusse wzýwajíce nejswětějssího milosrdenstwí jeho, aby prosby nasse milostiwě wyslyssetí ráčil, nepřítele ze skutků a myssleneк nassich mocí swou wypudil, wíru u nás rozmnožil, mysl nassi kídil, myssléнky duchowné udělil, a k blahoslawenstwí swému přiwodil, skrze Ježísse Christa Syna swého Pána nasseho, jenž s ním žiw jest a králuje w jednotě Boha Ducha sw. po wssecky wěky wěkůw. Amen" (Řeč 30, de verbis Domini).

Aneb též na tento způsob: „Obrátiwsse se k Bohu prosme ho za sebe, i za wssechen lid jeho, s námi přistojící w předsíni swatyně (domu) Jeho, aby ho chrániti a zachowati ráčil skrze Ježísse Christa Syna swého, Pána nasseho, jenž s ním žiw jest a králuje po wssecky wěky wěkůw Amen."

19. Činnost sw. Augustina proti Manichowcům. Rozliční spisowé we prospěch katolíků sepsaní. Sw. Paulinus.

Až posawáde wyprawowali jsme, jak sw. Augustin úřad swůj kněžský co wěrný sluha Páně wykonáwal, jak o wzdělání Církwe sw., o rozmnožení cti a chwály Boží a o spasení wěřících tak neunawně pracowal, že z každého

*) O swátosti stawu manželského sw. Otec pojednal we zlásstních spisech, o kterýchž na patřičném místě řeč bude.

skutku jeho patrně poznati jest, že Bůh sám ho do stawu kněžského powolal. Co horlivý pastýř, roznícený láskou Boží, netoliko o wěřící, katoliky, pečowal, nýbrž záhy již zřetel swůj k jinowěrcům obrátil. Wždyť horoucí láska k Bohu a k bližnímu nadchnula wšelikou činnost jeho! Jakž tedy mohl lhostejným zůstati, jakž neměl zatoužiti a z celého srdce o to usilowati, aby ztracené a pobloudilé bratry swé přiwedl do prawého owčince Christowa? Sám s mnohou bolesti a po mnohá léta byl zkusil, co jest blud a jak těžká poroba jeho. Nyní již kochal se w blaženém poklidu a s newýslowností w objetí sw. prawdy a wiry prawé, bez které, jak sám wěřil, spasení doufati nelze. A w ohledu tom prozřetelnost Boží wykázala mu žeň welkou, an Církew Africká tehdy z mnohých a těžkých ran trwácela. Roztržka a kacířstwo plenily pole Christowo. Pohanstwo a Židowstwo, Manichowci, Donatisté a Ariáni (později též Pelagiané) stáli proti Církwi kat. we spolku hrozném. Proti těmto nepřátelům hájil a zastáwal, ostřihal a obraňowal Církew kat. po wšechen čas žiwota swého. W boji tom, přes 40 let trwajícím, nikdy neměl oddechu ani odpočinutí, neb byl wždy a bez ustání we zbrani. Na poli tomto ale také wítězil pro králowstwí Boží, wítězil slowem a písmem a žiwotem swým.

W Hipponě samém měl Fortunatus, kněz to Manichowský, sídlo swé a mnohé k bludům těm swáděl. Z druhé strany wšak Manichowci,

slyssíce o slawné powěsti Augustinowě často přicházeli do katolického chrámu a poslouchali řeči jeho. Nebylo tedy na tom dosti, že hlásal toliko nauku kat., nýbrž jak též nutno zapotřebí bylo, wywracowal bludy odpůrců Církwe, buď přímě, aneb nepřímě. Neb takowýmto způsobem spolu též katoliky u wiře utwrzowal. Wssak nejenom řečmi swými, nýbrž i spisy umínil si pokračowati w započatém boji proti Manichowcům. K tomu konci wydal nejprwé knihu nadepsanou: O prospěchu wěřeni (r. 392) a poslal ji bywalému příteli swému Honoratowi, kteréhož před léty sám byl k Manicheismu swedl, a kterýž bludy těmi tak zaslepen byl, že se wssudy posmíwal Církwi kat., že wiru přikazuje, kdežto prý Manichowci jedině prawou a dokonalou wědu mají. Nadřečenou knihou tedy chtěl nesprawedliwou wýtku tuto wywrátiti a naproti dowoditi, jak a že wíra wůbec nutně potřebna a prospěssna jestiť.

W úwodu nejprwé s bolesti připomíná lehkomyslnost swou, s jakouž nerozumným bájkám Manicheů byl uwěřil, a dowozuje, že Bůh sám ustanowil wesskerému člowěčenstwu cestu wiry, aby na cestě té každý dospěl ku poznání prawdy. Proti nájezdům Manichowským wolá:

„Bůh jest můj swědek, že nenalezám nic moudřejssího, čistějssího a zbožnějssího, jak ony knihy, kteréž Církew kat. pode jménem písma Starého Zákona chowá“ (k. VI).

„Dusse lidská,“ prawí sw. Otec dále, „toužl po náboženstwí, a náboženstwí jest prawá moudrost její. Kde ji wssak

nalezne? Mnozí jsou učitelé, kteříž se nabízejí. Mezi nimi ale jedna jest učitelka, kteráž slyne obzlásstní moudrostí swou a kteréž wssickni skoro národowé přiswědčují. Nemělo by se tedy u ní dobra toho tak žádoucího hledati? A ta jest Církew kat., rozssířená po wesskerém okrsslku země, co do počtu mnohem četnějssí nad kterékoliw sekty; ona Církew, kteréž samojediné přísluſſi jméno katolické, kdežto ostatní sekty zlásstní jména swá mají; ona Církew, kteráž i swětské zákony duchem swým (křesťanským) nadchnula. Zda-li tedy není rozumu zcela přiměřeno, prawdy a moudrosti w Církwi kat. hledati, a sice na cestě té, jakéž ona učí? Ta pak jest cesta wíry. Aneb snad proto, že Církew kat. wěřiti přikazuje, prawdy u ní hledati se nemá? Nikoliw! Prawého náboženstwí bez wíry nikterak dosáhnouti nelze."

„A wůbec, proč se katolíkům wyčítá, že wěří? Či se to pokládá za hanbu, jest-li kdo wěří? Jest zajisté rozdíl mezi wěřením a lehkowěrností. Neb bez wíry nemůže žiwot lidský ani býti. Tak ku př. musí přítel příteli wěřiti, kdyby newěřil, přestalo by wsseliké přátelstwí. Učitel náboženstwí swaté prawdy zajisté by nesdělil nehodnému, kdyby o nehodnosti jeho přeswědčen byl. Poněwadž ale srdce jeho proskoumati nemůže, nezbýwá mu leč wěřiti. Učitel má tedy wěřiti, a žák by neměl wěřiti? Prozřetelnost Božská pak sama ustanowila, aby pokolení lidské cestou wíry ku poznání prawdy dospěti mohlo. Neboť kdyby také bylo takých lidí (ač tomu tak není), kteříž by pouze cestou rozumu swého ku poznání prawého náboženstwí přijíti mohli, tolik aspoň jisto jest, že wssickni k tomu dostatečni nejsou. Kdož to mohou, jsou někteří jen. A ostatní tedy, těm což zbýwá? Tito by dobra onoho nejwyšssího a spasitelného na wždy zbaweni zůstali! A to by měla snad býti wůle Boží? Nikoliw. Snad ale Bůh podle milosrdenstwí swého jich postupně a poznenáhla ku poznání prawdy přiwésti chce? Kdo tak soudí, zajisté zbožněji soudí! Onino wssak, kteříž se domníwají, že oné lásky Boží k nám se skloňující nepotřebují (ač se toho neprawdiwě domníwají), proč by se měli za to styděti, že na téže cestě se wssemi ostatními

kráčeti mají ku dosažení prawdy, cestou wíry, pokorného a důwěrý plného poznání a uznání slowa Božího jim hlásaného a spolu též žiwotem swatým? Kdyby dle libosti swé cesty této jisté wzdáliti se mohli, jiným a ostatním zlý a nebezpečný příklad na sobě by dáwali. A w tom záleží řád prawého náboženstwí, totoť jest přikázaní Božské, od swatých předků nassich nám podané. Kdoby přikázaní to russiti chtěl, zajisté by cestu bezbožnou k prawému náboženstwí hledati a ukazowati chtěl. Kdož by tak činili, nikdy nemohou toho, oč se snažují, dosáhnouti, a byť by se jim i powolilo, čehož žádají. Neb kdyby i sebe wýtečnější schopnosti měli, po zemi se plaziti budou, jest-li Bůh sám jim nepřispěje. Bůh ale poskytuje pomoci swé těm, kteříž touží po tom, aby k němu dospěli. A k tomu cíli není zajisté cesty spasitelnější, než státi se nejprwé způsobným ku přijmutí prawdy, což se stane, kdy uwěříme prawdám zjeweným, kteréž připrawiti a takřka přistrojiti dussi nassi mají, by prawdu poznati mohla."

„Wěřiti tedy co jest, než důwěrně přiswědčowati wážnosti (autoritě), kteráž důwěry hodna jest *) A jaká jesti to wážnost Církwe kat., rozssiřené po wsseliném swětě! A jaká naproti tomu wážnost Manichowců! Co do počtu nejsou četní, co do času, jsou Manichowcowé teprwe od několika let, kdežto Církew kat. stářím swým welebným ctihodna jest."

„Kdo docela zaslepen není, zajisté uzná nedostatečnost swou, že sám ze sebe ku poznání prawdy dospět nemůže, jest-li mu Bůh sám spasitelně k tomu nepomáhá. Proto také doufá, že mu Bůh přispěje, a poněwadž již přispěl, w pokoře klaní se Božské auto.

*) Wěda též jest přiswědčowání, s tím rozdílem, že jest přiswědčowání rozumu od Boha osweceného. Wíra ale taktéž jest přiswědčowání rozumu, an se zakládá na swědectwí wědomí nasseho o Bohu, kteréž i z dusse pokalené wymazáno býti nemůže, a hlasem widitelných skutků Božích se wzbuzuje a mocně wywinuje, což spolu též nezwratným důkazem jest, že prozřetelnost Božská řídí osudy lidské, an člowěkowi poskytnouti chce, po čemž w utrobách dusse swé touží.

ritě, kterouž dle neklamných znamení poznáwá. Božská autorita ona zjewila se w Christu Ježíši. Christus nám ukázal, jak hluboko milost Boží se sníziti a jak wysoko slabost lidská se powznésti může. Zázraky potwrzowal učení swého a osiwědčowal se býti synem Božím. Božskou wzneseností a láskou swou wssecky nás k wíře powolal, abychom přikázaní jeho zachowáwajíce a jeho následujíce, prawdu jednou poznali; a wíru sám přikázal řka: „Wěřite w Boha i we mne wěřte" (Jan 14, 1). A wy Manichowci naproti tomu se osmělujete, zakazowati a prawiti, že se wěřiti nemá. A byť byste i napomínali, že se w Christa wěřiti má (což owssem musíte, sice byste se jménem křesťanů ani honositi nesměli), hle, jak sami sobě odporujete! Kdo z wás widěl kdy Christa Ježíše? Kdo ho slyšel kdy? Kdo z wás widěl žiwot a zázraky jeho? Žádný zajisté. Nám ale (katolíkům) swědectwí wydáwá Církew nasse sw., kteráž potwrzuje, že písma sw., o Pánu Ježíši wypráwující, prawé a prawdiwé učení jeho obsahují, a kteráž weledůstojnou wážností swou, stářím swým i počtem a jednomyslností swou wíru, kterouž hlásá, přikazuje. Wěříte-li tedy w písma sw., hle, jak cizé swědectwí sobě přiwlastňujete; neboť o wěrohodnosti písma Církew kat. toliko swědčiti může." „Pročež," tak napomíná Aug. Honorata, „toužíš-li po spasení, prosiž horliwě Boha, by tě oprostil bludu. Což tím snáze se stane, jestli-li wolně uposlechneš přikázaní jeho, kteréž důstojnou wážností kat. utwrditi chtěl. Neb proto Syn Boží člowěkem se stal, prawá, jediná, wěčná a nezměnitelná Moudrost, abychom Jeho se přidrželi. A proč bychom se neměli w lůně Církwe kat. uchowati, kteráž od časů wykoupení pokolení lidského skrze apoštolskou stolici posloupností biskupů přese wssechen štěkot kacířů, z částky soudem lidu samého, z částky wážnosti sněmů, z částky též welkolepostí zázraků, zawržených, wrchol platnosti obdržela? A kdoby jí (Církwi) přednost dáti nechtěl, zajisté by buďto bezbožnost welkou aneb pýchu nesmyslnou prozrazowal. Ať tedy nestáwá cesty jistější ku spasení než wíry, kteráž připrawuje nás ku poznání prawdy, zajisté byla by

to nejhorssí newděčnost, činěná milosti Boží, kdybychom chtěli odporowati tak mocné wážnosti. Aby kdo w umění nějakém, a byť i sebe nepatrnějssím prospíwal, potřebuje k tomu učitele; Manichowci ale w přepychu swém hříssném buď nechtějí se písmu sw. od wlastních jeho wykladačů (t. j. od Církwe kat.) učiti, aneb zawrhují je, jich dokona nepoznawsse."

„Pročež jsi-li bedliw spasení swého, jakož wěřím, že jsi, prosím tebe, slyš mne, a wěrným učitelům Církwe kat. zbožnou wěrou, nádějí žiwou a srdečnou láskou se odewzdej. Boha samého wzýwati nikdy nepřestáwej. Neb takto budou prospíwati tobě rozmluwy a poučení učených a práwě křesťanských mužů, knihy, které čísti budeš, ano i wlastní bádání twá, a naleznes s pomocí Boží, čeho hledáš." *)

Hned na to wydal jinou knihu, čelící proti základnému bludu soustawy Manichowské o dwojí bytosti, o pradobru a prazlu a nadepsal ji: „O dwojí dussi proti Manichowcům," z té příčiny, poněwadž bludně učili, že člowěk dwojí dussi má, jednu pocházející z bytosti Boží, dobrou, druhou pak zlou, pocházející od bytosti prazlé, nikoliw od Boha stwořenou. Naproti tomu dowozuje Aug., že dusse lidská jestiť duch a žiwot, a au Bůh půwodce jest wsselikého žiwota, že jen od Boha stwořena býti může. Manichowci sami twrdili, že slunce, měsíc, hwězdy a swětlo božské bytosti jsou, ačkoliw jen tělesní to jsou tworowé, kdežto dusse lidská co bytost duchowá mnohem jest wznessenějssí, an žiwot její jest žiwot duchowého zírání. Kdo tedy twrdí, že wyssí bytost není od Boha stwořena, nižssí ale a tělesné bytosti že od Boha stwořeny jsou, w nesmyslnost upadá. Aniž může státi se námitka, že dusse hříssná není tak wznessená (aneb že na př. slunce jest wznessenějssí bytostí než dusse lidská hříssná). Neb i dusse hříssná, ačkoliw hříchem posskwrněná, jest a zůstáwá duchem a žiwot swůj odtud má, že od Boha stwořena jest. Bůh

*) Jak se podobá, získal Augustin nadřečeným spisem přítele swého Církwi kat.; aspoň list 140. Honoratowi katolíkowi psán jest.

pak není půwodcem zla a hříchu, aniž dusse lidská sama o sobě jest zlá, nýbrž hřích půwod swůj béře z wůle swobodné, kteráž woliti může dobré a zlé (kap. 14). „I wy Manichowci přikazujete, aby hříssník litowal hříchů swých. Proč bych tedy o tom slowa písma sw. uwáděl? Jest to zřejmý hlas přirozenosti nassí, hlas nám přirozený. Mohl by kdo říci: já nehřessím; wssak ale ani nejhorssí surowost by se neopowážila říci: já jsem zhřessil, litowati wssak hříchů není zapotřebí. Prawíme-li tedy, že dwojí jest dusse, dobrá a zlá, táži se wás, která z nich lituje hříchů? Dobrá dusse podlé učení wasseho nemůže litowati, poněwadž hřessiti ani nemůže, zlá dusse též nemůže litowat, poněwadž dobra činiti nemůže. Kdybyste ale chtěli popírati, že užitečno jest hříchu litowati, zajisté nejste již hodni ani jména křesťanů a každý rozumný člowěk musí wámi pohrdati; aneb přestaňte hájiti bludu swého o dwojí duši, pak ale již nejste Manichowci.“ Knihu tu končí těmito slowy: „Welký Bože, Wssemohoucí a Dobrotiwý Bože, Bože Trojjediný, jehož Církew kat. ctí, snažně prosím Tebe, já, kterýž jsem zkusil milosrdenstwí Twého, neračiž připustiti, aby ti, s nimiž jsem od mladosti swé jedné myšli byl, nyní co do wíry w Tebe, ode mne se dělili. Wím, že se očekáwá ode mne, abych též písma sw. proti urážkám Manichowců obhájil, což w jinem spisu s pomocí Boží učiniti chci“ (kap. 15).

Jak tuto patrno, umínil si Aug. dle určitého směru w boji proti Manichowcům pokračowati, a z té strany byla obrana písma sw. St. Zákona nejdůležitější, an Manichowci práwě nájezdy swými, proti písmu uměle wystrojenými, nezkussené a neučené swáděli. Aug. sám toho zkusil, že wůbec w popírání jsou mocnější než w utwrzowání důwody platnými. A poněwadž Adimantus, žák to Manetůw, zlásstním spisem dowoditi usilowal, že písmo Starého Zákona odporuje písmu Nowého Zákona,

sw. Aug. naproti wydal spis nadepsaný: „Proti Adimantowi žáku Manetowu,“ we kterémž mistrowsky wywracuje bludné domněnky Adimantowy a dowozuje, že Bůh jest půwodcem písma jak starého Zákona tak i Nowého Zákona, a že oboje w dokonalé jednotě souhlasí. Spisowé sw. Otce jak katolikům tak i Manichowcům do rukou přicházeli. U katolíků Hipponských zlásstě tak působili, že ho snažně prosili, by s Manichowským kněžem Fortunatem, kterýž mezi stoupenci swými welké wážnosti požíwal, weřejnou rozmluwu o nauce kat. učinil. Aug milerád to přislíbil, jestli Fortunatus též přiwoli. Katolíci tedy s radosti spěchali k Fortunatowi; ten wssak, obáwaje se učenosti Augustinowy, odporowal a wssemožně wyhýbal. Když ale Manichowci též naň doléhali, mimowolně musel přiwoliti. W ustanowený k tomu den sessli se četní posluchači z obou stran a rychlopisci zapisowali řeči jejich.

Augustin počal rozmluwu a wyprawowal, že sám po delssí čas Manichowcem byl a že poznati chce důwody, jakýmiž Fortunatus učení swé hájiti obmýssli, pak w krátkosti o základních článcích Manichowských, o dwojí říssi, stwoření swěta a wykoupení promluwil. Fortunatus patrně wěci samé wyhýbal a jen namítal, že se Manichowcům na cti utrhá, když se jim nemrawnost wytýká. Aug. odwětil, že sám sice nic nemrawného při schůzkách Manichowců nepozorowal, že ale tajného učení wywolenců Manichowských nepoznal a pročež že newí, zda-li powěsti takowé jsou prawdiwé, o tom

wssak že se nejedná, nýbrž jedině o nauce samé. A o té pak rozmlouwalo se po diva dny. Aug. s nepostihlou wýmluwností hájil učení Církwe kat. a tak mocně dotíral na Fortunata, že konečně ani neodpowídal, aniž odpowídati mohl. Zahanben odessel ze shromáždění a brzy na to i město opustil. *) Wítězstwí toto bylo rozhodné. Walná část Manichowcú Hipponských nawrátila se do lůna Církwe kat. Powěst o porážce Fortunatowě záhy se roznesla po wesskeré Africe a zraky wssech katolíků obracely se s úcty plnou důwěrou k muži, kterýž Církwi swé tolikeré prospěchy byl získal. —

Wssak mimo Manichowce jiných jesstě bylo odpůrců Církwe kat., kterýchž prozřetelnost Božská skrze Augustina přemoci a s Církwí opět spojiti wolila. Bylit to Donatisté, s nimiž po dlouhá léta nejtužssí boje bojowal. Poněwadž se ale jednání sw. Otce s Donatisty tehdy w plné míře rozwíjelo, kdy se biskupem stal (r. 395), odložili jsme nutné pojednání o sektě této wůbec a wyprawowání o smírných snahách jeho až na ten čas, kdy wypisowati budeme biskupskou činnost jeho. Ačkoli jsme tedy poněkud přerussili pásmo událostí, máme přece za to, že neutrpí tím plnost a jasnost obrazůw, jež před očima čtenářůw rozwíjeti budeme, nýbrž že to nemálo přispěje k poznání celitého obrazu wýjewůw žiwota sw. Augustina.

Welmi četné jsou též knihy, které sw.

*) Zápisky rozmluw těch wydal Augustin hned na to r 392, nadepsaw je: Jednání neb hádka s Fortunátem.

Augustin toho času, okolo r. 393 neb 394, ku wzdělání katolíků sepsal. Sám praví: „že nenáleží nic lepšího a sladšího, než rozjímati o pokladech Božské prawdy" (Řeč 339). W rozjímání takém nalezal prawé útěchy a úlewy po mnohočetných prácech úřadu swého, jakož i nowé síly ku podstoupení nowých prací a bojů těžkých. Při tom wšak spolu též prohlížel ku prospěchu wěřících, jakož i k obraně nauky kat. O tom nám patrně swědčí knihy jeho toho času wydané a sice: O 1. knize Mojžíšowě podle smyslu literného, kniha nedokončená. *) — Wýklad některých průpowědí z epistoly k Římanům, kniha jedna. Začátek wykladů epistoly k Římanům, kniha jedna. Wýklad epistoly ku Galatským, kniha jedna.

Co do wýkladu 1. knihy Mojžíšowy zajisté jest nápadné, že na začátku hned pojednáwá o nejhlawnějších článcích nauky křesť., o Bohu totiž trojjediném, o stwoření wesškerenstwa, o člowěku a pádu prwních rodičů, jak hříchem wšeliké zlo we swětě puwod swůj wzalo, o wykoupení a poswěcení člowěčenstwa skrze Christa Ježíše. My w tom widíme nejhlawnější prawidlo, kterýmž se sprawowal při wýkladu písma sw. Neb po dlouhá léta byl bloudil po rozsáhlé říši wšeliké wědy lidské, až mu konečně prawda zaswítla, až konečně

*) Spis ten takto nadepsán jest, poněwadž we wýkladu jen až k 26. werši I. kapitoly dospěl. Pro welké nesnáze, které překonati tehdy si netroufal, odročil pokračowání na dobu příhodnější.

w Cirkwi kat. sloup a utwrzení wšeliké prawdy nalezl A na tomto základu wypínala se budowa wšelikého skoumání a bádání jeho, jako jará ratolest z kmene silného wyrůstající. A že na základě tom ku poznání prawdy wždy dokonalejšímu dospěje, o tom jisté měl přeswědčení. Proto také prawí: Kdy o tajemstwích přírody mluwíme, nikdy nemáme (osobné zdání swé) s jistotou jistiti, s wyhledáwáním pojednáwati. (Jinak to býti ani nemůže, an tajemstwí jest to, čehož způsob a příčina nám nepochopitelna jest.) A toho tím wíce potřeba jest, když se jedná o knihy, které nám Božská autorita podáwá. Neb co do těchto wšetečnost lidská s tíží jen by se wyhnula hříchu swatokrádeže, kdyby za jisté wydáwala, což nejistým aneb pochybným jest. A proto rozwážné (wyhledáwající) ono skoumání nemá nikdy meze wíry kat. překročowati (kap. II.). A wyloživ stručně hlawné články wíry kat. dokládá: Podle wíry této má se rozsouditi, cokoli w knize této se zpytuje a wyšetřuje (kap. II.). Neobyčejná bystrost ducha jeho milostně pojila se s pokorou zbožnou a pročež nikdy nechtěl za neomylně jisté prohlásiti, což i po pilném skoumání prawdiwým býti powažowal. Ano když po wšelikém skoumání určitého wýsledku domoci se nemohl, w pokoře, kteréž upřímně se obdiwujeme, wyznal nedostatečnost swou, kteráž mezi lidského poznání překročiti nemůže. A kdy na rozpacích byl, který z rozličných wýkladů

předností by zasluhowal, řídil se prawidlem, kteréž náboženého ducha jeho značí w největší míře. „W také pochybnosti," prawí, „nejlépe toho prawidla se držme, o kterémž písmo dí: Dobrořečice Pánu, wywyšujte jej jak můžete, neb wětší jest nade wšeckú chwálu" (Ekkl. 43, 32). Tomu tedy wýkladu přednost náleží, kterýž nás nejwíce ku lásce slowa Božího powzbuzuje.

Dále wydal toho času spis welezajímawý: „O řeči Páně na hoře podle ewangelia sw. Matouše, knihy dwě," o kteréžto pojednáwá s roztomilou zbožností. „Řeč ta Páně," prawí, „obsahuje wěrný obraz žiwota křesť., žiwota sprawedlivého, jak po stupních k dokonalosti křesť. prospíwá. Učiníme krátký wýklad spisu toho:

Blahoslaweni chudí duchem, neboť jejich jest králowstwí nebeské (Mt 5, 3), t. j. pokorní a nábožní, nikoliw pyšní a nadutí. Nebo jakož pýcha jest matkou wšeho hříchu, tak i bázeň Boží jestí počátek wšeliké moudrosti, a králowstwí Boží jest i nejdokonalejší i nejwyšší moudrost a odměna duše zbožné. W bázni této duše wolně se pokořuje zjewení Božímu, a pročež dále prawí Pán: „Blahoslaweni jsou tiší, neboť oni zemí wládnouti budou;" tiší, nikoliw šwáříwí, nýbrž jen ti, kteříž pokorně naslouchají slowům písma sw, a odtud wšeliké poznání čerpají. Oni zemí wládnouti budou t. j odměny blahé se jim dostane, prawého poklidu a žiwota swatého. Neboť duše zbožné rozjímající w písmě sw. srdce swé odwracuje ode statků zemských, ku kterýmž prwé byla přilnula, a bolestně nese, že se byla odloučila od statků wěčných. Pročež bolestně lká, a úpí, neboť nenalezla pokoje tam, kdež ho hledala, a nalézti ho nemohla, poněwadž w prawém a jediném dobru ho nehledala. A

proto prawí Pán: „Blahoslawení jsou lkající, neboť oni potěšeni budou.“ Duchem sw. totiž potěšeni budou, zaslíbením a nádějí dobra wěčného. A odtud wzniká w duši horoucí žádost po Bohu, dobru wěčném a jediném, kteráž srdce člowěka odwracuje ode statků pomíjejících; žádost, kteráž lační a žízní po sprawedlnosti, a tato nasycena bude, an sprawedlnost jí po mnohém a úsilném boji odměnou bude. Neboť úsilného chwátání a wytrwalosti jest zapotřebí tomu, kdož se snaží o statky ty wěčné a nepomíjející. Ale wssak bez pomoci Boží není žádného wítězstwí, a pročež třeba jest prositi o milost Boží, kteráž zajisté každému dána bude, obzlásíte pak tomu, kdo se laskawě k bližnímu swému má. Pročež prawí se, že blahoslawení jsou milosrdní, neboť oni milosrdenstwí dojdou. Nyní již (na tomto stupni) žiwot posweceu jest, a srdce lidské očištěno schopným se stane, aby widěti mohlo dobro nejwyšší, kteréhož okem tělesným widěti nelze. A proto řečeno jest: „Blahoslawení čistého srdce, neboť oni Boha widěti budou.“ Takto duše dospíwá k stupni sedmému, kdež se kochá w rozjímání slowa Božího, nebeského poklidu požíwá, obraz Boží wítězně w ní panuje, a tělo duchu podřízeno jest: „Blahoslawení pokojní, nebo oni synowé Boží slouti budou.“ Dokonalá pak swatost a poklid dokonalý teprůw w králowstwí nebeském nás očekáwá. Na jiný způsob sedmero blahoslawenstwí těch potahuje k sedmi prosbám modlitby Páně. „Blahoslawení jsou chudí duchem pro zbožnost a pokoru swou,“ a proto prosíme, by w bázni Boží wždy posweceno bylo jméno Páně. „Blahoslawení jsou tiší, nebo zemi wládnouti budou,“ a my prosíme, aby mezi námi wládlo dědictwí Páně, „by nám přišlo králowstwí Boží.“ „Že blahoslawení jsou lkající, an potěšeni budou,“ prosíme, „by se stala wůle Boží jako na nebi tak i na zemi.“ Neboť kde se wůle Boží plní, tam přestáwá wšeliký odpor těla proti duchu, a nastáwá poklid spasitelný, an práwě odpor ten těla proti duchu bolesti mnohé a nepokoje působí. „Blahoslawení, kteří lační a žízní po sprawedlnosti, neboť oni nasyceni budou,“ prosíme „o chleb

nás wezdejssí," o chleb potřebný dussi nassí, kterýž nás syti w žiwotě wezdejssím a připrawuje ku nasycení dokonalému w žiwotě nebeském. „Blahoslawení jsou milosrdní, an milosrdenstwí dojdou," prosíme „aby Bůh nám odpustil winy nasse, jakož i my odpustiti chceme winníkům swým." „Blahoslawení jsou čistého srdce, neb oni Boha widěti budou," prosíme „by Bůh neuwodil nás w pokussení," bychom totiž zachowáwajíce wězdy přikázaní Boží i srdce čisté zachowali. A že konečně: „blahoslawení jsou pokojní, an synowé Boží slouti budou," prosíme, „aby Bůh nás zbawiti ráčil zlého." Nebok jest-li nás Bůh zlého zbawí, budeme swobodni, t. j. synowé Boží a w duchu synowstwí wolati budeme: „Otče nás, jenž jsi na nebesích"

Poslední spis, toho času (r. 394) sepsaný, jest: kniha jedna o lži. Když totiž o wýkladu episstoly ku Galatským pracowal, nastytla se mu welmi zahadná otázka co do následujících slow sw. Pawla: „Když přissel Petr do Antiochie, zjewně jsem mu odpíral, proto že byl hoden domluwy. Nebo prwé, než přissli někteří od Jakoba (býwali židé z Jerusaléma), jídal s (býwalými) pohany; ale když oni přissli, uchází a oddělowal se, boje se těch, kteříž byli z obřízky. Ale uzřew já, že sobě nepočínají přímě podle prawdy ewangelia, řekl jsem Petrowi přede wssemi: Když ty, jsa (rozený) Žid, po pohansku žiw jsi (nedělaje rozdílu w lidech a pokrmech) a ne po židowsku, kterakž nutíš, pohany, aby po židowsku žiwi byli? (Gal. 2, 11—14.) Sw. Augustin dle příkladu sw. Cypriana a Ambrože místo ono bral we smyslu doslowném, že sw. Petr totiž skutečně od sw. Pawla po-

kárán byl, a že přijaw ono pokárání dal příklad pokory, Pawel wssak sslechetné odwahy. Mezi tím ale se mu dostal do rukou wýklad episstoly ku Galatským, sepsaný od sw Jeronyma. Tento dle příkladu Origena a jiných místo to wykládal we smysl ten, že sw. Petr tak jednal nikoliw z přeswědčení, nýbrž pod zastřením, aby Pawel w osobě jeho poučiti a pokárati mohl křesťany ty, kteří ze Židůw uwěřiwsse, wssecky obřady starozákonní chtěli přenésti na křesťany. Byla prý to newinná lest, kteréž sw. apossstolé užili w opatrnosti swé a z lásky k Židům. Aug. wssak neschwalowal wýkladu toho, a sice proto, poněwadž dle něho sw. Pawel w listu ku Galatským patrně a zjewně lži by se byl dopustil a že tudíž i wážnost písma sw. by se russila, kdyby se dokázati mohlo, že na jednom místě neprawdiwost nějaká obsažena jest. Aug. již od dáwna ctil a milowal sw. Jeronyma, kterýž zwoliw si tehdy obydlí w Betlémě, neobyčejnou učeností swou po wesskeré Církwi kat. slynul, a upřímně si žádal we spojení přátelské wejíti s proslaweným poustewníkem Betlémským, což se mu wssak později teprw podařilo. Co do otázky swrchu podotknuté, zda-li lež kdy dowolena jest, dowozuje w nadřečeném spisu, že wsseliká lež (ten ale lže, kdo jinak myslí a jinak mluwí neb naznačuje) prawdě Božské odporuje a proto i hříchem jest. Již častěji jsme připomenuli, že sw. Aug. hlubokou učeností swou po wesskeré Církwi Afr. wsseobecnou a welikou wážnost si získal. O tom tatéž Církew weřejně slawné wy-

dala swědectwí, když totiž r. 393, 8. října biskupowé Afričtí ku wšeobecnému sněmu *) do Hipponu se sešli Biskupowé Afričtí wesměs byli tomu odporowali, že Aug. co kněz w Hipponu slowo Boží hlásá, což proti tehdejšímu obyčeji bylo. Poznawše ale blahoplodnou činnost jeho, umínili si, podati mu skwělý a neméně neobyčejný důkaz úcty a důwěry swé, an ho wyzwali, by u přítomnosti wšech biskupu řeč čině o wíře a snešení apoštolském, též tak slawné swědectwí wydal wíře té, kteráž wšem přítomným společná byla. **) An se na sněmu jednalo mezi jiným ***) též o napraweni kázně církewné, uzawřeno k návrhu Augustina, že se některak nemají obwyklé hostiny (agapy) w kostelích trpěti. Sněm ten měl následky důležité, obzlášťě proto, že Aug. osobně poznal nejčelnější biskupy Církwe Afr., tito wšak, že poznali napotomného wůdce swého, jakéhož jim prozřetelnost Božská ustanowila.

Za téhož času (r. 394) wešel sw. Augustin we spojení přátelské se sw. Paulinem, tehdy knězem, kterýž blíže města Noly †) w

*) St. Possidius Vita Aug. c. 7.

**) Řeč tu později wydal a nadepsal ji: „O wíře a snešení (apoštolském) kniha jedna."

***) Co do jednání sněmu Hipponského sr. Hefele, Concilicngeschichte, Freiburg 1856, sw II str. 50 atd.

†) W městě tom okolo r 260 biskupem byl sw. Felix, kterýž při hrozných mukách wytrwal u wyznání wiry křesťanské. Za časů těch, o kterých wypráwujeme, konaly se k hrobu jeho ze wšech končin Italie slawné poutě, a z té příčiny zwolil Paulinus tuto obydlí swé. Později, okolo r. 409 stal se Paulinus biskupem. Když (as r. 416) přišel do zajetí Gothů, zwolal: „Nedopustiž Bože, abych mučen byl pro zlato nebo stříbro, neb wíš, kde jsem je uložil!" Dobročinnost jeho byla w každém ohledu podiwu hodna.

Italii w bohumilé samotě žil a žiwotem swatým, obzlásstě pokorou, láskou ku chudobě a dobročinnosti proslynul. Aug. a Paulinus nikdy se nepoznali osobně, duchowný wssak swazek, kterýž je pojil, přewyssowal wsseliké obcowání osobné. Alypius, tehdáž již biskup Thagastenský, znal osobně Paulina, a chtěje se mu zawděčiti, poslal mu některé spisy Augustinowy, kteréž ho tak mile dojaly, že si uminil Aug. samému psáti Listy jeho, z té příčiny dané, značí nám ho co muže sslechetného, sw. zbožnosti rozniceného, Augustinowi pak samému wydáwají swědectwí nejchwalnějssí. Pisse mezi jiným takto:

„Láska Christowa, kteráž nás wede a jakkoli daleko od sebe wzdálené jednotou wíry spojuje, dodala mně zmužilosti, bych bez ostýchání tobě psal. Poznal jsem tebe z některých spisů, kterýchž se mi laskawostí biskupa Alypia dostalo, ze spisů to wýborných, nejenom mně samému, nýbrž wesskeré Církwi weleprospěssných. W knihách těch nyní rozjímám, w nich se kochám, z nich pokrmu nabýwám, nikoliw pomíjejícího, nýbrž působícího žiwot wěčný, skrze wíru, kteráž nás připojuje Christu. O, ty jsi w prawdě sůl swěta, kteráž ochraňuje srdce nasse od nákazy bludů záhubných! O swětlo ty w prawdě nade swícen Církwe postawené, kteréž ssírossiše po krajech kat. rozléwáš záři milostnou, temnosti kacirské mocně zapuzuješ a swětlo prawdy ode mraků a zmatků bludů skwělosti wýmluwnosti swé wítězně odlučuješ! Hle, bratře welebný! s jakou důwěrností k tobě se mám, jak se obdiwuji Tobě a jak miluji Tebe, jenž každodenně rozmluwy spisů Twých požíwám a duchem úst Twých žiji! Spisy twé mne dokonale proti Manichowcům ozbrojily, a pročež prosím, bys mi z bohaté zbrojnice Twé poskytnul i jiných jesstě zbraní, zbrani to spraweblnosti. Neb mnohé mne posud stíhají nesnáze; jsemtě statec w počtu hřissníků, nowáček wssak u wojsstě krále

nebeského. Obdiwowal jsem se posud moudrosti toho swěta a marniwou moudrostí tou stal jsem se před Bohem hluchým a němým. Když jsem ale sestárnul u prostřed nepřátel swých, pozdwihnul jsem očí swých k horám, k zákonu Božímu a k darům milosti jeho, a odtud kynula mi pomoc ode Pána, kterýž nečinil se mnou podle neprawostí mojich, nýbrž wrátil slepému zrak, oprostil swázaného, a pyšného ponížil, by poníženého wywýšil' *) (list. 25).

Aug. s laskowou srdečností přijal nowého přítele a an práwě Romanianus w záležitostech swých do Italie cestowal, poslal mu odpowěď, we kteréž mezi jiným prawí:

„Kdy čteš spisy moje, neobdiwuj se tomu, co skrze slabost mou Prawda mluwí, nýbrž pozoruj wíce to, co já sám prawím a neopomeniž, za hříchy moje a za chyby, kterýchž se dopouštím, odpuštění mně wyprositi, tehdy, kdy čteš a co dobré a prawdiwé poznáš to, co dáno jest služebníku. Neb u wěcech těch, které při náležitém skoumání tobě se líbiti nebudou, zpomeň si, že já jsem je napsal; awšak do wěcí, kteréž darem Ducha sw., jehož jsi obdržel, we spisech mých za prawdiwé a dobré uznáwáš Toho máš milowati, Toho welebiti, u Něhož jest zdroj wšeliného žiwota, w Jehož swětle spatříme jedenkráte swětlo, nikoliw jako w zrcadle, nýbrž twáří w twář; nyní wšak jen jakoby w zrcadle. Neb i já, co do těch wěcí, které jsem napsal, postawen jsa we starém kwasu, s bolestí soudíwám sebe samého; co do těch wšak, které jsem již w přesnici čistoty a prawdy podle milosti Boží napsal, s třesením jen a w bázni weliké raduji se. Neb co máme, čehož jsme ne-

*) Spolu s listem tímto poslal sw. Paulinus Augustinowi bochůnek chleba na znamení přátelské lásky. Bylok tehdy obyčejem, že si biskupowé aneb kněží k oswědčení wzájemné lásky poswěcený chleb posílali; když ale poslán jest chleb neposwěcený, mělok to wyznačiti zlastní úctu, jakouž posílatel chowá ku přijmateli, kterýž w pádu tom chleb sám poswětil. Proto také píše Paulinus: Chléb, kterýž jsem na důkaz jednomyslnosti naší poslal, prosím, račiž přijmouti a poswětiti.

obdrželi? A kdo by popíral, že lépe jest, bohatým býti množssími a wětssími dary Božími, než menssími a skrownějssími? Wssak ale přece lépe jest, i za malý dar Bohu děkowati, než chtíti, aby za welký dar nám se děkowalo. Prosiž tedy za mne, drahý bratře, bych toto z celého srdce wždy wyznáwal a by u wyznání tom srdce mé s ústami wždy se shodowalo! Ano modliž se za mne, bych netoužil po wlastní sláwě, nýbrž welebě Boha od nepřátel swých wyswobozen byl" (list. 27).

Na to i žádal Aug. w listu tom Paulina, by syna Romanianowa, Licentia, we zlásstní ochranu swou wzíti sobě neobtěžowal. Při wsseliký ch prácech a starostech swých nemohl na býwalého žáka swého zapomenouti, kterýž tehdy pohřížen jsa w básnictwí pohanském o žiwot kř. nedbal. Patrné to bylo z krásné básně, kterouž milému učiteli swému na důkaz wděčnosti swé poslal. Aug. prosil tedy Paulina, by jinocha pobloudilého napomenul, a sám mu poslal list, we kterémž ho s pečliwostí otcowskou wyzýwá, by wíce hledal toho, čehož jedině zapotřebí jest.

„Obáwám se," prawí, „milý Licenti, poněwadž opětně a opětně zawrhuješ milostné swazky moudrosti, že konečně upadneš w neblahé a nesskastné otroctwí wěcí tohoto swěta! Owssem podobá se, že moudrost milowníky swé nejprwé takřka swazuje a rozličným cwičením krotí, potom wssak je rozwazuje, milou jim swobodu poskytuje a sama sebe w požíwání uděluje; a kterýchž nejprwé časným swazkem k sobě upoutala, potom nejpewnějssím a nejsladssím swazkem lásky wěčné objímá. Přiznáwám se že ono prwé poněkud obtížné jest, poslední to wssak ani není obtížné, poněwadž jest nejsladssí, aniž nestálé, poněwadž jest nejpewnějssí. Swazky ale swěta tohoto jsoutě w prawdě wždy obtížné, poněwadž chowají w sobě útěchu jen planou, bolest jistou, radost nejistou, práci trpkou, poklid nestálý, plnost wsseliké

bídy a marnou náději blaženosti. A tomu a těm wěcem slíje swé chceš skloniti? A jim k wůli dáwáš si swázati ruce a nohy swé? Proč se namáháš? Co jsi na rozpacích? Proč nakloňuješ ucho swé ohawnému lákání náruživostí smrtonosných? Onyť lhou, a umírají a we smrt uwádějí! Pomni, že nemluwí prawdu leč Prawda sama: a Christus jest ta prawda! Pojďmež tedy k němu, bychom marně nepracowali. Wezmemež jeho sladké jho na sebe, by On nás občerstwil; neb jest tichý a pokorný srdcem, a u něho nalezneme poklidu dussem swým. Kdybys náhodou nalezl kalich swatý na zemi, zajisté bys ho darowal Církwi Boží. A hle! od Boha obdržel jsi zlaté dary duchowé a těmi bysi chtěl pochotěm hnusným otročiti?! Zapřísáhám Tebe, nečiň toho! O by cítil, jaká bolest rozrýwá utrobu srdce mého pro Tebe! Smiluj se aspoň nade mnou, nedbáš-li sám o sebe!" (List 26.)

Paulinus milerád k žádosti Aug. swoliw pozwal mladíka k sobě, ano poznaw lásku jeho k básnictwí, wěnowal mu milostnou báseň, maje za to, že zwuky básnické snáze srdce mladíkowo opanují, a že mu spolu též na důkaz budou, že i ze srdce duchem Christowým nadchnutého libé proudy poesie řinouti se mohou. Lze se naditi, ač toho twrditi nemůžeme, že Licentius neoslyssel hlasu milého učitele swého.

20. Sw. Augustin co biskup.

Téměř pět let zastáwal sw. Augustin úřad kněžský a činnosti swou stal se prawým pokladem Církwe Hipponské. Usilowná péče jeho a zásluhy byly tak wšeobecně uznáwány, že na jisto bylo předzwídati, že mu berla biskupská připadne, jakoby náhradou za wšeliké prospěchy,

které byl získal Církwi kat. Co kněz a učitel byltě pokládán k nejwýtečnějssím; a proto i mnohé Církwe obracely zraky swé prosebně k Hipponu, žádajíce, by si Aug. za biskupa zwoliti mohli. Tím wssak wznikl mezi wěřícími w Hipponě weliký strach, an nikterak nechtěli připustiti, aby jim milý kněz jejich odňat byl. A proto také, když jednou Aug. k žádosti arcibiskupa Aurelia do Karthaginy cestowati měl, lid se zbouřil a nedowolil toho, an každý při pomyssleni, že by se odtud snad již newrátil, strachem až trnul. Tatéž bázeň wssak i stařičkého biskupa Waleria podjala. S radosti srdečnou pozorowal spasitelnou činnost kněze swého a ze slávy jeho denně rostoucí upřímně a přede wssemi se těssil. Čím wíce se ale ssířila chwalná powěst Aug., tím wíce se množila bázeň biskupowa, tak že Augustina ukryti dal, když jednou wyslancowé města jednoho skoro násilně mu ho odwésti a biskupem sobě ustanowiti chtěli (list 22). Od té chwíle neměl Walerius pokoje, ano, na wroucích modlitbách prosil Boha o tu milost, by mu Augustina zachowati ráčil. Upřímný stařeček neznal žárliwosti ani záwisti, weden jsa láskou práwě pastýřskou ku stádu swému. Konečně po mnohém přemýssleni připadlo mu na mysl, jak by wssemu obáwání takému konec učiniti mohl. Psal totiž tajně do Karthaginy arcibiskupowi a prosil, by wzhledem na wysoké stáří jeho a těžké powinnosti biskupské powolil, aby se Aug. spolubiskupem Hipponským ustanowiti mohl. Aurelius milerád přiwolil, a když toho času primas

Numidie, Megalius a s ním mnozí biskupowé ku církewné wisitaci do Hipponu přiwyli, úmysl swůj bez odkladu wywedl. Když totiž biskupowé a wěřící w chrámu Páně se shromáždili, wystoupil biskup kmet na kazatelnu a wyjewil žádost swou. Wšickni byli překwapeni, an žádný se toho nebyl nadál. Když ale Walerius skončil řeč swou, wěřící nejenom s pokřikem a jásáním přiswědčowali, nýbrž určitě již žádali, aby se stalo dle wůle biskupowy. Taktéž biskupowé wšickni jednohlasně přiwolili, jen Aug. samojediný odporowal wšemožně. Nemoha wšak déle odpírati a odolati snažným prosbám wěřících a biskupů, konečně přiwolil a wyswěcen jest na biskupstwí ku konci r. 395 w 45. roku stáří swého *).

Sw. Paulinus, když o tom slyšel, zwolal: „Církwe Africké milosti té od Boha sobě zasloužily, že slyšeti mohou nebeská slowa z úst Augustinowých." A w skutku, kdo byl spůsobilejší k úřadu biskupskému, než práwě Aug.? Mnohé a wýtečné to jsou wlastnosti, kterýmiž dle slow sw. ap. Pawla biskup skwíti se má. Biskup má býti, prawí apoštol, bez úhony, jako rozdawač Boží; ne pyšný, ne hněwiwý, ne mrzkého zisku žádostiwý, ale přiwětiwý, dobrotiwý, střízliwý, sprawedliwý, swatý, zdrželiwý, pilně se držící wěrného slowa, aby mohl zdrawým učením napomínati, a ty kteříž odpírají, trestati (Tit. 1, 7—9).

*) Jak se podobá, umřel Walerius záhy po wyswěcení sw. Augustina.

Žiwot sw. Augustina jest žiwým a prawdiwým wýkladem slow těchto, a spolu jest nám nejskwělejssím důkazem, že skrze zlásstní milost Božj cnostmi těmi obdařen byl u míře swrchowané. Bylať to obzlásstě láska a neunawná činnost pastýřská, důmyslná moudrost a wsseobsáhlá péče o Církew kat., o wzdělání její a obranu její, kterýmiž takřka dýsse wesskeren žiwot jeho.

O tom nám předewssím swědčí slowa wyznání jeho, kteréž zjewují nám nejwniternějssí utroby srdce jeho sslechetného:

„Nech ať poznám Tebe," tak wolá, „poznawateli můj, nechať poznám jakož i poznán jsem" (I. Kor. 13. 12). Sílo dusse mé, wejdiž do ní, a sobě ji něiů způsobnou, abys ji měl a podržel bez poskwrny a wrásky. Tak jest náděje má, proto mluwím; a w této náději se raduji, poněwadž k spáse swé se raduji. Tobě, Hospodine, jehož očím odkryta jest hloub lidského swědomí, co neznámo může býti na mně, i bych nechtěl wyznáwati se Tobě? Tebe pak sobě bych ukrýwal, ne sebe Tobě Nyní ale, když lkání mé swědkem jest, že se nelibím sobě, Ty zákiš mi a líbíš se, a Tebe miluji a po Tobě teskním, abych zarděl se nad sebou, a sebou opowrhnul, a Tebe wywolil, a ani Tobě ani sobě se nelibil než pro Tebe. Tobě tedy, Hospodine, zjewno jest, jakýkoli jsem; a k jakému účelu wyznáwám se Tobě. Neboť nečiním toho slowy těla a jazyka, nýbrž slowy dusse a hlasem mysli, jejžto zná ucho Twé. Co dobrého jest na mně, Twé jest ustanowení a Twůj dar, co zlého, mé jest prowinění a Twůj soud. Ty ale Hospodine, smiluj se nade mnou podle množstwí slitowání swých pro jméno Twé! Jenž nikdy nepohrdáš dílem rukou swých, dokonej nedokonalosti mé. Udeřil jsi srdce mé slowem swým a zamilowal jsem Tebe. Ale i nebe i země, i wssecko, co na nich jest, odewssad hlásají mi, abych Tě milowal

a nepřestáwají hlásati wssem, aby neměli wýmluwy. „Wssickni zajisté chceme býti blaženi. A co jest žiwot blažený? Ten jest žiwot blažený, radowati se k Tobě, z Tebe a pro Tebe, ten jest žiwot blažený a nikterý jiný. Blažený žiwot jest radowání se z prawdy, neb takto jest radost z Tebe, jenž jsi prawda Bože, osvícení mé, a spasení obličeje mého, Bože můj! Pozdě jsem si Tě zamilował, krásо tak dáwná a tak nowá, pozdě jsem tě milował! Aj Tys byl uwnitř, a já wenku, a tu jsem Tebe hledal, a wrhal se na krásné twory Twé, sám ohyzdný jsa. Tys se mnou byl, a já s Tebou nebyl. Daleko od Tebe drželo mne ono stwoření Twé, kteréhoby přece ani nebylo, kdyby nemělo žiwot w Tobě. Mluwil jsi a wolal a přetrhnuls hluchotu mou. Skwěl jsi se, třpytil se, a zahnal slepotu mou. Dotekl jsi se mne a zahořel jsem po míru Twém. Až ale celý já přilnu na Tobě, nebude mi nijaká bolest, nijaké namáhání, a žiwý bude žiwot můj, a celý Tebe plný. Pane smiluj se nade mnou! Wěda mně! patř, rány swé neskrýwám: Tys lékař, já nemocný; Tys slitowný, já politowání hodný. Zdaž není bojowání žiwot člowěka na zemi (Job 7, 1)? A wesskera náděje má jen na welkém welmi milosrdenstwí Twém spolehá. Dej, co poroučíš, a poruč, co chceš! Neboť méně miluje Tebe, kdo wedle Tebe miluje něco, co nemiluje pro Tebe. O lasko, wždy horoucí a nikdy nehasnoucí! Lásko, Bože můj, rozněť mne! Zdrželiwost poroučíš. Dej, co poroučíš, a poruč, co chceš. *) Koho nalezu, jenž by mne přiwedl k Tobě? Jak jsi nás milował, Otče dobrý, kterýž jediného Syna swého jsi neussetřil, ale za nás hříssníky ho wydal! Jak jsi nás milował, pro nějžto on poslušen učiněn jest až k smrti kříže (Fil. 2. 6). On pro nás u tebe wítěz i oběť wítězná, a proto wítěz, že oběť wítězstwí; on pro nás u Tebe kněz i oběť smírná, a proto kněz, že oběť smírná; on z otroků nás učinil syny Twými, z Tebe zplozen, nám sloužiw! Práwem mi w něm jest mocná náděje, že

*) Sr. Wyznání kn. X. kap. (1, 29).

uzdrawíš wssecky nemoci mé skrze něho, jenž sedí na prawici Twé a u Tebe přimlouwá se za nás (Řím 8, 34). Jinak bych musil zoufati! Neboť mnohé a weliké jsou nemoci mé, mnohé jsou a weliké; ale wětssí jest lék Twůj (Wyzn. X 42, 43).

Kdož by nezamilowal srdce toho sslechetného, nebeskou láskou a práwě křesťanskou pokorou*) planoucího?! Ano ustrassen břemenem úřadu biskupského, myslil již na útěk do poussté. Wssak ale milost Boží odwrátila ho od takého předsewzetí, an poznal, že jest to patrná wůle Boží, aby nikoliw jen sám sobě žiw byl, nýbrž obzlásstě těm, kteréž Bůh mu swěřil a z kterých jednou přísný účet klásti bude museti. A proto také jakož planula w srdci jeho

*) Mame to za důkaz prawé pokory, že při wsseliké dokonalé swatosti žiwota swého, bolestně wyznáwá wssední hříchy swé: „Poroučíš zajisté, Bože, abych se zdržel od žádosti těla. Twým darem u mně se to stalo, ale žijou jesstě w paměti mé takowých wěcí obrazy, které před časy utwořila náružiwost má. Zda nejsi mocen, Bože wssemohoucí, bys uzdrawil wssecky mdloby dusse mé, a hojnějssí milostí swou udusil i snů mých žádosti nespořádané? Rozhojniž Hospodine wždy wíce dary swé we mně, aby Tebe následowala dusse má. Jaký tedy nyní jesstě jsem, we způsobu tohoto zlého, wyznal jsem dobrému Pánu swému, plesaje s třesením proto, cos Ty mi udělil, a lkaje proto, že nedokonalý jsem ale doufaje, že na mně doplníš slitowání swá až k míru uplnému, který budou míti s Tebou duch můj i tělo mé, až pohlcena bude smrt u wítězstwí. Máť také swou zlotu den, a kéžby na té mu bylo dosti! Zotawujeme totiž každodenní zmaření těla jídlem a pitím. Wssak ale lahodné jsou mi potřeby mé, a proti této lahodnosti bojuji, by mne neswedla, a codenní boj s ní wedu w postech, a častěji w službu podrobuju tělo swé.“ Taktéž mluwí o nebezpečenstwích a pokussenich, jaké žádostiwost očí a smyslů wůbec a ctižádost přiwodí. „W tomto nekonečném lese osidel plném a nebezpečí, wiz jak mnoho odsekal jsem a odmetal od srdce swého, jakož Tys udělil mi síly, Bože spásy mé! Awssak kdy smím říci, že žádná takowá wěc mysl mou neobrátí k pohledění a marná starost, že mne nepojme? Chudý a nuzný jsem já, a lépe mi, když w skrytém lkání se nelibím sobě, a Twého slitowání hledám, až doplněn bude nedostatek můj, až i já dosáhnu pokoje.“ (Sr. o tom Wyzn. X. kap. 30—40.)

láska k Bohu, toutéž měrou milował stádo swé, wždy hotow, i žiwot swůj za ně obětowati, bez nich sám ani spaseni dojíti nechtěje! „Tito," prawí, „jsou sluhowé Twoji, bratři moji, které jsi učinil syny swými, pány mými, jimžto welel jsi, bych sloužil, chci-li s Tebou žiwot míti w Tobě" (Wyzn. X, 4).

A zajisté, tento byl konečný účel wesskerého žiwota jeho, žíti Bohu, žíti bližním swým, žíti Církwi kat., žíti wssem, kteřiž mimo ni se nachází. K tomu se nese wssechen žiwot a wsseliká činnost jeho.

We wssem počínání swém předewssím u Boha hledal posily a útěchy na wroucích modlitbách a w rozjímání písma sw. trwaje dnem i noci. Neb od mnohých let již byl uwyknul, jednu část noci témuž účelu obětowati, ano též každou hodinu, kterou nalezal prázdnou po skrowném, ač nutném zotawení těla a ducha prací zemdleného a po wykonání služeb swých. Prawili jsme, po skromném zotawení, ač jsme w prawdě říci měli, po přeskrowném! Neb kdo powáží wsseobsáhlou činnost sw. Otce, s podiwením se tázati bude, kdy wlastně si popřál nutného zotawení toho. Owssem jisto jest, že w rozjímání písma a zákona Božího nalezal prawou a jedinou rozkoš, k nížto se wždy wracíwal, kdykoliw měl po nutném zaměstnání prázné chwíle. Neb sám prawí: „Někdy ponořuješ mě w jisté pohnutí mysli, welmi neobyčejné, w jakousi mi neznámou sladkost, která kdyby dokonána byla we mně, newím ani, jakby žiwot ten byl blažený! Ale opět klesám

nazpět tíži starosti, a we wssednostech tonu a poután jsem, a mnoho pláču; nebo mnoho jsem poután" (Wyzn. XI. 2). Wssak ale z rozjímání takého čerpati chtěl též potřebné wědomosti, obzlásstě k wykonáwání powinnosti úřadu swého, což poznáwáme z následující horoucí modlitby jeho:

„Pane, Bože můj! pohleď na modlitbu mou, a milosrdenstwí Twoje wyslyš toužení mé, kteréž ne pro mne toliko žije w mysli mé, nýbrž prospěti chce lásce bratrské. Ty widíš w srci mém, že tak jest. Tobě jsem poswětil službu mysslení i mluwení swého; uděl mi, co bych obětowal Tobě! Neboť chudý a nuzný jsem. Ty pak bohatý ke wssem, kdož wzýwají Tebe, a w bezpečnosti péči wedeš o nás. Wssi drzosti a wssi lži prosty učiň rty moje wniterné i zewnějssí. Čisté buďtež radosti mé — písma Twá, abych sám nebloudil w nich, aniž jiné klamal z nich. Pohleď Hospodine a smiluj se, Pane Bože můj, swětlo slepých a síło slabých, a hned opět swětlo widoucích a síło silných; wzezři na dussi mou, a wyslyš wolajícího z hlubokosti. Nebo nejsou-li i w hlubokosti ussi Twé, kam se obrátíme? kam budeme wolati? Twůj jest den a Twá jest noc, po kynutí Twém prchají časowé. Odtud udělls nám času k rozjímání tajemstwí w zákoně Twém a tlukoucím ho nezawřeš. Wiz — hlas Twůj powyssení moje, slowo Twé nade wssi hojnost rozkossí. Dej mi, co miluju; neboť i že miluju, Ty dal jsi mně. Neopousstěj daru swého a neodwracuj se od byliny swé prahnoucí. Ohlásím Tobě, cokoliw naleznu w knihách Twých; poslouchati budu hlas chwály Twé, a diwy w zákonu Twém budu rozjímati. Smiluj se nade mnou Pane, a wyslyš touhu mou. Neboť myslím, že ona není z této země, nehledá zlata a stříbra, a skwělé domy a wzácný oděw a důstojnosti a moc a rozkosse tělesné, ano ani co potřebí jest tělu a žiwotu nassemu w tomto pozemském putowání; neb toto wssechno přidáno bude nám, hledáme-li nejprwé králowstwí a sprawedlnost Twou. Wiz,

Pane Bože můj, odkud jest touha má. Wyprawowali mi bezbožní radosti swé, wssak ne jako zákon Twůj jsou tyto. Wiz odtud touha má! Hleď ó Otče, patř a přiswědč; rač uděliti, abych milost nalezl před twáří milosrdenstwí Twého, by otewřely se mi tlukoucímu skrytosti řečí Twých. Wroucně Tebe prosím skrze Pána nasseho Ježíše Christa, Syna Twého, jehož učinil jsi prostředníkem mezi sebou a námi, skrze něhož powolal jsi w synowstwí Twé lid wěřící, a w něm i mne; skrze něho wzýwám Tebe, kterýž sedl na prawici Twé, a u Tebe přimlouwá se za nás, w němž jsou skryti wssickni pokladowé moudrosti i známosti. Jeho hledám w knihách Twých" (Wyzn. XI, 2).

Když na kněžstwí wyswěcen jest, jak jsme swrchu wyprawowali, založil klášter, obzlásstě proto znamenitý, že se stal zdrojem žiwým, z něhož žiwot klášterný po wesskeré Africe se ssířil Když wssak na biskupstwí powýssen jest, již mnohonásobné powinnosti úřadu toho na mnoze překážely tiché soukromnosti klášterné. An wssak po ničem tak netoužil, než jak by mohl žiwot swůj a službu swou Bohu poswětiti a žiwot společenský, jakýž až posawáde w Thagaště a Hipponu byl wedl, za nejwhodnějssí prostředek k dosažení cíle toho uznáwal, umínil si, kněze, jáhny a podjáhny swé we swatou brat k žiwotu společnému spojiti. Onať měla hřisným býti swatyni, w kteréž by oplakáwali hříchů swých, newinným měla sloužiti ku zachowání čistoty mrawné a cnostným měla k dokonalosti pomáhati. Odloučiti se měli ode swěta, by tím wíce Bohu se přiblížili. Wždyť pak nebyli ani sami, ani odloučeni, kdež s Bohem přebýwali a láska bratrská netoliko wespolek jich pojila, nýbrž také i spolubratry, wně žijící wroucně

objímala. Neboť že wssickni se odřekuuli majetku wlastního, že pospolu s biskupem swým w lásce bratrské obcowali, wespolek se podporujíce, w rozjímání písma sw. a prawdy kat. dny a noci trávili, skutky kajícné konali a w dokonalosti křesťanské prospíwati usilowali, měloť hlawně též přispíwati k lásce bratrské, spasení spolubratří. Nikdo zajisté s takou bystrostí neprozkoumal i nejtajnějssí záhyby srdce lidského, a žádný nepojal ducha sw. ewangelia s takou důmyslnosti, jako Aug. O tom skwělý důkaz poskytují prawidla, kteráž ustanowil swatým společnostem těm, kteráž až podnes spojují tisíce oudů rozličných řádů klássterných, wedouce je k žiwotu spasnému. Za wzor si obral žiwot prwních křesťanů, aneb jak Possidius (kap. V.) di. prawidla od sw. apoštolů ustanowená. A dle toho měli kněží, kteříž společně s ním žili, wsse wespolek společné míti, a Aug. newyswětil žádného na kněžstwí, leč se byl podrobil prawidlům těm. Kteříž měli wlastní jmění, mohli je buď chudým rozdati, aneb společnosti obětowati, z té příčiny wssak žádné přednosti neměli před těmi, kteříž ničehož s sebou nepřinesli (Sr. o tom řeč 49, 50).

Augustin we swaté společnosti té byl w prawdě wice spolubratrem, než předstawenym. Byloť i jemu wsse s bratřími společno, neb chtěl s nimi we wssem úplnou rownost zachowati. Tito wssak wedeni duchem a příkladem jeho až milo prospíwali w nauce křesťanské a wsseliké dokonalosti, a tak chwalitebnou powěsti slynuli po wesskeré Africe, že deset z nich na

biskupstwí powýsseno jest, an mnohé Církwe toho snažně na Augustinu sobě wymáhaly, aby sobě jednoho z kněží jeho za biskupa wywoliti směli, Aug. pak sám, jakož wůbec w každém ohledu, wynikal ušlechtilosti přikladnou, tak též co do zewnějšího žiwota swého libezuou mírnosti a prostotou zraky wšech k sobě poutal, bedliwě se wystříhaje wšelikých krajnosti.

Co do oděwu a potřeb žiwota, zawrhowal wšechen zbytečný lesk, wšak též i marniwou jakousi sprostotu, marniwou proto, poněwadž, jak říkáwal, mnozí ji začasto neslušně se wychloubají (Posid. k. 22). Těm, kteříž chodili bosýma nohama, se obdiwowal, wychwaluje zmužilou wytrwalost jejich a mohutné těla swého opanowání. Sám pak toho pro churawost nikdy činiti nemohl, ačkoli toho často litowal, a proto jednotliwým na wůli zůstawil, zda-li by příklad takowýto následowati chtěli, k tomu wšak prohlédaje na nejwýš, aby žádný samolibé marnosti w tom newyhledáwal. Co do takých wěcí, prawil, dobrých, nikoliw wšak nutně potřebných, wšichni, kteříž zachowáwají je neb nezachowáwají, láskou wroucí spojeni býti mají; tak že, ačkoliw jednání jich může býti rozdílno, srdce wšech přece láskou má býti spojeno (Řeč 101). Mírnost zdrženliwou zachowáwati welel při společném požíwání pokrmů, sám wšak pokrmů jen jakoby léků užíwaje (Wyz. kn. X. kap. 31). Hosti wždy ochotně přijímal a srdečně k nim se měl. I k jinowěrcům též laskawě a milostně se měl, ano i k stolu swému je připoušstěl. Mezi jídlem milowal obírati se ná-

božnou rozmluwou neb čtením, a by zamezil wšeliké swárliwé řeči aneb pomluwy nepřítomných, dal w jídelnici následující nápis zhotowiti:

Slowmi žiwot nepřítomných kdož hrýzk se kocháwá,
Jen wěz dobře, že ten stůl nehodí se jemu.

Oděw jeho nebyl ani skwostný, ani příliš špatný a we wšem se rownal oděwu kněží jeho. Milerád by byl, jakž se to w klášteřích obyčejně stáwalo, ručnau prací chleba wezdejšího wydělával, tomu wšak překážela churawost jeho a mnohonásobné powinnosti úřadu biskupského (De opere monach. c. 29). „Jak rád bych," říkáwal, „denně po několik hodin i ručnou prací se zabýwal a w jistých hodinách opět se modlil, četl a rozjímal! Není nic lepšího, nic sladšího, než bez překážky w božských pokladech rozjímati" (Řeč 339). Nesčíslné byly zajisté práce, kteréž powinnosti biskupské a poměry časowé na Aug. wymáhaly; a když powážíme, že často i welmi nebezpečně churawěl, wyznati dlužno, že jen zlásstní milosti Boží potřebné síly a wytrwalosti se mu dostáwalo. Ačkoli každý, kdož ho poněkud bližeji znal, o zdrawí jeho chatrném wěděl, sám přece welmi zřídka o tom se zmínil; ano i při nebezpečné a náramně bolestné nemoci s podiwu hodnou trpěliwosti powinnosti swé wykonáwal (List 38). Possidius wyprawuje též o něm, že žádná osoba ženského pohlawí w domě jeho nesměla zůstati, tím méně přebýwati, aniž sestra jeho wlastní, kteráž byla předstawenou služebnic Božích (jeptišek), aniž dcery strýcowy, aniž bratrowy. Sám pak, kdy toho nutně zapotřebí

bylo, jen w přítomnosti kněží swých se ženskými rozmlouwal.

Jestli prwé co kněz horliwě slowo Boží hlásal, tím wíce to činil co biskup. Důstojnost tato nemohla sice rozhojniti plamennou horliwost jeho, slowům wssak jeho dodáwala wíce ceny a wáhy. Při tom mu nejwíce na srdci leželo, a w tom prawý a nejwyšssí účel wsseho kazatelstwí býti pokládal, aby posluchače swé k lásce Boží a žiwotu cnostnému přiwedl. „Tato jest odměna má," prawil jednou, „aby kdo wčera byl zlým, dnes se stal dobrým. Proč by ku wčerejssímu dni zlému i dnessek přidati chtěl zlý? Žádas sobě žiwota dlouhého, dobrého pak bys nežádal? Kdož pak miluje dlouho a sspatně stolowati? Což pak wůbec žádás sobě něco zlého? A hle, jedině žiwota zlého bysi mohl sobě žádati" (hom. 25, c. V. int. 50, s. 16, c. 11, de verb. Dni). Pročež též často řečnil proti chříchům a neprawostem, na mnoze panujícím, poslouchače napomínaje, aby nejenom hříchů těžkých a smrtelných, nýbrž i wssedních se wystříhali.

„Nepohrdej jimi," prawil, „žeť wssední (menssí) jsou, nýbrž pamatuj, žeť mnozí jsou. Nejsouť owssem podobni lwu, kterýž tě jedným kousnutím usmrtí, wssak ale i menssí zwířata, mnohá-li jsou, mohou tě usmrtiti. Neb tak slabá jestiť přirozenost lidská, že i sebe nepatrnějssí příhoda jí usskoditi může. Tak tedy wssímejtež sobě i menssích hříchů, poněwadž nepatrní jsou; a chraňte se jich, poněwadž mnozí jsou. Jak welmi nepatrná jsou zrnka písku, kdyby se jich ale náležitý počet do lodi wpustil, zajisté loď utonouti musí. Jak nepatrné jsou krápěje desskowé, wssak ale pochodí z nich řeky welké, kteréž i nákladné domy zwrátiti mohou" (Řeč 244).

Obzlásstě pak často mu bylo horliti proti hříchu nestřídmosti a obžerstwí, kterémuž Afrikané obzlásstě náchylni a oddáni byli. „Hřích obžerstwí jest zajisté weliká neprawost", prawil, „od Boha nenáwiděná, při tom wssak tak obyčejná, že i ti, kdož znají přikázaní Boží, ji hříchem býti se nedomnívají. Poněwadž tělo nasse ze země jest a dessť když přílissně dlouho trwá, zemi zaplawuje a w bláto proměňuje, tak že nemožno, wzdělávati ji; tak i tělo nasse přílissným požíwáním nápojů neschopným se stáwá wzdělání duchowného, aniž přinássěti může potřebného owoce duchowného. Každý zajisté žádá na role swé dessťě dostatečného, aby ho mohl wzdělati a z hojného užitku se radowati: a tak též tedy každý činiti má co do těla swého t. j. napojů jen w slussné míře, pokudž toho zapotřebí jest, užíwati má, by přílissným užíwáním jich role těla jeho neproměnilo se w bahnisko ohawné, kteréž plodí wíce červy hnusné a žoužel wsselikých neprawostí než owoce skutků dobrých. Neboť což může růsti na bahnisskách? Zajisté nikoliw to, což owoce přinássí, a na nejwýsse jen to, což w oheň uwrženo býwá. Hle tak i což z obžerstwí pocházi, k ohni již přichystáno býwá" (Řeč 231).

A proto také důtklíwě též napomínal a odporoučel zachowání postu čtyrycetidenního. „Ejhle," prawil, „bratři rozmilí, přibyla doba postu čtyrycetidenního, a proto žádám Wás, byste čas ten, tělu prospěssný a dussi léčiwý, s pomocí Boží swatě a duchowně slawili k swému prospěchu, nikoliw wssak k soudu. Nebo kdybychom ho nedbale zachowáwali, zbytečné práce a přílissné zaměstnání podnikali, čistoty nesstěkili, na postu, bdění, a modlitbách netrwali, písma sw. buďto sami nečetli neb čtoucích nerádi poslouchali, léky tyto, místo pomáhání rány by nám přiwodily; a odtud bychom byli souzeni, čímž jsme měli býti uléčeni" (Řeč 55). „Pročež bratři moji, w těchto čtyrycetí dnech máme pro dussi nassi shromáždowati potrawu na celý rok, postem totiž, rozjímáním a modlitbou. Neb ač po celý rok často a bedliwě slowo Boží slyssíte, w těchto dnech přece, jakoby z krutých bouří swěta tohoto do přístawu čtyry-

cetidenního postu se utíkající, obzlásstě odpočinutí hledati a čtení a slyssení slowa Božího w skrytosti srdce swého, w tichosti a sw pokoji přijímati máte, Bohu též pro lásku žiwota wěčného sloužíce, cožkoliw na lodičce dussi wassí po celý rok mnohými bouřemi, t. j. hříchami, buďto zlámáno, neb roztrháno neb ztraceno jest bylo, se wsselikou pilností w těchto dnech naprawiti a obnowiti se snažte" (Řeč 55). „Neboť jako za čas žní neb winobraní sbíráno býwá, čehož k zachowání žiwota tělesného zapotřebí jest: taktéž w postě čtyrycetidenním, jakoby za duchowní žní neb winobraním shromážďowati máme, což by dussi nassí k žiwotu wěčnému prospíwati mohlo. A jako nedbalec jakýkoliw, kterýž za příhodné doby se nepřičiniw po celý rok potom hlad a bídu snásseti musí, tak též i kdo duchownou tuto pssenici a nebeské wíno postem, rozjímáním a modlitbami w stodoly dusse swé shromážďowati by zanedbal, na wěky žízeň nejkrutějssí a bídu strassnou snásseti by musel" (Řeč 56). „A pročež w těchto několika dnech odstraněny buďtež wsseliké překážky swěta toho, tělesné radowánky a lahody swěta toho jedowaté. Weselosti wsseliké mají po tento čas přestati, aby dusse wýhody duchowné získala. Čas, kterýž nám jindy hry zlomyslné odjímaly, nyní čtení písma sw. ať zaujímá; místo marných řečí, žertů neslussných a jedowatých pomluw, kterýchž jsme se jindy dopousstěli, nyní činměž nábožné rozmluwy o písmě sw. W hodinách, kteréž jsme jindy w nečinnosti beze wsseho prospěchu duchownego trwali, nawsstěwujmež nemocné, wyhledáwejmež uwězněné, přijímejmež cestující a smiřujmež nesworné" (Řeč 56). „Chceme-li se ale w prawdě postiti, totiž od pokrmů se zdržowati, přede wssím máme hříchů se wystříhati. Neb co by prospělo tělo od pokrmů wyprázdňowati, dussi wssak hříchami naplňowati? Co by prospělo blednouti postem, zásstí pak a nenáwisti zžínawěti? Co by prospělo nepíti wína, wssak opájeti se jedem zlosti? Co by prospělo zdržowati se od pokrmů masitých, k jezení stwořených, zlomyslnou wssak pomluwou údy bratrowy krutě trhati? Co by prospělo zdržowati se wěcí těch, kteréž někdy dowoleny jsou, kdybychom při tom činili ty, kteréž nikdy nejsou dowoleny? Tak

tedy zdržujmež se pokrmů, abychom tím více se zdržowali hříchů" (Řeč 64). „A konečně, aby posty nasse byly dokonalé a úplné, máme je tukem milosrdenstwí naplňowati; poskytněmež tedy hladowému pokrmy nasse. Nedomníwej se nikdo, že půst sám o sobě dostatečným jest, uléčiti rány hříchů, nepřidáš-li lék almužny. Půst twůj tedy samého tebe trestej, bližního twého ale obweseluj" (Řeč 65).

Tutéž péči úsilownou měl sw Otec o wesskeré stádo sobě swěřené. Manžele často napomínal k lásce obapolné, k swornosti a wěrnosti; panice powzbuzowal ku zachowání čistoty, smilníky káral a trestal weřejně i po tajmu, a wssecky wůbec napomínal k utíkání zlého a přidržení se dobrého. Mládencům di: „Wás pak přede wssím a hlawně napomínám, byste okrasy prawé cnosti jedině wyhledáwali. Neboť nijaká krása zemská neb nebeská, aniž lesk zlata, ani hájů rozkoš milá, ani libeznost kwětin, ani jakákoli přirozená neb uměle strojená ozdoba těla aneb rozkoš smyslná, nic, nic se nemůže rownati leposti, sladkosti, libeznosti cnosti a moudrosti. Chcete-li co milowati? milujte moudrost, snažte se, byste ji podosahli! Jste-li milowníci, milujte moudrost; jste-li spanilí, Bohu ať se zalíbíte, jste-li mladí, ďábla přemáhejte. Anděl Páně nazwal Daniele mužem žádosti. A kteréž byly žádosti jeho, leč že horoucně zatoužil po kráse moudrosti? Neboť w mladosti swé radowánky zawrhl, hrdost králů ponižil důmyslnosti g, sám wězen jsa zawřený, ústa lwů zawřel" (Řeč 246).

Pannám prawí: „I wám též mluwím, panny křesť.! Warujte se wášsní, mládeži oby-

čejných. Ne abych wás zahanbil prawím to, ale jako dcery swé nejmilejssí napomínám wás. Warujte se wássní těch. Ženy wdané Susannu, wdowy Annu, panny Marii sobě připomeňtež a následujtež. Jest-li napomínání toto přijmete a s uctiwou bázní zachowáte, budete netoliko krásny před obličejem Božím, nýbrž zůstanete i zdrávy (w milosti před Bohem)" (Řeč 246).

Starcům prawí: „Starce snad nemám napomenouti, snad proto, že w těle, smrti již blízkém, pokussení nepodléhají? Wssak ale, jak často starci podléhají nestřídmosti! A což mám říci o lakomstwí, kteréž jest počátkem wsseho zla? Nestáwá se, že tím dychtiwěji roznécuje se w nich žádost po statcích, čím wíce se blíží ona doba, kdež je budou musset opustiti?" (Řeč 246.)

O powinosti, službám Božím přítomnu býti, takto napomíná: „Wězte bratři drazí, že swatí Otcowé nassi takto ustanowili a křesťanům přikázali, aby w slawnosti swatých obzlásstě pak w neděli odpočíwali, a wsselikých prácí swětských se zdržowali, by tím snáze a horliwěji službám Božím přítomni byli; by w takowé dny zanechali wsseliké starosti swětské, a tím snáze wůle Boží pilně si hleděli. Nebudiž Wám tedy, bratři milí, obtížno, w neděli a na slawnosti swatých nawsstěwowati služby Boží!" (Řeč 280.)

Obzlásstě wssak při každé příležitosti ujímal se chudých a nuzných: „Dáwejte chudým almužnu," prawil, „prosím, napomínám přikazuji. Cožkoliw chcete, dáwejte chudým.

Nechci před wámi tajiti, proč takto mluwím. Neb kdy do chrámu se odebírám, neb odtud wycházím, chudí wzýwají mne, řkouce, bych Wám powěděl, byste jim něčeho poskytli. Mne napomínají, bych wám to powěděl, a když jim ničehož nedáwáte, domníwají se, že wám marně domlouwám. Almužnu i ode mne očekáwají, dáwám jim, co mám, a jak mohu. Jsem-li pak ale dostatečným, wyhowěti wssem potřebám jejich? A poněwadž nejsem, ani nemohu býti, protož mluwím Wám o nich, mluwím we jmenu jejich" (Řeč 61.) *). Jak-koli wždy a wssech napomínal ku polepsseni žiwota, nikdy neopomenul též připomenouti, že jedině milosti Boží w dobrém nám prospíwati možno Proto prawí: Hospodine připomínati budu sprawedlnost twou samu (Žalm 70, 16). O ano, samu! Proč doložil: samu? Wždyť by dostačilo, kdyby byl prawil: připomínati budu sprawedlnost twou. Samu, ale dí, samu; neb na swou wlastní sprawedlnost ani nemyslím aniž mysliti mohu! Neboť co más, čehobys nebyl (od Boha) wzal? Jestli jsi wzal, proč se chlubíš, jakobys byl newzal? (1. Kor. 4, 7. 8.). Sprawedlnost

*) Obyčej taký, jak se podobá, panowal po wesskeré Církwi kat., že chudí totiž a nuzní u dweří chrámowých sedíce prosíwali o almužnu těch, kteří wcházeli neb wycházeli. O tom swědčí též sw. Jan Zlatoústý, an dí: „Jakož obyčejně w předsíních chrámowých studnice se nalézají, aby wcházející nejprwé ruky swé umyti mohli, kteréž k Bohu w modlitbě zdwíhati chtějí: tak též předkowé nassi místo studnic přede dweřmi chrámowými chudé a nuzné postawili, abychom nejinak, jakož prwé ruky myjeme, tak též i dobročinností dusse swé očistiwsse, Bohu potom modlitby nasse přinásseli (Řeč 25).

twá sama oswobozuje mne, jáť pak nemám nic wlastního než hříchy swé. (Enarr. in I. part. psalmi 70.). Neboť nemůže člowěk chtíti něco dobrého, jestli nepomáhá ten, kterýž nemůže chtíti zlého, t. j. milost Boží skrze Ježíše Christa Pána nasseho. (C. 1. cont. duas ep. Pelagii c. 3). „Co bychom mohli činiti dobrého ze srdce nedobrého? Bychom ale měli srdce dobré, prawí Bůh: Dám Wám srdce dobré, a udělím Wám Ducha swého" (l. c. libro IV. c. 6). *)

Aby tím snáze wsselikou činnost swou pastýřským powinnostem wěnowati mohl, ponechal spráwu církewních statků jednomu z kněží swých, kterýž ji samostatně po celý rok obstarávál, ku konci wssak roku z hospodaření swého počet wydati musel. Po roce opět druhý na jeho místo následowal.

Když se stalo, že kdo Církwi Hipponské pobožné odkazy nějaké činil, wždy setřil přísné sprawedlnosti; ano stalo se častěji, že jich ani přijmouti nechtěl; neb „chci," říkáwal, „jenom dary swaté přijímati." A proto také již přijaté odkazy častěji nawrátil, ač je podle práwa podržeti mohl. Jednou zámožný měšťan jakýsi Hipponský wssechny statky swé z dobré wůle Církwi Hipponské darowal, sobě jen užíwání jich ponechaje. Později wssak toho py-

*) Podle příkladu sw. Pawla často pronássel propowěď: „Bohu díky." „Neb," prawí, „což můžeme lepssího w srdci swém chowati a ústy wyslowowati a písmem wyznačiti než: Bohu díky? Nic nemůže stručněji praweno, radostněji slyssenо, nic prospěšněji činěno býti" (List 77).

kal, statky ty nazpět požadował a pro chudé Augustinowi značnou sumu peněz poslal. Aug. wssak nejenom statky ony hned nawrátiti přikázal, nýbrž i peníze též poslané. Příjmy z nadání kostelních z části k wýžiwě kněží swých, a z části we prospěch chudých a k účelům dobročinným wynakládal. Na rozkaz jeho kněz Leporius ze jmění církewního wystawěl nákladnou nemocnici (Reč 356.) a kostel, který sw. ofmi mučenikům oslawil. „Na biskupa neslussí," říkáwal, „aby zlato uschowáwal, ruku wssak prosícího odmítal. Každodenně tak mnozí prosí, tak mnozí wzdychají, tak mnozí chudí nás wzýwají, že wětssinu jich w zármutku zanechati musíme, an nemůžeme wssem dáwati." Pročež často wěřících k udělowání almužny chudým napomínal a ku konci kázaní jednou zwolal: Pro žebráky chci milerád sám žebrati, byste wy stali se syny Božími!" Hipponsští biskupowi swému prosícímu za chudé hojných darů wolně poskytowali a k radě jeho každoročně wssem chudým oděwůw udělowali. A když jednou w nepřítomnosti Aug. za času weliké pohromy toho opominuli, Aug. zwlásstním listem (ep. 122.) jich napomenul, aby bohumilý obyčej ten zachowali. Fascius, měsstan Hipponský, kterýž nemoha dluhy swé zaplatiti, do žaláře měl uwržen býti, utekl se k Aug. Tento jinak pomoci nemohl, než že peníze za něho zaplatil (List 268). Ano stalok se, že i poswěcené nádoby kostelné prodati welel, aby křesťany z otroctwí wykoupiti a nuzným přispěti mohl. —

Mnohokráte opět požádán byl, aby při

soudu aneb wrchnosti swětské wěřících se zastal, obzlásstě tenkráte, když kdo k smrti odsouzen byl, což owssem často i proti práwu se stáwalo. W připadu takém lid spěchal do chrámu a biskupa swého snažně prosil, by zanechaje wssech i nejdůležitějssích prací nesstastníka se zastal. Aug. pokud se to srownáwalo s úřadem jeho, sstastně se ujímal ubohých těch, mnohému žiwot zachowal, a když to nemožno bylo, aspoň potřebného času ku činění pokání mu wyprosil. Když mu bylo někoho při wrchnostech zastupowati, tak mírně a důstojně při tom se měl a tak opatrně se wystříhal wsselikého naléhání neb přílissného obtěžowání, že wždy podosáhl, zač byl žádal a že wssickni moudrosti jeho se obdiwowali *). Kdy wssak potřeba toho wymáhala, prawdu a sprawedlnost neohrožené zastáwal, říkaje: Prawda jest buď sladká neb hořká; je-li sladká, ssetří, je-li hořká, léčí (Poss. k. 20, list. 247). —

Jakož wůbec wssem wěřícím swým byl prawým otcem, tak i přede wssím a zlásstě byl otcem wdow, sirotků a nemocných, wssem a wssudy skýtaje pomoci a útěchy. Romulus, bohatý statkář blíže Hipponu, kteréhož Aug. sám na wíru křesťanskou byl obrátil, měl na statcích swých správčího, kterýž wybral od rolníků platy powinné a za sebou je podržel. Romulus nájem po druhé wymáhal na ubohých těch, kteříž s welkou jen obtíží jednou ho byli zaprawili. W nesnázi té prosili Aug. o přispění,

*) Přec wssak w takém připadu obyčejně říkáwal: Swětská wrchnost mnohdy tím co uděluje, welmi též obtěžuje (Poss c. 20).

kterýž, ujaw se nesstastných, důtkliwé psaní poslal Romulowi, w kterémž mu mezi jiným písse: „Jakéž bolesti jsi mně způsobil, ty, jehož jsem já we sw. ewangeliu zplodil! Bůh ti otewřiž smysl, bys widěl, co činiš a toho se zhrozil a přestal. Neb Bůh jedenkráte bude souditi tebe, byť i lidský soud k twé straně soudil." (List 247.)

An tehdáž také powinnosti bylo biskupů, rozepře křesťanů wzniklé rozřessowati, Aug. i tento úřad welmi obtížný s láskyplnou ochotnosti obstarával. Sám Pán a Spasitel nás Ježis Christus předstawené Církwe ustanowil za nejwyssší soudce smírné, kdy prawil: Jest-li by zhřessil proti tobě bratr twůj, jdi a potresci ho mezi sebou a nim samým . . . . pak-li tebe neuposlechne, přijmi k sobě jesstě jednoho neb dwa, aby w ústech dwou neb tři swědků stálo každé slowo. Pak-li jich neuposlechne, powěz Církwi (Mt. 18, 15—17). Tak též sw. ap. Pawel přísně káral Korintské, že soudy a rozepře mezi sebou mají, tím wíce wssak prawí jich býti trestu hodnými, že rozepře swé na soudce pohanské wznásseli. Jak jen smí, wolá, někdo z wás, maje při s druhým, souditi se před neprawými (t. j. před soudem pohanským) a ne před swatými (t. j. křesťany)? Zda-liž newíte, že swatí tento swět souditi budou? Taktéž není mezi wámi žádného moudrého, kterýž by mohl souditi mezi bratrem (a bratrem) swým?

Ale bratr s bratrem se soudí, a to před newěřícími? Již zajisté naprosto hřích jest, že máte soudy mezi sebou! Proč raději křiwdy nesnášíte? Proč raději škody netrpíte (t. j. než abyste se před pohany soudili)? Wy pak sami křiwdu činíte a škodíte, a to bratřím. Zda-liž newíte, že nesprawedliwí nebudou králowstwím Božím wládnouti? (I. Kor. 6, 1—9.) Odtud wznikl obyčej, že křesťané powstalé mezi sebou rozepře na biskupy swé wznášeli, kteříž je podle ducha sw. ewangelia a lásky kř. rozřešowali. Obyčej ten císař Konstantin, kdy křesťanem se stal, potwrdil, a prawomocnost biskupů na mnoze rozšířil. Jakkoli mnohonásobné a nesnadné biskupům odtud powstáwaly prácc, a jakkoli Aug. sám říkáwal: „Wolil bych raději rukama pracowati, rozjímati a modliti se, než tolik swětských záležitostí rozsuzowati“: přec s neunawenou horliwostí w jisté dny s kněžími swými přicházíwal do síně soudné (kdež často od rána až do ssiré noci při lačném žaludku trwal), wdowy a sirotky hájil proti nesprawedliwým nátiskům mocných, nepřátely smiřowal, a prawdu a sprawedlnost s podiwuhodnou bystrotou zastáwal. Neb jednalo se tuto o duchowný prospěch mileného stáda jeho, o swornost, lásku a úctu k zákonu Božímu, a kde se o to jednalo, neznal sw. Otec wlastního pohodlí. Possidius wyprawuje o něm, že poslouchaje řeči soudících se, podle způsobu, jakýmž se měli a při swou zastáwali, poznati se snažil wždy též staw dusse jejich

wniterný, a kdy se jen udála příležitost, napominal, aby zákona Božího a lásky kř. we wssem ssetřili. Pokládám to býti jediným ziskem uřadowání takowého, aby každý dle zákona kř. powinnosti swé k Bohu a k bližnímu dokonale zachowáwal (Poss kap. 19).

Obzlásstě milý obraz jak ducha tak též činnosti sw. Otce poskytují nám listy jeho, které z wětssího dílu w době biskupstwí swého sepsal a z nichžto 270 nám dochowáno jest. Kdekoli a kdykoli bylo jest k dobrému napomínati, bludy jakékoli wywracowati, prawdu kat. doazowkati, zarmoucených těssiti, bloudící a hříšníky pokání přiwoditi a wůbec králowstwí Boží rozssiřowati, Aug. wssudy a na wsse strany s nadssenou horliwosti bohumilou činnost rozwíjí, a kam příklad a slowo jeho dosáhnouti nemůže, tam mocným pérem swým usilnje. W listech jeho nalézti jest bystrotu ducha neobyčejnou a oplýwající bohatost myssléneк, nábožnost a wroucí horliwost, lásku a pokoru zbožnou, řeči pak srdcejemnou libeznost. Chce-li kdo skwělý wzor kněze a biskupa kat. poznati, přečti sobě listy jeho, aby poznal, jaké práce a namáhání Aug. podstoupil pro slávu Boží a spasení bratří swých, by podle příkladu sw. Pawla wssem wssecko učiněn byl a wssecky Christu získal. Listy jeho z wětssího dílu pojednáwají o prawdách náboženských a mrawných, mnohé opět psány jsou pro obranu nauky kat. w jiných opět obsažen jest wýklad písma sw. aneb kázně církewné, události časowé, rozličné otázky filosofické, aneb dotýkají se rozličných

potřeb osob soukromných. Pročež také Erasmus (præfat. in ep. S. Aug.) s obdiwením prawí: „Jakou to změnu na něm pozorowati lze, když i sebe nepatrnějssí náděj kyne získati, pohana Christu Ježíssi, aneb pobloudilého Církwi? Jakou tu projewuje laskawou mirnost, jak bedliwě pozoruje, čehož by podle okolnosti zapotřebí bylo! S jak starostliwou péči oroduje za Cirkumcelliony, kteříž přece pro ničemnosti swé žádného smilowání nezasloužili! Kde slynul kdy takowou horliwosti a láskou, projewenou přátelům, jakož i nepřátelům? Čtoucímu listy jeho jest, jako by před očima widěl slepici onu, o kteréž ewangelium wyprawuje, „ana shromažduje pod křidla kuřátka swá" (Mt. 23, 37).

Jak se podobá, nestáwalo před sw. Aug. w Africe žádných klássterů ženských. Ačkoli již od století w Církwi kat. přemnohé panny žily we sw. čistotě Bohu zaslíbené, nežily wssak wždycky we společném obcowání, kdežtoby wzájemně sebe powzbuzujíce w dokonalosti kř. prospíwaly. A práwem pokládá se, že sw. Aug. jest půwodcem klássterů ženských w Africe, an prwý klásster w Hipponu založil, w kterémž sestra jeho owdowělá po dlouhá léta představenou byla. Stanowy a prawidla žiwota společného předepsal jim sw. Otec. Z Hipponu podobné ústawy rozssířily se po wesskeré Africe. Jakou péči měl sw. Otec o klássterné panny tyto, o tom později wyprawowati budeme.

21. Sw. Augustin co biskup, obrance nauky kat. proti pohanům, židům a rozličným kacířům, obzlásstě ale proti Donatistům.

Pastýřská činnost sw. Otce a péče jeho o swěřené sobě stádo kat., byla w každém ohledu welkolepá; an wssak o ní zachowáno nám podrobnějssí památky jen we počtu skrowném, podobá se wíce oněm skutkům dobrým, o nichž prawí Pán Ježíš, že se mají konati we skrytosti. Tím patrnějssí a zjewnějssí jest působení jeho co obrance wiry kř. proti wsseliným odpůrcům jejím, o kterém se nám pozůstawilo tak hojných zpráw, že postačují k uplnému a welikolepému obrazu. Prozřetelnost Boží zajisté ustanowila sw. Augustina strážcem sw. Církwe kat., ozbrojila ho duchowou zbraní milosti swé k boji proti pohanům, židům a kacířům rozličným, tak že se wyplnilo na něm, co napsal prorok Izaiás: Na zdech twých Jerusaléme ustanowil jsem strážné, celý den i celou noc po wssecky budoucí časy nebudou mlčeti (Is. 62, 6).

Wesskerý život Aug. a wsseliká činnost jeho, obzlásstě od toho času, co se biskupem stal, jest nám zřejmým důkazem, že dokonale znal toto powolání swé. Wždy a ustawičně tanulo mu na mysli, wssudy a we wssem snažowal se jemu zadost učiniti, po celý život swůj zůstal mu wěren, a wsselikou moudrost a zkussenost we wěcech týkajících se králowstwí Božího tomuto sw. úkolu we prospěch obětowal.

Boj byl často nerowný welmi, an stejnou dobou s mnohými nepřátely zápasiti mu bylo, o čemž na swém místě wyprawowati budeme.

Pohanstwí za toho času již sice úplně hynulo; nic méně wssak byloť i tehdá ještě dosti pracnou powinností biskupů katolických, pozůstatky pohanstwa uwoditi do Církwe kat. a nauku kř. proti pohanským mudrcům a řečníkům obraňowati, jakož i nowěobrácené u wíře a mrawech kř. utwrzowati. Obywatelé poblížkého města Madaury byli ponejwíce pohané. Sw. Otec wýmluwnosti swou uwedl je do lůna Církwe kat. (List 232). Taktéž, když jednou se setkal s Longinianem, pohanským to knězem, a poznal ho býti člowěkem dobromyslným, počal i hned s ním rozmlouwati ano i později jemu dopisowati o náboženstwí kř. Neb, prawil, o čemž mohou přátelé s wětssím prospěchem rozmlouwati, než o prostředcích k dosažení dobrého a blaženého žiwota?! A když mu Longinian odepsal: „K Bohu jedinému a prawému, wesskerenstwa stwořiteli, žiwotem čistým a mrawným že usilowati máme, známo mi; o Christu pak a Duchu sw. newím, co souditi jest, an jsem posawáde ničehož o nich neslyssel.“ Aug. srdečnou radostí opojen Boha prosil, by milostí swou člowěka upřímně prawdu hledajícího oswítiti a na cestu spasení přiwésti ráčil. Psaltě mu pak na to s welkou laskawostí a ssetrností a jak za to máme, získal ho též Christu (Sr. list 235). Podobně mnohými listy a spisy usilowal o obrácení pohanů. Později (mezi r. 406—411) wydal knihu o

wěsstěni zlých duchů a wyswětlil ssestero otázek proti pohanům (sr. list 102) a konečně weleslawné dílo swé: O městě Božím (o kterémž později řeč bude). S toutéž péčí úsilownou napomínal křesťany, aby se wystříhali obyčejů a powěr pohanských. Neb stáwalo se někdy, že křesťané w nemoci postaweni utočisstě swé brávali k pohanským zaklinačům. Proti takému počínání kárawě prawil: „Stůně-li kdo, ať přijme tělo a krew Pána Ježisse a dej mazati tělo swé, by se wyplnilo, což psáno jest: Stůně-li kdo z wás, uwediž (k sobě) presbyterů (kněží) Cirkwe, a ať se nad ním modlí, mažíce jej olejem we jmenu Páně a modlitba wiry uzdrawí nemocného a polehčiť jemu Pán, a jestliže jest we hřissích, budou mu odpusstěni" (Jak. 5, 14, 15). Wizte bratři moji, že kdo w nemoci postawen ku Církwi sw. se utíká, dwojího dobra účastným se stáwá, že totiž zasloužiti sobě může i zdrawí tělesné i odpusstění hříchů." — Tak též napomíná křesťany, aby we dni swátečné zdržowali se wsseliných zlých řečí, písní oplzlých a tanců nepočestných, jakož pohané před chrámy swými činiti obwykli. „Neb," prawí, „ti, kteříž jazykem swým Bohu mají dobrořečiti, takým hříchem sebe samých k zahynutí přiwodí. Bídní nesstastníci oni, kteříž přede chrámy swatých pokřiky činiti se osmělují, ačkoli co křesťané do chrámu byli wessli, nicméně co pohané odtud odcházejí, prowozujíce obyčej pohanský."

Když se přihodilo zatmění slunka, mnozí

s welkým hřmotem k nebi pokřikowali, domniwajíce se, že zatmění stalo se za příčinou nějakého kouzla a žeby možno bylo, křikem ho překaziti. „Kdybyste," dí sw. Otec, „takých pozorowali, řekněte jim, že zatmění slunka stáwá se řízením a dopuštěním Božím a napomeňtež jich, že powěrou swou těžkého hříchu se dopouštějí." Jiní opět u pramenů aneb pod stromy skládali sliby swé, při sobě nosíwali byliny powěrečné aneb znamení, ano i we čtwrtek (den to Jowissi zaswěcený) wšeliké práce se zdržowali. Proti těm a takowým napomíná: „Co nejostřeji jich pokárejte, a řekněte jim, že kdo takowé skutky bezbožné činí, swátost křestu sw. snižuje. Kdyby se nepolepšili, wystříhejtež se wšelikého obcowání s nimi" (Řeč 265 in app.). „Neb, totoť jest náboženstwí křesťanské, že se klaníme Bohu jedinému, nikoliw ale Bohům mnohým, poněwadž nečiní duši spasenu, leč Bůh jediný" (Tract. 25 in Jov.).

Postawení Židowstwa za času sw. Otce nebylo nikterak důležité, což odtud poznáwáme, že se nám dochowalo jen jediné pojednání proti Židům od něho sepsané. We spisu tom dowozuje, že Židé jsou welkým důkazem přísnosti Boží, kterýž je zawrhl, proto že wěřiti nechtěli w Christa Ježíše, o kterém písmo st. Zákona zřejmě swědčí, že jest Spasitel wešskerého swěta. Proto také přestaly již swátosti starého Zákona a oběti wešskeré, a na místě těch po wešskerém swětě obětuje se Bohu oběť jedna, prawá, křesťanská (n. 13) „Christa Ježíše," tak dokládá sw. Otec, „hlásejmež jim, kde,

jen můžeme a lásku k nim mějme. Newynášejme se hrdě nad ratolesti ony rozlámané, nýbrž považme raději, či to milosti a jakým to milosrdenstwím a w jakémto kořenu wštěpeni jsme, abychom w pokoře, nikoliw posmíwajíce se jim, nýbrž s třesením plesajíce, řekli jim: Pojďtež a chodme we swětle Páně, poněwadž welké jest jméno jeho mezi národy. Jest-li uslyší a poslechnou, budou k těm přináležeti, o kterých psáno jest: Přistupte k němu, a oswíceni budete a twáře wasse nebudou zahanbeny (žalm 33, 6). Kdyby wšak slyšeli a neposlechli, budou k těm patřiti, o kterých napsáno: Hříšník uzří a hněwati se bude, zuby swými skřípěti a chřadnouti bude (žalm 111, 10) Já wšak, wolá Církew Christowa, jako oliwa plodná w Domu Božím, doufal jsem w milosrdenstwí Boží na wěčnost a na wěky wěkůw" (č. 15).

W Karthagině uwedl sw. Otec do lůna Církwe kat. kacíře Tertullianisty, kteříž mezi jiným učili, že druhý sňatek manželský hříšný jest, a že duše lidí bezbožných po smrti w ďábly proměněny budou (Sr. liber de hæresibus hær. 86).

Blíže Hipponu byli kacíři, Abelonii nazwaní, o nichž jen tolik wíme, že zawrhowali manželstwí a že cizé děti za wlastní přijímali a je wychowáwali. Působením sw. Otce nawrátili se wšickni do Církwe kat. Mnohem pracnější, wšak i mnohem wážnější byly boje, které sw. Otec proti Donatistům podstoupil.

Již přes 80 let různila neblahá roztržka ta Církew Africkou, a swírala ji takowými strastmi, jakýchž nikdy, ani za doby nejkrutějssího pronásledowání pohanského nebyla snássela. Nebudeť tussím od wěci, pozdržíme-li se při wýkladu rozwoje a tehdejssího postawení sekty této.

Jak Pán a Spasitel nás byl předpowěděl, že králowstwí Boží podobno jest zrnku horčičnému, kteréž nejmenssí sice jest mezi wssemi semeny, ale když zroste, jest wětssí, nežli wssecky byliny, a býwá jako strom, tak že ptáci nebessti přilétají a bydlejí na ratolestech jeho (Mat. 13, 31), tak se i bylo wyplnilo. Po tři sta let ssířila se Církew katolická při nejkrutssím pronásledowání a po 300 let plnilo se slowo Christowo, že i brány pekelné nepřemohou jí. Ku konci třetího století byloť již patrně widěti, že Církew kat. zwítězí w zápasu s krutým pohanstwem. Tenkráte ale hynoucí již pohanstwo soustředilo wssechny síly swé k nowému a sice poslednímu útoku; jesstě jednou chopilo se wsseliké moci swé branné, wssak ale po marném pokusu tom kleslo we smrť zaslouženou. Leta Páně 303 totiž wydal Císař Dioklecian rozkaz, za kterým se měli wssickni chrámowé křesťanssti zbořiti, písma sw. spáliti, a křesťané wssech důstojnosti zbawiti. Zároweň nařídil, aby kněži křesťanssti do žalářů uwrženi a wsselikým násilím k obětowání modlám nuceni byli. Následkem toho zuřeno we wssech krajinách říssе Římské, předewssím pak w krajech Dioklecianowi podřízených, s neslýchanou ukrutností proti křesťanům, a po dlouhý čas

tekla krew křesťanská opět u walných proudech. Obzlásstě ale rozkaz, aby spáleny byly knihy swaté, k tomu směřowal, aby wira kř., zabawením žiwoucího pramene swého, docela wyhubena byla. W Církwi Africké úředníci císařští powrchně jen sstřili rozkazů wydaných, an sami přeswědčeni byli, že zhola nemožno jest, rozkazům císařowým wyhowěti. Tu wssak častěji přihodilo se, že křesťané swéwolně úřady císařské proti sobě popuzowali, a nejsouce od nikoho tázáni, jakoby na wzdory, wyznáwali, že jsou křesťané a že nikdy písem sw. newydají. Tak owssem státi se muselo, že mnozí do žalářů uwrženi byli. Wssak i w takowýchto případech úředníci jen liknawě wyssetřowali a písma sw. s patrnou nedbanliwosti wyhledáwali, na místě nich buď jiné knihy berouce, aneb na tom přestáwajíce, když křesťané jen některé knihy sw. wydali, ostatní pro sebe uchowawsse. — Owssem že také počínání přísné a upřímné prawdiwosti na ujmu bylo, w tom ale zajisté patrnou wýmluwu mělo, že takowým způsobem bylo lze pronásledowání se wyhnouti, a písma sw. tím bezpečnější jistotou zachowati. Kdo tak činili, wymlouwali se z narčení swatozrádstwí, dowozujíce, že kdo wěří w nejswětější Trojici, byť i knihy sw. wydal, přece srdce swého, w kterémž Bůh zákon sw. swůj zapsal, newydáwá pohanům! Písma sw. zajisté pro křesťany dána jsou, nikoliw ale nejsou křesťané k wůli písmu stwořeni. A co jest potřebnější, aby člowěk křesťan usmrcen byl, aneb, že se písmo wydati má? Jak často se stáwá, že ne-

dbalosti mnohé knihy písma sw. zkázu béron! Z nutné potřeby wssak a pro hrozící smrt písmo wydati, mělo by snad býti trestu hodnějssi, než co se stáwá z nedbalosti? Ostatně, byť i císař byl rozkázal, wssecky knihy písma sw. wydati, wssecky zajisté wydány nebudou; naopak tím bezpečněji se zachowají, a Církwi pokoj se zjedná. *) Ty a také byly příčiny, pro které mnozí křesťané neostýchali se knihy sw. wydati. Mnozí wssak činili naopak. Samowolně spěchali k úřadům císařským za křesťany se wydáwajíce a chlubně wykřikujíce, že kněh sw. newydají. Tak owssem se stalo, že obzlásstě w Karthagině mnozí křesťané uwězněni byli. Někteří proto, poněwadž úředníkům wyssetřujícím knihy sw. newydali; mnozí opět, a těch byla wětssí část, že samowolně sebe byli wyzradili. Bohužel, že wětssina těchto se skládala z lidí docela nehodných. Neb mnozí pro dluhy swé w žaláři hledali jakéhosi útočisstě čestného; mnozí žiwot swůj hřissný skončiti chtěli sláwou mučenickou, mnozí opět podlosti sprostou očekáwali hojných almužen, kteréž wěřící uwězněným wyznawačům poskytowati obwyknuli. Arcibiskup Karthaginský Mensurius když slyssel, že i w stoličném chrámu po písmu sw. slíditi se bude, wssechny rukopisy písma sw. ukryl w domě swém, w kostele zanechaw jen spisy některé kacířské. Úředníci císařssti pak, když přissli hledat písem sw., pobrali nalezené spisy; a ačkoliw kdosi Mensuria u místodržitele Amulina obžalowal, že písma

*) W tom smyslu mluwí sw. Optat Milewitanský w díle swém: „De schismate Don. adv. Parmenianum l. VII.“

sw. w domě swém ukryl, tento žalobu tu zawrhnul, a od dálssího hledání upustil. Mezi tím arcibiskup, pozoruje newčasné horlení domnělých wyznawačů, obáwal se, že by nerozumným drážděním takým tím wětssí pronásledowání wzniknouti mohlo, a proto wyslal arcijahna swého Caeciliana s rozkazem, by wěřícím zabránil wsseliké hlučné náwsstěwy uwězněných křesťanů. Možno, že Caecilian u wykonání rozkazu toho poněkud nesstrně jednal, tolik jisto jest, že z toho powstaly následky welmi zlé. Neb mnozí biskupa swého z ukrutnosti a nenáwisti k wyznawačům winili, weřejně proti němu reptajíce. Nebylo wssak na tom dosti. Nespokojenci odepřeli se wsseho poslussenstwí biskupu swému, a zarazili w Církwi Karthaginské roztržku nebezpečnou. Bylit jsou to lidé wássniwí a hrdí, kdežto powážliwějssí jednání biskupa swého schwalowali. Na straně rozkolníků stála bohatá wdowa Lucilla, žena pletichářská, jízliwá klewetnice, majíci neprawou a hledanou, w malichernostech se zakládající pobožnost. Caecilian byl ji jednou pro jednání powěrčiwé bezpochyby weřejně pokáral, a na to nemohla hrdá žena nikdy zapomenouti. Chtíc tedy křiwdy té domnělé pomstiti, mocným wplywem swým wssemožně sířila nenáwist proti Menzuriowi a Caecilianu. Tak též i uwěznění podněcowali rozhořčení mezi křesťany. Honosíce se domnělou slávou mučenickou, pokory wssak a lásky trpěliwé neznajíce, Menzuriowi a Caecilianu spílali zrádců wiry, a jakoby se jim již bylo dostalo zlásstní moci w

Církwi kat., wydáwali křesťanům ze žaláře rozkazy w tato slowa: „Kdo by obcowáni měl s biskupem, s námi nebude míti podílu w králowstwí Božím.“ Zpurnému počínání takému, kteréž zajisté neznačí prawého wyznawače křesťanského, owssem že biskup musel odporowati, a tak se stalo, že sporu co denně přibýwalo. Obzlásstě wssak o biskupu samém tak hanebné powěsti ssířeny jsou po wesskeré Církwi Africké, že se nucena widěl, psáti primasowi Numidie Sekundowi a osprawedlniti jednání swé. Tento, muž jsa nerozwážlivý a prchlivý, odpowěděl hrdě. Bylot tehdy zajisté bedlivého rozmyslu zapotřebí, toho wssak se nedostáwalo Sekundowi, což oswědčil na církewném sněmu, kterýž r. 305 do města Cirty wypsal. Sesslo se tam deset biskupů prowincie Numidské k tomu cíli, aby se wykonalo wyswěcení biskupa. Sekundus předewssím wytýkal přítomným a zejmena uwáděl ty, kteříž písma sw. byli wydali. Někteří se přiznali, ano i prosili, by jim odpusstěno bylo, spolu doufajíce, že i Bůh slabost takou jim milosrdně promine. Sekundus jim wssak nechtěl winy té nikterak odpustiti. Když ale též podobně winil biskupa Limatenského Purpuria, odpowěděl mu tento: „Myslíš snad, že i já se dám tak zastrassiti, jako tito? Cos ty činil, kdy se knihy sw wydati měly? Kdybys jich byl newydal, zajisté byl bys nyní w žaláři! Nežádej si ale, bych dále mluwil.“ Tu někteří biskupowé počali Sekunda chlácholiti, by se mírnil a patrnou roztržku nezpůsobil. Sekundus s patrnou newolí powolil,

což mu we shromáždění s těžkostí váženo bylo. Dle toho mělo se očekávati, že si mirněji a opatrněji pro budoucnost počínati bude, to se wssak nestalo. Neb když se po smrti biskupa Karthaginského jednalo o wolbě nowého biskupa, Lucilla na wssechny strany osnowala pletichy swé, by miláček její, Majorinus, powýssen byl na stolec biskupský. Psalať z té příčiny též Sekundowi, by s podřízenými sobě biskupy do Karthaginy přichwátal. Sekundus bez messkání to přislíbil a swolal k tomu konci biskupy krajiny swé, ačkoliw podle církewného zákona neměli žádného práwa, podíl bráti we wolbě biskupa Karthaginského. Mezitím wssak již se konala wolba w Karthagině, a s přiswědčením biskupů prowincie Karthaginské řádně podle církewného práwa wywolen jest byl Caecilian arcibiskupem, načež Felix, biskup města Apungis, s přistojícími biskupy ho na biskupstwí wyswětil. Sekundus a přiwrženci jeho přibyli do Karthaginy, když již Caecilian biskupem byl. Nowý biskup wyzwal jich k bratrské swornosti, a když spozorowal odpornost jejich, žádal, by wyslowili, co by proti wolbě jeho namítnouti mohli. Tito pak, nenalezsse jiné příčiny dostatečné, předstírali, že swětící biskup Felix wydawačem kněh sw. jest. Owssem že neslussela taká wýmluwa těm, kteří na sněmu w Církě sami byli wyznali, že knihy sw. wydali. Shromáždiwsse se na to a bezpráwně osobujíce sobě prawomocnost soudnou, wynesli konečně nález, kterýmž wyobcowali Caeciliana z Církwe, poněwadž wyswěcen byl od biskupa wydawače,

a že uwězněné křesťany nawsstěwowati byl zakázal. Na to wolili nowého biskupa, a Lucilla penězi swými zakoupila si wolení Majorina. *) Na tento způsob wzala bolestná roztržka Církwe w Karthagině půwod swůj. Powěsť o tom záhy se rozssířila po wesskeré Africe: Biskup Caecilian zajisté mrawně zwitězil, an ostatní biskupowé bezpráwné a násilné počínání Sekundowo a přiwrženců jeho schwalowati nemohli. I císař Konstantin s newolí patrnou pozorowal půwodce neswornosti té. A když mu zadali prosbu, we kteréž Caeciliana obžalowali, a žádali, by se záležitost jejich od biskupů nestranných wyssetřila, swolal Konstantin biskupy Kolinského Materna, Autunského Rhetitia a Arelatského Marina do Říma, aby za předsednictwím papeže Melchiada rozepři rozsoudili. Caecilian i odpůrcowé jeho taktéž do Říma powoláni jsou Mezi tím časem ale umřel protibiskup Majorinus a stoupencowé strany jeho zwolili nástupce jménem Donata. Tentoť byl muž slynoucí wýmluwností neobyčejnou a wýtečnými dary duchownými, při tom wssak, čehož nelze popírati, wássniwý, náružiwý a pánowitý a zjewně k tomu prohlédal, aby se stal hlawou strany swé. **) A tak se i stalo;

*) Podlost ta později úředným wyssetřowáním dotwrzena jest. Srow. „Gesta apud Zenophilum. Aug. op. tom. IX. appendix."

**) Že Donatus o zachowání jednoty církewné nikterak nedbal, nýbrž že w prawém smyslu slowa zlásstní stranu twořiti chtěl, wyswítá patrně ze slow jeho, kteréž pronássel, kdy ho stoupenci jeho z krajin Afrických nawsstěwowali Tázáwal se totiž: „Jak jest se stranou mojí tam u Wás?" Donatisté též na jeho jméno přisahali!

neb stoupenci jeho zwáni jsou dle něho Donatisté, a to wssim práwem, an on zajisté prawým půwodcem neblahé roztržky byl. W hrdé zpupnosti swé hlásal, že přiwrženci jeho Donatisté jedině prawá Církew Christowa jsou, Církew Swatých, katolici že žádného podílu w Christu nemají a pročež i ti, kteří ke straně jeho přestupowali, na nowo pokřestěni jsou, jakoby křest sw., w Církwi kat. udělowaný, platnosti neměl. A tím zajisté položen jest základ wsseho ssilenstwí, swárů a různic, které po celé stoleti Církew Africkou bolestně swíraly. Domnělá sprawedlnost a swatost Donatistů až k zjewnému fanatismu se wyssinula, jak o tom napotomné události swědčí. Konečně r. 313, shromáždil se sněm biskupů w Římě, k němuž papež jesstě 15 biskupů italských powolal; Caecilian a Donatus byli taktéž přitomni. Záležitost celá přísně skoumána a wyssetřowána jest, a sněm po dlouhém rokowání konečně rozhodnul, Caecilian že jest newinen a biskupem že zůstati má, Donatus ale že proti přikázani církewnímu na nowo křest udělewal, ano i biskupy na nowo wyswěcowal, a následkem toho že též biskupského úřadu zbawen jest. Nález ten zdělil papež císaři samému. Donatisté wssak nepowolili, nýbrž bezdůwodně z nowu žádali císaře, by opětné wyssetřowání nařídil, an prý w Římě wsse jen powrchně se odbylo, a Donatisté že proto s Caecilianem obcowati nechtějí, poněwadž od biskupa wydawače wyswěcen jest byl. Proto císař rozkázal místodržiteli Karthaginskému Elianowi, úředně wyssetřiti, zda-li

skutečně Felix biskup Aptungitanský sw. knihy byl wydal. Po skončeném wyssetřowání ukázala se newina biskupa Felixa, a proto hned druhý sněm církewný od císaře powolán jest do Arelaty r. 314, kterýž též tak proti Donatistům rozsoudil. Wssak i tento nález Donatisté zawrhli a od sněmu církewného k císaři samému se odwolali. Císař s patrnou již newolí odpowěděl jim, že rozsudek shromážděných Otcůw za rozsudek Christůw má se pokládati, za jakowý i on ho powažuje. Přece wssak, chtěje w dobrotě wsse porownati, diwa biskupy wyslal do Karthaginy, by obě strany smířili. Wssak marné bylo wsseliké počínání jejich, an Donatisté we wssem urputně odporowali. Tu i císař, kterýž až posawáde ssetrně a mírně s Donatisty zacházel, wydal přísné nálezy proti nim. Chrámy kázal jim pobrati, ano mnozí z nich do wyhnanstwí posláni jsou. Přísnost ta wssak urputnost jejich tím wíce rozdráždila, an teď tím wíce se honosili, že jsou prawí následownící mučeníků a sw. jediná Církew Páně. Nejhorssích swárů a různic natropili ti, kteřiž Cirkumcellioni *) zwáni jsou. Bylať to chátra ničemná, kteráž rozdrážděna jsouc od biskupů a kněží Donatistických, obzlásstě po sewerné Africe se potulowala, a sebe za swaté stádo Christowo wydáwajíc, **)

---

*) Nazwáni jsou takto, poněwadž nejwíce po wesnicích a chalupách sedlských se potulowali. Že samých sebe také tímto jménem pojmenowali, wysswítá z Aug Enarratio in Ps. 132.

**) Samých sebe nazýwali: Kyje Israelské. Heslo jejich bylo: Deo laudes (Chwála Bohu). (S. Aug. Enarr. in Ps. 10.)

buďto až w ssílenstwí swém po mučenictwí touzila, aneb zuřiwě katoliky pronásledowala a mučila, ano i začasto ohawnými neprawostmi jméno křesťanské prznila. Když wydal Konstantin zákony swé proti Donatistům, odewssad se sbíhali Cirkumcellioni w četných tlupách, kyjemi ozbrojeni, po wesnicích lupili, obydlí katolíků drancowali a katolické kněze mučili. Wůdcowé jim byli kněží Donatisté, z čehož zajisté soudíme, že biskupowé jejich také surowosti přiswědčowali. Tolik jest jisto, že nikdy zjewně a patrně takého jednání nezatracowali. Konstantin o tom zprawen jsa, měl za to, že we zlém ničehož nepořídí, a proto, ačkoliw zákonů swých proti nim čelicích neodwolal, na pokoji je nechal, což i katolickým biskupům oznámil.

Po jeho smrti usilowal císař Konstans horliwě o sjednocení odloučených rozkolníků. K tomu cíli wyslal dwa úředníky, Pawla a Makaria do Afriky, by we wssi dobrotě ku smíření napomínali. Cirkumcellioni wssak, od Donáta rozdráždění, znowu zbraně se chopili a proti katolíkům zuřili. W ssílenstwí swém pokládali se za wojsko Christowo, kteréž má wyčistiti Církew a ji wssudy we wssem podle ewangelické dokonalosti wzdělati. K wypuknutí boje zjewného wssak přispěli též jiní žiwlowé. Urodné krajiny Africké totiž byly rozděleny we statky rozsáhlé, jichžto držitelé, ponejwíce Římané a w Římě bydlící, domácí osadníky swé ukrutným poddanstwím týrali, tak že ubohý lid w nejwětssí bídě tonul a ustawičně se jitřil. Toho použili Donatisté k prospěchu swému,

a Cirkumcellioni hlásali weřejně, že má přestati wssechen rozdíl mezi chudobnými a bohatými, mezi pánem a sloužícím. Wěřitelům hrozili zbraní, aby wydali dlužné úpisy dlužníků swých, a jestliže wzdorowali, domy jejich wypálili a upisy násilně jim pobrali. A když potkali pána nějakého wezouciho se, přinucowali ho, místa swého we wozu služebníku swému postoupiti. Takých wýtržnosti se dopouštěli, aniž jim biskupowé jejich w tom bránili. Obnowilť se tedy boj krutý, w kterémž Donatisté na hlawu poraženi jsou. Wýtržníci byli pokutami stíháni a wůdcowé jejich do wyhnanstwí odesláni jsou. Donatus sám zemřel u wyhnanstwí; pod nástupcem jeho wssak, Parmenianem (od r. 362—390), rozprostřela se sekta Donatowská co nejwalněji po wesskeré Africe. Neb když r. 361 Julian nastoupil na trůn císařský, zadali mu biskupowé Donatistů bez messkání prosbu, odewzdáwajíce se do ochrany a milosti jeho. Nejkrutějssímu nepříteli wsseho křesťanstwa, jakýmž zajisté byl Julian, psali mezi jiným takto: „Od tebe, co wládce cnostného, kterýž jedině dbáš na sprawedlnost, očekáwáme spásy.“ Katolíci nikdy nemohli zapomenouti na podlé toto počínání. Císaře nikoliw newedla láska ku sprawedlnosti, nýbrž zásť k Církwi kat., když wssem stranám stejného práwa udělil, neb zjewně Donatisty proti katolíkům podporowal. Wypuklo opět nowé a zuřiwé pronásledowání katolíků. Zběsilí Cirkumcellioni počínali sobě s drzostí neslýchanou. Biskupy a kněze kat. násilně wy-

háněli a mnohé z nich usmrtili, katolikům kostely buď pobrali aneb wydrancowali, nejswětější swátost oltářní bezbožně z chrámů wyhazowali, sw. oleje zneuctiwali, poswěcené kalichy roztřískali a prodáwali. Bylať to strašná doba, w kteréž oplýwal kalich zármutku a hoře katolíků. Teprw po smrti Julianowě počali se wraceti dnowé utěšenější. Císař Gracian zamezil aspoň poněkud násilné útoky Donatistů, ačkoliw císařowé tehdejší wíce wůli swou než moci wládnuli, stísněni jsouce na wšech stranách rozsáhlé říše swé, kdež se jim budily nesnáze a protiwenstwí, ježto den co den nebezpečnější na se braly twárnost. Nájezdy nepřátel zewnějších, rozmíšky náboženské a zpoury wniterné činí nepřetrženou téměř řádu historie doby tehdejší. Donatisté pak wždy welmi obezřetně obraceli každou nesnáz wlády římské k swému prospěchu. Neb půwodní obywatelé krajin Afrických od Římanů opanowaných, wždy se bouřili proti pánům swým, kteříž owšem jho železné wložili na šíji jejich.

Za časů císaře Konstancia wojwodil w Mauritanii kníže Nubel, moci skoro králowskou, ačkoliw na pohled uznáwal swrchowanost císařů Římských. Synowé jeho Firmus, Gildo a Mascezel připrawili Římanům mnoho nesnází. Když totiž (roku 363) císař Jowianus ustanowil Romana wrchním welitelem wojska Afrického, a tento poddané s neslýchanou krutostí trýznil ano i knížete Firma weřejně potupil, wznikla odtud proti Římanům zpoura nebezpečná welmi. Firmus sebral četné pluky nespo-

kojených, a spolu též hleděl moc swou tím rozšířiti, že Donatisty k swé straně přemluwil. Tito ochotně a u welkém počtu bojowali we wojsstě jeho a s takým prospěchem, že mnohá města sobě podmanili. Při zmahajícím se nebezpečenstwí widěl se císař Walentinian nucena, nejhlawnějšího wůdce swého Theodosia proti odbojníkům wyslati, by uhájil nejwzácnější tento klenot koruny Římské. Wálka trwala po mnohá léta, až konečně Theodosius tak rozhodného wítězstwí dosáhl, že Firmus w zoufalstwí samého se usmrtil. We wojsstě Římském stál kníže Gildo proti wlastnímu bratru, a císař chtěje domnělou wěrnost jeho odměniti, ustanowil ho místodržitelem prowincie Mauritanské. Gildo wssak, hanebný to nesslechetník, podobně o neodwislost od Římanůw usiluje, záhy se zbouřil proti císaři (roku 386) a zjewně odporowal k pomoci mu přispěti s wojskem Africkým; při tom wssak zpouru swou tak chytře wymluwil, že mu císař odpustil. Když wssak po smrti Theodosia (roku 395) říše Římská rozdělena byla na dwě části, tak že Arkadius obdržel část wýchodní a Honorius západní, ku kteréž i prowincie Africké přináležely, Gildo prohlásil se neodwislým, bral sobě wssak opět tu záminku, jakoby chtěl Arkadiowi prowincie Africké zachowati. Pročež zakázal wýwoz obilí do Říma a pobral wssechny statky Římské. A chtěje též mocného wliwu náboženských stránek k swému prospěchu použiti, wywolil si k tomu Donatisty, kteříž se mu ochotně we wssem poddali, a to tím wíce, an ho we zpouře jeho dříwe již byli podporowali.

Za nástroj k dosaženi cíle toho sloužil mu Donatista Optatus, biskup města Thamaguda, po smrti Parmenianowě wůdce Donatistů, člowěk to naskrze nesslechetný a nemrawný, pro násilnosti často páchané wsseobecně tak nenáwiděný, že i sprawedliwějssi Donatisté za něho se styděli *). Nicméně wssak byl mocným wůdcem strany swé, kteráž we wssem se řídila dle rozkazů jeho, dílem obáwajíc se pomsty jeho, dílem z nenáwisti proti katolikům. Optat zaprodal stoupence swé Gildonowi, a přijal za to ruku jeho ochranliwou we prospěch swůj. Že wssak oba se spojili ke krutému pronásledowání katolíků, netřeba dowozowati. Takowým způsobem rozssířila se sekta Donatowská po wesskeré Africe, a počtem swým daleko přewyssowala počet katolíkůw, tak sice, že za toho času čítala přes 400 biskupůw.

Wssak práwě přewaha ta a rozssíření toto náramné přiwedlo Donatisty we zkázu. Zpupná wássniwost a nenáwist k Církwi kat. zplodila a žiwila rozkol jejich; jakmile wssak opanowal a odpor strany kat. přemohl, již pozbyl takořka žiwotné síly swé. Prwotná wássniwost ochabnula a na místo její počala nastupowati rozwaha soudného rozumu, tak že Donatowci powážliwějssi sami počali skoumati základné zásady sekty swé, zásady, kteréž prwé we stejné náružiwosti až i ostřím meče

*) Sw. Augustin prawí o něm w listu 43. „Wesskerá Afrika s kwílením úpí nade strastmi, k wíře nepodobnými, we kteréž je uwádí po tolik let jediný Optat.“ Na jiném místě jmenuje Optata „desítiletým kwílením wesskeré Afriky“ (liber II. adv. epist. Parm. II.).

byli zastáwali. K těmto přináležel jistý Tichonius, muž welmi wzdělaný a horliwý Donatista, který w rozličných spisech zjewně káral a zawrhowal hlawné zásady sekty swé, ačkoli nikterak nechtěl nawrátiti se do Církwe kat. Přiwrženci jeho utwořili zlásstní stránku, a odtud počali se Donatisté tak různiti, že Augustin říci mohl, „že není s to, spočísti wssecky stránky jejich.“ Wesskery tyto stránky, jakoby o záwod wzájemně se zatracowaly, a čím horssí která z nich byla, tím drzeji sobě přiwlastňowala wýsadu swatosti wýhradné. Rogaciané n. p. s nejwyssí upřímnosti twrdili, „že prawá Církew Christowa jen w několika (nepatrných) dědinách Afrických se nalézá.“ Přece wssak udržel Parmenián, jak se podobá wážností swou, jakousi jednotu mezi nimi, ač dosti bídnou. Po jeho smrti (okolo roku 392) nastoupil na místo jeho Primian, co biskup Karthaginský. kdež bylo několik již stránek Donatowských. Primian, chtěje odsstípené rozkolníky sjednotiti a takto moc swou rozssířiti, proti wůli kněží swých naprosto přijal několik odsstípenců do Církwe swé, neudělíw jim na nowo swátosti křestu, z čehož ho wlastní jáhen Maximian přísně káral. Primian pak dal bez prodlení na odbojného jáhna klatbu církewnou, ten wssak odwolal se k soudu biskupůw, kteříž z té příčiny w Karthagině se shromáždiwsse Primiana taktéž wyobcowali, poněwadž se k soudu jejich dostawiti nechtěl, a ustanowili Maximiana biskupem Karthaginským. Primian ale shromáždiw přiwržence swé w městě Baga, taktéž wyobcowal wrstewníky Ma-

zimianowy a o pomoc wyzwal Optata Thamagudského, kterýž přimluvou swou tolik wymohl, že Gildo Maximianisty podlé trestných zákonů císařských (proti Donatistům wůbec wydaných) co kacíře i mocí wojenskou ukrutně stíhal a trýznil. — Tak se wyplnila slowa sw Augustina, „že pýcha jestiť matka wšeho kacířstwí," a že „nikdy nedowede k jednotě, nýbrž k rozkolu" (Řeč 46).

Konečně jest nám zřetel obrátiti k nauce Donatowské, kteráž rozkolnictwím počala, záhy wšak w bludy nebezpečné se zwrhla. Nejprwé winili Donatisté biskupa Felixa, že wydal písma sw. pohanům, a proto že i Karthaginského biskupa Caeciliana neplatně wyšwětil. Když se jim ale zřejmě dokázalo, že Felix newydal písem sw. a že neprávě smýšleji o platnosti wyšwěcení od něho činěného, nalezli nowý důwod, odwoláwajíce se ku šwědectwí sw. Cypriana, kterýž, owšem bludně, byl dowozowal, že kdo mimo Církew kat. se nachází, tudíž i kacíři, žádnou šwátostí platně přisluhowati nemůže. O článku tom, obzlášťě co do platnosti neb neplatnosti křestu od kacířů uděleného, nebyla ještě Církew kat. po tu dobu konečně rozhodnula. Sw. Cyprian wšak soudil bludně, že křest jest toliko jediný, a to sice w Církwi kat.; u kacířů wšak že není prawé Církwe, a tudyž ani křestu prawého. Při dowozowání tom owšem zapomněl, že šwátost křestu moc swou má od Ježíše Christa samého, a že účinek její nezáwisí ani od toho, kdož ji uděluje, ani od toho, kdo ji přijímá, aneb jak swatý Augustin

prawí, „že každý na křestu přijímá jedno a totéž (tutéž milost), poněwadž Christus jesti ten, jenž křestí" (Tract. VI. in Joa.). Proto také ustanowila Církew sw. na sněmu Nicejském (r. 325), že každý, tudíž i kacíř, platně swátosti křestu posluhuje, jest-li ho uděluje we jmenu Boha Otce i Syna i Ducha sw. s úmyslem, konati, co koná Církew. Dle bludné domněnky Cyprianowy měla platnost swátosti wisěti od prawowěrnosti posluhowatele. Donatisté wssak jesstě dále od prawdy pobloudili, twrdíce, že platnost swátosti wisí od mrawnosti posluhowatele, a dowozujíce, že nemůže swátosti nějakou platně posluhowati, kdo wydal knihy sw. a takto sám sebe z Církwe wyloučil, a wůbec žádný hříssník, byť i z Církwe wyobcowán nebyl. Dowozowání toto čelilo hlawně jen proti Caecilianowi; když wssak widěli četný počet stoupenců jeho obrátili ho proti katolíkům wůbec a wesměs, řkouce, že netoliko wydawač písma sw., nýbrž i ten, kdo s ním obcuje, přestáwá býti udem Církwe sw.; hřích Felixůw a Caecilianůw že prý přessel na celou Církew kat., kteráž takto již přestala býti Církwí prawou, an w prawé Církwi, nepossskwrněné to choti Páně, hříssníků býti nemůže, nýbrž jen swatých, nečiníce takto nižádného rozdílu mezi Církwí widitelnou a newiditelnou! Odtud owssem dále sslo, že jen u nich, Donatistů, prawá Církew jest, katolíci ale že jsou rozkolníci a synowé wydawačů; swátosti, kterýmiž posluhují, že jsou neplatny, ano i chrámowé jejich, oltáře, kalichy a poswátné nádoby nečisty. Jest-li tedy

katolík k sektě jejich přestoupil, znowu byl křestěn, poněwadž prý od syna wydawačů pokřestěn, swátost tuto neplatně byl přijal. Ano stalo se častěji, že katolíky mocí násilnou na nowo křestili. To wssak při nejmenssím podiwno jestiť, že často opět nekřestili na nowo katolíka k nim přesslého, když tomu přiwoliti nechtěl, nýbrž na prosto přijímali ho do středu swého, takto owssem počet stoupenců swých rozmnožiti usilujíce.

Wolně připousstíme, že Donatisté z počátku jednali z upřímného přeswědčení a že též upřímně dbali o přísnou onu kázeň, jakou za heslo swé ohlassowali, ačkoli co synowé wássniwosti nikdy nezapřeli otce swého. Záhy již rozpadali mezi sebou na rozličné strany, kteréž wsselikou krutosti proti sobě zuřily, a záhy již žiwotem a počínáním swým welmi zřetelně wywraceli přísné zásady swé, na kterých si tolik zakládali a we kterých již od časů Tertulliana křesťané Afričtí obzlásstě si libowali. Dokud byli w počtu skrowném, mohli přísnou kázeň swou zachowáwati; jakmile se ale rozmnožili, a to sice přewelmi, museli mlčky trpěti w lůně swém zjewné hříssníky a zlomyslné nesslechetníky, mlčky (někdy snad proti wůli swé) trpěli wýstřednosti a zločiny Cirkumcellionů, wywolenců to swých, té swaté soli swé, kteráž w prawdě byla zrostla w kopřiwy jedowaté. Ku konci 4. století, když swatý Augustin biskupem byl, wssecky prwotné zásady swé již dáwno byli zapřeli, ač se jimi jesstě dosti hrdě wychloubali.

Jak hluboko byla klesla domnělá swatost

a neporussenost Donatistůw! Jakým práwem mohli tehdy katoliky winiti, že snásseji w lůně swém hříssníky, an sami za wůdce měli člowěka wsselikou nesslechetnosti wyhlásseného, a ochrancem nejwyssím uznáwali Gildona, tyrana to krwežižniwého, kterýž, jak se wsseobecně twrdilo, ani křesťanem nebyl! Jak se mohli jesstě tehdy wychloubati swatosti swou, kdežto každému, i méně wzdělaným, známa byla nepoctiwá podlost wůdců, kdežto každý pozorowati mohl četné tlupy opilců, smilníků, ano i loupežníků a nesslechetníků každého druhu, k wywolenému stádu sebe připočítajících?!

Nechtěli jsme wssak říci, že wssichni Donatisté tak hluboko klesli; byli mezi nimi mnozí, jichžto mírnost chwalně uznáwáme, kteříž sami litowali wýtržnosti wůdců a přiwrženců swých. Jak ale za to máme, byli a zůstali w menssině; to wssak na jisto wíme, že i tito smíření se s katoliky rozhodně zamítali. Wssem zajisté společna byla nenáwist proti katolikům, wětssině pak, jak se domniwáme, nad to jesstě nenáwist proti wládě Římské, tak sice, že rousskou náboženstwí zakrýwala národní snahy a politické stranictwí swé. Totéž jisto jest, že wesskerým jednáním swým jewili horoucí nenáwist k swětské wládě wůbec, kterouž pokládali za moc ďábelskou. *)

Z toho zajisté poznati jest, že postawení Církwe katolické w Africe tehdy nad míru bylo

* Z toho zajisté patrno jest, w čem Donatisté se shodowali s Nowaciany, Puritany a jinými kacíři. Sr. Aug." ad Don. post collationem "

strastné. Pohanstwo, Manicheismus, obzlásstě ale Donatismus po celé stoleti čtwrté trwal w zápasu s Církwí. Chowání pak katolíků w osudném boji tom míwalo wíce důstojenstwí nežli zdaru, a sw. Augustinem teprw nastala doba rozhodná a obrat wěci we prospěch katolíků. Jeho zásluhy o Církew kat. záhy byly wsseobecně uznáwány a k jeho horliwosti a moudrosti hleděli katolíci s obdiwowáním a úctou.

Kdo by se neobdiwowal ohromnému podniknutí sw. Otce, že si předsewzal, mnohočetné a wássniwé horliwce ty, w hrdém přepychu opírající se o krwawý meč Gildonůw, smířiti s Církwí kat.? Jim na odpor se postawil Augustin, upřímný to milowník prawdy a Církwe swaté, míru a pokoje, jedině důwěřuje w pomoc Boží, která ho patrně k welkému dílu tomu powolala. Nenalezáme zajisté wětssí protiwy, než práwě této! Ačkoli dobře předzwídal, s jakými nesnázemi potká se wywedení úmyslu jeho a jaký odpor wzbudí, tím wíce jest nám se obdiwowati plné jeho odhodlanosti a pilnosti, kterou záhy wynakládal na wsse strany, aby pobloudilé bratry sjednotil.

Powážíme-li ale, že w boji s Donatisty wlastně se jednalo o bytí či nebytí jedné Církwe katolické, zajisté přiznáme též, že nejwětssího úsilí zapotřebí bylo. Neb kdyby byly opanowaly zásady Donatowské, že každému wolno jest, Církew wsseobecnou opustiti, jak mile se mu znechutí, zlásstní stránky twořiti a ostatní katolíky zatracowati, kdyby, prawíme, tyto zásady byly opanowaly, byla by se Církew

katolická rozpadala na tisíceré sbory, nikterak by nebyla přečkala konce říše Římské, nýbrž byla by zajisté zahynula. Neb již tehdy byla by se wywinula zásada, kteráž teprw w 18. stol. se zrodila, že, kdo pánem jest země, pánem též jest náboženstwí. Naproti wssak jen jedna Církew kat. jest, a jen ta toliko může býti moci swětowou. A proto ctíme sw. Augustina co nejslawnějšího bojowníka jedné swaté Církwe katolické.

Taktéž i osobní poměry sw. Augustina co kněze a biskupa byly w ohledu tom nad míru důležité. Jak neměl to sobě w hoře wzíti, když w Hipponu samém wedle kat. biskupa Waleria sídlo swé měl Donatista Prokulejanus? Wůbec byla zde takowá síla Donatistů, že katolíci chleba neměli, když Prokulejan Donatistickým pekařům zakázal katolíkům ho prodáwati. Swáry a různice, jak občanskou tak i rodinnou swornost russily, an se začasto rodiče a dítky, páni a služebníci u wíře různili. Optat, biskup Thamagudský, opíraje se o přízeň knížete Gilda, katolíkům wsseliké násilí činil. Zákonowé císařští nikterak se neostříhali a Gildo naopak propůjčowal se moci brannou lupičským záměrům Optatowým, kterýž katolíkům weřejně statky bral. Cirkumcellioni opět po wenku kat. kněze trýznili a moci násilnou katolíky na nowo křestili. W městě Hasna, k diocési Hipponské přináležejícím, wylámali kat. kostel a oltář w něm roztřískali. (Sr. list 29.). Kdy katolíci w chrámu Hipponském se shromáždili k službám Božím, Donatisté též w hojném počtu spěchali do ko-

stela swého; a když katolíci nábožně swětili památky sw. mučeníků, Donatisté w kostele swém odbýwali hostiny a kwasy hlučné. Kázeň pak mrawná a církewná při takowých poměrech docela porussena byla. Neboť kdy katolík některý pro žiwot nemrawný slussně pokárán byl, stáwalo se, že k Donatistům přestoupil, kteříž ho ochotně přijali a na nowo křestili. Při poměrech těchto nepřízniwých, ano i nebezpečných počal sw. Augustin welký boj swůj s Donatisty s důrazem neoblomným a s odwahou neohroženou, nikterak a nikdy newssímaje si nebezpečenstwí žiwota wlastního. Hned po wyswěcení swém na kněžstwí wyzwal Donatisty k rozmluwě weřejné, aby záležitost celá přísně a nestranně se skoumala a wyssetřila. Ačkoli wyzwání swé častěji opakowal, kdy se mu nahodila dobrá příležitost (sr. list 35); Donatisté předce wždy odpírali, buďto že se obáwali učenosti jeho, aneb že je nenáwisť k tomu wedla. An wssecky pokusy také marnými býti se prokázaly, mluwil w kázaních swých často a s upřímnou bolesti o roztržce té nesstastné a o to ústawičně snažowal se, kterak by protiwníky ty z bludu uswědčiti a do lůna Církwe kat. přiwésti mohl. Tak na př. jednou řeč čině o slowech proroka: Což pobloudilo, nepřiwedli jste nazpět, a což se bylo ztratilo, nehledali jste (Ezech. 34, 4), zwolal: „Hle bratři moji, známo wám, jaká nebezpečenstwí nám od bloudících bratří nassich hrozí, a co se těch dotýká, prosím, modlete se za ně. Odloučili se od nás nesstastným bludem swým, a odporuji nám, kdy

jich hledáme. Co chcete, proč nás hledáte? namítají nám! Bože můj! Jako bychom neměli příčiny hledati jich. Proto jich hledáme, že bloudí a hynou. Bloudím-li a hynu-li, co tedy chceš, proč mne hledáš? Proto že w bludu jsi, chci tě nazpět přiwésti, a že hynes, chci tě spasiti. Já ale chci blouditi a chci zhynouti? O jak mnohem lépe jest, že já nechci! Ano, odwažuji se a chci i dotírati, bys se i zpěčowal. Neb slys, co prawí Apostol Pawel: Kaž slowo Boží, nabízej w čas i ne w čas (2. Tim. 11. 2.); (t. j. ať jest whod aneb není). Hle, ty chceš blouditi a chceš zhynouti; já wssak nechci. Nechce pak i Bůh jám, který mně wyhrožuje. Byť bych i já chtěl, slys, jak wyhrožuje mi: Což pobloudilo, nepřiwedli jste nazpět, a což je bylo ztratilo, nehledali jste. Mám se snad wíce obáwati tebe, nežli Boha samého? Wssichni my budeme jedenkráte postaweni před soudnou stolici Christowu! Tebe se nebojím, nebo nemůžes zrussiti soudnou stolici Christowu a na místě jejím postawiti stolici Donatowu. Pročež sledowati budu bloudícího tebe, a ztraceného hledati. A kdyby mně i sebe wětssí nebezpečenstwí hrozilo, neustanu sledowati a hledati" (Řeč 46). W jiné řeči pak (Tract. 13. in ev. Joannis) takto prawil: „Známo láskám Wassim, jak welkou bolest trpím z roztržky té. Řekl-li bych, že chci o ní mluwiti po celý den, a plakati nad ní celý den, nepostačilo by. Ano kdybych se w slzy proměnil a jazyky se stal, nepostačilo by" — A proto také za wrouci horliwosti swou záhy též počal

spisy swými napomínati ku smíření a sjednocení. Nejprwé wydal list *) proti Donatowi Karthaginskému, a bludné domněnky jeho, jakoby křest sw. jedině u Donatistů platně se uděloval, skwěle wywrátil A když slyssel, že Donatistický biskup Maximin jáhna Rusticiana, odpadlíka, na nowo byl pokřestil, napsal mu o tom důtklíwý list, we kterémž ho wyzýwá ku nawrácení se do Církwe kat. a mezi jiným praví: „Prosím tebe, buď pamětliw Ježíšse Christa! Sláwa tohoto swěta pomíjí. Na budoucím soudu Christowu nic nepomůže skwostně ozdobený stolec biskupský, když swědomí počne obwiňowati a wěčný soudce souditi. Co nám zde na čest jest, tam nám bude břemenem. Proč bys se nenawrátil do jedné Církwe kat.? Wždyť i wojáci, když ukřižowali Pána Ježíšse, neroztrhli sukni jeho nesessíwanou, a křesťané by chtěli trhati toto roucho sw. (Církew)? Odpustiž, že ti píši, nemohu mlčeti a nesmím, neb budu muset počet klásti nejwyššímu pastýři za owečky mně swěřené“ (List 23). —

Poněwadž Donatisté ani odpowědi nedáwali, dal listy swé we chrámu Páně weřejně předčítati, aby o neblahé roztržce té důkladných wědomosti nabyli. A proto také sepsal zlásstní žalm, dle pořádku písmen sestawený a pročež i žalmem Abecedným nazwaný, we kterémž stručně pojednáwá o čelnějších událostech roztržky Donatistů a o bludech jejich. Žalm tento zpěwáci w kostele předzpěwowali a wěřící po každé sloce

*) List tento se nám nedochoval.

odpowídali: „Wy wssickni, kteřiž se z pokliďu radujete, sudtež o prawdě.“

Roku 395 stal se sw. Augustin biskupem. Wyšssí důstojenstwí toto nemohlo sice nikterak rozhojniti plamennou horliwost jeho, dodáwalo ale snahám jeho platnějssí wážnosti jak u katolíků, tak i u Donatistů. Proto také pokračowal we směru počatém a záhy po dosazení swém na stolec biskupský učinil wyzwání k biskupům Donatistů, a nabízel se jim k weřejnému a společnému rokowání o půwodu a příčinách neblahé roztržky a o prostředcích, jakými by se jednota Církwe opatřiti mohla. Nestáwalo tehdy jiné cesty k dosažení cíle toho přežádoucího, a Aug. sám nechtěl jiné woliti, než cesty smírného rokowání, uswědčení a přeswědčení, an wsseliké prostředky násilné rozhodně zamítal.

Jak již swrchu podotknuto jest, w Hipponu samém zastáwal jakýsi Prokulejan úřad biskupa Donatistického. Jednou se stalo, že Ewodius, žák to Aug. s Prokulejanem se kdesi setkal, při které příležitosti se mu swěřil, že by rád s Aug. samým w záležitosti Donatistů promluwil. Sotwa se Aug. o tom dowěděl, poslal ihned Prokulejanowi list (roku 395), w němžto ho pro lásku Christa Ježíše zapřisáhá, by wsselikou péči ku sjednocení Církwe sw. přispíwal. „Cožkoli Bůh mi udělil“, prawí, „wsselikou sílu swou k tomu chci wynaložiti, abychom půwod a příčiny nesstastné roztržky té wyssetřili a pokoj zjednali Církwi, kteréž Christus, ji opousstěje prawil: Dám Wám pokoje swého, nechám Wám pokoje swého . . . .

Nesstastné hádky ty rozdwojily až i wssechen žiwot rodinný. Muž a žena nemají podílu w témže oltáři, přisahali skrze Christa Ježisse, že pospolu jedno tělo zůstanou, a teď o Christu Ježissi samém rozdílně smýssleji; synowé a dítky pode touže střechou s rodičemi přebýwají, a modlí se w chrámech rozdílných a hádají se o dědictwí Páně s těmi, ode kterýchž sami jedenkráte dědictwí (časné) očekáwají. Páni a služebníci rozděleni jsou u wíře w Pána společného, jenž služebníkem se stal, aby pány a služebníky wykoupil. Každodenně se Donatisté biskupům swým hluboce pokloňují a žádají od nich rozřessení záležitosti swětských, by rozsuzowali o zlatě a stříbře, o dobytku a majetnosti; a hle, biskupowé sami nechtějí wespolek se sjednotiti, jednati o Božském wůdci, kterýž jesstě wíce se ponížil, an s wýsse nebes sestoupil až ku potupě kříže" (List 33).

Prokulejan wssak na list ten neodpowěděl, an w prawdě o rozmluwu takou nedbal. Aug. wssak opětně se pokusil, obzlásstě když se událo w Hipponu pohorssení neslýchané. Mladík jakýsi, katolík, bezbožně proti wlastní matce swé ruku pozdwihl a ukrutně ji byl ztrýznil. Pro zločin ten, když pohnán jest před soud biskupa swého, w zuřiwosti swé wyhrožowal, že přestoupí k Donatistům a potom že i matku swou usmrtí A w skutku brzy na to widín jest w chrámu Donatistů, oděn rouchem bílým katechumenů, an se připrawuje ku opětnému přijetí křestu sw. Odtud powstalo pohorssení náramné wssech upřímných katolíků, a Aug. rozkázal, by

se zařídilo weřejné nyssetřowání zločinu toho, a wýsledek aby w památných knihách Církwe Hipponské se zaznamenal. W bolestném zármutku zwolal: „Uchowejž Bůh, že bych z bázně před Donatisty mlčel, nikoliw, chci také ohawné počínání weřejně zatratiti; wždyť mi Bůh poroučí skrze apostola, kárati a trestati učitele bludů.“ O události té psal též jistému Eusebiowi, jehož přispěním doufal, Prokulejana k žádouci rozmluwě přiměti. Tento wssak wssemožně wyhýbal, obáwaje se přewahy a wýmluwnosti Augustinowy, ačkoli sw. Otec, by mu po wůli učinil, na místě swém biskupa Turenského ňawrhnul a žádal, aby Prokulejan s ním rozmluwu činil. Eusebiowi pak psal takto: „Nemohu pochopiti, že Prokulejan, biskup tak starý, mne se obáwá, kterýž přece jen nezkussený nowáček jsem. Obáwá se snad zkussenosti a zběhlosti mé u wědách swětských? Těch wssak zhola není zapotřebí, kdež se jedná o záležitost, kteráž jedině podle písma sw. a obecných nálezů církewných rozsouditi se musí! An se takowými zajisté již po mnohá léta obírá, musíť také mnohem wětší zkussenosti w nich míti, nežli já jsem posud nabyti mohl. Nechce-li wssak se mnou rozmlouwati, jest zde biskup Turenský, u wědách těch, jichž se Prokulejan obáwá, nezkussený; chci ho žádati, by místo mé zaujal; a ačkoliw neslyne řečnickou wýmluwnosti a jen sw. wíru toliko pro sebe má, Bůh zajisté w boji tom mu přispěje. Nemá tedy Prokulejan žádné již wýmluwy, proč rozmluwu takou přijmouti nechce; nic méně wssak přece milerád rozmlouwati chci se wssemi bi-

skupy, kterýchž by ku podpoře swé powolal“.... O bezbožném mladíku onom píše takto: „Řekne-li Prokulejan, že by mladíka onoho nebyl přijal w obcowání Donatistů, kdyby byl znal hnusný zločin jeho, táži se ho nyní, kdež wše mu známo jest, proč ho posawáde newyobcowal? Ať Donatisté tolik se wychloubají, že u nich jediné prawá jest Církew Christowa, (a že Církew kat. jí není, ať trpí w lůně swém hříšníky), proč tedy biskup jejich trpí bezbožníka takého, chce-li upřímně a důsledně podle domnělých zásad sekty swé jednati?“ (List 34.) — Jak málo ale Prokulejan dbal o domnělou čistotu a neporušenost Donatistů, i odtud patrno, že beze wšelikého wyšetření přijal podjahna Církwe Španielské w diocéši Hipponské, kterýž pro neřestný žiwot wyobcowán byl. Wšim práwem tedy mohl Aug. Donatisty z nešlechetnosti winiti a z jednání nepoctiwého, a to tím wíce, ať sám, kdy se událo, že klerik nějaký Donatistský do lůna Církwe kat. wrátiti se chtěl, dříwe ho nepřijal, dokawadž by nebyl uloženého pokání we wší pokoře wykonal. Jak mírně wůbec Aug. ku pobloudilým těm se měl, o tom swědčí též následující událost. Dcera jistého nájemníka roli Církwi Hipponské přináležejících, swedena bywší k Donatistům přestoupila a od nich na nowo pokřestěna jest. Otec mocí násilnou chtěl ji do chrámu kat. přiwésti, Augustin wšak určitě tomu odporował, řka: Nemohu a nechci ji přijmouti, jestli z wlastní wůle a z upřímného přeswědčení sama se nenawrátí. A když Otec w rozhořčenosti swé trestu užiti chtěl,

swatý Augustin mu také počínání přísně zapowěděl.

Wšeliké pokusy Augustinowy o smírnou rozmluwu s wůdcemi Donatistů byly marné. Pročež tím horliwěji činíwal řeči w stoličném chrámu swém, do kteréhož i Donatisté w hojném počtu přicházeli. A Bůh také požehnal milostí swou snaženi jeho, neboť kteříž upřímně hledali prawdy, wýmluwnosti jeho přeswědčeni jsou a četně nawracowali se w lůno Církwe kat., ano i katolíci, pozorujíce, jak biskup jejich witězně nauku kat. zastáwal, nemálo odtud we wíře utwrzeni jsou, a již i blahou se kojili nádějí, že konečně prawda kat. zwítězí a nesskaftná roztržka přemožena bude. O tom zřejmě swědčí Possidius, řka: „Církew kat tehdy opět wztýčila se a počala powznášeti se, kdežto po tak dlouhý čas od Donatistů utiskowána byla.“ A owšem staw wěcí tehdy již welmi se změnil. Kdežto až posawáde Donatisté pole duchowního boje toho samojediní skoro *) opanowali, odkudž co denně wzrůstala drzost jejich, anto ponejwíce katolíci mlčky snášeli wšeliké nájezdy jejich, nyní již nebylo tomu tak, když Augustin prapor kat. prawdy wztýčil, wšeliké útoky Donatistů statečně odrážel a tím i wědomí prawdy kat. w srdci wěřících powzbuzowal. Kdekoliw se strany Donatistské učiněn útok na Církew kat., tu se ozýwal ihned Augustinůw mohútný hlas, a poněwadž se záhy počali ukrýwati před twáří

*) Dochowáno nám z doby té jedno jen dílo, kteréž sw. Optatus, biskup Milewitanských (okolo roku 375), proti Donatistům byl wydal: „O roztržce Donatistů kněh sedmero.“

jeho, wyhledáwal je sám a stíhal je plamennou wýmluwnosti swou jak řečmi tak i spisy proti nim wydanými. Jaké prospěchy darem oním, od Boha sobě obzlásstě propůjčeným, činil, o tom swědčí Possidius, an wyprawuje, „že kacíři toutéž horliwosti a dychtiwosti po spisech jeho se sháněli, jako katolíci sami.“ Též i poměry politické braly tehdy na se twárnost katolíkům poněkud příznivější, an roku 397 odbojný Gildo od wojska císaře Honoria přemožen byl a prowincie Africké opět podrobeny jsou wládě Římské. Donatisté owssem mohli se obáwati sprawedliwých trestů; mimo nadání ale nebyli nikterak stíháni, jen Optat samojediný do žaláře uwržen jest, kdež bezpochyby samowraždou život swůj ukončil. Tím pak nastal obrat wěci takowý, že Donatisté zbaweni jsouce podpory Gildonowy, již přinuceni byli na poli duchownim boj podstoupiti, a tu již owssem přibýwalo katolíkům nádeje, že prawda kat. tím snáze zwítězí. Proto také swatý Augustin wydal tehdy prwé wětší dílo swé proti Donatistům, a sice „dwě knihy proti straně Donatowě“ kteréž wssak se nám nedochowaly.

Roku 397 *) žádali obywatelé města Cirty čili Konstantiny po smrti biskupa swého Profuturu, sw. Augustina, by k nim přissel a we wolbě nowého biskupa se zúčastnil. Sw. Otec odebral se tam s přítelem swým Alypiem. Na cestě té přibyli do města Tubursum, kdež biskupem Donatistů byl starec Fortunius, muž to

*) Roku toho bezpochyby Possidius, jak to sw. Aug., stal se biskupem města Kalama.

mírný a laskawý. Aug. slyšel o dobrých wlastnostech jeho, a pročež žádaje s ním promluwiti o roztržce Donatowské, sám s průwodčími swými ho nawštíwil. Sotwa se wšak po městě rozšířila powěst o příchodu Augustina, přibyli již četní zástupowé lidu k domu Fortuniowě, an se powídalo, že budou oba biskupowé o wěcech náboženstwí se týkajících weřejně rokowati. Rychlopisci již zjednáni jsou, kteříž řeči jednotliwých zapisowati měli. Rokowání skutečně počalo, muselo se wšak záhy odročiti, an pro welký počet posluchačů nebylo možno pokoje a pořádku udržeti. Fortunius mluwil s welkou úctou o činnosti Augustinowě, litowal spolu, že Donatisté již obwykli křest na nowo udělowati, a ostře káral ohawnosti, páchané od Cirkumcellionů. Augustin učinil náwrh, aby na místě nějakém, wšeho hluku wzdáleném, sešlo se 10 biskupů, jak se strany kat. tak i se strany Donatistské, a by w pokoji se wyjednáwalo jedině o příčinách roztržky. Fortunius přiwolil a slíbil, že se přičiní o přijetí náwrhu toho se strany stoupenců swých. Přiwolením strany kat. byl Aug. docela jist, marně wšak čekal na wyplnění daného slibu. Donatisté wůbec nemilowali takého rokowání, ano obáwali se ho, dobře wědouce, že by prawda konečně zwítězila, a to tím wíce, an též dobře znali přewahu Augustinowu *) (List 44). Sw. Otec měl, jak

*) W Tuburšum měli sídlo swé též kacíři nazwaní nebeklanci. Jak se podobá, byla to jakási sekta židowská, (ačkoliw křestu jakéhosi užíwala), která nebešům se klaněla, an se domníwala, že těleša nebeska duchy neb anděly obýwána jsou. Sw. Otec, apoštol to prawdy proti jakýmkoli nepřátelům, usilowal o obracení sektařů těch na wíru křesťanskou (Sr. list 44).

se podobá, na téže cestě do Konstantiny w městě jednom, nám neznámém, jinou jesstě rozmluwu s Donatisty, při kteréž s touže horliwosti zastáwal jednotu Církwe sw. An wssak i tuto rokowání se odročilo, poslal několika mužům, kteříž u Donatistů welké wážnosti požíwali, obssirný list, w kterémž je slowy dojímawými napomíná, by wssemožně usilowali o zjednání pokoje církewného (List 43).

Když se sw. Augustin z počátku r. 398 nawrátil do Hipponu, slyssel, že poblízký biskup Donatistský, Honoratus, s ním písemně wyjednáwati chce o smíření Donatistů s Církwí. S welkou radostí přijal nabídnutí jeho, a hned mu odepsal (list 49), an celou dussi swou obětowal sw. tomu úkolu, wyjednáwati w pokoji s Donatisty, obzlásstně s těmi, kteříž dobromyslní jsouce upřímně po prawdě toužili. O těchto posledních prawí, že nikterak nejsou kacíři, w tento smysl: „Sw. ap. Pawel přikazuje sice, warowati se člowěka kacíře po jednom i druhém trestání (Tit. 3, 10). Kdo wssak mnění swé, ač bludné a neprawé, nezastáwá wássniwosti twrdossijnou (obzlásstě když je sám nebyl wymyslil, nýbrž od swedených a pobloudilých rodičů přijal), a kdo prawdy hledá péči obezřetnou, hotow jsa naprawiti se, když ji nalezne, ten a takowý není nikterak kacířem" (Sr. list 43). Newíme wssak, s jakým to prospěchem wyjednáwal s Fortunátem.

An takto záhy poznal, že marně usiluje o smírné rokowání s Donatisty, odhodlal se písemným zápasem pokračowati proti nim. Na

poli tom se Donatisté, pokud nám známo, málo wyznamenali; cokoliw ale proti Církwi kat. wydali, Aug. mocným pérem swým potřel. Na tom mu wssak nebylo dosti, chtěl nad to i půwod a wesskerý wýwoj roztržky jejich, jakož i bludy z ní wzniklé, důkladně ohledati a doličiti, by každému, kdož není we zdáních předpojatých, zřejmě patrno bylo, kde prawda a kde lež. A tento jest hlawný účel dlouhé řady spisů, které záhy po sobě wydal proti Donatistům. —

Jak jsme již byli powěděli, wznikly w samém táboře Donatistském rozepře o hlawní zásady jejich. Tichonius, muž to učeností swou a wzdělaností proslulý, až posawáde horliwý Donatista, we spisu wydaném dowozowal, že Církew, snáší-li w lůně swém hříšníky, nepřestáwá býti prawou Církwí a že se tudíž nemá swátosti křestu na nowo posluhowati. Nauka ta weskrz čelila proti hlawným zásadám Donatistů, neb odtud již nutno bylo uzawírati, že Donatisté nejsou prawou Církwí Christowou, an tato musí býti wssеobecná, katolická, po wesskerém swětě rozssířená, což i Tichonius uznáwal, ačkoliw opět nechtěl připustiti, že katolíci w Africe přináležejí k Církwi kat. Parmenian, biskup Donatistů w Karthagině, žádal na Tichoniu, by nauku swou odwolal, a když se zpěčowal, wyobcowal ho, a wydal proti němu list, we kterém z písma sw. dowoditi chtěl, že prawá Církew Christowa jest Církew Donatistů a že nemusí katolickou býti. Katolická Církew že přestala býti prawou Církwí, poněwadž

obcowala a obcuje s hřiſſníky, jakým to obcowáním i dobří křeſťané ſe poſſkwrňují, tak ſice že i Církew ſama prawou Církwí býti přeſtáwá.

Když ſe liſt ten sw. Aug. do rukou doſtal, wydal bez meſſkání odpowěd (okolo r. 400), nadepſanou: proti liſtu Parmenianowu knihy tři. Nejprwé dowozuje proti poſſetilostem biſkupa Donatiſtſkého, že wſſelikerá proroctwí ſtar. Zákona o tom jednajíci, jak Církew Chriſtowa po weſſkerém ſwětě a mezi wſſemi národy rozſſířena bude, jedině na Církwi kat. wyplněna jſou.

„Což prawil Bůh," tak píſſe, „Abrahamowi? W tobě požehnána budou wſſecka pokolení země (Gen. 12, 3). A což Iſákowi? Požehnáni budou w ſemeni twém wſſickni národowé země proto že upoſlechl Abraham hlaſu mého (Gen. 26, 4, 5). A což Jakubowi? Já jſem Hoſpodin, Bůh Abrahama, Otce twého, a Bůh Iſáka Zemi na které ſpíš, dám tobě i ſemeni twému A bude ſímě twé jako prach země; rozſſířen budeš na západ i na wýchod, i na půlnoc i na poledne; a požehnána budou w tobě a w ſemeni twém wſſecka pokolení země (Gen. 28, 13).

„Což ſnad o Židech předpowědíno jeſt takto? Nikoliw, neb ſw. ap. Pawel ſám prawí: Které jeſt to ſímě, w němž požehnáni budou wſſickni národowé země? Abrahamowi wyřčena jſou zaſlíbení, i ſemeni jeho (Gal. 3, 16). Neprawí: I ſemenům jeho, jako o mnohých, ale jako o jednom. I ſemeni twému, jenž jeſt Chriſtus. Tedy předpowědíno jeſt, že w Chriſtu Jež. wſſickni národowé země požehnáni budou a hle, na mnohých národech země proroctwí toto Bůh již celé wyplnil, na jiných poſawáde plní, a plniti bude, až přijdou wſſickni národowé ku Chriſtu. Donatiſté wſſak

w hrdé zpupnosti swé neostýchají se wolati: My jen jsme křesťané! Jak ale mohou twrditi, že wěří w přislíbení Božl?! Neb Bůh jestiť prawda wěčná (kap. 23). Církew kat. jest tedy prawá Církew Christowa."

Na to skwěle dowozuje, že ani biskup Felix, ani Caecilian kněh sw. newydali, což po mnohém wyssetřowání na sněmu Římském, Arelatském a Milanském stwrzeno bylo, že tedy nikterak nezhřešili, a proto také že hřich Felixůw na Caeciliana a z toho na celou Církew kat. přejíti nemohl. Wesskerý swět uwěřil tolikerým soudcům, kteříž proti Donatistům rozsoudili.

„Dejmež wssak tomu," tak pokračuje sw. Otec, „že jest někde Církew nějaká slawná, ku př. Církew Filadelfická, jejížto jméno znamená: lásku bratrstwa. Slyšmež tedy hlas její, co bude mluwiti jim (Donatistům)? Z čeho mne winíte, z čeho trestáte? Jak daleko co do místa od wás (od Afriky) wzdálena jsem, dílem wám známo jest, dílem slyssel jste; co wssak tenkráte wydawači písem sw. aneb žalobníci a soudcowé jejich činili, aneb kteříž newinni jsou a kteříž winni, o tom prazádné wědomosti nemám. Wssak ale Pán a Spasitel náš, kterýž krwí swou wesskerý swět wykoupil, a o kterémž prorok již dáwno předpowěděl: Zbodli ruce mé i nohy mé, sčetli wssecky kosti mé; pozorowali a hleděli mne, rozdělili sobě roucha má a o můj oděw metali los." Pán náš mezi námi a wámi nezanechal místa pustá a prázdná křesťanů, nýbrž wesskerá naplnil poswěcením jména swého (totiž křesťany). Mezi námi a wámi mnozí jsou národowé, spolu wykoupeni krwí Christowou a spolu se mnou Jemu se klanějící! Od těch slyssela jsem o wás a počínání wassem, onino, jsouce wám po blízku, souditi mohli o rozepři wassí. Kdyby nebyli soudili o ní a úsudeř swůj nebyli wynesli, bylok by se to stalo jen wassí winou; jestli ale rozsoudili, odpusťtež, že nemohu Wám odsouzeným bez dostatečné příčiny wěřiti, a soudců

wassich opowážliwé zatratiti. Wssak ale mám jiné jesstě příčiny, a sice weledůležité. Jste-li skutečně newinni, zajisté byste aspoň nás milowali, bratry swé, kteříž jsme wám žádné křiwdy nikdy neučinili: wy wssak nás, jenž dobře wíme, že záležitost wasse od sousedů nassich podle prawého soudu církewného rozkessena byla (a tito před Bohem zodpowědni jsou za nález ten), wy, prawíme, nás proklínáte a zlomyslnou nenáwisti pronásledujete, a, jakobychom nenáleželi k dědictwí Jež. Christa, nás na nowo křestiti welíte! Jak tedy máme přízniwé o záležitosti wassí souditi? Neboť wy, kteříž bratry tak dalece od wás wzdálené zatracujete, tím zajisté projewujete, že od sousedů swých sprawedliwé a wssím práwem odsouzeni jste byli. Proč bych newěřila, že poblízký soudce sprawedliwé odsouditi mohl toho, kteréhož wyslyssel, když odsouzenec ten (totiž Donatisté) mne, bratra tak wzdáleného, odsuzuje a zatracuje, ani mne newyslyssew! A to má snad býti soudem sprawedliwým? Nyní pak od těchto (od Církwe) newinných bezbožnou roztržkou sebe odlučuješ a prawíš, newinným býti! Kdybys newinným byl, zajisté by ti známo bylo, že podle písma sw. žeň Pána twého teprw w den soudný od koukole a plewy očistěna bude, a wolil bys raději zmužile snásseti zlé, než bezbožně opousstěti dobré" (kap. 6, 7).

Parmenian také z rozličných míst písma sw. dowoditi chtěl, že Církew kat. přestala býti Církwí prawou, proto že w lůně swém hříssníky snássí. Jak possetile si wssak při dowozowání swém počínal, poznati jest z následujících míst, kteréž uwáděl: Běda wám, kteříž říkáte zlému dobré a dobrému zlé: pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké (Isj. 5, 20). Oběti bezbožných jsou ohawné, nebo se obětují z nesslechetnosti (Přísl. 21, 27).

Naproti tomu sw Aug. jasně dowodil, jak uwedená místa ta o Církwi sw. wůbec ani

se nezmiňují, nýbrž že prawý smysl jejich ten jest, že buďto přikazují, aby každý náležitě poznati hleděl, co jest dobré a zlé, sprawedliwé, a nesprawedliwé, aneb že na oběti hříssníků Bůh nemůže míti zalíbení, dokawade trwají w nesslechetnosti swé. An Parmenian z jiných opět míst písma sw. dowozowal, že wssickni hříssníci z Církwe wyobcowati se mají, Aug. naproti liché domněnky jeho wywracuje a způsob kázně církewné takto doličuje: Kdy by kdo tak těžkého hříchu se dopustil, že by wyobcowáním z Církwe potrestán býti musel, staniž se to láskou takou, o kteréž mluwí aposstol, když prawí: „Nemějte takowého za nepřítele, ale trescete ho jako bratra (2. Thess. 3, 15). neboť má jemu to služiti ku polepssení, nikoliw ku zkáze. Pakli by hříchu swého neuznal, aniž pokání činil, sám wyjde od nás, a wlastní wůlí swou wyloučen bude z obcowání Církwe (c. II, n. 13).

Církew kat. tedy, když tresce hříssníka, chce ho polepssiti, nikoliw zkaziti, jak Donatisté w náružiwosti swé zaslepené činili.*)

Ze slow: „Co jest plewám do pssenice?“ (Jer. 23, 28) dowozowal Parmenian, že mají hříssníci již zde w tomto žiwotě zúplna od dobrých wyloučeni býti.

„Tak welice tedy,“ odpowídá na to Aug., „po-

*) W I. kn. XII. předstírá jim, s jakou podlostí lichotili Julianowi, odpadlíku, píssíce mu: „Apud te sola justitia locum habet.“ (U tebe se sama sprawedlnost nalezá.) „Co tedy prawili, leč že swatost křesťanského náboženstwí není sprawedlností, poněwadž Julian zawrhowal ho, aneb snad klanění se modlám jestiť sprawedlností?“

bloudilo pokolení lidské, že welkého wějce Parmeniana ani nepoznalo? A Donata a Majorina též nepoznalo? Snad onino tři jsou jakoby jednotliwé rohy tétéž wěječky w ruce Páně, kteřiž by žeň wesskerého swěta wyčistiti měli? Snad Afrika wywolena jest, we kteréž se usaditi měl sbor ten wyčistěný a na ostatním swětě plewa jen býti má? Jste-li tedy wy sbor ten wytříbený a wyčistěný, odkudž pak se wzali mezi wámi Cirkumcelliomi? Odkud ty mnohočetné zástupy opilcůw, smilníků a loupežníků? Či snad není tomu tak? To-li snad pssenice ona? Běda nestydatosti té, kdyby popírati chtěli, že takých zlosynů w lůně swém nechowají! Běda přewrácenosti té bezbožné, jestli-že by zlosyny také pssenici jmenowali! Co znamenají tedy slowa prorokowa: Co jest plewám do pssenice? Snad se potahují na role? Nikoliw, neb pssenici a plewy tentýž kořen nese! Či snad na mlat? Nikoliw, neb na mlatě obojí wymláceno býwá. Owssem pak jediné to platí o stodole, a zde říci se musí: Co jest plewám do pssenice? Nebok přijde Hospodář onen Weliký, maje wěječku w ruce swé a wyčistí humno swé, a shromáždí pssenici swou do obilnice, ale plewy páliti bude ohněm neuhasitelným (Mt. 3, 12). Neb dle jiného podobenstwí wesskerá pssenice znamená se owcemi, plewa pak kozlami, an posawáde obojí ten druh zwítat pase porůzno tentýž pastýř. „Přijde pak," prawí Pán a Spasitel náš, „přijde syn člowěka u welebnosti swé, a wssickni andělé s ním, a posadí se na trůnu welebnosti swé a shromážděni budou před něj wssickni národowé. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje owce od kozlů, a postawí owce zajisté na prawici swé, kozly pak na lewici. A tehdy dí těm kteříž na prawici jeho budou: Pojďte požehnaní Otce mého, wládněte králowstwím wám připraweným od ustanowení swěta. Potom řekne i těm, kteříž na lewici budou: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně wěčného, kterýž připrawen jest ďáblu a andělům jeho" (Mat. 25, 31). Tenkráte tedy wyplněno bude proroctwí: Co jest plewám do pssenice, kdy owečky a kozlowé nebu-

dou míti již společného pastwiska. Pán a Spasitel nás též prawí, že králowstwí nebeské podobné jest síti pusstěné do moře (Mt 13. 47). Mohou snad ryby dobré rybám zlým w téže síti shromážděným říci: Odejděte wy od nás, sice odejdeme my od wás? Nikoliw, neb wssem jim jest čekati, až sík naplněna a na břeh wytažena bude a anjelé Boží ryby dobré wyberou do nádob, zlé pak pryč zamítati budou. Jak může již nyní w žiwotě wezdejssím wyplněno býti, což powědíno jest: Co jest plewám do pssenice? Onino wssak (Donatisté), poněwadž domníwají se již býti pssenicí wyčistěnou, nejssou leč holá plewa, kteráž při čistění odletěla; a poněwadž pod týmže pastýřem pospolu s kozlami pásti se nechtějí, úklady ďábelskými ode stáda Páně wyloučeni jssou; a poněwadž we společnosti zlých ryb obcowati nechtějí, nejenom že ryby zlé jssou, nýbrž nad to i sítě jednoty násilně roztrhali. Chceme-li tedy náležitě rozuměti, kdy wyplněno bude, co prawil prorok Jeremiáš: Co jest plewám do pssenice? musíme říci, že wssickni we společnosti jedné pospolu jssou, až jedenkráte w den rozdělení (soudný) i podle těla odloučeni budou. Wssak ale pssenice wždy srdce swé wzhůru wznássí, plewa pak dolů se kloní. Neb plewa hledá, což jejího jest a ne co Christa Ježíssě jest, pssenice wssak skládá sobě poklady w nebi, a kde jest poklad její, tam jest i srdce její." *)

Hned na to (též okolo r. 400) wydal sw. Augustin druhé dílo proti Donatistům nadepsané: „O křtu sw. proti Donatistům kněh sedmero" We spisu tom pojednáwá o otázce: Mohou-li kacíři a rozkolnici, a wůbec kteříž w Církwi nejssou, swátosti křestu přisluhowati? Na otázku tuto odpowídá:

---

*) Ku konci wssím práwem sw. Otec jim předstírá, jak neprávě proti stránce Maximianistů jednají, a že sprawedliwě trestáni jsouce pro zločiny zpáchané, nemohou se honositi jménem mučeníků kt.; nýbrž že posawáde jméno to zlehčují.

„I mimo obcowání katolické lze jest křest sw. udělowati i přijímati. Wždyť i odpadlík platně pokřestěn byl, neb když se opět nawrátí do Církwe a pokání činí, nikoliw na nowo se mu neuděluje křest, a poněwadž se mu ho neuděluje, nemohl ho nikterak pozbyti. Podobně i ti, kteříž zlomyslnou roztržkou od Církwe se odloučili, zajisté mají křest sw., jejž byli obdrželi, prwé než se odloučili; a když se nawracují, nebýwají na nowo pokřestěni; a odtud patrně wyjwítá, že co obdrželi, w jednotě Církwe postaweni jsouce, pozbyti nemohli, rozkolnictwím odloučeni jsouce. Může-li tedy křest mimo Církew býti, proč by se i mimo Církew udělowati nemohl? Swátost křestu má, kdo pokřestěn jest, swátost pak posluhowati křestem má, kdo wyswěcen jest. Jako ale pokřestěný, kdyby se odloučil od jednoty Církwe, swátosti křestu nepozbýwá; taktéž i wyswěcený, kdyby se od jednoty Církwe odloučil, nepozbýwá moci, udělowati swátost křestu! Jakož tedy platný jest křest, kteréhož pozbyti nemohl, kdo se od jednoty Církwe odloučil, tak i musí platný býti křest, jehož udělil, kterýž po odloučení swém moci, udělowati ho, nepozbyl. Nebo jakož nawracující se, bywsse prwé již pokřestěni, nepřijímají na nowo křest, tak ani i nawracující se, bywsse prwé již wyswěceni, nikterak na nowo wyswěceni nebýwají; nýbrž buďto že posluhují, jakž před tím činili, Církwi-li to prospěšno jest, aneb byť i neposluhowali, swátost wyswěcení swého přece mají a pročež také i mezi laiky postaweni nejsou. Odtud již patrno, že oni (Donatisté) zle činí, usilujíce na nowo křestiti jednotu wessterého swěta, a že my (katolíci) dobře činíme, když swátosti Boží i při rozkolnících zawrhowati se neosmělujeme. Neboť w čem s námi stejně smýslejí, w tom také s námi se shodují; w tom pak se od nás odloučili, w čem od nás se odchylují. Oni (Donatisté) w některých wěcech s námi se shodují, w některých wssak se odchylují. A pročež wěcí těch, we kterýchž s námi se shodují, konati nezapowídáme jim, we kterých wssak s námi se neshodují, napomínáme jich, aby přijdouce přijali aneb nawrátiwsse se opět wzali, a s upřímnou láskou wynasnažujeme se, by to wywolili polepssiwsse a

naprawiwsse se. Pročež neprawíme jim: Nechtějtež udělowati (n. př. křestu sw.), alebrž čeho udělujete, neudělujte w rozkolnictwu. Neb kdyby se náhodou stalo, že kdo w potřebě nejnutnějssí postawen, katolíka by nalézti nemohl, od něhož by přijal křest sw., a tentýž w srdci chowaje mír katolický, od někoho by byl přijal mimo obcowání katolické jsoucího (žádal si ho wssak w jednotě kat. přijmouti), kdyby i hnedle smrti z toho swěta sessel, toho prawím zajisté díme katolíkem w prawdě býti. Kdyby pak z nebezpečenstwí wywázuul a Církwi kat. pak se předstawil i podle těla, (od kteréž bez toho srdcem se neuchýlil) nejenom že nezawrhujeme, což se stalo, nýbrž i s jistotou schwalujeme; poněwadž věděl, že Bůh mu přispěje, an jednotu zachowati chtěl, a beze swátosti křtu sw., o kteréž wí, že nechal ji kdekoli nalezne, že není to swátost lidí ale Boha samého, z tohoto swěta odebrati se nechtěl. Kdyby wssak kdo zlomyslnosti jakousi weden, u rozkolníků křest přijal, an ho přijmouti mohl w Církwi kat.; zajisté hřessí, a tím téžssího hříchu se dopousstí, čím lépe poznal, že se tím hříchu dopousstí (kap. 1, 2). Marně tedy namítají: Připousstíte-li, že křest náš platný jest, již není nám zapotřebí obcowání wasseho (t. j. můžeme tedy w roztržce zůstati). Na to odwětíme takto: Neprawíme, že křest wáš platný jest, poněwadž křest není křest kacíra aneb rozkolníků, alebrž jest křest Boží a Církwe sw. A Církew sw. rodí skrze křest každého a wssecky, i ty, kteříž jí nenáležejí. Což wssak wasseho jest, jsou zlomyslnosti wasse, bezbožné skutky wasse a roztržka wasse. Neboť schází wám láska a kdo té nemá, jak dí apostol Páně, nic mu neprospěje."

„Ostatně ale newychloubejtež se, že křest wáš platným uznáwáme. Kdyby přiwedli k lékaři nemocného, na podstatném oudu těla nebezpečně zraněného, a lékař by řekl: Nemocný musí umříti, jest-li se newyléčí, budou snad tak nesmyslni ti, kteříž přiwedli ho k lékaři, že by odpowěděli: Wždyť ale ostatní oudowé těla jeho zdráwi jsou; a tolik oudů zdrawých nemělo by dostačiti, žiwot mu zachowati, a jeden toliko oud ten

zraněný měl by ho až k smrti přiwoditi? Tak owssem že neřeknou, nýbrž budou snažně o léky prositi, žádajíce wssak o ně, zajisté to proto nečiní, aby lékař i zdrawé oudy léčil, nýbrž aby zraněný ten oud wyhojil, aby nemoc nezachwátila i ostatních zdrawých oudů a konečně i smrti nepřiwodila. A takto i co prospěje člowěku, kdyby měl i prawou wíru, když smrtelnou ranou roztržky zdrawota lásky w něm zničena jest, a zničením lásky té samojediné i ostatní wsse, což zdráwo jest, smrt jistotně zachwátiti musí. Což aby se nestalo, nepřestáwá milosrdenstwí Boží napomínati skrze jednotu sw. Církwe swé, byste se nawrátili a wyhojili lékem pokání a swazkem pokoje. Nedomníwejtež se, že zdrawi jste, poněwadž prawíme, že máte něco zdrawého, aniž opět se domníwejte, že byste měli léčiti to, co při wás zdrawého jest, když jsme wám ukázali to, co zraněno jest. Takto tedy co do zdrawoty swátosti křestu, poněwadž proti nám nejste, s námi jste, co wssak do rány roztržky, poněwadž neshromážďujete s Christem, rozptylujete. Newychloubejtež se tedy tím, co máte. Proč tak hrdě pohlížite toliko na to, což zdrawého máte? Pohledněte pokorně i na ránu swou, a pozorujte nejenom to, co máte, ale i to, čeho nemáte. A wizte, jak mnohé a i welké wěci nic neprospíwají, když se nedostáwá jen jednoho. A kteréž jest to jedno? Slysste o něm, nikoliw mne, nýbrž aposstola Páně: „Kdybych jazyky lidskými mluwil," prawí, „i andělskými a kdybych měl proroctwí a znal wssecka tajemstwí, i měl wsseliké umění, a kdybych měl wssecku wíru, tak že bych hory přenássel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem." Co wám to tedy prospěje, byste mluwili andělským jazykem o tajemstwích Božích, byste měli i proroctwí, byste měli i swátosti a wíru takou, že byste mohli hory přenásseti, a byste rozdali chudým wssecky statky swé, a byste při nastáwajícím pronásledowání s námi těla swá k spálení wydali pro wíru nám společnou: přece wssecko to, an w roztržce byste to činili, nesnássejíce se wespolek w lásce a neusilujíce zachowáwati jednotu ducha we swazku pokoje

Ef. 4, 2, 3) lásky swaté nemajíce, wsse toto by wám prospíwati nemohlo k žiwotu wěčnému" (k. 8, 9).

„O swátosti křestu tedy," dokládá sw. Otec, „zbožně wěřiti máme, co wesskerá Církew sw. wěří a zachowáwá, že totiž kdokoliw náležitě podle ustanowení Páně křestí we jménu Otce i Syna i Ducha swatého, platný křest udělil" (k. 18).

Donatisté wssak se odwoláwali k sw. Cyprianowi a slowy jeho chtěli dowoditi bludy swé. Sw. biskup ten owssem byl toho mínění, že kacíři wůbec swátosti křestu nemohou platně posluhowati, a sice pro tu příčinu (owssem bludnou), že u kacířů není prawé Církwe, a tudíž ani křestu prawého, jelikož křest toliko jediný jest, totiž w kat. Církwi. Na to odpowídá sw. Augustin takto:

„Za časů těch, kdy se o platnosti křestu od kacířů uděleného jednalo, nižádný jesstě sněm wsseobecný nerozhodnul, čeho u wěci té přidržeti se jest podle jednomyslného usnesení Církwe wesskeré. Sw. Cyprian a mnozí biskupowé Církwe Africké domníwali se, že kdo mimo Církew kat. křest sw. přijal, při nawrácení swém do Církwe na nowo pokřestěn býti musí. Bůh w ohledu tom muži tak welkému proto prawdy zjewiti neráčil, by zbožná pokora jeho a láska u zachowání spasitelného míru církewného zjewně patrno byla, netoliko souwěkým jemu křesťanům, ale též i wssem potomním. Cyprian, biskup tak slawný, muž srdce tak dobrého, wýmluwnosti tak skwělé a cností tak znamenitých, pobloudil co do otázky o udělowání křestu sw., při tom wssak přece nejwýsse usilowal o zachowání jednoty sw. Církwe, a k tomu i ostatní biskupy bez přestání napomínal, aby wespolek w lásce se snásssejíce, jednotu ducha zachowali we swazku pokoje. Kdyby on od Církwe byl se odloučil, jak mnozí by ho byli následowali! Každý byl by zajisté wolil raději Cyprianistou slouti, nežli Donatistou. Od-

stup to wssak! Cyprian nepřinálezel k synům neprawosti, o kterýchž psáno jest: Swrhl jsi je Hospodine, když pozdwihání byli (žalm 72, 18), nýbrž byl synem míru Církwe, kterýž při wsselikém oswícení swém proto něco newiděl (nepoznal), aby skrze něho (příkladem jeho) něco wyššího widíno bylo (sw. láska totiž). Já wám, dí Apoštol, jesstě wyšší cestu ukáži: kdybych mluwil jazyky lidskými i andělskými, lásky wssak neměl, nic nejsem. Cyprian tedy prawdu méně postihnul, by tím jasněji skryté tajemstwí poznal; kdyby pak, znaje wesskerá tajemstwí, lásky nebyl měl, nic zajisté by nebyl. Poněwadž ale prawdu méně nahlížeje, lásku wssak wždy pokorně, wěrně a zmužile zachowáwal, zasloužil sobě tím korunu mučenickou; a byk i byla temná mrakota přilehnula na swětlo ducha jeho, owssem jen lidského, slawnou záři krwe jeho zapuzena jest. Ačkoliw tedy sw. muž ten o křestu jinak soudil, než wlastně souditi měl, což později teprw wyjednáwáno, a po nejbedliwějším wysskřtowání rozhodnuto jest, přece zůstal w jednotě Církwe kat., za pochybení swá zadost učinil bohatostí lásky swé, a očistil se srpem mučenictwí swého (kap. 18). Marně tedy se odwoláwáte k sw. biskupu tomu, byste ospravedlnili počínání swé. On na cestě sw. pokoje neobyčejnou stálostí až ku konci setrwal, wy wssak chcete ho následowati w tom, w čem pobloudil, to pak nemůže skoditi jemu, poněwadž w jednotě setrwal, od kteréž wy jste se odchýlili, poněwadž jste nepoznali cesty pokoje" (l. k. 19).

W ostatních ssesti knihách rozebírá a posuzuje Aug. wýroky sw. Cypriana, že kaciři swátosti křestu platně posluhowati nemohou, známou bystrostí swou, spolu wssak i s milostnou skromností. K tomu cíli listy sw. biskupa, dané Jubajanowi, Quintowi, Pompejowi a biskupům Numidie, a nálezy sněmu Karthaginského, kterémuž předsedal sw. Cyprian, wysswětluje a oprawuje. Jakož se obdiwujeme důmyslnosti, se kterouž

Aug. nauku sw. Církwe zastáwá, tak též přemile, dojímá nás úcta zbožná, jakouž, sám w prawdě jsa welikým duchem, chowá a prokazuje muži onomu welikému a slawnému. Odtud také skwěle záři pokora sw. Aug., an prawdu zastáwá proti pobloudilému s takou ssetrnosti, že spolu i čtenáře k hluboké úctě muže toho swatého powzbuzuje. A kdo by chtěl popírati, že bludné domněnky wywracowati a při tom též i prawou úctu k bloudícímu wzbuzowati, úlohou jestiť přenesnadnou? Pročež také wssím práwem tvrditi můžeme, že spis ten po wssechny časy zůstane nám nepostihlým wzorem a že není podobného w literatuře křesťanské.

Když wywracuje to, w čem sw. biskup onen pobloudil, praví:

„Nemohu se lekati wážnosti jeho, an mne powzbuzuje pokora jeho. Přítomen jest nám, netoliko spisy swými, nýbrž i sw. láskou, kterouž tak znamenitě wynikal. Já wssak co nejwroucněji toužím jeho následowati, nebudou-li mně překážeti hříchowé moji a prosím, by on za mne se přimlouwal, bych ze spisů jeho poznati mohl, jakým mírem a jakou útěchou Bůh skrze něho Církew swou sprawowati ráčil, a ze slow jeho bych se naučil pokoře, abych, když i prawdu s celým swětem proti němu zastáwám, sebe samého nepowyssowal. Nyní již zajisté postawen jest w takowém swětle prawdy, že již nejjistěji widí, čeho zde na tomto swětě w pokoji hledal. S oplýwající hojnosti swé patří též na spisy mé, kteréž jsou jen pokusy mladiswé; tamto widí, jak zbožně zde jednal, když jednotu Církwe na nejwýš milowal; tam s newýslowno u radostí pozoruje, že Bůh podle nejwyšší moudrosti swé, by zahanbil pýchu naši, wywolil to, což jest u swěta blázniwého, aby zahanbil moudré. O jak se raduje nyní Cyprian, čím jasněji w swětle onom widí, co se stalo ku spasení

pokolení lidského! . . . O blažené radosti dusse té swaté jsem docela jist, aniž pak se osměluji tvrditi, jakoby spisy mé wsseliké chyby prosty byly, aniž mínění swé wýsse kladu nežli wýpowědi jeho, nýbrž toliko a jedině nauku Církwe kat. přednássím a zastáwám" (kn. V. kap. 17).

Welmi důmyslně pojednáwá na to sw. Aug. o otázce: „Proč Bůh dopoussti, že i welicí učitelowé Církwe někdy pobloudí? Proto Bůh toho dopoussti," tak odpowídá, „aby zkusil trpěliwou lásku a swornost jejich. Obojího toho jest nám Cyprian zřejmým důkazem. Kdyby i spisowé jeho o tom neswědčili, zásluhy jeho to ukazují, kdyby i listy jeho toho nezjewowaly, hlásá to koruna jeho mučenická; kdyby i sněm biskupů toho neohlassowal, zwěstují to sborowé andělů. Umřel jest w jednotě kat. Neboť jsme lidé a jinak souditi o wěci nějaké, než jak se w prawdě má, to jest lidské pokussení (křehkost lidská, kteráž pokussení podléhá) Přílissně pak w mínění swém si libowati, aneb mínění lepssí tak zawrhowati, že by z toho powstala roztrzka aneb kacířstwí, zajisté jest zlomyslná opowážliwost. W ničem pak nikdy jinak nesouditi, než jak wěc sama se má, to jest dokonalost andělská. An tedy posawáde lidé a nikoliw andělé jsme, (doufáme pak, že po wzkříssení jim podobni budeme) dokawad jsme nedosáhli dokonalosti andělské, chraňmež se aspoň přepychu ďábelského. Proto také prawí Apoštol: Pokussení wás nezachwacuj, než lidské (I. Kor. 10, 13). Lidské tedy jest, o wěci jinak souditi, než jak w skutku se má. Pročež opět prawí Apoštol: Kteřížkoli jsme dokonalí, tak smýšlejme, a pak-li w čem jinak smýšlíte, i to wám Bůh zjewí (Fil. 3, 15). Kterým ale bude chtíti zjewiti, buďto w tom aneb w onom žiwotě, nežli těm, kteříž kráčejí na cestě pokoje?" (Kn. II. k. 5.)

Kdožby tuto nezwolal: Takto se má souditi o historii člowěčenstwa, kteráž na mnoze jestiť historií bludů lidských!

W díle tom sw. Otec též častěji zmiňuje se

o rozličných článcích nauky křesť. weledůležitých, z kterýchž některé tuto klademe.

O primatě sw. Petra prawí: „Sw. Cyprian připomíná, což jsme též z písma sw. poznali, že sw Petr, w němžto primat (prwostenstwí) apoštolů tak wznesenou milostí wyniká, od sw. Pawla pokárán byl" (kn. II. kap. 1).

O swátosti biřmowání takto dí: „Nemají lásky Boží ti, kteříž nemilují jednoty Církwe, a pročež také prawíme, že Ducha sw. w Církwi kat. toliko přijmouti lze. Neb nyní již nepřijímají wzkládáním rukou Ducha sw. tak, že by se při tom stáwali zázrakowé smyslně patrní, jakož tenkráte se stáwalo k oswědčení wíry sw. a rozssíření Církwe. Kdo pak by nyní jesstě očekáwal, aby ti, kterýmž ruce se wzkládají, by přijali Ducha sw., pojednou mluwiti začali jazyky cizími? Wssak ale tajemným a newiditelným způsobem srdci jejich, skrze toho, kterýž jest swazkem lásky (skrze Ducha sw.) wdechnuta bývá láska Boží, tak že mohou zwolati (s apoštolem): Láska Boží rozlita jest w srdcích nassich skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám" (Řím. V. 5) (kn. III. k. 16).

O tradici (ústném podání) w Církwi kat.: „Čeho wesskerá ostříhá Církew a co nižádným nejsouc ustanoweno sněmem, wždycky přece zachowáwáno bylo, o tom wssím práwem se wěří, že apoštolskou autoritou (wážností) podáno bylo" (kn. IV. kap. 24). Sw. Cyprian w listu swém napsal: „Nenalezáme w písmě sw., že by apoštolé někoho, od kacířů pokřestěného w obcowání Církwe byli přijali s křestem takým." Na to odpowídá Aug.: „Wssak ani toho nenalezáme, že by apoštolé někoho, kterýž od kacířů křest přijal, a potom do Církwe se byl nawrátil, z nowu byli pokřestili". Wssak ale práwě wěříme, že obyčej ten od sw. apoštolů podán jest, a takých wěcí mnoho jest, které wssecky uwoditi přílišně by nás zdržowalo. A proto, když Cyprian a ti, kteříž stejně s ním smýsleli, jakž takž dowozowali, řkouce: Nikdo nečíkej, co jsme přijali od apoštolů, toho se držíme; neb apoštolé hlásali nám jednu toliko Církew a jediný křest, kterýž

w Církwi té jedině ustanowen jest; my wssak nyní tím mocnějssí důwod máme kouce: Čeho obyčej Církwe wždy zachowáwal, a čeho spor onen tenkráte zwrátiti nemohl, a co wssecobecný sněm potwrdil, toho se držmej" (kn. IV. kap. 6). Mnění swé byl sw. Cyprian též hájil proti sw. Štěpanu papeži a sice, že prý o tom sw. apoštolé ničehož neustanowili; sw. Aug. mu wssak odpowídá takto: „Obyčej ten (totiž na nowo nekřestiti kacířů do Církwe se nawracujících), kterýž proti Cyprianowi zastáwal Štěpan, že počátek swůj wzal z podání apoštolského, wěřiti musíme, jakož wůbec jsou mnohé wěci, kteréž zachowáwá wesskerá Církew a práwě proto dobře wěříme, že od apoštolů nařízeny jsou, ačkoliw napsané se nenalezají" (kn. V. k. 23). A opět prawí Donatistům: „Neodwoláwejtež se k Cyprianowi. Neboť tenkráte otázka ta nebyla jesstě tak náležitě wyssetřena, přece wssak Církew obyčej ten welmi spasitelný zachowáwala, že při rozkolnících a kacířech oprawowala to, což bylo neprawého, a nikoliw opakowala to, což dáno již bylo; že léčila to, což zraněno jest bylo a nikoliw hojila, což zdráwo bylo. A wěřím, že obyčej ten z podání apoštolského půwod swůj má, jakož jsou i mnohé jiné wěci, kteréž nenalezáme w písmech apoštolů (w písmě sw.), aniž w usnesení sněmů církewních pozdnějších a o kterýchž přece wěříme, že jenom od nich (apoštolů) podány a nařízeny jsou, poněwadž je zachowáwají po wesskeré Církwi" (kn. II. k. 7). A opět: „Když Cyprian nás napomíná, abychom až ku pramenu samému, t. j. apoštolskému podání se wrátili a odtud až po naše časy pokročili, to zajisté nejlepssí jest a beze wssí pochybnosti tak činiti máme" (kn. V. kap. 26). Tyž sw. Cyprian z příkladu lotra onoho na kříži, kterýž pokřestěn nebyl a jemuž Pán Ježíš prawil: „Dnes jesstě se mnou budeš w ráji," z příkladu toho, prawím, dowozuje, že mučenictwí někdy křest swatý wynahražuje. Ať jsem o tom bez přestání rozjímal, nalezl jsem konečně, že nejenom smrt pro Christa Ježíše podstoupená, nýbrž i wíra a obrácení srdce křest sw. wynahražují, kdyby kdo, w

čas nouze, skutečně ho přijmouti nemohl (kn. IV. kap. 22). Wesstera Církew zachowáwá podání, že i dítky, ačkoliw nemohou srdcem wěřiti k sprawedlnosti a ústy wyznání činiti k spasení, pokřestěny býti mají. A který křesťan by se osmělil twrditi, že nadarmo křest sw. přijímají?" (Kn. IV. kap. 23.)

22. Dalssí činnost sw. Augustina proti Manichowcům. Spisy jeho proti základné episstole Manetowě a proti Faustowi.

Boj sw. Otce proti Donatistům nebyl osamělý; neb současně a to při wsselikých a mnohočetných prácech úřadu biskupského, usilowal o obrácení kacířů Manichowských. Pročež opětně zřetel swůj obrátil ke spisům sekty té a nejprwé sepsal pojednání „proti základné episstole Manetowě" (okolo r. 396). Co napsal hned z počátku spisu toho, jasně swědčí o mírnosti a srdečné laskawosti jeho. „Boha jediného, prawého a wssemohoucího, z něhož, skrze něj a w němž jsou wesskeré wěci, prosil jsem a prosím, by mně při wywracowání bludů nasssich uděliti ráčil mysli pokojné a mírné, bych wás mohl naprawiti, neb nikoliw nechci wás w záhubu přiwoditi. Oni nechať proti wám zuří, kteřiž newědí, jak pracně a obtížně prawda se nalézá, a jak nesnadno jestiť, bludu se uchrániti; kteřiž newědí, jak těžké jestiť, a že málo kdy se podaří, duchem čistým a zbožným blouznění smyslná přemáhati. Oni nechať proti wám zuří, kteřiž newědí, jak nesnadno jest, wyléčiti duchowné oko člowěka, by patřiti mohlo do slunka swého, nikoliw do slunka

toho, kteréž okem tělesným widěti jest, nýbrž do slunce toho, o kterémž prorok prawí: Wzešlo mně slunko sprawedlnosti (Mal. 4, 2). Jest to ono slunce, o kterémž ewangelium prawí: Bylo swětlo prawé, kteréž oswěcuje každého člowěka přicházejícího na tento swět (Jan 1, 9) Oni nechať proti wám zuří, kteříž newědí, jak mnohých slzí a powzdechů zapotřebí jest k tomu, aby člowěk jen dost maličko Boha poznal. Oni nechať proti wám zuří, kteříž stejně s wámi nepobloudili. Já wšak, kterýž dlouho a mnoho jsem bojowal, než jsem poznal prawdu, já nešťastný, kterýž jsem mnohé bídy zkusil, než jsem s pomocí Boží smyšlénky a bludy swé přemohl; já, kterýž, snaže se temnosti rozumu swého zapuditi, nejlaskawějšímu lékaři, wolajícímu a hledajícímu mne, tak pozdě teprw jsem se podrobil; já, jenž dlouhá léta jsem plakal, by mi dáno bylo, bych poznal a uwěřil w bytost onu nezměnitelnou a nepoškwrnitelnou, o kteréž hlásají nám písma sw.; já wšak, jenž jsem wšecky ty smyšlené bajky, které wás tak zajímají a poutají, s takou zwědawostí hledal, s pozorností poslouchal, s powážliwostí wěřil, s takou horliwostí wšudy hlásal a s twrdošijností zastáwal, já proti wám zuřiti nikterak nemohu, ať wás nyní tak snášeti musím, jakož mne tenkráte snášeli (lidé) a s takou trpěliwostí s wámi jednati, jakož činili tenkráte spolubratři moji nynější, když jsem u slepé zuřiwosti w učení waším bloudil" (kap. 1, 2).

Touže mírností dojímawou nadchnuto jest

celé dílo to, we kterémž wywracuje hlawné zásady Manichowců a nauku kat. o Bohu a dussi lidské, o diwou bytostech, dobré a zlé, o stwoření wůbec, a o bytosti a počátku zla dowozuje *).

O něco později, totiž okolo r. 400, wydal jiný spis: „Proti Faustowi, Manichowci, kněh 33.“ **) Byltě to tentýž Faustus, jimž Manichowci tak welice se wychloubali a o němž Augustinowi tenkráte, když jesstě k sektě jejich přináležel, slibowali, že wssechny jeho pochybnosti zřetelně objasní, což se wssak, jak jsme powěděli, nestalo.

Faustus ten před nedáwnem byl wydal spis weskrz čelící proti wíře kř. wůbec a proti nauce kat. Když se spis ten přátelům Aug. do rukou dostal, usilowně žádali sw. Otce, by bludy w něm obsažené wywrátil. Aug. přiwolil a sepsal dílo nadřečené, jak di: „We jménu a s pomocí Pána a Spasitele nasseho Ježisse Christa, aby každý, kdo je čísti bude,

*) O Církwi kat. a o úplné jistotě, kterouž nám podáwá, prawí sw. Otec mezi jiným takto: „Mnohé jsou wěci, kteréž mne w lůnu společné katolické Církwe slussně a spraweddlně zdržují. Zdržuje mne jednomyslnost lidí a národů, zdržuje autorita (wážnost) její, kteráž se diwy začala, naději jest zachowána, láskou se rozmohla, stářím jest potwrzena; zdržuje mne řádná biskupů jedněch po druhých až do dnessního dne posloupnost na stolici sw. Petra Apoštola, jemuž Pán Christus po z mrtwých wstání owce swé pásti přikázal; zdržuje mne konečně to jméno „katolická,“ kteréž nikoliw bez diwu mezi tolika sektami a kacířstwím sama ta Církew tak obdržela, že, ačkoli wssickni kacíři „katoliky“ slouti chtějí, wssak když se jich cizinec nějaký táže, kde by bylo to katolické shromáždění, žádný z nich se neosměluje na kostel aneb dům swůj ukázati“ (k. 4).

**) Dílo toto poslal Aug. r. 404 sw. Jeronymowi do Betléma.

poznal, že nic neprospěje ani sebe wětssí důwtipnost, ani řeč sebe wýmluwnějssí, jest-li Bůh sám nesprawuje kroky člowěka." We spisu tom obssirném uwádí Aug. wsselikě wýčitky, od Manicheů Církwi kat. činěné, a netoliko důkladně ale i welmi důmyslně je wywracuje. Nejprwé dowozuje, tak důstojně mluwí písmo star. Zákona o Bohu, wssemohoucnosti a wssewědoucnosti jeho, a jak weliká jest podle zjewení Božího důstojnost člowěka od Boha stwořeného. An Faustus sw. patriarchy ano i Mojžísse a proroky z nesslechetnosti winil, Aug. na proti mu dokazuje, že písmu wůbec nerozumí, a že místa ta we smyslu opáčném béře. Co do starého Zákona ukazuje, že Christus zákon Mojžíssůw w prawdě wyplnil, an ho totiž z části k dokonalosti přiwedl, z části wssak, že starý Zákon w Christu Ježíssi ukončen jest. Dále pojednáwá pak o proroctwích st. Zákona, o rozdílu a poměru st. Zákona k nowému Zákonu, z čehož uzawírá, že wesskerá proroctwí na Christu a Církwi kat. wyplněna jsou; pro kterou příčinu též kat. písmo st. Zákona u weliké wážnosti chowají katolíci jako písmo sw. n. Zákona, an w obojím wýroky a prawé zjewení Boží obsaženy jsou. Dále dowozuje proti Faustowi podle písma sw. a nauky Církwe kat., že Pán a Spasitel nás z Marie panny se naroditi a na kříži za nás umříti ráčil a tudíž že prawým člowěkem byl, čemuž Manichowci wždycky na nejwýš odporowali. Konečně mluwí o weliké a důstojné wážnosti Církwe kat., kteréž wssichni wolně se podrobiti mají.

Nechceme tuto čtenáře obtěžowati zbytečným opakowáním, an jsme již dříwe některé spisy téhož druhu byli uwodili, nýbrž wolíme raději značnější a důležitější místa z díla toho zde položiti.

Poněwadž Manichowci též učili, že se mají Bohu oběti přinášeti, sw. Otec nejprwé dowozuje, že Bohu samému jedině oběti se konati mají, a potom wypisuje, jaký jest rozdíl mezi obětmi pohanskými a židowskými, a jedinou prawou oběti Nowého Zákona:

„Prawou oběť," dí, „jakáž jenom Bohu jedinému a prawému přináleží a kterouž Christus Ježíš sám jedině oltář Boží wyplnil, prawou oběť, dím, také zlí duchowé požadowali, chtíce ji opowážliwě napodobňowati w obětích zwířecích. A proto také prawí apoštol, že co obětují pohané, zlým duchům obětují (I. Kor. 10, 20), a nikoliw Bohu (prawému). Apoštol Páně wšak nekárá je proto, že obětowali, nýbrž proto, že zlým duchům obětowali. Židé pak přinášejíce Bohu rozličným a mnohonásobným způsobem oběti zwířat (jakož se slušelo na wěc tak důležitou), slawili proroctwí oné budoucí welké oběti, kterouž Christus (na kříži) přinesl. Pročež křesťané nyní konají a slawí památku oběti oné již přinesené, přeswatým obětowáním a přijímáním těla a krwe Christowy. Wy pak (Manichowci) newíte, čehož zawrhowati jest při obětích pohanských, co chwáliti při obětích Židů, a co wěřiti a zachowáwati při oběti křesťanů. Neb wy obětujete marniwost swou jakoby byla něco swatého, nikoliw Bohu, nýbrž zlému duchu, kterýž wás swedl" (kn. 20, kap. 18).

A tělo a krew oběti této před příchodem Christa Ježíše přislíbena jsou skrze oběti obrazu (t. j. oběti St. Zákona byly nástinem a obrazem

oběti Now. Zákona, oběti těla a krwe Christowy) při umučení pak Christowu w prawdě a w skutku obětowáno jest tělo a krew jeho, a po na nebe wstoupení Christa Jež. koná se oběť ta we swátosti památky. A proto taký jest rozdíl mezi obětmi pohanů a židů, jaký jest mezi bludným napodobňowáním a mezi prorockým předobrazowáním. Neb jakož čistotu křesťanských panen proto zawrhowat nesluší, poněwadž bylyť též Westalky panenské, tak i nesluší zawrhowati oběti otcůw našich, proto že i pohané měli oběti swé. Nebo jakož jest welký rozdíl mezi panenstwím a panenstwím (záležejícím w tom, komu se panenstwí to zaslibuje a wěnuje), taktéž jest welký rozdíl mezi obětmi pohanů a Židů. Pohanské totiž oběti přinášseny býwají zlým duchům hrdým, oběti pak Židů přinášseny jsou Bohu jedinému a prawému k tomu konci, by se mu obětowal obraz slibující prawdiwost oběti (oběti ony byly obrazem budoucí prawdiwé oběti), jemuž obětowati se měla prawda sama wydaná w utrpení těla a krwe Christowy" (kn. 21, kap. 20).

O Církwi kat. a o poměru jejím k sektě Manichowců píše následowně: „Jakým to přepychem osměluje se sbor Manichowců nazýwati sebe čistou newěstou Páně?! O prawá ty newěsto chotě prawého, tebe chci oslowiti já, pokud stačí síly mé, syn a služebník twůj, k tomu ustanowený, bych posluhowal spolubratřím swojim. Blud ten Manichowský mne ondy z lůna twého wypudil, až jsem zkusil, pak jsem teprw opustil, čeho jsem zkušiti neměl. Wšak ale nebezpečenstwí má Tobě ať prospíwají, jakož nynější wolnost má Tobě we službu podrobena jest. Nebo kdyby prawý a prawdiwý chot twůj, z jehož boku Ty učiněna jsi, w prawé krwi swé odpuštění hříchůw mi nebyl udělil, byl bych utonul w propasti bludu. Nedejž sebe oklamati klamiwou podobou prawdy, neboť prawdu ty samojediná máš, a chowáš ji w mléku swém a w chlebě swém. Co do synů swých welkých owssem jistá jsi; já wšak chci mluwiti k maličkým twým, bratřím, synům a pánům mojim, kteréž pečliwými křídly swými zahřliwáš,

aneb co milé dítky mlékem kojíš, bez poſſkwrny plodná ty matko panenská! Těm tedy mluwím, dítkám twým útlým, by se nedaly swésti, nýbrž aby zatratily wſſe, jestli-že by jim kdo co jiného kázal, mimo to, což přijaly od Tebe, aby neopouſſtěly prawého Christa, w němž to skryti jsou wſſickni pokladowé moudrosti a umění (Kol. 2, 3). Neb ty jsi „list Apoſſtolů" psaný nikoliw na deskách kamenných, nýbrž na deskách srdce masitých (srdce žiwého). Prorok totiž předpowěděl: Odejmu srdce kamenné z těla jejich, a dám jim srdce masité. Obojí pak toto, srdce kamenné a srdce masité nebéřeme we smyslu tělesném, alebrž w tom, že u přirownání kamene, kterýž necítí, maso t. j. tělo cítí; a skrze necitliwost kamene že znamená se srdce nerozumějící, a citelností masa znamená se srdce rozumějící. Pročež také ony dwě desky kamenné *) poznáwáš nikoliw srdcem kamenným (jakož Židé tenkráte), nýbrž poznáwáš w nich skálu onu, samého chotě swého, o kterémž apoſſtol Petr prawí, že jest kámen žiwý, od lidí sice zawržený, od Boha ale wywolený a poctěný (I. Petr. 2, 4). Těmto (Manichowcům) stal se kamenem urážky a skalou pohorſſení, Tobě wſſak kámen, kterýž zawrhli stawitelé, učiněn jest w hlawu uhelnou (t. j. hlawný kámen weſſkerého stawení Církwe). Desky tyto psány jsou duchem Božím, a prstem Božím wymítal chot twůj dábelstwí; a prstem Božím i ty wymítej učení swůdců těch lžiwých. Dne padesátého po welké noci dány jsou desky ty (desatero přikázaní), a padesatého dne po umučení chotě twého, dán jest prst Boží, Duch sw., přislíbený Utěſſitel (kteréhož dne totiž Církew kat. wzala počátek swůj)" (kn. 15, k. 3, 4).

Nejhlawnějſſí důwod, jakýmž Manichowci bojowati si oblíbili, w tom záležel, že, kdykoliw katolíci na písma sw. se odwolávali, namítali, že písma zfalſſowána jsou. Aug. odpowídá jim takto: „Je-li tomu tak, jak namítáte, zajisté zničena by byla wſſecka wážnost písma sw. Wſſak ale jinak wěc se má, jest-li kdo knihu něja-

*) Toto prawí sw. Otec proti Manichowcům, kteříž přikázaní Star. Zákona zawrhowali.

kou za prawou přijmouti zhola nechce (jakož ku př. Židé činí co do Now. Zákona aneb pohané co do wssech kněh písma sw.); a zcela jinak wěc se má, kdyby kdo chtěl říci: Muž ten wsse prawdiwé sice napsal a list ten pochází od něho; w listu tom wssak některé wěci jsou od něho psané, jiné ale nejsou. Neb tu se ti řekne: Dokaž, co prawíš. A w případu takém již neodwoláwej se ku rukopisům prawdiwějssím (t. j. neporussenym), aneb ku mnozssím neb starssím aneb ku překladům, nýbrž powěz určitě: Odtud dowozuji, co on psal, a čeho nepsal, a to jest pro mne, ono pak proti mne! Ty jsi tedy prawidlem prawdy? A co proti tobě jest, snad prawdiwé není? Jak pak kdyby ti někdo odwětil: Práwě co pro tebe jest, neprawdiwé jest, a což proti tobě jest, prawé jest. Co míníš? Snad wezmeš jiný rukopis, z kterého mu budeš čísti, abys ho o prawdiwosti úsudku swého přeswědčil, Jak pak ale (tak-li učiníš), když ti onen odwětí: Celá kniha ta zfalssowána jest. Co učiníš? Kam se obrátíš? Kde wezmeš swědka, by ti půwod knihy té, tebou uwedené, stáří její a řadu posloupnosti dokázal? Byť bys se i na nejwýsse přičinil, ničeho nedokážeš; z toho tedy poznej, jak weliká jestiť wážnost Církwe kat., kteráž, počínajíc od samých přepewných sídel apoštolů až do dnessního dne řadou nastupujících po sobě biskupů a tolika národůw ujjednocením se upewňuje" (kn. 11, k. 2).

Na jiném místě, o témže předmětu jakši s úsměchem prawí: „Tážete-li se nás: odkud pak wíte, že listy ty jsou skutečně listy apoštolů? zkrátka wám odpowíme: Odtud my to wíme, odkudž wy wíte, že spisy wasse jsou spisy Manetowy. Co učiníte, kdyby wám kdo řekl: Kdo wí, zda-li skutečně to jsou spisy Manetowy? Zajisté byste se jemu wysmáli! A hle, tím wětssím práwem my bychom se mohli smáti wám, ba musíme litowati nesmyslnosti wassí nerozumné, ana pochybowati chce o wážnosti tak utwrzené, kteráž základ swůj má od časů apoštolů až do dnessního dne w jisté posloupnosti biskupů a jí se za-

chowáwá" (kn. 32, k. 21). „Nesstastní wy nepřátelé dusse swé, která písma budou kdy míti nějakou wáhu a wážnost, ne-li ewangelická, ne-li apostolská? O které knize bude jisto, či by byla, jestliže to nejisto o písmech, kteráž Církew Apostolům připisuje a o nichž wěří, že byla od samých apostolů rozssířena a s tak welikou předností rozhlassowána?!" (kn. 33, kap. 6.)

„Kdo by nám namítal, že Maria nebyla w pokrewném přátelstwí s Dawidem, dowod nám toho, wssak ale nikoliw z jakýchkolwěk písem, nýbrž z církewných, kanonických! Jiná nemají u nás nižádné wáhy aneb wážnosti. Neb tak jsou písma (kanonická), kteráž přijala a zachowáwá po wesskerém swětě rozssířená Církew, kterážto i jimi byla předpowědína, a jakož byla slíbena, takž jest i založena" (kn. 23, kap. 9). Ku konci díla swého důrazně napomíná Manichowce ku nawrácení se do Církwe kat.: „Radím wám, chcete-li wážnosti písma sw. přednost dáti před jakoukoli jinou, radím wám, byste se podrobili wážnosti té, kteráž od času Pána a Spasitele nasseho Ježisse Christa počínajíc, potom úřadowáním sw apostolů, potom pak posloupností jistou biskupů, nástupcůw to sw. apostolů, až po nasse doby po wesskerém swětě zachowána, odporučena a oslawena se uchowala. Neb skrze ni poznáte, že temnosti písma St. Zák. w patrném swětle se projewují, a že co w St. Zákoně přislíbeno jest bylo, nyní se wyplňuje. Kdybyste se wssak jedině rozumem sprawowati chtěli, pomnětež nejprwé, kdož jste a jak málo dostatečni jste, pochopiti bytost dusse swé wlastné, o bytosti pak Boží nechci ani mluwiti; an se tuto nejedná o marniwou lehkowěrnost, nýbrž o poznání jisté, kterýmž wy tak welice se wychloubáte řkouce, že zcela najisto poznáwáte aneb poznati chcete. A jest-li toho nedokážete (a pokudž lidé jste, zajisté také nikdy nedokážete), přijmětež aspoň tu prawdu, kteráž každému člowěku od přirození wssstipena jest, prawdu, že bytost a podstata Boží zcela neproměnitelna jestiť a neporussitelna; aneb raději wěřtež, a přestanete již býti Manichowci, by se z wás jednou státi mohli katolíci" (kn. 33, k. 9).

23. Dalssí spisowé sw. Augustina we prospěch katolíků sepsaní. Třináctero kněh Wyznání jeho.

Jakož jsme až posawáde poznali, jak sw. Augustin s nepostihlou horliwostí wyhledáwal owečky ztracené, chtěje uwésti je do prawého owčince Christowa, taktéž dále pozorujmež horoucí lásku jeho, jakouž wěnowal bratřím swým w Církwi kat. nejenom co Otec a duchowní wůdce swěřeného sobě stáda, nýbrž i co Učitel slawný, kterýž spisy swými usiluje ssířiti a utwrzowati mezi katoliky králowstwí Boží.

Důstojný kmet Simplicianus, kterýž Augustinowi w posledním boji otcowskou láskou přispěl a k náwratu jeho do Církwe kat. spasitelně mu dopomohl, wždy a po wssechen čas měl ho co milého syna na laskawé paměti. Chwalná powěst o činnosti Augustinowě, obzlásstě pak o spisech jeho psaných na obranu nauky kat., w Italii též co denně se ssířila, a tudyž i důstojnému kmetu známa byla, kterýž z toho welké útěchy pocitowal.

Na začátku roku (4 dubna) 397 zemřel sw. biskup Ambrož, a Simplicianus jednomyslně zwolen jest za nástupce jeho. Chtěje pak Augustinowi oswědčiti přichylnou lásku swou, jakož i slussnou chwálou uznati činnost jeho spisowatelskou, napsal mu krásný list, we kterémž i některé otázky wyňaté z episstoly sw. Pawla k Římanům, a sice o přikázaních St. Zák., o dobrých skutcích a o milosti Boží, ja-

kož i jiné dotýkající se některých míst z kněh králowských, na něho učinil, žádaje, by obssírně o nich pojednal Podobá se, že tehdy obzlásstě otázka „o milosti Boží" w Miláně předmětem snad i rozepře byla, a že tudyž Simplicianowi mnoho na tom záleželo, poznati úsudek Augustinůw. Jakož list biskupa Milánského nám zřejmým jestiť důkazem, že již tenkráte wěhlasná učenost sw Aug. we swětě kat. welkého dosáhla uznání, tak též i odpowěd Aug. jest wzorem prawé křesťanské pokory a skromnosti. „Náležité již jsem dosáhl odměny," tak pisse, „ctihodný Otče, že spisy moje čísti jsi ráčil. Bůh, jemuž podrobena jestiť dusse má, udělil mi milosti té a potěssil mne tím welice; neboť při prácech takých (spisowatelských) nejwětssí obezřetnosti zapotřebí jest, aby buď z nepozornosti aneb z newědomosti na poli prawdy, a byť i sebe rownějssí bylo, nepobloudil. A když tobě se líbí, co jsem napsal, wím již, komu se líbí, an wím, kdo w Tobě přebýwá; onen totiž dárce wsselikých darů duchowných, kterýž utwrdí úsudkem swým poslussnost mou. A cokoliw we spisech mých tobě se zalíbilo, o tom Bůh řekl: Staň se a stalo se; a cokoliw za dobré jsi uznal, o tom platí: Bůh widěl, že dobré jest" (list 37). Odpowěd na otázky činěné wydal we spisu nadepsaném: O rozličných otázkách k Simplicianowi, 2 knihy (ku konci r. 397)*), we kterémž ob-

*) Za téhož času spisowal již sw. Otec „Wyznání swá a welká díla o nauce kř. a o nejsw. Trojici." Současně wy-

zlásstě o milosti Boží s důmyslnou bystrosti pojednáwá.

Nejprwé wyssetřuje, z jakého úmyslu sw. Pawel episstolu k Římanům sepsal, a jaký jest hlawní obsah její. O tom prawí takto:

„Chtěl zajisté apossitol ukázati, že nemá žádný se chlubiti záslubami skutků swých, jakož to činili židé, kteříž zachowáwajíce přikázaní St. Zák., domníwali se, že práwě proto milost ewangelickou, co zaslouženou mzdu za skutky swé přijmouti musejí, poněwadž přikázaní zákona ostříhali, a pročež také chtěli, aby pohané do Církwe se nepřijímali, leč by prwé židami se stali a obrezáni byli. Odtud wzniklá rozepře we skutcích apossitolských rozřessena jest slowy sw. Petra, řkoucího, že se nemá wzkládati jho také na hrdla jejich. Neb tito (křesťané ze židů obrácení) nemohli pochopiti, že milost ewangelická, práwě proto že milost jest, za skutky se neuděluje, (an milost jest dar, kterýž se nám bez záslub nassich uděluje) jinak by milost již nebyla milostí. A totéž apossitol na mnoha jiných místech dowozuje, an milost wěření klade před skutky (dobrými), nikoliw jakoby skutky (dobré) zničiti chtěl a za neplatné prohlásiti, nýbrž aby ukázal, že skutky (dobré) nikoliw nepředcházejí milost, nýbrž že následují ji; a aby žádný se nedomníwal, že proto milost obdržel, poněwadž skutky ty konal, ale že dobré konati nemůže, leč že byl skrze wíru milost obdržel. Počíná pak člowěk přijímati milost, když začíná Bohu wěřiti, buď wniterním aneb zewniterním napomenutím pohnut jsa ku wěření" (quæst. II. n. 2).

„Toho tedy, kterýž powoláwá (totiž Boha), jest milost, a ten, kdo ji přijímá, napotom koná skutky dobré, ne wssak jakoby skutky ty milost byly zplodily, nýbrž že milostí tou zplozeny jsou. Neb jako oheň nikoliw

---

dal spis proti jakémusi Hilarowi, který byl tupil obyčej w Církwi Karth. zawedený, při oběti msse sw. žalmy zpíwati. Spis ten wssak, nadepsaný „o žalmích, kteří se při olkáři zpíwají," není nám dochowán.

proto nezahříwá, aby hořel, nýbrž zahříwá, poněwadž hoří, a jako nikoliw proto se netočí kolo dobře, aby kulatým bylo, nýbrž proto se točí, poněwadž kulaté jest: tak i žádný proto dobré nečiní, aby přijal milost, nýbrž proto, poněwadž již byl obdržel ji. Neb kdož může sprawedliwě žiw býti, osprawedlněn nebyw? jak swatě žíti, nebyw poswěcen? a kdo wůbec žíti, nebyw oživen? Milost pak osprawedlňuje, by osprawedlněný žíti mohl sprawedliwě. První tedy jest milost, potom pak následují skutky dobré" (quæst. II. n. 3).

„Nyní pak nastáwá otázka, zdali též wíru mezi dary milosti Boží připočítati dlužno jest? Apoštol prawí: Když se byli ještě nenarodili (Jakob a Ésau), ani co dobrého neb zlého učinili, ne ze skutků, ale z milosti toho, kterýž powoláwá (Boha), řečeno jest jí (Sáře): že wětší sloužiti bude malému" (Řím. 9, 11, 12), Pozorujmež tuto, když řekl: ne ze skutků, že potom nikoliw neprawí z wíry řečeno jest jí, že wětší sloužiti bude menšímu, nýbrž prawí: z milosti toho, kterýž powoláwá! Neboť žádný newěří, kdož powolán není. Milosrdný Bůh pak powoláwá, nikoliw jakoby si to kdo zásluhami (zásluhami, kterýchž wěřící již křesťan sobě wydobýwati může) wíry zasloužil, an zásluhy wíry následují powolání ono, a nikoliw nepředcházejí ho. Neb psáno jest: Kterak uwěří w toho, o němž neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? (Řím. 10, 14.) Kdyby tedy nepředcházela milosrdnost Boží powoláwající, nemohl by žádný wěřiti, aby potom začal osprawedlněn býti a přijal mocnost činiti dobře. Tedy přede wšelikou zásluhou jest milost. Neboť Christus Ježíš pro hříšníky zemřel jest . . . A pročež také napomíná apoštol, aby se žádný newychloubal skutky swými dobrými, skutky milosrdenstwí, jakoby jimi Boha (t. j. milost B.) sobě byl zasloužil, an to, že kdo milosrdným byl, má od toho, kterýž milosrdenstwí prokazuje, nad kým se slituje (Řím. 9, 15), t. j. od Boha. Kdyby pak kdo se domníwal, že wěřením milosti Boží si zasloužil, wěz, že ten mu udělil (milost) wěření, kte-

rýž smilowaw se wdechnul mu wíru, a že se nad ním smilowal, an newěřícího k wíře powolal" (quæst. II. T. 9).

W předesslém častěji jsme již připomenuli, s jakou to úsilownou péčí sw. Otec opatřowal swěřené sobě stádo, s jakou to horliwosti konal powinnosti úřadu swého biskupského, jak slowem a skutkem napomínal k utíkání zlého a přidržení se dobrého. Nyní nám podati jest nowý důkaz pastýřské lásky jeho, kteráž wssem wssecko učiněna jest, by wssecky Christu získala a proto w neunawné horliwosti swé wssech prostředků k cíli tomu wedoucích užila. Míníme totiž dlouhou řadu spisů, kteréž sepsal we prospěch duchowního wzdělání katolíků, k utwrzení jich we wíře a ochránění před bludy kacířskými.

K tomu konci wydal okolo roku 396 „knihu jednu o zdrželiwosti," z kteréž nejhlawnější články tuto klademe.

„Zdrželiwost jest zlásstní dar milosti Boží, an psáno jest w knize Moudrosti (8, 21), že nemůže žádný jinak býti zdrželiwým, leč by mu Bůh to dal. A Pán a Spasitel náš Ježíš Christus mluwě o wětssí a důstojnější zdrželiwosti, kteráž swazku manželského se wzdala (w panictwí se oddala pro králowstwí nebeské), dí: Ne wssichni chápají toho slowa, ale kterým dáno jest (Mt. 19, 11). Poněwadž ale též nemožno jest zachowati zdrželiwost manželskou, jest li se člowěk nezdržuje cizoložstwa, aposstol Pawel obojí tu zdrželiwost, manželskou a panickou, nazýwá darem milosti Boží řka: Chtěl bych, abyste wy wssichni byli jako já (panicowé, nežení), ale jedenkaždý má od Boha wlastní dar, jeden tak a jiný jinak (1. Kor. 7, 7). Aby se wssak nezdálo, že jen zdrželiwost nižssích pochotí tělesných od

Boha wyprossowati máme, prawí se w žalmu: Polož Hospodine stráž ústům mým a dwéře zdrželiwosti wůkol rtům mým. Zdrželiwost ta taktéž dar jest milosti Boží. Neb není na tom dosti, ústy zdrželiwým býti, aby nemluwil něco neslussného aneb zlého, an uwnitř jsou ústa srdce, a těmto poroučel Bůh položiti stráž a dwéře zdrželiwosti. Neb mnohé wěci ústy těla newyslowujeme, a předce srdcem je křičíme; naopak ale žádné slowo newychází z úst našich, kteréž by nebylo prwé býwalo w srdci nassem. A což z úst newychází, zewnitř slyšeti owssem nelze; což wssak z wnitra wychází zlého, byť i jazykem nehýbalo, přec duši posskwrňuje. Obzlásstě tedy wniterná ústa ta mínil žalmista, když prawí: Polož stráž ústům mým, an hned dokládá: a nenachyluj srdce mého k slowům zlosti (ž. 140, 4). A což jest nachýlení srdce, než přiwolení? Kdo wniterným myssléнkám swým nikterak nepřiwolil, o tom zajisté díme, že nemluwil. Kdyby ale přiwolil, již srdcem mluwil, ačkoliw ústa mlčely, a byť by i rukou neb jiným údem se nebyl přičinil, stal se přece již winníkem přikázaní Božích. Neboť prawdiwě psáno jest: Začátek wssellikého skutku slowo jest. Mnohé wěci sice konají lidé ústy zawřenými a mlčky; wssak ničehož nekonají tělem, čehož by prwé nebyli wyslowili srdcem. A proto také mnozí jsou hříchowé wniterní, nezjewující se we skutcích zewniterných; neníť wssak hříchu zewniterného, kterýž by nebyl possel ze slowa wniterného, a ten zajisté jest zdrželiwým, a ten wyštříhá se obojích, kdož položí dwéře zdrželiwosti wůkol rtům swým wniterným (kap. I). A proto také Pán Ježíš sám přikazuje dí: Wyčisťtež prwé, což wnitř jest, a bude čisté i to, co zewnitř jest" (Mt. 23, 26).

„Zdrželiwost tedy přemáhá i proti žádosti zlé, a tím práwě také touží a snaží se o dobré a nesmrtelné, a zawrhuje zlé, s nímžto w smrtelnosti té (žiwotě smrtelném) ustawičně bojowati jest, jak dí apoštol: Wím zajisté, že we mně, t. j. w těle mém, nepřebýwá dobré, nebo chtění se mne přidržel, ale činění dobrého nenalezám (Řím 7, 18) A boj

taký zkusili zajisté ti, kdož statečně o cnosti usilují a hříssné neprawosti přemáhají. Wssak ale nezwítězí nade zlem žádosti, leč jedině dobro zdrželiwosti Také wojíny hlas apoštolůw, co zwučná trouba, k boji mužnému rozněcuje slowy těmi: Nepanujž tedy wíce hříchu w těle wassem smrtelném, tak že byste poslouchali žádostí jeho, aniž také wydáwejte oudů swých hříchu za nástroj neprawosti, ale oddáwejte se Bohu a oudy swé wydáwejte za nástroj sprawedlnosti Božj (Řím. 6, 12, 13). Taktéž když napomíná tentýž apoštol, abychom podle těla žiwi nebyli, nýbrž duchem skutky těla mrtwili, abychom žiwi byli, zajisté jest to opět trouba zwučná, ukazující nám boj, kterýž podstoupiti jest, a rozněcující nás, abychom statečně bojowali a mrtwili nepřátely nasse, abychom od nich usmrceni nebyli. A kteříž jsou ti nepřátelé sám zjewně prawí: Ti práwě, kterýchž mrtwiti máme, ti jsou to, skutkowé těla. Neboť takto dí: „Pakli duchem skutky těla mrtwiti budete, žiwi budete" (Řím. 8, 13). A abychom wěděli, kteříž to jsou skutkowé těla, opět dí: Zjewní pak skutkowé těla jsou: Cizoložstwo, smilstwo, nečistota, chlipnost, modloslužebnost, čarowání, nepřátelstwí, swárowé, nenáwisti, zlobiwosti, wády, různice, roty, záwisti, wraždy, opilstwí, nestřídmá hodowání, a jiné těm podobné wěci: o kterýchž wám předpowídám, jakož jsem již jednou předpowěděl: že kdož takowé wěci činí, králowstwí Božího nedojdou" (Gal. 5, 19, 20, 21).

„Wůbec tedy a wesměs zdrželiwost nám potřebna jest, bychom se wystříhali zlého. Ta pak zdrželiwost, kteráž od Boha jest, chce wsseliké zlo dobrým přemáhati. Neb ona nejenom že krotí žádosti těla, alebrž i žádosti dusse; an nejenom žádosti těla, jako ku př. smilstwo a obžerstwí hříssné jsou, alebrž také žádosti duchowé, jako nepřátelstwí, různice, řewniwost a jízliwost. A obojích žádostí těch, jak těla tak i dusse, člowěku jest přemáhati a krotiti, by dosáhl spasení swého" (kap. 13). —

„Abychom pak stále zdrželiwi byli, nespoléhejmež

na wlastni síly swé; neboť psáno jest: Zlořečený člowěk, který doufá w člowěka" (Jer. 17, 5). A kdo jest ten, nežli člowěk sám (kap. 4, 10)? Nechtějž tedy w sebe sama spoléhati, by hřích w tobě nepanowal; alebrž spoléhej w toho, o kterémž prawí sw. žalmista: Kroky mé sprawuj podle řeči swé, ať nepanuje nade mnou žádná neprawost (žalm 118, 133). A když apoštol dí: Hřích nebude panowati nad wámi (Řím. 6. 14), chtěl též zameziti, aby žádný se newychloubal a sobě samému to nepřiwlastňowal, a pročež hned doložil: Neb nejste pod zákonem, ale pod milostí! Milost Božj tedy působí, by hřích nepanowal nad tebou. Nespolehejž tedy na sebe samého, by hřích tebe tím wíce nepanowal. A když slyšíme slowa apoštola: „pakli duchem skutky těla mrtwiti budete, žiwi budete," nepřičítejmež dobro tak weliké duchu našemu, jakoby sám ze sebe to činiti mohl. Neboť apoštol hned na ta slowa doložil: Kteřížkoli duchem Božím wedeni býwají, tiť jsou synowé Boží, t. j. abychom duchem našim skutky těla mrtwiti mohli, k tomu nás wede Duch Boží, kterýž uděluje zdrželiwosti, bychom skrze ni krotili, přemáhali a přemohli zlé žádosti" (kap. V., 12).

Jemu pak, kterýž uděluje zdrželiwosti, wzdáwejmež čest a chwálu. Ano, buďto zde w žiwotě wezdejším, kdež nám ustawičný boj s hříšností naší trwá, aneb w žiwotě budoucím, kdež wšeliklých nepřátel prosti budeme, wždy pamatujmež na to, aby, kdo se chlubí, w Pánu se chlubil (1. Kor. 1, 31) (kn. 14, n. 32). —

Podobného obsahu jest dílo jiné, kteréž též sepsal okolo r. 396 a nadepsal: „O boji křesťanském kniha jedna" *). We spisu tom podáwá prawidla žiwota křesťanského a

*) Kassiodorus lib. de instit. div. lit. c. 16 o knize té prawí: „Wám obzlásťě knihy té zapotřebí, kteřiž opustiwšse swět w boji křesť. cwičiti se chcete."

wypisuje, jak ducha zlého přemoci máme. Přemůžeme ho, jest-li žádosti zlé přemáháme, a tělo swé podrobujeme duchu, ducha pak Bohu. Nedostatečnosti a slabosti naši Bůh přispěl skrze wiru, a wyléčil je skrze Ježíše Christa. Proto také rozjímá o jednotliwých článcích snesení apostolského, a wystříhá před bludy kacířskými. Di pak takto:

„Koruna witězstwí přislíbena tomu toliko, kterýž bojuje Písma sw. wssudy nám přislibují korunu tu, když zwítězíme. Tak k. př. prawí apostol Pawel: „Dobrý boj jsem bojowal, běh jsem dokonal wíru jsem zachowal; na posledy tedy složena jest mi koruna sprawedlnosti" (2. Tim. 4, 7). Musímek tedy poznati, kdo jest nepřítel ten, kteréhož, když přemůžeme, korunowáni budeme. Ten jest nepřítel onen, kteréhož Pán náš sám prwé přemohl, abychom i my, w něm zůstáwajíce, zwítěziti mohli. Neb jednorozený Syn Boha, skrze něhož wssecky wěci učiněny jsou, panuje zajisté nade wsselikým stwořením, kteréž nezhřessilo, tím wíce tedy panuje nade wsselikým stwořením, kteréž zhřessilo! Když mu tedy podřízeni jsou wssickni andělé sw., tím wíce jsou mu i podrobeni andělé hřissní, kterýchžto kníže ďábel jest. A poněwadž ďábel byl oklamal pokolení nasse, ráčil jednorozený Syn Boží člowěčenstwí na se wzíti, aby skrze ně (t. j. člowěčenstwím swým) ďábla přemohl a aby nám též podrobil toho, kterýž jemu wždy podroben byl. A w tento smysl také prawí On sám: Kníže tohoto swěta wen wywržen jest (t. j. nyní odjata jest ďáblu wsseliká moc na swětě) (J. 12, 31). Kníže tohoto swěta wen wywrženo jest, t. j. wywrženo jest ze srdcí těch, kteříž přidržují se slowa Božího a nemilují swěta tohoto, jehož knížetem ďábel jest, poněwadž statky časné w tomto swětě obsažené panují nad těmi, kteříž milují je; nikoliw jakoby ďábel skutečně byl pánem tohoto swěta, nýbrž že jest knížetem wssech zlých žádostí po wěcech pomijitelných a tudyž že jemu

poddáni jsou wssickni, kteříž Boha wěčného zanedbáwají a milují wěci swěta toho nestálé a pomijitelné. Neb jak apostol dí: Kořen zajisté wssého zlého jest žádostiwost (1. Tim. 6, 10). A skrze tuto žádostiwost panuje ďábel w člowěku a jímá srdce jeho w moc swou. A tací jsou wssichni, kteříž milují swět tento. Tenkráte wssak wen wywržen jest ďábel, když člowěk z celého srdce swěta toho se odtekl. A tehdy odříká se člowěk ďábla, knížete tohoto swěta, odříká-li se neprawosti a pýchy a andělů jeho" (kap. I.).

„Mnozí wssak se dotazují: Jak můžeme zwítěziti nad ďáblem, když ho newidíme? Těm odpowím, že máme učitele, kterýž nám ukázati ráčil, jak přemoci nepřátely, a byť i newiditelné. Neb o něm prawí Apostol: Obloupiw knížetstwa a mocnosti wedl je směle na odiw, zjewně stawiw nad nimi wítězstwí skrze sebe samého (Kol. 2, 15). Tam tedy přemoženy býwají mocnosti nepřátelské newiditelné, kde se přemáhají zlé žádosti též newiditelné; a proto tedy, poněwadž w sobě samých přemáháme žádosti wěcí časných, zapotřebí též jest, abychom w sobě samých přemohli i toho, kterýž práwě skrze žádosti také panuje w člowěku. Když řečeno jest ďáblowi: Zemi jísti budeš, též také řečeno bylo jest hříssníkowi (Adamowi): Prach jsi a w prach se nawrátíš (Gen. 3, 14. 19). Dán jest tedy byl člowěk hříssník ďáblowi w pokrm! Nechtějmež tedy býti zemí, nechceme-li, aby ďábel jedl nás! Neb jakož to, co požíwáme w tělo nasse se proměňuje, tak též skutky zlými, neprawostí, pýchou a bezbožností stáwá se člowěk tímtéž, což ďábel jest, t. j. stáwá se podobným jemu, a poddaným jemu, jakož tělo nasse duši poddáno jest. A tak se rozuměti má, co jsem prawil: warujmež se, aby ďábel nejedl nás" (c. II.).

„Jak ale bojowati máme proti nepřátelům nassim newiditelným, tomu nás wyučuje apostol Páně řka: Já pak bojuji tak, ne jakoby powětří rozrážeje, (t. j. na prázdno do wětru máchaje) ale tresci tělo swé a w službu podrobuji je, abych snad, an jiným kážu, sám nebyl za-

wržen (1. Kor. 9, 26, 27). A opět: Následowníci moji buďte, jako i já Christůw (1. Kor. 11, 1). Nyní již patrně poznáwáme, že apoštol sám sebe přemohl a zwítězil nade knížetem toho swěta, jakož o Pánu Ježíši prawí, jehož následowníkem se nazýwá. Následujmež tedy sw. Pawla, jakož nás k tomu napomíná, a trestejmež tělo swé a w službu podrobujmež je, abychom zwítězili nade swětem" (c. VI.) — Jak ale podrobujeme tělo swé we službu? Podrobmež sebe samých nejprwé Bohu, wolí dobrou a láskou upřímnou. Neb wšeliké stwoření chtěj neb nechtěj Bohu jedinému, Pánu swému, podrobeno jest. Nás pak napomíná Pán a Bůh nás, abychom Jemu celou wolí sloužili. Sprawedliwý rád a wolně slouží, nesprawedliwý wšak, jakoby okowy zpoután, taktéž slouží. Wšickni ale prozřetelnosti Boží slouží; jedni co synowé, činíce, což dobré jest; jiní ale spoutáni jsme, jsouce jako otroci, na nichž též se stane, což sprawedliwo jest (c. VII.). Wšak ale máme se rmoutiti, že w žiwotě wezdejším sprawedliwí mnoho zlého a trpkého snášeti musejí? O nikoliw! Tito zajisté nic zlého již nesnášejí, kteříž s apoštolem Pawlem wolati mohou: My se chlubíme souženími, wědouce, že soužení trpěliwost působí, a trpěliwost zkušení, zkušení pak naději a naděje nezahanbuje, neboť láska Boží rozlita jest w srdcích našich skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám (Řím. 5, 3, 5). Když tedy w žiwotě tomto, kdež tak mnoho trpkého snášeti jest, sprawedliwí w lásce Boží z utrpení radowati se mohou, což teprw říci máme o žiwotě onom nám přislíbeném, kdež nic zlého wíce snášeti a trpěti nebudeme? Zlí wšak lidé a bezbožní tak se mají k sobě, že jeden druhému škodí, a wšickni wespolek sobě škody dělají. Neb oni touží po tom, což jen záhubně se miluje (t. j. co člowěka nešťastného činí, miluje-li to) a což se jim snadně odejmouti může; a to práwě ji odjímají, když wespolek se pronásledují. A proto také zarmouceni býwají, když pozbyli wěcí těch časných, kteréž milují; ti pak, kteříž je wzali jim, radují se. Radost wšak ale taká jestiť prawá slepota a bída největší, an duši tím

wíce zaplétá a k mukám tím wětssím přiwodí. Neboť zajisté raduje se i ryba, kteráž newidíc udice lákadlo požírá; wssak ale když ji rybář chytne a wen wytáhne, jaká to nyní bolest, a po krátké radosti tě následuje smrt. A tak též se mají wssickni, kteříž blaženost swou zakládají na statcích pozemských; chyceni jsou totiž na udici, a s ní potulují se po swětě; wssak ale přijde čas, kde poznají, jaká muka hltawosti a žrawosti swou pohltnuli. A tak tedy zlí dobrým sskoditi nikterak nemohou; an berou jim to, čehož onino (dobří) nikdy nemilowali; a což dobří milují a na čemž blaženost swou zakládají, toho jim žádný a nikdy odejmouti nemůže. Taktéž podobně nemoc těla přebídně souží a trápí dusse zlé, dusse ale dobré mocně zkoussí a očisťuje. A tak se tedy sláwá, že, jako člowěk zlý, tak i duch zlý (ďábel) prozřetelnosti Božj slouží, ačkoliw newědí, co dobrého Bůh skrze ně působí. Wssak ale duchowé tito, kteříž mají rozum a wůli a mohou sskoditi, we wssem podrobeni jsou zákonům prozřetelnosti Božj, tak že žádný nic nesprawedliwého od nich nesnássí (c. VII. n. 8).

Podrobmež tedy dussi swou Bohu, chceme-li tělo swé we službu podrobiti a nade ďáblem zwítěziti. A tudíž wíra jest prwní, kteráž dussi nassi Bohu podrobuje, potom následuje přikázaní Božj, jichžto zachowáwáním náděje nasse utwrzuje se a láska mocně se pěstuje, tak že i w jasném swětle widěti počínáme to, co jsme prwé jen wěřili. Neb jakož poznání a činění člowěka blaženým činí, taktéž co do poznání, warujmež se bludu, a co do činění, neprawosti. Každý wssak bloudí, a welmi bloudí, kdož se domníwá, že možno mu poznati prawdu, pokud neprávě žije. Neprawosti wssak jest, milowati swět tento a wěcí pomíjitelných přílissně sobě wážiti, a po nich toužiti, a wssemožně o dosažení jich usilowati a radowati se, když jich dosáhnuto jest, a obáwati se, by na ztrátu nepřissly, a truchliti, zkázu-li wezmou. Žiwot taký nemůže widěti čisté a jasné a neproměnitelné prawdy, nemůže se jí přidržeti a na wěky při ní zůstati. Pročež dokud dusse nasse docela očistěna není, musíme wěřiti, čehož až po-

sawáde pochopiti nemůžeme, an zcela prawdiwě řečeno jest skrze proroka: Pakli neuwěříte, nebudete rozuměti (Is. 7, 9).

Wíra ta pak w Církwi kat. nejstručněji se nám podáwá, wíra ta, kteráž zwěstuje nám wěci wěčné, jichžto lidé tělesní pochopiti nemohou; a wěci časné, minulé a budoucí, kteréž ku spasení člowěčenstwa činila a činiti bude wěčnost Božské prozřetelnosti. Wěkmež tedy w Boha Otce, Syna a Ducha sw. wěčného a neproměnitelného, Boha jednoho, Trojici wěčnou, bytosti jedné, w Boha, z něhož wssecky wěci, skrze něhož a w němž wssecky."

Napotom wýklad činí na jednotliwé články snesení apoštolského, wywracuje spolu bludná učení rozličných kacířů, a končí rozjímání swé následowně:

„Wěrou tou prostou a čistou kojeni jsouce, prospíwejmež w Christu, a dokawad maličtí jsme, pokrmů mužůw sobě nežádejme, ale pokrmem nám spasitelným prospíwejme w Christu, konajíce při tom skutky dobré a spraweďlnost kk., s kteroužto i láska k Bohu a bližnímu dokonale spojena jest, aby každý z nás nad nepřítelem nassim, ďáblem a anděly jeho zwítězil, skrze Christa Ježíše, kteréhož oblékl. Dokonalá láska nezná žádostiwosti swěta toho, aniž bázně swěta toho; to jest, nezná ani žádostiwosti té, žeby wyhledáwala wěci pozemské, ani bázně, jakoby se obáwala ztráty jejich. Skrze dwojí bránu tuto wcházi a panuje nepřítel, jehož napřed bázní Boží, potom pak láskou zapuditi jest. Musíme tedy tím wroucněji toužiti po jistém poznání prawdy, čím wíce pozorujeme, že w lásce prospíwáme a prostotou její že máme srdce očistěné, auto práwě okem tím wniternym prawdu widěti jest. Neboť Pán Ježíš sám prawí: „Blahoslawení čistého srdce; neb oni Boha widěti budou" (Mt. 5, 8). „Abychom w lásce wkořeněni (utwrzeni) a založeni jsouce, mohli pochopiti se wssemi swatými, která jest ssirokost a dlouhost, a wysokost a hlubokost, a poznati lásku Christowu, přewý-

sujíci wšelikou wědomost, abychom naplněni byli we wšelikou plnost Božj" (Ef. 3, 17) (t. j. abychom mohli pochopiti wšeskeren obsah tajemstwí Božích o wykoupení pokolení lidského a obohaceni byli plnou známostí Boží a hojností darů Jeho), a po těchto bojích s nepřítelem newiditelným, poněwadž milujícím jho Christowo sladké jest a břímě Jeho lehké, korunu wítězstwí dosáhli" (k. 33).

Prawda sice wždycky wítězí; jak často ale mrakowé wšelijakých předsudků a wášsní zatemňují zrak lidský, tak že newidí jasné twáře její! To zajisté a w plné míře platí o wíře kř., o čem nám každá doba historie člowěčenstwa nesčíslných poskytuje důkazů. — — — Za časů těch, o kterýchž wyprawujeme, odporowali mnozí wíře kř., ba posmíwali se jí, řkouce, že nerozumno jestiť, wěřiti wěci, kteréž se newidí, jak to wíra kř. přikazuje. Sw. Augustinowi wytknul Bůh úkol ten swatý a wšak nesnadný, jasnolické swětlo prawdy na wšse strany rozšiřowati, a protož newáhal nadřečený blud wywrátiti zlásstním spisem, nadepsaným: O wíře we wěci, kteréž se newidí (okolo r. 399).

„Mnozí mají za to," prawí sw. Otec, „že rozumno jestiť, newěřiti wěci, kterýchž widěti nelze, já wšak chci dowoditi, že (ačkoli nemůžeme lidskými zraky [rozumem] dowoditi wěci Božské, které wěříme) my lidé wěřiti musíme i ty wěci, kterýchž widěti nelze. Neb kdyby nerozumno bylo, wěřiti wěci, které se newidí, již by také roztrženy byly wšeliké swazky přátelstwí a lásky a manželstwí, swazky rodinné a občanské, ano nemohlo by ani býti mezi lidmi žádné obcowání. Wždyť wšeliké obcowání mezi přátely, manžely, rodičemi a dítkami, rozličnými stawy občanskými, mezi národy a knížaty podstatně se zakládá na wíře we wzájemnou

lásku, úctu, upřímnost a wěrnost, zkrátka tedy na wíru we smýšlení, kteréž w srdci člowěka widěti se nemůže. Powěz, jakým okem n. př. widíš smýšlení přítele swého, kteréž o tobě má, an wůbec nižádné myšlénky aniž smýšlení okem tělesným widěti nelze? Aneb snad okem duchowým bezprostředně w duši přítele swého zíráš, abys widěl, co w ní jest? A když tomu nikoliw tak není, jak tedy poznáwáš upřímnost jeho, když wěřiti nechceš, čeho widěti nelze? Řekneš snad, že smýšlení přítele zřejmě poznáwáš ze slow aneb ze skutků jeho? Ano buď si, pozoruj skutky přítele swého a naslouchej slowům jeho, při tom ale přece smýšlení samo, we které wěříš, ani slyšeti ani widěti nemůžeš! Nechceš-li se tedy w žiwotě tom odříci wšeliké společnosti a obcowání s lidmi, musíš mnohé wěci wěřiti, kterýchž ani widěti ani slyšeti nelze A z jakým to důwodem chceš twrditi, že nerozumno jest, wěřiti wěci, kterýchž ani smyslem zewnějším ani wniterným widěti nelze? Přítele w čas nouze poznáš, jak přísloví dí, a přece i tenkráte přispění jeho není ještě nezwratným důkazem upřímného smýšlení přátelského. A bez wíry předcházející w upřímnost přátelskou nechtěl bys ani nebezpečenství podstoupiti, w kterém přítel twůj se oswědčiti má. A jakož přátelstwí, tak i manželstwí o žiwot rodinný přestati by musel, poněwadž se zakládá na wzájemném swazku lásky, owšem newiditelné. Ano, kdyby nebylo wíry w přízeň obapolnou a sice proto, poněwadž jí widěti nelze, wšeliké poměry lidské by konečně pomateny ano i zničeny byly. Nechci wšak déle o wěcech těch mluwiti, o wěcech, které přece wěří sami ti, kdož nám wytýkají, že wěci newiditelné za prawdiwé máme, an často i pouhé powěsti aneb swědectwí wyprawujících uwěřují, n. př. že města jsou, kterýchž sami nikdy nespatřili aniž widěli. A jak mnohé wěci z dějepisu wěří, aniž by řekli, my proto newěříme, poněwadž jsme newiděli; ano kdyby takto mluwili, nemohli by též ani wěděti, kteříž jsou rodičowé jejich, neboť odtud jen znají je, že lidé cizí jim o nich swědectwí wydáwají. Jaká tedy bezbožnost we swětě by se zmáhati

musela a nelaskawost k rodičům wlastním, již z té toliko příčiny, kdyby prawda bylo, co onino namítají, že nerozumno jest, wěřiti wěci, kterýchž widěti nelze. A když tedy společnost lidská bez wíry we wěci newiditelné obstáti nemůže (poněwadž wíra ta jestiť swazkem jednoty a swornosti), čím potřebnější tedy jest wíra we wěci nebeské, Božské, kterýchž člowěku přec nikterak widěti nelze. Kde wíra taká by přestala, zajisté nejenom swazek přátelstwí mezi lidmi, nýbrž sám swazek mezi Bohem a mezi lidmi způsobem hrůzným by se zrussil, a nastala by bída největší. Namítají sice, že přízeň, o sobě sice newiditelnou, přece podle jistých znamení poznati lze, kdež naproti prawdy náboženské, w kteréž wěříme, žádným znamením (důwodem, důkazem) ukázati se nedají. Námitkou tou wssak se již připoussti, že wěřiti můžeme a máme wěci newiditelné, kteréž znamením (důwodem) nějakým zewnějším ukázati se dají, a tím již welkého prospěchu získáme; neb odtud patrně wynwíta, že wíra nikoliw wsse newiditelné nevylučuje, a že kdo prawí, nemá se wěřiti, čehož widěti nelze, bezsmyslně tak prawí. Ostatně pak jsou na omylu welikém, kdo se domníwají, že my bez wsseliných znamení (důwodů) o Christu wěříme w Christa. Neboť kdež nalezti jest patrnějších znamení nad widitelné wyplnění proroctwí wssech o Christu a Církwi? Církew kk. (ona jest nejdůwodnější znamení také) w mateřské lásce wolá a prawí wssem: Já, kterouž widíte a s podiwením pozorujete, kteráž hojného owoce přinássím a po wesskerém swětě se rozssiřuji, já před časy jsem nebyla. Ale poněwadž Bůh Abrahamowi přislíbil: W semeni twém požehnáni budou wssickni národowé (Gen. 22, 18), bylo w tomto přislíbení již wyřknuto, že já w požehnání Christowu mezi wssemi národy rozssířena bude. A že Christus símě Abrahamowo jestiť, o tom swědčí řád poslouplnosti wssech pokolení následujících (Mat. I.). Nyní tedy widíte w semenu Abrahamowě, t. j. Christu Ježíssi požehnány wssecky národy, tak že s ustrnutím to pozorujete. Zdá se wám nesnadno, wěřiti we Christa narozeného z Marie panny? A což není

to hodnowěrné, že také jen narození bylo příslušné na člowěka jen takowého, t. j. Boha-člowěka? Ostatně slyšíte i proroctwí skrze ústa proroka: Ej, panna počne w žiwotě swém a porodí syna a ten slouti bude Emanuel, t. j. Bůh s námi (Iš. 7, 14). Snad ale namítáte: My neznáme žádného znamení widitelného, kteréž kdybychom widěli, wolně bychom wěřili wssecky wěci, kterýchž newidíme? Wssak ale když to, co předpowědíno jest a co i wy widíte, tak zjewně a patrně se wyplnilo, a když prawda sama mnohými účinky (důwody), jak předesslými tak i následujícími tak patrně wám před očima postawena jest, měli byste již se styděti, widěti a přec nechtíti wěřiti? (Kap. 1—4.) Neb Církew wám přiwolává: Wiztež mne a pozorujtež mne, kteříž mne widěti chcete. Wždyť wěřící wssickni kteříž tenkráte w zemi židowské žili, byli přítomni a wsse to před očima měli, zázračné to narození z panny, umučení a ukřižowání, z mrtwých wstaní, na nebe wstoupení, jakož i wsse ostatní, učení a Božské skutky Christa Spasitele. Že jste toho newiděli, proto nechcete wěřiti? Nuže tedy, wizte, pozorujte a powažte, co wy před očima máte, nikoliw to, co se již stalo aneb co se teprw státi má, nýbrž to jedině, což wám jest přítomno a co nyní se děje. Či snad neklaní se wesskeré pokolení lidské jménu Pána Ježíše Christa Ukřižowaného? Odkud to? Je to snad tak nepatrné, aneb nespatřujete w tom žádný zázrak, aneb snad jen nepatrný? Co o narození lidském předpowědíno jest a wyplnilo se (Iš. 7, 14 [že panna počne a syna porodí] Mat. 1, 25), toho owssem sami jste newiděli; ale wssak wy to sami widíte, že což Abrahamowi přislíbeno bylo (Gen. 22, 18), se wyplnilo, že w semenu jeho, totiž w Christu, požehnáni budou wssickni národowé. Wy sami jste newiděli, co předpowědíno jest o zázracích Christowých (Žalm 45, 9), a wssak wyplnilo se: wy ale nyní widíte, že wyplněno jest jiné předpowědění (Ž. 2, 7), že totiž Jemu dány budou národy w dědictwí, a končiny země we wládařstwí jeho. Což předpowědíno jest o utrpení Christowu a wyplnilo se, owssem též sami jste newiděli, což ale w témže

žalmu předpowědíno jest o obrácení a klanění se národů wssech, to přece widíte, an se to před očima nassema wyplňuje. Wy sami jste newiděli, což předpowědíno jest, a wyplnilo se o zrádci Christa Ježísse, a o protiwnících jeho, o wzkříssení jeho (Z. 40, 8. 3, 6. Jer. 8, 19), nyní wssak widíte národy nesčíslné, kteříž opustili marné modly swé, a zawrhli a roztřískali je, a slyssíte je, an wolají: Zajisté, otcowé nassi klaněli se modlám lžiwým, w nichžto není prospěchu; když udělá sobě člowěk bohy, a aj oni nejsou bohowé! (Jer. 16, 19, 20.) Poznejtež, můžete-li, že jen wěrou národowé přicházejí ku Bohu křesťanů, jenž Bůh jest nejwyšssí, Bůh prawý a jediný . . . Což o na nebe wstoupení Páně předpowědíno jest (Žalm 107, 6) a wyplnilo se, sami owssem jste newiděli, i wy wssak nyní widíte, že wyplnilo se, co powědíno jest: Nade wssecku zemi sláwa twá" (Žalm 107, 6). Zkrátka wsse, co s Christem se dělo a stalo, newiděli jste, wssak ale popírati nemůžete, jako byste newiděli, co nyní w Církwi Jeho před očima wassima patrno jest. Jak to, neb ono (o Christu a i o Církwi) předpowědíno jest, ukazujeme wám; wyplnění wssak obojího proto nemůžeme wám před oči stawěti, poněwadž nemožno minulé co přítomné na oči stawěti. Wssak ale Církew sama, kterouž nyní widíme, jest nám rukojemstwím wsseho toho newiditelného, kteréž ale w písmech sw. předpowědíno jest, w nichžto i ona sama předpowědína jest. Ona jest obsah wsseho minulého, a předwěstitelkyně wsseho budoucího. Jak ale nebylo lze widěti minulého onoho (nyni owssem newiditelného) tehdy, když co budoucí předpowědíno jest, tak i nyní widěti nelze přítomného toho (před časy předpowěděného), kteréž nad to i nyní jesstě cele přehlédnouti nelze. Proč bychom ale neměli wěci minulé a budoucí, ačkoliw newiditelné, wěřiti, když w prostředku se nalezajicí přítomné, kteréž skutečně widíme, wsse minulé a i budoucí nám zaručuje, a když w knihách proroků čteme, jak minulé, přítomné a budoucí stejným způsobem předpowědíny jsou byly? Či snad onino newěřící mohli by namítati, že křesťané knihy St. Z. sami si sestawili, aby

těm wěcem, we kteréž wěří, tím wětší wážnost zjednali, tak aby se podobalo, jakoby wšse, než se stalo, předpowědíno již bylo? Kdo by tak zlomyslně souditi chtěl, ak čte jenom knihy nepřátel našich, Židů totiž, we kterýchž wšecko nalezne, o čemž my twrdíme, že předpowěděno jest o Christu, we kteréhož wěříme, a o Církwi, kterouž nyní widíme . . . Wšak netřeba se diwiti, že Židé nenáwisti zaslepení, wlastním písmům swým nerozumějí; neb práwě to proroci jejich též předpowěděli, že totiž písmům rozuměti nebudou, a šice za pokutu neprawosti swých (Žalm 68, 22—24). Pročež potulují se po swětě s očima zaslepenýma a jsou nám sami důkazem nejmocnějším, an oněmi wýroky, dle kterýchž zawrženi jsou, swědectwí wydáwají o prawdiwosti wýroků ostatních. A proto také nebyli zúplna zahlazeni, nýbrž jsou po wšem swětě rozptýleni, aby nosíce ono proroctwí udělené nám milosti, newěřící tím zřejměji uswědčowali. Wšak kdybychom i žádných jiných důkazů o Christu a Církwi naší neměli, již proto bychom nutně wěřiti museli, poněwadž widíme, jak člowěčenstwo modl klamiwých zanechalo, chrámy pohanské zwrátilo aneb w jiné užíwání wydalo, a přewrácené, zastaralé obyčeje swé odložilo; a wšse to jen proto, by se klaněti mohlo Bohu prawému a jedinému! Rozwažujmež dále, jak wše to uskutečněno bylo skrze muže, od lidí w pošměch uwedeného, muže zajatého, swázaného, ubičowaného, obnaženého, ukřižowaného a usmrceného! Tentýž chtěje učení swé po swětě rozšířiti, wywolil k tomu rybáře nenčené a nezkušené, a tito hlásali wzkříšení jeho a na nebe wstoupení, kteréž sami widěli, a kázali sw. ewangelium, naplněni jsouce Duchem sw., we wšech jazycích, kterýmž se nikdy nebyli přičinili. Mnozí z těch, kteříž je slyšeli, uwěřili, jiní wšak w newěře zůstali a wšelikou zůřiwostí jim se protiwili. Wšak ale bojowali wěřící w boji tom až k smrti, nikoliw, že by byli odpůrcům swým zle činili, nýbrž zwítězili, že zlé od nich činěné trpěliwě snášeli; nikoliw že protiwníky swé usmrcowali, nýbrž že od nich usmrceni byli. Ano takowý to byl způsob, jakýmž swět přijal náboženstwí toto, jakýmž srdce lidí obráceno jest k ewangeliu Páně! Takto wzrůstla Církew

kat. mezi wssemi národy a překonala wssecky sekty a wsselikeré bludy. A dejmež tomu, žebychom ani newěděli o předpowědění proroků, nemuseli bychom uwěřiti, že ukřižowaný, kterýž tak welké wěci učinil, Bůh člowěk byl? Au wssak welké toto tajemstwí (Božské) lásky proroky swé mělo, kteříž wnuknutím Božím o něm předpowídali a poněwadž se zjewilo tak, jak předpowědino bylo, kdož by mohl tak nesmyslně twrditi, že sw apoštolowé lhali, an o něm práwě tak wyprawují, jak proroci o něm před wěky předpowídali? Neb proroci ti i budoucí osudy apoštolů těch předpowěděli řkouce: „Nejsou to mluwení ani řeči, jichžto by hlasowé nebyli slyšáni. Po wšj zemi wyšel zwuk jejich a až do končin okršlku země slowa jejich (Žalm 18, 4, 5). My pak wydíme, že wsse to na zemi se wyplnilo, ačkoliw jsme sami Christa podle těla newiděli. Musel by tedy buď náramně nesmyslný aneb náramně zatwrzelý býti, kdožby swědectwí písma sw. uwěřiti nechtěl, písma sw., we kterémž wíra celého swěta předpowědina jest. Wíra ta, nejmilejší, buď že jste ji měli již, aneb teprw přijali, ať we wás roste a se rozmnožuje, a jak podle předpowědění minulé časem swým se wyplnilo, zajisté se wyplní, což předpowěděno jest o budoucí wěcnosti. Ať wás tedy nemýlí ani pohané nesmyslní, aneb židé falešní, ani kacíři tiaminwí, aneb křesťané zlomyslní, kteříž co přátelé „tím nebezpečnější jsou“ *).

Za téhož času wydal Aug. jiný spis nadepsaný:

„O dobru manželském kniha jedna“ Příčinou spisu toho bylo bludné učení Jowiniana, **) kterýž okolo r. 370 w Římě uni-

*) Dowozuje tuto sw. Otec, že Církew kat. způsobem zázračným původ swůj wzala a po wesskerém swětě se rozšířila. A když tedy způsobem zázračným wznikla a se rozšířila, Bůh sám nauku její potwrdil způsobem nadpřirozeným. Wíra naše není tedy slepou wírou jak odpůrcowé blouzněji, nýbrž práwě jest wíra poněwadž jsme uwěřili ku swědectwí Boha samého.

**) Sr. o něm Dr. Bílý: Dějepis na str. 244.

chem byl, záhy wssak klásster opustil, a opět do swěta se wrátil. Mnozí následowali příkladu jeho, obzlásstě pak mnohé jeptissky nezkussené, které Jowinian pomátl, doléhaje na ně otázkou: Ty-li jsi snad lepssí než-li Sara, aneb Susanna neb Anna? Podobně i mnichy některé swedl, předstíraje jim, že sw. arciotcowé též žili we stawu manželském a že tedy panicowé nikterak nejsou dokonalejssí než oni. Aby počínání swé osprawedlnil, spis jakýsi wydal, we kterémž tyto bludy rozssiřowal: že každý, kdo w Christu znowu zrozen jest, i dokonale již swatým jest, že nestáwá rozdílu mezi swatostí a swatostí, že docela lhostejno jestiť, zda-li kdo spísse neb později k Bohu se obrátí a pokání činí, jest-li kdo mnoho neb málo dobrých skutků koná, anto we Christu znowu zrozený již nepodléhá nižádnému pokussení, tedy ani hřessiti nemůže. Protož také učil, že prý zbytečno jest, postiti se neb tělo swé mrtwiti, aneb Bohu čistotu panenskou zaswěcowati, an prý staw panický nemá žádné přednosti před stawem manželským. Na sněmu církewním w Římě papež Siricius wyobcowal Jowiniana, a když se do Milána utekl, hledaje u císaře pomoci, i odtud přičiněním sw. Ambrože wyobcowán jest. Sw. Jeronym zlásstním spisem bludné domněnky jeho byl wywrátil, při tom wssak poněkud neopatrně a nessetrně se projádřil o stawu manželském, tak že později zlásstním listem musel se osprawedlniti, že nikterak nechtěl staw manželský zlehčowati, nýbrž že chtěl jen dowoditi, že staw panický jest wznessenější nad manželstwí.

Celá wěc ta stala se pojednou welmi nebezpečnou, an mnozí pohorssení wzali ze spisu Jeronymowa, a to tím wíce, poněwadž Manichowci staw manželský, co zlý, zawrhowali, a mnozí, kteří po tajmu Jowinianowi stranili a bludy jeho rozssiřowali, mezi lidem newzdělaným roztrussowali, že prý žádný z katolíků s to nebyl, Jowinianowi odpowěděti a náhledy jeho wywrátiti. Byloť tedy sw. Aug. nauky kat. hájiti jak proti Manichowcům, tak i proti Jowinianowi, a proto wydal spis „o dobru manželském" ku kterémuž hned připojil druhý: „o sw. panenstwí."

Že staw manželský jestiť dobrý, dowozuje následowně:

„An každý zajisté člowěk jestiť částí wesskerého pokolení lidského, a přirozenost lidská již sama w sobě jest cosi společenského (což jestiť dobro weliké a přirozené a swazkem přátelstwí wzájemného), proto Bůh z jednoho člowěka učinil wesskeré pokolení lidské, by wssichni wespolek nejenom stejným rodem, alebrž i swazkem příbuzenstwí spojeni byli. Pročež také nestwořil každého zlásstě, nýbrž ze žebra, kteréž wyňal z Adama, wzdělal ženu a přiwedl ji k němu (Gen. 2, 21). A proto díme, že sňatek muže a ženy jest něco dobrého, an o swazku tom písma sw. na mnohých místech přikazují, že žena, propusstěna bywssi, dokudž manžel její žije, nemůže se wdáti za jiného, aniž lze muži jinou pojmouti, dokawad manželka jeho žije. Dobro manželstwa sám Pán a Spasitel náš Ježíš Christus ráčil potwrditi, an nejenom zakázal propustiti manželku leč pro smilstwo, nýbrž i že pozwán jsa na swatbu přijíti ráčil. Slussně tedy se tážeme, proč manželstwí dobro jest? Mám za to, že nejenom za příčinou plození dítek, nýbrž též za příčinou přirozené náchylnosti obojího pohlawí. Neb jinak by nemohlo býti manželstwí mezi lidmi starými, kteříž buďto dítek nezplodili, aneb smrtí jich pozbyli. Takto ale mezi starcemi, ačkoliw již není

obcowání tělesného, w prawdě přece trwá obcowání lásky, obcowání muže a ženy. Dále pak manželstwí má to dobro, že nepořádnou žádost tělesnou (ačkoliw o sobě hříssna jest) účelu slussnému, rozmnožení pokolení lidského, podrobuje. Konečně ale manželé swazkem wěrnosti obapolné wespolek spojeni jsou (k. 3, 4).

Manželstwí tedy we wssem jest poctiwé a lože neposkwrněné (k Židům 13, 4)*), jak prawí sw. apostol Pawel: Pak-li pojmeš manželku, nezhřešíš, a wdá-li se panna, nezhřešší (I. ke Kor. 7, 28, kn. 8, 9). Dobro tedy manželstwa u wssech národů a u wssech lidí záleží w plození a wěrnosti (u wěrnosti čistoty); u národu Božího ale (u křesťanů) dobro manželstwa též záleží we swatosti swátosti, tak že nelze muži za manželku pojmouti propusstěnou (rozwedenou od manžela), byť se to bylo stalo za příčinou plození (pro neplodnost její), dokawad muž její žije. Neb ačkoliw pro tu příčinu sňatek se uzawírá, swazek manželský přece se nerozlučuje, leč smrtí manželů, byť také nenásledowalo to, proč w manželstwí wstoupeno bylo, tak jako když se koná wyswěcení na kněžstwí, k tomu konci, by wyswěcení shromáždění mu lidu (wěřícím) posluhowali, a byť také ono shromáždění se lidu nenásledowalo, přece we wyswěcených trwá (zůstáwá) swátost swěcení; a kdyby který z nich pro winu nějakou z úřadu swého swržen býti měl, přece nepozbude swátosti Páně, kteráž wzkládáním (rukou) mu udělena jest, ačkoliw mu zůstáwá k soudu." „Apostol Páně sám prawí, že staw manželský k rozmnožení pokolení lidského ustanowen jest, an dí: Chci, aby mladší se wdáwaly (1. Tim. 5, 14). A pro kte-

*) Dokládá sw Otec takto: Když ale apostol Pawel dí: Žena newdaná a panna myšlí na to, co jest Páně, aby byla swatá tělem i duchem (I. Kor. 7, 34), nemáme slowům těm rozuměti w ten smysl, jakoby cudná žena prowdaná nebyla swatá tělem. Neb o wssech křesťanech řečeno jest: Zdaliž newíte, že oudowé wassi jsou chrámowé Ducha sw.; jenž jest we wás a jejž máte od Boha (I. Kor. 6, 19). Swatá zajisté jsou i těla manželů, kteříž Bohu a sobě wespolek wěrnost zachowáwají (kap. 11).

rou příčinu? hned dokládá řka: aby děti rodily a hospodyněmi byly. K wěrné čistotě pak manželské napomíná takto: Žena nemá moci nad swým tělem, ale muž; podobně ani muž nemá moci nad swým tělem, ale žena (1. Kor. 7, 4). K swatosti pak swátosti wztahují se tato slowa: Těm, kteříž jsou w manželstwí, přikazuji ne já, ale Pán: aby žena od muže neodcházela; pak-li by odešla, ať zůstane newdaná, aneb ať se zase smíří s mužem swým. A muž též nepropouštěj manželky! A to jsou dobra ta, pro kteráž manželstwí dobré a počestné jest: dítky, wěrnost, swátost' (k. 24).

Zjewně tuto sw. Otec mluwí o swátosti stawu manželského, an prawí: „U křesťanů dobro manželstwa záleží we swatosti swátosti, jakož i wšickni národowé za to mají, že plození a wěrnost manželská podstatně k manželstwí přináležejí.“ W tom tedy rozeznáwá se manželstwí křesťanů od pohanského, že manželstwí kř. swátosti jestiť, a poněwadž swátosti, proto také nerozlučné, tak sice, že manželstwí trwá, byť i manželé na čas se byli rozwedli, tak jako trwá swátosť swěcení kněžstwa, byť i kněz wlastní winou swou z úřadu kněžského swržen byl; a ačkoli nekoná již powinnosti úřadu kněžského, přece kněžem zůstáwá, zůstáwá we stawu kněžském, jakož manželé na čas rozwedení zůstáwají manželé, zůstáwají we stawu manželském. Máme za to, že by sw. Otec nikterak nebyl takto o manželstwí psal, kdyby ho nebyl s jistotou pokládal býti swátostí N. Z., od Christa Ježíše ustanowenou. Neb jak možno psáti: Dobro manželstwí u křesťanů záleží we swatosti swátosti, kdyby ho měl za wěc obyčejnou,

wssední! A jak by byl mohl porownáwati manželství se swátostí swěcení kněžského, kdyby manželství skutečně swátosti nebylo? Že ale swěcení kněžstwa swátosti N. Z. býti pokládal, s wrchu jsme dowodili, kdež proti Donatistům píše swátost křestu sw. a swěcení kněžstwa porownáwá a dotwrzuje, že kdyby kněz i wiru kř. zapřel, přece kněžem zůstáwá, jakož i pokřestěný swátosti křestu nepozbýwá, byť i odpadlíkem se stal. Jak by možné bylo říci: „Při manželstwí kř. wíce platí swatost swátosti, nežli plodnost manželská" (c. 18, de bono conj.). A opět: „Kdoby se nepodiwil pewnosti manželstwí? (t. j. swazku manželstwí nerozlučnému.) Neb byť se manželé byli na čas rozwedli, přece trwá mezi nimi swazek manželský; tak že wespolek manželé jsou, ačkoliw rozwedení, a že by se cizoložstwí dopustili, kdyby po rozwedení swém s jinými se spojili, žena buďto s mužem jiným, aneb muž se ženou jinou. Toť owssem platnost swou má jen w městě Boha nasseho, a na swaté hoře jeho (totiž w Církwi kř.). Jinak je to owssem u pohanů, kdežto rozwedení manželé na nowo se zasnoubiti mohou" (kap. VII č. 7). A opět: „Nejenom plodnost, jejímž owocem jest potomstwo, nejen cudnost, jejímž swazkem jest wěrnost, alébrž i jakási swátost manželstwí manželům křesťanským se přikazuje. A z té příčiny dí apostol: „Muži, milujte manželky swé, jakož i Christus milowal Církew," tak že k swátosti té beze wssí pochybnosti přináleží, aby muž a žena, manželstwím spojení, neroz-

lněně spolu setrwali, a že se nemá rozwedení manželů státi kromě příčiny smilstwa. Neboť toto (takto) zachowáwá se w Christu a w Církwi, že manželé žijící nižádným rozloučením na wěky od sebe se oddělíti nemohou (tak, že by se zrušil swazek manželský)! A swátost tu w Církwi kat. tak zachowáwají manželé křesťanští, kteříž jsou oudowé Christowi, že, ač pro zplozowání dítek w manželstwí se wstupuje, nikterak a nižádným způsobem nelze zapuditi manželky neplodné, a jinou plodnou pojmouti. Kdo by tak činil, owssem že nikoliw podle zákonů swětských (dle kterých dowoleno, jinou pojmouti, čehož i Bůh skrze sw. Mojžíše Židům pro twrdost srdcí jejich dopustil), ale podle zákona sw. ewangelia winen jestiť cizoložstwím, jakož i žena, kdyby za jiného se wdala. Neb kteříž jednou pořádně w manželstwí s sebou wessli, tak wespolek spojeni jsou, že i po rozwedení swém manželé zůstáwají; a kdyby jiných se přidrželi, není to nikterak manželstwo. Neb přidržují-li se jiných, cizoložstwí se dopouštějí, nemohli by wssak cizoložnici býti, kdyby manželé wespolek nezůstali. Po smrti wssak manžele swého žena, jemu pořádně zasnoubena bywssi, může se za onoho platně wdáti, s kterýmž prwé cizoložila. A takto trwá mezi manžely, dokawad žijí, swazek manželský, kterýž ani rozwedením, aniž sezdáním se s jiným zrušen býti nemůže. Tak jako odpadlík opustiw takřka sňatek s Christem Ježíšem, ačkoliw wíry byl pozbyl, přece nepozbýwá sw. swátosti, kterouž na křestu byl přijal' (De nupt. et concupisc.

l. I. c. 10). A opět: „W ráji, prwé než Adam zhřešil, powědino jest: Člowěk opustí otce swého i matku, a přidržeti se bude manželky swé a budou dwa w jednom těle (Gen. 2, 24). A to apoštol Pawel nazýwá „welkým tajemstwím w Christu a w Církwi', (Ef. 5, 32). Což tedy w Christu a Církwi welké jest, to při jednotliwých mužech a ženách nepatrné jest (t. j. křesťanští manželé wšickni, jednotliwi tedy z části owšem nepatrné, w tajemstwí tom podíl mají), wšak ale přece swátost, spojení nerozlučitelné" (c. 21).

Au we spisu nadřečeném častěji o nerozlučnosti manželstwa řeč se činí, podáme hned tuto jiný spis sw. Otce, we kterémž hlawně o článku tomto pojednáwá, ač ho byl teprw okolo r. 419 sepsal. Jakýsi Pollentius (o němž bližších wědomosti se nám nedostáwá), muž to zbožný a wzdělaný, pilně se obíral se spisy sw. Aug. Když wšak četl pojednání jeho, we kterémž řeč Pána Christa na hoře činěnou wykládá, welice tomu se podiwil, jak sw. Otec dowozowati mohl, že manželky, cestou zákonnitou od mužů swých cizoložných rozwedené, nemohou se žádným jiným w manželstwí wcházeti, dokawad mužowé jejich žijí, nýbrž žeť mají zdrželiwost zachowáwati. Psal tedy sw. Augustinowi, a žádal ho, by mu přispěl w pochybnosti té, an za to má, že ty ženy toliko, které pro jinou příčinu než smilstwo od mužů swých byly propuštěny, na nowo oddati se nemohou, dokawad tito žijí, z čehož owšem šlo, že ženy pro příčinu smilstwa od mužů rozwedené, s

jinými w nowé manželstwí wcházeti mohou Otázku tuto „přenesnadnou" temnou a welmi zadrhanou, rozřessil sw. Otec podle nauky písma sw. we spisu nadepsaném: O manželstwích cizoložných knihy dwě. Ze slow sw. ap. Pawla w I. ep. ku Kor. 7, 10: Těm, kteříž jsou w manželstwí, přikazuji ne já, ale Pán, aby žena od muže neodcházela; pak-li by odessla, ať zůstane newdaná, aneb ať se zase smíří s mužem swým. A muž nepropousstěj manželky," dowozuje, že jenom z příčiny smilstwa žena by mohla odejíti od muže swého, kdyby ale odessla, že zůstati má newdaná, poněwadž sám Pán a Spasitel nás prawil: Kdožkoli by propustil manželku swou, kromě příčiny smilstwa, uwádí ji w cizoložstwí (Mat. 5, 32).

„Jak máme," dí, „rozuměti slowům těm, leč w ten smysl, že nemá muž ženu swou propustiti, kdyby se smilstwa nedopustila? Proč se tak státi má, sám Pán Ježíš ukazuje, totiž aby ji muž neuwodil w cizoložstwí, a to z té příčiny, poněwadž, byť i sama neodessla, nýbrž propusstěna byla, by cizoložila, kdyby se opět wdala (k. 2). Ty wssak namítáš: Proč tedy Pán Ježíš uwádí jen příčinu smilstwa, a proč raději wůbec a powssechně neřekl: Kdožkoli by propustil manželku swou a jinou by pojal, cizoloží, když i ten cizoloží, který propustiw manželku cizoložnou, jinou pojme?

Mám za to, že Pán Ježíš to, co wětssí jest, připomenouti chtěl! Neb kdož by popíral že se wětssího (horssího) cizoložstwa dopousstí, kdo ženu bez příčiny smilstwa propustí a jinou pojme, než ten, kdo propustil ženu pro cizoložstwo a jinou pojal? Nikoliw, jakoby i toto cizoložstwím nebylo, ale jest to hřích menssí, když propustiw cizoložnou ženu, jinou pojme."

Neb podobným způsobem projádřil se sw. ap. Jakub, an dí: Kdo umí dobře činiti a nečiní, má hřích (Jak. 4, 17). Zdali snad nehřešší i ten, kdo neuměje dobře činiti, proto dobře nečiní, a ono (totiž: kdo proto dobře nečiní, poněwadž neumí neb newí) proto není hříchem, poněwadž jest menšším hříchem? Abychom tedy obojí tímže způsobem wyslowili, prawíme: jakož, kdožkoli propustil by manželku kromě příčiny smilstwa, a jinou pojme, cizoloží, tak též i kdo umí dobře činiti a nečiní, hřešší. A jakož zde neprávě by se odwozowalo, kdo tedy neumí dobře činiti, nehřešší; (neboť jsou i hříchowé neumějících, z newědomosti pocházející a sice menší než umějících) podobně i tamto neprávě by se odwozowalo: že kdo pro příčinu smilstwa manželku propustí, necizoloží; neboť cizoloží i ten, který propustiw pro smilstwo ženu, jinou pojme; owšem ale hřích jeho menší jest než toho, který pro jinou nějakou příčinu ženu byl propustil a jinou pojal. Pročež, jako dobře powědíno jest: Kdo umí dobře činiti a nečiní, má hřích, tak též i říci se může: kdo propustí manželku bez příčiny smilstwa a jinou pojme, cizoloží! Neb jako, když prawíme, že cizoloží ten, který by pojal propuštěnou od muže bez příčiny smilstwa, beze wší pochyby prawdu mluwíme (aniž bychom toho, kterýž by pojal propuštěnou od muže pro příčinu smilstwa, za hříchu prostého prohlašowali, nýbrž jednoho jak druhého beze wší pochyby cizoložnými pokládáme), tak též i toho, který propustiw manželku bez příčiny smilstwa jinou pojal, cizoložníkem jmenujeme (aniž pak proto hříchu toho prostého máme toho, kterýž pro příčinu smilstwa propustiw ženu, jinou byl pojal). Jednoho jak druhého cizoložnými jmenujeme, ačkoliw připouštíme, že hřích jejich stejně těžký není." Wšak když místu tomu z ewangelia sw. Matoušse uwedenému nesnadně jen rozuměti jest, wizme, jak ostatní dwa ewangelistowé o témže předmětu jednají? U sw. Marka takto psáno jest: „Kdoby koli propustil manželku swou a jinou pojal, cizoloží proti ní. A jestli že by žena propustila muže swého,

a za jiného se wdala, cizoloží (Mar. 10, 11, 12). A u sw. Lukásse takto: Každý, kdo propoussti manželku swou, a jinou pojímá, cizoloží, a kdo pojímá propusstěnou od muže, cizoloží (Luk. 16, 18). Jak bychom mohli tedy osměliti se twrditi: Cizoloží, kdož propustiw ženu swou, jinou pojme a necizoloží, kdo totéž činí, když sw. ewang. prawí, že každý cizoloží, kdož to činí?! Pročež když psáno stojí: Kdožkoli by to činil, rozuměj: každý, kdo to činí, který propustiw manželku, jinou pojme, cizoloží. a beze wssí pochyby w slowě tom obsaženi jsou oba, i ten, který pro smilstwo manželku propustil. Tak máme rozuměti slowům: „Kdožkoli by propustil, totiž: Každý, kdo propoussti (Kn. I. kap. 9).

Pollentius wssak slowům ap. Pawla: Žena wázána jest zákonem, dokud muž její žiw jest, pak-li by umřel muž její swobodná jest, nechť se wdá, za koho chce (I. Kor. 7, 39), rozuměl w ten smysl, kdyby muž k. př. smilstwa se dopustil, že by se též pokládati mohl za mrtwého, jako i žena hříchu toho se dopuštiwssí; a že by tedy wolno bylo každému w nowé manželstwí wcházeti, kdyby jeden z manželů smilstwa se dopustil, tak jako kdyby smrti byl sessel! Proti domněnce také, jak ji nazýwá „nesmyslné," dowozuje sw. Otec takto: „Jak zůstáwá a trwá w sobě (platnost swou má) swátost sw. křestu, kdyby někdo pro těžký hřích z Církwe wyobcowán býti musel, aniž této swátosti nepozbýwá, byť i nikdy wíce s Bohem se nesmířil: tak též zůstáwá a trwá w sobě swazek stawu manželského, byť i žena propusstěna byla pro příčinu smilstwa, an wázaná zůstane swazkem manželským, byť se i nikdy wíce nenawrátila k muži swému, prosta wssak bude swazku toho, až muž její zemře. Winník onen wyobcowaný nikdy nebude bez swátosti křestu, byť se i nikdy nesmířil, a to sice proto, poněwadž Bůh nikdy neumře. Nezbýwá tedy, leč abychom (chceme-li moudří býti podle apoštola) neříkali, že muž cizoložný jest mrtwý, a neprawili, že by žena takowého za jiného wdáti se mohla. Neboť ačkoliw cizoložstwo jest smrt nikoliw

těla, ale což horssí jest, dusse. přece apoštol o této smrti (dusse) nemluwil, když řekl: Pak-li by umřel muž její, nechť se wdá, za koho chce, nýbrž jedině mluwí o smrti těla. Neboť kdyby možno bylo, že by cizoložstwím muže swazek manželský zrussiti se mohl, muselať by se i tato přewrácenost zlomyslná uznati a připustiti, že by žena totiž mohla cizoložit, aby se swazku manželského oprostila; tak sice, že by se i říci muselo, že necizoloží, kdyby se wdala za jiného, poněwadž cizoložstwím se od prwního wyprostila. To by zajisté tak zlomyslnou neprawdiwosti bylo, žeť toho ani lidský, tím méně křesťanský smysl připustiti nemůže. Zajisté, žena wázána jest zákonem, dokud muž její žiw jest, a abych to zřejměji powěděl, dokud muž její podle těla žije. A tímže způsobem i muž wázán jest, dokud žena jeho žiwa jest. Kdyby chtěl propustiti ženu cizoložnou, nesmí pojmouti jiné, aby toho sám se nedopustil, z čehož ji winí. Podobně i žena, kdyby od muže swého cizoložného odejíti chtěla, nesmí se wdáti za jiného, neb wázána jest zákonem, dokudž muž její žiw jest; pak-li by ale umřel muž její, swobodná jest a zajisté nebude cizoložnice, wdá-li se za jiného" (Kn. II. kap. 5). Swědomitě-li tedy okolnosti žiwota lidského powážíme, nebude zajisté ani nehodno ani tak nesnadno, aby se opět smířili manželé, pro cizoložstwí rozwedení, když se od hříchu toho byli očistili, obzlásstě proto, an skrze klíče králowstwí nebeského odpusstění hříchů dosáhnouti lze jest, o čem nikdo nepochybuje. Co se ale stane, nepřijme-li muž ženu swou cizoložnou, milosrdenstwím Božím očisstěnou, an mu nemožno, w jiný sňatek wejíti, poněwadž by cizoložný byl?! Neb žena wázána jest zákonem, dokud muž její žiw jest (I. Kor 7, 39). Následowně tedy i muž wázán jest zákonem, dokud žena jeho žiwa jest. A wázaní toto působí, že žádný z nich s jiným se nemůže zasnoubiti, an by to cizoložstwím bylo."

Kdyby wssak rozwedení manželé a sice každý s jiným na nowo se zasnoubil, stalo by se ze dwou manželů pojednou čtwero cizoložníků, kdyby totiž žena za

jiného se wdala a muž jinou pojal. Neb ačkoliw těžssího hříchu se dopousstí muž, který bez příčiny smilstwa ženu propustiw jinou pojal (a o tomto druhu cizoložstwí mluwí sw. ew. Matouš), přece netoliko on cizoloží, nýbrž i jak psáno jest u sw. Marka: Kdoby koli propustil manželku swou a jinou pojal, cizoloží proti ní. A jestli že by žena propustila muže swého, a za jiného se wdala, cizoloží (10, 11, 12). A u sw. Lukásse: Každý, kdo propousstí manželku swou a jinou pojímá, cizoloží; a kdo pojímá propusstěnou od muže, cizoloží (16, 18, l. II. c. 9). *)

Pollentius byl též jinou otázku weledůležitou sw. Otci wydal, a sice zda-li se může swátostí křestu posluhowati katechumenům, kteříž na smrtelném loži smyslů pozbaweni jsouce, žádost křestu projewiti nemohou. Sw. Otec odpowídá, že se jim může swátostí křestu posluhowati, a byť i byli žili w cizoložstwí, jakož we stejném případu i křesťanům swátostí pokání (Kn. I. 26—28).

W nadřečeném spisu o dobru manželském byl již sw. Otec stručně připomenul, že panictwí wznessenějssí jest nad manželstwí. O tomto článku nauky kat. umínil wssak obssírněji pojednati, a pročež spolu wydal spis nadepsaný: „O sw. panenstwí, kniha jedna," jejížto obsah tuto se klade.

„Těchto nedáwných dnů wydal jsem knihu nade-

*) Muži, kteříž propustili manželky swé, namítali, že nemohou zachowati zdrželiwost. Sw. Otec odpowídá jim takto: „Těmto za příklad představujeme zdrželiwost (celibat, bezženstwí) duchowníků, kterýmž často proti wůli jejich toto břímě se ukládá (an lid často násilně skoro je wede ku wyswěcení); když je wssak byli přijali, s pomocí Boží je po celý žiwot swůj nesou" (kn. II., kap. 20).

psanou: o dobru manželstwí, we kteréž jsem panny Christowy napomínal, jakož i nyní napomínám, aby prowýbornost daru wznesenějšího, od Boha obdrženého, přirownáwajíce k sobě manžely a manželky křesťanské, jimi nepohrdaly proto, poněwadž podle práwa Božského zdrželiwost přednost má přede sňatkem a zbožné panenstwí před manželstwím! Pročež zajisté zapotřebí jest, panenstwí netoliko chwalně oslawowati, aby milowáno bylo, nýbrž napomenouti, aby nezpyšnělo. A toho jsme podnikli spisem tímto; přispějž nám tedy Christus Ježíš, Syn Panny a Choť panen, narozený z lůna panenského!" (I. Kap. 1.)

„Wesskerá Církew zajisté panna jestiť zasnoubená muži jednomu, Christu, jakož prawí apoštol (II. Kor. 11, 2); jakowé cti a chwály tedy hodni jsou údowé ti, kteříž toho zachowáwají podle těla, čehož Církew wesskerá zachowáwá u wíře, následujíc Matku chotě swého a Pána swého?! Neb Církew zajisté Matka jest a panna jest. Aneb snad, či neporušenost oslawujeme, kdyby pannou nebyla, a či dítky oslawujeme, kdyby i matkou nebyla? Maria tělesně hlawu těla toho (sw. Církwe) porodila, Církew pak podle ducha rodí údy hlawy té (t. Christa). A při obojích panenstwí nepřekáželo plodnosti a při obojích plodnost nezrušila panenstwí. Pročež když wesskerá Církew swatá jestiť i podle těla i podle ducha, ačkoliw wesskerá podle těla není pannou, nýbrž jen podle ducha (an totiž mnozí údowé Církwe žijí we stawu manželském), čím swětější tedy jest w údech těch, kteříž jsou panicowé a panny i podlé těla i podlé ducha?!"

„Neb psáno též jest we sw. ewangeliu, když jedenkráte řečeno bylo Pánu Ježíši, že Matka jeho a bratří, to jest příbuzní jeho podle těla, wenku stojíce hledají jeho, že odpowěděl: Kdo jest má matka? a kdo jsou moji bratří? A wztáhna ruku na učeníky swé řekl: Aj matka má a bratří moji. Nebo kdožkoli činí wůli Otce mého nebeského, jenž w nebesích jest, tenť

jest bratr můj, i matka (má)" (Mat. 12, 48, a násl.) Co tímto chtěl Pán Ježíš, než poučiti nás, že rod náš duchowný přednost má přede krewným příbuzenstwím, a že ani odtud lidé blaženi nejsou, kdy swatým a sprawedliwým podlé těla toliko příbuzni jsou, nýbrž tenkráte jen, kdy učení jejich poslouchajíce, a mrawy swaté jejich následujíce jich se přidržují. Mnohem blaženějssí tedy jest i Maria, jessto přijala wíru we Christa, než že podlé těla počala Christa. A příbuzenstwí mateřské nebyloby Marii prospělo, kdyby mnohem sstastněji Christa nebyla w srdci swém nežli w lůně swém nosila. Pročež také panenstwí její jest tím wznessenějssí a Bohu milejssí, že Christus, prwé než se z ní narodil, panenstwí její Bohu zaslíbené wywoliti ráčil, aby z čisté panny se narodil. Neb toto znamenají slowa, kteráž Maria odwětila, když anděl oznámil jí, že počne a porodí syna: Kterak se to stane, poněwadž muže nepoznáwám? (Luk. 1, 34.) Tak by zajisté nebyla mluwila, kdyby panenstwí swé již prwé a před tím nebyla Bohu zaslíbila. Poněwadž ale toho nepřipousstěly obyčeje Židů, zasnoubena byla muži sprawedliwému, kterýž neměl násilně odejmouti, nýbrž proti wsselikému násilí ochrániti, což prwé již byla zaslíbila. Owssem mohl také Bůh přikázati jí, aby pannou zůstala i napotom, z kteréž Syn Boží způsobem zázračným naroditi se měl. Bůh wssak ale chtěl Marii wssem swatým pannám za příklad postawiti, an panenstwí swé již tenkráte zaslíbila, kdy jesstě newěděla, koho w žiwotě swém počne, aby w tomto těle smrtelném a porussitelném stalo se následowání žiwota nebeského, slibem wolným, nikoliw wssak příkazem; by stalo se z lásky wolné, nikoliw ze služebnosti nutné. A proto také Christus narodiw se z panny, která prwé již byla ustanowila pannou zůstati, než zwěděla, koho porditi má, sw. panenstwí wůbec raději schwáliti chtěl, nežli přísně přikázati. Pročež také chtěl, že panna, ze kteréž se naroditi měl, panenstwí wolně a swobodně zwolila a zaslíbila" (k. 2, 4).

„Nenít tedy třeba pannám sw. truchliti, že zachowáwajíce panenstwí též matkami podle těla býti nemohou. Neboť Christa samojediného panenstwí toliko slussné poroditi mohlo, kterýž w narození swém neměl sobě rowného! Wssak ale také Christus, plod panny té jediné wssech sw. panen jestiť okrasa! Neb panny křesťanské, jakož i Maria panna, jsou též matkami Christa Ježíše, jestli konají wůli Otce Jeho nebeského! A odtud i Maria chwalněji a spasitelněji jest matkou Jeho, podle slow, kteréž powěděl: „Kdožkoli činí wůli Otce mého nebeského, tenť jest bratr můj, i sestra má, i matka (má).“ A takowé příbuzenstwí Christus Ježíš w lidu, kteréhož wykoupil, duchowně sobě připočítá, bratry a sestry má sw. muže a sw. ženy, poněwadž s ním spolu dědicowé budou dědictwí nebeského. A Matkou Jeho jestiť i wesskerá Církew sw., an údy Jeho, wěřící totiž, skrze milost Božj rodí. Též matkou Jeho jest wsseliká dusse zbožná, činící wůli Otce Jeho láskou wroucí, kteráž rodí, až by Christus utwořen byl w ní (Gal. 4, 19). A Maria tedy, činící wůli Božj, podle těla toliko matkou jest, podle ducha pak i sestra Jeho i matka Jeho! A pročež také Maria samojediná nejenom podle ducha, alebrž i podle těla matkou jestiť a pannou! A wssak Maria též jest matkou podle ducha (ne sice hlawy nassí, totiž Spasitele nasseho Christa, z něhož ona sama duchowně se zrodila, an wssickni, jenž w něho wěří, ku kterýmž i ona zajisté přináležj, w prawdě towaryssi Ženichowi se zowou (Mat. 6, 15), Maria, prawím, dokonce i matkou jest údůw Christowých, kteříž jsme my křesťané, poněwadž láskou swou se přičiniwssi k tomu wždy přispíwala, aby w Církwi sw. wěřící se zrodili, kteříž jsou údowé hlawy té, Christa. Podlé těla wssak owssem Maria jest matkou Jeho. Neboť musela hlawa nasse (Christus) zázračným způsobem z panny se naroditi, na znamení, že údowé její (křesťané) z Církwe sw., z panny podlé ducha, roditi se budou!“

„Maria tedy samojediná i podlé ducha i podlé těla matka jest a panna, matka Christowa a panna

Christowa. Církew pak we swatých, králowstwí Boží děditi majících, podlé ducha sice wesskerá matkou jestiť Christowou, podlé těla wssak není wesskerá matkou, an w některých údech pannou jestiť, w některých matkou. Neb i sw. ženy prowdané a panny Bohu zaswěcené swatými mrawy a láskou z čistého srdce a dobrého swědomí a wíry neossemetné (I. Tim. 1. 5), když konají wůli Otce nebeského, podlé ducha matkami jsou Christa Ježisse. Ženy pak, we stawu manželském rodící, nikoliw Christa, nýbrž Adama rodí; pročež také pospíchají, aby přijetím sw. swátosti plody jejich staly se údy Christowými, an dobře jim powědomo, koho byly porodily."

„To wsse jsem powěděl, aby se snad neosmělila plodnost manželská hádati se o přednost s panenskou neporussenosti, aby se neodwoláwala snad ku blahoslawené Panně Marii, a pannám křesťanským snad takto nemluwila: „Maria z dwojí příčiny jestiť blahoslawená, totiž pro panenstwí a plodnost swou, neb pannou wždy zůstala a přece porodila; my pak křesťanky wůbec, poněwadž se nám sstěstí toho celého nedostalo, jsme se o ně rozdělily, tak sice, že wy jste panny, my wssak matky, aby, čehož wám se nedostáwá na dítkách, wynahradilo panenstwí wasse, nám pak zisk z dítek nassich wynahradil ztracenou neporussenost." Řeči také žen křesťanských byly by jesstě snesitelné, kdyby matky ty křesťany rodily, tak že by plodnost Marie, wyjma panenstwí její, w tom jen wznessenějssí byla, žeť hlawu samu údůw těch porodila, ženy ty pak údy toliko hlawy té že rodí; nyní wssak ale, co se z matky také narodí, křesťanem není, nýbrž stáwá se teprw křesťanem, a Církew sw. toliko, ta rodí je, křesťany, an jestiť duchowně matkou údůw Christowých."

„Nižádná tedy plodnost tělesná přirownati se nemůže sw. panenstwí. Awssak panenstwí wůbec nikoliw proto, že panenstwím jest, ale poněwadž Bohu se zaswěcuje, blahoslawíme, a welebíme; an nejenom podlé těla zachowáwati se má, nýbrž též zapotřebí jest, aby i dusse u wroucí zbožnosti panenstwí

zachowáwala. A takto panenstwí těla jest i panenstwí ducha, když zaslíbila a zachowáwá ho zbožnost zdrželiwá" (k. 5, 8).

„Takowý wssak rod panen nizádná plodnost tělesná zroditi nemůže, anto panenstwí není plodem těla a krwe. Hledáš-li tedy matku panen, dím, že Církew sw. jest. Neb rodí panny sw. jen ona panna sw., kteráž co čistá panna zasnoubena jest muži jednomu, Christu. Z ní, kteráž wesskerá, ne sice podle těla, ale podlé ducha pannou jest, rodí se sw. panny i podlé těla i podlé ducha. Má sice manželstwí dobro swé, když totiž manželé děti počestně zplozují, cnostně je wychowáwají a wěrnost sobě zachowáwají. To wssak jsou jen toliko skutkowé a powinnosti lidského powolání, panenská ale neporussenost jestiť podíl andělský, milé kochání-se w neporussitelnosti wěčné w těle porussitelném. Ji tedy ať ustoupí wsseliká plodnost tělesná!" (k. 12, 13).

„Wssak ale prawí aposstol Páně: „O pannách nemám přikázaní Páně" (1. Kor. 7, 25). Kdo přikázaní nějakého nezachowáwá, hřešší a stáwá se hodným trestu. Poněwadž tedy ženiti neb wdáti se není hříchem (kdyby bylo hříchem, přikázaním také zajisté by zapowězeno bylo), proto také o pannách nestáwá žádného přikázaní Páně. Wssak ale poněwadž hříchu se wystříhajíce, aneb poněwadž odpusstění jich sobě wymáhajíce, usilowně snažiti se máme o žiwot wěčný, we kterémž sláwa jistá přewznessená, nikoliw wssem na wěky žijícím, nýbrž jen některým za podíl ustanowena jest,*) k jejímužto dosažení nebylo by dosti, prostým jen býti hříchu, ale naopak též zapotřebí je, Bohu něco zaslíbiti, což nezaslíbiti sice hříchem není, což wssak zaslíbiti a zachowati wsseliké chwály hodno jest: proto prawím, řekl aposstol: Dáwám radu jako milosrdenstwí dosslý u Pána, abych byl wěrný (1. Kor. 7, 35). Neb neslussí, zamítati

*) Saká to jestiť sláwa přewznessená, w králowstí nebeském nikoliw wssem, nýbrž některým jen za podíl ustanowená, o tom srownej, což sw. Otec později prawí.

radu dobrou, kterýž jsem nikoliw wlastní zásluhou nýbrž milosrdenstwím Božím stal se wěrným" (k. 14).

„Dále pak prawím, žek ustawičná zdrželiwost nikoliw z ohledu na žiwot ten wezdejší, nýbrž pro žiwot budoucí a slávu králowstwí Božího wywoliti se má! Neb dí apoštol: „Žena newdaná a panna myslí na to, co jest Páně, kterak by se líbila Bohu, a pečuje o to, co jest Páně, aby byla swatá tělem i duchem" (I. Kor. 7, 34) Kdoby tedy ze slow takowých uzawírati mohl, že nikoliw pro králowstwí nebeské, ale pro tento žiwot wezdejší Bohu se zalíbiti chceme; aneb že pro tento žiwot, nikoliw pro žiwot wěčný, křesťané w panictwí se oddáwají, aby byli swatými jak tělem tak i duchem? Neb Pán a Spasitel náš sám dí: Ne wšickni chápají slowa toho, ale kterýmž dáno jest. Ijouk panicowé, kteříž se sami w panictwí oddali pro králowstwí nebeské! Kdo může pochopiti, pochop! (Mat. 19, 11, 12.) Christus tedy prawí, Prawda wěčná dí, že, kteříž we zbožnosti swé zdrželiwost si oblíbili a zaslíbili, w panictwí se oddali pro králowstwí nebeské! Jak tedy může bezbožnost lidská twrditi, že ti, kteříž tak učinili, proto jen panictwí zwolili, by se uchránili rozličných obtíží a trampot stawu manželského, a že tudyž w králowstwí nebeském wětšího podílu nemají, než ostatní? Neb skrze proroka Izaiáše prawí Duch sw.: „Dám jim w domě swém a mezi zděmi swými místo a jméno mnohem lepší, nežli jest ze synů a dcer" (Iza. 56, 5). A aby žádný se nedomníwal, že snad časná odměna nějaká zaslíbena jim, dokládá: „Jméno wěčné dám jim, kteréž nezahyne!' Jakoby říci chtěl: Co bloudíš zaslepenosti lidská? Proč časnou toliko odměnu přislibuješ zdrželiwým swatým? „Jméno wěčné dám jim!" Co tedy prawíš, že králowstwí nebeské znamená toliko žiwot wezdejší? „Jméno wěčné dám jim!" Jméno toto wěčné, swatým zdrželiwým přislíbené, znamená jistou slávu zlásstní a přewznesenou, jakowéhož jména se nedostane

wssem těm, kteříž w témže králowstwí nebeském aw témže domě postaweni budou! Snad proto také zde na tomto místě užito slowa jméno, aby ti, kterýmž se ho dostane, se rozeznáwali od ostatních" (k. 22, 25).

„Pokračujtež tedy, wy swatí a swětice Boží, panicowé a panny, pokračujtež stále a setrwejte až do konce. „Bedra majíce přepásaná a swíce hořící w rukou swých, očekáwejtež Pána swého, až se wrátí ze swatby" (Luk 12, 35). Neb wy ku swatbě Beránka přijdete s písní nowou, kterouž hráti budete na harfách swých. Owssem že nikoliw takou píseň, kterouž prozpěwuje též i ostatní země a o niž powědíno jest: „Zpíwejte Hospodinu píseň nowou, zpíwejte Hospodinu wssecka země" (Žalm 95, 1). Wy wssak zpíwati budete píseň, kterouž jen wy a žádný jiný nebude moci zpíwati. Nebok tak widěl wás we zjewení swém apoštol, jehož Beránek přede wssemi milowal. Widěl tisíce a tisíce wás sw. panicůw a panen neposkwrněných dle těla a bezúhonných dle srdce. Kam to kráčí Beránek, jehož wy jenom a žádný jiný nemůže a nesmí následowati? kam to kráčí? do kterýchto hájů? ku kterýmžto lučinám utěšeným? Tam, wěřím, kdež tráwa jestiť radostí nekonečnou, nikoliw radostí marnou tohoto swěta, aniž k také radosti, kteréž w králowstwí Božím i jiným, nepanicům, se dostane, ale k radosti také, kteráž od radosti wssech ostatních rozdílná jestiť. Radosť panicůw a panen Christa Ježíše, we Christu, s Christem, po Christu, skrze Christa, pro Christa. Radosti zlásstní panen Christowých nejsou tytéž, jaké jsou radosti nepanicůw, ačkoliw také Christowých! Rozličné budou požíwati radosti též rozličné, žádný pak radosti Wám toliko příslušné. Zírati budou na Wás zástupowé ostatních wěřících, nemohouce sledowati wás, aniž jíti za wámi; budou wás widěti, ne wssak wám záwiděti, a spolu s wámi se radujíce, čehož jim se nedostane, míti budou we wás! Neb ačkoliw píseň tu nowou, wám toliko zlásstní, nebudou moci zpíwati, budou ji aspoň poslouchati, a ra-

dowati se z radosti wassí přewznessené. A tak tedy nade wětssí radosti wassí nikdo nebude záwistiwě truchliti! Neboť Beránek, jehož následowati budete kamžkoli jde, neopustí těch, kteříž Jeho nebudou moci sledowati, kam wy s ním se ubírati budete. Wám bude předcházeti, od těch pak nebude odcházeti, anto jest Bůh wssecko we wssem (I. Kor. 15, 28). A kterýmž se menssího podílu dostane, nebudou se odwracowati od wás. Neb kde není žádné záwistnosti, tam jest sworný souhlas i při různosti" (k. 27, 29).

„Wy též, kteréž jste se až posawáde jesstě nezasslíbily, můžete-li pochopiti, pochoptež. Každý wezma oběti wé spěchejž do síní Hospodinowých, nikoliw z nutnosti, nýbrž ze swobodného swolení. Neboť nikoliw jak řečeno jest: Nesesmilníš, nezabiješ, též tak říci se nemůže: Nebudeš se ženiti aneb wdáwati. Ona se přikazují, tato wolně jen obětují. Jest-li ona se páchají, trest nám připrawují; pakli tato se konají, chwály nám wydobýwají. Co do oněch, Bůh powinně přikazuje wám, co do těchto pak, kdybyste chtěly něco nadbýwajícího *) učiniti, Pán až se wrátí odmění wám" (k. 30).

„Hle Beránek kráčí cestou panenskou! Následujtež tedy Jeho, následujte, zachowáwajíce se stálosti, což jste zaslíbily s wroucností. Usilně se snažtež, abyste poklad ten neocenitelný w neporussenosti zachowaly. Sledujtež Beránka, kamžkoli jde, panenstwím dusse a těla! A což jest, sledowati Beránka, než následowati příkladu Jeho, a Jemu se podobati? Poněwadž Christus trpěl za nás pozůstawiw wám příklad, abyste následowali sslepějí jeho, jak dí sw. apostol Petr (I. list 2, 21). W tom tedy každý ho následuje, w čem Jemu se podobati usiluje. Na Christu sice mnohé wěci k následowání wssem se představují, panenstwí wssak nikoliw wssem" (k. 27).

„Mluwil jsem Wám až posawáde o wznessenosti daru tohoto welikého (sw. panenstwí). Při tom wssak také hned mi na mysli tanc, což psáno jest: „Cím jsi

*) „Si quid supererogaveritis," praví sw. Otec.

wětssí, tím wíce ponižuj se we wssech wěcech, a nalezneš milost před Bohem" (Ekl. 3, 20). Každému totiž ustanowena jest míra pokory, podle míry welikosti jeho. Pročež také Učitel pokory „Christus Ježíš prwé sebe samého zmařil přijaw způsobu služebníka, ku podobenstwí lidí učiněn a we způsobu nalezen jako člowěk. Ponížilť sebe samého, učiněn jsa poslussným až k smrti, smrti pak kříže" (Fil. 2, 18) (k. 31). Co jiného bych tedy zdrželiwým o sw. pokoře říci mohl, leč co Christus wssem řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem (Mt. 11, 21). Neprawí: Učte se ode mne swět twořiti, aneb mrtwé křísiti, ale dí: Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem. O spasitelné učení! Učiteli a Pane náš, we smrť wydaný pro nás přepychem swatokrádežným! Widím Tebe, milostný Ježíši, okem wíry, kteréž jsi otewřel mně, co Kazatele hlásajícího wesskerému pokolení lidskému a slyssím řkoucího; „Pojďtež ke mně wssickni, a učte se ode mne." Co, pro Bůh! Synu Boží, skrze něhož učiněny jsou wssecky wěci, a proč máme přijíti k Tobě a učiti se od Tebe? Tichý jsem a pokorný srdcem! W tom tedy zahrnuti jsou wssickni pokladowé moudrosti, a skryté wsseliké uměni, abychom tomu nejhlawnějssímu naučili se od Tebe, že tichý jsi a pokorný srdcem?! Tak weliké tedy jestiť, býti maličkým, a tomu bychom se nikdy nebyli naučili, kdybys Ty, jenž jsi tak welký, nebyl tomu naučil nás? Ano zajisté, owssem."

„Ať tedy slyssí Tebe a přicházejí k Tobě, aby od Tebe se naučili, tichými býti a pokornými srdcem, kteříž hledají milosrdenstwí Twého a prawdy Twé, žijíce Tobě, nikoliw sobě. Ať to slyssí pracující a obtížený břemenem těžkým, netroufaje ani očí k nebi pozdwihnouti, hříssník onen, publikán, stojící z daleka a bijící se w prsy swé! Ať to slyssí setník řkoucí: Pane, nejsem hoden, aby's wssel pod střechu mou! Ať slyssí Zachaeus, wrchní nad celnými, kterýž řekl: Pane, oklamal-li jsem koho w čem, čtwernásob nawrátím. Ať slyssí žena, kteráž byla

hříssnice w městě, a tím hojněji slzami smáčela nohy Twé, čím směleji se byla wzdalowala slepějí Twých! Ak slyssí smilnice ony a publikáni, kteřížto dle Twých slow předcházeti budou zákoníkůw a farizeůw we králowstwí nebeském. Ak slyssí wssickni nemocní, pro kteréž reptali proti Tobě farizeowé, že jsi s nimi stolowal, an Tys nepřissel wolat sprawedlywých, ale hříssných ku pokání. Wssickni ti, když se obrátí k Tobě, snadně budou tissí a pokorní před Tebou, pamětliwi jsouce žiwota swého hříssného, wssak též i milosrdenstwí Twého nekonečného, poněwadž kde se rozhojnil hřích, tu i wíce se rozhojnila milost" (Řím. 5, 20).

„Pohledni též na zástupy sw. panicůw a panen! W Církwi Twé oni jsou dospěli, z mateřských prsou jejich Tobě wykwetli, jméno twé ústa ke mluwení jim otewřelo, a mlékem jména Twého již we mládí swém kojeni jsou! Co jsi powěděl: Kdo může pochopiti, pochop, toho se chopili, to zaslíbili a w panictwí se wydali pro králowstwí nebeské, nikoliw sice, že jsi jim přikázal, ale že jsi je laskawě wybízel. K těmto mluw Pane, a tito ak slyssí Tebe, že jsi tichý a pokorný srdcem! Tito čím wětssí jsou, tím wíce ak ponižují se we wssem, aby milost nalezli před Tebou. Sprawedliwi jsou, snad ale tak jako Ty, kterýž ospravedlňuješ hříssníka? Čisti jsou, wssak ale matky jejich we hříchu počaly je! Swati jsou, Ty ale jsi Swatý swatých! Panicowé jsou a panny, wssak ale z panen narozeni nejsou! Co do těla a ducha neporussení jsou, wssak ale Slowo tělem učiněné nejsou! A přece ak se učí, ne sice od těch, kterýmž jsi hříchy odpustil, nýbrž od Tebe samého, Beránku Božj, kterýž snímáš hříchy swěta, že tichý jsi a pokorný srdcem."

„Přijdiž tedy dusse zbožná, přijdiž, a uč se od Christa, že tichý jest a pokorný srdcem. A proto také zapotřebí jest, dusse panenská, abys počala bázeň Božj a porodila ducha spasení (Is. 26, 18). Bázně není sice w lásce, ale, jakož psáno jest, dokonalá láska wen wyhání bázeň, owssem bázeň lidskou, nikoliw bázeň Božj (I. Jan 4, 18). Nesmýssllej tedy wysoce, ale boj se (Řím. 11, 20). Miluj tedy dobrotiwost Božj, ale boj se sprawedlnosti jeho;

neb žádná z wlastností těch nepowoluje tobě býti pyssnou a hrdou! Neb milujíc obáwáš se, abys těžce neurazila milujícího a milowaného. A zajisté nemůže býti wětssí a těžssí urážky, než kdybys pýchou Jemu se stala nemilou, kterýž pro tebe pyssným se stal nemilým! A kde wíce má býti oné swaté bázně, trwající na wěky wěkůw (Žalm 18, 10), jestli ne při tobě, ježto nemáš pečowati o swět, ale o to pečowati máš, což jest Páně, kterak by ses líbila Bohu. Jest-li nemiluješ, boj se, abys nezhynula, a jestli miluješ, boj se, bys Jemu nemilou se nestala."

„Nejmýssílej tedy wysoce, ale boj se! Slyš, co opět dí apoštol: S bázní a třesením spasení swé konejte. Bůh zajisté jest, kterýž působí we wás chtění i wykonání podle dobré wůle swé" (Fil. 2, 12, 13). A na kom wíce odpočinouti má Duch sw., nežli práwě na Wás, kteréž jste zaslíbily swatost panenskou? Jak ale odpočine, kde nenalezne místa swého? A kterého místa jiného, než-li srdce pokorné, kteréž naplniti chce a powznésti?! Neb psáno jest: Na kom odpočine Duch můj? Na pokorném a zkroussenem a třesoucím se před řečmi mými (Iz 66, 2). Žiješ sprawedliwě, zbožně, swatě, w panenské čistotě! Wssak ale bí se w prsy swé, když slyssíš slowa: „Kdo se domníwá, že stojí, hleď, aby nepadl" (I. Kor. 10, 12) (k. 35—39).

„Pročež prwní myssléнka pokory twé budiž, že nikoliw sama ze sebe, z wlastní síly swé, pannou jsi Bohu zaslíbenou, nýbrž že dar ten dokonalý s hůry jest, sstupující od Otce swětel, u něhož není proměnění (Jak. 1, 17). A písma sw. patrně dosswědčují, že nemůžeme zachowáwati přikázaní Božích, jest-li nám toho nedá a nás nepodporuje Ten, kdož je přikázal. A o ničem w písmě sw. tak často řeč se nečiní, jak o poslussnosti, kterouž zachowáwati máme ke přikázaním Božím! A hle i o tuto prosí Žalmista, an psáno jest: Ty jsi přikázal, aby pilně ostříháno bylo přikázaní twých! A dokládá: O by sprawcny byly cesty mé k ostříhání sprawedlnosti (přikázaní) Twých! (Žalm 117, 4, 5) Hle jak prosí, aby poslussně zachowáwati mohl přikázaní Božích! Když jsme wssak přikázaní Boží

přestoupili a takto zhřessili, jest nám owssem pokání činiti. A hle, o milost pokání prosí též Boha, an dl: Polož Hospodine stráž ústům mým, a dwéře wůkol rtům mým. Nenachyluj srdce mého ke slowům zlosti, k činění wýmluw w hříssích, s lidmi pássícími neprawost (Žalm 118, 4). Patrněji wssak o pokání prawí apostol: Zda by snad někdy dal jim Bůh pokání prawdy (II. Tim. 2, 25). A jak patrně o zdrželiwosti napsáno jest: A jakž jsem zwěděl, že nemohu jinak býti zdrželiwým, leč by mi to Bůh dal, i toť byla moudrost, wěděti, či to jest dar (Moudr. 8, 21). Wědouce tedy, že milosti Boží jste, čím jste, warujte se, abyste nepadnuly do jiného též osidla pýchy, abyste se totiž newychloubaly milosti Boží, a ostatními nepohrdaly. Pamatujte přede wssím, že Bůh pyssným se protiwí (Jak. 4, 6). Powažtež dobře, co psáno jest: Kdo se může wychloubati: Čisté jest srdce mé, čist jsem ode hříchu! (Přísl. 20, 9) Čistota panenská můžek se sice neporussené zachowati, wssak ale přece di písmo: Žádný není čistý před obličejem Twým, ani dítě, jehož žití na zemi jest dne jednoho (Job 11, 4, 25, 4). A Christus Ježíš netoliko sw. panny, ale i wssechny křesťany, jak duchowné tak i tělesné, počínaje od sw. apostolůw až k nejposlednějssím hříssníkům kajícím prositi a modliti se učil: Odpusť nám nasse winy, jakož i my odpousstíme nassim winníkům. Žádný tedy není prostý wsselikého hříchu! A proto také prawí sw. Jan: Díme-li že nemáme hříchu, sami se swádíme, a není w nás prawdy (I. Jan 1, 8). A toto mají sw. panny též w pokoře uznati a wyznati. Neb při wsseliké bedliwosti může se přihoditi, že ze slabosti a křehkosti lidské do hříchů klesáme, kteříž ač nejsou těžcí (smrtelní), přece hříchowé jsou, a stali by se zajisté těžkými, kdyby pýcha přidala jim zrůstu a tíže, kdežto nyní zbožnou pokorou tak snadně smazáni býwají" (k. 41, 42, 44, 48, 50).

Čím lépe tedy poznáwám, jak weliké dobro jestiť panenstwí, tím wíce též obáwám se zlodeje pýchy, kterýž by uzesl je. A žádný jiný zajisté neopatruje dobra toho

panenského, leč Bůh, kterýž udělil ho. Bůh pak jest láska! Strážce tedy panenstwí jest láska, místo pak strážce toho jest pokora! Neb na tom místě jen bude obýwati, kterýž prawil, že Duch jeho odpočine na pokorném a zkroušeném" (Iz. 66, 2).

„Sledujtež tedy Beránka, kamkoli jde. S pokorou přicházejtež k pokornému, jest-li milujete ho, abyste nezahynuly. Kdo se obáwá pádu a poklesku, prosí ho: Pane nepřicházej na mne noha pýchy! (Žalm 35, 12.) Kráčejtež cestou wznešenosti krokem pokornosti. Proste, aby dary swé wám zachowal, a s wytrwalostí jemu se oddáwejtež. Nedůwěřujtež přílišně we wlastní síly swé, a newychloubejte se sprawedlností swou, ale Bohu osprawedlňujícímu se kořte. Odpouštějte hříchy jiným, a modlete se za swé wlastní; budoucích se chraňte bedliwým se staráním, předešlé wšak smažte upřímným wyznáním. O byste dospěly k oné wýši, aby i ostatní cnosti s panenstwím, kteréž zachowáwáte, se shodowaly! Owšem že se wystříháte hříchů těžkých, jako wraždy, krádeže, loupeže, podwodu, křiwé přísahy, obžerstwí, smilstwa, lakomstwí, řewniwosti, bezbožnosti, ukrutnosti a jiných. Wšak ale i jiní hříchowé, kteříž menší jsou aneb za wšednu se pokládají, i těchto, prawím, wystříhejte se; aby totiž při wás nebyl nalezen pohled prostopášný a oko wšetečné, ne jazyk bezuzdný a smích nezbedný, ne šlassky swětácké, oblek neslušný a chod hrdopyšný! Neodměňujte zlé zlým, aniž zlořečení zlořečením, nýbrž usilujtež dosáhnouti oné lásky wznešené, kteráž hotowa jestiť, duši swou položiti za bratry swé. A připojíte-li ke zdrželiwosti i činění cnosti takých, zajisté andělský žiwot lidem, a nebeské mrawy zemi objewíte. Poněwadž jste tedy opowrhly šuatkem se syny lidskými, z celého srdce milujte Choté swého! Patřtež wždy na krásu Jeho, powažte rowného Otci, matce podaného, w nebesích panujícího, na zemi sloužícího; kterýž wám dal moc státi se dcerami Božími, nehledá při wás těla krásného, nýbrž cnosti krásných."

„Mluwil jsem wám, a dle možnosti napomenul jsem wás ke swatosti, podle kteréž swaté panny se na-

zýwáte, a k pokoře, jížto se zachowáwá dar onen wznesený. Mnohem pak důrazněji ak napomenou wás sw. panicowé, kteříž u prostřed ohně welebili Boha. S nimi tedy welebtež Boha, kterýž u prostřed ohně swěta tohoto zachowáwá wás. Welebte Boha, modlíce se též za mne, řkouce: Dobrořečtež swatí a pokorní duchem Pánu, chwalte a nade wssecko wywyssujte ho na wěky!" (Dan. 3, 87.) (Kap. 51, 56.)

Knihu o dobru wdowstwí máme za doplněk kněh o dobru manželském a o panenstwí, pročež hned tuto o ní pojednáme, ačkoliw ji sw. Otec teprw okolo roku 414 sepsal.

Juliana totiž wdowa, netoliko osobně, ale i písemně neustále prosila sw. Otce, by jí napsal pojednání o powinostech wdowy křesť. Aug. odpowěděl jí nadřečeným spisem we způsobě listu, ačkoli doléhaly naň, jak prawí, přemnohé práce newyhnutelné (K. 1). Nejprwé dowozuje ze slow sw. ap. Pawla: Prawím nežena tým a wdowám: Dobře jest jim, zůstanou-li tak, jako i já, že, ačkoli wdowa podle nauky písma a Církwe kat. opětně wstoupiti může we stáw manželský, přece lépe by bylo jí, toho nečiniti. Neb ačkoli zajisté stáwá dobra stawu manželského, přece zdrželiwost wdowská wyniká, anto wdowa zdrželiwá w Církwi mezi údy Christowými wznesenějšího a lepšího místa zaujímá" (K. 2). „Sw. pak zdrželiwost přednost má před stawem manželským, anoť má i přednost před zdrželiwostí wdowskou" (K. 15). Co do powinností wdowy napomíná Julianu takto:

„Měla jsi muže jednoho, s nímž jsi nedlouho žila; prosím, zachowejž se dle slow ap. Pawla: Kteráž

práwě wdowa jest, ať má náději w Boha a trwá na prosbách a modlitbách dnem i noci. A wystříhej se bedliwě toho, co tentýž ap. prawí: Kteráž pak wdowa w rozkossích jest, za žiwa již mrtwa jest (1. Tim. 5, 5, 6). Hle máš syny, přičiň se tedy, bys je wychowala zbožně a cnostně. Dceru máš, kteráž panenstwí swé Bohu zaslíbila. Aj, milost ewangelická učinila tě matkou panny Christowy (K. 14). Jak-koli tedy wroucně miluješ swatou zdrželiwost, budiž wždy přece pamětliwa, že zdrželiwa jsi toliko jen milostí Božj a že tudíž Jemu díky wzdáwati máš, který skrze Ducha swého tobě uděliti ráčil, žeť láska jeho rozlita jest w srdci twém (K. 16). Kdybys nebyla ještě zaslíbila zdrželiwost wdowskou, byl bych tě napomenul, abys to učinila; poněwadž jsi ale již zaslíbila, napomínám, abys stále zachowáwala ji. . . . . Pročež wšeliké snažení twé k tomu budiž, bys we wšem Bohu se líbila . . . . (K. 19). Wystříhej se rozkossí swětských a na místě rozkossí tělesných, miluj rozkosse duchowné, jakowéž jsou nábožné čtení, modlitba, swaté žalmy, nábožné rozjímání, konání skutků dobrých, wzbuzowání náděje žiwota budoucího, powznášení srdce k Bohu a hojné díkůčinění Wšemohoucímu . . . . Posty také a bdění časté, pokud není na ujmu zdrawí těla, spojují-li se s modlitbou, swatými zpěwy, čtením a rozjímáním zákona Božího, zajisté w prawé rozkosse duchowné se proměňují, a byť byly jakkoli obtížné. Neb pro milého nic těžkého (K. 21). Chodiž wždycky též opatrně, bys dobrou a chwalnou powěst swou zachowala, abys snad nedbanliwostí nepadla w podezření zlé. Nemohu schwalowati jednání těch i dobrých křesťanů, kteříž, ačkoli neprawě w podezření bráni jsou, přece spokojené jsou mysli, řkouce: Mámť před Bohem dosti na swědectwí čistého swědomí swého. Takowíto nejenom že nemoudře, nýbrž i ukrutně opowrhují úsudkem lidským, a to zbawují bližní swé příkladu dobrého. Neb jedni majíce je w podezření, ačkoli neprawém, budou se horssiti nad žiwotem jejich, druzí pak budou následowati žiwota jejich, nikoliw ja-

kýž w prawdě jest, dobrého, nýbrž, jak za to mají, zlého. Pročež, kdož se wystříhá hříchů těžkých a neprawosti, sobě dobře činí, kdož wssak i hledí wždy zachowati dobrou powěst swou, blížním jest milosrdný. Owssem že nám žiwot náš potřebný jest, blížním pak potřebná jest chwalná powěst nasse; wssak ale, což jiným milosrdně činíme k jejich spasení, prospíwá též i nám k dobrému. Pročež také napomíná apossstol: Opatřujeme (opatrně konáme) dobré netoliko před Bohem ale i před lidmi (2. Kor. 8., 21.). . . Chodiž tedy opatrně, setrwej se stálostí zmužilou, a příkladným žiwotem a spasitelným napomínáním se přičiň, aby i jiné následowaly příkladu wasseho. Modliž se horliwě a neustále, bys denně prospíwala w dokonalosti. a na modlitbách twých i mne budiž pamětliwa. Bůh ti dej, bys setrwala w milosti Christowě" (K. 1., 21—23).

Působením sw. Otce zakládaly se po wesskeré Africe klásstery, obzlásstě pak mnoho bylo jich w Karthagině a w poblízkém okolí. Z mnichů někteří mimo konání powinností swých i práci ručnou za potřebnou pokládali, někteří pak ji zawrhowali, a z darů křesťanů zbožných jedině žíti chtěli, za to majíce, že dokonaleji zachowáwají přikázaní swat. ewang. obsažené we slowech Páně: Protož prawím Wám, nepečujte o žiwot swůj, co byste jedli, ani o tělo swé, čím byste se odíwali. Pohledněte na ptactwo nebeské, žeť neseje ani žne, ani shromážďuje do stodol, a Otec wáš krmí je (Mt. 6, 25, 26). Odtud powstaly swáry a různice tak nemilé, že i Církew Karthaginskou znepokojowaly. Tak weliká, anoť i rozhodná byla tenkráte wážnost Augustinowa, že sám arcibiskup Karthaginský, Aurelius, ho požádal, by k urownání rozepře té péra se cho-

pil a pokoj zjednal. Jest nám zajisté se obdiwowati netoliko skromnosti biskupa Aurelia, ale též i mirnosti, se kterouž w případu tom užíwal moci swé biskupské. Za nejhodnější uznal, pobloudilé laskawým napomenutím a poučením ke swornosti opět přiwoditi a s jistotou očekáwal, že wážnost Augustinowa, co Otce klášterníků Afrických se nemine s účinkem zdárným, an taktéž se sstrnou laskawosti jednati bude s pobloudilými. A zajisté se nesklamal. Na žádost Aureliowu sepsal Augustin dílo, nadepsané: O práci mnichů, kniha jedna (okolo roku 400). S jakou ochotností podstoupil úlohu tu nesnadnou, a snad i nemilou, poznati lze hned z prwních slow spisu toho: „K rozkazu twému, swatý bratře, jest mi s tím wětší oddanosti poslechnouti, čím jasněji poznáwám, kdo mi skrze Tebe přikazuje. Jest to Pán nás Ježíš Christus, kterýž nadchnul tebe pečliwosti lásky otcowské a bratrské a který přikazuje mi skrze Tebe, bych sepsal poučení, zdali synům a bratřím našim wolno býti může, nezachowáwati se dle slow sw. Pawla, kterýž prawí: Přikazowal jsem wám, že nechce-li kdo dělati, aby také nejedl“ (I. Thess. 3, 10).

Mnissi, kterýmž se práce ručná znechutila, odwolávali se ke slowům Páně: Nepečujtež o žiwot swůj. Slowům ale apostola Pawla: „že nechce-li kdo dělati, aby také nejedl“, rozuměli w ten smysl, že kdo nechce konati skutky duchowné, ten aby též nejedl. „Wždyť,“ tak prawili, „čítáme s bratřími (we swětě žijícími), kteříž utrmáceni jsouce starostmi

swětskými, přicházejí k nám, by u nás sobě odpočinuli we slowu Božím, w modlitbách, žalmech a sw. písněch. Rozmlouwáme tudyž s nimi, těssíme, napomínáme a wzděláwáme je, jak toho potřeba wymáhá" (c. I.). Naproti tomu ale dowozuje Augustin, že dle učení Páně a sw. apoštola Pawla, kterýž i příkladem swým předchází, práce každému ustanowena jestiť, a když Pán prawil: „Nepečujtež o žiwot swůj," že říci chtěl: Nepečujtež přílissně a jedině o žiwot swůj. Podle příkladu téhož swatého apoštola Pawla mnissi w jisté hodiny prací ručnou, w jisté pak opět duchownou zabýwati se mají, ano i při prácech oněch že se mají modliti a zpíwati sw. žalmy. (K. 17, 18.).

„Neswazuji já břemena těžká a nesnesitelná," tak přiwoláwá jim Aug., „abych je wzkládal na ramena wasse, břemena, kterýmiž bych já sám ani prstem pohnouti nechtěl. Ptejte se jenom a uslyssíte, jak mnohočetné práce obtěžují mne, a k tomu jesstě, jak často mne stíhá churawost těla, tak že nemohu konati práce tělesné, ku kterýmž napomínám Wás. Ježíš sám jest mi swědkem, že bych, kdyby možné bylo, mnohem raději každého dne několik hodin (jak se stáwá w klásstcích dobře zřízených) rukama pracowati a ostatní hodiny na rozjímání písma sw. a modlitbě tráwiti chtěl, než, jak nyní mně uloženo jest, rozepře porownáwati a snásseti tíži starostí nesčíslných . . . Jste-li bratři, synowé moji, jste-li spoluslužebníci, aneb raději, jsem-li já w Christu služebníkem wassím, slyssíte a uznejte, k čemuž Wás napomínám. Wssak nikoliw já, nýbrž apoštol Pawel napomíná a prosí Wás pro Pána Ježísse Christa, abyste w pokoji a poslussenstwí pracujíce chléb swůj jedli" (II. Thess. 3, 12, k. 29).

„Prosím a zapřisahám Wás, byste dále nepohorssowali malických, pro které Christus umřel, a nerozmno-

žowali bolnou žalost srdce mého. Jest-li byste tohoto napomenuti, ba raději prosby této poslechnouti nechtěli, neučiním již ničehož, leč že budu truchliti a wzdychati. To wěztež, a na tom budiž dosti. Jste-li tedy služebníci Boží, smilujte se; pakli se nesmilujete, nechci již nic wážnějssího powěděti" (kap. 33). Mnissi uposlechli, a žili napotom we sworné jednotě.

Sledowali jsme až posawáde usilownou činnost sw. Otce, jakáž se wywijela na wsselikè strany, w oboru přerozmanitém a objímala předměty nejrozličnějssí. Pečliwé snažnosti jeho o spásu swěřených sobě bratří katolíků rownala se plamenná horliwost o smíření pobloudilých a od Církwe odloučených. A jakož co dobrý pastýř nepokládal za nehodné, i jednotliwým osobám w soukromných potřebách jejich s wroucí láskou sloužiti, taktéž planulo i srdce jeho wždy k obecným záležitostem Církwe wesskeré.

Zbýwá nám jesstě z této doby (od r. 3 až do leta 400) neunawné a weleplodné činosti spisowatelské sw. Otce, *) připomenouti a uwésti některé spisy, kteréž wesměs o wýkladu písma sw. jednají. Ačkoli wůbec za to se má, že spisowé toho druhu jen učencům přístupni jsou, an o předmětech toliko wědeckých pojednáwají, my přece jen z části se srownáwáme s úsudkem takým. Jakož wůbec Aug. we wssem prohlédal ke skutečnému žiwotu kř., taktéž i spisowé jeho wesměs patrně zjewují směr praktický. Cokoliw psal, psal hlawně ku wzdělání Církwe a bratří swých w Christu, a této stránky by se, jak za to

*) Okolo roku 400 wydal sw. Otec 10 rozličných welkých spisů!

máme, wíce ssetřiti mělo, když se posuzují tito spisowé jeho. Psaltě zajisté sw. Otec wýklady písma, dílem k obraně wíry, hlawně wssak co duchowný pastýř, we skutečný prospěch těch, jimž sslo o wzdělání, jak w nauce tak i w žiwotě křesťanském.

Pohané za toho času wytýkali křesťanům, proč prý Christus sám nauku swou nesepsal, anto ewangelistowé u wyprawowání swém sobě odporují, ano že proti wůli Christowě modloslužbu zawrhli. Naproti bludům těm wydal sw. Otec spis „o shodě ewangelistů knihy IV" (okolo roku 400). W prwé knize dowozuje, že práwě Christus Ježíš wsselikou modloslužbu wywrátil. Na otázku, proč sám nauku swou nesepsal, odpowídá: „Byli byste snad uwěřili tomu, kdyby Christus sám o sobě byl psal? Pythagoras a Sokrates též podobně nauky swoji nesepsali, proč tedy jim wěříte?!" (Kap. 7, 8.)

W ostatních třech knihách důmyslně porownáwá wyprawowání ewangelistůw a jasným wýkladem dowozuje, že wespolek zúplna se shodují.

Jakýsi nábožný čtenář písma sw. (nám ostatně neznámý) byl žádal sw. Otce o wyswětlení rozličných wýroků z ewangelii swatého Matousse a Lukásse. Žádosti této wyhowěl sw. Otec a wydal dwě knihy „o rozličných otázkách z ewangelií" (též okolo r. 400).

Sw. Otec sám wždy s nejwětssí rozkossí rozjímal w písmě sw. Toho času obzlásstě četl knihu Jobowu a k snadnějssímu poznání smyslu

jednotliwých míst, činil sobě krátká poznamenání. Wýpisky tyto wydal bez wědomí swatého Otce bezpochyby některý ze žáků jeho do weřejnosti, a nadepsal je: „Poznamenání ku knize Jobowě, kniha I.“ *)

Nejpamátnější spis sw. Otce, za téhož času (roku 399 neb 400) wydaný, jest „třináctero kněh Wyznání.“ Literatura křesťanská neměla až po tu dobu spisu podobného, a od toho času stal se wzorem nepostižitelným wssem těm, kteříž psali události wlastního žiwota swého. Nikdo wssak před sw. Augustinem a nikdo po něm nepsal o žiwotě swém tak, jak to činí Aug., s citem nejhlubssím, s pokorou nejzbožnější a s wyznáním nejupřímnějším, jak sám prawí, že se newyznáwá slowy těla a jazyka, nýbrž slowy dusse a hlasem „mysli“ (kn. X, k. 2). A proto již z této příčiny jest nám knihu tu na nejwýsse ceniti a welebiti. Knihou tou wssak chtěl Aug. způsobem nejskwělejssím též oswědčiti nejhlubssí wděčnost swou k Bohu, a proto každé slowo jeho jestiť horoucí modlitbou a witězným chwalozpěwem muže, jemuž wíra křesťanská jediným swětlem, jedinou útěchou a jediným poklidem se stala. Nadto ale chtěl též Aug. „wyznáním“ swým prospěti jak swětu křesťanskému, tak i nekřesťanskému. Swět křesťanský měla kniha ta utwrditi we wíře w Christa Ježisse, a zřejmě přeswědčiti o prawdiwosti slow jeho: „Učinil jsi nás Bože k sobě, a spočinuti nemá srdce nasse

*) Za téhož času wydal swatý Augustin též knihu o „katechisowání křestu čekajících“, o které jsme již swrchu zmínku učinili.

pokud nespočine w Tobě" (Wyzn. kn. I. k. 1.) Swět starý, pohanský tehdy již umíral, a nowý, křesťanský již byl opanował. Žiwot Augustinůw, a tudyž i „Wyznání" jeho, měly býti obrazem, spolu ale i nejplatnějssím důkazem swětodějné změny té. Neb w bolestech posledního welkého pohana měl swět nekřesťanský widěti a poznati wlastní strádání swé, a ze slawného witězstwí welkého křesťana měl poznati, že Christus jedině jest cesta, prawda a žiwot, a že není dáno lidem jmena jiného, skrze kteréž by spaseni býti mohli. A z toho ohledu bylo „třináctero kněh Wyznání" tehdy nejdůmyslnějssí apologií wíry křesťanské. Konečně ale kniha ta neposkytuje nám toliko wěrný obraz žiwota swat. Augustina, nýbrž nadto i wěrný obraz lidské přirozenosti a powahy wůbec, a proto též jest a wždy zůstane člowěčenstwu knihou obzlásstě milou a dojímawou. Kdo tedy chceš poznati tkliwé boje dusse bloudící po wsselikém bezcesti, kdo chceš poznati nekonečnou lásku a smilowání Boží k lidem, a kdo chceš poznati žiwot sw. Aug. a w žiwotě jeho obraz wlastního žiwota swého, wezmi knihy „Wyznání" a čti! *)

---

*) Pohanstwo we 4. století již záplna hynulo, přece wssak se kojilo nádějí, že bohowé opět zwítězí nad wírou křesťanskou. Nádějе ta se zakládala na jakési (imysslené) wěsstbě, že wíra kř. trwati bude jen 365 let a po wypršení těchto že pomine, což se státi mělo ku konci 4. století. Pohané, místy jesstě dosti četní, s dychtiwostí nejwětssí očekáwali wyplnění domnělých slibů bohů swých, jichžto sossky skrýwali w jeskyních; zatím wssak wydali roku 399 císařowé Honorius a Arkadius rozkaz, že po celé říssi Římské wssickni chrámowé pohanssti katolikům odewzdati se mají, což se i stalo. Wyprawuje se, že roku 398

24. Wýtržnosti Donatistů a smírné pokusy sw. Augustina s Manichowci.

S počátku roku 401 wssecky poměry weřejné, obzlásstě pak církewné w Africe neobyčejně se byly napnuly. Donatisté po smrti Gildona a biskupa Optata zbaweni jsou nejhlawnější podpory swé, o kterouž až posawáde s nejwětssím prospěchem se byli opírali. Nadto jesstě z příčiny roztržky mezi Primianisty a Maximianisty powstáwaly co denně wětssí různice a spory, an onino protiwníky swé mnohým násilím, ano i mečem a ohněm pronásledowali, spolu wsselikou chatru nesslechetnou přijímajíce do středu swého, proto jedině, jak patrno bylo, poněwadž takto wydatně rozmnožowali moc strany swé. Takým počínáním wssak museli konečně wssi wážnosti pozbyti.

Se strany pak katolické od toho času již wsseobecně a silami spojenými usilowáno jest o obnowení jednoty církewné, což se stalo hlawně působením sw. Augustina, jehož činnost wesskerá Církew Africká s nelíčenou úctou pozorowala, a jehož příkladu we wssem ochotně následowala.

Ačkoli Aug. bolestně nesl, že již mnohdykráte, wždy ale marně a bez účinku Donatisty

a 399 se odbýwal walný sněm 214 biskupů Afrických, kteréžto snad též sw. Aug. přítomen byl, a na takowý způsob byly liché náděje pohanů nejpřímeji wywráceny. Tolik jisto jest, že toho roku Aurelius arcibiskup weltkolepý chrám bohyně Coelestis (Astarthe) w Karthagině křesťanským obřadem poswětil. W prowincii Bizacenské wssak w osadě Suffektanské pohané 60 křesťanů ukrutně zawraždili. Sw. Aug. jim napsal proto welmi důtklíwé psaní. (Sr. list 50.).

byl k smírnému rokowání wybízel, přece neustal w horlení swém pro jednotu Církwe kat., nýbrž, kdykoli se udála příležitost, hleděl ji přátely získati. Psal listy na wsse strany, jako n. př. Klarenciowi, biskupowi města Tabraka, příbuznému swému Sewerinowi, býwalému konsulu Generosowi a mnohým jiným. (Sr. listy 52, 53, 70.) W tom též widíme příznivý obrat záležitosti kat., že žáci sw. Otce, z nichžto mnozí tehdy již biskupy na rozličných místech byli, a důwěrný přítel jeho Alypius, za příkladem jeho a jeho duchem wedeni, mocným hlasem wolali a napomínali k jednotě. Následkem toho wědomí kat. utěšeně se probuzowalo a mohútně se rozwíjelo, an k heslu sw. Aug.: „Jednota Církwe" wesskerá Afrika katolická žiwě ke zbroji sáhala. A jakož Aug. wsse společným směrem nadchnul, taktéž i potřebné zbraně k boji tomu poskytnul. Jaká zbraň to ale byla, o tom nelze dle posawádné činnosti sw. Otce pochybowati. Smírným rokowáním na sněmu církewném (tedy silami spojenými) měla se jednota s Donatisty opatřiti. Proto wždy radil k smírnému jednání s nimi, wždy radil, aby katolíci násili od Donatistů činěnému, nikoliw násilím neodpírali a nečinili nad nimi pomsty. A dle toho také sám jednal. Neb práwě toho času byl Donatowský biskup w městě Kalama, Krisspin, w poblízkém městýsi Mapalea 80 katolíků násilnou mocí na nowo pokřestiti dal. Ačkoli surowá neprawost ta sw. Otce neobyčejně dojala, nepohnal přece Krisspina proto před soud císařský, (což wssím práwem činiti

mohl), nýbrž napsal mu jen důtklivé psaní, we kterémž ho pro krew Christowu zapřisahá, by na jednotu Církwe pamatowal. K tomu konci že chce s ním w Mapalii rokowati, a celé to jednání má se pak na jazyk punický přewésti, by ubozí rolníci tamějssí sami wolně pro prawdu se ustanowili. Krisspin byl sice již jednou slíbil, že se dostawí k rokowání takému, nedostál wssak tehdy slowu swému a i tenkráte nepřissel.

Nehody také wssak nikterak nemohli rozhořčiti smířliwého ducha Augustinowa. Neb přičiněním jeho powolal Aurelius arcibiskup ke dni 16. čerwna a 13. září roku 401 sněm církewný do Karthaginy Na tomto hlawně jednáno o záležitosti Donatistů a k náwrhu sw. August. podala wesskerá Církew Africká Donatistům ruku na smířenou. W ten smysl aspoň wykládáme wynesení sněmů těchto, wážených rozhodnou soudnosti a bedliwým sstetřením poměrů časowých.

W řeči, kterouž zahájil Aurelius sněm dne 16. čerwna, stěžowal sobě welmi na nedostatek kněží w Africe, řka: „Nemohu již déle snésti bolestné stesky tak mnohých Církwí, skoro již wymřelých; jestli se brzké pomoci nedostane, budeť nám před Bohem zodpowídati zkázu dussí přemnohých.“ Proteež nawrhowal, by se od papeže Anastasia a Milanského biskupa Weneria pomoc wyžádala. Nedostatek kněží z části aspoň mohl se doplniti kněžími Donatistů, kteříž se do Církwe kat. byli nawrátili. Tomu wssak odporowali nálezowé dřiwějssích sněmů, obzlásstě

ale nález sněmu Hipponského od roku 393, na kterém ustanoweno, že dle nálezů dřiwějších sněmů žádný duchownik Donatowský, nawrátiwší se do Církwe, nesmí práwomocnost úřadu swého wykonáwati, (ačkoli důstojenstwí swé podržel), wyjma toliko ty, kteříž nikdy na nowo nebyli křestili, aneb kteříž s celým stádem sobě podřízeným byli se nawrátili; o tom wssak má se ještě dotaz činiti u Církwí zamořských (italských). A w skutku sněm Kapuanský wynesseni toto byl potwrdil. Nelze wssak popírati, že přísný zákon taký přímo proti Donatistům čelil a obtížnosti swou je odstrassowal. Pročež nemohl déle státi, mělo-li dle náhledu Augustinowa opanowati mírnější jednání s Donatisty, by se jim usnadnil návrat do Církwe. A to se skutečně stalo na sněmu odbýwaném 13. září roku 401. Se strany kat. upřímně snaženo o obnowení jednoty církewné, a Donatistům co nejzřejměji projewena smířenliwost a dobrá wůle. Neb přede wssím přijata jest hlawná zásada, že se s Donatisty, se wsselikou laskawostí a ssetrností jednati má, a že duchownici jejich, po návratu swém do Církwe mohou podržeti a wykonáwati úřady swé. K Donatistům mají se wyprawiti biskupowé co wyslanci, kteříž by je ku smíření a obnowení jednoty církewné wyzýwali. Totéž má každý biskup w diocési swé činiti, ku kterémuž konci wypracowáno a každému podáno zlásstní nawedení, dle něhož by w díle tom spasném po-

kračowati měl. *) Z toho již patrno jestiť, že heslo Augustinowo „smírně a silami spojenými“ wesskerá Církew Africká přijala, a že následkem toho na straně kat. znamenati se muselo hnutí neobyčejné. A w skutku stalo se, že, když bohatý statkář Pamachius osadníky swé listem smírným ku náwratu do Církwe wybídnul, že wssickni z wolného přeswědčení tábory Donatistů opustili Aug. zaplesal **) nad událostí tou radostnou a napsal Pamachiowi a nowým údům Církwe kat. list plný wroucné laskawosti. (List 58.) Hojnějssích příkladů ku potwrzení wýroku nasseho se nám nedostáwá; tím četnějssí wssak důwody máme

*) Papež Anastasius wydal snému list, we kterémž biskupy ku statnému wytrwání w boji tom napomíná. Sněm naproti oznámil jemu nálezy swé a udal též příčiny, pro které takto ustanowil; an toho nutně wymáhá pokoj a jednota Církwe Africké, a an již hned s počátku roztržky té a později r. 347 taktéž ustanoweno jest bylo. O dwojím sněmu tom sr. Hefele díl II. str. 68. a d.

**) Ostatně ale práwě toho času bylok sw. Otci mnoho hořkosti snásseti. Po mnohočetných prácech úřadu swého hledáwal a nalézal úlewy a útěchy w klásstěře swém, we společnosti bratří swých. Jak bolestně tedy dojalo ho, že dwa z nich, ctižádosti swedeni, wystoupili. Jesstě wětssí bolesti měl z toho, že kněze jednoho s úřadu sjaditi musel, kterýž swěřené sobě cizé peníze zpronewěřil a žiwot wedl nemrawný. Psal o tom Xantippowi, arcibiskupowi Numidie, takto: „Nemohl jsem kněze toho we spráwě duchowné ponechati, obzlásstě proto, poněwadž w okolí tom sami kacíři přebýwají. Z přečinů swých wolně se byl wyznal; a z čeho se přiznati nechtěl, Bohu jsem zanechal, a rozsoudil jsem toliko to, co zturzeno bylo. Prosil pak mne, bych mu dowolil přebýwati u kněze jednoho w okolí Aremanském, kdež kajícně žíti chce wydálen místa, na kterémž pokleskem swým dobrou powěst swou byl zmařil. Já slitowaw se nad ním, powolil jsem k tomu. Kdyby je wssak do roku odwolati chtěl k soudu sjesti biskupů, jakž to přikazují stanowy snémů církewných, budiž mu to wolno, a já milerád rozepři tu wydám w nález soudců církewných“ (List 65).

pohotowě, že smírné pokusy katolíků potkaly se u Donatistů s odporem urputným, swrchowaným a což máme za weledůležité, že odpor ten předewssím a nejhlawněji čelil proti sw. Aug. Neb widíme w tom patrný důkaz, kdo s obojí strany powažowán byl za hlawního wůdce. Se strany Donatistů uwázal se w úlohu tuto Petilianus, kterýž se sice narodil z rodičů katolických, později wssak odpadl a ustanowen jest biskupem města Cirty čili Konstantiny. Wydal list ku kněžím diocése swé, we kterémž náružiwě, ač nikoliw bez obratnosti, proti Církwi kat., obzlásstě ale proti Aug. powstal. Kněží a katolíci města Konstantiny snažně prosili sw. Otce, by nájezdům Petiliana odpowěděl. Augustin swolil a též we způsobě listu wydal odpowěd swou a nadepsal ji: Tři knihy proti listu Petilianowě (s počátku roku 402). Knihy ty psány jsou s rozhodnou důmyslností, wynikají wssak obzlásstě podiwuhodnou mírností, s jakouž napomíná katolíků k trpěliwé snássenliwosti: „To zachowáwejtež," di Aug, „bratři moji, we wsseliké mírnosti! Milujtež lidi, bludy wssak potírejtež. Důwěřujtež prawdě bez hrdosti, a bojujtež pro ni bez ukrutnosti. Modlete se za ty, kteréž káráte a z bludu překonati usilujete" (Kn. 1. k. 29). Tatéž w prawdě libezná mírnost wane celým spisem, nejenom tu, kde wywracuje bludné domněnky protiwníka swého, nýbrž obzlásstě tu, kde odpowídá na sprosté nádawky Petilianowy, jichž tento na místě důwodů proti Aug. byl použil, čím owssem úplnou neschopnost swou dokázal,

jakož navroti tomu Augustin mírnosti swou prawou pokoru a wzneſſenost ducha. „Kdybych na zlořečení twé," prawí sw. Otec Petilianowi, „zlořečením též odpowěděti chtěl, co jiného by se stalo, než že bychom oba zlořečníci byli a trestu hodni?! Já pak, když odpowídám řeči neb písmem, nikdy jsem nechtěl zwítěziti nad člowěkem, nýbrž zwítěziti jen nad bludem" (K. 1, kn. 3). *).

Petilianus mezi jiným takto dowozowal: „Čistý toliko a wsseho hříchu prostý má býti, kdo jinému swátosti křtu přisluhuje, a kdyby nečistý aneb neswatý swátosti tou někomu přisluhowati chtěl, neposluhuje swátosti, nýbrž hříchem; an tedy katolíci hříſſníci jsou, a s hříſſníky obcují, nemohou nižádnou swátosti posluhowati" (Sr. kn. II, k. 6, 8, 10, kn. III, k. 23). Jak neſſetrných a hrubých wýrazů Petilian často užíwal, z následujících slow patrno buď: „Katolíci domnělým křestem swým duſſe swé poſſkwrňují a čistějſſí jest wſſeliká ſſpina, než křestná woda, kterouž katolíci posluhují!" Naproti tomu jak důkladná, prawdiwá a spolu i ſſetrná jestiť odpowěd Aug.: „Aniž naſſí wodou (křtu sw.) poſſkwrněni býwáme, aniž waſſí očiſſtěni; ale woda křtu swatého, když dána jestiť někomu we jménu Otce i Syna i Ducha sw.; není woda ani naſſe ani waſſe, ale jest woda a křest Christa Ježíſſe." Petilian prawil: Jedině ſſetřiti jest swědomí dáwajícího

*) Na jednotlivé wýroky Petilianowy odpowídá sw. Otce krátkými wětami, tak jako by s ním rozmlouwal.

(křesticiho), kterýž očistiti má přijimajiciho! Aug.: O swědomí Christa Ježíše na nejwýš jisti a bezpečni jsme. Jestli člowěk pouze, samojediný, udělúje sw. křtu, přijímající nikdy nebude bezpečen, že jest očistěn, neb swědomí křesticiho může obtiženo býti hříchy tajnými. Petilian: Kdo wíru přijímá od newěřiciho (newěrného), nepřijímá wiry, alebrž hřích! Aug.: „Zdali Christus jest newěřící?! Neb od něho samého křesťan přijímá wíru a nikoliw winu! Neb wěří napotom w něho, kterýž ospravedlňuje hříšníka, aby wíra počtena mu byla k spravedlnosti" (Kn. II. k. 1—4). Na to důtklíwě wytýká Donatistům, že hlawné zásady swé, kteréž proti katolíkům zastáwali, dáwno již byli zapřeli, an Manichowce, nepřátely swé uhlawné, bez opětného udělowání křtu do lůna swého přijímají. „Nikoliw člowěk," tak prawí konečně, „ale Christus Ježíš sám posluhowáním newiditelným udělúje swátosti křtu ospravedlnění hříšníka. A tentýž Christus hlawa jest Církwe swé a tato jest Církew kat. rozšířená po weškerém swětě, nikoliw ale odštípení sborowé Donatistů!" —

Z celého listu Petilianowa patrno jest, žeť wíce bojowal proti Aug., nežli proti Církwi kat. a pročež také oblíbiw si jízliwé osočowání osoby jeho, předstíral mu způsobem nad míru hrubým poklésky mládí jeho. Aug. mu na to odpowídá takto: Kárá-li kdo dřiwější žiwot můj, a byť to i z jakékoliw příčiny činil, nechci býti tak newděčným, že bych se pro to horšil. Čím wíce kdo kárá předešlý žiwot

můj nepořádný, tím wíce ja welebím lékaře swého (Boha). Proč bych se tedy přilissně zabýwati měl s wymlouwáním žiwota swého předesslého, o kterémž Petilian mnoho lžiwého powěděl, bohužel wssak ale i mnoho prawdiwého? Co wssak do žiwota mého od toho času, co jsem přijal křest sw., ten jest wám wssem známý a zbytečno by bylo, slow o něm ssířiti. Kteříž ale neznají mne, neměli by tak nesprawedliwí býti a wíce Petilianowi než-li wám wěřiti, kteříž dokonale znáte mne. Ostatně ani této obrany mé není třeba; neb nejedná se tuto o hodnost člowěka některého, nýbrž o prawdiwost Církwe. Já zastáwám Církew sw., Petilian wssak týrá osobu mou" (kn III, k. 10, 11).

Nejenom wssak we spisech swých, alebrž také i w řečích weřejně činěných Aug. pokorně wyznal poklésky žiwota swého minulého. Neb téhož času přítomen jsa w Karthagině, když w měsíci září se odbýwal walný sněm biskupů kat. wesskeré Církwe Africké, řeč činil o žalmu 36., w kteréž Donatistům w četném počtu přítomným prawí: „Co znáte o žiwotu mém předesslém? Ano, bloudil jsem někdy w newěře a zle jsem činil. Wytýkajíce mi wssak hříchy mé předesslé, co wlastně chcete? Wězte, že já na sebe přísněji nastupuji pro hříchy swé, nežli wy. Co wy teď káráte, to jsem dáwno již zatratil. O byste w tom chtěli následowati mne, aby blud wás, w kterémž nyní tonete, stal se bludem již minulým. Můžete i nyní jesstě chyby některé wytýkati mně, ačkoli jich neznáte. Neb přemnoho musím bojowati se žádostmi nezří-

zenými, ano ustawičný jest mi boj proti pokussením nepřítele, kterýž zkaziti chce mne. Pročež také wzdychám k Bohu, cítě slabost a nedostatečnost swou, a Bůh zná zajisté bolesti srdce mého a wí také, proč wzdychám. Kdo jsem já (prawí katolíkům)!? Kdo jsem já?! Jsem-li já Církew kat.?! Dosti mi na tom, že jsem údem Církwe té! A Donatistům opět: Nesuďtež se již wíce o osobu mou; skoumejte raději, kde stojíte, o Církwi sw. bedliwě rozwažujte. Odkudkoli sw. prawda wám se hlásá, horoucně se ji uchopte, aniž pak dbejte o nádobu, ze kteréž wám se podáwá" (exp. in ps. 36, sermo III. n. 29, 20, 19). Takto mluwil biskup Aug. w městě, w kterémž drahně času obýwal, w městě, kteréž widělo dřiwějssí poklésky jeho, nyní ale slyssélo weřejné wyznání a pokání jeho!

Nebylo wssak sw. Otci dosti na tom, že křiwé osočowání Petilianowo wywrátil, nýbrž hned také wydal pastýřský list ku katolíkům wesskeré Afriky, nadepsaný „o jednotě Církwe kniha I", w kterémž z písma sw. dowozuje, že Církew lat. jedině prawá Církew Christowa jestiť. Přičiněním biskupů kat. byltě spis ten po wesskeré Africe rozssířen, a znamenitě přispíwal k utwrzení a sesílení katolíků. Sám pak toho času mnohé řeči činil w Hipponu o roztržce Donatistů, a tu stalo se, že Centurius Donatista katolíkům w kostele ukazowal lístek jakýsi, w kterém se z několika míst písma sw. dowozowalo, že Církew Donatská jest prawá Církew. Sw. Otec bez messkání ne-

prawost toho dokázal zlásstnim spisem, kterýž se nám wssak nedochowal.

Jak patrno, nebylo to nikdy pole Donatistů, wědeckými zbraněmi postaweni swého hájiti, an mimo list Petilianůw a nepatrný onen spisek ničehož newydali. Za to ale počali tehdy jiné pole sbírati, pole, we kterém obzlásstě zběhli byli, a kterým s welkou oblibou se zanásseli. Pojednou totiž objewili se opět Cirkumcellioni a opět mnohé krwe proliti, porážky, wraždy, loupeže, pálení, plenění a jiné neprawosti weřejně dály se se strany Donatistů. Pokoj a bezpečnost hynuly a nebylo bezpeči ani na obecních silnicích, ba ani we chrámích. Neb Cirkumcellioni až do kostelů wráželi a katolíky w nich poráželi. Wěc tak daleko dospěla, že katolíci měli buďto mlčeti, aneb kruté pronásledowání snásseti. (Sr. list 185, č 17, 18 a proti Kreskon. kn. III., kap. 4) Přede wssím ale wyhledáwali kat. kněze a biskupy, a Augustinowi obzlásstě strojily se tehdy také úklady, že několikráte tonul w nebezpečenstwí žiwota. Cestowal totiž častěji po diocése swé, aby hlásal jak katolíkům, tak i Donatistům slowo Boží. Cirkumcellioni o tom zpraweni jsouce, mnohdykráte brannou mocí obsadili cesty, po kterýchž Augustinowi ubirati se bylo, a jenom tím překazil zálohy jejich, že wywolil jinou cestu, než na které ho očekáwali. Cirkumcellioni wssak widouce se oklamány, krutě mstili se za to na kněžích a wěřících kat. a ohněm plenili statky a domy jejich. (Sr. list 88, č 6.) Jednou wssak bez mála by se jim byly úklady jejich poda-

řily. Aug. a společníci jeho ubírali se toutéž cestou, na kteréž Cirkumcellioni již čihali. Tu se wssak stalo, že wůdce, který je wedl, s prawé cesty zbloudil a Aug. na místo jiné přiwedl. Wděla zajisté prozřetelnost Boží, neb nebyla jesstě přissla hodinka Augustinowa, aniž ukončena byla již úloha, ku které powolán byl.

Takowá přikoří od Donatistů děla se práwě toho času, kdež katoličtí biskupowé na sněmu Milewitánském (27. srpna r. 402) nowý důkaz smířliwého ducha swého podali. Maximian totiž, biskup města Waga, opustiw tábory Donatistů byl se nawrátil do Církwe kat. Když wssak různice z toho powstaly, sněm učinil k němu wyzwání, aby úřadu swého se wzdal pro zachowání pokoje. Mezi tím časem Maximian sám wssak podal sněmu písemné wzdání se a na místě jeho wywolen jest wlastní bratr jeho Kastorius, muž to zbožný a pokorný, a potwrzen w důstojenstwí biskupském, ačkoli prwé též byl Donatistou. Kastorius, přijal důstojnost tu teprw na mnohé a dutkliwé doléhání Aug. (Sr. list 69.)

Jakož tentokráte kat. biskupowé se byli oswědčili, býti míru milowným a smírným, tak též učinili i na sněmu r. 403 w Karthagině odbýwaném. Na sněmu tom jedině skoro rokowáno o záležitostech Donatistů a následowně ustanoweno: Každý biskup w městě swém buď sám o sobě, aneb společně s poblízkým biskupem s Donatisty ať wyjednáwá, aby zwoliwsse poslance, wyslali je ku společnému rokowání s katoliky. Arcibiskup Aurelius předložil opowědné

listy, kteříž se měli wydati u weřejnost, w tato slowa: „Donatisté a katolíci na sněmích swých ať wolí poslance, kteříž by společně o roztržce rokowali a smírné porownání mezi sebou učinili.“ Donatisté wssak, místo odpowědi na laskawé ohlasy ty, setrwali nejenom w urputném odporu swém, nýbrž nowými ukrutnostmi činili ostrach po wssech místech. W těchto okolnostech sessli se opět biskupowé ku sněmu w měsíci červnu r. 405, a tu již patrně widěti bylo, že se připrawowal obrat, záležitosti Donatistů nikoliw přízniwý. Neb mnozí biskupowé, stěžujíce na wýtržnosti Cirkumcellionů, prawili, že stáw wěci již stal se nesnesitelným, an wsseliké wybízení Donatistů, činěné již po uěkolik let, zůstalo bez wýsledku, a upřímná smířenliwost katolíků odměněna krutým týráním. W této nesnázi nebylo by již chwály hodno jednání snášenliwé, nýbrž bylo by nedbalosti trestu hodnou, a proto že se nemá déle mlčky snášeti příkoří od Donatistů činěného, nýbrž že se má prosba wznésti na císaře Honoria, aby Církew kat. w ochranu swou wzal, a to tím wíce, an sám jest synem Církwe té, a nikterak toho dopousstěti nemůže, aby pod wládou jeho straně slabší od lidí nesslechetných násili činěno bylo. (Sr. list 185.) Dále ukazowali na to, že jednání smírné nikdy nepostačí ku prowedení díla jednoty, an mnozí sice se byli nawrátili do Církwe, wolně snášejíce wsseliká protiwenstwí od Donatistů, wětssina wssak proto jedině že zůstáwá w roztržce, poněwadž se obáwá pronásledowání Cirkumcellionů. Má-li se tedy wssem dostati potřebné

wolnosti, že jest třeba přísných zákonů, kterýchž na císaři požádati se má, a to tím wíce, an mnohých příkladů pohotowě jest, jimiž se dowoditi dá, že přísnost taká neminula se s účinkem dobrým. Takto na př. obywatelé Thagastenssti (tak již proti Augustinowi dowozowáno jest), bywsse urputní Donatisté, přísnosti zákonů císařských uwedeni jsou do lůna Církwe, a od toho času tak wěrně se jí přidržují, že se jim nikdo co do horliwosti rownati nemůže. (Sr. list 93.) Wětssina biskupů tedy (sami to kmetowé důstojní, jak prawí Aug. w listu 181) byla pro náwrh, že se má císař požádati, by wydal zákon, kterým by se wssem Donatistům wůbec náwrat do Církwe přikázal.

Sw. Augustin naproti zastáwal prwotný náwrh swůj, že se totiž nemá nikdo nutiti ku přijetí jednoty, nýbrž že se má slowem jednati, rokowáním bojowati a rozumem zwítěziti, aby nebylo w Církwi katolíků pokrytců, z těch, kteříž před tím zjewní kaciři byli (list 93). Sněm wssak náwrhu tomu nikterak nechtěl přiswědčiti, až konečně po mnohém rokowání přijal prostředkowací náwrh Augustinůw a několika přátel jeho, kteříž rozhodně při něm stáli, znějící w tento smysl: „Požádati se má na císaři wydatné ochrany proti násilím Donatistů, čehož by dosíci lze bylo, kdyby obnowil starssí zákon císaře Theodosia, dle něhož biskupowé a kněží kacířssti mají pokutowáni býti pokutou 10 liber zlata.“ Zákon ten měl by se proti Donatistům wydati (an popírali, že nejsou kaciři), wssak ale jen proti těm, kteříž by katolíky pronásle-

dowali a jim násili činili. „Domníval jsem se," prawí o tom sw. Aug., „že na takowýto způsob zamezeny budou wýtržnosti jejich, a že se wssudy a wolně bude moci hlásati a wěřiti prawda kat., tak že se nikdo nebude nutiti, wssak též také, že ji každý bez strachu bude moci přijímati" (sr. list 185).

Sněm biskupů učinil nálezy swé w tom smyslu, a wyprawil s nimi dwa biskupy, Theasia a Ewodia, ku dworu císařskému. Dále wydal list ku wssem uřadům císařským, w němž žádal ochranu pro katoliky před krutosti Cirkumcellionů *).

Mezi tím časem wssak, než přibyti mohla odpowěď císařowa, pokračowáno se strany biskupů kat. we směru wytknutém od sw. Augustina. W úsilnosti také obzlásstě wynikal kat. biskup města Kalamy, Possidius, býwalý to žák Aug. Učinil wyzwání ku Krispinowi, biskupowi Donatistskému téhož města, který mu odpowěděl slowy písma: „Nebudeš se báti slow člowěka hříssného." Bylať to owssem odpowěď směssná, neb ačkoliw se Krispin slow hříssníka nebál, přece Possidiowi nikterak odpowěděti sobě netroufal. Záhy na to pak, když Possidius konal biskupskou wisitaci diocésy swé, Donatisté brannou moci obsadili silnici, po kteréž biskup cestowati měl. Katolíci wssak zprawili biskupa swého o zálohách nepřátelských, kterýž jinou cestou odebral se do města Liwetum. Donatisté wssak i tuto wedením Krispina kněze

*) Sr. Hefele n. u. m. II. na str. 85 a d.

obklíčili dům, w kterémž Possidius se ukryl, wytlučkli okna ano i střechu podpálili. Na to wlomiwsse se do domu, drancowali, cokoliw nalezli a konečně biskupa a průwodčí jeho nemilosrdně kyjmi a pěstmi trýznili, a bez mála již wssem k hrdlu sáhali. Wsseobecně očekáwalo se, že biskup Donatowský proti knězi swému, kterýž se dopustil také nesslechetnosti, přísně zakročí a zaslouženému trestu ho podrobí. Když se to wssak nestalo, se strany kat. beze přičinění biskupa Possidia wedena stížnost u soudu císařského. Tu teprw Krispin pohnán jest k soudu, a celá pře ta weřejně wyssetřowána, stala se pojednou záležitosti wesskeré Církwe Africké. Neboť až z Karthaginy a ze mnohých jiných měst přibyli katolíci a Donatisté do Kalamy, žádostiwi konečného rozhodnutí. Krispin byl překonán, ano když s biskupem Possidiem o roztržce Donatistů wůbec wyjednáwal, i z bludu patrného uiwedčen jest, načež soudným nálezem trestem desíti liber zlata pokutowán byl. Biskup Possidius wssak přimlouwal se u místokonsula, by pokutu celou Krispinowi prominul, čemuž tento mimo wsse očekáwání přiwolil. Krispin wssak w nerozumné zpupnosti swé odwolal se k císaři samému, ačkoliw ostatní biskupowé Donatowssti tomu odporowali, obáwajíce se následků horssích, a to wssím práwem. Neb císař netoliko že potwrdil nález soudu, dle kteréhož Krispin desíti librami zlata pokutowán byl, alebrž také i spolu přikázal, žeť soudcowé wssickni, kteříž trest mu byli prominuli, stejně mají pokutowáni býti. Tu wssak

již Aug., Possidius a s nimi mnozí biskupowé kat. přimlouwali se u císaře za winníky a to sice s takým prospěchem, že wssem uložená pokuta prominuta jest. Událost ta měla ten blahodárný následek, že mnozí Donatisté obdiwujíce se welikomyslnosti biskupů kat., počali již w hojnějssím počtu nawracowati se do lůna Církwe kat. *).

Naproti tomu wssak Donatisté, zjewnou porážkou tou na nejwýsse rozjitření, wzteklost swou na katolících wyléwali. Katolický biskup města Thubursa upadnul w ruce Cirkumcellionů a s tíží jen ussel nebezpečenstwí žiwota. Donatistům již nebylo dosti na tom, kyjem a mečem wsseliké násilí prowozowati, domy a statky katolíků drancowati, oniť wynalezli nowou zbraň, an s neslýchanou zlomyslností wápnem w octě rozpusstěným, katolíkům do twáře a očí stříkali **). Restitutus kněz diocésy Hipponské z wolného přeswědčení byl se nawrátil do Církwe kat., pro kterou příčinu mnoho snásseti musel. Donatisté zmocnili se ho a wlekouce ho po ulicích whodili jej do louže a odtud opět wystawili ho chatře rozwzteklené na odiw. Teprw po 12denním zajetí wymknul z nebezpečenstwí žiwota swého. Maximian, kat. biskup města Bagaje w Numidii, byl w chrámu Páně přepaden, a když před oltářem hledal útočisstě, Donatisté oltář wywrátili, biskupa kyjmi bili a krwácejícího z mnohých ran, obzlásstě z rány

*) Sr. o tom list 105 a 88 Poss. k. 12 contra Cresconium l. 3 c. 46, 47, 48.

**) Sr. list 88 . 8 contra Crescentium n. III. 1. 46.

*

hluboké, mečem zasazené po zemi wlekli. A když katolíci biskupowi swému ku pomoci přispěli Donatisté jich přemohli, a biskupa polomrtwého s wěže shodili. Mimo wsselikè nadání wssak padl na hnojisstě, kdež až do noci bez sebe ležel. W noci nalezl ho chudý člowěk jakýsi a pomoci ženy swé odnesl ho do příbytku swého, kdež po dlouhé nemoci zázračným téměř způsobem wyléčen jest. Powěst o hrůzoplné nesslechetnosti té a o smrti biskupowě záhy roznesla se netoliko po Africe, nýbrž i do Říma, ano až do Cařihradu a způsobila wssudy náramnou rozhořčenost proti Donatistům. Maximian pak když poněkud okřál, odebral se osobně do Říma k císaři, u něho hledaje pomoci, nemaje wssak úmyslu, by císař pomstil násilí jemu činěného, nýbrž o to jedině žádaje, by císař chránil Církew proti rozkaceným Donatistům. A když widěno ho, o jehožto smrti powěst se rozhlásila, wsseobecné nastalo diwení se; když widěno jizwy na těle jeho tak mnohé a welké, jesstě ani nezacelené, a pozorowáno, žeť wíce jizew na těle má nežli údůw, tu také s udiwením praweno: „Jak neměla powěst hlásati smrt jeho, a kdo při takých ranách mohl se naditi žiwota jeho!“ (Tak wyprawuje Augustin w listu 185, č. 28, proti Kresk. kn. 3, k. 43.)

Současně wssak, mimo biskupa Maximiana i jiní katolíci byli utekli se ke dworu císařskému, wedouce tutéž stížnost na Donatisty. Mezi nimi byl Serwus, biskup města Thubursiky čili Bury, kterýž žiwot swůj jen rychlým útěkem zachránil; stařičký otec jeho

ale následkem těžkých ran umřel. Žaloby také a stesky katolíků, jakož wůbec w celé Italii způsobily welké rozhořčeni, tak i u dworu císařského wzbudily newoli náramnou. Než jesstě přibyli wyslancowé snému Karthaginského, Theasius a Ewodius, císař Honorius již rozhodně byl ustanowil, Donatisty se wsselikou přísností stíhati.

Tatéž neumawná péče, s jakouž sw. Aug. se snažowal o sjednocení Donatistů, wedla ho i na jiném poli usilowati o rozssíření sw. prawdy. Když rozjímal o bytosti ducha lidského, určitě byl wyslowil tato památná slowa: „Prawda jestiť nesmrtelná a tudíž pominouti nikdy nemůže.“ Rowně wssak též jisto jest, že konečného wítězstwí prawdy stáwati nemůže bez boje ustawičného, anto děje člowěčenstwa z ohledu toho wyprawují nám o bezkonečném spíknutí se bludu proti prawdě; wyprawují nám, jak newědomost, zlomyslnost, hrdost, newssímawá uwyklost a zisk sobecký společné odpory kladou prawdě, anaž nepřekonatelným usilowaním ku cíli swému, k oblaženi wesskerenstwa, se béře. A takowý též jestiť žiwot mužůw, kteříž obrawsse sobě za heslo prawdu, usilowným a bezkonečným bojům podrobeni jsou, nenalezajíce nikdy a nikde pokoje, an wždy a wssudy z nowu objewuje se odpor bludu; mužů, kteříž zwítěziwsse již, k nowému se chystají boji a stroskotawsse již budowy bludu, na zříceninách jejich přece od boje ustanouti nemohou. Taký též byl žiwot Augustinůw. Kolikráte již byl sw. prawdu wítězně hlásal, kolikráte bludy jí odporující

rozhodně potřel a zničil, a tolikráte opět též wolánо ho z nowu na bojiſſtě, aby, kde wčera zwitězil, dnes opět bojowal, a kde již prawdu newywratně byl utwrdil, opět ji znowu utwrzowal, aneb aſpoň hájil a obraňowal. Již mnohokráte byl Aug. proti Manichowcům dowodil, že Bůh jeſtiť dobro nejwyšſſi, pramen a zdroj nejwyšſſi wſſeho dobra widitelného a newiditelného. Tohoť bylo mu opětně podniknouti we knize: „O bytoſti dobra proti Manichowcům" r. 404 wydané, w kteréž se známou důmyſlnoſti ſwou o témže předmětu pojednáwá.

Ku konci r. 404 přibyl do Hippona Manichowec Felix, wyhláſſený učitel ſekty té. An zde mezi katoliky bludy ſwé rozſſiřowal, wyzwal ho Aug. ku weřejnému rokowání o nauce kat. Felix přiwolil a rozmluwa ta odbýwala ſe 7ho a 12ho proſince weřejně u přítomnoſti četně ſhromážděných poſluchačů *). Ačkoli Felix s doſti značnou obratnoſti zaſtáwal bludy ſwe, nemohl přece odolati rozhodné wýmluwnoſti Aug. Prawda konečně tak ſlawně zwitězila, žeť Felix zwolal: Powěz mi, co činiti mám? Aug. mu na to di: Zawrhniž bludné učení Manetowo; a chceš-li to upřímně činiti, učiň, neb nikdo nebude tě nutiti. Felix: Bůh jeſt můj ſwědek, že upřímně chci; člowěk toho widěti nemůže; jen toliko proſím tebe, bys mně přiſpěl pomoci ſwou. Aug.: Jak bych ti mohl

* Jednání to wydal Aug. we ſpiſu: „O rokowání s Felixem, Manichowcem, knihy dwě."

pomoci? Felix: Zawrhniž ty prwé učeni Manetowo, a pak i já to učiním. Na to wzal Aug. papír a napsal tato slowa: Já Aug., biskup Církwe kat., zawrhl jsem a nyní zawrhuji Maneta a učení jeho a ducha jeho, kterýmž byl mluwil swatokrádežná rouhání swá, kterýž duch nebyl duchem prawdy, nýbrž duchem bludu hrůzyplného. Aug. na to papír podal Felixowi, kterýž napsal: Já Felix, kterýž jsem až posawáde wěřil w bludy Manetowy, zawrhuji a zatracuji učení a ducha jeho bludného a wsselikeré bludy jeho rouhawé. Na to podepsal Aug. i Felix. Přítomní s napnutou pozorností sledowali celé rokowání a s nadssenou radostí uwítali pobloudilého, kteréhož milost Boží skrze Aug. na cestu spasení přiwedla.

W každém ohledu též paměti hodné bylo psaní, kteréž se sw. Otci toho času dostalo. Pisatel listu toho byl jakýsi Sekundinus, Manichowec žijící w Italii, Augustinowi docela neznámý. Sekundinus pisse s podiwuhodnou roznicenosti mezi jiným w tato slowa: „Ty jsi prawá swíce, kterouž na swícnu srdce twého rozžehla prawice prawdy . . . a já, když jsem četl spisy twé, a četl jsem je opětně a opět, wssudy nalezal jsem řečníka nejwýtečnějssího, ano Boha takřka wesskeré wýmluwnosti. Musímť přiznati se, že ani Aniciůw přeskwostný palác neleskne se takou okrasou mramoru, jak spisowé twoji přewznessenou wýmluwností. Pročež prosím, nechtějž blouditi, nechtěj býti kopím, kteréž otewřelo bok Spasitele nasseho. . . Wím já, že jsi wždy nenáwiděl lži, a že jsi wždy

milowal wěci welké a wznessené. Odkud ta změna neočekáwaná? O bys, opustiw Manichowce, aspoň k Římské literatuře se byl obrátil, jak mnohých krásných a wznessených wěcí byl bys tam nalezl! Teď ale wssak přidal jsi se k národu tomu židowskému (rozumí Církew kat.) a následuješ mrawů jejich surowých . . . Opětně a poníženě prosím tebe, předně bys odpustil mně, jest-li jsem slowy swými nesstrně snad byl urazil tebe; mluwil jsem w horliwosti swé a z upřímné lásky k tobě. Nemohu patřiti na tebe, odloučeného od nás . . . . O zawrhniž wsselikou slávu před lidmi, chceš-li Christu se zalíbiti. Budiž nám a nassincům druhým Pawlem! Proč ž zanechej a opusť newěrnost národu punského a nawrať se opět ku prawdě, kterouž jsi z báznè byl opustil . . . . Pakli bys w něčem pochybowal o učení nassem, chceme smírně a pokojně rokowati o tom společně a já se přičiním o rozřesseni a wyswětlení . . . An tyto wěci předkládám důmyslnosti twé slawné a wznessené, jest mi, jakoby Jordan wody swé oceanu sdělowati chtěl, aneb jakoby swíce swětlo swé slunci poskytnouti chtěla. Odpusť tedy, že jsem se toho odwážil. Kdybych nebyl znal zbožnou trpěliwost twou a laskawou snássenliwost, nebyl bych nikdy takto psal . . ."

Takto psal Manichowec, jak za to máme, upřímně a neznaje ani osobně sw. Otce, což nám zajisté zřejmým jest důkazem, kteraké wážnosti a úcty požíwal Aug. netoliko mezi křesťany, nýbrž i mezi odpůrci swými, nejenom

w Africe, nýbrž i w Ewropě! Neméně pamětihodna jestiť odpowěď Aug., kterouž wydal we zlásstním spisu: „Proti Sekundinowi Manichowci kniha jedna.“ „Laskawost,“ di Aug., „projewená listem twým, jest mi welmi milá; ale wssak čím wíce jest mi milowati milujícího mne, tím bolestněji jest mi snásseti neprawé a bludné domněnky twé, týkající se netoliko osoby mé, nýbrž, což wíce jest, i prawdy wěčné. Milerád bych snesl, co jsi neprawdiwého o mně powěděl, neboť w tom jsi se mohl mýliti. . . . Ano, přiznáwám se, že jsem z bázně opustil sektu Manichowců, ale z bázně té, o kteréž mluwí apossstol napomínaje: Duch zjewně prawí, že w posledních časích odstoupí někteří od wíry poslouchajíce duchů bludných, mluwících w pokrytstwí lež, zbraňujících se ženiti a přikazujících zdržowati se od pokrmu. . . . Takowých waruj se (1. Tim. 4, 1). Či snad nemluwí tuto sw. apossstol zjewně o Manichowcích? A též přiznáwám se, že mne wedla horoucí žádost po sláwě, opustiti Manichowce, wssak ale sláwa ona, o kteréž písse ap.: „Sláwa a čest a pokoj bude každému, kdo činí dobře.“ Kdo wssak může činiti dobré, přidržuje-li se učení Manichowců?“ (K. I. II.) Napotom w dalssí odpowědi swé nejhlawnějssí důwody, obsažené w ostatních spisech swých proti nauce Manichowské, s tak rozhodnou bystrosti rozkládá, že spis ten má prwní místo mezi wssemi proti Manichowcům sepsanými *).

*) Sr. o tom retract. kn. II. kap. 10.

25. Spor sw. Aug. se sw. Jeronymem*).

Za téhož času byla pokora sw. Aug. podrobena zkoussce dosti trpké a to sice za příčinou potkání se jeho se sw. Jeronymem. Již swrchu jsme byli připomenuli, že sw. Aug. welmi si přál, we spojení přátelské wejíti se sw. Jeronymem. Nejmilejssí přítel jeho, Alypius, byl r. 393 do země sw. putowal, kdež také nawsstiwil sw. Jeronyma, kterýž Aug. laskawě pozdrawiti dal. Aug. tedy již za powinnost sobě pokládal, za laskawost tuto slussné díky wzdáti, a proto napsal k Jeronymowi prwé psaní swé (list 28), w kterém způsobem práwě milostným sebe odporučena činí slawnému poustewníku Betlémskému. Spolu též ho prosí, aby we prospěch Církwe na latinský jazyk přeložil wýtečné spisy řeckých wykladačů písma sw., a an Jeronym tehdy nowý překlad písma sw. chystal, upřímně mu prawí, že by od počínání toho zrazowal. Slawně ale pozornost slawného učence obracel na episstolu sw. Pawla ku Galatským a sice na II. kapitolu, od w. 11—14, kdež psáno jest: „Když pak přissel Petr do Antiochie, zjewně jsem jemu odepřel, neboť byl hoden trestání. Neboť prwé, než přissli někteří od Jakuba, jídal s pohany: když pak přissli, uchází a oddělowal se (od nich), boje se těch, kteříž byli z obřízky. A

*) Sr. „Přátelstwí Hieronymowo a Aug. — Od J. Herčíka, Blahowěst, ročník IV., díl II., sw. 2, str. 143 atd.“

jeho pokrytstwí powolowali jiní židé, tak že i Barnabáš uweden byl od nich w to pokrytstwí. Ale uzřew já, že sobě nepočínají přímě podle prawdy ewangelia, řekl jsem Petrowi přede wssemi: když ty, jsa žid, po pohansku žiw jsi a ne po židowsku, kterak nutíš pohany, aby po židowsku žiwi byli?" Slowa ta sw. Jeronym (podle Origena a jiných) wykládal w tento smysl, že sw. Petr tak jednal nikoliw z přeswědčení, nýbrž z přetwářky, aby totiž sw. Pawel w jeho osobě mohl poučiti a pokárati ty křesťany, kteří z Židů uwěřiwsse, wssecky obřady starozákonní přenésti chtěli na křesťany, tak že by apoštolé byli užili newinné lsti w opatrnosti swé z lásky k Židům. Sw. Aug. wssak naproti místo to bral we smyslu doslownem, že sw. Petr tehdy proti swému přeswědčení jednal a proto wssím práwem od sw. Pawla pokárán byl. Sw. Petr ale že dal na sobě krásný příklad pokory, an domluwu Pawlowu přijal. Měl-li by ale státi wýklad Jeronymůw, muselo by se nutně již uzawírati, že sw. Pawel zjewné lži se dopustil. Toho nechtěl Aug. nikterak připustiti.

„Zdá se mi," tak píše, „že by záhubné bylo to mínění, jako by se něco w písmě sw. mohlo míti za lež, to jest: jako by ti muži, od nichž nám písma ta podána jsou a sepsána, něco byli selhali w knihách swých. Jiná owssem jest otázka, smí-li někdy člowěk dobrý lháti, a jiná, jestli směl spisowatel písma sw. lháti; ba co prawím jiná, to není žádná otázka. Neboť připustí-li se w této nejwyšší wážnosti nějaká, třeba služebná lež (mendacium officiosum), pak žádná w těch knihách

nepozůstane částka, kteráž by, jsouc buď mrawům obtížná aneb mysli k uwěření těžká, za tímto samým přesskodným prawidelem se nedala jak libo každému, obrátiti na jiný lhoucího spisowatele úmysl a powinnost. Neb jestli lhal Pawel apoštol, Petra káraje, a jestli wěděl, že práwě jedná Petr, o němž přece řekl i napsal, že neprávě jednal, čím se ohradíme, powstanou-li lidé přewrácení, zawrhujíci manželstwí, a budou-li twrditi, že wssecko to, co tentýž apoštol prawil o upewnění sňatku manželského, lžiwě napsal jen pro lidi, kteří by z lásky k ženě se bouřili, ačkoli o tom jinak smýšlel? Není třeba o tom mnoho mluwiti. . . Já ale, co s mou silu jest, kteréž mi Hospodin udělil, o wssech swědectwích, na která se stawí užitečnost lži, chtěl bych dokázati, že jinak se jim musí rozuměti, tak že wssude se w nich ukáže jistá prawda. Nebo jako swědectwí nemůže býti lžiwé, tak nesmí ani pro lež mluwiti. To ale již nahlednuti twému ponechávám. Neboť jestli pilněji čísti a rozjímati budeš to místo, mnohem snadněji se o tom přeswědčíš, než já. K tomuto ale rozjímání nutí tě zbožnost, w níž poznáwáš, že by zwiklána byla wážnost písem sw., kdyby z nich každý, co mu libo, wěřil, a co by nechtěl newěřil, pokud by se totiž mělo za to, že oni mužowé, skrze něž nám dána jsou písma, we spisech swých mohli w něčem služebně selhati; leda bys chtěl snad postawiti nějaká prawidla, z nichž bychom poznali, kdy se smí lháti a kdy nesmí. Je-li toto možná, pak jen ze žádných neprawdiwých a nejistých důwodů toho nedokazuj, aniž mě neměj za obtížného a nestydatého, za to prosím tě skrze nejprawdomluwnější wlídnost Pána našeho" . . .

Konečně prosí Jeronyma, by přísně posoudil některé spisy, jež mu zároweň posýlá. List ten měl Profuturus, kněz diocésy Hipponské, kterýž se tehdy chystal na cestu do země swaté, Jeronymowi donésti. n wssak před samým odchodem swým zwolen byl za biskupa Konstantinského, musel ustáti od cesty swé a list Aug. nedossel cíle swého. Jeronym

wssak r. 397 poslal Aug. kratičký list (39), w kterémž ho pozdrawuje a jistého jahna Praesidia, jenž cestowal na západ, mu odporučuje. —

An sw. Augustinowi mnoho na rozřešení záhadné oné otázky záleželo, napsal hned k Jeronymowi druhé psaní (list 40, roku 397), w kterémž swůj wýklad onoho místa w episstole ku Galatským nowými důwody utwrzowal, a Jeronyma prosil, by wýklad swůj oprawil, „a jak se říká, odwolání učinil.“ Wssak i tento list nedossel cíle swého. Jistý kněz Paulus, kterýž cestowal do země sw., měl ho Jeronymowi odewzdati, což se wssak nestalo, an neplnl do Palestiny, nýbrž w Italii zůstal, kdež bez wědomí Augustinowa swěřený sobě list, mnohým sdělil ano i opsati dal, tak že záhy mnohé přepisy jeho po Italii se rozssiřowaly. K Jeronymowi wssak se donesla powěst, že Augustin spis nějaký proti němu wydal, ano i do Říma poslal, w kterémž ho k odwolání wybízí! Taktéž i Aug. se dostala zpráwa, že se Jeronym welmi hněwá pro knihu nějakou, kterou proti němu sepsal. Aug. si wěci té nikterak nemohl wyswětliti, newěda, co se s druhým listem jeho bylo přihodilo, a proto poslal hned Jeronymowi třetí, kratičký list (67, r. 402), w kterémž Boha za swědka béře, že nikdy proti němu nic nepsal. „Jest-li snad ale“, dokládá, „w některých spisech mojich se něco nalézá, co s twým se nesrownáwá míněním, musíš tussím poznati, že jsem to ne-

psal proti tobě, nýbrž řekl, jak se mi zdálo, prawým býti."

Sedm let již bylo uplynulo a Augustin neměl ještě odpowědi na listy swé. Konečně ale též r. 402 napsal ji Jeronym a poslal do Afriky. Již byl obdržel přepis druhého listu Augustinowa, a píše s patrnou newolí takto:

„Dostalo se mi psaní twé, w němž se dokládáš, žes proti maličkosti mé žádného spisu do Říma neposlal. O tom ani já jsem ničeho neslyšel, ale byl mi dodán přepis nějakého psaní, jakoby mně poslaného. W tom mne wybízíš, abych odwolání učinil o kteréši epistole sw. Pawla. Wyznáwám se hned lásce twé, ačkoliw sloh i slowa se mi twá býti zdalo, že nechtěl jsem přece bez důkazů wěřiti spisu tomu, abys potom, mou odpowědí snad uražen, práwem newyčítal, že jsem se měl prwé přeswědčiti, twá-li to řeč, a pak odpowěditi. Pročež twůj-li to dopis, zjewně mi powěz, anebo pošli prawé jeho znění, abychom bez wšeliké kyselosti w rozjímání písem se bawili, a buď blud swůj naprawili aneb druhému ukázali nepodstatnou hanu jeho. Ostatně daleko budiž ode mne, abych něčeho w knihách twých se směl dotknouti. Aniž jsem tak pošetilým, abych se urazil na rozličnosti wýkladů twých; nebok ani ty se nemůžeš urazeti, když já nějaké tobě odporné mínění pronášším. To ale jest mezi přátely skutečné pohanění, když swého ranec newidouce, cizí ranec, jak praví Persius, pozorujeme. Zbýwá mi říci, abys lásku měl ke mně, jenž tě miluji, a mlad jsa, newyzýwal starce do boje w písmech. Já měl swou dobu a běžel jsem, seč byly síly; nyní an ty běžíš a welké dráhy konáš: mně třeba odpočinouti. O kéžby mi přáno bylo obejmouti tebe, a w rozmlouwání wzájemném učiti sebe i tebe! Wiz jak tě miluji, že ani wyzwán nejsa, nechci ti odpowěditi, an nechci wěřiti, že by od tebe bylo, co na jiném bych byl snad už pokáral." —

Augustin ale, prwé než toto psaní obdržel, poslal Jeronymowi zase jiný list (již čtwrtý

71, r. 403), skrze jahna Cypriana, a zároweň s ním wssecky předesslé od r. 395, 397 a 402. W listu tom žádá odpowědi na wssecky otázky nawržené, a opětně zrazuje překládání písma z jazyka hebrejského a to sice k wůli jednotě Církwe.

Dopisowání mezi Palestinou a Afrikou bylo zajisté welmi nesnadné, a jen tenkráte možné, kdy poutníci, zlásstě duchownici, do země sw. cestowali. Jeronym se nemohl dočkat odpowědi, a k tomu jesstě někteří přátelé jeho (buď nepoctiwí aneb nerozumní) podněcowali ho pomlíwami, že prý Aug. z úmyslu zlého opisy listu swého rozssiřowati dal, aby si na jeho sskodu slávu získal. W rozhořčenosti tedy napsal k Augustinowi jiný list, plný trpkých narážek.

Psaní to teprw později přinesl jahen Cyprian do Hipponu, mezi tím ale byl již Augustina dossel předesslý list Jeronymůw. Aug. nemesskal a napsal tak krásný list (73 r. 404), že se diwiti musíme něžně citliwé mysli a pokoře jeho. Obáwaje se roztržení swazku přátelského, chce napřed již na se wzíti možnou winu urážky. Nejdříwe připomíná, že při čtení jeho dopisu ku swé radosti nalezl nejeden důkaz jeho lásky, ale k swému zármutku i znamení pohorssené mysli. Pokračuje pak takto:

„Poněwadž ale myslím, že bezpráwně bys mi nechtěl ublížiti, uznáwám winu swou, že jsem prwní tě urazil w onom listu, kterého nemohu zapříti. Nač tedy budu proti proudu plawati, neprose tebe hned za odpusstění? Prosím tě tedy skrze wlídnost Christowu, ura-

zil-li jsem tě, odpusť mi a wzájemnou urážkou zlé zlým neoplácej. Urážka to ale pro mne bude, jestli nezjewíš mně chyby mojí, kterou jsi asi nalezl we spisech neb skutcích mých; já ale laskawé pokárání twé přijmu s nejwětší wděčností . . . . A proto s touhyplným wzdechem čítám i rozwažuji, cos ku konci psaní swého napsal, když prawíš: „O kéž by mi přáno bylo obejmouti tebe a w rozmlouwání wzájemném učiti sebe i tebe!" Já ale prawím: „o kéž bychom alespoň blíže sebe byli, aby, když ne wzájemné rozmlouwání alespoň dopisy býti mohly častější! Nyní ale jsme takowou místa wzdáleností od sebe rozděleni, že o oněch slowech swat. apoštola w listu ku Galatským jsem ti psal, jestě mlad jsa, a aj, již jsem starec, a doposud nemám odpowědi *); a dříwe k tobě přepis mého psaní, newím, jakou zlásstní příležitostí se dostal, než samo psaní, jež jsem odeslal, poněwadž člowěk, jenž poslem byl, ani k tobě ho nedonesl ani mně ho neodewzdal nazpět."

Sw. Jeronym byl po mnohá léta s knězem Rufinem žil w upřímném přátelstwí. Wšak okolo roku 398 wzniklo mezi nimi, za příčinou spisů Origenowých zlé nepřátelstwí, a nelze popírati, že Rufin w mnohém falešně jednal proti příteli swému. Jeronym poslal do Hipponu též obranný spis swůj, a proto naříká Augustin slowy tkliwými, že se mezi ně wetřela tak weliká rozhořčenost a zásti!

„O, kdyby mi přáno bylo, wás někde naleznouti pospolu! Snad, jak jsem nyní pohnut bolem i bázní, padl bych k nohám wašim, slzel a lkal bych, jak nejwíce moha, prosil, co lásky mám, nejdříw každého z wás pro něho samého, potom každého pro druhého, a pro

*) Psán jest tento list roku 404; a tudyž minulo celých 9 let od prwního poslání roku 395, w němžto sw. biskup onu otázku předložil. Nazýwá se tuto starcem, jsa tehda stár 50 let.

jiné a nejwíce pro bratry slabé, pro něž Christus umřel, kteří na wás, takořka na diwadle tohoto žiwota postawené, zraky swé obracují k welikému nebezpečenstwí swému: abyste we spisech neroztrussowali o sobě toho, čeho jednou smířiwsse se, nebudete moci zničiti a co smíření, budete se láti čísti, abyste se znowu nerozdwojili."

Obzlásstě dojímawé jest, co prawí ku konci listu swého: „Prawdu dím lásce twé, že mne nic neleklo wíce než tento příklad, když jsem w psaní twém četl některé hněwu twého známky. Prosím tebe, může-li to býti, abychom bez hořkosti a neswornosti o něčem mluwili a rozwažowali ku prospěchu myslí nassich — budiž! Jestli ale nemohu o twých spisech, co by se mi w nich zdálo k naprawení, ani ty o mých swé mínění dáti jinak, než s podezřením záwisti a s uražením přátelstwí, pak ustaňme od toho: pečujíce o žiwot a spasení swé. Raději méně horliwě hledejme wědomosti, která nadýmá, než abychom urazili lásku, která wzděláwá (1. Kor. VIII, 1). Wím já, že daleko jesstě jsem od oné dokonalosti, o níž psáno jest: „Jestli kdo na slowě se neuráží, ten jest muž dokonalý" (Jak. III, 2): ale z Božího milosrdenstwí jsem s to, prositi za odusstění, jestli jsem tě něčím pohorssil. Musíš mi ale oznámiti, čím jsem tě pohorssil, abych tě poslechl a ty získal bratra swého. Neboť proto, že se to pro wzdálenost zemí nemůže státi mezi mnou a tebou, proto nesmíš nechat blouditi bratra swého."

Celý list tento jestiť wzácnou památkou jak sslechetného tak i práwě wznesseného ducha Augustinowa.

Roku 405 konečně obdržel sw. Jeronym swazek oněch psaní, kteréž jahen Cyprian mu odewzdal, a bez messkání poslal Augustinowi odpowěď. W této pojednáwá o wssech otázkách nawržených, zlásstě ale s hlubokou učeností háji swého wýkladu onoho místa w episstole ku

Galatským. Nedlouho potom opět poslal Augustinowi kratičký list, w kterémž se omlouwá pro odpowěď předesslou, chtěje poněkud naprawiti prudké a nesstetné wýrazy swé. Odpowěď sw. Augustina od roku 405 (list 82) jest w každém ohledu znamenitá. Projewuje nejprwé hlubokou bolest swou nad záſſtim, kteréž powstalo mezi Jeronymem a Rufinem, nikoliw jakoby snad Jeronymowi wyčitku činiti chtěl, nýbrž naříká jen na nestálost wssech wěci na swětě."

Na to obraňuje swůj wýklad nadřečeného místa od neprawosti, a upewňuje ho s tak rozhodnou důkladností, že musel uswědčiti odpůrce swého. Hlawný důwod Jeronymůw byl ten, že swatý Pawel nemohl kárati sw. Petra pro něco, čím sám byl winen. Augustin tedy přede wssím děli jednání sw. Pawla od toho, co byl napsal a nejprwé hájí prawdiwost písma sw., kteráž jistá a nepochybná zůstati musí a že se tudíž za žádnou záminkou nemůže připustiti w něm lež nějaká; a dowozuje dále, že swatý Pawel nikterak nebyl w té wině, pro kterou káral sw. Petra. Neb w tom práwě záležela nejhlawnější námitka Jeronyma, že prý Petr i Pawel ze strachu před židy zachowáwali předpisy zákona. Námitku tuto wywracuje tedy Augustin důkladným pojednáním o platnosti obřadů starozákonných, a o poměru star. zákona k wiře křesťanské.

„Obřezání," prawí, „a jiné toho druhu předpisy w starém zákoně lidu Israelskému od Boha dány jsou

ku předznačení wěcí budoucích, které w Christu se měly naplniti. Po příchodu Christowě zůstaly tedy křesťanům jen ku čtení, aby porozuměli předcházejícím proroctwím, ne ale k nutnému zachowáwání, jako by se wyplnění toho, co předznačowaly, teprw muselo očekáwati. Jakkoli se tedy nemohly pohanům za powinnost ukládati, židům se také nesměly zakazowati, jako by byly zlořečení a zatracení hodny. A proto když se wždy dál a dále hlásalo ewangelium, a wěřící poznáwali, že samotnou milostí Christowou mohou dojíti osprawedlnění a spasení, ne ale oněmi předpisy, směli ti wěřící ze Židůw, kteří za časů Christa Pána a aposstolůw žiwi byli, wssecky ty obřady naposled jesstě zachowáwati; aby se na jedné straně touto uctiwostí dalo na jewo, že se nesmějí zawrhowati jako rowné modloslužbám; s druhé strany ale nemohla se jim popřáti delssí platnost, aby někdo nepowažowal jich za potřebné, jakoby od jich plnění přicházelo spasení aneb bez nich by nebylo spásy. Neboť toto poslední jest blud kacířůw, kteří chtějíce býti židy i křesťany, nemohli býti ani židy ani křesťany. Tohoto bludu účastným stal se pak Petr ne přeswědčením, nýbrž swým pro strach židů přetwářeným jednáním; a Pawel tedy prawdu napsal, řka, že ho widěl nekráčeti přímě podle prawdy ewangelia, a wssím tedy práwem mu domlouwal, proč nutí pohany, po židowsku žiwu býti. Pawel pak pohany k tomu nenutě, sám, kde třeba bylo, staré ony obřady konal za tou příčinou, aby ukázal, že jich nezawrhuje; zároweň ale bez přestání hlásal, že ne z nich ale ze zjewené milosti wíry wěřící mohou dojíti spasení. Aposstol Pawel a ostatní prawowěřící křesťané tehdáž jesstě po nějaký čas obřady ty mohli oprawdiwě konati, takto uctiwost jim ukazujíce, aby se nezdálo, že potomci jako bezbožnost ďábelskou zawrhují to, což nejzbožnějssí otcowé jejich, jakožto prorocké budoucí spásy znamení ctili a zachowáwali. Když ale wíra sama, kteráž tamto předznačena byla, po smrti a wzkříssení Páně se objewila, ztratily ony předpisy takořka žiwot určení swého. Ale jako při mrt-

wole člowěka zemřelého bylo i tuto powinností příbuzných, postarati se, abych tak řekl, o pochowání počestné, ne s přetwářkou ale s oprawdiwou pobožností; nesměly je tudyž hned a najednou od sebe odwrhnouti, a takto jakoby trhání psůw dáti je w ssanc nepřátelským pohanům. Z toho ale následuje, kdyby nyní někdo z křesťanů, třeba ze židů possel, podobně chtěl je zachowáwati, nebylby zbožný jich ctitel a pohřebitel, nýbrž spráchniwělé kosti na swětlo wynásseje, byl by bezbožný hrobowého míru russitel" Ač sw. Petr skutečně chybil, přece se tím nezlehčuje dobrá čest jeho, an we sporu tom wynikal i nad Pawla samého; „neb Petr to, co Pawel dobře učinil z přímosti lásky, se swatou a bohumilou pokorou přijal, a takto wssem potomkům wzácnějssí a swětějssí zůstawil příklad (aby totiž, jestli se snad uchýlili od prawé cesty i od podřízených swých, domluwu přijali bez uražení a hněwu), než jest příklad Pawlůw, dle něhož se pro obhájení prawdy ewangelia i nižssí mohou osměliti předstaweným swým se opříti, owssem bez uražení lásky bratrské. Neboť ačkoliw jest prospěssněji od wyznačené cesty w ničem se neuchýliti, než w něčem zblouditi: přece jest wěc mnohem podiwuhodnějssí a chwalitebnějssí, s tichostí mysli přijmouti domluwu, než směle domlouwati chybiwssímu. Má tedy Pawel chwálu sprawedliwé smělosti, Petr ale sláwu swaté pokory."

Též prosí Jeronyma za odpusstění a končí list takto: „W čemkoli jsem tě urazil, račiž dpustiti mně. Neb ačkoli podle názwu důstojnosti, kteréjsou w Církwi zawedeny, úřad biskupský postawen jest nad kněžským: přece we mnohých wěcech Augustin menssíjest Jeronyma; ačkoliw i od každého menssího přicházejí napomenutí se nemá odmítati ale přijímati. Odepiš co se ti potřebné zdá k poučení mému i jiných. Jáale s pomocí Boží wssemožně se wynasnažím, aby listy tobě psané dříwe tobě do rukou se dostaly než jiném jenž by je dále roznássel. Neboť wyznáwám, že sám nechci, aby se to dělo s twým psaním, mně poslaným nač ty si u mne wssím práwem naříkáš. Přece al panuj mezi

náma wzájemně nejen láska, ale i swoboda přátelská, tak abys ty přede mnou nemlčel ani já před tebou, když nám něco w našich spisech se nelíbí, w tom totiž úmyslu lásky bratrské, který před Bohem dobrý jest. Pokud ale myslíš, že se to mezi námi nemůže díti bez záhubného urážení samé lásky přátelské, pak od toho ustaňme. Jest sice ta láska, kterou bych si s tebou míti přál, mnohem wyšší; než i tato nižší jest zajisté lepší než žádná!"

Tímto listem ukončil se spor obou sw. Otců, spolu wšak rozřešena byla otázka weledůležitá. Sw. Jeronym přijal prawdu, podáwanou od Augustina a wýslowně uznal a přijal wýklad jeho, o čem zpráwu máme z listu Augustinowa k Oceanowi (list 180). Jeronym sám později wydal spis proti Pelagianům, nadepsaný „Kritobulus" a w tom podle wýkladu Augustinowa prawí, že žádný z biskupů si nemůže připisowat neomylnost, poněwadž dle slow Pawlowých i sám kníže apoštolský swatý Petr stal se hodným domluwy. W tomto pak samém spise těch samých užíwá důkazůw proti Pelagianům, kterých i Augustin, a ku konci má o něm následující slowa: „Swatý a wýmluwný biskup Augustin již dáwno napsal proti wašemu kacířstwí dwě knihy o křestu nemluwňátek k Marcellinowi; jednu knihu proti těm, kdož twrdí, že může býti člowěk bez hříchu, a nedáwno opět jednu knihu k Hilariowi. Jak slyším, psal proti wám i mnoho jiného, ale nedošlo mne ještě. Proto končím nyní práci swou, abych to samé neopakowal; neboť cobych ještě říci chtěl, w tom mně tento wýtečný muž předešel, jenž lepší důkazy přednesl."

Z toho zajisté poznati jest, jak wysoko si sw. Jeronym wážil Augustina, a že odtud již wždy mezi nimi panowala upřímná láska přátelská.

Obsah listů swrchu uwedených žiwě nám zračí jak rozdílnou powahu sw. Otců, tak i mnohé wýtečné wlastnosti jejich. Že we spor přišli, stalo se za příčinou nemilého nedorozumění. Augustin žádá sobě na nejwýš spřáteliti se s Jeronymem, píše mu w milostné důwěrnosti, otwírá mu celé srdce swé, a rokowati s ním chtěje o předmětu weledůležitém, udáwá již napřed důwody swé, pro které se odchyluje od náhledu jeho. Jak welice ho to musilo překwapiti, když se mu na místě přátelské odpowědi dostalo trpkých urážek! Jeronym se přenáhlil a psal w rozhořčenosti. Prawilo se mu, že Augustin spis jakýsi poslal proti němu do Říma, kdež měl mnoho nenáwistníků. Z jakých to příčin? Zdálo se prawdě podobno býti, co mu namluwili přátelé jeho, že mu powstal nowý protiwník, který si chce jméno získati, a snad ho uwádí w podezření kacířstwí, jak to činí Rufin. Neznaje šlechetné mysli Augustinowy, napsal mu podle prudké powahy swé listy, w nichž patrně se jewí boj uražené mysli jeho s láskou a přízní, jakou chowá w srdci swém k slawnému biskupu Hipponskému. Augustin znal dobře osudné nehody, kteréž Jeronyma tehdy rozhořčowaly, wěděl, že neobyčejná učenost jeho zbudila mu záwist, ano i nenáwist, tak že musel z Říma odejíti. Hlawně ale prawdu stawí nade wšecko a ji chce wšecko obětowati; proto

nezpomíná urážek sobě činěných, nýbrž s nepřekonanou mírností chce mu býti přítelem prawým, aby prawdu objewil. A proto okouzlil milostností swou přítele swého a — slawně nad ním zwítězil. Neb máme za to, že list jeho zůstane na wždy nepostižitelným wzorem, jak se má přítel k poznání prawdy přiwoditi. Konečně již poznal Jeronym šlechetného spolu wšak i wznešeného ducha Augustinowa a překonán mírností jeho, w pokoře přijal poučení jeho a takowou k němu chowal úctu, že mu později napsal tato slowa: „Blaze tobě, sláwa twá zní po celém swětě! Katolíci tě uznáwají a ctí co nowého upewnitele staré wíry! Boha wolám za swědka, že kdyby bylo možná, chtěl bych míti křídla holubice, abych tě obejmouti mohl!" (List 195.) Bylyť to bez pochyby poslední slowa, kteráž nedlouho před smrtí swou (r. 419) napsal. Takýmto wěncem wawřínowým ozdobil nejuctěnější Otec Církwe kat. Otce a Učitele nejdůmyslnějšího. Nemůže diwno býti, že onino sw. mužowé we spor přišli, w tom nám ale zůstawili překrásný příklad, že spor swůj ukončili způsobem, hodným mužů welkých, swatých.

26. Wrch bouří Donatowských. Ztečení Říma r. 410. Konečné smíření Donatistů s Církwí kat. na rokowání Karthaginském.

Posloupnost událostí žiwota sw. Augustina často wymáhá patrnější úchylky, a proto jest nám opět wrátiti se k záležitosti Donatistů,

kteráž toho času zajisté byla nejpřednější úlohou sw. Otce. Když wyslancowé sněmu Karthaginského přibyli na dwůr císařský, záhy museli poznati, že smírné náwrhy jejich s newolí císařowou se potkají. Neb Honorius dílem sám welmi zanewřel na Donatisty, dílem též pozorowal weřejně po wesskeré Italii se zmáhající nenáwist proti nim, a proto již před příchodem poslanců Karthaginských zákonem wydaným 22. února r. 405 oznámil nezwratnou wůli swou, že již nebude déle snásseti bludy těch, kteříž na nowo swátosti křestu posluhují, a že již nechce ani slysseti jména „Donatistů," nýbrž že přikazuje wssem, by se nawrátili do lůna Církwe kat. Biskupowé a kněží jejich že budou pokutowáni na penězích, a kteříž by se scházeli we sborech odbojných, přísně podle zákonů na kacíře ustanowených stíháni býti mají. „Uči-li se", tak dokládá. „že kdo jednou pokřestěni jsou, neplatně křest přijali, an snad hříssný byl, kdo jim swátosti tou posluhowal, zajisté tolikráte na nowo křestiti by se muselo, kolikráte by se ukázalo, že křesticí byl hříssník a wíra nasse již by se nezakládala na milosti Boží a swobodné wůli nassí, nýbrž jedině wisela by od kněze" *).

Zákon ten poslán jest Adrianowi, wrchnímu weliteli wojska císařského w Africe. We

*) Aug. uwodiw slowa ta wolá: Ať se sejdou biskupowé wassi třeba na tisícerém sněmu, a ať na jedinou tuto wětu náležitě odpowědí a ji wywráti, napotom budeme wolni wám we wssem (list 105).

připisu jemu daném tak též prawí císař, že rozhodně ustanowil wyhladiti kacířstwo Donatistů, obzlásstě proto, poněwadž na nowo posluhují swátosti křestu, a že mnozí pánowé poddaných swých k opětnému přijetí křestu byli přinutili (což se bez pochyby potahowalo na biskupa Krispina). Kdoby tedy se osmělil i dále na nowo křestiti, žeť má zbawen býti wssech statků swých; kdyby ale děti takých rodičů nawrátily se do Církwe kat., mají opět práwo swé k statkům jejich míti. Kdožby na statcích swých powolowal schůzky Donatistů, má též statků wssech zbawen býti, a kteříž by we schůzkách takých nalezeni byli, mají ze země wyhostěni býti. Otroci, kdyby od pánů swých ke křestu nuceni byli, že mohou do Církwe kat. se utéci a má se jim wolnosti propůjčiti. Půwodcowé opětowání křestu a stejně s nimi smýsslející nemohou swědkowé býti před práwem; úřadowé císařssti a městssti, kdyby zákonu toho pilně nessetřil., aneb kdyby Donatistům nadržowali, aneb proti násilnému počínání jejich přísně nezakročili, mají se pokutou dwaciti liber zlata pokutowati*).

Následkem zákonů těch mnozí Donatisté nawrátili se do Církwe kat., obzlásstě ti, kteří již před tím toho úmyslu byli a jen ze strachu před pronásledowáním Cirkumcellionů wáhali.

*) Totéž nařízení poslal císař w březnu t. r. Diotimiowi, místokonsulowi w Africe a opětně w prosinci t. r. přikazuje, by wssudy w Africe prohlásseno bylo. Wydáno-li jiného jesstě zákonu, nás již nedossło; máme wssak za to, že Gfrörer II. na str. 564 mylně wyprawuje o čtwerú zákonu proti Donatistům wydaném 22. února r. 405.

An současně katoličtí biskupowé a kněží, podlé rady sw Augustina, se wsselikou horliwostí řeči činili o půwodu roztržky té neblahé, a zřejmě nedůwodnost její dowozowali, mnozí taktéž nawracowali se, kteříž neznajíce základů rozkolu swého jen z nedbanliwé netečnosti w něm trwali.*)

Jednání to potkalo se s prospěchem tak dobrým, že biskupowé kat. na sněmu w Karthagině 23. srpna (405) se usnesli, aby každá prowincie poslance swé k budoucímu sněmu s plnou mocí wyprawila, an sněm ten má býti sněmem smírným, na němž wyjednáwati se bude o dokonalém sjednocení wssech odstipenců. K témuž konci požádáno jest také úřadůw swětských, by přičiněním swým Donatisty přiměli k obesláni jeho. **) Obzlásstě w Karthagině a w Hipponu mnozí Donatisté odřekli se bludu swého a s radostí nelíčenou přijali prawdu kat. (jak wypravuje Aug.), spolu wyznáwajíce, žeť se bludně domýsleli, z horliwosti pro Církew Boží činiti, cokoliw činili neprawého. Jedni wzdáwali Bohu upřímné díky, že jich bludu

*) Tak wypravuje Aug. w listu 93.

**) Sr. Hefele II. str. 86: Na sněmu tom četl se též přípis papeže Innocentia I., we kterémž napomíná, aby se biskupům zakázalo nepotřebné cestowání do Italie. Sněm tomu zúplna přisswědčil, a s nálezy swými již newyprawil biskupy, nýbrž jen dwa kněze do Italie. Jak jsme byli swrchu powěděli, utekli se někteří biskupowé z Afriky k císařowi, kterýž wydal nadřečené zákony prwé než přibyli poslancowé sněmu Karthaginského. Papež tedy i sněm neschwalowal takého odwolání se. Ostatně též někteří biskupowé Donatowssti (mezi nimi Maximinus Sinitenský, který později katolíkem se stal) odebrali se do Italie, by přiměli císaře k odwolání nadřečených zákonů, awssak bez prospěchu.

toho nebezpečného oprostiti a ku poznání prawdy přiwésti ráčil; jiní opět wyznáwali, že dáwno již byli by se stali katolíky, kdyby se nebyli obáwali wlastních spolubratří swých, neb kdyby prý jen jediného slowa pro Církew kat. byli pronesli, že by se tím w nebezpečenstwí žiwota byli uwedli *).

Jakkoli ale Donatisté w hojném počtu se nawracowali do Církwe kat., walná přece, ba nejwalnější část setrwala urputně w neblahém rozkolu swém, a jak až posawáde se dělo, nechtěla nižádného podílu míti w rokowání smirném. Ano jako na wzdor zákonu císařskému opětně wypuklo kruté pronásledowání proti katolíkům. Okolí města Hipponu obzlásstě bylo jewisstěm bouřliwých wýtržností. W noci přepadali Donatisté domy katolických kněží, drancowali a zapalowali je a obywatele nemilosrdně trýznili, obzlásstě ale s neslýchanou bezbožností oslepowali wápnem w octě haseným oči mimojdoucích, katolíky spolu násilně na nowo křestice **). Počínání také čelilo hlawně proti Augustinowi, kterýž řečmi swými přemnohé Církwi získal. Když nebezpečenstwí katolíků denně zrůstalo, psal Aug. wrchnímu wůdci wojska, Caecilianowi, a žádal na něm ochranu náležitou proti nájezdům Donatistů (list 86), psal též jmenem wesskerého kněžstwa swého biskupowi Januariowi (list 88), žádaje, by wážností swou ukrutnosti Církumcel-

*) Sr. list 93, k. I. a list 185, k. 3.
**) Sr. extra. Cresc. kn. III. kap. 42, list 111 Possidius k. 10.

lionů zamezil. „Wy si stěžujete," prawil biskupowi tomu, „na pronásledowání z nassí strany, zbrojenci wssak wassi mečem a kyji denně přepádají katoliky zabijejíce je. Wy sobě stěžujete na pronásledowání, wy, kteřiž drancujete domy nassinců, wy, kteřiž nasse oči wápnem a octem oslepujete! Wassincowé žijí co lupiči, umírají co Cirkumcellioni, a potom jesstě ctíte je co mučeníky."

Ačkoliw Aug. katolíků wždy napomínal ku smírnému jednání s Donatisty, by jim zlé neodpláceli zlým, nýbrž proti nájezdům jejich jen u úřadů swětských ochrany hledali (list 88, c. 9), přece častěji se stalo, že i katolíci ozbrojené Donatisty též rukou brannou odráželi, tak že w půtkách takowých nemalého býwalo krwe proleti. Neznáme wssak ani jediného příkladu, že by katolíci byli k wýboji zbraně se chopili, nýbrž činili to jen k nutné obraně swé (sr. list 88). Tak se dělo w městě Bagaja, kdež Donatisté katolický chrám zapálili a písma sw. spálili; a když úředník císařský jim také nesslechetnosti wytýkal, přissel sám w nebezpečenstwí žiwota, načež wojenskou mocí proti nim zakročil, tak že i mnozí Donatisté žiwotem to zaplatili. W jiných též městách zbořeni jsou od nich chrámowé kat., biskup Rotariensky byl usmrcen, kněží někteří až do krwe zbiti a na mnoze i statky a nadání kostelné drancowány jsou. Nemůže tedy diwno býti, že mnozí z katolíků s Donatisty co s lupiči a wýbojníky zacházeli (list 88, k. 9).

Bouře ta wssak Církwi kat. prospíwala k

dobrému, anto sprawedliwějssí Donatisté, majíce w ossklíwosti wýtržky Cirkumcellionů, do Církwe se nawracowali, což při začátku r. 406 i Sinitenský biskup Maximinus učinil. Neb Aug. neustál s nepřekonanou horliwostí usilowati pro sjednocení odsstípených, jak řečmi swými tak i listy danými jednotliwcům. Mezi jiným tehdy poslal list biskupowi Caesarenskému, Emeritowi, a Festowi, důstojníku wojenskému (list 87 a 89) a wybízel je, by použili wpliwu swého k uklizení nessťastné rozepře. A když se strany Donatistů jakýsi Kreskonius, učitel grammatiky, sektu swou zastáwati chtěje, Augustinowi poslal zlásstní list, sw. Otec naproti hned obssírnou wydal odpowěd nadepsanou: „Proti Kreskoniowi knihy čtyry;“ w kteréž se známou bystrostí swou nedůslednost a nesslechetnost roztržky Donatistů odhaluje. Pamětihodno jest, co Kreskonius Augustinowi přede wssím a hlawně wytýkal, že totiž wýmluwností swou a uměním swým dialektickým slabé a nezkussené swádí, což prý i samo písmo sw. zapowídá, an psáno jest: „Mnoho mluwení nebýwá bez hříchu“ (Přísl. 10, 19) a to že neslussí se na křesťana. Sw. Aug. naproti dowozuje, že mnoho mluwení a wýmluwnost wěci jsou docela rozdílné, a že prawda wůbec nemá a nemůže se nižádné wýmluwnosti obáwati. Na to se táže: Co jest wlastně umění dialektické? A odpowídá, že jest wěda, uměle o wěcech rozmlouwati a o otázkách pochybných na obě strany s důwodným prokazowáním hádati se. Kdo jest tedy dialektikem? Kdo sám rozeznáwá prawdu od bludu,

a dokonale poznaw prawdu (což jen přispěním milosti Boží možno) i jiných poučiti hledí, rozwažuje při tom, což jim jisto a známo již jest, aby odtud přiwedl je k tomu, čehož posud neznali neb wěřiti nechtěli, aby takto poznawsse důwody prawdy, jí přiswědčili a napotom již wěděli, kde prawda a kde blud, an již poznali, že co slyssel, srownáwá se s tím, čemuž již dříwe uwěřili. Kdo tedy způsobem takým o prawdě obssirně rozmlouwá, zajisté i wýmluwně prawdu buď háji aneb ji utwrzuje. A w tom způsobu máme i příklad samého pána a Spasitele nasseho. Neb když Farisesowé chtěli ho w řeči polapiti, poslali k němu učeníky swé, aby se ho ptali: „Mistře, powěz nám, což se tobě zdá: slussí-li dáwati daň císaři, čili ne?“ Pán Ježíš poznaw ossemetné úklady jejich, odpowěděl: „Co mne pokoussíte pokrytci?“ Neb kdyby byl odpowěděl, že slussí dáwati daň, byl by se ukázal nepřítelem býti národu židowského, a kdyby byl řekl, že neslussí, odbojníkem proti wládě císařowě. Pročež poručil, by mu ukázali peníz daně, a když mu ho podali, tázal se jich: Čí jest tento obraz a nápis?“ a když řekli jemu „Císařůw“ (čemuž owssem w prawdě tak bylo), Pán sám jich w řeči jejich polapil a swázal, když odpowěděl: „Dáwejtež tedy, co jest císařowo, císaři, a co jest Božího, Bohu“ (Mt. 22, 15, 21). Kdo tedy byl dialektikem? Snad onino, kteříž otázkou swou chtěli w řeči polapiti Pána, aneb Pán Ježíš sám, kterýž odpowědí tou na otázku jejich obojetnou prawdu wyznati je přinutil“ (kn. I. k. 14—17).

Kreskonius učitelům Donatistů též radil, by raději se wystříhali Augustina a s ním wůbec ani newyjednáwali (kn. I. k. 13). Tím wšak mimo wděk wyznal se z úplné porážky swé; neb jednalo se tuto o wěc nejdůležitější, a přece ji neměli wůdcowé Donatistů wydati w proskoumání důwodné? Na kom tedy mělo se žádati, aby byl hotow k dostičinění každému, kdo žádal počet z wíry jejich?! S druhé strany owšem přiznati dlužno, že wýmluwnost Augustinowa byla neodolatelná.

W tentýž čas, okolo r. 406, wydal Augustin ještě tři rozličné spisy proti Donatistům, kteříž wšak nás nejsou dochowány (Sr. Retr. kn. 2, kap. 27). *) A když mu jeden z přátel jeho donesl spis wydaný, jak wůbec se powažowalo od Petiliana, biskupa Donatowského, o jediném křestu, wydal bez meškání odpowěd taktéž nadepsanou a wywrátil blud Petilianůw, že jen Donatisté swátosti křestu platně posluhowati mohou.

Mezi tím časem ale wřela bouře Donatowská na nesčíslných místech, ano wzešla až na wrch. Se strany kat. učiněny jsou nowé pokusy smírné na sněmu Karthaginském, odbýwaném 13. čerwna r. 407, a ustanoweno, by

*) Ačkoli sw. Otec rozličnými prácemi a starostmi takořka zanešen byl, přece k žádosti pohanského jednoho učence, jmak nam neznámého, sepsal dosti obšírné pojednání „o šesti otázkách proti pohanům," we kterémž wůbec haji pravdiwost wíry křest. pak wýklad epištoly sw. Jakoba, kteříž spisowé wšak též nám se nedochowali. Kassiodorus poslední spis ten znal a píše o něm: Sw. Augustin se známou pečliwostí swou se psal wýklad epištoly sw. Jakoba, kteréž dílo wám tuto podáwám (l. I. de div. lect. c. 8).

každoročně sněmowé krajinští se odbýwali, na kterých se wyjednáwati má o potřebách zlásstních jednotliwých krajin, což hlawně směřowalo k snadnějssímu urownání rozepře Donatowské. Též ustanoweno, že nawrátí-li se některá obec Donatistická do Církwe, má podržeti biskupa swého. Jmenem sněmu byliť též dwa biskupowé k císaři wyprawení, aby ho zprawili o stawu wěci. Dwůr císařský wssak již měl obssírne zpráwy o posledních wýtržnostech Donatistů, a proto také císař, tenkráte w Římě messkaje, opětně přikázal, by se podle wydaných již zákonů přísně proti Donatistům, Manichowcům a kacířům wůbec, jakož i proti pohanům zakročilo. Nowý ten nález byltě také w Karthagině w měsíci čerwnu t. r. weřejně prohlássen. Následkem toho jest nám wyprawowati o dwou událostech kteréž o welikomyslnosti Augustinowě skwělé wydáwají swědectwí. Vincentius, biskup odsstipené stránky Donatistické, od Rogata nazwané w městě Kartenna, poslal Augustinowi, jehož za mládí jeho w Karthagině byl poznal, list, w němž mu wytýká, že neprávě jednal, utíkaje se k moci swětské, kteráž Donatisty nutí k náwratu do Církwe kat., a že by katolíci wůbec Donatisty na pokoji nechati měli. Odpowěd sw. Otce jest w každém ohledu pamatná:

„Tážete-li se," prawí, „proč wás hledáme? mějte tuto odpowěd: Hledáme wás proto, poněwadž jste zahynuli, bychom naleznuwsse wás, radowali se, kdežto truchlíme, pokud jste ztraceni. Kacířů wás owssem nazýwáme, wssak jen tenkráte, dokud jste nezawrhli bludů swých a dokud

jste se nenáwrátili k jednotě Církwe . . . Zahynuli jste proto, že jste se swéwolně odloučili od Církwe kat. Pozdwihli jste se nikoliw proti bratrowi jednomu, nýbrž proti wssem bratřím, ze wssech národů shromážděným, proti Církwi kat. wssecobecné, o kteréž platí, co powěděl Pán Ježíš: Muselok se naplniti wssecko, co o mně psáno jest w zákoně Mojžíssowě, a w prorocích i w žalmích. Tak psáno jest, a tak musel Christus trpěti a třetího dne z mrtwých wstáti, a kázáno býti we jménu jeho pokání a odpuštění hříchů mezi wssemi národy počnouc od Jerusaléma (Luk. 24, 44). A opět w star. Zákoně již: Od wýchodu slunce až na západ weliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě obětowána býwá jménu mému oběť čistá, neboť weliké jest jméno mé mezi národy, prawí Hospodin zástupů! Slyš: Hospodin prawí, nikoliw Donatus, neb Rogatus, neb Vincentius, neb Hilarius, aneb Ambrož, neb Augustin, nýbrž Hospodin sám to prawí! A ty jsa w Kartenně s několika přiwrženci swými chceš wolati: Nestaň se, nestaň! jakobys ty sám toliko byl Církwí prawou? My wssak wíme, kde prawé Církwe hledati jest" (kap. 6, 9). Co do wýčitky činěné, že katolíci se utekli k moci swětské, takto odpowídá: „I já jsem prwé byl toho mínění, že nikdo k jednotě Christowě nemá nucen býti, nýbrž že poučiti a přeswědčiti jest každého, bychom we stkedu swém neměli licoměrných katolíků, kteříž před tím kaciři byli zjewni. Tento náhled můj wssak, nikoli důwody, nýbrž příklady mnohými wywrácen jest. Neb bylok mi předloženo mnoho příkladů, a z nich dowozowáno, že přemnozí takým způsobem k poznání prawdy přiwedeni jsou, tak že se wyplnilo co psáno jest: Dej příležitost moudrému a bude prospíwati w moudrosti" (Přísl. 99). Z wlastní pak zkušenosti poznal jsem (čehož bych rozumowáním nebyl nikdy dosáhl), že zákonowé ti mnohým k spasení prospěli, tak že teď jedni říkají: My jsme již byli poznali prawdu, a již jsme

hotowi byli, přijmouti ji! Budiž chwála Bohu, kterýž dál příležitost, že jsme hned to učinili, zbytečně neodkládajíce. Jiní opět: I my jsme již prawdu poznali, ale jakousi obwyklostí swázáni jsme byli! Bohu díky, kterýž zlámal okowy naše, a přiwodil nás ku swazku jednoty! Jiní pak: Newěděli jsme, kde je prawda, aniž jsme ji poznati chtěli; Bohu wssak díky! že obáwajíce se zlých následků, počali jsme bedliwě skoumati ji, a nalezli jsme ji; jinak nebyli bychom se nikdy o ni starali. Jiní opět: My jsme od náwratu zdržowáni byli neprawými powěstmi, o kterýchž bychom nebyli zwěděli, že neprawé jsou, kdybychom se nebyli nawrátili; a nebyli bychom se nawrátili, kdyby nás nebyli strachy přinutili. Bohu wssak díky! že jsme teď dokonale zwěděli, jak neprawdiwé byly powěsti ty, o Církwi kat. roztroussené, a že jsme poznali, kde prawda jest. Jiní zase: Měli jsme za to, že nic na tom nezáleží, we které sektě wíru Christowu wyznáwáme! Bohu wssak díky, kterýž nás odstípence spojil a ukázal nám, že Boha jednoho též w jednotě Církwe wzýwati a ctíti máme! Mohl-li jsem tedy nálezům spolubiskupů swých odporowati? Co jiného byl bych činil, než že bych Církwi byl překážel, shromáždowati owce bloudící a rozptýlené w owčinci pokoje, we kterémž jedno jest stádo a jeden pastýř? Měltě jsem odporowati tomu, by wám statky wasse brány nebyly, kdežto wy zatím Christa samého w klatbu jste wydáwali? Měl jsem snad tomu odporowati, že wám nemá wolno býti, záwěti učiniti, kdežto wy jste záwět a smlouwu Páně: W semenu twém požehnáni budou wssickni národowé (Gen. 26, 4), bezbožným počínáním russili? Měl jsem snad hájiti wolného práwa wasseho při koupích a prodaji, kdežto wy zatím roztrhali jste ono dědictwí, kteréž Christus krwí swou nejsw. wykoupil? Měl jsem zastáwati práwo wasse, podlé něhož wám mělo wolno býti, statky swé komukoli darowati, kdežto wy jste největší dar milosti Boží neplatným býti prohlásili, dar totiž synům daný, jichžto powolal od wýchodu až na západ? Měl jsem tomu odporowati, že nemáte ze země swéta

tohoto wyobcowáni býti, kdežto wy jste Christa samého z říše jeho wyobcowali, z říše, kteráž rozšířena jest po wešškeré zemi? Wždyť pak otcowé waši Caeciliana a přátely jeho świetské moci wydali w pokutu, ačkoli nebylo winy nalezeno na nich. Hle, kdo jinému ošidla strojí, sám se w nich zadrhne. Wůbec pak skrze wyhrožowání mocí świetskou spraweďlwí, silní ku sláwě swé se zkoušejí, slabí ale nebezpečně se pokoušejí. Když ale moc świetská wýhrůžkou takou prawdy se ujímá, jest to napomenutí spasitelné těm, kteříž, ač bez zlé wůle, w bludu se nacházejí" (k. 5, 6).

„Owšem kdybychom jenom wyhrožowali, a nikoliw spolu nepoučowali, bylo by to násilí nespraweďlwé. Awšak opět, kdybychom jich i co nejšnažněji poučowali, spolu wšak jim newyhrožowali, zajisté bychom ničehož nepořídili. Neb mnozí poznawše prawdu sami wyznáwali, že by se milerádi již byli nawrátili do Církwe katolické, kdyby se nebyli obáwali wlastních stranniků swých. Owšem že měli takou bázeň mimo se pustiti a přece nawrátiti se; wšak ale slabost takých musí se snášeti, dokudžby sami nezmocněli. Zmocněli wšak, když se stalo wyhrožowání ono od moci świetské, a když při tom též slyšeli nauku spasitelnou, stalo se, že świetlo prawdy nejenom mraky bludů jejich zapudilo, ale i sama bázeň ta okowy netečné obwyklosti a bázně lidské zlomila (kn. 2). Já pak wida, že takto spaseni swého docházejí, mohl-li pak jsem zůstati netečným, aneb snad odporowati tomu, by spaseni nebyli?! (Kn. 1.) Ostatně ale, a to prawím jmenem weškeré Církwe naší, slyš: Kdoby wás za příčinou zákonů císařských z nenáwisti pronásledowati chtěl, takowého my zatracujeme! Kdoby statky waše nespraweďliwě sobě přiwlastniti chtěl, aneb waše nadání kostelné zadržeti, aneb wywrženého od wás zločince přijímati chtěl, toho, ty a takowé my wždy zatracujeme (kn. 12, list 93).

Z listu toho zajisté patrno jest, z jakých to příčin Augustin změnil dřiwější náhled swůj o přičiněni se moci świetské u wěcech týkajících

se náboženství. Po dlouhý čas určitě odporował tomu a hájil naproti mínění swého, že toliko zbraní duchownou proti Donatowcům bojowati se má. Zkussenost wssak mnoholetá poučila ho, že uswědčowání Donatowců wždy se potkalo s nezdarem patrným, ano že bylo zhola nemožným. S druhé strany wssak sám na wlastní oči widěl četné zástupy, kteřiž Bohu díky wzdáwali, že příležitosti nalezli prawdu poznati a jí se blažiti k žiwotu wěčnému. Jak neměl tedy zwolati: „Mohl-li pak jsem zůstati netečným, aneb snad odporowati tomu, aby spaseni nebyli?" A opět: „Kdybys widěti mohl četné ty zástupy nowěobrácených, zajisté bys s radosti přiswědčil, že by to bylo nejwětssí ukrutnosti, nesčíslné to množstwí lidí wěčnému zahynuti a pekelnému ohni wydati" (list 185, kn. 8). Plamenná tedy láska k bližnímu a péče horliwá o spasení jejich wěčné jedině wedla Augustina při snažení tom. A co do způsobu jednání s Donatisty prawí jmenem Církwe katolické, že zatracuje wšeliké pronásledowání z nenáwisti pocházející a že katolíci jedině z lásky přičiňowati se mají, aby je k poznání prawdy přiwodili a takto naprawili. „Jest-li někdo z nassich," tak pisse jmenem kněží swých, „náhodou w moci nassi se nachází, nečiníme mu nižádné křiwdy, nýbrž s nejwětssí láskou k němu se máme; mluwíme a čteme mu wssecko, abychom ho uswědčili z bludu, který bratra odlučuje od bratří swých. Pozná-li prawdu, přijímáme ho do lůna Církwe; pak-li ale nechce přiswědčiti jednotě Christowě, může wolně od

nás odejíti, aniž se mu nějaká křiwda za to učiní, jakož se i před tím žádná mu nečinila. A taktéž, seč jsou síly nasse, napomínáme laiky nasse, aby jim nikterak neubližowali, a mnozí nás w tom poslouchají" (list 88, k. 9).

Zásady té, kterouž tuto jmenem Církwe hlásá, Aug. sám nikdy se newzdal, nýbrž wždy wěrně ji zachowáwal, o čemž i později hojných se nám naskytne důwodů.

Druhá událost, kteráž o mírném duchu Augustinowu a spolu též o rozhodné wážnosti jeho swědčí, přihodila se toho času w městě Kalamě, kdež Possidius biskupem byl. Pohané četně zde obýwající konajíce 1. čerwna (roku 408) slawnost bohyně Flory w průwodu weřejném rouhali se náboženstwí křesť. Když ale biskup zákony císařské proti pohanům wydané prohlásiti dal, srotili se, zapálili kostel, kněží až do krwe zbili a jednoho z nich i usmrtili. Následkem toho powstalo tak nebezpečné kwasení křesťanů, že Augustin k žádosti Possidiowě sám osobně do Kalamy se odebral, aby tam pokoj zjednal. Příchodem swým již ukrotil sw. Otec rozjitřené náružiwosti a pohané sami prosili ho o přímluwu. Swatý Otec podal ji ochotně u soudů císařských a dosáhl toho, že jen winníci sprawedliwým trestem stíháni, ostatní ale pohané ussetřeni byli.

Jakkoli utěssitelné bylo, widěti četné náwraty Donatistů, a jakkoli wesskerou Církew katolickou w Africe nadchnula neobyčejná horliwost, wzniklá za přibytím tolikera údů nowých: nic méně boj s Donatisty nestal se snadnějssím

ano na mnoze jesstě obtížnějssím. Neb nejenom že trwal způrný odpor jejich, nýbrž i poměry politické toho času braly na se twar denně nebezpečnějssí. Gothůw král Alarich s počátku roku 408 wálečně přitáhl do Italie, což činilo postrach po wesskeré říssi. O císařowě swatu, Stilichowi, ssla powěst, že zúmyslně powolal Alaricha, by sám wlády se zmocnil pomocí jeho. Stilicho byl na hrdle trestán a na jeho místo k nejwyššsí důstojnosti na dwoře císařském powolán jest Olympius, a Heraklianus ustanowen jest spráwcem wlády w Africe. Nepokoje wssak odtud wzniklé uwedly Církew katol. w Africe do nowých a strastných nesnází. Neb když se roznesla powěst o pádu Stilichowě, Donatisté zlásstě weřejně wyhlassowali, žeť zákony jim protiwné Stilichowým wpliwem toliko wydány byly bez wědomí ano i proti wůli císařowě, nyní tedy že již žádné platnosti nemají, ano že císař Honorius sám prý jakýsi zákon we prospěch jejich wydal. Následkem toho počali Donatisté opět krutě proti katolikům bouřiti, biskupowé a kněži byli od nich týráni, mnozí až do krwe zbiti, mnohým wlasy s hlawy trháno, ano biskupowé Sewerus a Makarius usmrceni jsou. *)

Také wýtržnosti páchány jsou ponejwíce w městech a úřadowé císařssti nikterak neposkytnuli katolikům zákonní ochrany. Pročež wyslal sněm Karthaginský, 23. září roku 408 odbýwaný, poslance swé, biskupa Florentia a

*) Cod. can. Afric. c. 106, list 97, 100, 105.

Restituta k císaři, aby žádali o pomoc wydatnou. Aug sám, chtěje podporowati žádosti biskupů poslanců, napsal o tom důtkliwé psaní Olympiowi. Císař potwrdil 24. listopadu roku 408 nowým nálezem zákony dřiwější, obzlásstě ale napomenul úřadů swojich, aby odbojné Donatisty zákonni pokutou stíhali. Poněwadž ale bylo se obáwati, že by snad úřadníci, obáwajíce se newoli císařowy, překročowali meze křesťanské mírnosti, napsal opět sw. Aug. psaní místo-konsulowi Donatowi do Karthaginy. Nejprwé lituje toho, že Církew Africká w takých nesnázích postawena jest, že potřebuje pomoci wlády swětské.

„Zapřisahám wssak tebe," dí Donatowi dále, „skrze Ježíše Christa, abys, když trestáš, netrestal podle welikosti neprawosti, nýbrž abys přísnou sprawedlnost mírnil láskou křesťanskou. Neb nehledáme zde pomsty nad protiwníky swými, aniž žádáme smrti jejich, nýbrž po čem ustawičně toužíme, jest, aby naprawení byli. Prosím tedy, kdykoli souditi budeš rozepře tyto, ačkoli jimi Církew nad míru zbědowána jest, prosím, zapomeň, žeť máš moc nad žiwotem a smrtí a usstětiž žiwota jejich, neb my Pána Boha ustawičně prosíme, by k prawému poznání přiwedeni byli. Proto také, kdybys je na hrdle trestati chtěl, my biskupowé a kněží již nikdy bychom nemohli útočisstě swé bráti k moci wassí a tak by se stalo, že by Donatowci potom tím ukrutněji proti nám zuřili. Neb my bychom raději wlastní smrt woliti museli, než abychom je wám we smrt wydáwali! Nepowoluj tedy, aby kdo trestán byl bez náležitého wyssetkowání a přičiň se, aby každý poznal winu swou a spasitelně obrácen byl. Ačkoliw wsse to jen proto se činí (totiž stíhání Donatistů pokutou), aby od welikého zla přiwedeni byli k dobru welikému, přece jest to wůbec práce bolestnější, než pro-

spěssnějssí, lidi mocí na dobrou cestu obraceti, nežli poučowáním je ziskati" (list 100 *).

---

*) Z událostí posud wyprawowaných a z wlastních slow sw. Otce pozná laskawý čtenář sám, jak nesprawedliwý jest úsudek mnohých historiků, kteříž sw. Otce winí z fanatického pronásledowání Donatowců. Ač nám tuto nemožno, wýpowědi jejich do podrobna rozbírati, přece winíme je z těžkého hříchu historického, a to proto, že na mnoze přerussují pásmo událostí, wyrýwají jednotliwá slowa, nessetřice nutného spojení jejich s jinými, spolu ale též zatajují jednání sw. Aug. a zřejmé wýroky jeho, kteříž by zajisté proti nim swědčili. Kdo tak činí, o tom nemůžeme říci, že chtěl souditi sprawedliwě. Sw. Otec sám nám wypsal, jak wlastní úmysly a činy swé, tak i protiwníkůw swých, a obssírně podal příčiny, pro které změnil prwotný náhled swůj. Jemu sslo jen o smíření Donatistů, a když poznal, že cestou smírného rokowání dosíci ho nikterak nelze, přiwolil spolubratřím swým, žádal wssak jen a toliko zákonů obranných a ochranných proti těm, kteříž by katolíkům násilí činili, přeswědčen jsa, že prawda sama sebou zwítězí, bude-li se moci hlásati s bezpečnou wolností. Té wssak zajisté nebylo, pokud Donatisté bojowali kyjmi, mečem a onou práwě ďábelskou zbraní, kterouž katolíky oslepowali. Či snad měla Církew Africká w nečinnosti trwati, až by ji násilná swéwole Donatistů byla wyhubila? Císař wydal zákony přísné, a wssak o swé ujmě, an se strany kat. takých žádáno nebylo. Owssem že chtěl potrestati poddané, kteříž ku zpouře wždy hotowi byli a pokoj řísse jeho nebezpečně russili. Příliš wysoko ale cenil moc swou, an nebyl jist poslussenstwím wlastních úředníků swých, a často též zákonům swým nemohl zjednati potřebné platnosti, z čehož taktéž ujmu nesl na wážnosti swé. Wesskeré jednání sw. Augustina zřejmě o tom swědčí, že upřímně milowal protiwníky swé, a že též wynikal rozhodnou moudrostí politickou, an dobře znal poměry doby swé, přede wssím ale usilowal o jednotu a wolnost katolíků! Proto žádal na moci swětské jen to, co wssím práwem žádati mohl, zákonní ochranu totiž před násilím a tuto císař snáze poskytnouti mohl, než, jak si byl umínil w rozhořčenosti swé, wyhladiti kacířstwo Donatowců. Proti takým úmyslům powstal Aug. wsselikou mocí swou, a odwrátil od Donatistů wsseliké nebezpečenstwí žiwota, jest-li jim tehdy skutečně hrozilo. Neb máme za to, že sw. Otce mnohou starostí trápila již pouhá myssléuka, že by se Donatistům křiwda nějaká činiti mohla, kdežto se toho w prawdě snad ani obáwati nebylo, an toho času opět se opakowaly násilné wýtržnosti Cirkumcellionů, kterýchž moc swětská zameziti nemohla, a wůbec zákony císařské bez pochyby wíce slowy než skutkem wykonáwány byly, poněwadž úředníci buď dostatečné moci neměli, aneb potajmo

Můžeme na jisto twrditi, že přímluwa sw. Otce Donatistům prospěla; wssak ale též jisto jest, že se mu za ni zle odměnili *).

Neb práwě toho času přibližowal se Alarich s wojskem swým již až k Římu, a současně plenili národowé Alanssti, Suewssti a Wandalssti odwážliwými jízdami swými Gallii a Hispanii. „Nastaly tehdy také pohromy", prawí Augustin, „že wssudy a wsseobecně bědowáno

---

Donatistům stranili. Ostatně zajisté snáze jest, na nesnássenliwost sobě stěžowati, než w prawdě snássenliwým býti. Sprawedliwějssí jest, aspoň w mnohém, úsudek protestantského dějepisce Gfrörera. Sr. jeho „Geschichte der Kirche" sw. II. str. 678.—

*) Za časů těchto trapliwých, kdežto mnohé a obtížné práce úřadu biskupského doléhaly na Augustina, kdežto měl welké nesnáze s Donatisty a welké nebezpečenstwí wládě římské zkázou hrozilo, za časů těch bylok Augustinu mnohé a trpké bolesti snássetí. W takých protiwenstwích byl uwyknul na wroucích modlitbách hledati posily k wytrwalé stálosti. Bůh wssak též popřal, že mu práwě tenkráte četní přátelé jeho důkazy oddanosti a lásky hojné útěchy poskytnuli. Sw. Paulinus často psáwal Augustinowi, a kdykoli mu některý spis poslal — což se častěji stáwalo — slawíwal den ten co slawnost obzlásstní. Též také Sewerus, biskup Milewitanský poslal Augustinowi welmi dojímawé blahopřání. Pisse, že wssickni wěřící w celé Africe neobmezenou úctu k němu chowají, welebíce při tom milost Boží, kteráž slowy a skutky Augustinowými po wesskerém swětě se oslawuje. Augustinowa odpowěď jest příkladným wzorem skromnosti. Prawí, že welmi obáwati se jest chwály té, kteráž činěna jest od přítele důwěrného, a že se mu podobá, když přítel ho chwálí, jakoby sám sebe chwálil, a to že prý jest nesnesitelné. W každém ohledu ale památný jest list, kteréhož se mu tehdy dostalo od učence jakéhosi pohanského Dioskora, kterýž cestowaw po Italii a Africe a odtud chystaje se do zemí wýchodných, zatoužil s někým rozmlouwati o rozdílných předmětech týkajících se filosofie pohanské. A z té příčiny obrátil se na Augustina. Musíme se wssím práwem tomu diwiti, jak se neznámý pohan s takou prosbou odwážiti mohl na proslaweného biskupa kat, který tolikerým prácem a nesnázím podléhal. Sw. Otec ale přece mu poslal obssírné pojednání o rozličných soustawách filosofických, aby ho ale získal wíře kř. dowodil mu, že jen w Christu Ježíssi swětlo wsseliké moudrosti a prawdy Božské člowěčenstwu wzesslo.

jest. Nejenom w Italii, Gallii a Hispanii, nýbrž také w Egyptě byli mnozí křesťané od pohanů usmrceni. Wssak ale nač tak daleko zabíháme? Neb i w naší krajině, Hipponské, ku kteréž přece nepřibyli národowé oni barbarští, kněží Donatistů a Cirkumcellioni také páchají ukrutnosti, že by snad nátisky cizinců oněch snesitelnější byly. Nejkrutější nepřítel nemohl taká muka wymysliti jak tito, kteříž wápnem w octě hasseným oslepují katoliky, nemilosrdně je trýzní, domy jejich zapalují a statky pobírají. Wčera ještě mi oznámeno jest, že na jednom místě nesslechetným násilím tím čtyřicet katolíků na nowo od nich pokřestěno bylo" *).

Na začátku roku 409 byl sice císař Honorius nowý zákon proti Donatistům, kacířům a pohanům wůbec wydal, jak ale ze slow Augustinowých patrno, použili Donatisté nesnází tehdejších k opětnému pronásledowání katolíků. Císař sám nemoha odolati wálečné moci Gotůw uzawřel s Alarichem příměří. Když ale opětně mezi nimi wznikly nepohody, Alarich znowa s wojskem swým k Římu se shlukl a císařem Římským ustanowil Attala, dosawádného praefekta Římského. Ačkoliw tenkráte k wládě cele neschopným byl, přec pomoci Donatistů chtěl se uwázati w držení krajin Afrických Císař Honorius wssak chtěje takému nebezpečí wyhnouti, odwolal wssecky zákony proti Donatistům wydané a powolil jim úplnou swo-

*) Aug. w listu daném Viktoriánowi (III.) w listopadu r. 409.

bodu náboženskou. Odtud owssem stalo se, že Donatisté wolnost tu obraceli k náramné sskodě katolikům činěné. Obzlásstě proti Augustinowi čelili utokowé jejich a někteří kněží jejich wzkázali mu tato slowa: Straniž se lidu nasseho, a wyhýbej mu, nechces-li, abychom tebe usmrtili (list 105). Marné wssak byly wýhružky také, an nemohly nikterak sw. Otce oblomiti. Proto jako jemu na wzdory uwedli mladíka jistého, Makrobia, u wítězném, slawném průwodu co biskupa swého do Hipponu. Prwní skutek nowého biskupa toho byl, že na nowo křestil katolického podjahna Rusticiana, z Církwe pro nepočestný žiwot wyobcowaného, ačkoliw Augustin tomu slowy důtkliwými odporowal (sr. list 106). Podobné wýtržnosti děly se na mnohých místech, a Církew katolickou w Africe stíhala tehdy rána za ranou, tak že w prawdě oplýwal kalich zármutku a hoře jejího *). A proto wyprawil sněm Karthaginský 14. čerwna 410 shromážděný opětně poslance swé k císaři, s žádostí o o náležitou pomoc. Newíme, kdy poslancowé sněmu toho, mezi nimiž i Possidius byl, do Italie přistawili; možná že práwě toho času, kdy země ta bolestně upěla w hoři neslýchaném.

*) Roku 409 a 410 trwalo bolestné to strádání Církwe Africké. O jediném wíme Augustinowi, kterýž mocně pozdwihnuw hlasu swého na obranu Církwe kat., s neunawnou láskou chwátal s pomocí, radou a přimluwou swou, kde toho potřebí bylo Takto uprostřed nejwětssích protiwenstwí obssírným listem wydal oswědčení proti Donatistům (list 105); napomínal Festa ke stálé wytrwalosti (list 89) přimlouwal se za Fawentia při úřadu císařském (list 115, 116), a Kosentia, kterýž bludně byl o nejsw. Trojici psal, důkladně poučil o tom, co křesťanowi o tomto nejswětějssím tajemstwí wěřiti jest.

Neb Alarich rozdrážden obojetným jednáním císařowým po třetí obklíčil Řím, a ztekl ho dne 24. srpna r. 410. Po šest dní bylo nešťastné město pleněno. Alarich wšak ještě před ztečením wojsku swému přísně zakázal, aby neubližowali žádnému, kdožby se koli na sw. místa, zlášťě pak do chrámu apoštolůw Petra a Pawla utekl. Tak owšem se stalo, že do chrámů nejprostrannějších náramné množstwí jak křesťanů, tak i pohanů se uteklo, odkud žádný na porobu nebyl wytržen. Zpráwa o pádu Říma záhy se roznesla po weškerém swětě, a obzlášťě w Africe způsobila ústrach děsiwý. Jakkoli byl walný počet lidí při ztečení Říma zawražděn, jakkoli byla ohromná ztráta na statcích při plenění města způsobena, to přece wšeobecně powažowáno za hoře největší, že padl Řím, město nejslawnější, sídlo bohů! Weřejně již pohané počali reptati, že proto zahynutí přišlo na Řím, poněwadž se odřekl bohů swých slawných! Takto obzlášťě reptali onino pohané, kteříž při ztečení Říma od křesťanů do chrámů křesťanských uwedeni žiwot swůj zachránili. Wšak i křesťané bolestnou ranou tou tak ustrašeni byli, že mlčky snášeli wzteky a utrhání wiře křesťanské činěné. A tu opět wztýčil se Augustin proti rouhání pohanskému, a powznášel mnohými řečmi málomyslnost křesťanů k důwěře w Boha.

„Hrůzy plné wěsti slyšeli jsme," tak prawí w jedné řeči swé. „Zažehání, plenění, wraždění a loupení mnohého páchano jest! Prawda ještě, mnoho jsem slyšel, bolestně lkal jsem nad pohromou tou, žalostně

plakal a hořekoval jsem. Ano, nepopírám, hrozné nesštěstí událo se w Římě . . . Zkáza hrozí swětu! Ejhle tedy, křesťane, nebeské ty poupě, cizinče na zemi této, kterýž na nebesích hledáš wlasti swé mezi anděly, poznej a pamatuj, že jsi přissel na tento swět, abys odessel odtud. Wždyť přecházíme takřka jenom skrze tento swět, a cíl přechodu toho jest Bůh, kterýž stwořil swět . . Kdyby kdo tobě řekl: Za časů těchto, křesťanských, také soužení je, že swětu zkáza hrozí, odpowěz: O tom dáwno již, než se stalo, Pán a Spasitel náš předpowěděl, řka: „A budou znamení na slunci, a na zemi daw národů pro bouři zwuku mořského a wlnobití" (Luk. 21, 25). Proč bys tedy byl málomyslným? Wždyť pak Christus skrze wíru přebýwati má w srdci twém (Ef. 3, 17). Powstaň tedy a zmocniž se u wíře swé. Christus proto soužení ta předpowěděl, abys, kdy se stanou, doufal w budoucí dobré a nenaklonil se k zlému. Neb když přijdou soužení a trápení, mohou tobě býti buď zkoussením, aneb příčinou zatracení. A jakým tebe býti naleznou, taký budeš. Neb soužení ta jsou jakoby oheň; naleznu-li oheň tebe zlatem býti, zkusí tebe, a smeti jen, kteréž na tobě jsou, spálí. Pak-li by oheň tebe plewou býti naleznul, zajisté cele spálí tebe . . . Pročež w soužení zachowejž trpěliwost, stojiž u wíře w stálosti a nepowoluj hříchu. A takto zajisté wsseliké soužení stane se tobě před Bohem zásluhou. Hle wždyť apoštolé sw. w okowech drženi byli, a přece w soužení tom Bohu chwálu prozpěwowali. A Job spraweedliwý a pokorný, zraněn seděl od paty nohy až do wrchu hlawy a zbawen wsseho, což mu bylo milého, když wlastní žena jeho pokoussela ho, by reptal proti Bohu, odpowěděl: Hospodin dal, Hospodin wzal, jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo, budiž jméno Hospodinowo welebeno . . . Jestliže dobré wěci brali jsme z ruky Boží, zlých proč bychom nepřijímali? (Job, 1, 21, 2, 10.) Hle tedy tak máš i ty činiti. Co činíš dobrého, hleďiž se w tom a tím Bohu zalíbiti, musíš-li ale snášeti zlé, i w tom se pokořiž Bohu. . .

Ostatně proč se diwíš, že swět hyne a pomíjí? Diwiž se raději, že swět sestárnul. Jest podoben člowěku, který narodil se, roste a stárne. A kdy člowěk sestárne, jakých tu žalostí, bolestí a nákků? Člowěk tedy kdy sestárne, pln jest nákků; swět sestárnul a též také pln jest nákků. Wssak ale což snad málo učinil nám Bůh, kterýž, když swět sestárnul, poslal nám Christa, by nás spasil tehdy, kdy wssecko zkázu swou béře? Proto přišel Christus, kdy wssecko sestárnulo a učinil tebe mladého a přinesl útěchu we strastech a souženích a slíbil pokoj powěčný. Nechtějž tedy přílišně lnouti ku swětu stárnoucímu, nýbrž snaž se raději omladnouti w Christu, kterýž přiwolává tobě: „Swět hyne, swět stárne, swět mizí, swět stoná a pro stáří swé těžce oddychuje. Wssak ale nebojiž se, nebok obnoweno bude mládí twé co orlice." Proč se wedou stesky také: Řím že zahynul?! Řím zajisté nezahyne, jest-li Římané zahynou, a Římané nezahynou, jestliže Boha (prawého) chwáliti, t. j. wiru w Boha prawého wyznáwati budou. Wsse, co jest dílo rukou lidských, zhyne zajisté někdy; wždyť i swět od Boha stwořený konce wezme jedenkráte. Wssak nic se neděje, leč by to Bůh chtěl anebo dopustil" (Sermo 71).

Prawdě podobno, že Augustin za příčinou zmahajícího se nebezpečenstwí od arcibiskupa Aurelia wolán byl k společné poradě do Karthaginy. Messkaje w městě tom sprawen jest, že obywatelé Hipponští již se chystají k obraně proti nepříteli a opewňují město swé. Panowaltě wssak až dosawade obyčej, že jistého dne do roku chudí oděwem poděleni byli, což se wssak toho roku pro welké pohromy opomenouti mělo. Sotwa Augustin o tom slyssel, nechtěl nikterak připustiti, aby se zapomnělo na lásku k chudým. Psal tudíž uprostřed strastiplných namáhání swých jak kněžím tak i wěřícím diecésy swé list w tato slowa:

„Utíkám se k lásce wašší a skrze Christa Ježíše zapřisahám, byšte se nermoutili a nehoršili nad nepřítomností mou podlé těla. Wím zajisté, že žádný z wás o tom nepochybuje, že srdcem a duchem nikdy se od Wás odloučiti ani nemohu; ačkoliw já tím wíce se rmoutím, (wíce zajisté než wy sami) žek slabost má nemůže wyhowěti wšemu, což na mně požadujete. To zajisté známo wám wšem, že nikoliw ze swéwoli, nýbrž jen pro nutnost potřeby na čas wzdálil jsem se od Wás . . . Vylok mi prawcno, že jste letos nepodělili chudých oděwem, jakž se to až posawáde stáwalo obyčejem chwályhodným. Kdykoliw jsem mezi wámi byl, napomínal jsem wás wždy k milosrdenstwí, což i nyní činím, a o to wás i nyní prosím. Nyní nikoliw méně, ale naopak wíce skutků milosrdenstwí konati máte. Neb wizte, kdy dům se boří, hledají lidé místa bezpečnějšího, by uchránili žiwota swého; tak zajisté mají křesťané činiti nyní, kdežto při tolikerých souženích podobá se, že již nastáwá konec a zahynutí swěta; nemají totiž statky swé do země ukrýwati, nýbrž s odhodlanou ochotností w poklad nebeský ukládati, aby takto každý, kdyby se nešťěstí nějaké přihodilo, s radostí opustiti mohl žalostný swět tento, aneb, kdyby se něčehož takowého nepřihodilo, aby se radoval z toho, že Boha samému statky swé odewzdal. Pročež, bratři moji rozmilí, každý dle možnosti swé udělujtež i nyní a nyní práwě s wětší ještě ochotností, pamětliwi jsouce slow apoštolowých: „Pán blízko jest, nebudtež přílis pečliwi" (Fil. 4, 5, 6). Čiňtež to tedy pro Boha! Bůh wás zachowejž w pokoji" (list 122)!

Netřeba dowoditi, že Hipponští wolně uposlechli k rozkazu mileného biskupa swého.*)

---

*) Po náwratu swém do Hipponu přijal sw. Otec náwštěwu Piniana, syna praefekta Římského Sewera, Melanie, manželky jeho a Albíny, matky její, kteříž netoliko wysokým rodem, nýbrž i prawou zbožností daleko proslynuli a do Afriky byli přišli, by svat. Augustinu úctu swou wzdali. Když Pinian jednou službám Božím přítomen byl, lid pojednou zbouřiw se, s welkým pokřikem wolal: „Pinian mají za kněze wyšwěcen býti!"

Ku konci roku 410 wrátil se sw. Otec do Hipponu, an se staw záležitostí weřejných znamenitě byl zlepssil. Alarich totiž po dobytí Říma wojsko swé wedl k jihu, chtěje opanowati dolní Italii, Sicilii a Afriku, náhle wssak umřel w městě Kosence w 35. roku stáří swého. S nástupcem jeho Athaulfem smířil se císař Honorius dokonale, a teď již wssechen zřetel swůj obrátil k urownání záležitostí Donatistů, kteříž w posledním boji opětně se mu byli zpronewěřili. Biskupowé wyslaní od sněmu Karthaginského (roku 410) bezpochyby jesstě messkali na dwoře císařském, a k náwrhu sw. Augustina žádali na císaři, aby powolal biskupy se strany kat. a Donatské do Karthaginy k společnému rokowání o konečném sjednocení. Císař swolil k žádosti té a zákonem *) 14. října roku 410 wydaným nařídil oběma stranám

---

Augustin wystoupiw na kazatelnu, měl řeč k lidu, we kteréž prawil, že nemůže Piniana proti wůli jeho swětiti, kdyby ho wssak nutiti chtěli, že by raději složil úřad swůj biskupsky. Slowa ta rozjitřený lid wíce překwapila, než upokojila, neb bouře se zmáhala, a když obáwati se bylo horssích wěcí a rozjitření nebezpečného, slíbil Pinian, že zůstane w Hipponu a slib ten i přísahou ztwrdil. Na to se bouře utissila. Augustin těžce nesl onu wýtržnost lidu swého; nad to ale i Melania a Albina zanewřely na něho, že byl žádal přísahu na Pinianowi, a že z lidu mluwila zisstuchtiwost. Augustin s podiwuhodnou mírností ospraweedlnil jednání swé a později lid swůj k tomu přiměl, že Piniana slibu jeho oprostil. Celá událost ta jest zajímawým obrazem dáwných obyčejů křesťanských, spolu wssak i zřejmým důkazem, jak nejnadně bylo tehdy úřadowání biskupské. (Srown. o tom listy 124, 125, 126)

*) Zákon ten nadepsán jest takto: „We jmenu císařů Honoria a Theodosia, dobrotiwých, přesstastných wítězů a triumfatorů slawných.“ Jak se mohl císař nazýwati wítězem, an sídle w Rawenně w ustawičném strachu trwal, a an před 6 neděli hlawní město jeho zteřeno bylo?!

rokowání smírné w Karthagině, a spolu ustanowil, že mají Donatisté chrámů swých zbaweni býti, kdyby se nedostawili. Jednání tomu a sice s plnou mocí měl přítomen býti císařský tribun Flawius Marcellinus.

Konečně tedy nastala doba rozhodná, a konečně mělo se wyplniti, po čem Augustin již 15 let byl toužil, a oč byl po wssechen čas s pílí neunawnou usilowal. Na začátku r. 411 přibyl Marcellinus do Afriky a bez messkání rozeslal wyzwání wssem biskupům Donatowským a též podobně i katolickým. Aurelius, Primas Karthaginský, a Sylwanus z Numidie jmenem spolubiskupů swých oswědčili wolnost swou*). I biskupowé Donatowssti přiwolili konečně, ačkoliw ne bez odporu. Takto sesslo se ke dni 18. kwětna roku 411 do Karthaginy shromáždění slawné. Se strany katolické osobně přítomni byli biskupowé w počtu 286, se strany Donatistů 278 biskupů **).

W měste samém za příčinou sjezdu tolika biskupů panowalo napnuté rozjitření mysli. Augustin k žádosti biskupa Aurelia činil řeč k lidu, a za předmět si obraw pokoj křesťanský, prawil mezi jiným takto: „Modlete se za nás, my pak budeme mluwiti za wás; dáwejte almužny, neb almužna modlitbu powznássí. Takto zajisté přičinite se i wy pro Církew swatou a takto ji snad wíce prospějete

*) List o tom daný Marcellinowi sepsal sw. Augustin.

**) Biskupských sídel katolických tenkráte nebylo 40 obsazeno, a 120 biskupů katolických nebylo přítomno, buď pro churawost aneb pro wysoké stáří.

než my; neb žádný z nás nedůwěřuje we wlastní síly swé, nýbrž náděje nasse w Bohu jedině se zakládá." Než počalo jednání, sestawen jest wýbor 18 biskupů s každé strany, z nichžto sedm mělo wyjednáwati, sedm poradám zlásstním přítomno býti a čtyři měli sepsání snémowných wynessení opatřowati Prwního června odbýwalo se prwé sezem. W popředí katolických biskupů byl Augustin a s obou stran utkwěly zraky přítomných biskupů na slawném biskupu Hipponském.

Se strany Donatistů wynikal nejwíce Petilian, biskup Cirtenský, obojetnou wýmluwností swou. Nejprwé čten byl zákon císařský, přiwolení katolíků a Donatistů k rokowání a oswědčení biskupů katolických, žeť hotowi jsou wssickni, wzdáti se stolcu swých biskupských, jestližeby toho prospěch a jednota Církwe požadowaly, konečně listiny plnomocníků wydané od biskupů nepřítomných. Tu již nam tali Donatisté, že snad podpisy těchto neprawe a zfalssowané jsou; o čem když se wyssetřowalo, přisslo na jewo, že podpisy biskupů katolických byly prawé, naproti ale některé podpisy Donatistů že zfalssowány byly, anto podepsáni byli také někteří biskupowé jejich co přítomní w Karthagině, kteříž byli nepřítomni. Takto owssem přissli k zahanbení! W druhém sezení, odbýwaném 3. června, Donatisté patrně o to usilowali, aby se u wyjednáwání co nejwíce prodlelo. Neb hned na počátku, když Marcellinus požádal biskupůw, aby zasedli, Donatisté odwětili, žeť nemohou zasedati s katolíky. Pročež i hned katoličtí biskupowé

powstali a sám Marcellinus dal odstraniti stolec swůj. A když se již mělo rokowati, opět žádali odročení sezení, aby prý, což w prwním sezení ujednáno bylo, zkoušeti mohli, čemuž konečně Marcellinus na přímluwu Augustinowu přiwolil.

W třetím sezení, 8. čerwna, se strany kat. přistoupeno již k wěci samé a nawrhnuto, aby Donatisté dokázali nejprwé, žeť katolici skutečně byli wydawači písem sw; Donatisté wssak opět namítali, že by se nejprwé wyssetřowati mělo, kdo jest we při této žalobníkem a kdo obžalowaným, jak prý se to při každém wyssetřowání soudném stáwati má! Na to se pozdwihl Augustin a zwolal: „Bůh nás na místě tom shromáždil, abychom wyjednáwali o prawdě a nikoliw o způsobech soudu swětského.“ Opět wssak namítali Donatisté, že se má nejprwe wyslowiti, w jakém smyslu katolici užíwají slowa: Církew katolická. Augustin na to známou wýmluwnosti swou dowodil, že ta jest prawá Církew katolická, kteráž od Christa Ježíše ustanowena po wesskerém swětě rozšířena jest. Potom jednalo se o otázce, která strana s ostatními církwemi obcowání má, a Donatisté tuto bezděčně wyznati museli, že obcowání toho nikterak nemají.

A když Augustin obšírně dowozowal, že prawá Církew může trpěti w lůně swém hříšníky a že tím nepřestáwá býti prawou Církwí, wšickni biskupowé Donatowští se odmlčeli. Na to čteny jsou listiny wěrohodné, a sice nálezy sněmu Římského a Arelatského, a list císaře Konstantina, jimž newinnost biskupu Caecilia a Felixa zřejmě dokázána jest. Dále pak se

Donatowcům dowodilo, jak sami uznáwají, že Církew na zemi sestáwá z dobrých a zlých, an nejprwé byli Maximiana a stranníky jeho co nejhorší hříšníky wyobcowali, potom wšak že je na prosto přijímali, nikoliw je na nowo nekřestíce. Bezděky Donatisté tuto prawili, že prý nález učiněný o při jedné neb o osobě jedné nemůže se potahowati ku při neb osobě jiné, načež Augustin odwětil: „Odpowěď ta jestiť krátká ale také konečná. O byste již spíše tak byli odpowěděli!“ Neb zajisté, když Donatisté takto připustili, že patrný hříšník Maximian a stoupenci jeho jsou w Církwi prawé, nemohli již déle odpírati, nýbrž musjeli uznati, že Církew katolická zůstala prawou Církwí, a byť i Caecilian zjewným hříšníkem byl býwal. Rozmluwa trwala od rána až pozdě do noci, a když wšechny otázky rozřešeny byly, wynesl Marcellinus konečný nález, žeť Donatisté mají se wrátiti do Církwe katolické, od kteréž beze wšeho důwodu (jak se na rokowání zřejmě doswědčilo) se byli odloučili. Na to wydal prohlášení ku wšem Donatistům, že podlé zákonů přísně pokutowáni budou, kdyby twrdošíjně setrwali w rozkolu. Císař pak nálezy ty we wšem potwrdil.

Tak se ukončilo památné ono rokowání Karthaginské. Wětšina Donatistů nawrátila se do Církwe katolické, bratři po 100 let odsebe odloučení opět se spojili ku wzájemné lásce a jednotě, a Církew katolická w Africe takořka na nowo wštípena a utwrzena jest. Slawné witězstwí toto, nad nímž celý křesťanský swět zaplesal, hlawně přičísti dlužno sw. Augustinu. Mezi je-

dnáním a co do hlawných otázek byltě on samojediný hlawným řečníkem, a mimo něho jen Alypius a Possidius, žáci jeho a přátelé, patrněji wynikali.

Wětšina Donatistůw již dáwno byla zapomenula, z jakých to příčin otcowé jejich od Církwe katolické se byli odloučili, a nadto i wůdcowé jejich wšemožně tomu překáželi, aby prawé příčiny toho na jewo nepřišly. Augustin spisy swými prawdě a poznání jejimu mocně klestil cestu a čeho se nedostáwalo k úplnému wítězstwí při rokowání samém, dowršil nepřekonanou wýmluwnosti a práwě andělskou mírností swou.

Wšak ale rokowáním Karthaginským nebylo ještě ukončeno slawné dílo Augustinowo. Neb wětšina Donatistů owšem spojila se Církwí katolickou, nowáčkowé tito ale měli prawdu katolickou teprw dokonale poznati, a žiwot swůj dle ní sprawowati. A na tom poli Augustin s neunawnou pílí přičiňowal se o duchowné wzdělání nowě přibylých údů katolických ano i spolubiskupy swé netoliko příkladem ale i slowem swým předcházel. S druhé pak strany někteří biskupowé a welká část lidu setrwali twrdošijně w roztržce a nad to ještě křiwou powěst mezi swými rozhlašowali, že Marcellinus prý od katolíků byl uplacen. Opět tedy woláno Augustina do boje. Sw. Otec, ačkoli mnohou péčí a mnohými starostmi zanešený a churawostí sklíčený, bez meškání sepsal „Wýtah rokowání s Donatisty," we kterémž nejhlawnější částky celého jednání tak jasně

popisuje, že každý snadně poznati mohl, na které straně prawda zjewně zwítězila. Spis ten tak wýtečně staw wesskeré pře s Donatisty objasňowal, žeť mnozí biskupowé katoličtí we chrámech swých za času postního čísti ho dáwali. Též tak žádali Augustina katoličtí biskupowé na sněmu w Cirtě (412) shromáždění, by jmenem sněmu wydal list k Donatistům (list 141), což i učinil; sám pak na to wydal zwláštní spis k lidu Donatowskému, we kterémž je napomíná aby prawdu přijali a křiwému osočowání biskupů swých newěřili.

Zjewná porážka Donatistů w Karthagině rozjitřila Cirkumcelliony k nowým wýtržnostem. Mnozí weřejně prohlasowali, že nechtějí nikterak přiwoliti ku smíření, a byť i o prawdě katolické přeswědčeni byli (list 139). Cirkumcellioni přepadli Rogata, biskupa Asfuritanského, wytrhnuli mu jazyk a usekli mu jednu ruku. Taktéž Innocentiowi, knězi církwe Hipponské, jedno oko wyloupili a pak ukrutně ho ubili (list 134). Tudíž owssem se stalo, že přísně zakročeno jest dle zákonů proti zlosynům těm, z nichžto mnozí w patrném ssílenstwí sami sebe we smrt wydáwali. Awssak i tentokráte stal se jim Augustin prawým andělem strážným! Neb napsal k Marcellinowi a k místokonsulowi Apringiowi tkliwé listy a zapřisahal je we jmenu Christowě, by pamatowali, žeť jsou soudcowé křesťanssti, a že tudíž i při trestání sprawedliwém křesťanské lásky a mírnosti ssetřiti mají, což kdyby se nestalo, a kdyby snad winníky nemilosrdně trestali, že sám by

k císaři se odwolal, a proti ním stížnost wedl (sr. listy 133, 139). Marcellinus od toho času, kdež rokowání Karthaginskému předsedal, sw. Augustinowi powždy obzlásstní úctu swou prokazowal, a tudíž naditi se lze, žeť přímluwa jeho za Donatisty zajisté platna byla. Často sw. Otci dopisowal a tehdy se zlásstní horliwostí odporučowal mu přítele swého Wolusiana, pohana, který žádal rozřessení rozličných otázek týkajících se wíry křesťanské wůbec, zlásstě ale byl toho mínění, žeť wíra křesťanská nesrownáwá se s wládou swětskou, anto prý dle slow Christowých křesťan zlé nemá odpláceti zlým, a že takto zásady křesťanské wládě swětské wůbec nebezpečny jsou. O tom se projádřil w listu swém k Augustinowi, a Marcellin též zlásstním listem podporowal prosbu jeho, žádaje, aby sw. Otec o předmětu tak důležitém pojednal, anto „za časů těch prý nemůže Církwi lépe a wíce prospěti.“ Augustinowa odpowěď jest welepamátna pro důkladné a s neobyčejnou bystrostí prowedené obhájení wíry křesťanské, tak, že následkem listu jeho mnozí pohané obráceni jsou ku Christu. *) (Sr. list 137, 134, 138.)

---

*) S neobyčejnou důmyslností pojednáwá sw. Otec w listu též toho času (okolo r. 411) wydaném o modlitbě. Proba, sslechetná matrona Římská, byla ho o dotčené poučení prosila. „W temnostech žiwota toho,“ prawí sw. Otec, „kdež wzdáleni ode Pána putujeme, a u wíře toliko chodíme, nikoliw u widění (zde wěřice w Pána, ale jesstě twáří w twář newidíce) má dusse křesťanská wždy powažowati, sebe osamělou býti, a pročež w modlitbě neustáwati, dokud nezaswitne den onen slawný, a dokud dennice newzejde w srdcích nassich, a wyplní se, co předpowěděno jest: Aj naplněni jsme záhy

27. Začátek bojů Pelagianských. Pokora sw. Augustina. Smrt Marcellinowa.

Za časů těžkých a nebezpečných prozřetelnost Boží wzbuzuje muže welké a slawné a

milosrdenstwím twým, abychom plesali a weselili se po wssecky dny nasse a radowali se za dny, w nichž jsi nás poniżil, za leta, w nichž jsme widěli (zkusili) zlé wěci (Žalm 89, 14, 15.) Pročež kdybychom i oplýwali wsselikou hojnosti statků časných, máme přec se powažowati, býti osamělými, a w modlitbě neustáwati. . . . A při wsselikém soužení, máme přede wssím u Boha hledati útěchy, kterýž skrze proroka swého prawil a slíbil: Dám jemu utěšeni prawé a pokoj nad pokoj (Is. 57, 18, 19 . . .). Oč pak prositi a modliti se máme? Prosiž o život blažený! A kdo wede život blažený? Zajisté kdo skutečně a w prawdě dobré chce a činí, aniž žádá toho, co nesluššné jest Nižádným wssak způsobem není dusse ona zdráwa (dobrá), kteráž neklade wěci wěčných wýsse než časných. Neboť w tomto časném životě zajisté nežije prospěšně, kdo si neshromažďuje záslahy pro život wěčný. K životu tomu jedinému tedy wssechno ostatní, oč slušsně žádáme, wztahowati se má. Neb tenkráte jen w prawě, sebe samých milujeme, když Boha milujeme; a bližního ten kráte jako sebe milujeme, když ho k téže lásce Boží, seč síly nasse jsou, powzbuzujeme. Modleme se tedy u wíře w naději a lásce, s toužebností ustawičnou modleme se. A když apoštol prawí: Bez přestání se modlete, což jiného chtěl říci, než život blažený, kterýž jest život wěčný, bez přestání od toho požadujte, kterýž sám jediný dáti wám ho může. Wssak Pán a Spasitel sám napomenul nás řka: Modlíce se, nemluwte mnoho jako pohané; neboť se domníwali, že by pro mnohé mluwení swé byli wyslyšeni. Kdo tedy déle se modlí, ten snad modlí se mnohomluwením? Nikoliw! Jiné jest mnohomluwení, a jiné jest zbožná dlouho wytrwající wroucnost. Owssem při modlení nebudiž mnohého mluwení, wssak ale tenkráte modlíme se mnoho, když srdce nasse naplněno jest mnohou wroucností zbožnou. Neb modlitba sama wíce we zbožném wzdýchání záleží, než we mluwení, wíce we lkání než w rozmlouwání. Wssecko, oč w prawdě prositi máme a můžeme, obsaženo jest w modlitbě Páně; pamatujme wssak, že znowu zrozeni jsouce duchem, též duchowně modliti se máme . . . . Wíra, naděje a láska k Bohu přiwodí modlícího se, to jest wěřícího, doufajícího a milujícího; sw. posty, přemáhání sebe samého, mrtwení tělesné žádostiwosti, obzlásstně pak almužny welmi mnoho podporují modlitbu nassi. Usilujž tedy modlitbou přemáhati swět tento, modli se wěrně a s láskou, modli se bez přestání a w trpěliwosti" (list 130).

wzkládá na ně úlohu nejznamenitějssí, aby bděli totiž a ostřihali pokladů wesskerému člowěčenstwu nejdražssích. Takowýto poklad zajisté jestiť wira křesťanská! Téměř po 300 let byloť Církwi katolické zápasiti s pohanstwem a hájiti proti němu byti swého. A když konečně krwi mučeníků swých pohanstwo přemohla, nastal jí zápas neméně těžký, a byloť jí hájiti trwání swého proti bludům přerozličným, kteřížto na mnoze wsseliké základy wiry křesťanské podrýwali. Z dějů žiwota sw. Augustina, o nichžto jsme posawáde wyprawowali, zajisté patrně wyswitá, že prozřetelnost Božská powolala ho k obhájení a utwrzení nejdůležitějssích článků nauky křesťanské. Poznali a widěli jsme, jak bojowal a zwítězil nad Manicheismem, bídnou nestwůrou touto rozumu lidského, kterážto swět zhladiti a zničiti usilowala. Poznali jsme boje jeho proti Donatistům, boje to pracné, namáhawé a až nudné nad míru, kteřížto wymáhali wytrwalosti a stálosti nadobyčejné. Donatismus sice nemířil na záhubu prawdy křesťanské wůbec, ale chtěl náboženstwí křesťanské, ewangelium lásky, přeměniti w učení nemilosrdné krutosti; a odtud zlásstě byl nebezpečný, že Církew jednu a wsseobecnou rozdrobiti chtěl na samé sbory malé, nepatrné, kteříž by práwě proto byli zahynuli. Tím wětssí tudíž zásluha jest sw. Augustina, kterýž blud ten cele wywrátil, a Církew swatou jednu a wsseobecnou witězně obhájil. Sotwa se to wssak stalo, již opět wůle Božská wolala Augustina na nowé bojisstě, nejnebezpečnějssí ze

wssech! Jednalo se tuto o blud, kterýž přímo mířil na záhubu wíry křesťanské. Byltě to nebezpečný blud Pelagianůw, s kterýmžto Augustinowi až do smrti jeho zápasiti bylo.

Nápadné jestiť, že Augustin již u wysokém stáři, na krátko před smrti swou, jesstě proti pozůstatkům Arianským bojowal. Arianismus chtěl obnowiti staré pohanstwí, an učil, že Christus Ježis není prawý Bůh, nýbrž jen pouhý twor, ačkoli prwní a nejwyššší. Pročež zabřednul w pohanstwu, an welel člowěku se klaněti, a tím i wíru křesťanskou w nejhlubšším základě jejím wywracowal, an Christus, je-li pouhý člowěk toliko, nemohl nám udíleti nikterak prawdy wěčné a neomylné, a milosti Božj nadpřirozené. Jakož tedy Arianismus člowěka jednoho zbožňowal, byl by Pelagianismus, zničiw wíru křesťanskou, konečně zbožňowal člowěka každého. A w tom, jak za to máme, mezi oběma patrné shody nalézti jest. Welkou část žiwota swého musel sw. Augustin obětowati obraně prawdy katolické, wssak ale přes to byl též biskup na nejwýš pečliwý o křesťanské wzdělání swěřeného sobě lidu, milostný přítel, moudrý rádce a wýmluwný utěšitel zarmoucených a laskawý otec každému a wssem.

Blud ten, o kterémž jednati máme, pojmenowán jest Pelagianismus od Pelagia, mnicha to, narozeného w Britanii.

Pelagius přissed s počátku V. století do Říma, netoliko žiwotem mrawným ale i bystrosti rozumu a wýmluwnosti ohniwou wynikal, ačkoli

ostatně důkladného wědeckého wzdělání se mu nedostávalo *). W Římě učení swé bludné s welikou opatrnosti rozssiřowal, tak že po delssí čas s nižádným odporem se nepotkal. Jen jednou wypukla přirozená prudkost jeho, když totiž biskup jakýsi we společnosti chwalně se zmiňowal o wýpowědi jedné, obsažené w Augustinowě wyznání: Posilniž mne Pane, abych mohl (dobré). Dej, co poroučis, a poruč, co chces. Pelagius welmi wássnivě slowům těm odporowal.

Mnohem odwážnějssí byl spojenec jeho Caelestius, kterýž prwé práwníkem byl, potom pak mnichem se stal, a spojiw se s Pelagiem, hlawným byl wůdcem sekty té nebezpečné. Pelagius wůbec wždy opatrně ano i lstiwě a obojetně jednal, kdežto Caelestius naopak se smělou přímosti a lichotiwou wýmluwnosti bludy swé ssířil. Okolo roku 409 opustili oba Řím a pobyli w Sicilii až do roku 411, načež cestowali do Afriky a sice přímo do Hipponu, aby úctu swou wzdali sw. Augustinowi. Swatý Otec ale messkal tenkráte w Karthagině za příčinou rokowání s Donatisty a tam se tedy oba odebrali. Pelagius zůstal jenom po několik neděl w Karthagině, kdež se as dwakráte s Augustinem setkal, a wydal se odtud na cestu

*) Takto o něm swědčí sw. Augustin. Sw. Jeronym naopak pisse o něm welmi z ostra. Orosius (roku 415 neb 416) wypravuje o něm, že byl postawy welké a hřmotné; jednooký, hlawu že wysoko nosil, w klásteře obýwati nechtěl, nýbrž ustawičně se potulowal, ssatstwo milowal ozdobné a často nemírnosti w pokrmu a rapoji se dopousstěl. Podobně o něm swědčí sw. Isidor z Pelusia.

do země swaté. Před odchodem swým jesstě napsal k Augustinowi list, we kterémž ho náramně wychwaluje. Augustin odpowěděl mu (l. 146) zdwořile, ale wssak určitě. Caelestius wssak zůstal w Karthagině a ucházel se u tamnějssího biskupa o wyswěcení na kněžstwí. Poněwadž ale bludy swé potajmo rozssiřowal, powstal proti němu, na sněmu w Karthagině odbýwaném s počátku roku 412, Milanský jáhen Paulinus, a winil ho z následujících bludů obsažených we spisech jeho: Adam že prý stwořen byl od Boha smrtelný, tak že by zajisté byl umřel, kdyby i nebyl zhřessil. Hřích Adamůw jenom jemu samému usskodil, nikoliw ale wesskerému člowěčenstwu. Děti po narození swém w témže stawu se nacházejí, we kterémž byl Adam před hřichem. Smrti a hřichem Adamowým nepřessla smrt na wesskeré člowěčenstwo, jakož i wzkřissením Christowým člowěčenstwo nikoliw z mrtwých newstane. Zákon tak wede k spasení, jak ewangelium Christowo. I před příchodem Christowým bylit lidé beze wsseho hřichu!

Z bludů těchto byl Caelestius na sněmu uswědčen a poněwadž jich odwolati nechtěl, z Církwe wyloučen, dokud by se nenaprawil. Na to prchl z Karthaginy a odebral se do Efesu, kdež oklamaw tamějssího biskupa, wyswěcen byl na kněžstwí. Augustin nebyl na sněmu tom přítomen, což se wssak s Caelestiem bylo událo, způsobilo pohnuti welké a bolestné. Sotwa totiž se počala jednota s Donatisty obnowowati, již opět hrozilo nowé nebezpečenstwí. Opět se wssech stran obracely se zraky

wěrných katolíků k sw. Augustinu a wyzýwaly ho, by ku pomoci přispěl Církwi sw.

Mimo mnohé jiné zlásstě Marcellinus o to usilowal, a snažně Augustina k obhájení prawdy katolické wybízel. A zajisté Augustin, jsa zázračným plodem milosti Boží, nejwíce k tomu schopen byl, aby nauku křesťanskou o milosti Boží obhájil. Sw. Otec odebral se do Karthaginy, aby proskoumal celé jednání sněmu s Caelestiem. Dokonale poznaw nebezpečnost nowého bludu, podstoupil bez messkání boj proti němu. Ačkoliw sonstawa bludů Pelagianských teprw později osnowána byla, nicméně potřebí tuto již o ní pojednati, spolu pak i dotýčné články nauky katolické wyswětliti.

Podle zjewení Božího a nauky katolické byliť prwní rodičowé naši, Adam a Ewa, tworowé dle těla i dusse dokonali a přeblaženi, an jim Bůh udělil wsselikou hojnost darů jak přirozených tak i nadpřirozených. Dusse jejich byla čistým obrazem a nepossskwrněným podobenstwím Božím. Rozumem swým snadně a bezpečně poznáwali prawdu a dobro, a wůli swou dobrou beze wsselikké překážky dokonale srownáwali s wůlí Boží. Bůh je postawil w ráji rozkossném a powolal jich k nebeskému blahoslawenstwí. Jeho samého měli jednou w nebi bez konce požíwati a wěčně wěkůw se radowati. Podle Boha stwořeni jsouce, jak di ap. Pawel (Ef. 4, 24) w sprawedlnosti a swatosti prawdy, měli a mohli milosti od Boha sobě udělených zbožně užíwati, a we sprawedlnosti a swatosti setrwati, což

mohli proto, poněwadž jim pomoc Božská dána byla. A tak setrwáwajíce byli by, bez okussení smrti, s tělem i s duší přišli do nebe, neboť byli i podle těla nesmrtelní. Takto žili prwní rodičowé w míru přeblaženém, neb tělo jejich podrobeno bylo duchu, duch pak Bohu, spolu též panujíce nad ostatním tworstwem. Wšak ale we stawu tomto blaženém člowěk nesetrwal, ač moha, kdyby byl chtěl. Swobodné wůle swé užil ke zlému a zhřešil. To byla jeho wina a jeho neštěstí. Neb zbawen byl nadpřirozených darů milosti Boží a nemohl jich wlastní mocí swou opět nabyti aneb takřka sám sobě opět uděliti, poněwadž jich jen od Boha přijmouti mohl. Odepřel se poslušenstwí Bohu a násilně roztrhl jednotu s ním, proto také pozbyl wlastní jednoty swé a upadl w bídné rozdwojení a rozštípení. Neb tělo jeho již odporowalo duchu a též mu odpíralo poslušenstwí swé, žádostiwost zlá w něm se rozmnožila a sesílila tak, že rozum jeho, nyní pokalený, snadně omámiti ano i opanowati mohla. Nad to tisícerým nesnázím a konečně i smrti podroben jest, nejsa již pánem tworstwa, nyní již odbojného.

Tato byla wina člowěkowa, a pokuta jeho! Wšak ale hřích prwních rodičů nejenom jim samým, nýbrž i nám wšem, potomkům jejich uškodil, jak di sw. ap. Pawel: „Skrze jednoho člowěka hřích na tento swět wšel, a skrze hřích smrt, a tak na wšecky lidi smrt přešla, w němž (proto že w něm) wšickni zhřešili“ (Řím. 5, 12).

Zdědili jsme ho wssickni od nich, býwáme w něm zrozeni (co synowé hněwu), nemajíce na sobě milosti Boží a práwa ku králowstwí nebeskému; rozum náš jest slabý a pokalený, srdce nasse nakloněno ku zlému, přicházejí na nás přerozličné bídy, bolesti, trápení a konečně smrt. A takto žádný člowěk nebyl by mohl spasen býti, kdyby se Bůh nebyl smilowal, a kdyby nebyl slíbil Wykupitele. W starém zákonu připrawowal Bůh člowěčenstwo na přissti jeho, až konečně přissla plnost času a w ní Spasitel swěta, wtělený Syn Boží, Ježíš Christus, který za nás, za hříchy celého swěta trpěl a na kříži umřel, aby nás opět s Bohem smířil a od hříchu a wěčného zatracení wykoupil. Skrze smrt jeho jsme ospravedlněni a opět nabýwáme nadpřirozeného poswěcení, jak prawí apostol Pawel: Sprawedliwi učiněni býwají darmo, skrze milost jeho, skrze wykoupení, kteréž jest w Christu Ježissi (Řím 2, 24).

We swátosti křestu uděluje se nám odpusstění hříchu dědičného, jakož i hříchů skutečných a wssech trestů; dussi nassi uděluje se poswěcující milost, stáwáme se syny Božími a dědici králowstwí nebeského! Skrze zásluhy Wykupitele nasseho odpousstějí se nám potom také skuteční hříchowé, aby se nám ale odpustili, musíme se sami přičiniti a spolupůsobiti.

Bůh nám uděluje milost swou (poswěcující a skutečnou), oswěcuje skrze ni rozum nás

a powzbuzuje wůli nassi, abychom wěřili, dobré činili a přikázaní zachowáwali k žiwotu wěčnému. Jakkoli ale se nám odpousstí wina hříchů a trest wěčný; přece trwají a zůstáwají tresty časné (následek to hříchu prwopočátečného), jaké jsou bídy, bolesti, trápení, nemoci, žádostiwost a smrt; tresty tyto wssak mají nám býti prostředkem spasení nasseho. Milost tedy Boží neb Christowa jest dar (nezasloužený) nadpřirozený, kterýž se nám darmo skrze zásluhy Ježísse Christa uděluje ku poswěcení dusse nassí a ku spasení wěčnému. Této jest k spasení newyhnutelně třeba, an bez ní nelze nám nic prospěssného činiti k žiwotu wěčnému. Jest jí tedy zapotřebí k počátkům wíry nassí, a k počátku ctného, swatého a blaženého žiwota; potřebí jest jí, abychom wssecky i wssední hříchy poznáwali a jich se wystříhali; potřebí jest nám jí k litosti, k naprawení žiwota, ku přemáhání těla, k wíře, náději a lásce; obzlásstního daru jejího jest nám třeba ku setrwání w dobrém; slowem ke wssem skutkům dobrým, za kteréž wzíti máme odplatu wěčnou. Bůh tedy klade počátek a základ spasení nasseho, a za působením milosti jeho spolupůsobíme i my k spasení nassemu, tak sice, že Bůh, který počal w nás konati spasení nasse, nepřetrženě je w nás koná a dokončuje!

Proti nauce této kladl Pelagius následující bludy: „Člowěk, jaký jest nyní po pádu, má wssechny ony dary a přednosti, jakými ho

Bůh před pádem obdařil; rozum jeho jest zdrawý a wůle jeho ke wssemu dobrému dostatečna, tak že jen od něho samého wisí, chce-li býti dobrým neb zlým. Každý tedy může se wsselikého hříchu wystříhati, může sprawedliwě a swatě žíti a tím Bohu se líbiti, chce-li t. j. jest-li jen přirozených darů, sobě od Boha udělených, užíwati chce. Nestáwá tedy hříchu dědičného, aniž jakých následků zlých z něho wyplýwajících. Adam sice zhřešil, hříchem swým wssak toliko sobě samému usskodil, nikoliw nám; nám jen tak dalece usskodil, že nám zanechal zlý příklad; ale hřích jeho nepřessel na potomky jeho; neb tito na swět přicházejí w tomtéž stawu, w jakém byl Adam, prwé než zhřešil, jsou tedy bez hříchu, Bohu libezní, majíce wůli dokonalou a swobodnou, činiti buď dobré neb zlé.

A poněwadž každý bez hříchu na swět přichází, není křestu sw. nikterak zapotřebí, (k tomu, abychom od hříchu wyswobozeni a poswěceni byli a stali se syny Božími); jest-li se křest noworozeným dítkám uděluje, není, leč obřad, kterýmž zewnitřně poswěceny býwají a stáwají se údami Církwe.

Tuto owssem již bylo nutno zapotřebí, zodpowídati otázku, proč tedy Christus na swět přissel? Odpowěď Pelagiowa zněla takto: Proto přissel na swět, aby nám dobrý příklad zůstawil, a nauku spasitelnou podal; pročež také k potwrzení nauky swé a dokonalého poslussenstwí swého i smrt podstoupil. Nauka tedy

Christowa, příklad jeho, přirozené dary a schopnosti, kteréž člowěk od Boha má, odpousstění hříchů nassich osobných a konečně pomoc jakási wniterná, jakouž nám Bůh pomáhá, abychom wůli jeho lépe poznali a ji snáze konali, to jest milost Boží (we smyslu Pelagiowě).

Bůh zajisté chce, aby wssickni lidé k spasení přissli. Proto si zalíbil w pohanech ctnostných a sice pro cnosti jejich, a oni po smrti spásy wěčné účastni budou. Dokonalejssí cestou k spasení byl Starý Zákon, kterýmž Bůh wůli swou byl zjewil. Nejdokonalejssí cesta wssak jest ewangelium Christowo; neb příklad a nauky jeho usnadňují nám zachowáwání přikázaní Božích, an oswěcují rozum nás a wůli nassi powzbuzují, bychom jednali dle wůle Boží. A tuto milost uděluje Bůh těm, kdož snažně usilují žiwot swůj podlé nauky Christowy sprawowati, těm, kteříž si jí skutky swými byli zasloužili. Pro zásluhy Christowy zřídil Bůh zlásstní místo blaženosti, králowstwí nebeské totiž, do kteréhož se dostanou jen křesťané, nikoliw ale pohané, až se i těmto spasení wěčného dostane. Kdo ale chce přijíti do králowstwí nebeského, musí nejprwé křest sw. přijmouti, nikoliw k odpusstění hříchu dědičného, (jen ti, kdo se před přijetím křestu osobných hříchů dopustili, dosahují odpusstění jich we křestu), nýbrž aby zewniterně poswěcen na úda Církwe, hodným se stal dobrodiní křesťanům ustanowených. Dále pak musí zlou žádostiwost (kteráž člowěku od Boha přitwořena

jest) přemáhati, a žiwot wésti sprawedliwý a ctnostný. A to každý může sám ze sebe, z wlastní moci swé, wůli swou swobodnou."

Jak jsme swrchu powěděli, podstoupil sw. Augustin bez meškání zápas proti bludům Pelagiowým. Hned w Karthagině činil we stoličném chrámu řeč, we kteréž nauku katolickou důkladně obhájil (Sr. řeč 294).

Totéž činil w Hipponu, kdež hned po náwratu swém (roku 412) wydal knihu nadepsanou: „O wině a odpuštění hříchů," kterouž Marcellinowi wěnowal. We spisu tom nejprwé dowozuje, že smrt tělesná jestiť následek hříchu prwopočátečného: „Neb prawil Bůh: W kterýkoli den by člowěk jedl z owoce zapowězeného, že smrtí umře. Pročež také, když Adam zhřešil, řekl jemu: Prach jsi a w prach se nawrátíš. Owšem že Adam podlé těla, nikoliw wšak dle duše ze země wzat jest a pročež i smrti tělesnou w prach se nawrátil. Kdyby wšak nebyl zhřešil, ačkoli měl tělo ze země wzaté; bylo by tělo to jedenkráte proměněno bylo w tělo duchowé a bez okušení smrti bylo by k neporušenosti wěčné přešlo. Ani stáří by ho nebylo obtěžowalo, tak že by snad šesťlosti wěku byl umřel; nikoliw! ale Bůh by byl člowěka (kdyby byl w poslušenstwí setrwal) a tělo jeho při mladosti a jarosti tak dlouho zachowal, až by se mu bylo zalíbilo, z tohoto žiwota powolati ho k wěčnosti, nikoliw wšak prostředkem smrti (ku. 2, 3). Pročež také prawí apoštol: že tělo naše

mrtwé jest pro hřích (Řím. 8, 10), t. j. smrti podrobeno následkem hříchu, a že jako w Adamowi wssickni umiraji, tak i skrze Christa wssickni obžiweni budou" (1. Kor. 15, 22) (kn. 4—6).

„Hřích pak ten prwopočáteěný cestou plozeni (nikoliw ale následowáním) přecházi na wssecky potomky prwých rodičů; neb prawi apostol: Skrze jednoho člowěka hřích na tento swět wssel, a skrze hřích smrt, a tak na wssecky lidi smrt přessla, w němž wssickni zhřessili" (Řím. 5, 12). (Pelagiané totiž twrdili, že hřích Adamůw přessel sice na wesskeré člowěčenstwo, nikoliw wssak rozplozowáním, nýbrž jen následowáním zlého příkladu Adamowa). „Ze slow těchto: w němž wssickni zhřessili, zajisté patrno jest, že jest dwojí hřích; hřích osobný, jehož člowěk sám dobrowolně se dopousstí; jiný pak hřích ten jeden, w němž jsme wssickni zhřessili, kdy jsme my wssickni jeden člowěk ten byli (kn. 9, 10). A takto jsme od Adama, w němž jsme wssickni zhřessili, nikoliw wssecky hříchy nasse, ale hřích ten prwopočáteěný přewzali, zděděli. Neb soud zajisté z jednoho hříchu k odsouzeni (Řím. 5, 16) přissel na wssecky lidi, odsouzeni tedy jsou byli wssickni pro tento hřích, kdyby i jiných hříchů se nebyli dopustili (kn. 12). Pročež také dítky nowonarozené, ač nemaji osobného hříchu, beze křestu sw. nemohou spaseni dojíti; neb, dle slow apostolowých, byli jsme z přirozeni synowé hněwu wssickni. A kdo nás sprosti

hněvu toho? Nižádný, leč milost Boží, skrze Ježíše Christa Pána našeho!"

Co do dítek, kteréžto beze křestu svatého umřely, praví sw. Otec: „Proč jeden milosti křestu sw. účastným se stáwá, jiný pak nikoliw, příčina toho zajisté jest tajemná (skrytá), nesprawedliwá wšak není. Neb zda-li může býti nesprawedliwost u Boha? Nikoliw! (Řím 9, 14.) Proto také psáno jest: Soudowé twoji Hospodine jsou jako propast mnohá (nepostižitelní jako hlubokost mořská). A této nepostižitelnosti soudů Božích, jakoby se lekaje, zwolal Apoštol: O hlubokosti bohatstwí moudrosti a wědomosti Boží, jak jsou nezpytatelní soudowé jeho a newystižitelné cesty jeho! Neb kdo poznal smysl Páně, aneb byl rádcem jeho? Ano, owšem, rozum nás příliš slabý jest a nedostatečný, že bychom poznati mohli sprawedlnost soudů Božích. Ačkoli tedy děti beze křestu sw. umírající spasení wěčného dojíti nemohou, bude přece odsouzeni jejich nejmírnější ze wšech" *) (kn. 21, 16).

Taktéž i z obřadů, konaných při křestu svatém dowozuje sw. Otec, že i nowonarozené dítky hříchem dědičným poškwrněny jsou. Ne-

*) Pamětihodna jsou též následující slova sw. Otce: „Křesťané pamětí jazykem swým mateřským nazýwají swátost křestu welmi whodně spasením, swátost pak těla Christowo životem. Mám za to, že to pochází ze starého podání apoštolského, dle kteréhož Církwe Christowy wěří, že swátosti tyto k dosažení wěčného spasení newyhnutelně potřebny jsou" (kn. 24).

jsou-li dítky w hříchu, prawí, jakou by tedy platnost mělo zaklínání (exorcismus)? Jak by se užíwati mohlo slow, že odříká se satanásse a že mimo mnohé jiné wěřiti chce w odpuštění hříchů? (Kn. 34.)

Pelagiané wšak také učili, že prý jsou byli a budou lidé, kteříž jsou beze wšelikého hříchu, a to sice z té příčiny, an to jen od člowěka samého wisí, a že když nechce hřešiti, nehřeší! Na to odpowídá sw. Augustin takto:

„O jak zapomínají tito, že často wšeliké síly nasse nestačí k tomu, abychom přemohli zlo. Tuto slabost a nedostatečnost naši wyznal i sám prorok Páně, slowy: Nebude ospravedlněn (bez winy nalezen) před obličejem twým nižádný twor žiwý (žalm 142, 2). Proto také Pán a Spasitel nás sám wyučowal nás modlitbě, a welel nám modliti se: Odpusť nám nasse winy, jakož i my odpouštíme. To jisto jest, že Bůh nepomáhá nám (milostí swou) ku hříchu; dobré wšak činiti a přikázaní Jeho dokonale zachowati nemůžeme, kdyby se nám nedostalo podpory od Boha. A k tomu konci Bůh, swice ta nasse wniterná podporuje zrak ducha nasseho, abychom podle přikázaní jeho dobré činili; pročež se žalmistou prosebně wolame: Dej mi rozum, abych se učil přikázaním twým (žalm 118, 13). Odstup tedy od nás onen hrozný přepych těch, kteříž říkají, že, když jen člowěk má swobodnou wůli, že již ani nepotřebuje prositi Boha, aby mu pomáhal, by do hříchu neklesl" (kn. 1—5). „Owšem že člowěk milostí Boží a swobodnou wůli swou hříchu se wystříhati může, jiná pak ale otázka jest, zda li kdo skutečně a w prawdě wšeliného hříchu se wystříhá? Já za to mám, že nikoli! Neb já wice wěřím slowům písma: Newcházej w soud se služebníkem swým, neb nebude ospravedlněn (bez winy nalezen) před obličejem Twým nižádný žiwý. A když opět prorok prawí: Řekl

jsem: Wyznám na sebe neprawost swou Hospodinu, a ty odpustil jsi bezbožnost hříchu mého, hned to dokládá: Za to modliti se bude k tobě wšeliký swatý (žalm 31, 5, 6). Za odpuštění hříchů tedy modliti se bude wšeliký swatý, neb i tento jest hlas swatých: Díme-li, že nemáme hříchu, sami sebe swádíme a není w nás prawdy (kap. 6, 7). Jsouť zajisté mezi námi mužowé welcí, stateční, moudří, zbožní, trpěliwí a Bohu zcela oddaní, ale wšak beze hříchu nejsou, aniž pak by osmělili se twrditi, žeť nemají zapotřebí na Bohu odpuštění hříchů swých žádati (k. 13). Ačkoli tedy člowěk pomocí milosti Boží beze hříchu býti může, přece když nastáwá otázka, proč skutečně beze hříchu není, odpowídám: proto že člowěk sám nechce! Neb člowěk nechce činiti toho, co jest dobré, buď že newí, zda-li to neb ono dobré jest, aneb že nemá zalíbení w dobrém. Neb tím úsilněji chceme něco, čím jistěji poznáwáme, že dobré jest, a čím wětší w něm zalíbení máme. Takto ale w žiwotě našem buď newědomost aneb slabost překáží wůli naší, že se nedá pohnouti k činění dobra, neb k wystříhání se zlého. Bychom tedy poznali, co jest dobré a milým se nám stalo, co se prwé nelíbilo, k tomu působí milost Boží, která podporuje wůli člowěka. Člowěk wšak sám tím winen jest, jest-li ho milost Boží nepodporuje (k. 17). Nižádného tedy hříchu lidského příčinu Bohu přičítati nelze. Prawá příčina wšech lidských hříchů pýcha jest, a by tuto pokořil, Syn Boží s nebe sestoupiti ráčil, a s ním milost hojná a patrná. Ostatně usilují lidé wyzpytowati, jak dalece wůle naše sama ze sebe dobrá jest. Jak by to ale wyzpytowali, newím, an apoštol Páně prawí: Co máš, čehož bys nebyl wzal? Pak-li ji wzal, proč se chlubíš; jako bys nebyl wzal"? *) (1. Kor. 4, 7).

*) „Wůbec wšak rozjímajíce o předmětu tom," dokládá sw. Otec, „musíme bedlíwě chrániti se, bychom nezastáwali milost tak, jakobychom wůli swobodnou zrušiti chtěli, ani naopak tak o wůli swobodné nemluwiti, bychom bezbožným přepychem newděčné proti milosti Boží se prohřešili."

Dále swatý Otec dowozuje, že wůli dobrou máme z milosti Boží a dokládá: „Když tedy člowěk skutky dobré počíná, koná, dokoná, dobré poznáwá aneb zalíbení w něm má, wěz, že to nečiní sám ze sebe, nýbrž že jest to účinek milosti Boží. Tím wětší pak zalíbení má w dobrém, čím wíce miluje Boha, dobro nejwyšší a nezměnitelné, půwodce wšelikého dobra. Abychom ale Boha milowati mohli, láska Boží rozlita jest w srdcích našich, nikoliw skrze nás, ale skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám" (Řím. 5, 5.) (k. 17, 18.)

„Jest-li ale namítají (Pelagiané): Když smrt jest následkem hříchu, nyní již by jí nemělo býti, anto skrze Christa ode hříchu wykoupeni jsme, zapomínají na slowa apoštolowa, který dí: Zajisté skrze člowěka smrt, skrze člowěka i wzkříšení z mrtwých. A jakož w Adamowi wšickni umírají, tak i skrze Christa wšickni obžiweni budou (1. Kor. 15, 21). Následkem hříchu Adamowa podrobeni jsme smrti časné, smrti ale Christowou powstaneme jednou wšichni k žiwotu wěčnému Mohlť owšem Bůh i smrt tělesnou odwrátiti od nás; kdyby to ale byl učinil, byla by tělu jakási blaženost udělena býwala, statečnost (záslužnost) ale wíry byla by tím umenšena byla. Neb lidé obáwajíce se smrti těla, byli by jediné proto blahoslawili křesťany, že smrti podrobeni nejsou. A tak by se stalo, že by lidé nikoliw z lásky k žiwotu wěčnému, nýbrž jen proto, aby se uchránili smrti tělesné, wíru w Christa Ježíše byli přijímali. Takto ale Bůh zajisté wěřícím swým wíce milosti udělil. Neb což by to bylo welkého, kdyby kdo widěl, že křesťané neumírají a proto potom wěřil, že on sám také neumře. Tím wětší tedy, statečnější a chwalitebnější jest to, co nyní doufáme, že, ačkoli umřeme, jedenkráte přec žíti budeme na wěky (k. 21). Když člowěk w ráji zhřešil, bylo mu od Boha řečeno: W potu twáři jísti budeš chléb, země bude ploditi tobě trní a hloží; a tu by se také namítati mohlo: Proč pak nyní jesstě, když hřích již odpuštěn jest, w potu twáři swé pracowati musíme a země pojud jesstě plodí trní a hloží? A ženě řečeno

bylo: W bolesti roditi budeš děti; proč tedy křesťanské ženy i nyní jesstě takým bolestem podrobeny jsou?"

„W prawdě smrt těla a časné tresty tyto před wykoupením smrti Christowou bylyk zasloužené tresty hříssníků, nyní ale jsou boje toliko a zkoussky sprawedliwých. Co do smrti těla wíra nasse a odpusstění hříchů pomáhá nám hrůzu smrti té přemáhati, a smrt sama zůstala proto, abychom statným bojem k wítězstwí slawnému dospěli. Neb kdyby to byla jen nepatrná cnost wíry nassi, hrůzu smrti přemáhati, nebyla by zajisté sláwa sw. mučeníků tak welká, aniž by byl Pán Ježíš řekl: Wětssí lásky nemá žádný nad tu, aby kdo žiwot položil za bratry swé (Jan 15, 13). A smrt podstoupená pro wíru a sprawedlnost, nebyla by tak chwályhodna, kdyby sama nebyla tak hrozně obtížna" (k. 23, 24).

Třetí kniha čelí proti wýkladu Pelagiowě činěnému o episstolách sw. Pawla, kterýmž hlawně hřích prwopočátečný popíral a sice z té příčiny: Jest-li hřích Adamůw wssem usskodil, a i těm, kteříž nehřessí, musí tedy i Christowa sprawedlnost prospíwati i těm, kteříž neweří. Z toho owssem sslo, že hřích Adamůw dítkám sskoditi by nemohl, an nehřessí, jakož jisto jest, že Christus Spasitel nemůže prospíwati těm, kteříž nechtí wěřiti. Na to odpowídá Augustin: „Co soudíte o tom, jestli a w čem Christowa sprawedlnost dítkám pokřestěným prospíwá? To zajisté připousstíte sami, že dítky ty skrze křest w počet wěřících přijmuty jsou! A hle, jakož duch sprawedlnosti toho, skrze něhož dítky znowurozeny býwají, wíru jim sděluje, kteréž wlastní wůli swou (příčinliwosti swou) jesstě míti nemohou, tak i tělo hříchu (hříssnost) těch,

ze kterých se rodí, sděluje jim winu (hříchu), které se wlastním žiwotem swým ještě dopustiti nemohly. A jakož duch žiwota w Christu znowu je rodí, taktéž i tělo smrti w Adamu zrodilo je co hříšníky; a toto rození jest tělesné, ono pak duchowé; tělesné plodí syny těla, duchowé syny ducha; ono syny smrti, toto syny žiwota; ono syny swěta, toto syny Boží, ono syny zlosti, toto syny milosrdenstwí." Dále se odwolává sw. Otec ku podání Církwe kat. a prawí: „Wesškerá Církew wždy wěřila, že dítky swátosti křestu odpuštění hříchu prwopočatného dosahují. Proto také sw. Cyprian w listu swém danem Fidowi napsal proti těm, kteříž dítkám teprw w osmi dnech po narození swátosti křestu posluhowati chtěli, takto: My na sněmu církewním jinak jsme ustanowili, že totiž dítkám nowonarozeným nikterak se nemá odepříti milosti Boží, an Pán sám prawí: Syn člowěka nepřišel duši zatracowat, ale spasit (Luk. 9, 56). Seč tedy býti můžeme, nesmíme nikterak připustiti, aby duše některé zahynuly. Též podobně sw. Jeronym, který za našich dnů w církewních wědách tak slawně wyniká, we wýkladu proroctwí Jonášsowa wypisuje, jak i dítky postiti se musely, a potom takto dokládá: „Wždyť žádný není bez hříchu, a byť žití jeho bylo jen jednoho dne. Neb když hwězdy nebeské nejsou čisty před obličejem Páně, tím méně tedy ti, kteříž hříchem Adamowým poškwrněni jsou." Kdybychom se welenčeného muže toho ptáti mohli, jak mnoho spisowatelů křesťanských, latinských a řeckých, uwedl by nám,

kteříž totéž prawili, čemu učí Církew katolická a kteříž učení toho se drželi, a nám ho podali. Já pak, ačkoliw jsem o mnoho méně pročetl, nikdy jsem mezi křesťany takého učení neslyssel, ba ani mezi kacíři aneb rozkolníky. Teprw před nedáwnem, když jsem messkal w Karthagině, náhodou při rozmluwě slyssel jsem, žeť někteří osměluji se twrditi, že dítky nikoliw nepřijímají křest sw., aby dosáhly odpusstění hříchu. Powažowal jsem to býti řeči marnou a jalowou a zapomněl jsem i konečně na to. A hle, nyní již učení to proti Církwi se bouří, a z nutné potřeby tedy jest mi proti němu psáti (k. 5, 6). Ostatně Církew sw. od počátku až do dnessního dne nauku o hříchu prwotném stále zachowáwala. A we sw. knihách kanonických učení to dokonale ztwrzeno jest slowy sw. apostola Pawla: Skrze jednoho člowěka hřích do swěta wessel a skrze hřích smrt, a tak přessla na wssecky lidi, w němž wssickni zhřessili (k. 7). Při dalssím pak uwažowání, jakým to způsobem hřích na každého přechází, napomíná náležitě ssetřiti mezi, kterýchž žádnému nelze přestoupiti: „Pamatujmež, že lidé (jen) jsme!“

Takowýmto způsobem počal Augustin boj proti Pelagianismu, boj, kterýž trwal až do smrti jeho, ačkoli ho s počátku za wěc nepatrnou byl powažowal. Záhy ale poznal, že mnohých a těžkých boju zapotřebí bude k odwrácení nebezpečenstwí Církwi odtud hrozícího. Pročež také během času wždy wíce rozwíjela se usilowná činnost jeho, a buď

k obecné žádosti katolíků, aneb z wlastního puzení použil wšeliké příležitosti k obhájení a zastávání prawdy katolické. Činnost jeho za časů těch zajisté jest tím záslužnější, čím wětší wymáhala stálosti a moudré ducha obezřetnosti. Neb se strany Pelagianůw zápas weden byl na mnoze se lstiwou obojetností, a dotýkal se nauky, kteráž jest základným článkem wiry křesťanské, spolu ale náleží k hlubokým tajemstwím wiry křesťanské. A powážíme-li, že i za těchto dnů sw. Otec neustále usilowal o smíření se odbojných Donatistů s Církwí katolickou, o wzdělání nawrátiwších se do lůna jejího, o swěřené sobě wěřící, a jak často osoby rozličné použíwaly a wymáhaly ochotnosti jeho we zwláštních potřebách swých, dlužně zajisté wyznáme, žeť newíme, máme-li se spíše a wíce obdiwowati hluboké moudrosti jeho co Učitele církewného, nebo horliwosti jeho pastýřské, nemawné činnosti jeho co biskupa, neb přítele laskawého a rádce wěhlasného.

Práwě když prwé dílo swé proti Pelagianům spisowal, doršel ho list pohana Honorata, měšťana Karthaginského, který později knězem se stal, w němžto rozličné otázky k rozřešení podáwá. Otazuje se, jak se rozuměti má slowům, kteráž Christus na kříži wyslowil: „Bože můj! Bože můj, proč jsi mne opustil?“ Co znamenají slowa apoštolowa: „abyste w lásce wkořeněni a založeni jsouce, mohli pochopiti se wšemi swatými, kteráť jest šířokost a dlouhost a wysokost a hlubokost, i poznati lá-

ſku Chriſtowu?" Jak ſe má rozuměti podobenſtwí o pěti pannách moudrých a nemoudrých? Slowům Páně: „Uwrzte jej do temnoſti zewnitřní," a ſlowům apoſſtola Jana: „A Slowo tělem učiněno jeſt?" Sw. Otec bez meſſkání wydal k němu obſſirný liſt, přidal ale ſám otázku ſſeſtou, totiž: Jaká jeſt miloſt Nowého Zákona? *)

„Dwojí jeſt žiwot," prawí ſw. Otec w liſtu tom, „jeden tělesný, jako k. př. žiwot dítěte nowěnarozeného, kteréž tělesné blaženoſti toliko wyhledáwá. Když ale přijde k užíwání rozumu ſwého, může pomocí miloſti Boží wywoliti ſobě jiný žiwot, jehož blaženoſt w duſſi jeſt (k duſſi ſe wztahuje), blaženoſt wniternou, wěčnou! Neb duſſe jako we ſtředu jiſtém ſe nachází, pod ſebou majíc twory tělesné a nad ſebou Boha, twůrce těla i duſſe. Časné a tělesné blaženoſti může duſſe lidſká k dobrému užíwati, podrobuje-li blaženoſt tu we ſlužbu Bohu. Neb co Bůh ſtwořil, dobré jeſt, a proto jeſt i wolno jeſt, wěci těch užíwati, zachowá-li ſe při tom určený pořádek, aby totiž tělesné podřízeno bylo duchownému. A Bůh ſám chtěje ukázati, že tělesná a časná blaženoſt dar jeſtiť miloſti jeho a od něho jen že jí doufati máme, w ſtarém Zákonu časnou blaženoſt tu přiſlibowal a i udělowal ſkutečně. Tato wſſak blaženoſt měla býti prorockým obrazem oné blaženoſti, kteráž w nowém Zákoně rozlita jeſt, jakož i blaženoſti wěčné w králowſtwí nebeſkém. Když wſſak přiſſla plnoſt časů, aby miloſt dlouho ukrytá w ſtarém Zákoně zjewena byla w nowém Zákoně, ſeſlal Bůh Syna ſwého narozeného ze ženy, Syna ſwého, ſkrze něhož učiněny jſou wſſecky wěci. Syn Boží byl praſwětlo (kteréž jaſnoſt ſwou má ze ſebe, nikoliw

*) Proč otázku tuto přidal, w odwoláních ſwých připomíná: „Já pak wida nowé kacířſtwí Pelagianů odporujíci miloſti Boží, ſſeſtou otázku tu nawrhnul jſem." (Retr. l. II. C. 36.) Swrchu jſme podotknuli, že wſſelikte wyſkytujíci ſe příležitoſti použil k obhájení nauky katolické.

z jiného swětla), swětlo, kteréž oswěcuje každého člowěka přicházejícího na tento swět (Jan 1, 9). A kteříž přijali Syna Božího, dal jim moc, býti syny Božími, těm, kteříž wěří we jmeno jeho, kteřížto ne z krwe, ani z wůle těla, ani z wůle muže, ale z Boha zrozeni jsou (w. 12). A hle, ta jest milost nowého Zákona mnohými obrazy starého Zákona předpowěděná, milost, kterouž duše poznati má Boha swého a milostí Jeho zrozowati se má Jemu. A zrození to duchowé jestiť; a proto řekl ewangelista: Ne z krwe, ani z těla ani z wůle muže, ale z Boha! Syn Boží ponížil sebe samého, by nás powyšsil, sestoupil, abychom my wystoupili, a zůstáwaje w přirozenosti swé (Božské) přijal lidskou, abychom my zůstáwajíce w přirozenosti naší, účastnými se stali přirozenosti (Božské) Jeho; s tím wšak rozdílem, žeť účastnost jeho we přirozenosti naší neučinila ho nižšším, nás pak účastnost we přirozenosti jeho powyšuje a činí lepšími. Neb dal nám moc býti syny Božími, nám, z Boha zrozeným, jak di apoštol, kterýž udáwaje hned příčinu toho prawí: Slowo tělem učiněno jest a přebýwalo mezi námi. Jakoby Bůh sám nám prawil: Nezoufejtež synowé lidští, že byste nemohli býti syny Božími, an sám Syn Boží t. j. slowo Boží tělem učiněno jest a přebýwalo mezi wámi. Čiňtež tedy totéž, buďtež duchowí, a přebýwejtež w něm, kterýž tělem učiněn jsa přebýwal mezi wámi. Neb že Syn Boží stal se synem člowěka, odtud již doufati můžeme, že i my býti můžeme syny Božími" (k. 1—4).

„Když přišel Christus na swět, nikterak newynikal blaženosti a sláwou pozemskou, poněwadž měla skrze něho milost nowého Zákona zjewena býti, kteráž se wztahuje k žiwotu wěčnému. A to jest příčina ponížení jeho, utrpení, bolestí, ran, umučení a smrti jeho, abychom naučili se my, jaké to odměny od toho, jehož syny učiněni jsme, žádati a očekáwati máme, a abychom uctoužili přílišně po blaženosti časné. Pročež i Christus, když na kříži pněl pro spasení naše, mluwil hlasem slabosti

nassi, wolaje: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? Slowy těmi začíná žalm 21., kterýmž před mnoha stoletími smrt, wzkřissení a oslawení Christowo předpowěděno bylo. Wýznam žalmu toho ale wztahuje se ku slabosti lidské, kterouž w sobě wyobrazowal Spasitel náš. Mezi wssemi statky časnými wáží sobě člowěk nejwíce žiwota samého a hledí wssemožně prodlouziti ho, neb žádný zajisté, jak dí apostol Pawel, nikdy těla swého neměl w nenáwisti. Proto se dusse hrozí smrti těla, ačkoliw pewně wěří, že w den soudný totéž tělo opět přijme. I ti, kdož dokonali jsou, žádají sobě, kdyby možné bylo, aby beze smrti k blaženosti wěčné přijíti mohli."

„Ta slowa tedy: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil, mluwila Církew Christowa ústy Ježíše Christa, newěsta mluwila ústy chotě swého. Nehledejmež we slowech těch hlasu Syna Božího, ale slyssme w nich hlas těla, kteréž we spojení se Slowem bídy nasse uléčilo. Neb Církew w něm trpěla, kdy On pro Církew trpěl, jakož i on w Církwi trpěl, kdy Církew trpěla pro něho. Neb jakož jsme slyssili hlas Církwe w Christu trpící: Bože můj, Bože můj! tak jsme i slyssili hlas Christa w Církwi trpícího: Šawle, Šawle proč mne pronásleduješ?" (Sk. Ap. 9, 4.) (Kap. 5, 6, 7.)

Na to čině wýklad celého žalmu při slowech: „Kteříž se bojíte Hospodina, chwalte jej; wssecko símě Jakobowo oslawujte jej." připomíná: „Kteříž se báli Hospodina w starém Zákoně, přicházeli do chrámu, a přinássili oběti krwawé, ačkoli newěděli, že oběti tyto obrazem byly krwe oné, kterouž my wykoupeni jsme. Bůh sám wssak ustanowil, že tyto přestati mají, an prawí: Newezmu z ruky twé telat, ani ze stád twých kozlů. A aby ukázal obět nowého Zákona prawí: Obětchwály ucti mne, a tokjest cesta, kterouž ukáži jemu, spasení mé. A spasení to Božíjest Ježíš Christus. Pročež my díky wzdáwáme Bohu nassemu, což welká swátost jest oběti nowého Zákona, kterouž poznáš, kde, jak a kdy obětowána býwá, kdy pokřestěn budeš" *) (k. 19).

*) Znamenati dlužno, že Honorat toho času jeszté katechumenem byl.

„Co do otázky, jak se rozuměti má slowům Páně: Uwrzte jej do temnosti zewniterné, připojil odpowěd swou slowům téhož žalmu: Boj se Hospodina wssechno símě Israelowo. Prawé símě Israelowo jsoutě křesťané. Židé pak w hrdém přepychu swém nepřijali wiry nowého Zákona a nechtěli státi se syny zaslíbeni. Pročež teď nacházejí se w temnostech zewniterných; a doufáme jesstě o nich, že se naprawí někdy, nestane-li se to ale, zajisté uwrženi budou do temnosti, kdež místa k napraw ní již nebude. A taktéž w temnostech zewniterných nacházeti se budou oni, kdož we skutcích temnosti t. j. zlých setrwáwajíce na wěky odloučeni budou od Boha, swětla wěčného, a pro hříchy swé trestem pokutowáni budou (k. 20, 23). Kteřiž pak nikoliw w temnosti, kteráž zewnitř jest, nýbrž we swětle, kteréž uwnitř jest, žiwot wedou, w lásce, z čistého srdce a dobrého swědomí a neossemetné wiry, o těch platí, co napsal apoštol Pawel: abyste w lásce wkořeněni a založeni jsouce mohli pochopiti se wssemi swatými, která jest ssirokost a dlouhost a wysokost a hlubokost, i poznati lásku Christowu. Neb láska ta účinliwa jest skutky dobrými, a newyhledáwá toho, což jejího jest, nýbrž raději toho, což wssem prospěssno jest, ano miluje i nepřátely, a to jest ssířka lásky té. Láska trpěliwá dlouho a wytrwale snássi protiwenstwí, a ta jest délka její; láska ta wyhledáwá odměny, kteráž s hůry jest, wěčné, nikoliw pak pomíjející, časné, a ta jest wysokost její; a hlubokost lásky té w tom se zakládá, že dána nám jest z pouhé milosti Boží, podle tajemné a ukryté wůle jeho. Podoba kříže sama pak ještě obrazem tajemstwí lásky Christowy, lásky, wsselikého lidské pomyšlení přewyssující. Neb Christus wolil umříti na kříži, abychom poznali ssirokost, a dlouhost, wysokost a hlubokost lásky oné. Sirokost (příčné dřewo kříže) wztahuje ruky swé ku wsselikému skutku dobrému. Na dlouhosti kříže (od wrchu až k zemi) stojí se s wytrwalostí, což se dlouhomyslnosti připisuje. Wysokost čili část horní, počínaje ode dřewa příčného až k wrchu samému, značí wysokou náději, wěčnou w nebesích;

část pak kříže w zemi zakopaná značí hlubokost milosti Božské" (k. 24, 26).

„Co do žiwota křesťanského, každý, pamětliw křehkosti swé, wždy pamatuj, že nemůže býti dobrým, sprawedliwým, moudrým a blaženým, leč by Bůh mu toho udělil. Pročež také nikdo nesmýšlej hrdě, nýbrž w bázni čisté služ Bohu, aniž wyhledáwej chwály lidské, aby se nestal podobným pannám bláznywým (a tak jest poslední otázka), nýbrž následuj panen opatrných, kteréž podle slow apoštolských slávu swou we swědectwí swědomí swého zakládaly. A toto značí se tím, že panny opatrné olej w nádobách swých chowaly, kdežto bláznywé od prodawačů w čas potřeby teprw kupowati chtěly; od prodawačů, t. j. od pochlebníků, kteříž chwálu swou, jako zboží nějaké prodáwají. Lampy hořící w rukou panen moudrých jsou skutkowé dobří, o nichžto powěděl Pán: Ať swítí skutky wasse dobré před lidmi a ať oslawují otce wasseho, kterýž jest w nebesích (Mat. 5, 16.) Této slávy wyhledáwají panny ty moudré skutky dobrými, pročež také lampy jejich neuhasnuly, poněwadž měly hojnost oleje, t. j. zbožné smýšlení swědomí dobrého. Bláznywým wssak nedostáwalo se oleje a lampy jejich uhasnuly, t. j. skutky jejich nemohou swítiti, kdy se jim nedostáwá chwály lidské, an proto je konají, aby chwály dosslý před lidmi" (k. 36). Ku konci pak prawí sw. Otec: „Jsouť zajisté protiwníci milosti Nowého Zákona, kteřížto by wznessenost tajemstwí jejího s ustrnutím rozwažowati, a což dobrého mají, nikoliw sobě, ale Bohu samému připisowati měli!" (K. 37, list 140.)

Jak tuto patrno, osnowal sw. Otec rozličné otázky Honoratowy w krásný celek souwislý a přímě narážel na Pelagiany. Netřeba připomenouti, že listem swým Honorata Církwi katolické získal.

W jiném listu za téhož času wydaném zřejmě poznáwáme hlubokou pokoru swatého Otce a práwě wznesseného ducha jeho. Mar-

cellinus, známý nám předseda rokowání Karthaginského, byl mu předložil několik otázek, týkajících se spisu jeho: O swobodné wůli. Augustin mu odpowěděl, a nejprwé dowodil, že dusse lidská po pádu prwního člowěka již nepanuje nad tělem s takou ochotností a snadností, jak by sama si žádala. O spisech swých a wůbec o spisowání swém mluwí tak krásně, že musíme tuto položiti slowa jeho:

„Já přináležím zajisté k těm, kteříž prospíwajíce píssí, a psaním prospíwají. Pročež kdybych něco byl napsal, buď z neopatrnosti, anebo při nedokonalé wědomosti, a takto byl chybil, což jiní slussně kárati mují, a nejenom jiní, ale i já sám, když k lepssí wědomosti přicházím, nemá žádný proto se lekati aneb snad nad tím truchliti; nýbrž raději wděk mi činiti má tím, že kárá chyby a omyly mé. Neb ten neprawě miluje sebe, kterýž jiných w omylu (bludu) nechá, aby bludy jejich na jewo nepřissly. Jest-li Bůh mi popřeje, co činiti jsem sobě předsewzal, chci wessker é spisy swé prohlédnouti, a we zlásstním spisu ukázati, co se mi w nich nelíbí, aby každý poznal, žek já nikterak nejssem přijímač osoby swé. Wy pak, kteříž mne tak welice milujete, neobraňujtež mne proti těm, kteříž mne kárají (buď ze zlomyslnosti, neb newědomosti aneb z dobré wědomosti), buď prawě aneb neprawě; obzlásstně pak warujtež se, abyste neprawili, jakobych se nikdy we spisech swých nebyl omylil. Neb takto byste při nesprawedliwou zastáwali, a ja sám bych proti wám rozsudek wyhlásil. Neb mně se nelíbí, když nejmilejssí přátelé moji za takowého powažují mne, jakowý nejssem. Neb takto nikoliw mne, ale jmenem mým někoho jiného milují, a tedy již ne to, co jsem, ale to, co nejssem, milují. Největssí řečník Římský, Tullius Cicero, řekl o komsi, že nikdy nepowěděl slowa, jehož by byl později odwolati chtěl. Já wssak mám za to, že se takto jen o hotowém blázna, nikoliw o mudrci, a byť i sebe dokonalejssí byl, mluwiti dá. Tak mluwiti dokonale, že není zapotřebí ani slowíčka odwolati, mohou jenom ti

swatí mužowé, kteříž mluwili nadchnuti jsouce Duchem swatým. Dokonalosti té tak jsem wzdálen, že, kdybych řekl, že jsem nikdy ničehož nepsal, čeho odwolati by nebylo třeba, blázna bych podobnějssí byl, než moudrému. Ten jest zajisté nejwýtečnějssí spisowatel, kterýž nikdy nic takowého nepsal, čeho by později oprawiti musel. Kdo k takowé dokonalosti nedospěl, musí pokorně chyby swé uznati. Já dobře znám, čeho se mi nedostáwá, lépe snad než nepřátelé mojí, a slowa ona Ciceronowa nikterak nemohou mně pochlebowati; *) naopak wýrok Horaciůw ustawičně mi na mysli tane, wýrok, že slowo wyřknuté nikdy se newrátí wíce. A z té příčiny také dwoje dílo (o nejsw. Trojici a o prwní kn. Mojžíssowě) pojednáwající o předmětech nejnebezpečnějssích, déle za sebou chowám, než wám milo jest, a proto sice, aby, jest-li se co nesprávného w nich nalezne, toho méně bylo. Wy wssak doléháte na mne, abych s wydáwáním jich pospíssil, a sice proto, abych sám jesstě proti odpůrcům je zastáwati mohl. Takto wssak předpokládáte, že se we spisech těch ničeho nenalézá, co by slussně a prawými důwody mělo býti pokáráno, sice byste mne raději napomínali, bych tím pilněji w nich skoumal a je oprawowal. Já pak wíce hledím na soudce spraweďliwé, kteříž prawdou soud přísný wynássejí; a prwním takým soudcem chci býti já sám; ostatním pak soudcům mojim bych jenom takých chyb ponechal, kteréž i po náležitém proskoumání minuly mne" (č. 2, 3, 4).

A na jiném místě žádá, by přátelé jeho pilně wyssetřowali, nejenom knihu tu „o wůli swobodné," ale i jiné spisy na kwap často wydané. „Wímť já, že se omyly w nich nalezuouti mohou a jest-li mně je oznámí, dobrodiní také s wděčnosti přijmu! Neb spisy mé nacházejí se w rukou přemnohých lidí, tak že mi nemožno, wssecky je oprawiti; to wssak jisté jest, že já, dokud žiji, mohu se napra-

* Podobá se, že přátelé Augustinowi takto o něm mluwili a slow těch Ciceronowých o něm užíwali.

witi" (č. 7, list 143). Kdoby se neobdiwowal wznesseným zásadám těmto?

Současně, kdež boj s Pelagiány wsselikou úsilnost wymáhal, wěnowal sw. Otec horliwou péči swou též i welikému úkolu sjednocení Donatistůw. K žádosti biskupů, na sněmu w městě Konstantině w měsíci čerwenci r. 412 shromážděných, wydal list k Donatistům, důtklivě k náwratu do Církwe wyzýwající. Záhy na to, bez pochyby též k žádosti biskupů, sám se odebral do Konstantiny, a přítomnost jeho tak působila na tamějssí četné Donatisty, žeť skoro wssickni do Církwe se nawrátili a wděčnost swou Augustinu tím projewili, že mu poslali do Hipponu zlásstní list na poděkowání, že jeho přičiněním do prawé Církwe přiwedeni jsou byli. W odpowědi swé napomíná je sw. Otec we zbožné pokoře swé, aby Bohu jedině díky za to činili; „neb," prawí jim, „není to dílo moje, ale jest to dílo milosti Boží" (list 144).

Horliwý Marcellinus byl toho příčinou, že sw. Otec tehdy nauku katolickou, čelící proti bludům Pelagiánůw, z wíce stran wyswětlowal. Neb we spisu „o wině a odpuštění hříchu" nalezala se wěta, „že člowěk s milosti Boží w žiwotě tom wsselikých hříchů wystříhati se může, že wssak žádný, wyjma Christa Spasitele nasseho (a blahoslawenou matku jeho) k také dokonalosti nedospěl." Marcellinus snažně žádal o podrobnější wyswětlení, čemuž Augustin ku konci roku 411 wyhowěl spisem: „o duchu a písmenu" nadepsaným. Nejprwé dowozuje sw. Otec, že wsseliká sprawedlnost

a dokonalost člowěka dar jest milosti Boží, se kterouž člowěk spolu přičiniti se má.

Pročež také dokonalost ona w žiwotě tom možná jestiť, poněwadž u Boha není nic nemožného, buď že co sám wůli swou wssemocnou působí, aneb co možným býti ustanowil tworům swým, spolu se přičinicím s milosti jeho. Jest-li ale Bůh žádnému také milosti neudělil (aby se wssech hříchů totiž wystříhati mohl), mámeť příčinu toho hledati w tajných soudech moudrosti jeho, kteréž proskoumati člowěku nelze. Pelagiáné naopak bludně dowozují, že Bůh člowěku dal wůli swobodnou a dal mu i přikázání, a že ho poučil, jak by žíti měl a tudíž té jediné milosti udělil, že člowěka poučením tím zbawil newědomosti. Učení wssak také jest pouhou literou, která zabíjí, tedy k žiwotu wěčnému newede; abychom k žiwotu wěčnému dospěti mohli, jest nám obžiwujíci milosti Ducha sw. zapotřebí! Pouhé wssak wědění neb poznání přikázání Božích jest nedostatečno; neb již k tomu, abychom Boha a přikázání jeho poznati mohli, dal nám Bůh milost swou (k. 4). Ale pouhé wědění nemůže w nás překonati a přemoci žádostiwost zlou, hříssnou. Pročež by také člowěk samojedinou wůli swou a poznáním přikázání k spasení přijíti nemohl; přichází ale k spasení skrze milost wiry. Stáwá se to ale tím způsobem, že Bůh dal zákon dobrý a swatý, aby člowěk, powědom sobě slabosti a křehkosti swé, přissel k poznání, že z wlastní síly swé přikázání zachowáwati nemůže; a proto se obrací wěrou

k Bohu, půwodci sprawedlnosti, wěrou, kteráž sice w moci každého jest (an každý totiž může wěřiti aneb newěřiti), wssak ale abychom wěřili, Bůh (prwé) dal nám. Bůh také chce, by wssichni lidé spaseni byli a ku poznání prawdy přissli, nikoliw wssak tak, že by jim odjal swobodnou wůli. A wůle ta, kterouž wěříme, dar jest Boží, poněwadž z wůle swobodné jest, že wěříme, a tuto wůli Bůh nám dal. Ale nejenom we smyslu tom wůle, kterouž wěříme, darem jest Božím, nýbrž i we smyslu tom, že Bůh swětlem swým a wzbuzowáním swým nás powzbuzuje, abychom chtěli a wěřili; buďto zewnitř skrze poněowání, neb napomínání, aneb uwnitř skrze tajné powzbuzowání, kterémuž powoliti aneb nepowoliti každý může, jak chce. A takto i chtění wěřiti Bůh působí w nás; a we wssem milosrdenstwí jeho předchází nás, přiwoliti pak tomu wolání (powzbuzowání) aneb nepřiwoliti, jest wůli každého wolno. Žádal-li by ale kdo ode mne rozřesení oné tajemné otázky, jak totiž se stáwá, že jeden uwěří prawdám, kteréž mu zwěstowány byly, jiný pak nikoliw, nemám jiné odpowědi, leč že wolám s apoštolem: O hlubkosti bohatstwí, moudrosti a wědomosti Boží! Jak jsou nezpytatelní soudowé jeho! (Řím. 11, 33.) Zda-li nesprawedlnost jest u Boha? Nikoli. Komu se odpowěď ta nelibí, hledej mužů učenějssích, hledíž wssak, aby nenalezl hrdějssích (k. 34). Skrze wíru pak přijímáme milost, kteráž působí w nás, že Boha samého milujeme a přikázaní jeho zachowáwáme (k. 32). Člowěk

ale při konání sprawedlnosti tak od Boha podporowán býwá, že mimo wůli swobodnou a přikázaní od Boha přijatá, též i Ducha sw. přijímá, kterýž působí w duši lidské, že miluje Boha. Abychom ho ale milowati mohli, k tomu cíli láska Boží rozlita jest w srdcích našich, nikoliw skrze wůli wolnou, kteráž jest w nás, nýbrž skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám (k. 3). Proto také wolá apoštol: Nyní již zjewena jest sprawedlnost Božská (Řím. 3, 22) t. j. w nowém Zákoně sprawedlnost Božská proto tak nazwána jest, že Bůh nám ji uděluje, a sprawedliwými nás činí. Sprawedlnost pak Božská, jak dále dokládá tentýž apoštol, přichází skrze wíru Ježíše Christa ke wšem a na wšecky, kteříž wěří w něho. A i wíra ta nazwána jest wírou Ježíše Christa, proto že jeho milosti nám udělena jest. Jakkoli ale we sprawedlnosti té w životě tomto prospíwáme, wždy ještě hříchu dopustiti se můžeme. Neb jak často hřešíme, majíce za to, že to neb ono Bohu, kteréhož milujeme, se líbí, kdežto naopak později poznáwáme, že to nebylo dobré a že ho prositi musíme, aby nám to odpustil. Wšechen život lidský hojných o tom podáwá důkazů. Jak já za to mám, w životě wezdejším ten we sprawedlnosti nejwíce prospíwá, kterýž skutečně prospíwaje poznáwá, jak dalece ještě wzdálen jest dokonalé sprawedlnosti" *) (k. 36).

*) Hlawně tuto sw. Otec dowozuje, že zákon a swobodná wůle o sobě nemohou člowěka přiwoditi ku sprawedlnosti, nýbrž že to činí milost wíry. Bůh totiž dal Zákon dobrý a swatý, aby

Swatý Otec nebyl ještě dokončil nadřečené dílo, a již opět posláno mu od některých křesťanů horliwých jakési spisy, w nichžto obsaženy byly rozličné bludné domněnky, a sice, že každý má ke křestu sw. připuštěn býti, kdyby i nechtěl žiwota swého polepšiti, a že není zapotřebí před přijetím křestu poučowati o přikázaních žiwota křesťanského, nýbrž že se to později státi má, tak že i ten, kdo, jsa křesťanem, žiwot wede hříšný, ku spasení přijíti může, (jak by již dosti na tom bylo, když jen wěří a pokřestěn jest). Stáwalo se tehdy častěji, že manželé (pohanští) opustiwše manželky swé, jiných pojímali a w cizoložstwu žijíce o křest swatý žádali. Zlý ten obyčej wznikl za příčinou zákonů Římských. Církew katolická ale takowých nepřipouštěla ke křtu, dokud se nenaprawili. Mnozí chtěli ale jim přijetí wíry křesťanské usnadniti, a proto zastáwali nadřečené bludné zásady. Již častěji jsme připomenuli,

člowěk, nemoha zachowati ho z wlastní síly swé, poznal nedostatečnost swou; a když ji byl poznal, obrací se k Bohu, půwodci spraweďlnosti, wěrou, kteráž tak jest w moci jeho, že spolu i darem jest Božím. Skrze wíru pak dosahuje milosti proti slabosti swé a proti hříchu, skrze milost uzdraweni duše od choroby hříchu, skrze uzdraweni to prawou wolnost woliwosti swé, skrze woliwost tu lásku k spraweďlnosti, skrze lásku tu dostáwá se člowěku činění zákona a přikázaní z lásky ke spraweďlnosti. We člowěku ospraweďlněném jest přítomen sám Duch swatý, prst Boží, kterýž píše nowý zákon w srdcích našich a rozléwá w nich lásku Boží, a tato jest plnost zákona a konec přikázaní. Zákon tedy dán jest, aby milost se hledala, milost ale se dáwá, aby zákon se plnil, zákon totiž wíry, psaný w srdcích našich skrze Ducha sw., jehož jsme přijali. Spraweďlnost ona, kteréž se nám dostáwá z milosti Boží, není taká, že by podlé newyzpytatelného soudu Božího wšeliký hřích wylučowala. —

že sw. Augustina wssecobecně powažowáno za strážce a obrance wiry katolické, a proto se k němu obrátili wěřící, žádajíce na něm, by bludy ony wywrátil Sw. Otec bez messkání na začátku roku 413 wydal spis nadepsaný: „O wíře a skutcích," we kterémž dowozuje, že nemůže připusstěn býti ke křestu sw. nižádný, kdo žiwota swého polepssiti nechce, a že každý má nejprwé náležitě wyučen býti w prawidlech wiry a žiwota křesťanského, potom teprw že může křest swatý přijmouti. Kteříž pokřesteni jsou, kdyby wedli žiwot hřissný, wěrou samojedinou, beze skutků křesťanských, nikterak k žiwotu wečnému přijíti nemohou. „Neb již Jan Křestitel hlásal: Ciňtež owoce hodné pokání, a nemluwil tuto o wíře, nýbrž o skutcích dobrých. Když se ho tázali wojáci: Co máme činiti, neodpowěděl jim: Wěřtež nyní jen, až později uslyssíte, čeho wám činiti bude, nýbrž prawil: Žádného neutisskujte, ani nečiňte křiwdy (Luk. 3). A Petr tenkráte již mluwil zástupům: Ciňte pokání a pokřestěn buď jedenkaždý z wás, we jmenu Ježísse Christa na odpusstění hříchů swých (Skut. ap. 12, 38). A co jest pokání, leč wzdání se žiwota předesslého, zlého, a počínání žiwota nowého, dobrého? A sám Pán a Spasitel nás, tázán jsa od mládence, co by činiti měl, aby měl žiwot wěčný, odpowěděl: Chceš-li wjíti do žiwota, ostříhej přikázaní. Hle tedy, že dána jsou přikázaní člowěku, kterýchž ostříhati a zachowáwati bez wiry owssem nemožno jest. Neb kdo

má wíru w Boha, musí činiti, co přikázal, a kdo proto činí, že Bůh přikázal, musí wíru míti w Boha" (k. 7, 13). Pročež také swaté apostolowé Petr, Jakub, Jan, Juda a Pawel w epistolách swých s welkým důrazem hlásají, žeť wíra beze skutků neprospěje. Proto mluwí apostol Pawel o wíře, kteráž skrze lásku působí (Gal. 5, 6). A práwě o té wíře, kterouž oni k spasení dostatečnou býti prawí, mluwí apostol, že neprospíwá, řka: Kdybych měl wssecku wíru, tak že bych hory přenássel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. A sw. Petr též tak napomíná wěřící, žeť mají choditi we swatých obcowáních a w pobožnostech, aby neposkwrněni před Bohem nalezeni byli (2. Petr, 1, 10...) Swatý Jakub pak obzlásstně mluwí proti těm, kdož by prawili, že wíra sama beze skutků k spasení dostatečna jest, a přirownáwá je k ďáblům, řka: Ty wěříš, že jeden Bůh jest: dobře činíš, i zlí duchowé wěří a třesou se. Komu to neznámo jest, že zlí duchowé skutečně Christa Ježíše wyznáwali?! Proto také prawí dále: Co prospěje, bratři moji, prawí-li kdo o sobě, že má wíru, nemá-li skutků? Zda-liž jej bude moci wíra spasiti? Wíra beze skutků jest mrtwa. W jakém to tedy bludu zabředli tito, kteříž sobě z wíry mrtwé žiwot wěčný přislibowati chtějí?" (K. 14.)

„Tenť jest prawý křesťan, kdož má wíru Christowu, nikoliw tu mrtwou, beze skutku, nýbrž wíru milosti, kteráž skrze lásku působí. Proto také Spasitel prawí: Králowstwí ne-

beské trpí násilí, a ti, kteříž násilí činí, uchwacují je (Mat. 11, 12). Mohou tedy nesslechetníci, když jenom wěří, při tom wssak žiwot wedou nejhorssí, mohou tito wejíti do králowstwí nebeského? Pročež ať žádný sebe neklame domníwaje se, že Boha již poznal, wyznáwá-li ho wěrou toliko beze skutků, mrtwou, (což činí i zlí duchowé), nýbrž pamětliw budiž slowa aposstolowa: „Po tom wíme, že jsme ho poznali, jestliže přikázaní jeho ostříháme. Kdo prawí že ho zná, a přikázaní jeho neostříhá, lhář jest a prawdy w něm není“ To tedy prospíwá k žiwotu, abychom wěřili w Boha prawou wěrou, Boha poznáwali, jej ctili a cnostným žiwotem pomoc od něho wymáhali a za odpusstění ho prosili, když jsme zhřessili (k. 21, 22). Zachowáwejmež tedy we wssem swaté učení Božského učitele nasseho, že totiž žiwot křesťana shodowati se má se swátostí křestu Neb kdo takto nežije, zajisté newejde do králowstwí nebeského“ (k. 26).

Šlechetná matrona Římská, sw. Paulina, byla již před dlouhým časem sw. Augustinowi psala a wroucně ho prosila, by jí napsal pojednání o otázce: zdali možno widěti Boha okem tělesným? Pro mnohočetné práce odeslal jí sw. Otec teprw na začátku roku 415 odpowěď swou. *)

*) „Nechci,“ tak napomíná sw. Otec we skromnosti swé Paulinu, „nechci, abys to, co prawím já, za nesmyslné měla proto, že jsem to powěděl já, nýbrž wěřiž raději buď písmům sw. kanonickým aneb tomu, co swětlo prawdy w srdci twém zjewí tobě.“ (Sr. o městě Božím ku. 22.)

Hned s počátku prawí: Co do otázky této mám za to, žeť srdcem čistým a pokorným Boha lépe a důkladněji poznati můžeme, než jakýmkoli pojednáním i sebe učenějším, obzlásstě pak když srdcem člowěka wniterného ku prawdě se obracíme, srdcem onoho člowěka, kterýž se obnowuje k poznání Boha, k obrazu toho, kterýž stwořil jej, w němžto Christus skrze wíru přebýwá. Sw. Otec rozeznáwá widění dwoje: prwé, kteréž jest činnost tělesná, jako když slunce aneb jiné předměty hmotné widíme, druhé pak jest widění ducha, duchowé, kterýmžto widíme a wědomí máme, že jsme, že žijeme, žeť chceme a po něčem toužíme, wíme aneb newíme. *)

„Co pak do wěci samé, o kteréž se tuto jedná, wíme, že Boha widěti lze, poněwadž psáno jest: Blahoslawení čistého srdce, neb oni Boha widěti budou. Neměl jsem snad říci wíme, nýbrž raději wěříme, poněwadž jsme Boha ani smyslý těla, (tak jako n. p. swětlo hmotné) ani duchem (jako n. p. wíru swou uwnitř, o níž wědomí jisté máme) newiděli? Poněwadž ale psáno jest w písmě sw., kterémuž wěříme, že neomylně prawdiwé jest, nikterak o tom nepochybujeme, co napsal sw. Jan: „Wímek, že když se ukáže, podobni jemu budeme, neboť widěti jej budeme tak, jakž jest“ (Jan 3, 2). Hle jak dí wíme o tom, co se teprw státi má, a což nikoliw widěním, nýbrž jen wěrou toliko poznal. Dobře jsem tedy prawil wíme, že Boha widěti lze, ačkoliw jsme ho posawáde newiděli, že ho ale widěti budeme, to jsme

*) O widění tom sw. Otec tuto obšírně pojednáwá. Ostatně wůbec známo, že ze spisů jeho čerpal Descartes zásadu: Cogito, ergo sum.

k wážnosti Božské w písmech sw. obsažené uwěřili . . . (č. 12). „Když wssak písmo na jiném místě prawí: Boha nikdy žádný newiděl (Jan 1, 18), proto tak prawí, poněwadž Bůh dle bytosti swé newiditelný jest. Když se Bůh lidem zjewil (jako n. p. Abrahamowi, Majžíšowi a j.), zjewil se we způsobě, jakou woliti ráčil (ukrýwaje jí bytost swou) (č. 19). Bůh jest tedy bytost newiditelná, nejenom Bůh Otec, ale i též také nejsw. Trojice sama, Bůh jeden. A poněwadž jest nejenom newiditelný, nýbrž i neproměnitelný, zjewuje se komu chce, a we spůsobě, we kteréž chce tak, že při něm zůstáwá cele neporušeně bytost jeho newiditelná a neporušená. Pročež také, když Mojžíš horoucí touhou unešen prosil: Jestliže jsem nalezl milost před obličejem twým, ukaž mi sebe samého (II. Moj. 33, 13), přece neuwiděl Boha w bytosti jeho, jakž si byl žádal, nýbrž jen we způsobě té, jakouž Bůh tehdy wolil. Boha wssak widěti tak, jakž jest, přislíbeno jest swatým w žiwotě budoucím (č. 20). Neb ta bude tenkráte největší odměna nasse žeť budeme rowni andělům Božím a Boha widěti budeme, jakž oni ho widí (č. 22). Widěti wssak ho budou jen čistí srdcem, an jen tito tam se nacházeti budou" (č. 23).

„Nyní ale nastáwá jiná otázka, jak bude lze widěti Boha w králowstwí onom, kdež ho widěti budou synowé jeho, tak jakž jest? Předewssím wsseliké myšlení tělesné mimo sebe pustmež. Kdož wssak beze zlásstní pomoci Ducha Božího myšliti si může bytost nade wssecky bytosti, kteréž ani okem widěti nelze, ani sluchem pojímati, ani citem postihnouti, a kteráž jen srdcem čistým widěna býti může?" (č. 22, 27.)

„Jakož nyní wěci některé skrze tělo, jiné pak duchem widíme, samu rozdílnost tuto přece jen duchem poznáwáme, an duch jest, který rozdíl ten činí. A wěci ty, kteréž duchem widíme, nepotřebují ani swědectwí smyslů těla, abychom je za prawdiwé měli. Naopak ale tělem (smysly těla) bychom nemohli ničehož widěti a žádné wědomosti bychom neměli, kdyby duch činný nebyl. A proto oko to wniternému takřka slouží

a zwěstuje, a samo ničehož newidí, což by ono předně nerozhodowalo; samo pak toto wniterné mnoho widí, čehož ono widěti nemůže. Kdož by tedy nepřiswědčil, že wniterné to oko mnohem wětší a wzácnější jest? Ačkoliw to slabosti lidské nesnadno jest a často se stáwá, že při widění duchowém přimisují se mimowolně obrazy smyslné, přece nikdy tomu nemáme powolowati, nýbrž tělo smyslnými myšlenkami obtížené slyš, že Bůh jest Duch. Můžemeť uwnitř w myšlenkách nebe i zemi widěti, skoumati a pozorowati, a co takto uwnitř widíme, jsouť obrazowé těles těch, nikoliw tělesa sama. Neb nikdo se nebude domníwati, žeby tělesa ta, jako na p. slunce, měsíc hwězdy, řeky, hory, města a t. d. tak byly u wniterném widění jeho, jak jsou we skutečnosti, prostorou od sebe rozděleny, a jak se pohybují, aneb nehýbají. Tělesa ta rozličná a místa, kteráž sobě představujeme, nejsou tedy w duchu našem jako w nějaké prostoře. A co teprw máme říci o předmětech, kteréž nemají do sebe žádného twaru tělesného, jakož na p. láska, radost, pokoj, trpěliwost, dobrota, wíra, mírnost a m. j.? Či snad nejsou wšechny ty w jednom duchu beze wšeliké tísně? Jsou od sebe odděleny, a přece je nedělí žádné rozhraní prostory. Či snad widěti lze místo, na kterémž přebýwá láska? A lásku tu samu přece tím dokonaleji znáš; čím bystřeji duchem ji pozíráš! A wším práwem díš, že láska jest weliká, awšak když takto díš, nemyslíš, že láska jest hmota nějaká weliká. A když láska uwnitř tobě mluwí, bys žila podle ní, či snad sluchem slyšíš zwuky hlasu jejího, či snad otwíráš oči swé, bys ji spatřila, či snad rozprostíráš ramena swá k obejmutí, bys mocnou silou udržela ji? Či snad cítíš kroky její, když ti na mysl přichází?! Když tedy lásku, a byť i sebe nepatrnější, w duchu našem sjoucí, aniž prostorou, ani okem, ani sluchem ani smysly těla wůbec postihnouti nemožno, čím méně Boha samého, kterýž lásku tu w nás uložil? A když již wniterný člowěk nás, obraz to Boží od něho stwořený (ačkoliw se obnowuje den ode dne), když již w takém swětle přebýwá, kteréž oku tělesnému není přístupno, a když wšec, což we swětle tom okem ducha widíme, ani prostorou, ani mezerou se nedělí, čím méně

tedy swětlo, we kterém obýwá Bůh, smyslům tělesným jest přístupné, an jenom čistému srdci jest postižitelné?! A když dle slow apoſſtola pokoj Boží přewyſſuje wſſeliký smysl, musíť zajisté (pokoj ten) něco wyšſſího býti, než smysl náš, neb duch náš. A kdo jest ten pokoj Boží? Žádný jiný zajisté, než jednorozený Syn Boží Ježíš Christus, jehož láska jestiť nekonečná, jehožto poznáním naplněni budeme we wſſelikou milost Boží (Ef. 3, 19). Jak by mohly oči těla naſſeho, kteréž to, co nejlepſſího w nás jest, widěti nemohou, widěti to, což nekonečně lepſſí jest, než nejlepſſí dobro w nás?!" *)

Ku konci l. 413 byloť sw. Augustinowi bolestnou ránu trpěti, a sice zpráwou, že ſſlechetný přítel jeho a obrance wíry katolické, Marcellinus, k rozkazu císařowu do žaláře uwržen byl. Donatisté totiž w záſſti nesprawedliwé křiwě obžalowali Marcellina a bratra jeho Apringia, že se byli zúčastnili we zpouře od Herakliana proti císaři spáchané. Ačkoliw newinnost obou bratří byla wſſeobecně známa, přece Marinus, císařský wojwůdce,**) chtěje se Donatistům zawděčiti, oba k soudu pohnal.

*) Sw. Paulina byla zajisté wysoce wzdělaná paní, že otázky wydáwala o předmětu tak hlubokomyslném a mocna byla úsudku o důmyslném pojednání sw. Augustina. Sw Otec byl též dowozowal, že i po wzkříſſení jen čisté toliko srdce Boha widěti bude, čemuž wſſak biskup jeden Africký odporowal. Augustin o tom zprawen jsa, želel toho welice, že snad řeči příliš ostrou biskupa, spolubratra, urazil, a rád by byl sám osobně s ním promluwil, aby ho smířil. An to nemožno bylo, obrátil se na Fortunatiana, biskupa Sikenského listem (list 148) žádaje ho o přímluwu a laskawé porownání nesbody té. Máme wſſak za to, že biskup ten, nám ostatně neznámý, skutečného bludu (anthropomorphismus) se dopustil. Sw. Otec wſſak jednáním swým chtěl zameziti, aby kacíři sobě na biskupech katolických pohorſſení nesprawedliwě nesbírali.

**) Orosius wyprawuje o něm, že byl od Donatistů zakoupen (kn. VII. k. 42).

Když dossla sw. Augustina truchliwá zpráwa ta, bez messkání odebral se do Karthaginy a uwězněné bratry často navsstěwowal. Jednoho dne zwolal Apringius lítost maje nad bratrem swým: „Já tresty tyto nesprawedliwé snássím pro hříchy swé, toho ale nemohu pochopiti, proč i tobě takého neprávi snásseti jest, kterýž jsi wždy wedl žiwot nábožný a ctnostný!“ Marcellinus wssak na to odpowěděl: „Bůh mi nejwětssí milosti udělil (byť i prawdiwé bylo, co jsi o žiwotě mém nyní powěděl: že mne nyní w žiwotě tom tresce. Hotow jsem i smrt podstoupiti, jen abych při soudu milosrdenstwí dosáhl!“ A když Augustin, co duchowní otec se ho tázal w tajné rozmluwě, zda-li si snad není powědom hříchu nějakého těžkého, za kterýž by wětssího pokání činiti měl, pojal Marcellin jeho prawici a zwolal: „Přísahám při swátostech, kteréž obětuje ruka ta, že jsem ničehož takowého se nedopustil“. Zpráwa o zajetí obou bratří způsobila hrozný ostrach po celé Africe. W Karthagině utíkali se katolíci do chrámů, jakoby jim samým již nebezpečenstwí hrozilo. Mnozí biskupowé též přibyli do Karthaginy a společně se sw. Augustinem usilowali o propusstění uwězněných. Marinus lstiwě jim dáwal nádeji, že by přímluwa biskupa některého wyslaného ku dworu císařskému oběma bratřím ku swobodě pomohla. Poslán tedy jest byl biskup jeden a jáhen jeden do Italie. Cecilian též, přítel Marinůw, úřadník císařský, přissel za Augustinem do chrámu Páně a, we-

řejně, rukou oltáře se dotýkaje, wyprawowal, a přísahou stwrzowal, že u Marina oběma wězňům swobodu wymohl. Z Italie též přissel mezi tím rozkaz k Marinowi, aby bratry propustil a nikterak jich nestíhal. Čím wíce tedy u katolíků se zmáhala náděje radostná, tím bolestnějssí a krutějssí byla rána, když pojednou se zpráwa roznesla, že k rozkazu Marina oba bratři, wně města, odprawení byli. Marinus chtěl se stůj co stuj zbawiti soka nenáwiděného. Augustin hned na to w bolestném zármutku opustil město, we kterémž zradou podlou ztratil přítele, muže wznesseného, o němž s nadssením prawí: „Jakou on slynul čistotou mrawů, wěrností w přátelstwí, pilností u wědách, upřímností w náboženosti, čistotou w manželstwí, mírností při rozsuzowání rozepří! Jak byl trpělivý we snássení nepřátel, milostný k přátelům, pokorný a láskyplný ke wssem, ochotný w dobročinnosti, mírný a ostýchawý w žádání, horliwý w dobrých skutcích, w pokání jak upřímný! Jakou to wynikal wznessenou počestností, milostným chowáním, zbožným obcowáním, náchylnou dobročinností, upřímnou smířenliwostí a wrouci důwěrou w modlitbě! Jakkoli wynikal wědou a uměním, přec s jakou to mluwíwal skromností! Čehož se mu nedostáwalo w umění, s jakou horliwostí wynasnažowal se dosáhnouti! Jakou rekowností opowrhowal wěcmi toho swěta, a jak horoucí touhou wěcí nebeských plápolal!“ (List 151.) Jak welice sw. Augustin Marcellina ctil, z toho patrno, že ku snažným prosbám jeho počal pracowati o welkém díle swém:

„O městě Božím.“ Marcellinowi tedy snad hlawně powinni jsme za weleslawný spis tento. *)

28. Sw. Augustin a přátelé jeho.

S počátku roku 414 nawrátil se sw. Otec do Hipponu, kdež mu dodány byly četné listy od přátel jeho. Ačkoliw hluboká žalost rozrýwala srdce jeho, a ačkoli stížen byl těžkým břemenem mnohočetných prací a starostí, přece newáhal wyhowěti rozličným žádostem jejich. Sw. Paulinus Nolanský obíral se tehdy skoumáním písem sw. a dotazowal se o rozličných předmětech hlubokomyslných. Sw. Augustin poslal mu i hned důkladné rozřešení otázek jeho (list 149), jemuž se welmi obdiwujeme, a to tím wíce, když pomníme, žeť mu welmi na kwap psáti bylo, an, kterýž list jeho přenésti měl, na lodi již se nacházel, každého okamženi hotow jsa přes moře se plawiti. W listu tom sw. Otec mezi jiným wypisuje, jak bratrowrah Kain prorockým jest obrazem národu židowského, kterýž jsa rozptýlen po wesskerém swětě Christu Ježíši a wíře křesťanské slawné swědectwí wydáwá.

Z Karthaginy dossla sw. Otce radostná zpráwa, že šlechetná panna Demetrias Bohu panenstwí swé zaslibila. Demetrias, owdowělá

*) Církew katolická slawí pamatku tohoto swatého mučeníka dne 6. dubna. Později i císař přeswědčiw se o newinnosti obou bratří těch, odsoudil nesslechetného Marina, a z příčiny té proti Donatistům wydal přísné zákony (w červnu r. 414).

matka její Juliana, a bába Proba, pocházely z nejslawnější rodiny Římské, a když Alarich Římu dobyl utekli se do Karthaginy, kdež se sw. Augustinowi předstawily. Sw. Otec toho času měl we stoličném chrámu řeč o wznešenosti křesťanského panenstwí, která šlechetnou pannu tak dojala, že si umínila potajmo, Bohu se zaslíbiti Matka wšak a bába chtěli ji prowdati a již ustanowili i den sňatku jejího. Demetrias ale swrhla se sebe wšecky zlaté šperky a drahokamy, a oděna jsouc rouchem chatrným, wrhla se k nohoum matky a báby swé. Obě zaplesaly nad bohomilým úmyslem jejím newyslowňou radosti. Na začátku roku 414 wykonala Demetrias slib swůj. Celé město Karthago spěchalo toho dne do chrámu, když weřejně před biskupem Bohu se zaslibowala. O tom bez meškání psala Juliana a Proba sw. Augustinowi a poslaly mu dar, jaký se obyčejně dáwal přítomným hostině, kteráž při zaswěcení panny se odbýwala. Sw. Otec odpowěděl (list 150) a wyslowil jim radost swou a i mnohé přání srdečné. W Karthagině lid katolický weřejně jásal nad událostí tou, wšak ale i w Italii, ano i w Asii způsobila zpráwa, že dcera nejslawnější rodiny Římské se Bohu zaslíbila, wšeobecné plesání. Událost ta byla nejenom proto weledůležitá, že slawné swědectwí wydáwala wíře křesťanské, nýbrž i proto, že mocně působila na šlechtické rodiny Římské, z nichžto mnohé urputně w pohanstwu trwaly; proto také dostala Demetrias chwalné listy od sw. Jeronyma, a od papežů Innocentia I. a Lwa I. Sám

Pelagius poslal jí list, owssem bludy swými nadchnutý. *)

Sw. Otec podle powinnosti swých pastýřských často přimlouwal se u swětských úřadů za prowinilé, láskou křesťanskou mířiti usiluje přísnost zákonů swětských. Jesstě před nedáwnem byl orodowal za Donatisty. Macedonius, místodržitel Africký, napsal z té příčiny k němu list a tázal se, zda-li dle zásad wiry křesťanské biskupu katolickému dowoleno, přimluwou swou k tomu přispíwati, aby winníci zaslouženým trestem pokutowáni nebyli? Augustin mu na to odpowěděl listem welepamátným. Wsselikou neprawost sice w nenáwisti máme, prawí, a nikterak nechceme, aby zločiny bez trestu zůstaly, máme wssak útrpnost s člowěkem, ačkoliw zatracujeme neprawost jeho, a čím wíce nenáwidíme hřích jeho, tím méně mohli bychom přiwoliti tomu, aby hříssník bez pokání ze swěta toho wyssel. Přesnadno zajisté jest, zlého nenáwiděti proto, že jest zlý, welké wssak a těžké jest milowati ho proto, že jest člowěk. Jen w žiwotě tom lze jest každému pokání činiti a polepssiti se, po smrti zůstane každému to, co w žiwotě swém byl nashromáždil. Láska k člowěčenstwu tedy wede nás, že se přimlouwáme za winníky, aby pokuta, ukončená smrtí jejich, nestala se pokutou nekonečnou w žiwotě budou-

*) Již o wrchu jsme wyprawowali, že sw. Augustin Probě poslal pojednání o modlitbě, a Juliané knihu o dobru wdowstwí, kteráž má nápis: „Augustin služebník Christůw a služebník služebníkůw Christowých.“

cím. Wždyť i Bůh, sprawedliwý soudce wssewědoucí, welí slunci swému wzcházeti na dobré i zlé. Abychom následowali dobrotiwosti této podiwu hodné, napomenul nás Spasitel nás řka: Milujte nepřátely swé, dobře čiňte těm, kteříž wás nenáwidí a modlete ze za ty, kteříž wám protiwenstwí činí. Mnozí owssem dobrotiwosti té zneužíwají. Či snad ale proto, poněwadž tito w neprawosti swé setrwáwají, neměl by Bůh w trpěliwosti swé setrwati? Pročež také Božský Učitel nás nepřikázal milowati neprawost, když kázal milowati nepřátely. Máme tedy milowati zlé, jim dobře činiti, a za ně se modliti? Zajisté. Neb kterýž to přikázal, Bůh jest; a tím že to přikázal, nechtěl nás spolčowati s bezbožníky, jakož i on sám s trpěliwostí je snásseje, s nimi se nespolčuje. Pokud člowěk soudy Boží zpytowati může, činí to Bůh z té příčiny, kterouž wyslowil aposstol: Zdaž newíš, že trpěliwost Boží k pokání tě wede? (Řím. 2, 3). To tedy chceme, kdy za winníky se přimlouwáme. Neb kteříž byli od wás odsouzeni, když tresty swé přestáli, nebýwají hned připusstěni ku sw. swátostem, nýbrž musí prwé pokání činiti přísné. A když Bůh trpěliwě a milosrdně snássí hříssníky, co máme činiti my, lidé, kteříž sami bez hříchů nejsme? . . Wždyť Pan Ježís sám přimlouwal se za ženu w cizoložstwí dopadenou, kterouž Židé kamenowati chtěli, a tím powinnost přímluwy i nám odporučil, s tím owssem rozdílem, že On mohl poručiti, kdežto my jen prosíme (č. 3—11). Proč

bychom tedy my, biskupowé katoličtí, u soudců swětských za winníky se nepřimlouwali, kdežto u Boha za ně se přimlouwáme a orodujeme? To wssak nikterak není na ujmu swětské moci soudné. Wímť já owssem, že láska k spravedlnosti toliko činí člowěka dobrého, ale tolik jisto jest, že obáwání se trestů zákonných krotí bezuzdnost nesslechetníků a zjednáwá pokoj a jistotu lidem počestným. Tomu wssak nikterak nepřekážejí přímluwy biskupů. Neb w starém Zákoně také panowala z jistých příčin přísnost krutá proti winníkům, w nowém pak Zákoně odporučená nám mírnost křesťanská, kterouž o spasení winníků se staráme, ano práwě mírnosti tou o to usilujeme, aby si zamilowali wíru nassi křesťanskou. Má tedy prospěchy swé přísnost wasse, kterouž o bezpečnost nassi pečujete, mát je i přímluwa nasse, kterouž přísnost wassi mírníme" (list 153). Macedonius hned na to opět poslal sw. Otci list (list 154), we kterém mu pisse, s jakou nadssenosti byl četl prwní tři knihy o městě Božím. „Podiwuhodnou lahodnosti," prawí, „okouzluji mne spisy twoje! List těchto nedáwných dnů mi doručený a tři knihy ony, které jsi o městě Božím sepsal, četl jsem s takou napnutosti, že jsem při tom na wsseliké jiné zaměstnání, ano i na powinnosti swé zapomenul. W prawdě zajisté newím čemuž se wíce obdiwowati mám, zda-li kněžské dokonalosti twé, čili zásadám twým filosofickým; zda-li wsseobsáhlé známosti dějů člowěčenstwa, či líbezné a dojímawé wýmluwnosti twé, kteráž i newzdělané moci neodolatelnou ku čtení

powzbuzuje, tak že neustanou spisse, až celé dílo byli četli, a když dočetli, že opět z nowu čísti počínají."

Augustinowa odpowěď (list 155) jest prawým wzorem nejenom skromnosti jeho, nýbrž i horliwosti, s jakouž napomíná mocného přítele swého, aby se wěrně držel wiry katolické. „Ačkoliw," prawí, „nenalezám při sobě té moudrosti, kterouž mi připisuješ, jsemť přece powděčen la skawé twé příchylnosti. Co mne pak nejwíce těssí, jest, že widím, že s prawou láskou po prawdě toužíš, a po onom králowstwí, jehož panowníkem Christus jest! A, wěř mi, na tom jen základě může prawé přátelstwí obstáti; nebo nemůže zajisté w prawdě býti přítelem člowěka, kdo není přítelem prawdy. O wěci té mnoho sice psali a mluwili filosofowé; wssak ale nenaleznes u nich prawé nábožnosti, t. j. prawe Bohoslužby, ze kteréž powinnosti žiwota nasseho se odwozují. A to se stalo z té příčiny, že, jak já za to mám, chtěli sami o sobě a ze sebe twořiti si žiwot jakýsi blažený, místo co by od Boha jej byli měli wyprositi, kterýž jediný dáti ho může. Neb nemůže blažiti a spasiti člowěka leč jedině ten, kterýž stwořil ho" (č. 1, 2).

Z města Syrakusy za téhož času psal sw. Otci jistý Hilarius, měssťan, w tato slowa: „Prosím, račiž poučiti nás nezkussené, co souditi máme o učení některých křesťanů w městě nassem, že totiž nestáwá hříchu dědičného, a že člowěk sám ze sebe přikázaní Boží zachowáwati může, jest-li jen chce." Byltě to bez pochyby

Caelestius, kterýž bludy Pelagiowy w Syrakuse ssířil. Sw. Augustin w odpowědi swé (list 157) známou důmyslnosti swou obhájil prawdu nauky katolické o milosti Boží a hříchu dědičném. List ten záhy rozssířil se po celé Italii, ano i sw. Jeronymowi do rukou se dostal, kterýž chwalně o něm zmínku činí we spisu swém proti Pelagiánům. Léta pak 415 předčítal ho Orosius biskupům na sněmu w Diospoli shromážděným.

Pamětihodné též jest dopisowání, kteréž toho času bylo mezi Augustinem a Ewodiem, biskupem města Uzaly. Tento měl w domě swém mládence, kterýž zastáwal úřad rychlopisce a weskrz žiwot wedl práwě nábožný. Po krátké nemoci wssak umřel s příkladnou zbožností, žalmy říkaje a sw. křížem se znamenaje. Po tři dny žalmy se zpíwaly při rakwi, a třetího dne byla mše sw. za něho obětowána. Druhého dne na to měla nábožná wdowa jedna podiwný sen. Widěla totiž jahna jednoho z Uzaly ode čtyr let již zemřelého, an s mnohými jinými jakýsi skwostný palác připrawuje. A když se otázala, pro koho také připrawy konají, odpowědino jí: že pro mládence, předewčírem pochowaného. A stařec jakýsi we skwělý ssat oděný rozkázal dwoum jiným starcům, aby wzali tělo mládence z hrobu a do nebe zanesli. A když tito tělo z hrobu wzali, wyrostli na místě tom růže čarokrásné. Událost ta přiměla biskupa k tomu, že sw. Augustinowi následující otázky předložil: „Když duše od těla se odloučí, zda-li hned se nespojí s tělem nějakým útlým, k. p. wzduchowým?

Jak možno (po smrti těla) rozeznati duši od duše? Jak n. p. bylo rozeznati chudého Lazara od bohatce? Co se má souditi o tom, že zemřeli někdy zjevují se, ano i někdy budoucí věci předpovídají, jakož i já jsem zkusil." Augustin odpověděl w tato slowa: „Otázky tyto zajisté temné jsou a přenesnadné. Já wssak nikterak nemohu připustiti, že by duše s tělem nějakým, a byť i sebe útlejším, při smrti těla nasseho wycházela. Co se týká widěni oněch a zjewení se, jakým se totiž stáwají způsobem, kdo to může náležitě wyskoumati, když ani nejsme s to wyskoumati, jakým to způsobem činnost n. p. rozumowá w duchu lidském se děje, a jakou to silou w duši lidské tak welké wěci se stáwají, když myšli! Jak mnohé obrazy a představy wěcí smyslných a i nadsmyslných jsou a wywinují se w duchu lidském, a kdo wyskoumá, jakou to silou a jakým způsobem se to děje? Já se k tomu odwážiti nemohu, a to tím méně, čím méně mnohé wýjewy žiwota nasseho smyslného, tělesného wyskoumati mohu. Chci wssak tobě na uwáženou podati událost zajisté pamětihodnou. Milý přítel můj Gennadius, wěhlasný a proslulý lékař w Karthagině, kteréhož sám osobně znás co muže welenčeného, nábožného a welkého přítele chudoby, wyprawowal mi sám, že za mladssích let swých welice pochybowal, zda-li jest po smrti žiwot wěčný. Bůh zbožné a milosrdné duše té neopustil! We snách totiž zjewil se mu jedenkráte mládenec, jasným swětlem ozářený, a prawil mu: Následuj mne. Gennadius powstana, sledowal

mládence a přissel s ním do města jakéhosi a tu slyssel rozkossné zwuky zpěwu nejlibeznějssího, nad wsselikè pomyslení lidské. I ptal se mládence, jaký by to zpěw byl. Mládenec mu odpowěděl: Jsou to zpěwowé swatých a blahoslawených. Brzy na to probudiw se, přemýsslel o tom, co byl widěl, wssak ale řekl si, byl to sen. Druhé pak noci zjewil se mu opět tentýž mládenec a tázal se ho: Znás mne? Gennadius odpowěděl. Znám a to dobře. Mládenec: Odkud znás mne? Gennadius: Wčera jsem tě widěl a ssel s tebou do města onoho, kdež jsem slyssel milé zpěwy swatých a blahoslawených. Mládenec: A co jsi widěl a slyssel, stalo se to we snách, aneb když jsi bděl? Gennadius: We snách stalo se to. Mládenec: Dobře pamatuješ, we snách widěl jsi wěci ty, wssak ale nyní, wis-li pak, že we snách widis (mne)? Gennadius: Ano we snách widím. Mládenec: A kde jest nyní tělo twé? Gennadius: We swětnici mojí, na lůžku mém. Mládenec: Wis-li pak také, že oči twé nyní zawřeny jsou a že jimi teď ničehož newidis? Gennadius: Owssem, wím to. Mládenec: Jakým tedy okem nyní widis mne? Gennadius nenalézaje odpowědi mlčel. Mládenec na to prawil, že Gennadia poučiti chtěl, a doložil takto: Jakož nyní oči twé we spánku nečinné jsou, a ničehož jimi newidis a přece oči más, jimiž widis mne a widěl jsi město ono: tak zajisté i po smrti, když oči twé bez činnosti budou, život miti budes, kterýmž žiti, a cit, kterýmž cítiti budes. Waruj se tedy a nepochybuj dále, nýbrž

pewně wěř, že po smrti jistě žiwot jest. — Kdo Gennadia poučil, leč jedině prozřetelnost a láska Boží?!" —

Ewodius, znaje laskawost Augustinowu, nowými opět a rozličnými otázkami doléhal na něho. Nejdůležitější a spolu i nejtěžší byla otázka o původu duše lidské. Marcellinus (o jehožto smrti jsme již wyprawowali) před léty již tutéž otázku předložil (list 165) sw. Jeronymowi, který mu odpowěděl listem, we kterém uwodiw rozličná o tom učení jak pohanů tak i kacířů, a bludnými je prohlásiw, k tomu mínění se nakloňuje, že Bůh každého času duše lidské twoří. Opíral se o slowa Spasitelowa: Otec můj až dosawad dělá, a i já dělám (Jan 5, 17); ačkoliw jiní učenci katoličtí na západu jiné zastáwali mínění, že jako tělo z těla, tak i duše z duše se rodí. Ostatně ale, prawil sw. Jeronym Marcellinowi, můžeš se zeptati muže sw. a učeného, Augustina, který tě poučí a o wěci té náhled swůj, a třebas i moje mínění wyloží. Augustin w odpowědi swé Ewodiowi (list 166) upřímně wyznal, že posawáde se neustanowil, co o otázce tak nesnadné za jisté držeti jest. „Wím," prawil, „co nemůže býti, co ale a jak jest, to newím." Když se mu ale dostal list Jeronymůw daný Marcellinowi, napsal sám obšírný list k Jeronymowi (list 165) a poslal po Orosiowi do Betléma. Orosius ten byl kněz španělský, kterýž uslyšew o slawné powěsti sw. Augustina, wlast swou opustil a do Hipponu přibyl (r. 414), aby jeho wedením w

nauce katolické se zdokonalil. Sw. Otec welmi laskawě ho přijal, a téměř po celý rok ho cwičil. Napsal mu též knihu proti bludům Priscilianistů a Origenistů a odporučil ho sw. Jeronymowi, aby u něho studowal písma swatá.

S počátku roku 415 wydal se Orosius na cestu do země sw. a wzal s sebou list sw. Augustina k Jeronymowi. W listu tom přiznáwá se sw. Otec z welké části k náhledu Jeronymowu o původu duše, přece ale, ač welmi opatrně, dotýká se nesnází a námitek, kteréž by se proti němu činiti mohly. Přede wším a nade wšecko klade zásadu, že totiž nikterak se nemohou zastáwati náhledy, kteréž by čelily proti nauce katolické. „Ačkoliw posud newím," prawí, „který ze dwou náhledů těchto prawdiwý jest, přece s jistotou wyznáwám, že to mínění, kteréž jest prawdiwé, nemůže nikterak odporowati nauce církewné, jisté a utwrzené nauce totiž o hříchu dědičném." Obáwal se, že by snad Pelagiáné náhledu Jeronymowa použiti mohli ku popírání hříchu dědičného.

Sw. Jeronymowi pak prawí mezi jiným takto: „Prosil jsem Boha a bez ustání to činím, aby nám obouu prospělo, o čem listem swým s tebou poraditi se chci. Ačkoli jsi starší nežli já, přec i já již jsem starec, a takto stařec na radu béře starce. Wšak když se jedná o naučení se, nižádné stáří se mi příliš starým býti nezdá. Ačkoliw starci wíce příslušší wyučowati jiné, nežli učiti se, přece opět starci wíce slušší naučiti se, než newěděti toho, o čem jiné wyučowati má. Nic tak těžce nenesu, ob-

zlásstě kde se jedná o rozřešení otázek nesnadných, jak dalekou wzdálenost twou; neb když chci psaní tobě poslati, aneb od tebe obdržeti, netrwá to dny a měsíce, nýbrž dokonce léta. A přece bych si přál ze srdce, každodenně tebe widěti a rozmlouwati s tebou" (č. 1). Potom přiznáwá se, že nic jistého newí o půwodu dusse lidské a dokládá: „Jsouť zajisté i mnohé jiné wěci, kterýchž neznám; ba jest jich tolik, že bych ani nepostačil, wypočítati je (č. 28).*)

Listy sw. Otce zračí nám nejtajnější stránky sslechetného srdce jeho, zračí nám lásku jeho ku prawdě wůbec a k bratřím zlásstě, že neobtěžowal sobě, odpowídati na přerozličné otázky wydané. Ačkoliw se wssech stran mnohočetné naň doléhaly práce úřadu biskupského, ačkoliw současně wsselikou usilownost swou wěnowati musel jiným důležitým prácem spisowným, přece wždy s laskawou ochotností wyhowěl každé žádosti na něj wznessené. Když pracowal w nějakém spisu swém, stáwalo se často, že mu doručen jest list, we kterémž žádáno rozřešení otázek rozmanitých. Odloživ tedy dílo počaté, jal se odpowídati k žádosti pisatele, awssak již mezi psaním doručen nowý list a nowé otázky w něm. Takto byl skoro

*) Spolu s listem tímto poslal Augustin Jeronymowi pojednání, čelící obzlásstě proti bludným domněnkám Stoiků, kteříž twrdili, že wssecky hříchy stejně těžké jsou, a že, kdo jednu cnost má, wssecky již má. Augustin naproti tomu dowozuje, že člowěk nikoliw jakoby jedním krokem k dokonalosti nedospěje, nýbrž že jen zwolna od stupně k stupni pokračuje, tak jako člowěk jsouci hluboko w jeskyni tmawé, čím dále z temnosti wystupuje, tím wíce také wzdaluje se jí, a čím dále ku wchodu kráčí, tím wíc se blíží swětlu (č. 12, 13).

wždycky w nesnázích, kterou by z počatých prací dříwe ukončiti měl (sr. o tom list 162 č. 2). A proto wssím práwem se obdiwujeme welikému duchu jeho, kterýž z newywážné studnice swé na wsse strany wydáwal žiwé proudy moudrosti a prawdy křesťanské.

Když Caelestius na sněmu Karthaginském roku 411 pro bludy swé byl wyobcowán, podobalo se, jakoby boj již byl ukončen. Sám Pelagius poslal sw. Augustinu (r. 413) list, kterýmž se mu wřele odporoučel. Cokoliw sw. Otec až do toho času proti Pelagianům byl napsal, psal tak ssetrně, že nikdy ani jmena jejich nepřipomenul. Oba bludaři wssak přece potajmo ssířili bludy swé a swedli mnohé. Timasus a Jakobus, mužowé to sslechetní a wzdělaní, býwali žáci Pelagiowi, taktéž se byli oddali bludům jeho. Ale wssak we mnohém pochybowali o nowém učení tom, obrátili se na sw. Augustina a prosili ho o poučení. Spolu poslali mu knihu sepsanou od Pelagia we způsobě rozmluwy.

Nyní owssem musel zjewný boj wzniknouti. Sw. Otec bez messkání přečetl knihu Pelagiowu a hned wydal proti ní pojednání nadepsané: „O přirozenosti a milosti“ (roku 415). Předewssím jasnými důwody písma swat. wywracuje obojetné domněnky Pelagiowy. „O bludařech těch,“ prawí, „platí, co napsal swatý apoštol Pawel, že neznajíce Boží sprawedlnosti a swoji hledajíce ustanowiti, sprawedlnosti Boží nejsou poddáni.“ O jaké sprawedlnosti apoštol tuto mluwí, poznati jest ze slow následujících: „Konec zajisté

zákona jest Christus, ke sprawedlnosti každému wěřícímu (Řím. 10, 2—4). Sprawedlnost tedy Boží nezakládá se na přikázaních zákona, nýbrž na pomoci milosti Christowy. Neb kdyby byla sprawedlnost skrze zákon, nebyloby zapotřebí býwalo smrti Christowy. Jestli ale Christus darmo neumřel, bylo smrti jeho zapotřebí, z čehož následkem jde, že jen skrze něho samojediného osprawedlnění se dostáwá každému hříšnému; a kdo wěří w Christa, tomu wíra jeho připočtena býwá ke sprawedlnosti (Řím. 4, 5). Nebo wšickni zajisté zhřešili, a potřebují sláwy Boží (Řím. 3, 28). Kteříž ale se domníwají, že nepřináležejí k těm, kteříž zhřešili a potřebují sláwy Boží; tito zajisté ani nepotřebují, aby se stali křesťany, anto dle slow Christowých, zdrawí lékaře nepotřebují, nýbrž nemocní: Proto také Christus sám prawil: Nepřišel jsem wolati sprawedliwých, ale hříšných" (Mt. 9, 12, 13) (č. 1).

„Kdyby tedy přirozenost lidského pokolení z Adama nyní se rodící sama ze sebe dostatečna byla ku zachowáwání zákona a činění sprawedlnosti, mohlaby také odměny žiwota wěčného jista býti, a nebyloby zhola zapotřebí wíry křesťanské (č. 2). Bůh wšak na počátku stwořil přirozenost člowěka čistou a bezhříšnou; nyní ale přirozenost lidská, z Adama se rodící, již lékaře potřebuje, poněwadž není zdráwa (č. 3). Lékař ten ale jest milost Christowa, bez které ani dítě ani starec k spasení přijíti nemůže. Prawím ale milost, poněwadž jsme ji nikterak nezasloužili, nýbrž zdarma se nám

dáwá a proto milosti sluje (č. 4). A poněwadž wssickni zhřessili, wssickni také trestu jsou podrobeni, a kdyby skutečně wssickni pokutowáni byli, zajisté by to nesprawedliwé nebylo. A proto prawí apostol o těch, kteříž milosti Boží od trestu toho wyswobozeni jsou, že jsou nádoby milosrdenstwí, nikoliw nádoby záslub swých."

Pelagius též twrdil, že každý člowěk z wlastní síly swé wssech hříchů se wystříhati může, aniž by k tomu potřebowal milosti Boží (č. 59). Augustin naproti dowozuje, že člowěk owssem hříchů se wystříhati může, ale jedině toliko pomocí milosti Boží, kterážto člowěka oswěcuje a láskou Boží naplňuje. Abychom se ale stali účastnými milosti té, musíme wěřiti w Christa, a Boha horoucně o milost prositi. Pelagius připousstěl sice, že máme Boha za odpusstění hříchů prositi, a to proto, poněwadž prý, co se stalo, nemůže se odestati. Augustin wssak na to odpowídá: „Neprawí nikde, že máme také Boha prositi, by nás uchránil hříchů budoucích, o tom ani slowíčka neprawí. A přece Christus Ježíš sám naučil nás, abychom se modlili: odpusť nám nasse winy, t. j. aby nám Bůh odpustil hříchy předesslé, ale i také přikázal modliti se: neuwoď nás w pokussení (aby nás Bůh hříchů chránil budoucích). Jest tedy zapotřebí dle slow Páně, modliti se a prositi, abychom se hříchů wystříhati mohli; dle bludu wssak Pelagiowa bylo by to zhola zbytečno. Neb když člowěk sám ze sebe wssech hříchů warowati se může,

proč by jesstě Boha o to prositi měl? A zajisté, což může býti nesmyslnějssího, než prositi o milost, abys něco činiti mohl, když toho můžes sám, z wlastní moci swé (č. 20). To jest jisto, že člowěk sám swobodnou wůli swou hřessí a hříchem se possskwrňuje; aby se wssak nawrátil opět k sprawedlnosti, potřebuje lékaře, poněwadž není zdráw; potřebuje oživowatele, poněwadž mrtew jest. Mrtew jest na dussi, poněwadž ji (dussi) opustil život její, to jest Bůh a jakožto mrtwý může jen mrtwé skutky konati, dokud ho milost Christowa newzkřísí a k nowému životu nepowolá" (č. 25).

Pelagius též popíral, že by smrť těla byla pokutou hříchu, poněwadž prý i Christus umřel. Na to odpowídá Augustin: „Že Christus umřel, stalo se jediné proto, že za nás umříti chtěl w nekonečném milosrdenstwí swém a smrť jeho jestiť cena ta, kterouž nás o smrti wykoupil. Pročež také prawil učenikům před umučením swým: Aj, již přichází kníže swěta tohoto a na mne nemá ničehož, t. j., nenalezá hříchu žádného na mne, pro který bych smrť podstoupiti musel. Ale aby poznal swět, že jakož mi přikázání dal Otec, tak činím, wstaňte a pojďme odtud t. j., já neumřu z nutnosti hříchu, ale z wolné poslussnosti swé" (č. 26).

Pelagius dále namítal: Hříchu (Adamowa) bylo zapotřebí, aby nám Bůh milosrdenstwí swé prokázati mohl. Kdy toho tedy zapotřebí jest, uděluje nám Bůh w tuto stranu milosrdenstwí swé, poněwadž po pádu člowěku

potřebí jest takého přispění, nikoliw wssak proto, jakoby Bůh sám žádal onu příčinu potřeby té. „Pozorujtež dobře," wolá tuto sw. Augustin, „jak prawí, že milosrdenstwí Božího potřebujeme, proto že jsme zhřessili, a nikoliw neprawí, že ho potřebujeme, abychom budoucně nehřessili. Neb dále tak prawí Pelagius: Wždyť i lékař musí připrawen býti k uléčení raněného, nesmí si ale žádati, aby zdrawý ránu nějakou dostal. „Jest-li podobenstwí toto," odpowídá sw. Otec dále, „s předmětem, o kterémž mluwíme, se shoduje, musím namítati, že přirozenost lidská hříchem nebyla raněna, poněwadž hřích není nic podstatného." (Dowozuje sw. Otec, že Pelagius neprávě užil podobenstwí o lékaři, an hřích není ranou w tom smyslu, jak rána nějaká na těle učiněná, a že wůbec podobenstwí toto s předmětem řeči se neshoduje proto, poněwadž k tomu nedostatečno jest.) Jakož tedy k. p. kdo po ráně nějaké na nohu napadá, proto léčiti se dáwá, aby powyléčiw ji rowno choditi mohl, tak i rány naſſe (hříchy) nebeský lékař nejenom proto léčí, aby nás jich zbawil, nýbrž léčí je i proto, abychom i budoucně dobře a prawě kráčeti mohli; an toho, i když jsme zdráwi, bez jeho pomoci činiti nemůžeme. A lékař lidský, když člowěka nemocného byl wyléčil, ostatní zachowání zdrawí nabytého zůstawuje Bohu, který pokrmu, nápoje a jiných wěcí potřebných udělůje zdrawému, jakož je byl udělil nemocnému. Neb lékař neléčí wěcmi těmi, kteréž sám byl učinil, ale béře léky swé z pokladů wěcí těch, kteréž

Bůh stwořil pro wssechny, zdrawé i nemocné. Bůh wssak sám, když skrze Ježisse Christa, prostředníka mezi Bohem a lidmi, duchownè uzdrawuje nemocného aneb oživuje mrtwého, t. j. osprawedlňuje hřissného, a když ho k dokonalému zdrawí, t. j. k dokonalému žiwotu a sprawedlnosti dokonalé přiwodil, neopousšti ho (pak-li člowěk sám se ho nespusti), a proto ho neopousšti, aby wždy sprawedliwě a zbožně žiti mohl. Neb jako oko tělesné, byť i dokonale zdráwo bylo, nikterak nemůže widěti, kdyby se mu neposkytowalo záře swětla, tak podobně i člowěk, byť i nejdokonaleji byl osprawedlněn, nemůže sprawedliwě žiti, kdyby ho nepodporowalo Božské a wěčné swětlo sprawedlnosti (t. j. milost Boží). Uzdrawuje tedy Bůh nejenom že smazuje winy hříchů nassich minulých, nýbrž i že udělujе nám milost swou, abychom budoucích se wystříhati mohli" (č. 29). Následující otázkou kladl Pelagius osidla: „Jak umřeli swati, když swět tento opousštěli? Byli-li w hříchu anebo bez hříchu?" „Že otázkou tou úklady strojeny jsou," odpowídá sw. Augustin, „odtud wyplýwá, že, kdyby se odpowědělo, opustili swět ten w hříchu, též říci by se muselo, že tedy zatraceni jsou, což wssak wěřiti hříchem by bylo. Kdyby pak se odpowědělo, že bez hříchu byli, když opustili swět, chce z toho odwozowati, že tedy člowěk může býti beze wsseho hříchu aspoň na blízku před smrti swou. Jakkoliw se zdá býti ostrowtipným, přece zapomněl, že i sprawedliwí a swati nikoliw bez příčiny a darmo, nýbrž

w prawdě se modli: Odpusť nám naſſe winy, jakož i my odpouſſtime naſſim winníkům; a že Pán Ježíš, když naučil učeníky modlitbě, hned také doložil: Jestliže odpuſtíte lidem hříchy jejich, odpuſtíť i wám Otec nebeſký hříchy waſſe. Tímto každodenním duchowním jakoby zápalem, kterýž na oltáři srdce swého Bohu obětujeme, byť bychom i w žiwotě tom bez hříchů nebyli, můžeme odpuſſtění toho doſáhnouti, w čem jſme se někdy buď z newědomoſti aneb z křehkoſti prohřeſſili (č. 41)."

Často byl sw. Otec se projádřil, že žádný w žiwotě tom proſt není takých hříchů, kterých se dopouſſtíme buď z newědomoſti aneb křehkoſti lidské. Pelagius naproti odwolával se ku mnohým příkladům ſprawedliwých w píſmě ſwatém uwedených, o nichžto prý se prawí, že nejenom nezhřeſſili, nýbrž že i ſprawedliwě žiwi byli. Takowý prý byl Abel a mnozí jiní o nichžto píſmo newyprawuje, že byli zhřeſſili, což by se jiſtě bylo ſtalo, kdyby byli zhřeſſili. Na to odpowídá ſwatý Auguſtin, že píſmo o mnohých jiných wěcech též se nezmiňuje, a to wěcech důležitých (jako n. p. kolik dětí Adam a Ewa zplodili, a jak je pojmenowali), jak tedy mohlo se w píſmě wyprawowati o množſtwí malých těch poklésků, kterýchžto se jednotliwí w žiwotě ſwém mohli dopuſtiti" (č. 45)?

Pelagius pak zejmena náſledujíci co ſprawedliwé we ſtarém zákoně wyznamenal. Byliť to: Abel, Enoch, Melchiſedech, Abraham, Iſak, Jakob, Joſua, Fineas, Samuel, Nathan, Eliáš,

Josef, Elisens, Micheás, Daniel, Ananiás, Azariás, Misael, Ezechiel, Mardocheus, Simeon, Josef, ženich bl. Panny Marie; Jan Křestitel, Anna, matka Samuelowa; Judith, Esther, Anna, dcera Samuelowa; Alžběta, potom pak sama Matka Pána a Spasitele nasseho Ježisse Christa, kterážto, že byla bez hříchu, se z božnosti wyznati nutno jest.

Augustin wssak naproti tomu dowozuje, že žádný z těchto swatých a sprawedlivých nebyl prost wsseho hříchu a potom takto dokládá: „Wyjmouce sw. Pannu Marii, o kteréž příčinou úcty Boží, když se mluwí o hříchu, nikterak a nižádnou nepřipousstím wydáwati otázku, (t. j. tak jisto jest, že Maria byla bez hříchu, že ani není potřebí, otázku o tom wydati a důwody ji dowozowati); neb odtud wíme, žeť ji uděleno bylo wíce milosti, aby dokonale hřích přemohla ona, kteráž hodnou se stala počíti a poroditi toho, jenž, jak wssem známo, nižádného hříchu neměl; wyjmouce tedy pannu tuto, kdybychom wssecky swaté a swětice, jenž zde žili, shromážditi a jich se otázati mohli, zdaliž bez hříchu byli, co as myslíme, že by odpowěděli, zdaž to, co Pelagius prawí, aneb to, co dí apostol Jan? O zajisté, kdyby i jakoukoli wznessenou swatosti w těle tom se byli wyznamenáwali, wssickni by jednohlasně zwolali s apostolem Janem: Díme-li, že hříchu nemáme, sami sebe swodíme, a prawdy w nás není" (1. Jan 1, 8) (č. 42).

Konečně dowozuje, že přirozenost lidská skrze hřích zeslábla a zemdlela, a že dobře

ssetřiti jest toho rozdílu mezi člowěkem před pádem a po pádu. „Kdož to newí," prawí, „že Bůh stwořil člowěka zdrawého a bezwinného, wůli swobodnou a wolnou mocnosti k činění žiwota sprawedliwého obdařeného? Nyní wssak o tom člowěku se jedná, kteréhož loupežníci zraniwsse od pola žiwého na cestě nechali; o člowěku se jedná, kterýž zraněn welkými a těžkými ranami již tak snadně nemůže k wrchu dokonalosti wystupowati, jak snadně odtud sestoupil; o člowěku, kterýž, ačkoliw se již nalezá w hospodě (w Církwi, wykoupen smrti Christowou), přece jesstě posud w léčení se nachází a stůně na rány swé" (č. 50).

Pelagiané obzlásstě mnoho sobě zakládali na námitce často činěné: „Když prý se takto zastáwá milost Božj, že již zbytečno jest, křesťany wlažné a nečinné napomínati a powzbuzowati k žiwotu cnostnému." Na to odpowídá sw. Augustin: „Napomínáme nejprwé lidi, aby wěřili w toho, bez kterého není žádného spasení, aby se totiž křesťany stali. Když wssak již křesťany jsou a nechtí žiwot wésti křesťanský, musíme je buď spasitelnou bázní pobízeti, aneb nádějí budoucí odměny powzbuzowati; wssak ale tak, že je nejenom k činění skutků dobrých, nýbrž i také k nábožné modlitbě napomínáme. Tak též napomínáme, aby Bohu díky wzdáwali, jest-li snadně a bez obtíže přikázaní jeho zachowáwají; pakli se jim ale plnění přikázaní Božích obtížným stáwá, powzbuzujeme je, aby zbožnou a neustálou modlitbou a wolně konanými skutky milosrdenstwí o milost Boží neustále

prosili. Když wssak prospíwají w dobrém, připomínáme jim, žeť jenom milosti Boží skrze Christa Ježíše sprawedlnost nasse dokonalá býti může. Písmo swaté prawí, že dobrý, welice dobrý jest zákon, když ho kdo náležitě užíwá (1 Tim. 1, 8). Neb poněwadž wíme, že Bůh sprawedliwý a dobrotiwý nemožných wěcí nepřikazuje, již odtud napomenuti čerpáme, co u wěcech snadných činiti máme, u nesnadných wssak, zač prositi máme. Láse pak wssechno jest snadné, láse oné, kteréž Christowo břemeno těžké není. Láska počínající — sprawedlnost jest počínající; láska postupující — sprawedlnost jest postupující, láska weliká — sprawedlnost jest weliká; láska dokonalá — sprawedlnost jest dokonalá; wssak ale jen láska ta, kteráž jest ze srdce čistého, swědomí dobrého a wíry neossemetné. Byť wssak láska ta jakkoli dokonalá byla, není rozlita w srdcích nassich ani mocí přirozenosti nassi, ani mocí wůle nassi, nýbrž rozlita jest w nás skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám. A tato jest milost Boží skrze Ježíše Christa Pána nasseho"*) (č. 80—84).

S radosti welkou přijali Timasius a Jakobus dílo to, a zlásstním listem wzdali sw. Otci wřelé díky swé (list 168), řkouce: „Takto nás posilnila a potěssila milost Boží, podaná nám skrze dílo Twé, že jsme s nadssením wywolali se žalmistou Páně (žalm 106, 20): Poslal slowo swé a uzdrawil je." Nejwíce

*) An se Pelagius též odwoláwal k jednotliwým wýrokům Laktantia, Hilaria, Ambrože, Jeronyma, bylo sw. Otci obhájiti je we smyslu katolickém.

wssak z toho se radowali, že majíce w rukou spis ten, již dostatečni byli na prawou cestu wiry přiwoditi ty, kteříž s nimi byli pobloudili.

Jesstě nebyl sw. Otec nadřečené dílo ukončil, a již opět mu poslali biskupowé Eutropius a Paulus spisek jakýsi, o němž se prawilo, že ho sepsal Caelestius, a žádali ho, by bludy w něm obsažené wywrátil a jim takto náležité obrany poskytnul. Augustin wyhowěl žádosti té, a ku konci roku 415 sepsal dílo: „O dokonalosti sprawedlnosti člowěka.“

Caelestius bludně twrdil, že dokonalá sprawedlnost křesťanská w tom záleží, že člowěk sám wlastní silou swou, bez wsseliké pomoci milosti Božské, wsseho hříchu se wystříhati může. Augustin w nadřečeném spisu wywracuje liché domněnky tyto a dowozuje, w čem dle písma sw. a nauky Církwe katolické záleží dokonalost křesťanská. „Dokud jsme w těle tom,“ prawí, „a na zemi putujeme skrze wiru a nikoliw jesste skrze widění, sprawedlnost nasse za času tohoto putowání w tom záleží, abychom k one dokonalosti a plnosti sprawedlnosti usilowali, kde w nebesích u Boha bude plná a dokonalá láska. K této sprawedlnosti máme usilowati nyní žiwotem dobrým a dokonalým, krotíce tělo swé a we služebnost je podrobujíce, w dobročinnosti udělujíce almužen, rádi odpousstějíce protiwníkům swým, bez ustání se modlíce a wsse to činíce w nauce zdrawé, kterouž se wzdělává wíra prawá, nádějе silná a láska čistá. Ta jest tedy w žiwotě tom sprawedlnost nasse, kterouž to běžíme lačnice a žíznice po oné pl-

nosti a dokonalosti sprawedlnosti, abychom jí jedenkráte nasyceni byli. Pročež také Pán Ježíš, když warowal učeníky swé, aby sprawedlnosti swé nečinili před lidmi, jen tyto tři částky sprawedlnosti rozeznal: půst totiž, almužnu a modlitbu. Postem wssak chtěl wsseliké mrtwení těla, almužnou wsseliké skutky dobročinnosti, a modlitbou wsseliké činění zbožnosti wyznačiti. Mrtwením těla máme krotiti žádostiwost zlou, které již nebude w králowstwí nebeském, kdežto též již nebude žádného hříchu. Neb žádostiwost ta i při užíwání wěcí dowolených často nemírnost swou prowozuje. Taktéž při činění dobročinnosti stáwá se někdy, že buď mimo nadání, co jsme udělili, wíce na sskodu býwá, než ku prospěchu, aneb že při udělowání newole jakási aneb nechuť nás pojímá. Když tedy ty a podobné pokléšky pozorujeme, máme zajisté dostatečné příčiny, wolati a prositi: Odpusť nám nasse winy! Modlitba tato jest zrcadlo, kteréž nám zračí i žiwot sprawedliwých, kteříž u wíře žijí a k dokonalosti usilují, ačkoliw bez hříchu nejsou (č. 18, 19). Kdoby ale křesťany učiti chtěl, žeť nemají takto se modliti, ten zajisté již wyznal, že nikterak křesťanem není. Jestli ale člowěk sám ze sebe a skrze sebe beze hříchu býti může, muselo by již z toho následkem jíti, že Christus nadarmo umřel. Christus ale nadarmo neumřel, a proto prawím, že člowěk nemůže býti bez hříchu, byť i chtěl, leč když mu přispěje milost Boží skrze Ježísse Christa Pána nasseho. Což aby se dokonalo, nyní již milost Boží působí, abychom w dokonalosti prospíwali a jedenkráte w žiwotě

budoucím dokonale se wyplní, kdež bude láska,wěrou a nádějí kojená, dokonalá, u widění a užíwání (Boha)" (č. 16). Za téhož času wydal sw. Augustin jesstě dwa spisy welmi důležité. O prwním nadepsaném: O prwní knize Mojžíssowě podle smyslu písemného, pracowal již počínaje od roku 401. We spisu tom činí wýklad tři prwních kapitol prwní knihy Mojžíssowy. O každém skoro slowu pojednáwá se známou důmyslností swou, a we mnohých otázkách na tom se ustanowuje, co wěda za nassich času platné a prawdiwé uznáwá. Sám pak o spisu swém takto prawí: „Na mnohých místech wíce jsem se snažil o nalezení prawdy, než že bych ji byl nalezmul, a i tam, kde se domníwám, že jsem ji nalezl, mám přece jesstě za to, že zcela jistá není: o ostatních ale tak jsem mluwil, že jsem je dalssímu skoumání ponechal" (l. II, Ret. c. 24). Ačkoliw spis oplýwá bohatosti myssleneк, a mnohé otázky rozressuje způsobem práwě wýtečným, přece sw. Otec w pokoře swé wyznáwá nedostatečnost swou. Zbožného příkladu jeho, jak za to máme měli by obzlásstně za nassich dnů následowati, kdož o půwodu a stwoření swěta se směloſti často drzou rozumuji. Žádný spisowatel wěku nasseho nepostihne Augustina wznessenosti ducha; snad ale též nemožno, sledowati ho w pokoře? Či snad, co se nedostáwá na duchu, má wynahraditi hrdost přepychu? *)

*) Sw. Augustin s welkou důmyslností pracowal w každém oddboru wědy křesťanské, a dokonale pojal důležitost wědy přirodné a poměr její k nauce katolické. Sr. o tom: Natur und Offenbarung: Der heilige Augustin als Naturforscher Sw. II., str. 1, 57 a d.

Druhé dílo nadepsané: Wyprawowání o žalmech, obsahuje obsirný wýklad žalmů, při kterémž sw. Otec nejwíce na zřeteli měl nábožné wzdělání wěřících, utwrzení jich u wíře křesťanské, a powzbuzení k žiwotu ctnostnému *).

29. Nález papeže Innocentia I. proti Pelagiowi. Sw. Augustina 15 kněh o nejswětější Trojici. Listy jeho k Bonifaciowi.

S počátku roku 416 rozmáhal se boj s Pelagiány již mnohem patrněji, a wssak nikoliw w Africe, kdež blud jejich nejprwé potřen byl, nýbrž na wýchodě, w zemi swaté. Caelestius po odsouzení swém na sněmu Karthaginském odebral se do Efesu, kdež na kněžstwí wyswěcen byl, Pelagius ale přibyl do země swaté. Oba rozssiřowali bludy swé w krajinách těch a mnohé stoupence sobě přičiňowali. Když ale na počátku roku 415 Orosius z Afriky přibyl do Jerusaléma a pozorowal, jak nebezpečně se tuto zmahá kacířstwo Pelagiánské, wedl stížnost u arcibiskupa Jerusalemského, Jana, proti Pelagiowi. Jan následkem toho powolal ku konci čerwna roku 415 sněm církewný do Jerusaléma, před kterýž se i Pelagius dostawil. Orosius nejprwé podal zprávu o tom, jak již sněm Karthaginský roku 411 byl bludy Caelestiowy zatratil, poukázal na spis Augustinůw o přirozenosti a milosti, a četl list jeho daný Hila-

*) Sw. Fulgentius, když přečetl wýklad žalmu 36., kdež Augustin mluwí o posledním soudu, bez messkání opustil swět.

riowi z příčiny bludů Pelagianských. I tázáno Pelagia, zda-li w skutku učeni to do církwe wnášel, kteréž Augustin wywracowal. Pelagius na to odwětil: Co mi do Augustina! Řeči tou wšichni biskupowé takou newoli rozhorčeni byli, powažujíce ji co urážku muže tak slawného, že již chtěli Pelagia ze síně sněmowné wypuditi. Jen Jan, kterýž patrně stranil Pelagiowi, wymohl mu další slyšení. Orosius na to určitě žalowal: Pelagius něi, že člowěk může bez hříchů býti, jest-li jen sám chce. Pelagius na to odpowídal tak obojetně, a k tomu mluwil jen řeckým jazykem, kdežto Orosius latinsky řečnil, tak že konečně sněm uzawřel, celou při podati na úsudek papeže Innocentia I. Uzawření toto sdělil Jan zláštním listem papeži, dokládaje, žet wšichni wolni jsou podrobiti se ustanowení jeho.

W měsíci prosinci téhož roku na sněmu w městě Diospoli odbýwaném opět rokowáno o záležitosti Pelagiowě. Neb biskupowé Heros (žák to sw. Martina) a Lazarus, přichozí z Gallie opětně wedli stížnost na Pelagia a Caelestia u biskupa Caesarejského. Eulogia, bez pochyby na pobídnutí Jeronymowo, kterýž mezi tím časem již ostrý spis proti Pelagiowi byl wydal. Sněmu tomu, na kterémž přítomno bylo 14 biskupů, předsedal Eulogius. Oba biskupowé žalobníci wšak pro nemoc nemohli podíl bráti w sezení, a Orosius též již byl opustil zemi sw. Pelagius tedy neměl wlastně žádného odpůrce a prawowěrnost swou před sněmem tím dokázal, že četl některé listy, jichž se mu

od několika biskupů dostalo. An žaloba biskupů sepsána byla jazykem latinským, jemuž sněmownici nerozuměli, a tlumočník jen některé částky z ní přednássel, obrátil to Pelagius ku prospěchu swému. Neb otázan byw na učení swé, některé články zhola zapřel, a jiné opět we smyslu katolickém *) obojetně wykládal, tak že biskupowé **) shromáždění konečně rozsudek wynesli, že Pelagius není bludařem, a že jest hoden církewného obcowání.

Biskupowé církwe Africké byli práwě s počátku roku 417 na sněmu w Karthagině shromáždění, když dossla zpráwa o wynessení sněmu Diospolského. Orosius byl se nawrátil ze země sw. ***) a přinesl list sw. Jeronyma, list

*) Tak n. p. čteno bylo, že prý učí: Žádný nemůže bez hříchu býti, leč kdo má známost zákona. Sněm se tázal: Učíš-li takto? Načež Pelagius: Prawil jsem, ale jinak tomu rozumím, než tito; neb řeči jsem chtěl: že známost zákona podporuje člowěka, aby nehřessil. Sněm, uslyssew to wynesl, že to neodporuje učení Církwe! Owssem kdyby sněm určitě byl se dotazowal o milosti Boží, co jest, a jak jest potřebna, byl by musel hned poznati bludy Pelagiowy. A proto nemůžeme se nikterak chwalně zmíniti o soudnosti a obezřetnosti biskupů shromážděných.

**) Sw. Jeronym w listu k Augustinowi nazywá sněm ten sněmem mizerným. Srown. o tom: Hefele, Concilien-Geschichte II., str. 93 a. d.

***) Orosius přinesl ze země sw. též ostatky sw. mučeníka Štěpána, k newýslowné radosti Církwe Africké, o čemž jsme s wrchu wyprawowali. K rozkazu sw. Augustina sepsal Orosius později památné dílo: Sedmero kněh dějin swěta. Pohané tehdy osočowali Církew kat., že prý wssecky pohromy tehdejssích časů proto stíhají člowěčenstwo, poněwadž přijalo wíru křesťanskou. Orosius tedy wyprawuje dějiny swěta od Kwoření počínaje až do roku 417 po Christu, dowozujíc, že za dob předesslých častokráte mnohem wětssí bídy a strasti člowěčenstwo swíraly, od příchodu ale Christa Ježisse práwě to že jest nejhorssí nesstěstí swěta, že se protiwí Christu a wíru křesťanskou pronásleduje a proto že musí mnohé protiwenstwí a soužení snásseti.

biskupů Lazara a Herosa, a obssírně wyprawowal o wssem, co se na sněmu s Pelagiem dělo, a jak přiwrženci jeho panenský klásster péči sw Jeronyma swěřený zapálili a wydrancowali, ano i některé panny a jednoho jahna zawraždili. Biskupowé po krátkém rokowáni ustanowili, že nález roku 411 proti Caelestiowi wydaný znowu se potwrzuje a papeži Innocentiowi že o tom zpráwa podati se má. An w Karthagině biskupowé jedné toliko prowincie přítomni byli, sesslo se záhy na to opět 59 biskupů prowincie Numidské k sněmu w Milewě. Sw. Augustin též byl přítomen, a jeho působením wydán jest k papeži sněmowný list. Biskupowé píssí w tato slowa: Poněwadž tebe Bůh obzlásstním darem milosti swé na stolci apossstolském ustanowil, žádáme, abys w nebezpečí tom, Církwi hrozícím, s pastýřskou horliwostí swou proti bludu Pelagianů zakročil" (list 176). Nad to i Augustin a důwěrní přátelé jeho, biskupowé Aurelius, Alypius, Ewodius a Possidius taktéž poslali papeži list, žádajíce na něm, aby potwrdil, co bylo na sněmu obojím uzawřeno. Píssí mezi jiným takto: „Neosměluje me se sice potůčkem umění nasseho bohatý zdroj moudrosti twé rozhojniti, wssak ale w nebezpečí tom welkém (z něhož prosíme aby wyswobodil nás ten, k němužto wolame: Neuwoď nás w pokussení), chtěli jsme poznati, zda-li náš zdroj, ačkoli nepatrný, z téhož hlawního pramene pochází, z něhož se prýssti hojnost twá. To tedy žádáme bys potwrdil, a listem swým nás potěssil ze společného podílu w jedné a

tétéž milosti Boží" (list 177). Odpowědi papeže Innocentia (listy 181, 182, 183) dané biskupům na sněmu Karthaginském a Milewitanském, jakož i Augustinowi, jsou zajisté we mnohém ohledu welezněmenité. Biskupům na sněmu Karthaginském píše papež w tato slowa: „Wyšetřujíce wěci ty, kteréž se wšelikou péči od kněží, obzlásstně pak ode prawého sněmu katolického wyjednáwati se mají, následowali jste příkladu starého podání, a pamětliwi jsouce prawidla církewního, prawým způsobem utwrdili jste wážnost našeho náboženstwí, jakož nyní s námi se poradiwše, tak i prwé wíru prawou wyznawše, an jste ustanowili, našemu úsudku podati (při Pelagianíkou), dobře wědouce, čímž powinni jste této apoštolské stolici, na kteréžto my wšichni zasedajíce, následowati se snažíme apoštola (Petra), od něhož biskupstwí a celá autorita jména toho počátek swůj wzala. My tedy apoštola následujíce hotowi jsme, jak zlé zatratiti, tak i dobré potwrditi. Wy dle powinnosti swé kněžské chtěli jste se zachowati podlé ustanowení Otců, což oni nikoliw lidským nýbrž Božským nálezem nařídili, aby totiž jakékoli jednání, a byť i w krajinách sebe wzdálenějších, dříwe nebylo ukončeno, než až přijde k známosti této apoštolské stolice, k tomu konci, aby plnou autoritou její spravedliwý nález potwrzen byl, a aby ostatní Církwe (aby odtud jako z původního pramene wšecky wody se prýštily a po wšech krajech celého swěta čisté toky neporušené hlawy se rozlíwaly) odtud čerpaly, co by přikazowati, koho by očišťowati a

koho by odsuzowati měly. Blahořečím wám, bratři rozmilí, že jste skrze bratra a spolubiskupa Julia listy swé k nám podali, a že mimo péči o wlastní církwe swé, starost zlásstní o dobro wssecobecné projewujete, an žádáte, aby po wssech Církwích celého swěta, co prospěssno jest, ustanoweno bylo; aby Církew, prawidly swými ustanowená, nálezem soudu sprawedliwého poznala, že těch a takowých se warowati má, kteříž pod roussou nauky katolické smrtonosný jed wydáwají, aby porussili srdce lidí prawowěřících a dobře smýsslejících" (list 181). Ostatně pak papež potwrzuje jak nauku od biskupů Afrických na sněmu wyslowenou, tak i nález proti Caelestiowi prohlássený.

Na list podaný od biskupů na sněmu Milewitanském shromážděných odpowídá papež w tato slowo: „Plesá wesskerá Církew nade horliwou péči wassí pastýřskou, s jakouž usilujete, aby nejenom žádný do bludů nepadl, ale i také, aby bloudící na cestu prawého poznání přiwedeni byli. Pilně a slussně poradili jste se s poswátnou důstojností apossstolskou (důstojností prawím onou, kteráž krom toho, co zewnitř jest, péči má o wesskeré Církwe) chtíce zwěděti, kterého mínění držeti se jest u wěcech pochybných. A takto jste i zachowali staré prawidlo, kteréž, jak wám powědomo, co do mé osoby wždy od celého swěta zachowáno jest. Wssak nechci se ssířiti o tom, an známo jest to moudrosti wassí, kteříž jste skutkem to dokázali, že po wesskerých krajinách wssem o to žádajícím wždy od (této) stolice apossstolské odpowědi se podáwají. Ob-

zlásstně ale když se jedná o nauku wíry, mám za to, že wssickni bratři a spolubiskupowé nassi otázky takowé na sw. Petra, t. j. na půwodce jména a důstojenstwa jeho wznásseti mají, jakož nyní wy jste učinili, aby to wesskerým církwem na wesskerém swětě společně prospěssno býti mohlo! Neb mají se státi opatrnějssími (Církwe), když uslyssí, že půwodcowé zlého k přednessení obou sněmů, ustanowením nálezu nasseho z obcowání církewného wyloučeni jsou. Dwojího dobra tedy laskawost wasse stane se účastnou. Ze první, že jste zachowali ředidla církewná, a za druhé, že dobrý skutek wás wesskerému swětu prospěssen bude . . . Pročež mocí apoštolskou Pelagia a Caelestia zbawujeme obcowání církewného, dokudž by se nenaprawili. Odřezáni mají býti, kteří nás znepokojují, a ewangelium Christowo wywraceti chtějí. Spolu pak přikazujeme, aby toutéž pokutou stíháni byli wssickni, kdož s podobnou twrdossíjností bludy ony by zastáwati chtěli. A konečně přikazujeme, poněwadž sám Pán Ježíš prawil, že nechce smrti hříssníka, nýbrž aby se obrátil a žiw byl, kdyby někdy poznali bludy swé a jich se odřekli, aby se jim opět dostalo spasitelného léku, to jest přijetí do Církwe" (list 182) *).

Sw. Augustin messkal tehdy práwě w Karthagině, když přissly listy papežowy. W neděli měl kázaní k lidu, we kterémž hájil nauku o milosti Boží proti Pelagianům, a konečně doložil: „Rozsudek z Říma již wyhlássen

*) Soudný čtenář přiswědčí, že kdo tak pjal, zajisté byl nejwyššj hlawou Církwe katolické.

jestl Rozepře jest ukončena! Ó by blud též konec swůj wzal!"

Konečný rozsudek papežůw byl tím důležitější, an Pelagius mezi tím časem po celém swětě rozesílal obězný list, we kterémž se honosil, že se učení jeho od sněmu Diospolského chwalného potwrzení dostalo, a nad to i zlásstní dílo o wůli swobodné, kteréž nauce katolické zcela odporowalo. Sw. Augustin psal arcibiskupowi Janowi do Jeruzaléma (list 179) a žádal ho, aby zamezil dalssí rozssiřowání bludů Pelagianských. Wssak marně, Jan ani neodpowěděl. Tak též sklamána byla náděje sw. Otce w rychlé ukončení rozepře Pelagiánské, neb nastáwaly nowé a tuhé boje!

Již častěji jsme připomenuli, že snad nestáwalo biskupa, kterýž by se každého času s tolikerými a tak rozmanitými prácemi byl obíral, jak to činil sw. Augustin. Jak často hlásal slowo Boží, a jak četné, spolu wssak i welmi nesnadné byly tehdy powinnosti biskupské! Při tom ustawičně pracowal o spisech swých, kteréž buď oprawowal, buď již wypracowané wydáwal. Kdykoli (a jak často se to stáwalo!) se namanula otázka nauky katolické se dotýkající, již mocně se ozýwal hlas jeho, buď welkými spisy, aneb listy swědectwí wydáwajícími sw. prawdě. W tu dobu, když boj s Pelagiany již wsselikou pilnost jeho wymáhal, wydal dílo swé welepamátné: O nejswětějssí Trojici, kněh patnáctero (okolo roku 416) dílo, o kterém Gennadius s nadssením prawí, že Augustin při spisowání jeho uweden

byl do komnaty králowy, a odin blejskem moudrosti Božské.

Pohané tehdy nauku o nejswětějssí Trojici zamítali, a i mnozi křesťané, u wiře nejsouce náležitě utwrzeni, w proudu bouřliwých pochybnosti tonuli, an jedni we smyslnosti zabřednuwsse, smyslně též o Bohu soudili, a jini opět, nemohouce rozličná místa písma sw. pochopiti, buď we zjewném bludu se nacházeli, aneb trapnou nejistotou zmítáni byli. Uwázal se tedy sw. Otec w úlohu tuto přenesnadnou a zůstawil církwi katolické dílo, jemuž rowného není na swětě. O nepostihlém tajemstwí tom pojednáwá sw. Otec též s nepostihlou důmyslností a roznicenosti, kteráž k nebesům se wznássí; s roznicenosti wssak, kteráž čím wýsse wystupuje, tím wíce se pokořuje. Neb na konci díla swého takto prawí: „Pane Bože nás, wěřime w Tebe Otce, Syna i Ducha sw. Wždyť by nebyla řekla Prawda: Jdouce učte wssecky národy, křestíce se we jmenu Otce, Syna i Ducha swatého kdyby jsi Trojici nebyl. Aniž bys nebyl přikázal, Pane Bože, křestiti nás we jmenu toho, který není Pánem Bohem. Aniž by nebylo řečeno hlasem Božským: Slys Israeli, Hospodin Bůh nás. Hospodin jeden jest (Deut. 6, 4), kdybys nebyl Trojicí tak, že jsi spolu Bůh jeden. Pokud stačily síly mé, hledal jsem Tebe, a toužil rozumem pochopiti, co jsem uwěřil, a mnoho a pracně jsem o tom rozjímal. Pane Bože můj, jediná náděje má, wyslys mne, bych neustál w hledání Tebe, nýbrž abych hledal twáři twé

wždy horoucně! Uděl mi síly, hledati Tebe, kterýž jsi dal mi schopnost naleznouti Tebe, a dal jsi mně náději, že Tebe wždy wíce nalezati budu. Tobě známa jestiť statečnost i nedostatečnost má; onu račiž mi zachowati, tuto pak uzdrawiti. Tobě známa jest wědomost i newědomost má; když Ty otwirás mně, přijmiž wcházejícího (mne); kdy Ty zawirás, otewřiž tlukoucímu. Dejž, bych na Tebe wždy pamatował, Tebe poznáwal, a Tebe milował. Rozmnož toto we mně, dokudž bys mne celého neobnowil. Wím, že psáno jest: Mnoho mluwení nebýwá bez hřichu (Přísl. 10, 19). Wyswobodiž mne Pane ode mnoha mluwení, kteréž jest uwnitř w duši mé. Neb nemlčím w myšlénkách, byť bych i ústy mlčel. A kdybych myslel jen toliko, co líbí se Tobě, neprosil bych owšem, bys mne oprostil. Tak ale mnohé jsou myšlénky mé, jak známo Tobě, jsou lidské a tudyž marné. Popřejž mně milosti, bych jim nepowolował, a jest-li w nich někdy zalíbení mám, popřej, bych nepřiswědčował . . . W písmě psáno jest (Sirach 43, 29): Mnoho mluwíme a nemůžeme dosáhnouti; weškeré dokonání řečí Onť jest we wšech wěcech." Když tedy dostaneme se k Tobě, přestane ono, že mnoho mluwíme a nemůžeme dosáhnouti, neb Ty zůstanes sám jediný wšecko we wšem a bez konce mluwiti budeme jedno (totéž), welebíce Tebe w jedno, w Tobě i my učiněni jedno. Pane Bože jeden, Bože Trojice, cokoliw jsem w knihách těchto powěděl z Twého, ať uznají i Twoji

(sluzebnici), cokoliw ale z mého, odpustiž i Ty i Twoji" (kn. 15, k. 2, 3).

Že w jedné podstatě Bozi jsou tři Bozské osoby, toho zajisté rozum lidský postihnouti nemůže, jestiť to tajemstwí newystihlé. Ačkoli stará podání přemnohých národů o Trojici jakési zmiňují se, nikdy přece bychom o tomto tajemstwí nejswětějssím s jistotou newěděli, kdyby nám ho Bůh sám nebyl zjewil. Stará tradice ona není, leč wíce méně patrné tusseni aneb wíce méně patrná upomínka minulé již doby blaženějssí. Tajemstwí wssak ono jest a zůstane tajemstwím, jakoby swatou temnosti zastřeným, kteroužto temnost jedině swětlo Bozské oswětiti může. Proteež také i Augustin mohútným duchem swým ziraje we swětlo Bozské prawdy, nechtěl wyzpytowati, což jest nezpytatelné a a nade wssecku schopnost rozumu nasseho, nýbrž chtěl toliko jen wyswětlení tajemstwí toho hledati. Proto také wolá: „Jak možná wyzpytowati ono dobro nejwyssí, an přeslabá jestiť bystrost rozumu lidského, a nikterak se nemůže ponořiti w toto tak wznessené swětlo, leč kdy kojena jsouc sprawedlnosti wiry, čilosti k tomu nabyla" (kn. 1. k. 2). Proto také odwolává se k slowům sw. apostola Pawla: „Nyní widíme skrze zrcadlo w podobenstwí, ale tehdáž uzříme twáří w twář" (I. Kor. 13, 12) (kn. 15 k. 8). *) Celé dílo rozwrhuje swatý Otec na dwě části. W prwní (kn.

*) Znamá legenda o andělu při moři nema nikde základu we spisech sw. Otce.

I—VII) dowozuje z písma sw., že Otec, Syn a Duch swatý jestiť Trojice, a přece Bůh jen jediný. Jest-li se ale o Synu a Duchu sw. w písmě prawi, žeť posláni jsou od Otce, nemůže se odtud odwozowati, žeby Syn aneb Duch sw. menssím byl, nýbrž pewně wěřiti a wyznáwati máme, že Otec zplodil Syna, t. j. Moudrost, skrze kterou wssecky wěci učiněny jsou, jednorozeného Syna swého; jeden jediného, wěčný souwěčného, nejwýš dobrý stejně dobrého; a že Duch sw. spolu jest Duchem Otce i Syna.

W druhé části (ku VIII—XV) usiluje, jak di, rozum lidský powznésti ku poznání, pokudž možná jest, tajemstwí tohoto. Nejprwé táže se: Proč ale hledáme poznání nějakého a wyswětlení tajemstwí tohoto newyzpytatelného? Poněwadž nám řečeno jest: Hledejte Hospodina a stáli buďte; hledejte twáře jeho wždycky (Deut. 6, 4) I to, co jest nepochopitelné, hledati se má a sice tak, aby se žádný nedomníwal, že ničehož nenalezl, kdo naleznul, že to, co hledá, jest nepochopitelné! (Kn. 15 k. 2.) Nejenom písma sw. wyučuji nás, že jest Bůh, nýbrž i wesskeré tworstwo hlasitě wolá, žeť má twůrce nejdokonalejssího, kterýž nám udělil rozum, jimžto poznáwáme, že přednost má žiwé před mrtwým, citem obdařené před necítícím, rozumné před bezrozumným, nesmrtelné před smrtelným, mocné před nemocným, sprawedliwé před nesprawedliwým, krásné před nekrásným, dobré přede zlým, neporussitelné před porussi-

telným, neproměnitelné před proměnitelným, newiditelné před widitelným, duchowé před tělesným, a blažené že přednost má před neblaženým. A proto také, poněwadž Twůrce na nejwýš předčí tworstwo wesskeré, musíme též uznati, že Twůrce má i býti nejwyššíi poznání i wědomost, že umříti, proměniti aneb porussiti se dokona nemůže, a že nikoliw tělo, nýbrž duch jest wssech nejmocnějssí, nejkrásnějssí, nejspraweddliwějssí, nejlepssí a nejblaženějssí (k. 15, k. 4). Proto také dostalo se nám napomenutí skrze ně, hledati toho, kterýž učinil je, auto newiditelné wlastnosti jeho že stwoření swěta, skrze ty wěci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopené, spatřiny býwají (Řím. 1). Proto také přísně kárá slowo Boží, w knize moudrosti (13, 1), ty, kteřížto z těch wěcí dobrých, kteréž se widí, nemohli poznati toho, jenž jest, aniž skutků jeho pozorujíce wyrozuměli, kdo by byl jejich umělým učinitelem; ale měli buďto oheň neb witr, neb prudké powětří, neb okolek hwězd, neb welikou wodu, neb slunce a měsíc za boby, spráwce swěta. W jejichžto kráse jestliže se kochajíce za boby je měli, nechť wědí, že mnohem nad ně krásnějssí jest Pán jejich. Neb zplodítel krásy wssechny ty wěci ustanowil. A neb jestliže se diwili moci a skutkům jejich, nechť z nich wyrozumějí, že, kterýž ty wěci učinil, silnějssí jest nad ně. Neb po welkosti krásy stwo-

řeni, zřetelně bude moci stwořitel ejich spatřin býti. Slowa tato jsem zde položil, aby snad někdo z wěřicích neřekl, že marně a bez prospěchu hledám u wěcech stwořených znamení a obrazy nejswět. Trojice, kteréž hledáme, když Boha hledáme" (kn. 15, k. 2). A z té příčiny hledal Augustin rozličných obrazů, kterýmiž tajemstwí toto poněkud wyswětliti se dá. Takto w člowěku, kterýž jest sice nepodobný obraz, při tom wssak přece obraz Boží, trojice jakási jest, a sice duch, wědomost sebe samého a láska sebe samého. Duch, láska a wědomost jakási jestiť trojice, a trojice ta jedno jest (kn. 9, k. 2. 3).

Jiný obraz dle sw. Otce poskytuje paměť, rozum a wůle, an tré toto žiwot toliko jeden, jeden duch a jedna bytost jest *) (kn. 10, k. 11). A jakož sw. Otec obraz nejsw. Trojice nalézá we člowěku wnitérném, taktéž podobně hledá ho we člowěku wněssném čili zewnitérném. Takto když předmět nějaký okem spatřujeme, trojici jakousi při tom rozeznati jest, a sice za

*) W knize X., kap. 10 píše sw. Otec mezi jiným takto: „Duch lidský tré toto o sobě na jisto wí: že jest, že žije a že poznáwá. Rozličně sice se soudilo o bytosti ducha lidského, že wssak žije, že má paměť, poznání a wůli, že myslí, wí a že soudí, o tom žádný nepochybowal. Neb i tenkráte, kdy pochybuje, žije, a když pochybuje, pamatuje se, že pochybuje, a powědomí si jest, že pochybuje, a když pochybuje, wí, že to činí proto, aby dosáhl jistoty; když pochybuje, myslí, když pochybuje, wí, že newí; když pochybuje, soudí, že se nemá bez příčiny dostatečné přisswědčowati. A kdyby kdo o čemkoli pochybowal, o těchto wěcech (že jest, žije, poznáwá) pochybowati nikterak nemůže. Neb kdyby nebyl, ani by pochybowati nemohl (č. 14). Pochybowání samo tedy již předkládá jsoucnost ducha lidského, kterýž tedy má jisté wědomí sebe samého.

prwni předmět, který spatřujeme, za druhé widěni samo, kteréhož prwé nebylo, dokudž jsme předmětu onoho smyslem nepojali, a za třetí úmysl dusse, an jak dlouho předmět onen widíme, tak dlouho smysl oka naň upíráme. Předmět widitelný, widěni a wůle odhodlati se k widěni, jest sice tré rozdílné, jedno ale w myssléncе, anto, kdybychom i předmětu onoho okem již wíce newiděli, přece uwnitř, w paměti, obraz jeho chowati můžeme, a když se wůle k tomu přičiňuje, skutečně též uwnitř ho widíme. Takto trojice ona: paměť, widěni (wniterné) a wůle spojuje se w jednotu myssléнky (kn. 11, k. 1—3) *).

Obzlásstě skwělý obraz o Augustinowě činnosti pastýřské poskytují nám jiné dwa spisy, za téhož času bez pochyby wydané, totiž: 124 pojednání o ewangeliu sw. Jana, a desatero pojednání o I. episstole swat. Jana. Dle uwedeného pořádku četlo se tenkráte při službách Božích ewangelium sw. Jana; jen na slawnost welikonočnou byltě pořádek ten přerussen a na tyto dny četla se I. episstola sw. Jana. O ewangeliu sw. Jana, jakož

*) Že Duch sw. z Otce i Syna pochází, dowozuje sw. Otec takto: „Nemůžeme říci, že by Duch sw. i ze Syna též nepocházel, neb nikoliw bez příčiny Duch sw. nazwán není Duchem Otce i Syna" (kn. 4, k. 20, č. 29) A mluwě o seslání Ducha sw. prawí: „Žádný z učeníků Páně nedal (z wlastní moci) Ducha swatého, nýbrž modlili se, by Duch sw. na ty přissel, kterýmž rukou swých wzkládali. A obyčej tento Církew až podnes zachowáwá skrze představené swé. My tedy dar ten, Ducha sw. každý podle míry swé přijmouti můžeme, wyliti wssak na jiné nemůžeme, toto ale aby se stalo, nad těmi k Bohu se modlíme, na kteréž wyliti se má (kn. 15, k. 26, č. 46).

i o epistole této činiwal sw. Otec kázaní k lidu, kteráž, jak činěna byla, rychlopiscowé přítomní zapisowali. Zápisky tyto sw. Otec uspořádal a nazwal je pojednáními.

W obou spisech těchto zahrnuti jsou prawí pokladowé moudrosti křesťanské, hlubokomyslná rozjímání o prawdách nauky křesťanské, dojímawá napomínání k životu křesťanskému, a důmyslné wýklady písma sw. střídají se s wýtečnou obranou proti bludům Arianů, Donatistů a Pelagianů, jakž toho wymáhaly tenkráte potřeby katolické Církwe. *) Ať nemožno nám obsírněji o spisech těch pojednati, wyjímáme některá jen důležitější místa:

„Když Pán Ježíš prawil: Nenarodí-li se kdo znowa, nemůže widěti králowstwí Božího (Jan 3, 3), Nikodemus nemohl porozuměti slowům těm, znaje jedno toliko narození. Jest wssak dwojí narození, jedno ze země, druhé z nebe; jedno z těla, druhé z ducha, jedno ze smrtelnosti, druhé z wěčnosti, jedno z muže a ženy, druhé z Boha a z Církwe" (P. 11, č. 6). Wýklad čině na slowa Páně: „Kdo jí tělo mé a pije krew mou, má žiwot wěčný," (Jan 6, 55) prawí: „Žiwota wěčného tedy nemá, kdo těla Páně nejí a krwe jeho nepije, neb bez chleba toho mohou sice lidé míti žiwot časný, žiwota wěčného wssak míti ne mohou. . . A když dále prawí Pán: „Kdo jí tělo mé a pije krew mou, we mně zůstane a já w něm (Jan 6, 57), chtěl říci, že jísti tělo ono a píti krew onu jest: zůstati w Christu, a Christa w sobě míti. A pročež tedy, kdo nezůstáwá w Christu a w kom Christus nezůstáwá, zajisté beze wssellké pochyby ani nejí duchowně těla jeho, ani nepije krwe jeho, ačkoliw tělesně a widitelně ústy swými požíwá swátost těla a krew

*) Wýkladu toho použili we spisech swých sw. Leo, Theodoret, sw. Fulgentius, Kassiodor, Beda, Alkuin a m. j.

Páně; nýbrž swátost tuto tak wznessenou k odsouzení swému jí a pije, poněwadž co nečistý ošmělil se přistoupiti ku swátosti Páně" (P. 26, 15 19). „Začátek skutků dobrých jest wyznání skutků zlých. A i hříchowé wssední mnozí, jest-li jich zanedbáme, mohou nás usmrtiti" (P. 13, č 13, 14).

„Při oltáři když paměť konáme sw. mučeníků, nekonáme jí tím způsobem, jakobychom se modlili za ně, tak jak se modlíme za ty, kteříž odpočíwají w pokoji, nýbrž wzýwáme je, by oni orodowali za nás, my pak abychom následowali příkladu jejich" (P. 84, č. 1). „O bychom zatoužili z celého srdce po slávě nebeské! Neb to jest účel písma sw., účel Církwe swaté a swatých swátosti a křestu sw., a účel wsseho kázaní nasseho, aby touha ta swatá we wssech se ujala a rozmnožila, tak aby skutečně wssickni hodni učiněni byli, dosáhnouti jí" (P. 40, č. 10).

Newýslowná zajisté a nepochopitelná jestiť láska Boží. Neb i tenkráte milowal nás Bůh, když musel nenáwiděti nás. Nenáwiděl nás w tom, w čem neučinil nás, a poněwadž nasse hříssnost dílo jeho nikoli docela nepokazila, nenáwiděl w každém z nás to, co jsme učinili my a milowal to, co učinil sám" (P. 110, číslo 6).

Takto sw. Augustin při wsseliném počínání swém wždy jedině na zřeteli měl oslawu Církwe sw. wítězstwí prawdy katolické a spasení wěřících. Tato myšlénka wedla a řídila wsseliké snahy jeho, jí obětowal wesskeré síly swé, spolu jsa wždy hotow, každému přispěti, kdožkoli žádost nějakou na něho wznesl, aneb w potřebách swých rady a pomoci u něho hledal. O pilnosti jeho neunawné a šlechetné ochotnosti swědčí nám listy toho času wydané.

Bonifacius, slawný wojwůdce Římský za tehdejších časů, přináležel k nejznamenitějším mužům doby swé. Již roku 413 hájil

mèsto Massilii proti útokům Gothů, a roku 417 stal se místodržitelem Afriky. Jakož wynikal statečnosti a neobyčejnou zmužilosti co wůdce wojenský, tak též wšeobecně chwálena byla sprawedlnost jeho w úřadowání, a biskupowé obdiwowali se příkladné zbožnosti jeho, an u prostřed bouři wálečných wroucně toužil po dokonalé wědomosti nauky křesťanské (sr. l. 185 č. 1). Bonifacius chowal obzlásstě k sw. Augustinu welikou wážnost. A když se stal místodržitelem, psal mu a žádal ho, by mu wyswětlil půwod a rozssíření se sekty Donatistů, jaký by byl rozdíl mezi Ariany a Donatisty, a jak se stalo, že od wlády swětské pokutami stíháni byli. Prawdě podobno, že Donatisté, ačkoliw nejwětssí část jich již roku 411 do lůna Církwe sw. se nawrátila, co do počtu tenkráte jesstě dosti četní, k Bonifaciowi se utíkali, pomoci a ochrany u něho hledajíce a na domněle utiskowání se strany katolíků žalujíce. Welmi podiwná ale jest okolnost ta, proč Bonifacius poznati si žádal rozdíl mezi Ariany a Donatisty.

O tom dostatečného swětla nabýwáme z dějin tehdejssích. Jedna strana Donatistů totiž we slepém a fanatickém odporu swém proti Církwi katolické raději wolila spojiti se s Gothy Arianskými, poněwadž si od nich pomoci k prospěchu swému slibowala (sr. list 185, č. 1.). Jest to zajisté důležitá stránka historie Donatowské, kteráž patrně swědčí, jak hluboce klesla sekta ta, an tehdy již wsseliké rozumné soudnosti pozbyla, ano i wíru swou zapírala. Soud-

nosti nemèla, an sama sobè a jiným takto zkázu připrawowala; wiru swou zradila a w prawem smyslu slowa zaprodala; an ti, kteřiž sebe powažowali byti jedinými křesťany, w podlé otroctwí se poddáwali těm, kteřiž učením swým obnowowali staré pohanstwí, a takto nejhlubší základ wiry Christowy wywracowali. Kdežto jedni náboženstwí swé zjewně zapírali, druzí opět w ssílenstwí swém nabíhali pohanům, když konali obèti swé, a zúmyslně je dráždili tak, že od nich usmrcowáni byli. Tito zajisté byli politowáni hodni, kdežto onino těžce zhanobili wiru křesťanskou. A z té příčiny, jak za to máme, sw. Augustin w listu swém (185) danem Bonifaciowi wylíčiw nejprwé původ a wywin sekty Donatowské, dorází na četné wýstupky její a dowozuje, že wláda císařská wssím práwem pokutami je stíhati welela.

„Donatistům stalo se totéž," prawí, „co mužům těm, kteřiž obžalowali Daniela. Jakož onino uwrženi jsou do jámy lwowé, tak též Donatisté zákony stíháni byli, s tím toliko rozdílem, že jim zákonowé tito pro milosrdenstwí Christowo wíce na prospěch, nežli ku škodě jsou . . . Protiwný jest lékař ssílenci rozwzteklenému a otec synu nezdárnému; onen že uwazuje, tento že trestá, kdežto oba přece jen lásku swou projewují" (číslo 7)

Donatisté činili tehdy dwojí wýčitku katolíkům. Namítali totiž, že prý sw. apoštolowé neodwolávali se k wládě swětské, aniž na ni zákonů wyžadowali, a že katolíci proto Donatisty pronásledují, by sobě přiwlastnili statky jejich. Na prwou námitku odpowídá sw. Otec takto: „Nechtějí chápati, jaký rozdíl jest mezi tehdy a nyní, a že wssecky časy mají swůj čas. Který císař tenkráte wěřil w Christa? Naopak tehdy plnila se ona slowa proroká: Proč se zbouřili národowé, a

lidé proč smyslili marné wěci? Postawili se králowé země a knížata sessla se w jedno, proti Hospodinu a Pomazanému jeho (žalm 2, 1). Aniž tenkráte jesstě wyplnilo se, což w tomtéž žalmu řečeno bylo: A nyní králowé srozumějte, učte se, kteříž soudíte zemi. Služte Hospodinu w bázni a s třesením plesejte jemu. A jak tedy mají sloužiti králowé Hospodinu w bázni, leč že s nábožnou přísností zakazují a trestají to, co čelí proti přikázaním Božím?! Jinak král slouží Bohu co člowěk, a jinak co král. Co člowěk slouží žiwotem cnostným, co král wssak, když zákony swými spraweďlnost přikazuje a nespraweďlnost zakazuje. Pohanssti králowé owssem toho nečinili. Nyní ale, když se wyplnilo, co psáno jest: Klaněti se budou jemu wssichni králowé a wssichni národowé sloužiti budou jemu (žalm 71, 11), kdo, jsa rozumu zdrawého, mohl by králům teď jesstě říci: Nestarejte se o to, zda-li kdo w říssi wassí poslussen jest Církwe, aneb zda-li ji pronásleduje; zda-li kdo chce býti nábožným nebo bezbožným. Jak by to možné bylo, kdežto se teď králům ani říci nesmí: Nestarejte se o to, zda-li kdo chce býti cnostným aneb nepočestným? Proč se trestá cizoložstwí, a bezbožnost by se neměla trestati? Wždyť přece Bůh udělil člowěku wůle swobodné. Či snad bezbožnost jest menssím hříchem než cizoložstwí? Owssem lépe jestiť (kdožby o tom pochybowati mohl!) člowěka poučowáním k uctění Boha wésti, lépe owssem, nežli bázní před trestem. Mnohým ale bylo to prospěssné (widěli jsme to a posawáde to widíme, že nejprwé trestu se obáwali, později wssak poučení milerádi přijali). Písmo owssem prawí: Bázně není w lásce, ale dokonalá láska wen wyhání bázeň (I. Jan 4, 18). Ale kolik jest takowýchto dokonalých? Těch je mnohem wíce, o kterýchž psáno jest: Služebník twrdý nemůže slowy wyučen býti, nebo byť i rozuměl, nepolepssí se (Přísl. 29, 19). Z toho patrno tedy, že jiným způsobem polepssiti se dá. Neb na jiném místě welí písmo nejenom služebníka ale i syna nezdárného kárati, an dí:

Ty ſice metlou mrſkati je budeš, ale duſſi jejich z pekla wyſwobodíš (Přísl. 23, 14). A opět prawí: Kdo ſſetří metly, nenáwidí ſyna ſwého (23, 14). Kde jest, kdo upřímně z celého ſrdce wolati může: Žíznila duſſe má po Bohu žiwém, kdy je přijdu a ukáži ſe před twáří Božj? (Žl. 41, 3.) Ten a takowý zajiſté nepotřebuje ſtrachowati ſe ani treſtů časných, ani ohně pekelného. Prwé wſſak než dobří ſynowé ſchopnými ſe ſtanou zwolati: Žádoſt máme, rozděleni býti a býti s Chriſtem (Fil. 1, 23), při mnohých přečaſto zapotřebí jeſt, metlou treſtů časných k Bohu je přiwoditi" (č. 19—21).

„Jeſt-li nám ale předſtírají, že ſobě přiwlaſtniti chceme ſtatky jejich, odpowíme jim jen toto: O by ſe ſtali katolíky, pak by nejenom ſtatky ſwé, jak je nazýwají, nýbrž i ſtatky naſſe w pokoji a láſce s námi požíwali! Wſſak ale, do jakého to odporu ſe zapletají! Stěžují ſobě, že je ſkrze zákony císařſké k náwratu do Církwe přinucujeme: Wždyť bychom toho nikdy nečinili, kdybychom jen po ſtatcích jejich toužili, an bez toho již dle zákonů císařſkých koſtelné nadání Donatiſtů katolíkům připočteno bylo. Který ale lakomec hledal kdy účaſtníka a ſpolečníka wlády? Ať hledí na býwalé ſoudruhy ſwé, nyní bratry naſſe, jak nejenom užíwají ſtatků ſwých, nýbrž ſtejný podíl mají we ſtatcích naſſich . . . O by poznali konečně přewrácenoſt ſwou, pak zajiſté by ſe také přeſwědčili, jak upřímně a ſrdečně wolá k nim Církew katolická ſlowy apoſſtola Páně: Nehledám co jeſt waſſeho, ale wás" (II. Kor., 12, 14).

30. Papež Zoſimus a úklady Pelagianůw. Stálost biſkupů Afrických, a péče ſw. Auguſtina o prawou nauku katolickou. Liſty ſw. Otce.

Roku 417 počal boj s Pelagiany bráti ſměr tak nepřízniwý, že mnohé neſnáze z toho wznikly jak ſw. Auguſtinowi, tak i Církwi

Africké. Po skončeném sněmu Diospolském twářil se Pelagius co slawný witěz a listy do celého swěta rozeslanými oznamowal, že učení jeho od katolického sněmu schwáleno a potwrzeno bylo. Tím owssem powstaly nemale zmatky. Papež a dwa sněmowé Církwe Africké byli Pelagia co kacíře odsoudili, kdežto sněm na wýchodu ho za prawowěrného prohlásil Tak aspoň wsseobecné bylo mínění, an jednání sněmu Diospolského na západu dostatečně známo nebylo. A přece bylo wěrohodných a uplných zpráw písemných o jednání tom sněmowném na nejwýsse zapotřebí, měla-li se poloha wěci jen poněkud objasniti. Proto sw. Augustin psal dwakráte do Jerusaléma arcibiskupowi a žádal na něm zápisky sněmowného jednání a Pelagiowa wyssetřowání.

Konečně (as w polowici r. 417) se mu jich dostalo! A teď již přímo a s důrazem neoblomným wystoupil proti Pelagianům a w krátce po sobě wydal welkou řadu spisů proti nim.

Nejprwé sepsal pojednání o skutcích Pelagiowých, we kterémž zjewně ukázal, že Pelagius na sněmu Diospolském bludy swé cele zatajil, sněm ale že jednal proti zákonům církewným, poněwadž rozepři podanou nikterak newyssetřowal práwně, nýbrž welmi lehkowážně nález swůj o newině Pelagiowě wynesl. Dále psal Hilariowi, biskupowi Narbonského (w Gallii), a napominal ho, by s pastýřskou bedliwosti střehl stádo swé před nákazou bludů Pelagianských (list 178). W témž smyslu psal

sw. Paulinowi *) do Noly w Italii (list 186), pak místodržiteli w Gallii. Dardanowi, **) (list 187) a sw Juliane do Říma (list 188), an se byl dowěděl, že Pelagius dceři její Demetriadě ***) spisek jakýsi bludný byl poslal †). Wíme na jisto, že listy sw. Augustina, dané k jednotliwým osobám, do přemnohých rukou se dostáwaly, a tudyž owssem se můžeme nadíti, že jimi pozornost wesskerého swěta obracel k záležitosti Pelagianské. A toho owssem bylo na nejwýsse zapotřebí. Neb Pelagius a Caelestius podobným způsobem rozssiřowali bludy swé; též rozesílali listy a spisy swé do wesskerého swěta, spisy, o kterých sw. Otec swědčí, „že pro lichotiwou wýmluwnost w nich obsaženou mnoho čtenářů nalezly" (list 188).

K tomu jesstě přihodila se toho času událost, kteráž sw Otce a wssecky wěrné katolíky bolestným zármutkem naplnila a, na čas aspoň, wssecko na hrozný zmatek přiwedla. Papež In-

*) Sw. Paulinowi pisse mezi jiným: „Modleme se za ně (za Pelagia a přiwržence jeho), bratře drahý!"

**) Dardanus wlastně prosil sw. Otce o wýklad slow, která Christus řekl lotrowi na kříži: Dnes jessiě budeš se mnou w ráji, a jak se rozuměti má, že Jan Křestitel radosti zaplesal w lůně mateřském. Sw. Otec w listu swém odpowídá na tyto otázky a pojednáwá o přítomnosti Boží, hlawně wssak čelí proti bludům Pelagiánským.

***) Sr. o ní swrchu na stránce 608.

†) W minulém století nalezen mezi rukopisy knihowny benediktinského klásstera Kotwického (Göttweih) w Rakousích, jeden list sw. Augustina daný k Petrowi a Abrahámowi, we kterémž je pojednáwá o dítkách bez přijetí křestu sw. zemřelých. List ten nalezá se u wydání spisů sw. Otce opatřeném ode bratří Gaume, kteříž za to mají, že sepsán jest roku 417.

nocentius totiž byl 12. března roku 417 zemřel. Hned po jeho smrti přibyl Caecilius spěšně do Říma a stěžoval si u nowého papeže Zosima, že prý křiwě obžalowán byl u stolice apoštolské a že hotow jest, prawowěrnost swou oswědčiti. K tomu konci podal papeži spis, obsahující wyznání wiry. We spisu tom wšak wšecky bludy swé, pro které w Africe odsouzen byl, lstiwě zatajil a tak obojetně se projádřil, že slowa jeho nezdály se odporowati nauce katolické, a to tím méně, an, jak twrdil, w rozepři té nejedná se o články wiry, nýbrž jen o hádku wědeckou.

Jalowé wýmluwy té již užíwal na sněmu Karthaginském, kdež ji wšak nebylo místa dáno. Papež Zosimus nařídil nowé wyšetřowání oné rozepře a wolal k soudu swému jak Caelestia, tak i žalobníka jeho, jahna Paulina. W chrámu sw. Klementa zasednul papež na soud s několika biskupy a kněžími. Otázal se Caelestia, zda-li zatracuje wšechny ty bludy, ze kterýchž powěst ho winila. Caelestius odpowěděl: Zatracuji je wšechny dle nálezu předchůdce twého Innocentia. Nadto weřejně ještě wyznal: „Jest-li by nemědomost má, jakož člowěku každému snadně přihoditi se může, w bludu nějakém byla zabředmula, nálezem twým wše budiž napraweno.“ Papež sweden obojetnosti tou welmi wlídně a šetrne se měl k němu, ačkoliw neodwolal trestů, nálezem Innocentia wyřknutých, nýbrž odložil dálší jednání na dwa měsíce. Hned na to ale dal list k arcibiskupu Aureliowi a k ostatním biskupům Africkým, we

kterémž chwalně o Caelestiowi píše, biskupům wšak poněkud ostře napowídá, že se snad s nálezem swým přenáhlili. W tom wšak sám pochybil, že náležitě a místněji newyšetřiw wyznání Caelestiowo, za prawé je držel. Snadno uwěřil bludaři dwoujazyčnému a tím snáze na omylu zůstal, an ho práwě toho času došel list, we kterémž biskup Jerusalémský, Praylius Pelagia, co muže zbožného a prawowěrného na nejwýš wychwaluje a papeži odporučena činí. K listu tomu přiložil Pelagius wyznání wiry, které taktéž nikterak nezdálo se odporowati učení katolickému a papeži oswědčowalo wšelikou poddanost. Kterak Pelagius upřímně se twářiti uměl, zajisté patrno jest ze slow následujících: „Tato jest," prawí, „wíra prawá, kteréž jsme se naučili w Církwi katolické, kteréž jsme se wždy přidrželi, jakož i nyní přidržujeme; a kdybychom snad buď nezkušeně aneb neopatrně něco byli přednesli, prosíme, bys nás naprawil Ty, kterýž i wíru más apoštola Petra i zasedáš na stolci jeho."

Wšak ale pod zástěrou a twárnosti wiry prawé ukrýwal bludy swé, neb nikde patrně a zjewně nepřiznáwal se k učení o hříchu dědičném, a ačkoliw mluwil o milosti Boží přece newyznal, w čem wlastně záleží. Tak owšem stalo se, že papež nebyl wyweden z omylu swého, nýbrž domníwal se, že Pelagius a Caelestius od zlomyslných osočeni byli, a z té příčiny dal druhý list k biskupům Africkým mno-

hem ostřejssi, než byl prwni *). Oba ty listy papežowy způsobily w Africe hnuti neobyčejné. K žádosti sw. Augustina sesslo se ku konci roku 417 na sněmu w Karthagině 214 biskupů z wesskerých krajin Afrických, kteříž společně k papeži dali list, we kterémž žádají, aby nález proti Pelagiowi a Caelestiowi wynessený od papeže Innocentia tak dlouho swou platnost měl, dokud by oba zjewně newyznali, že milosti Boží skrze Ježisse Christa Pána nasseho ku každému skutku dobrému zapotřebi máme, nejenom ku poznání, nýbrž také ku konání sprawedlnosti, tak sice, že bez milosti Boží ničehož míti, ani mysliti, ani mluwiti, ani konati nemůžeme.

List ten na rozkaz biskupů donesl na začátku března roku 418 do Říma podjahen Marcellin. Papež bez messkání odpowěděl, ač s patrnou newolí, že celou záležitost ponechati chce dalssímu wyssetřowání. S odpowědí tou přibyl Marcellin 28. dubna do Karthaginy, kdež již 1. kwětna na sněm obecny 200 biskupů z wesskeré Afriky se shromáždilo. Jednalo se totiž o slawné swědectwí, kterež se wydati mělo před wesskerým swětem katolickým wíře prawé wíře katolické. Důležité uloze té dostáli biskupowé Afričtí, wedeni jsouce duchem Augusti-

*) Jak se lhářům těm podařilo wssech sklamati, o tom swědčí list Zosimůw, we kterémž písse, s jakým wýsledkem se potkalo wyznání ono Pelagiowo, když ho weřejně předčítáno „O kdybyste, bratři moji, byli mohli poslouchati! Jaká to byla radost wssech přítomných mužů swatých! Mnozí sotwa že od pláče a slzí se zdrželi, diwíce se, jak mužowé wíry tak dokonalé we zlou powěst přijíti mohli (Sr. operum Augustini tom. X. appendix pag. 98—102).

nowým, *) se statečnosti neoblomnou. Neb opět místněji wyssetřowáno celé učení Pelagiowo a Caelestiowo, načež oba za bludaře prohlássení a bludy jejich slawně zawrženy jsou byly **).

Wynessení sněmowné opět posláno jest do Říma. An se to dálo, poručil císař Honorius zákonem od 30. dubna t. r. Pelagia a Caelestia co kacíře stíhati, a pakliby se nenaprawili, wyhnanstwím je pokutowati welel. Papež wssak, když ho dossel list sněmowný z Afriky, opět powolal k soudu swému Caelestia. Ten wssak se nedostawil, an dříwe již byl z Říma uprchl. Nyní teprw poznal papež, jakého to klamu Pelagius a Caelestius se byli proti němu dopustili, a pročež bez messkání wydal dwojí list oběžný, jeden k biskupům Africkým a druhý k biskupům wesskeré Církwe katolické, a zlásstním nálezem odsoudil Pelagia a Caelestia co zjewné kacíře, a bludy jejich zatratil. Wzplesal tenkráte swět katolický radostí nejčistssí a welebil Církew Africkou, kteráž wedena jsouc duchem Augustinowým slawné wítězstwí připrawila prawdě katolické. — Augustin po ukončeném sněmu zůstal w Karthagině, očekáwaje konečného wýsledku. Když dossel list papežůw do Afriky, wsseobecně uznány a welebeny byly skwělé zásluhy sw. Otce co prwního a hlawního zastawatele wíry katolické. Nebo sotwa se byla powěst o potření bludů

*) Sw. Prosper prawí o sněmu tom, že wůdcem mu byl Aurelius, duchem wssak Augustin. (Sr. carmen de ingratis.)

**) Na sněmu tom wydáno též rozličných ustanowení, jimiž mělo se dílem usnadniti sjednocení Donatistů s katoliky, dílem utwrditi. Sr. Hefele II, str. 102 a d.

Pelagiowých rozſſířila, pſal již ſw. Jeronym Auguſtinowi:

„Po wſſechen čas a wždy náležitou jſem chowal úctu k tobě a milowal w Tobě přebýwajícího Pána a Spaſitele; nyní wſſak, ač možná-li wrch přewrſſiti a plnoſt přeplniti, každou hodinu na Tebe wzpomínám, kterýž jſi horliwoſti wíry ſwé bouřliwé wichřici ſtatně odporowal, a kterýž jſi raději wolil, ſeč byly ſíly twé, ſebe ſamotného ze Sodomy wyſtwoboditi, než zůſtati we ſpolečnoſti hynoucích. Důmyſlnoſti Twé powědomo, co říci chci*). Bůh Tě poſilniž! Jméno Twé welebí ſe po celém ſwětě! Katolíci ziraji na Tebe a oſlawují Těcо nowého zakladatele ſtaré wíry, a což zajiſté znamením tím wětſſí ſláwy jeſt, kacíři wſſickni Tebe w nenáwiſti mají. Pronáſledujíť mne toutéž zloſti, a když nás nemohou mečem uſmrtiti, uſmrcují nás žádoſtí ſwou!“ (Liſt 195.)

Sw. Proſper Aquitanſký připiſuje ono wítězſtwí wíry katolické nad bludem Pelagiowým jedině ſw. Auguſtinu, kterýž, jak prawí, předčil horliwoſtí ſwou wſſecky ſtrážce Siona a nejwíce a nejlépe pracowal, nepřítele zadržel a úklady jeho zničil; z jehož úſt ſpaſitelné toky ſpiſů wyřinuly, jimiž pokorní žízeň ſwou uhaſili! (Carmen de ingratis.)

Obězný liſt papežůw daný ku wſſem bi-

*) Slowa ta mnozí w ten ſmyſl wykládají, jakoby ſw. Auguſtin byl obmýſſlel wzdáti ſe biſkupſkého ouřadu ſwého, kdyby Pelagius a Cacleſtius nebyli odſouzeni byli, jak ſe na počátku dle liſtů Zoſimowých podobalo. My wſſak máme za to, že domněnku tuto nelze odůwoduiti.

skupům katolickým, obsahujíci spolu wyznání wíry, mělíť wssichni podepsati, což wssickni učinili, wyjma 18 biskupů, ponejwíce Italských a Sicilských, z nichžto nejčelnějssí byl Julianus, biskup Eklanský. Za to byli od papeže z Církwe wyobcowáni a z úřadů swých složeni *).

*) Za téhož času přihodila se událost, která nám poskytuje jasný obraz tehdejssího řádu církewního. Kněz Apiarius w městě Sikka byl pro rozličné přečiny od biskupa swého Urbana, žáka to sw. Augustina, z úřadu složen a z Církwe wyobcowán. Apiarius odebral se do Říma a papeži, co wyššímu soudci, wěc swou žadal: Dle obyčejů Církwe Africké wssak měli se rozepře kněží s biskupy jejich od sousedných biskupů rozřešowati, a jest-li se kdo od nálezu takého odwolati chtěl, měl se s přiwolením biskupa swého odwolati jenom buď k primasowi aneb ku sněmu Africkému, dálssí pak odwolání se k soudu zámořssému (do Říma) byloť kněžím, nikoliw wssak biskupům wýslowně zapowězeno, jakž se i posledně na sněmu w Karthagině roku 418 stalo. Když biskupowé Afričtí nespokojenost swou s počínáním takým projewili, poslal papež biskupa Faustina a dwa kněze co wyslance swé do Afriky. Aurelius, Karthaginský arcibiskup, powolal několik biskupů, mezi nimi i sw. Augustina k sněmu, na kterémž poslancowé žádost papežowu mylné odůwodňowali nálezy sněmu Ricenského, kteréž ale w prawdě na sněmu Sardickém wynesseny byly. Anto biskupowé nálezů těchto we sbírce swé nenalezali, usnesli se, že prozatím se zachowají po wůli papežowě. Mezi tím ale zemřel Zozimus 26. prosince roku 418. Roku 419, 25. maje sesslo se opět 217 biskupů na sněmu wssebecném, mezi nimiž byl i Augustin. Po dlouhém rokowání dal sněm list papeži Bonifaciowi, že sice chce jemu po wůli býti, jeť ale zapotřebí, nálezy sněmu Ricenského místněji wyssetřowati, což ale i papež sám činiti sobě neobtěžowal. Ostatně známo mu činí, že kněz Apiarius sám za odpuštění prosil a do Církwe opět přijat jest. O téže záležitosti opět rokowáno na sněmu Karthaginském roku 424, poněwadž Apiarius opětné wyssetřowání wěci swé byl žádal, při kterémž wssak na jewo přišly rozličné neřesti, jichžto se dopustil a z nichž konečně sám se wyznal. Sněm o tom podal zprávu papeži a stěžowal si na poslance Jeho, Faustina, kterýž proti právu stranil Apiartowi a w obcowání Církwe připustiti ho chtěl. Mimo to žádal sněm od papeže, aby budoucně nepřijímal odwolání se kněží a biskupů k soudu swému, poněwadž to odporuje obyčejům Církwe Africké. Biskupowé a předně Augustin, zastáwajíce zlásstní swá prawidla kázně církewné, nechtěli nic jiného, leč spraweddiwou kázeň podle místních poměrů Afrických utwrzowati. Sr. o tom Hefele II., str. 107—124.

Rozsudkem papežowým wssak nebyla rozepře Pelagianská nikterak ukončena, nýbrž strhly se nowé bouře; Pelagius zdržowal se tehdy na wýchodu a rozssiřowal bludy swé po nejčelnějssích městech země sw. Jak si počínal, z toho patrno, že se wedral do společnosti dáwných přátel Augustinowých w zemi sw. přebýwajících, Piniana to, manželky jeho Melanie a tchyně její Albiny, jimž se oswědčowal býti wěrným a prawým katolíkem. Wyznání to wssecky radosti welkou naplnilo, pročež společně o tom Augustinowi podali zprávu, spolu wssak ho žádali, aby jim oznámil, jak souditi se má o učení jeho. Augustin odpowěděl, nikoliw wssak listem jenom, nýbrž spisem nadepsaným, o milosti Christowě a o hříchu prwotném. Z listu Pinianowa byl totiž zřejmě poznal, jak nebezpečné bylo působení Pelagiowo w zemi sw., do kteréž každého roku tisíce nábožných křesťanů z celého swěta putowalo, a jak důležité, aby křesťané tamějssí jakož i poutníci o bludech Pelagiowých důkladně zpraweni a poučeni byli. Neb poutníci obzlásstně mohli jimi welmi snadně oklamáni býti, tak že by na místě prawdy byli bludy záhubné do wlasti swých roznásseli. Z té příčiny psal dílo ono rozsáhlé, we kterémž dowozuje, jak učení Pelagiowo odporuje prawé nauce Církwe katolické. Dle Pelagia milost Boží není, leč buď přirozenost lidská, aneb wůle swobodná, buď zákon aneb učení Boží (k. 3). Aby ale člowěk přikázání Božích ostříhal, musí k tomu míti možnost, wůli a činění; možnost, kterouž sprawedliwým býti může, wůli,

kterouž sprawedliwým býti chce, a činění, jímž sprawedliwým jest. Možnost ona dána nám jest od Boha, wůle pak a činění jest docela w moci naší. A milost ta Boží podporuje toliko možnost onu, an wůle a činění o sobě již tak dostatečné jsou, žeť Božské pomoci nepotřebují (k. 3, 4). Jak ale milost ta člowěka podporuje, o tom Pelagius učil, že Bůh nás podporuje skrze učení a zjewení swé, kterýmž oko srdce našeho otwírá a nás mnohonásobně oswěcuje (k. 7). Naproti tomu wssak dowozuje sw. Augustin:

„Pelagius jenom to jediné nazýwá milostí, že Bůh nám zjewuje, co činiti máme, nikoliw wssak to, čeho Bůh nám uděluje, a čím nás podporuje, abychom činiti mohli. Jiné wssak jestiť zákon, a jiné milost. Zákon sám o sobě nemůže prospěti, jest-li milost Boží spolu neúčinkuje, (jest-li Bůh nám spolu nedáwá milost, abychom ho plniti mohli). Neb zákon wíce přikazuje, než žeby podporowal, wíce učí, že jest nemoc, neuzdrawuje jí wssak . . . Zákon owssem podporuje nás, ale k tomu, abychom milosti hledali. Neb žádný nemůže plniti zákon skrze zákon (t. j. samojediným poznáním zákona) Neb plnost zákona jestiť láska. Láska pak Boží nikoliw skrze zákon rozlita jest w srdcích našich, nýbrž skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám. Pročež také zákon poukazuje na milost, aby zákon skrze milost plniti se mohl (k. 8, 9). Proto také prawí apostol: Bůh zajisté jest, kterýž působí w nás chtění i wykonání (Fil. 2, 23). A že milosti Boží i k tomu potřebí jest, abychom uwěřili, sám Pán Ježíš oswědčuje, řka: Žádný nemůže přijíti ke mně leč Otec, kterýž mne poslal, přitáhne jej. (Jan 6, 44). A opět mluwě o newěřících toto prawí: Proto jsem wám řekl, že žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu dáno bylo od Otce mého (Jan 6, 66). Tuto a takowou musí Pelagius

wyznati milost, chce-li skutečně křesťanem býti, nikoliw toliko jen slouti" (k. 10).

„Milost Božj působí w nás, že nejenom poznáwáme, co činiti máme, nýbrž i že to, co jsme poznali, konáme; nejenom že to, co milowati máme, wěříme, nýbrž i že to, co jsme uwěřili, milujeme (k. 12). Pak-li by ale kdo učení aneb zjewení Božj milosti nazwati chtěl, musí ji w tom swýslu milosti nazýwati, že Bůh ji s nebe a uwnitř do srdce lidského wléwá, nejenom skrze ty, kteříž sázejí aneb zaléwají (t. j. kteříž učení Božj hlásají), nýbrž také skrze sebe samého, an uwnitř w tajnosti uděluje zrůstu swého, tak sice, že nejenom ukazuje prawdu, nýbrž i že uděluje lásky. A na takowý způsob poučuje Bůh wywolené swé, spolu udělujíc wědění toho, co činiti jest, a konání toho, co se wí (k. 13). O tomto způsobu poučowání mluwí Pán řka: Každý, kdo slyšel od Otce, a naučil se, jde ke mně! (Jan 6, 45.) Kdo tedy nepřišel, o tom by se nikoliw práwě řeklo: Slyšel sice a nenaučil se, že přijíti má, wšak ale činiti toho nechce, čemuž se byl naučil. Tak mluwiti dokona se nemůže o onom způsobu poučowání, jímž Bůh wyučuje skrze milost swou. Neb když, jak Prawda dí: každý, kdo se naučil přijde, též zajisté, kdo nepřijde, ani se nenaučil. Kdož by ale o tom pochybowal, že každý má wolnost, že může přijíti aneb nepřijíti? Wolnost ta wšak může býti sama o sobě, a to sice tehdy, když nepřijde; nemůže wšak býti sama o sobě, nýbrž musí podporowána býti od Boha, když přijde, a sice tak podporowána, aby nejenom wěděla, co činiti, nýbrž také i činila, co wí. A proto když Bůh wyučuje, nikoliw skrze písmeno zákona, nýbrž skrze milost Ducha swatého, tak wyučuje, že člowěk to, čemu se naučil, nejenom poznáwaje wí, nýbrž že i wůlí to chce a činěním koná. A takto Božským tímto způsobem wyučowání i wůle i činění podporowáno býwá, nikoliw tedy jenom sama ona wolení a činění přirozená možnost. Neb kdyby jen ona přirozená možnost naše milostí Božj se podporowala, byl by Pán takto řekl: Každý kdo slyšel od Otce a

naučil se, může přijíti ke mně. Takto wssak neprawil, nýbrž řekl: Každý, kdo slyssel od Otce a naučil se, jde ke mně (k. 13). Wniternou tedy a tajemnou, zázračnou a newýslowno mocí Bůh působí w srdcích lidských netoliko prawdiwé poznání, nýbrž i wůli dobrou (k. 24). A této milosti Boží že nám zapotřebí jest, ak wyzná Pelagius, aby Církew sw. nade twrdosijnosti jeho se nermoutila wíce, nýbrž radowati se mohla z pokání jeho. Rozeznej on, jakož se rozeznati musí, poznání a lásku. Neb wědomost nadýmá, láska wssak wzdělává, jak psáno jest: Tenkráte ale wěda nenadýmá, když láska ji wzdělává. A jakož obojí jest dar Boží, jedno wětssí, druhé menssí, sprawedlnost nassi newynássej nad úctu ospravedlnitele nasseho, an, což menssí jest, připisuje Bohu, což wssak wětssí jest, wolnosti lidské. A když wyzná, že skrze milost Boží dosahujeme lásky, nesmýsslej tak, jakoby nějaké zásluhy dobrých skutků nassich byly tomu předcházely! Neb jakých zásluh jsme si tenkráte mohly wydobyti, kdy jsme Boha nemilowali? Abychom wssak přijmouti mohli lásku, kterouž bychom milowali, prwé byli jsme milowáni, prwé, když jsme lásky té neměli! Proto také zjewně prawí sw. Jan (4, 10): Ne že bychom byli Boha milowali, ale že on prwé milowal nás. A opět na jiném místě: My tedy milujme Boha, nebo Bůh prwé milowal nás (4, 19). Odkud bychom lásku tu wzali, leč odtud, že Bůh prwé milowal nás? A co dobrého bychom činiti mohli, kdybychom nemilowali? Kde není lásky, tam se nemůže ani práwě mluwiti o dobrém skutku, poněwadž wssecko, co není z wíry, hřích jest, a wíra skrze lásku působí (Řím. 14, 23, Gal. 5, 6). Chce-li tedy prawé učení wyznáwati, zapotřebí jest, by wyznal, že milost Boží, kterouž láska Boží rozléwá se w srdcích nassich skrze Ducha sw., kterýž dán jest nám, tak potřebna jest, že bez ní nic dobrého, což náleží ku zbožnosti a prawé sprawedlnosti, činiti nemůžeme" (kn. 24, 26). Wssak o této milosti, kterouž ospravedlněni býwáme, t. j. kterouž láska Boží rozlita jest w srdcích nassich skrze Ducha sw., ničehož jsem nenalezl we wssech spisech Pelagiowých a Caelestiowých" (k. 30). —

W druhém oddělení hájil sw. Augustin nauky Církwe kat. o hříchu prwotném a o potřebě křestu sw. „Na dwou člowěkách," praví, „Adamu a Christu zakládá se wlastně celá budowa wíry křesťanské; na dwou člowěkách, prawím, z nichžto jeden zaprodal nás hříchu, druhý wssak wykoupil nás ode hříchu, jeden uwrhl nás we smrt, druhý wysswobodil nás k žiwotu; jeden zkazil w sobě i nás, konaje wůli swou a nikoliw wůli toho, kterýž učinil jej, druhý w sobě spasil i nás, nekonaje wůli swou, nýbrž wůli toho, kterýž poslal ho. Na dwou těchto člowěkách, jak jsem prawil, wíra křesťanská hlawně se zakládá Neboť jeden jest Bůh a jeden jest prostředník mezi Bohem a lidmi, člowěk Christus Ježíš" (kn. 24).

Se známou ossemetností swou twrdili Pelagius a Caelestius, že otázka ta nikterak se nedotýká nauky wíry. Na to odpowídá sw Otec: „Jsouť sice rozličné otázky, o kterýchžto bez ujmy wíry též rozličně souditi lze, buď že prawdy samé neznáme aneb že pochybujeme, aneb že se jen domnívati můžeme. Tak n. p. když se jedná o otázce, kde a jaký byl ráj, we kterémž přebýwal prwní člowěk (o ráji wssak samém, že byl, wíra křesťanská nikterak pochybowati nemůže), aneb na které místo Enoch a Eliáš přenesseni byli, aneb jak sw. Pawel wtržen byl do třetího nebe, aneb kolikerá jsou nebesa, aneb kolik je žiwlů swěta tohoto, zdali čtyři aneb snad wíce, proč lidé w starém zákoně tak dlouho žili a t. d., o těchto a podobných otázkách (a jest jich mnoho) bez ujmy wíry kat. buď že ničehož newíme, aneb i bludně o nich soudíme, nikterak proto se nedopousstějíce kacířstwí. Nauka wssak o hříchu prwotném jestiť základný článek wíry křesťanské" (k. 23).

Spisowé sw. Otce nechybili se se žádaným účinkem, a w prawdě stal se Augustin wedle sw. Jeronyma hlawním strážcem wíry katolické w zemi swaté.

Na začátku měsíce září r. 418 cestowal sw. Otec z Karthaginy do Caesarei w Mauri-

tanii, a sice k žádosti papeže Zosima (sr. list 190) we společnosti biskupů Alypia, Possidia a několika jiných. Ačkoliw příčiny cesty té daleké podrobněji známy nám nejsou, wíme přece, žeť to byla cesta witězná, an přítomností swou na každém místě, kamkoli přissel, k rozssiřowání a utwrzení pokoje, wiry a lásky přispíwal. W Caesarei totiž přebýwali Donatisté w dosti hojném počtu, jichž biskupem byl Emeritus, kterýžto již na powěstném rokowání roku 411 horliwě zastáwal stránku swou. Sw. Augustin potkal ho na náměsti a pozwal k rozmluwě do chrámu katolického, kdež w přítomnosti welkého zástupu, jak katolíků tak i Donatistů, s dojímawou wýmluwností swou řečnil o potřebě jednoty církewné, tak sice, že Emeritus naproti důwodům jeho zcela se odmlčel. Druhého dne na to mluwil Augustin opět u přítomnosti Emeritowě o příčinách neblahé roztržky té s takým wýsledkem, že Emeritus odpowědi nenalezal, ačkoliw stránka jeho wssemožně na něho dotírala, aby ji klesnouti nedal. Emeritus na to uprchl z města a mnozí Donatisté nawrátili se do lůna Církwe kat. *) Augustin sám wssak orodowal za Emerita, a odwrátil od něho ustanowenou pokutu. Druhého též witězstwí neméně slawného dobyl tehdy Augustin w městě tom, kdež ohawný panowal obyčej, že w jistém času obywatelé rozděliwsse se na dwa tábory, po několik dní půtky mezi sebou swádělí, při

*) O rokowání tom wydal sw. Otec dwé spisů: „Řeč činěná k lidu Caesarejskému“ a „Jednání s Emeritem.“

kterýchž se stalo, že mnohdykráte otec a synowé, bratři a příbuzní wespolek se wraždili. Augustin wystoupiw na kazatelnu s takou nadssenosti káral ohawnost tu, že wssickni přítomní slzeli a plakali. A od toho času zlý obyčej ten docela zrussen byl.

Ku konci roku 418 wrátil se sw. Augustin k stádu swému do Hipponu, kdežto již očekáwali ho četní listowé ze zemí wýchodných a západných. Optatus, biskup Tuburský, žádal snažně o wyswětlení otázky o půwodu dusse lidské. Sw. Otec poslal mu důmyslné pojednání o předmětu tom, jak di, „hlubokosti nezpytatelné." Poněwadž se o otázce té posud nebyl rozhodnul, prawí, že se nikdy neosmělí, jiných na jisto o tom poučowati, o čemž sám posawáde na rozpacích jest.

Bonifacius, známý nám wudce wojenský a místodržitel císařský, taktéž prosil sw. Otce, aby mu poslal nějaké spasitelné naučení. Sw. Augustin poslal mu poučení o powinnostech wojína křesťanského w tato slowa:

„Miluj Boha z celého srdce swého, a bližního swého jako sebe samého, a w lásce té co denně prospíwej i modlitbou i skutky dobrými, aby láska ta, s pomocí milosti Boží se rozhojnila a wzrůstala, až by dokonalá jsouc i tebe zdokonalila. W lásce té wssickni swatí Otcowé nassi, proroci a apoštolowé Bohu se líbili. W lásce té wssickni prawí mučenici až na smrt bojowali, a w ní wssickni wěřící spravedliwí každodenně prospíwají, toužíce po králowstwí nebeském. Nedomníwej se, jakoby nemohl Bohu líbiti se (ten), kdo zbraň wojenskou nosí. Neb i Dawid byl wojín, a přece Bůh sám chwalné mu wydal swědectwí. Wojínem byl i setník, o němžto Pán Ježíš prawil: Amen prawím

wám: Nenalezl jsem tak welké wíry w Jsraeli. Wojínem byl též Kornelius onen, jemuž anděl od Boha poslaný řekl: Modlitby twé a almužny twé wstoupily na paměť před twáří Boží! (Skutk. ap 10, 4.) U wětssí wážnosti před Bohem jsou sice ti, kteříž opustiwsse wsseliké zaměstnání swětské, s nejwyššsí zdrženliwostí čistoty Jemu slouží. Wssak ale, jak dí apoštol, jeden každý má od Boha wlastní dar, jeden tak, druhý jinak (1. Kor. 7, 7). Jedni tedy pro wás (wojáky) bojují modlitbou proti nepřátelům newiditelným, a wy opět za ně bojujíce proti widitelným nepřátelům zbraň nosíte O též by wssickni jednomyslni byli u wíře, neb takto při menssím namahání stalo by se wítězstwí nade ďáblem a andělý jeho tím snadnějssím."

„Na to předewssím pamatuj, když se chystáš k boji, že i tělesná síla twá dar jest Boží; neb takto smýsslcje důstojně užíwati budeš daru Božího. K připowědi učiněné má se wždy státi, a plniti se má jak nepříteli, proti kterému se wálčí, tak i příteli, pro kterého se bojuje. Srdce twé nadchnuto budiž láskou ku pokoji, a jen nutnost toliko wediž tě k wálce, aby nás Bůh zachowal w pokoji a wyswobodil od nutnosti wálky. A tato zásada má wždy platiti, že totiž nehledáme pokoje, abychom wálku roznítili, nýbrž že wedeme wálku, bychom pokoj zjednali Budiž tedy i we wálce pokoje milowným, bys získati mohl ty, s kterými wálčíš, pro dobro pokoje. Neb blahoslaweni jsou pokojní, prawí Pán Ježíš, neb oni syny Božími slouti budou. Když již pokoj lidský tak sladký a prospěssný jest ohledem na dobro časné, čím sladssí tedy jest pokoj Božský ohledem spásy wěčné! Pročež tedy jen nutnost a nikoliw swéwůle přitrž učiniž úkladům nepřítele wálčícího! Odbojníkowi a nepříteli musíš se owssem násilím odpírati, přemoženému pak nebo zajatému musíš se milosrdenstwí prokazowati, obzlásstně tenkráte, kdy se není co obáwati přerussení pokoje — Mirawy twé zdobiž čistota manželská, zdobiž mírnost a zdrženliwost; neb welmi ohawné jest, přemoženu býti chlípností, koho člowěk (t. j. nepří-

tel) přemoci nemůže, a přemoženu býti winem, koho meč nepřemůže. Bohatstwí časného, jest-li se ho nedostáwá, nemá se hledati skutky zlými, jest-li se ho dostáwá, má se zachowati skutky dobrými pro nebe. Znám sice cnostný žiwot twůj, nic méně wssak prawím, pěčiň se, byssi modlitbou a skutky dobrými dosáhl, čeho se ti nedostáwá; za to wssak, co máš, wzdáwej díky Bohu, zdroji wšeliké dobroty, ze kterého's čerpal. We wssech skutcích dobrých Jemu tedy wzdáwej chwálu, sobě ale zachowej pokoru. Byť bys wssak sebe dokonalejssím byl, pamatuj, že bez hříchu nejssi. Pročež modli se s upřímností: Odpusť nám nasse winy, jakož i my odpousstíme winníkům nassim" (list 189).

Zajisté krásné to zrcadlo powinností wojína křesťanského!

Jak welkou wážnost sw. Augustin tehdy měl we swětě katolickém, wyswítá patrně z listu, kterýž k němu dal Sixtus, kněz Římský (napotom byl od roku 432—440 papežem), aby se z podezření, že by Pelagiowi byl stranil, očistil. Sw. Augustin tak ho zamilowal, že mu w krátce po sobě dwa listy (list 191, 192), jednající o nauce milosti Boží, poslal.

Též tak jáhen Caelestin (roku 423 byl papežem) poslal sw. Augustinowi list, we kterémž mu oswědčowal oddanost a uctu práwě synowskou. Sw. Otec mu poslal odpowěd a w té mezi jiným prawí: Wždy jsme powinni sebe milowati, a byť bychom i dluh ten lásky zaprawili, wždy přece jsme k tomu powinni. Zaprawujeme dluh ten, když skutečně milujeme, powinni wssak wždy jsme, byť bychom ho i byli zaprawili, poněwadž není žádné doby, we kteréž bychom jej zaprawiti neměli" (list 192).

Merkator, žák to Augustinůw, messkal roku 418 w Italii, odkudž mu poslal dwa listy a spolu spis proti Pelagiowi čelici, žádaje, aby ho posoudil. Swatý Otec (w listu 193) s upřímnou radosti witá nowého bojowníka na bojissti prawdy katolické. „Nenalezám wětssího potěssení," prawí, „leč když pozoruji, že se množí počet statečných bojowníků Církwe Christowy" (č. 2). Obdiwowati se musíme hluboké pokoře sw. učitele a spisowatele proslaweného, čtouce tato slowa jeho: „Nesmíme býti neučenliwí, my učitelé, neb zajisté lépe jest, když člowěk maličký naprawiti se dá, než aby zatwrdiw se, rozdrcen byl . . . Apostol Pawel prawí: Ani ten, kdo sází, jest něco, ani ten, kdo zalévá, ale Bůh, jenž dáwá zrůst. Když tedy, kdyby Bůh nebyl dal zrostu, i sami apostolé ničím nebyli by býwali, čím wíce já, aneb ty, aneb kdokoli jiný z lidí, my, kteříž domníwáme se, že jsme učitelé" (list 193, č. 13).

Z dalekých též končin slowanských, z Dalmacie, obdržel tehdy sw. Augustin dwa listy od Hesioda, biskupa města Salony. Neobyčejné události téhož času, jakož úplné zatmění slunce dne 29. čerwence roku 418, zemětřesení, neslýchané wedro a odtud wzniklé nemoci, ustrassily a takořka ohromily wesskeré člowěčenstwo, tak, že wssecobecně domníwáno, že den soudný již nastáwá. Biskup Hesiodus byl též w tomto domnění, a proto žádal si náležitého ponaučení o wěci té. Sw. Augustin mu odpowěděl (list 197, 198 a 199), že žádný prorok nepředpowěděl onoho dne, we kterýž Pán Ježíš přijde k soudu, a tedy že držeti se jest slow Páně: Žádný ne-

může poznati času neb chwíle, kteréž Otec položil w moci swé. „To jisté jest," prawí dále, „že dříwe nepřijdę Pán Ježíš k soudu, leč až kázáno bude ewangelium jeho po wesskerém swětě, jak sám předpowěděl: Bude kázáno toto ewangelium po wssem swětě, na swědectwí wssem národům, a tehdáž přijde skonání (Mat. 24, 14). Co jest, že prawí: tehdáž přijde skonání, než že dříwe a před tím nepřijde? Kdy ale přijde newíme, že ale dříwe nepřijde, o tom pochybowati nemůžeme. An newíme, kdy se stane, že Církew naplní wesskeré končiny swěta, též podobně newíme, kdy nastane skonání swěta. Jedni mají za to, že den ten dříwe, jiní opět, že později nastane; podle mého zdání wssak ten zajisté nechybí, kdo wí, že o tomto dni ničehož newí, ten wssak že pochybí, kdo se domníwá, že wí, an w prawdě newí. Prwní prawí: Bděmež a modleme se, anto dříwe přijde Pán. Druhý řekne: Bděmež a modleme se, anto krátký jest žiwot nás a nejistý, ačkoli později teprw přijde Pán. Třetí wssak řekne: Bděmež a modleme se, an žiwot nás krátky jest a nejistý, a newíme, kdy a we který čas přijde Pán. A sw. ewangelium dí: Wizte, bděte a modlete se, nebo newíte, kdy bude čas ten (Mat. 13. 33). Co tedy prawí třetí, leč to, co prawí samo ewangelium? Po příchodu wssak Páně toužiti a milowati ho, máme wssickni" *) (list 199, č. 52, 53).

*) Obssírný list ten nadepsán jest: O skonání swěta.

Asellikus, biskup Birocenský, prosil arcibiskupa swého Donatiana o wyswětlení poměru wíry křesťanské ku židowské. Donatian psal o tom Augustinowi žádaje, aby Asellika poučil. Sw. Otec poslal mu ihned pojednání, we kterémž překrásně dowozuje, že křesťané jsou prawí duchowní synowé Abrahamowi, kterýmž se dostalo plnosti wšelikých zaslíbení Božích (l. 196).

Jaký to utěšený obraz poskytují nám listy sw. Otce! Jaké to důwěry a wážnosti měl, učitelem jsa takřka celého swěta! A jak wroucí byla láska jeho, kteráž se obětowala we prospěch sw. prawdy! Naproti wssak wíme také, že s horoucí toužebností očekáwáno listů jeho. Kdo nějaký list od něho obdržel, za největší dobrodiní to sobě pokládal. Sw. Augustin zajisté i listy swými přemnoho dobrého působil, an četné přepisy jejich slowa jeho ssířily po wesskeré Církwi katolické *).

31. Zássti Pelagianůw k sw. Augustinowi. Papež Bonifacius. Swatý Augustin a Julian, hlawa Pelagianůw.

Již několikráte jsme laskawému čtenáři předstawili (činíme to zde opět), jak sw. Au-

*) Za téhož času bez pochyby wydal sw. Augustin spis nadepsaný: Otrpěliwosti, kniha jedna. „Prawá trpěliwost," di, „jest, když s tichou myslí zlé snássíme a od dobrého odwrátiti se nedáme. Jakož láska z Boha jest, taktéž i trpěliwost, rodící se z lásky (k. 18). Pročež jest zlásstním darem Božím (k. 26), pocházejícím s hůry, anto Duch sw. rozžíhá ji w srdci nassem, a nebyla by prawou trpěliwostí, kdyby ji Duch sw. nerozněcowal w nás (k 17). Písmo prawí: Trpěliwost chudých nezahyne do konce (Žl. 9, 19). I my jsme chudí, doka-

guſtin tehdy w prawdě byl anjelem ſtrážným Církwi katolické, jak ſlawné jméno jeho heſlem bylo prawdy katolické a jak zraky weſſkerého ſwěta katolického k němu ſe obracely, kdy a kdekoli hrozilo nebezpečenſtwí, s důwěrou nezwratnou očekáwajíce, že ſe poſtawí w čelo, a že wždy hotow jeſt, neprawdu porážeti prawdou. Práwě toho čaſu, (o kterém nám nyní wyprawowati jeſt) množily ſe neſnáze, a přibýwalo nepřátelſkých útoků nejenom se ſtrany Pelagianſké, nýbrž i od Donatiſtů ano též od Manichowců. Wſſak uproſtřed wſſelikých bouří těch ſtál ſw. Otec nezwratně, se zmužilosti neoblomnou a se wſſí ſilou mohútného ducha ſwého poſtawil ſe na odpor proti wſſelikým četným nepřátelům nauky katolické, tak, že ſe mu na nejwýſſe obdiwowati muſíme. Neb byl tenkráte již w 66. roce ſtáří ſwého, zaneſſen takřka prácemi úřadu ſwého biſkupſkého, a ſklíčen churawoſti ſkoro uſtawičnou; při tom wſſak bez uſtání pracowal o wýkladu píſma ſw. a o nejſlawnějſſím díle ſwém, o měſtě Božím, odpowídal na četné dopiſy přátel ſwých, wydáwal ſpiſy k utwrzení prawdy katolické, a wedl ſpolu obranu její s tak čilou bujaroſti, že ſe podobalo, jakoby se zmahajícím ſe nebezpečenſtwím byly též roſtly ſily jeho. Swrchu jſme byli powěděli, že odſouzením Pelagia a

---

wadž ſe nám nedoſtane blahého dědictwí nebeſkého. Tam zajiſté již nebudeme ničehož zlého ſnáſſeti; trpěliwoſt wſſak naſſe nezhyne, poněwadž bez užitku nebude, an za to, co jſme zde trpěliwě ſnáſſeli, wěčné blaženoſti požíwati budeme" (k. 29).

Caeleſtia boj nebyl nikterak ukončen, nýbrž naopak, ſtrana Pelagianů počala wéſti zápas přetuhý, jakoby byla zapomněla na porážku ſwou. Neb biſkupowé italſſtí, kteříž s úřadů ſwých ſloženi byli, a přiwrženci jejich, obzláſſtě na wýchodu, w Cařihradě, w Efeſu, w Soluni wſſemožně uſilowali o to, aby přátely získali wěci ſwé. Též k ciſaři ſe obrátili žádajíce na něm ochrany, wſſak marně. Neb Honorius wydal 4. čerwna roku 419 nowé nařízení a poſlal ho Aureliowi, arcibiſkupowi Karthaginſkému, a zláſſtě také ſw. Auguſtinowi na důkaz, že uznáwá ſlawné záſluhy jeho o wíru katolickou. Wyzýwal oba biſkupy, aby bedliwě oſtřihali Církwe Africké před nákazou Pelagianſkou, a k tomu prohlédali, aby wſſickni biſkupowé Afričtí podepſali liſtinu, kterouž ſe zawrhují bludy Pelagiowy, jakož ſe dělo w Italii. Kdoby ſe wſſak protiwili, že ſe mají s úřadů jejich ſložiti a do wyhnanſtwí poſlati. Toutéž pokutou mají ſe ſtíhati, kdožby Pelagiany u ſoudů ciſařſkých neudali. Zákon ten wydán byl bez wědomí a přičinění ſw. Auguſtina, bezpochyby péčí papeže Boniſacia, náſtupce Zoſimowa. Pelagiané wſſak od toho času zahořeli neſmiřitelnou nenáwiſtí proti ſw. Otci a naſtoupili boj nejtužſſí proti němu, co půwodci a hlawnému wůdci ſtrany katolické, boj, kterýž trwal až do ſmrti jeho. Nejprwé wydal neznámý jakýſi přiwrženec Pelagiůw ſpis proti Auguſtinowi, we kterémž ho winil, že prý zaſtáwaje hřích prwotný, ſtaw manželſký zatracuje, a dílo Boží, člowěka totiž, kterýž ſe rodí z

manželſtwí, že činí dílem ďáblowým. Sw. Auguſtin odpowěděl na to ſpiſem nadepſaným: Dwě knihy o manželſtwí a žádoſtiwoſti (r. 419), we kterémž wywracuje lžiwé oſočowání ono. „Wždyť", prawí, „wěříme a wyznáwáme, že čiſtota manželſká jeſt zláſſtním darem Božím, což patrně wyſwítá ze ſlow apoſſtola Pawla: Chci já, abyſte wy wſſichni byli jako já (t. j. panicowé), ale jeden každý má od Boha wlaſtní dar, jeden tak a jiný jinak (1. Kor. 7, 7), (kn. 3). Jak ſe nám tedy může wytýkati, že ſtaw manželſký zawrhujeme!? Naopak ſňatek muže a ženy z příčiny plození již jeſt přirozené dobro manželſtwa (k. 4), ano manželům křeſťanſkým odporučena jeſt nejenom plodnoſt manželſká, nejenom čiſtota, jejížto ſwazek wěrnoſt jeſt, nýbrž i ſwátoſt manželſtwí, ze které příčiny apoſſtol powěděl: Muži, milujte manželky ſwé, jakož i Chriſtus milowal Církew (Ef. 5, 2). K této ſwátoſti beze wſſí pochybnoſti přináleží, aby muž a žena, manželſtwím ſpojeni, dokud žiwi jſou, nerozlučně ſpolu ſetrwali (kap. 10). A pro troji dobro to i nyní manželſtwí zajiſté dobré jeſt (k 21). Žádoſtiwoſt pak zlá, tělesná, pocházi z hříchu prwotného, jehož náſledkem jeſt. I dítky manželů křeſťanſkých na ſobě mají hřích prwotný, a pročež newyhnutelně potřebují miloſti Chriſtowy, miloſti křeſtu ſw. (k. 18, 19). Žádoſtiwoſt ta zůſtáwá ſice i po křeſtu ſwatém, jako mdloba nějaká po uzdraweni z nemoci (k. 25). Sama pak o ſobě neni hříchem; k hříchu wſſak

wede, když člowěk ji přiswědčuje a přiwoluje" (k. 28, 29).

Spis ten poslal sw. Augustin do Italie příteli swému Waleriowi, náčelníku wojska císařského, kterýž ho záhy walně rozssířil. Takto se dostal i do rukou Juliana, býwalého biskupa Eklanského, kterýž nejhorliwěji stranil Pelagiowi a proto s úřadu swého složen byl. Sw. Augustin znal Otce jeho Memoria, muže to powěsti nejchwalnějssí, a obcowal s nim w upřímném přátelstwí. Taktéž zamilowal si syna jeho Juliana, dílem k wůli otci, a dílem pro dobré wlastnosti jeho. Sám papež Innocenc I. mladého Juliana tak si wážil, že ho osobně wyswětil za biskupa města Eklana w Kampanii. Když wssak Pelagius počal rozssiřowati bludy swé, stal se Julian zjewným přiwržencem jeho. Jsa muž powahy ohniwé, wýmluwný a obratný, zássti a nenáwisti náramnou zanewřel na Augustina a co ztržený rozhorlenec pustil se do boje proti němu. Nejprwé wydal proti Augustinowě dílu o manželstwí a žádostiwosti spis we čtyřech knihách. Walerius nemohl se nikterak celého díla toho dopíditi; jen wýpisky jednotliwé přissly mu do rukou, a tyto poslal sw. Otci, žádaje, aby rychle odpowěděl. Augustin, ač litowal, že se mu nedostalo celého spisu toho, bez messkání odpowěděl a wydal (na začátku roku 420) druhou knihu o manželstwí a žádostiwosti. Sprawedliwě uznáwáme sice dobré wlastnosti Julianowy, musíme ho wssak kárati z toho, že w boji tom, ačkoli nerowném, často nepoctiwě jednal, přewracujíc

smysl jejich. Neb byla to patrná lež, když Augustinowi wytýkal, že prý učí, že stáw manželský nebyl od Boha ustanowen. Tak též nebylo leč nerozumné osočowání, když katolikům předstíral: Abyste se wyhnuli kacířstwu, stáwáte se Manichowci. Na wýčitku tu odpowídá Augustin takto: „Powím stručně, oč se tu jedná: Katolíci wěří, že Bůh dobrý stwořil člowěka dobrého, člowěk wssak hříchem porussený že potřebuje léčiwé pomoci Christa Spasitele. Manichowci naopak blouzní, že nikoliw Bůh, nýbrž zlý duch pomíchal dwojí bytost, dobrou a zlou, a z ní že člowěka učinil. Pelagiané opět prawí, že od Boha dobrého stwořena jest přirozenost lidská dobrá, že ale přirozenost ta w dítkách po narození tak zdráwa (dobrá) jest, že nikterak nepotřebují léku Christowa (t. j. milosti jeho). Prawda (Christus) wssak jak wás tak i Manichowce zatracuje. Neb tento prawí: Což jste nečetli, že ten, jenž učinil člowěka s počátku, muže a ženu učinil je a řekl: Protož opustí člowěk otce i matku a přidrží se manželky swé a budou dwa w jednom těle. A protož, co Bůh spojil, člowěk nerozlučuj (Mt. 19, 4). Slowy těmi učí prawda, že tentýž Bůh, kterýž jest lidí stwořitelem, byl též i manželů těch spojitelem. Wám pak, Pelagianům, prawí: Přissel syn člowěka, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo (Luk. 19, 10). A teď řekněte třeba Christu wýborní wy křesťané: Když jsi také přissel hledati a spasiti, což zahynulo,

dítkám k wůli jsi nepřišel, neb ony nezhynuly, nýbrž zdráwy (bez hříchu) se narodily, tedy nepotřebují tebe, a pročež slowy twými odpowídáme tobě: Nepotřebují zdrawi lékaře ale nemocni" (k. 3, č. 9).

Z bludů Pelagiowých, důsledně wywinutých, owssem to muselo následkem jíti, že dítkám nebylo zapotřebí wykoupení a milosti Christowy. W celém spisu tom hájí sw. Otec nauku o hříchu prwotném nejenom důwody písma sw., nýbrž odwolává se také k podání církewnímu a wyslowně nazýwá ji zjewenou naukou Církwe katolické, wírou nejstarssí a nejpewnějssí (k. 29, č. 51), kteroužto wíru Církew i zlásstními obřady při udělowání křestu sw. oswědčuje, ana dle starodáwného podání zažehnáwání a wdechání při něm užíwá, na znamení, že pokřestěný wytržen jest z moci temnosti, t. j. ďáblowy, že wdechnut jest do něho duch nowý, a že přenessen jest do králowstwí Christowa (k. 29, č. 50, 51).

Sotwa byl sw. Otec Julianowi odpowěděl, již opět posláno mu od Renata, mnicha z města Cacsarey w Mauretanii, nowého spisu wydaného proti němu od jakéhosi Wincentia Wiktora, kterýž, ač se byl před nedáwnem od Donatistů odloučil, přece jim tajně stranil a k Augustinowi patrnou měl zásst. Sw. Otec totiž, kdykoli mluwil aneb psal o půwodu ducha lidského, častěji wyznal, že rozřessení otázky té přenejnadné jestiť a že se o ní rozpakuje. Prawý učenec zajisté wolně se přizná, že o mnohých otázkách buď na rozpaku jest, aneb, že nic ji

stého o nich newi, kdežto nedoučený o ničem nepochybuje, ba wssechno dokonale wi. Ten a takowý byl i Wincentius, kterýž se uwázati chtěl w úlohu (zajisté smèssnou), Augustina z pochybnosti jeho wywésti, a prawdu, jak se domníwal, mu wyswětliti. K tomu konci wydal proti němu dwě knihy, kteréž u Donatistů welké pochwaly a obliby nalezaly. Mnich Renatus poslal je Augustinowi a prosil ho již předkem za odpusstění, by se nehorssil na něm, že mu posílá spis, we kterémž se o něm písse řeči na mnoze nessetrnou a hrubou. Augustin přijal spis lehkomyslného mladíka s dojemnou mirnosti a pokorou, a nedbaje na četné práce swé aniž na důstojenstwí a slawnou powěst swou, odpowěděl, an, jak prawí, jednalo se o prawdu a naprawení bloudícího. A o tom swědčí wesskerý žiwot sw. Otce, že, kde se o wyssší účel ten jednalo, nikdy newážil osoby swé. K tomu konci sepsal odpowěď swou we 4 knihách a nadepsal ji: O duchu lidském a původu jeho. Renatowi, kterýž se bál spis ten urážliwý poslati, nejprwé prawí: „Obáwal jsi se, když jsi mi poslal spis Wincentiüw, že snad urazíš mne, tak, jako bys ho sám byl sepsal. Jak to ale mne wzdáleno jest, poznáš z toho, žeť si ani nestěžuji na křiwdy od něho mně činěné. W tom záleží rozepře nasse, že se w mínění swém nesrownáwáme. Měl snad proto swoje zamlčeti? A když u wedení hádky té se stalo, že ledacos potupného o mně powěděl, myslím, že to neučinil zúmyslně a ze zlé wůle. Neb když neznám powahy člowěka,

mám za to, že lépe jest, lepssím ho powažowati, než winiti ho z toho, což odůwodněno a jisto není. Možné, že to učinil z lásky ke mně, žádaje si, bych nebloudil já w tom, w čemž on se domniwá jistoty úplné míti. A proto powděčen jsem laskawosti jeho" (k. I. k. 2).

Tutéž milostnou ssetrnost a práwě otcowskou dobrotiwost projewuje Wincentiowi samému: „Stručně jsem podal důwody obrany swé, toho wssak nikdy jsem od tebe nežádal, abys snad sám sebou pohrdal, aneb učenosti a wýmluwnosti swé sobě newážil. Nechci sice, abys zhrdnul, wssak také nechci, abys sebe přílissně snižowal. O by možné bylo, abychom spis twůj pospolu proskoumali a společně uwažowali, čeho naprawiti třeba! (Kn. 3, k. 14.) Ty se omlouwáš, že, jsa mladík, osmělil jsi se, starce kárati, a laik jsa, biskupa, a k tomu prý muže weleučeného a welezkussenéhо poučowati. Wiz wssak, já o sobě newím, že bych weleučeným a welezkussenym byl, nýbrž naopak, že takým nejsem, to na jisto wím, ano welice tebe chwálím, že prawdu wýsse klades, než osobu mou. O bys byl káral, což w prawdě kárání zasluhowalo! Neboť nechci zapírati, že nejenom co do mrawů, nýbrž i co do spisů mojich mnohé wěci w prawdě by se kárati měly. To kdybys byl učinil, byl bych také já oswědčil, že, ač jsem starssí než ty, a biskup, wssecko přece s upřímnou pokorou přijímám. Ty wssak káral jsi při mně, čeho nenaprawiti práwě pokora welí, aneb čeho hájiti a co zastáwati prawda mi přikazuje" (kn. 4, k. 1)

*

Toutéž mirnosti a laskawosti nadchnut jest celý spis sw. Otce, ačkoli Wincentius w skutku byl člowěk mělkého mozku a rozsudku a při lehkomyslné hrdosti swé we mnohém bludu zabřednul. Neb mezi jiným byl twrdil, že dusse lidská není duchem a že nebyla stwořena od Boha z ničehož aneb z jiné nějaké bytnosti, z čehož owssem nutně uzawírati se muselo, že tedy jest částka bytosti Boží, ačkoli Wiktor toho nikterak připustiti nechtěl. Též tak bludně twrdil, že dusse posskwrněna jest, když spojena byla s tělem, a že teprw swátosti křestu nabýwá předesslé čistoty swé. Augustin wssak naproti se táže: „Čím se stalo, a jak mohla se dusse posskwrniti? Buďto byla již dříwe sebe posskwrnila (snad hříchem? jak to ale možné?), aneb Bůh ji posskwrněnou stwořil; kdož by ale tak rouhawě o Bohu mluwiti mohl?" Zásadě swé na odpor twrdil Wiktor, že dítky i beze křestu sw. wejíti mohou we králowstwí Boží a že se má za ně obět msse sw. přinásseti. Augustin na to odpowídá: „Kdož může obětowati tělo Christowo, leč jen za ty, kteříž jsou údowé Christowi? Od toho času wssak, co Pán sám powěděl: Nenarodí-li se kdo znowa, z wody a z Ducha sw., nemůže wejíti do králowstwí Božího," nemůže žádný státi se údem Christowým, leč buď skrze křest aneb smrt pro Christa. Takto přikazuje wíra katolická a církewné prawidlo, žeť nelze obětowati obět těla a krwe Christowy za osoby nekřestěné, jakéhokoli stáří, s tím úmyslem, aby zbožnost ta

příbuzných jejich prospíwala jim k tomu, aby wejíti mohly do králowstwí Božího" (k. I. k. 11).

Wiktor libowal si w domněnkách odwážliwých, an twrdil, že Bůh po wssecky wěky wěků, i po skonání swěta, dusse lidské twořiti bude. Augustin dí na to: „Takou domněnku nauka katolická naprosto zawrhuje. Jisto jest, že Bůh wždycky jest a wždycky také bude, dusse wssak wždycky twořiti nebude; neb po skonání swěta nebude již rozplozowání člowěčenstwa, a tudíž nebude již také Bůh tělu dáwati dusse, a to jest jisto beze wssí pochybnosti."

Obzlásstě ale s welkou hořkosti wytýkal Wiktor sw. Augustinowi, že otázku o půwodu dusse lidské rozřessiti wáhal. „Mám za to," prawil, „že jest to nehodno a nedůstojno, že člowěk, kterýž přece o wssech wěcech wědomosti má, sebe samého nezná. Nebo w čem pak by se lissil člowěk od zwířete, kdyby nemohl o bytosti swé a přirozenosti bádati a rozjímati? Jinak by o něm se muselo říci, co písmo prawí: Člowěk, když we cti byl, nesrozuměl, přirownán jest howadům nemoudrým, a učiněn jest podoben jim" (kn. 4, k. 2).

Na to odpowídá Augustin: „To na jisto wím, že mi dusse dána byla od Boha, zda-li wssak půwod swůj béře z rodičů, aneb zda-li od Boha samého mi wdechnuta byla, to newím. Jak mnoho bych mohl wypočítati, co wssechno newíme o bytnosti dusse nassí? Wždyť sebe samých pochopiti nemůžeme! Ano sebe samých pochopiti nemůžeme, a přece nejsme mimo sebe! Ačkoli wíme na jisto, že jsme a žijeme, že

máme paměť, rozum a wůli, nikdo přece nemůže wssecky mohútnosti a síly paměti, rozumu a wůle lidské dokonale poznati a wyzpytowati. Neprawě tedy uwedl jsi slowa písma, jakoby howadům nemoudrým podoben byl, kdo wyzná newědomost swou o půwodu dusse lidské! Ten zajisté naopak podoben jest howadu, kdo jen tento žiwot wezdejssi za prawý žiwot má, podle těla žije a po smrti ničehož wíce neočekáwá, jako howada; to wssak nemůže se říci o tom, kdo nezapírá toho, co wí, a wyzná to, co newí, a wyzná raději nedostatečnost swou, než aby se honosil neprawdiwou wědomostí. Synu můj, nehorssiž se tedy we mladistwé odwážnosti swé nad opatrnosti starce" (kn. 4, k. 78).

Taktéž neprozřetelně dowozowal Wiktor, že dusse není duchem (ačkoli připousstěl, že Bůh jest duch), an kdyby byla bez těla, musela by býti podstatou jakousi prázdnou. Augustin mu dí: „Wsse tedy, co těla nemá, jest podstatou prázdnou?! Je-li tomu tak, jak se osměluješ twrditi, že Bůh těla nemá, kdežto přece nemůžeš a nechceš připustiti, že Bůh jestiť podstatou prázdnou?! Nemá-li tedy Bůh těla a říci-li se nemůže, že by byl podstatou prázdnou, není také podstatou prázdnou wsse to, což těla nemá (tedy i dusse lidská). Kdo tedy dowozuje, že dusse lidská těla nemá, tomu zajisté nemůže se říci, že zastáwá podstatu jakousi prázdnou a planou" (kn. 4, k. 12). Hluboká důmyslnost Augustinowa a laskawá mírnost jeho spasitelně pokořila mladíka hrdého, tak, že poznal bludy

swé, je naprawil a wděčně děkowal sw. Otci za dobrotu otcowskou, jakouž bloudícího k prawému poznání přiwedl.

Sw. Augustin po wssechen čas žiwota swého wěnowal každou chwíli, kterouž práznou nalezal, buď po nutném zotaweni těla a ducha praci zemdleného, buď po wykonání služeb powinných, s neukojnou wroucností rozjímání písma sw. We sw. zápalu swém byl by se raději wsseho odřekl, aby jen ukojiti mohl tuto nejwyšší a nejsladší touhu swou. Wssak tatéž láska Božj, kterouž zpytowal w písmách sw., welela, zapomínati na sebe samého, wolala ho wždy opět k činnosti nowé we prospěch Církwe a wěřících, welela mu nežiti sobě, nýbrž wssecky síly swé wěnowati bližním. Wýsledky tehdejssího rozjímání swého w písmě sw. podal we dwou rozsáhlých spisech. Prwní jest „sedmero kněh o twarech slohowých," a w tom wyswětluje rozličný způsob mluwení a widů na mnoha místech pěti kněh Mojžíssowých, knihy Josue a Soudců se nalezající. W druhém, nadepsaném: „Otázky o sedmeru knihách" činil krátká a jádrná poznamenání k rozličným otázkám nesnadným, wynatým z těchže kněh písma sw.

Wssak ale ani události časowé, ani usilowné naléhání přátel nedaly sw. Otci chwíle, aby se byl mohl dle žádosti swé obírati skoumáním písma sw. Neb na prosbu Pollentia téhož času wydal dwě knihy nadepsané o manželstwích cizoložných *), A hned na to,

*) O spisu tom swrchu na stránce 469 pojednáno.

na začátku roku 420 byl opět, awssak konečně již napoſledy přinucen, proti Manichowcům wystoupiti Jakýsi přiwrženec sekty té, ostatně nám neznámý, rozssiřowal w Karthagině hanliwý spis, we kterémž bludně dowozowal, že písmo Nowého Zákona odporuje Starému Zákonu. Mnozí w nepowážlivé wssetečnosti četli spis ten s patrnou oblibou, a proto ho poslali někteří laikowé sw. Otci do Hypponu, a snažně ho prosili, aby bludy w něm obsažené wywrátil. Sw. Otec bez messkání wypracowal knihu a nadepsal ji: Proti nepříteli zákona a proroků. Se známou wýmluwnosti swou dowodil, *) že w písmě Starého a Nowého Zákona jednoho a téhož Boha milowati máme dobrotiwost a ctiti sprawedlnost" (kn. I., č. 28). Od toho času již Manichowci z Afriky docela wymizeli.

Sw. Otec jesstě nebyl dokončil nadřečené dílo a již mu zwěstowáno, že nowé wznikly

*) We spisu tom sw. Otec mezi jiným o písmě sw. takto prawí: „Kdyby spisowé (podwržení), kteříž jmenem apoſstola Ondřeje neb Jana se jmenují, w prawdě spisowé těch byli, jejichž jména nesou, byla by je také Církew uznala a přijala, Církew prawím, kteráž od času apoſstolů až do nassich dnů nade wssi pochybnost jistou posloupností biskupů trwá a zůstáwá, Církew, kteráž obětuje Bohu w těle Christowě oběť chwály, jak sám powěděl Bůh bohů Hospodin, zawolaw zemi, od wýchodu slunce až do západu. Neb Církew jest Izrael onen podlé ducha, rozdílná od onoho Izraele podlé těla, kterýž sloužil stínem obětí, kteréž značily onu jedinou oběť" (kn. I. k. 20). „Známo jest každému jakou oběť přinesl Melchisedek tenkráte, když žehnal Abrahamowi, a kdo teď podíl má při oběti nassi, též zajisté wí, že nyní oběť ta obětuje se po wesssterém swětě (ibid.). Srdcem zbožným a ústy swými přijímáme prostředníka mezi Bohem a lidmi, člowěka Ježíše Christa, kterýž nám tělo swé za pokrm a krew swou za nápoj wydáwá" (kn. II. k. 9).

různice a nepokoje, od Donatistů způsobené w městě Thamagudě, kdež biskupem byl Gaudentius, muž wášnivý a twrdossijný. Když totiž Dulcitius, císařský tribun w městě tom, Donatisty ku návratu do Církwe katolické pobizel, powstali tito k zjewnému odboji, a biskup jejich Gaudentius nejenom listy, nýbrž i weřejně prohlassowal, že shromáždí wssechny přiwržence swé do chrámu, úkladně oheň w něm položí a sebe i wssechny je upálí. Dulcitius w nesnázi té newěděl sobě rady, pročež se obrátil na Augustina s prosbou, aby mu přispěl rozhodnou mocí swou. Augustin nemesskal a wydal (we dwou knihách) obssirný spis proti Gaudentiowi, we kterémž nesmyslné počínání biskupowo, jakož i Donatistů wůbec doličuje. Bylať to poslední rána, kterouž zdělal sektě té již naprosto hynoucí, rána tak rozhodná, že již od toho času nikdy wíce nepozdwihla u weřejnosti hlasu swého.

An se to dělo, poslal opět jistý Konsentius z Hispanie sw. Otci rozličné spisy swé, kteréž wydal proti Priscillianistům, wětwi to Manichejské, tamto četně rozssířené. Kaciři ti tajili učení swé a zapírali ho, ano i přísahou stwrzowali, žeť we sektě té žádného nemají podílu, nýbrž že prawowěrní katolíci jsou. Konsentius tedy měl za to, a we spisech swých tak dowozowal, že má wolno býti katolíkům, přetwařowati se, jako by k sektě té náleželi, a sice z toho úmyslu, by tím snáze tajné jich schůzky wypátrali a k wíře křesťanské je přiwodili. Augustin s rozhodným důrazem powstal proti dů-

mněnce té, kteráž w jistém pádu lež za dowolenou prohlassowala, a sepsal k tomu cíli knihu proti lži. „Já toho nikdy a nikterak nemohu připustiti," tak prawí, že bychom kaciře ty we skrýssích jejich pomocí lži hledati směli! Proč wůbec hledáme jich a pátráme po nich, leč z té toliko příčiny, abychom je prawdě naučili, tedy abychom lež jejich zamezili, Boží pak prawdu rozmnožili?! Jak bych mohl tedy lež lži stíhati? Či snad lze stíhati loupež loupeží aneb rouhání rouháním, aneb cizoložstwo cizoložstwím? Či snad nezakazuje apoštol: že nemáme činiti zlé wěci, aby přišly dobré? (Řím. 3, 8.) Či snad lež někdy jestiť dobrá (dowolená), aneb snad někdy není zlá? Proč tedy w písmě psáno jest: Hospodine, nenáwidíš wssech, kteřiž činí neprawost, a zahubíš wssecky, kteří mluwí lež (žalm 5, 7). Bůh sám tedy wesměs a wssem řekl, že zahubí wssecky, kteří mluwí lež (k. I.). Každá zajisté lež na odpor stojí prawdě. Jak se má swětlo k temnosti, dobro ke zlu, zbožnost a bezbožnost, zdrawí a nemoc, žiwot a smrt, takto též sobě na odpor stojí prawda a lež (k. 3). Mnoho owssem na tom záleží, z jaké příčiny aneb z jakého úmyslu kdo co činí, to wssak, co o sobě zlé jest, nikterak pod záminkou jakoby dobrou aneb z úmyslu jakoby dobrého činiti lze jest (k. 10). A kdyby wolno bylo, lež mluwiti a byť i z příčiny nejwážnějssí, museloť by důsledně i wolno též býti, křiwé přísahy, aneb cizoložstwí neb jiných hříchů těžkých se dopousstěti." —

Prawda zajisté byla sw. Augustinowi nade wssecko a prawdu zastáwal bez ohledu nejenom proti pobloudilým kacířům, nýbrž s toutéž důrazností i naproti bludným domněnkám bratří katolických.

An toto se dělo, dossly swat. Otce opět četné listy přátelské *) a kormutliwé zprávy z wýchodu a západu, kteréž ho k tomu přiměly, že wsselikou usilownost swou obrátil k wěci Pelagianské. Neb opět wolánо ho k obraně, wssak již jen jeho samojediného. Až posawáde totiž byl též i mocný hlas sw. Jeronyma z Betléma zazníwal proti Pelagianům; hlas tento wssak náhle umlknul, a to práwě w době, kteráž wymáhala nejwětssího úsilí. Sw. Jeronym byl totiž 30. září roku 420 zemřel **) a takto celá tíže osudného boje octnula se po-

*) Psal za téhož času Waleriowi, místodržiteli císařskému, snažně mu odporoučeje biskupa Felixa (list 206). A opět Konsentiowi, kterýž žádal na něm rozřesseni wsselijakých otázek, jako n. p. zda-li i nyní, po wzkřisseni, tělo Páně, tak jako každé jiné, z masa a z kosti pozůstáwá? (205.) W listu daném Ceretiowi biskupowi pisse proti kacířstwu Priscillianistů. Optatus, biskup Tuburský, byl wydal spis nadepsaný: „kniha o wíře," w němžto mezi jiným i o původu dusse lidské pojednáwal. Poslal ho Augustinowi, žádaje, by ho posoudil a mínění swé o původu dusse mu zdělil. W odpowědi swé dowozuje Augustin, že i do rozepře té prawdy neywyratné držeti se jest, že totiž dusse lidská od Boha stwořena jest. List tento w minulém stoleti nalezen byl w knihowně kláštera Kotwického.

**) Jesté před nedáwnem poslal sw Jeronym Augustinowi list, snad poslední před smrtí swou, we kterémž praví: „Bůh jest mi swědek, že kdyby možné bylo, přál bych si míti křídla holubice, abych k tobě zaletnouti a k srdci twému se přituliti mohl". Touha ta wssak nebyla wyplněna, a nebylo popřáno dwěma mužům těm, nejwýtečnějssím wěku swého, osobného poznání se. Rána ta bolestně se dotkla citliwého a něžného srdce Augustinowa.

jednou na ramenou sw. Augustina. A proto nyní Pelagiané s wássnivou prudkostí chopili se zbraně proti půwodci a hlawní příčině wssého nesstěstí swého, jak sw. Otce nazýwali. Proti wůli swé takto sice přiznáwali, že sw. Augustin jest prwním a nejhlawnějssím zastupitelem a obrancem wíry katolické, w prawdě ale chtěli nezkussené klamati, že nebojují proti nauce katolické, nýbrž jen proti soustawě Augustinowě. Druhý prostředek, jehož užili, byl, že obzlásstě na wýchodu usilowali přátely wěci swé získati, čímž jednotu církewní russiti chtěli.

Julian počal boj w Italii a w Římě mezi přiwrženci swými rozssiřowal list, we kterémž wássniwě dotýkal se nauky katolické. Totéž činili biskupowé strany Pelagianské listem daným Rufowi, biskupowi Solunskému. Alypius tenkráte práwě messkal w Římě u papeže Bonifacia a papež sám mu podal oba ty listy, aby je odewzdal Augustinowi, a spolu jmenem papežowým ho požádal, aby bludy w nich obsažené wywrátil. Augustin wyhowěl žádosti té, sepsal hned čtyry knihy proti dwěma listům Pelagianů (r. 420) a wěnowal je papeži. Na začátku díla toho prawí papeži: „Mám z toho radost a plesám, že, ačkoli wyssší más důstojenstwí, přítelem jsi nižssích. . . Anto nepřátelé nepřestáwají znepokojowati stáda Christowa, a proto nám wssem biskupům společně konati jest powinnosti apostolské hlásnice nassi (ačkoli ty sám na ní wrch nejwyssí držíš), chci dle skrowného daru swého, pokud mi milost Boží na přímluwu twou přispěje,

proti spisům jejich bludným obranu sw. prawdy wésti" (k. 1).

Julian byl katoliky nazwal Manichowci, an prý dowozuji, že hříchem Adamowým swoboda wůle cele zrussena byla, tak že člowěk z nutnosti hřessiti musi. Augustin mu odpowidá na to: „Který katolik kdy twrdil, že hříchem prwního člowěka swoboda wůle zrussena byla? Ztracena jest owssem byla swoboda, kteráž byla w ráji, swoboda ona, kterouž měl člowěk, kdy měl s nesmrtelnosti i dokonalou sprawedlnost, a z té příčiny potřebuje nyní milosti Božj, jak Pan Ježiš sám prawi: Oswobodí-li wás Syn, práwě swobodni budete (Jan 8, 36); t. j. swobodni budete, že budete moci žiti dobře a sprawedliwě. Ano práwě w hřissníku swobodná wůle nepominula, an samowolně hřessi wůli swou, obzlásstě ten, kdo ze zalibeni alásky k zlému hřessi, činí. co se mu zalíbilo. Proto také prawi apostol: Když jste byli služebnici hřichu, zbaweni jste byli sprawedlnosti (Řím 6, 20). Měliť tedy swobodu, owssem že jinou a sice tu, kterouž sloužili hřichu. Hřessili tedy a zbaweni byli sprawedlnosti jen swobodnou wůli swou, zbaweni wssak hřichu nemohou býti, leč milosti Spasitele. A proto také apostol slowa ta oddeluje, an prawi: Když jste byli služebnici hřichu, zbaweni jste byli sprawedlnosti. A dále prawi: Jaký pak jste měli tehdáž užitek z toho, zač se nyní stydite? Neb konec těch wěcí jest smrt. Nyní pak wyswobozeni od hřichu a služebniky Božími učiněni jsouce, uži-

tek swůj máte ku poswěcení, konec pak žiwot wěčný. Apoſſtol tedy prawil o nich, že zbaweni byli ſprawedlnoſti, nikoliw pak wyſwobozeni; prawí ale, že od hříchu byli wyſwobozeni, proto, aby to wlaſtním záſluhám ſwým nepřipiſowali, a welmi opatrně tedy užil ſlowa wyſwobozeni, připominaje ſi wýpowěď Páně: „Wyſwobodí-li wás Syn, práwě ſwobodni budete" (Jan 8, 36). Jeſt-li tedy nemohou dobře žiti ſynowé lidſſtí, leč když učiněni jſou ſyny Božími, jak tedy může (Julian) připiſowati mocnoſt dobře žiti, jen ſwobodné wůli člowěka, kdežto naopak a w prawdě mocnoſt ta dána nám jeſt miloſti Boží ſkrze Ježíſſe Chriſta, Pána naſſeho, jak ſamo ewangelium prawí: Kolikož pak koli přijali ho, dal jim moc, býti ſyny Božími (Jan 1, 12)?! Jak ſe ale rozuměti má ſlowům: Žádný nemůže přijíti ke mně, leč Otec, který mne poſlal, potáhne jej, ſám Pán Ježíš na jiném miſtě wyſwětluje, řka: Žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu dáno bylo od Otce mého (Jan 6, 44, 66). Ten zajiſté tedy přitáhnut jeſt ku Chriſtu, jemuž dáno jeſt, že wěří w Chriſta. Miloſti Boží tedy dáwá ſe nám ona mocnoſt, ſtáti ſe ſyny Božími, nám kteřížto wěříme w něj, an nám to dáno jeſt, že můžeme wěřiti w něho. A mocnoſt ta, dar totiž wíry, od Boha jeſt" (což Pelagiané popírali) (k. 2. 3).

Julian dále wytýkal katolíkům, že prý učí, že ſwatí a ſprawedliwí w Starém Zákoně

bez hříchu nebyli. Na to odpowídá sw. Augustin: „Ano, byli jsou, kteříž tehdy, než zákon dán byl, a za času Starého Zákona od hříchu wyswobozeni byli, nikoliw wssak ani wlastní mocí swou, ani zákonem samým, nýbrž wyswobozeni jsou ode hříchu skrze krew Spasitele a prostředníka mezi Bohem a lidmi, Ježíše Christa. Wy wssak protiwníci milosti Boží, kteráž dána jest skrze Ježíše Christa, wy proto prawíte, že on dokonale spravedliwí byli, byste odtud odwoditi mohli, že jim nebylo třeba wtělení, smrti a wzkřísení Ježíše Christa, kdežto přece jen wěrou w Christa spasení se jim dostalo" (k. 7).

Julian též předstíral, že prý katolíci o křestu sw. učí, že jim nedosahujeme odpusstění wssech hříchůw. Naproti tomu sw. Otec prawí: „My wěříme a wyznáwáme, že křest sw. nám udělují odpusstění wssech hříchů. Zůstáwá wssak w člowěku i po křestu sw. žádostiwost ona, s kterou každý, a byť i sebe wíce prospíwal, bojowati musí. Ačkoliw někdy hříchem se nazýwá, nestáwá se to proto, že by skutečně hříchem byla, nýbrž jen proto, že z hříchu (prwotného) půwod swůj béře. Hříchem ale jest wsse, co podlé tělesné žádostiwosti té se činí, aneb myslí, aneb mluwí" (t. j. kdo zlé žádostiwosti té buď skutkem, řečí neb myssleníim přiwoluje, hřeší) (k. 13).

Tak též křiwě předstírali Pelagiané, že milost, o které katolíci mluwí, není wlastně nic jiného, nežli jakási osudná newyhnutelnost. Naproti tomu dowozuje sw. Augustin, že Bůh nám

uděluje milosti swé podle neskončeného milosrdenstwí swého, uděluje milosti, t. j. zalibení na dobru, a lásky k sprawedlnosti. Bůh pomocí swou wůli nassi slabou podporuje, dáwá nám wdechnutí ono lásky, abychom, co jsme poznali, swatou láskou též konali (kn. IV., k. 5), a to tedy nikterak nemůže se nazýwati newyhnutelností osudnou (kn. II., k. 5, 9).

Jednotliwé pak články nauky katolické, čelící proti bludům Pelagianským, sw. Otec takto wykládá: „Zákon Boží swatý a dobrý k tomu byl dán, aby wěděl každý, co činiti má; milost Boží wssak působí, že přikázaní plniti, a hříchů se wystříhati můžeme. Žiwota wěčného ale nemohl zákon ten udělowati, nýbrž jen wíra w Christa Ježíše. Jest-li tedy Pelagiané bludně dowozují, že zákon wssem, kteřížto ho plnili, žiwota wěčného uděliti mohl, odporují sw. ap. Pawlowi, kterýž zjewně dí: Jestliže jest sprawedlnost skrze zákon, tedy Christus nadarmo umřel" (kn. III., k. 2, kn. IV., k. 5). „Křest sw. zahlazuje wssecky hříchy, docela wssecky, hříchy skutků a řečí a myšlenek, prwotní i osobné hříchy, jak zúmyslné tak i z netwědomosti páchané, neuzdrawuje wssak onu slabost, kteréž odporuje pokřestěný bojujíc boj dobrý" (kn. III., k. 3).

Milost Christowa wssem potřebna jestiť, jako těm, kteříž před Christem žili, tak i těm, kteříž po Christu žijí. Neb jen milost Christowa swatým a sprawedliwým Starého Zákona uděliti mohla žiwota wěčného (kn. III., k. 4).

Sprawedlnost křesťanská zakládá se na

wiře, kteráž skrze lásku působí. Sprawedlnost wssak ta w žiwotě wezdejssím není tak dokonalá, jaká bude w žiwotě budoucím, ačkoli člowěk s milosti Božj každého hřichu se wystřihati snažj. Neb k dokonalosti žiwota wezdejssího i to náležj, bychom wěděli a poznali, že dokonalj nejsme. Teprw po tomto žiwotě odměnj nám Bůh žiwotem, kterýž bude beze wsseho hřichu (kn. III., k. 5—7).

Pelagiané též usilowali, bludy swé dowoditi odwolánim se k tradici církewné, nazýwajíce nauku katolickou nesmyslnou a bezbožnou, kteréž w Církwi nikdy nebylo, a kterouž jednotliwj biskupowé jen z přinucenj podpisem swým potwrdili. Augustin jim odpowidá takto: „Naopak, wassich nowot bezbožných wesskerá Církew Christowa, jak západná tak i wýchodná, na nejwýš se zhrozuje. Pročež chci obzlásstni péči k tomu přičiniti, nejenom, jak se posawáde stáwalo, swědectwj písem sw. proti wám uwoditi, nýbrž i odwolati se ku swědectwím sw. spisowatelů církewných, aby každý poznal, že hájime práwě a ode starodáwna stwrzené wiry katolické proti nowotářským bludům Pelagianůw. Sw. mučenik Cyprian, o němž i sám Pelagius s pochwalou mluwj, o hřichu prwotném toto napsal: „Když Pán Ježíš přijda na swět wyléčil rány, kteréž měl Adam, a od starých jedů ďáblowých ho uzdrawil, přikázal zdrawému, aby wíce již nehřessil, aby se mu něco horssího nepřihodilo" (epistola de opere et eleemosyna). A opět prawj: Pamatujme na soud, wynessený od samého Boha

proti Adamowi neposlussnému, pamatujme a poznáme z toho, jak welice nám zapotřebí jest trpěliwosti, nám, kteříž tak se rodíme, že w žiwotě tom wsseliké bídy a protiwenstwí snásseti musíme. Bůh řekl Adamowi: Zlořečena bude země w díle twém, w pracech budes jísti z ní po wssecky dny žiwota swého. Trní a hloží bude ploditi tobě; w potu twáři swé jísti budeš chléb, dokudž se nenawrátiš do země, ze které wzat jsi, nebo prach jsi a w prach se wrátis (Gen. 3, 14). Hle okowami soudu toho my wssickni swázáni a sewřeni jsme!" (epistola de patientia) (kn. IV., k. 8).

A o milosti Boží zřejmě mluwí sw. Cyprian w tato slowa: „Modlíce se říkáme: poswěť se jméno twé, nikoliw jakobychom Boha žádali, aby modlitbou nassí poswěcen byl, nýbrž prosíme ho, aby jméno jeho w nás se poswětilo. Ostatně od koho může Bůh se poswětiti, an on sám jen poswěcuje? Poněwadž ale sám řekl: Buďtež swatí, poněwadž i já swatý jsem, o to tedy modlíme se a prosíme, abychom na křtu sw. poswěceni jsouce, w poswěcení tom též zůstali. Dále modlíme se: Staň se wůle twá jako na nebi tak i na zemi, ne jakobychom tím žádali, aby Bůh činil, co chce, nýbrž abychom my činiti mohli, co Bůh chce. Prosíme tedy, aby wůle Boží w nás se stala, což aby se stalo, opět zapotřebí jest wůle Boží, t. j. pomoci jeho a ochrany; poněwadž žádný wlastní silou swou dostatečným není" (de oratione dominica). Dále taktéž

uwádí sw. Otec wýroky sw. Ambrože, jak o hříchu prwotném, tak i o potřebné milosti Boží.

Na wýčitku konečně, že biskupowé z přinucení jen podepsali, a že na žádném sněmu shromážděni nebyli, odpowídá takto: „Snad také sw. Cyprian a sw. Ambrož z přinucení ty bludy Pelagianské před dáwným již časem zawrhnuli? Aneb bylo snad sněmu zapotřebí k odsouzení bludu tak patrného? Musí se snad každé kacířstwo jen na sněmu odsuzowati? Wždyť wětší počet jich nikoliw na sněmu zatracen nebyl! A jestli prawíte, že Církew západní nesmyslnou a bezbožnou nauku wassi přijala, odpowídáme Wám, že milosrdenstwím Christowým, kterýž Církew swou milostiwě řídí a sprawuje, tak zachowána jest wíra katolická, že ani bezbožných bludů Manichowských, ani wassích nepřijala (kn. 4, k. 12).

Na začátku roku 421 odebral se Alypius opět do Italie a odewzdal papeži nadřečené spisy Augustinowy proti Pelagianům wydané. Z téže příčiny bez pochyby i na dwoře císařském wyjednáwal, a to stranu Pelagianůw tak popudilo, že opět utrhačně jitřiti se počali jak proti Augustinowi tak i proti Alypiowi, rozšiřujíce hanliwé smyšlénky, jakoby Alypius byl úředníky císařské podplatil, „darem prý jim podaw přes 80 koňů tučných a wykrmených“! Nezdá se nám prawdě podobno býti, že by Julian byl toto zlomyslně sám wymyslil, nýbrž máme za to, že bez náležitého powážení nerozumnému a bezsmyslnému nařknutí takému

uwěřil. A proto se musel sw. Otec na nowo k obraně připrawiti, a to tím wíce, an mu italský biskup Klaudius celé dílo Julianowo byl poslal, kdežto před tím jen zlomkowé wýpisky některé od Waleria zaslané w rukou měl. Bez odkladu tedy wydal nowé dílo nadepsané: proti Julianowi, kněh ssestero. Jestiť to spis nejwýtečnějssí ze wssech, kteréž sw. Otec proti Pelagianům byl sepsal. Oblíbená zbraň Julianowa, kteroužto ustawičně máchal, byla, že katolíkům spílal kacířů Manichowských. Augustin naproti mu dowozuje, že nauky té o hříchu prwotném sám newynalezl, nýbrž že ji Církew kat. od počátku swého wyznáwala a že by tudyž Julian i sw. Otcům, kteříž ji hlásali, kacířů Manichowských spílati musel. Nauku tu wyznáwali sw. Ireneus, biskup Lionský, sw. biskup a mučeník Cyprián, Riticius, biskup Autunský, hispanský biskup Olympius, tak též Hilarius, biskup w Gallii, sw. Ambrož slawný biskup Milanský, sněm Karthaginský a Milewitanský a sw. papež Innocentius, kterýž ačkoli žil později nežli onino sw. spisowatelé, má nad ně wssecky wětssí důstojenstwí (kn. I., k. 4). Uwodiw swědectwí nadřečených spisowatelů dokládá: Můžes-li pak jesstě wytýkati, že já jsem wynalezl nauku o hříchu prwotném?! Neodwoláwej se k biskupům Církwe wýchodné, neboť i oni jsou křesťané, oni mají s námi tutéž wíru, poněwadž wíra ta wíra jest křesťanská! (Kn. I., k. 4). Neb to dokazuje swědectwí sw. Řehoře Nazianského,

sw. Basilia Welkého, ano i samých biskupů na sněmu Diospolském shromážděných. Totéž učil sw. Jan Zlatoústý, o kterém twrdíš, že popírá nauku o hříchu prwotném, odwolá-waje se k slowům jeho: Křestíme též dítky, ačkoli nemají hříchu; což owssem jen znamená, že nemají hříchu osobného. Mluwil totiž w Církwi kat. a mluwil katolíkům a neobáwal se, že by slowům jeho neprawý smysl podkládati se mohl, an o Pelagianech tenkráte ani zmínky nebylo. Že se ale přiznáwal wždy k nauce kat., patrno z jiných míst spisů jeho, jako n. p. když prawí: „Když Adam onoho welkého hříchu se dopustil, a sebe a wesskeré člowěčenstwo s sebou w záhubu uwrhnul" (kn. I. k. 6). „Nejslawnější tedy a nejwýtečnější mužowé w Církwi kat. wyznáwali nauku tu," dokládá sw. Otec, „jak tedy může Julian twrditi, že žádný se k ní nepřiznáwá, a že nauka ta není leč bajkou sprostého lidu!" *)

*) Poněwadž Julian katolíkům ustawičně Manichowců spílal, dowozuje mu sw. Otec, že sám Manichowcem jest, an twrdí, že nemožno, aby z dobrého zlo powstalo, a že nemůže je připustiti hříchu dědičného, poněwadž kořen zla nemůže kladen býti w tom, co jest darem Božím. „Totéž," odpowídá mu Augustin, „i Manichowci zastáwali! Wíra wssak kat. učí, že anjelé jakož i člowěk nejprwé dobří a spraweďliwí byli, hříchem pak zlo že původ swůj wzalo. Tak též neprawé jestiť, že kořen zla nemůže se položiti w tom, co jest darem Božím. Wždyť i smyslowé člowěka darem jsou Božím. A práwě do smyslu člowěka prwního zlý duch položil kořen zla, když ho k hříchu premluwil; a kdyby tenkráte dusse lidská kořenu zla nebyla přijala, zajisté by také hříchu nebyla přiwolila! Když ale twrdíš, že kořen zla nemůže se klásti do daru Božího, kožbý Manichowec by u takto odpowěděl: Je-li bytost tworu rozumného darem Božím a jestli do něho kořen zla klásti se nemůže, zajisté prawdě podobnější jest, že zlo wůbec původ swůj ma z bytosti od Boha nestwořené, tedy od bytosti zlé, Bohu souwěké" (kn. I. kap. 9).

Na základu písma sw. a wýroků sw. učitelů církewných byl sw. Augustin nauku o hříchu prwotném w I. knize proti Julianowi dowodil. W druhé knize odpowídá na patero námitek, kteréž Julian a Pelagiané obyčejně činili. Kdo zastáwá nauku tu, tak prawili, musí prý též důsledně připustiti, že wlastně ďábel jestiť twůrcem lidí rodících se, musí též zawrhnouti staw manželský, musí twrditi, že na křestu sw. wssickni hříchowé se neodpousstějí, ano Boha samého musí z neprawosti winiti a konečně též připustiti, že nemožno člowěku k dokonalosti dospěti. Námitky tyto sw. Otec wywracuje takto: „My katolíci wěříme a wyznáwáme, že Bůh prawý a w prawdě dobrý twůrcem jest člowěka; Bůh, kterýž z nečistého čisté působí, podle nezpytatelné moudrosti swé, ačkoli žádný člowěk co čistý na swět nepřichází a pročež pod mocí ducha nečistého se nalezá, až mocí Ducha sw. očistění dosáhne. Staw manželský jest dobrý (ačkoliw rozplozowáním i hřích dědičný se rozssiřuje). Na křestu sw. každý a wsseliký hřích se nám odpousstí, ačkoli zůstáwá slabost w člowěku po křestu sw., kterouž každý přemáhati musí. Bůh není nesprawedliwý, trestá-li hříchy, buď dědičný aneb osobní hřích. Člowěk může w dokonalosti křesťanské prospíwati, wssak ale pomocí milosti toho, který přirozenost lidskou, od počátku pokaženou, proměniti a uzdrawiti může" (kn. 2, k. 1). Jednotliwé články tyto odůwodňuje wýrokami sw. Otcůw, Ambrože, Cypriana, Řehoře Nazianského, Jana Zlatoústého

a Jeronyma, z té hlawní příčiny, poněwadž Julian mnoho na tom si zakládal, že nauky té w Církwi před tím nebylo. W ostatních pak čtyrech knihách sw. Otec z písma sw. dowozuje nauku kat. o hříchu prwotném, o působení křestu sw., o stawu manželském a o zlé žádostiwosti, kteráž z hříchu prwotného původ swůj má. Bůh žádostiwost tuto i w pokřestěných nechává, proto aby pokořil pýchu nassi. Proč se to stáwá, prawí sw. Otec, což mohu jiného o tom říci, než: kdo může poznati smysl Páně?! Přece wssak mnoho již wím, když wím, že Bůh sprawedliwý nemůže býti nesprawedliwým, aniž wssemohoucí bezmocným! Pročež w soudu Božím, hlubokém a newyzpytitelném, hledati jest příčiny toho, že, dokud žijeme w tomto těle smrtelném, proti žádostiwosti té bojowati a Boha wždy prositi musíme: Odpusť nám nasse winy" (kn. 4. číslo 28). Napotom též z písma sw. dowozuje, že prawá zdrželiwost a čistota jak manželská tak i panická zlásstním darem jest milosti Boží; pohané wssak že ani prawé čistoty té, ani wůbec prawé cnosti a sprawedlnosti neměli, poněwadž psáno jest, že sprawedliwý z wíry žije, a wssecko, co není z wíry, hřích jest (Řím 14, 23) a že bez wíry nemožno jest líbiti se Bohu *) (K Žid. 11, 6). Tudíž milosti Boží

*) Julian, jakož Pelagiané wůbec, usilujíce dowozowati, že člowěku není třeba milosti Boží ku konání skutků dobrých, odwolávali se též k příkladům pohanů, kteříž prý i beze wssellké milosti Boží mnohými cnostmi proslynuli. Augustin wssak naproti dowozuje, že není prawé cnosti, leč skrze milost Boží; a opíraje se o wýrok apoštola Pawla: Wsse co není z

ke spasení každému newyhnutelně třeba jest, přece ale Bůh w prawdě chce, aby wssickni spaseni byli a k poznání prawdy přissli (kn. 4. č. 40—47).

Julian též popíral, že nemůže státi hřích dědičný, proto, poněwadž z rodičů pokřestěných roditi se nemohou dítky hříchem prwotným possskwrněné. Na to sw. Otec takto odpowídá: „Jsouť zajisté mnozí skutkowé Boží tajemní a newystižitelní, a prospěssno nám to jest z té příčiny, by se nestali wssedními, a aby nepřestali býti diwnými, kdyby každý příčiny jejich dowoditi mohl. Proto prawí také písmo: Jakož newíš, která jest cesta wětru, a kterak se skládají kosti w žiwotě těhotné, tak neznáš skutků Božích. (Kaz. 11, 5.) A snad práwě proto prozřetelnost Boží zatajiti chtěla přede wssetečností lidskou tajemstwí ono, jak se totiž stáwá, že z očistěných od hříchu prwotného rodí se dítky hříchem tím possskwrněné?! Mýlíš se tedy, prawí swatý Otec Julianowi, twrdíš-li, že wůbec nemohou rodičowé křesťanssti hřích přewoditi na dítky swé, když ho sami nemají. *) Wždyť pak i w Starém Zákoně z rodičů obřezaných rodili se dítky bez obřízky. A já mám za to, že obřízka wůbec prorockým byla obrazem swátosti křtu sw. — (Kn. VI. č. 17, 18.)

wiry, hřích jest, we smyslu poněkud ssirssím užíwá slowa hřích, když prawí, že cnosti ty nebyly, leč hřích, aniž pak toho wýroku w celé strohosti a twrdosti jeho béře.

*) Já nssak netwrdím, že dítky beze křestu Christowa umírající takowým trestem pokutowány budou, že by jim lépe bylo, aby se nebyly narodily! Ačkoli nemohu určiti, který, jaký a jak weliký trest ten bude, přece neosměluji se twrditi, že by jim lépe bylo, aby nebyly, než aby tam byly (kn. V. k. 11. č. 44).

Ostatně w celém tom díle, s welikou pilí a důkladnosti zpracowaném, wywracuje swatý Otec wšeliké hanliwé útržky a posměchy, činěné od Juliana, s podiwuhodnou mírnosti. „Hanliwými slowy twými," prawí, „nemohu s opowrženim pohrdati! Neb jak bych to mohl, an s jedné strany dosti sice příčiny mám radowati se, s druhé wšak mnohem wíce truchliti jest mi, jak pro tebe tak i pro ty, kteříž s tebou bloudí. Radowati se mohu, když si připomínám slowa Páně: Když wšeliké zlé o wás lhouce mluwiti budou pro mne, radujte se a weselte se, nebo odplata wašse hojná jest w nebesích (Mt. 5, 11). Truchliti wšak musím, když si připomínám bolest apoštola řkouciho: Kdo jest nemocen, abych já (s ním) nebyl nemocen? (I. Kor. 11, 29) (kn. I. k. 1.)

Julian hrdě se wychloubal, že samoten boj ten podstoupil, a wšelikou tíži jeho že samojediný nésti se uwolil; Pelagianům že chce býti Dawidem, jakož Augustin katolíkům jest Goliášsem! „Newím," odpowídá na to swatý Otec, „zda-li mezi sebou máte úmluwu, že Pelagiané se wzdají, kdybys ty přemožen byl. Co se mne dotýká, Bůh uchowejž, že bych já wás k souboji wyzwati se osmělowal. Neb kdekoliw se ukážete, wšude woje Christowy hned wálku proti wám wésti budou, jakož již wálčili proti Caelestiowi w Karthagině, když mne tam nebylo, a na wýchodu w krajinách, daleko wzdálených od Afriky" (kn. 3. k. 1).

Julian taktéž sw. Otci wytýkal, že se ná-

silně wtírá do wedení obrany jmenem wesškeré Církwe kat. a že lid proti Pelagianům byl popudil. Augustin mu odpowídá: „Bůh ostřez, že bych cos takowého u katoliků opowážliwě sobě přisobowati chtěl! Prwé, než já se narodil, a prwé, než jsem znowu Bohu se zrodil, již mnozí slawní učitelowé katoličtí bludy wasse důkladně byli wywrátili. Nyní wšak náležím k počtu oněch mnohých, kteříž nebezpečné nowoty wasse porážejí, pokudž dostatečný jsem, jakž Bůh jednomu každému udělil míru wíry. Jest-li mi ale wytýkáš, že jsem lid popudil, pomni, že to práwě proti tobě swědčí, že totiž nauka ta kat. wšeobecně tak utwrzena jest, že i lidu obecnému známa jest. Ostatně wšak nutně zapotřebí bylo, lid důkladně poučiti o důležité prawdě této . . . . Pročež přestaň již posmíwati se údům Christowým, kterýchž „nádenníky w dílnách" nazýwáš, a pomni, že co jest u swěta mdlé, Bůh wywolil, aby zahanbil silné. Ti, kteříž znají wíru kat. a znají tebe i mne, nechtějí od tebe učiti se, anobrž raději wystříhají se před tebou; oni nejenom bez mého přičinění, ano dáwno již přede mnou znali a wěděli prawdu, kteráž se protiwí bludu wašemu. Ale již dáwno přede mnou znali prawdu, kterouž ty popíráš, jak mohu já býti půwodcem toho, co ty bludem býti se domníwáš?" (kn. VI. k. 8, č. 22, 23.)

Julian taktéž w hrdém přepychu řekl, že se směle postawiti může po boku sw. praotců, proroků, apoštolů, mučeníků a sw. kněží, kteříž wšickni tutéž nauku hlásali. „Ano," odpo-

widá mu sw. Otec, „sw. praotcowé hlásají tobě, že i pro malé dítky přinássený jsou byly oběti za hříchy (dle 3. kn. Mojž. w kap. 12., kdež se welí, že žena po porodu přinese za syna aneb za dceru beránka ročního k zápalné oběti, a holoubátko aneb hrdličku za hřích), poněwadž není čisté od hříchu ani nemluwně, jehož stáří jest den jeden (Job 14). Proroci hlásají tobě: W neprawostech počati jsme (žalm 50, 7); a sw. apoſſtolowé wolají: Kteřížkoli pokřestěni jsme w Christu Ježíssi, we smrt jeho pokřestěni jsme, abychom za to měli, že jsme zemřeli hříchu, ale žiwi že jsme Bohu w Christu Ježíssi, Pánu nassem (Řim. 6, 3, 11). Sw. mučeníci doswědčují, že wssickni tělesně podle Adama zrození nákazou smrti staré pojímáni býwají, a že z té příčiny na křestu swatém dítkám nikoliw wlastní, nýbrž cizí hříchowé se odpousstějí; a konečně wolají sw. kněží, že každý, kdož dle těla se rodí, prwé již hříchu se stáwá účastným, prwé, než k žiwotu se narodí. Jak se tedy osměluješ, tyto nazýwati společníky swými, jejichžto wíru popírás?! Sebe ssálís, synu, sebe swozuješ! pročež wzdej se rozhořčenosti, kteráž tebe podjala, by prawda nebeská w tobě zwítězila" *) (kn. VI. k. 25, č. 83)

*) W knize této, jakož i w nedokončeném dílu proti Julianowi, sw. Otec častěji připomíná, že sám již soudný rozum lidský přiznati se musí k nauce o hříchu dědičném, poněwadž by jinak nebyl s to, rozřessiti otázku o půwodu zla. Neb kdo může popírati prawdiwost slow Jobowých: Člowěk narozen z ženy, krátký žiw jsa čas, naplněn býwá mnohými bídami. Kdo je s to, sčísti řadu wsselikých pohrom stíhajících pokolení lidské? Kdo je s to, sčítati wsseliké nesslechetnosti a zločiny, kterýmiž swět oplýwá? Odkud ale wsseliké

*

Hluboká a upřímná pokora zdobila swatého Augustina wždy, i tenkráte, kdy s apoſſtolem Pawlem wſſím práwem wolati mohl: Hojněji jſem pracowal, než wſſickni oſtatní

---

zlo to půwod ſwůj wzalo? Bůh, na nejwyš dobrotiwy a nejſwětějſſí, půwodce wſſeho dobra, nikterak nemůže býti půwodcem zla, nýbrž ſtwořiw weſſkerenſtwo, učinil wſſe dobré, a ſtwořiw člowěka, učinil jej dobrého. Jen tedy člowěk ſám a wolná wůle jeho jeſtiť půwodcem zla. Pelagiané twrdili, že člowěk nyní jeſſtě tak dokonalým jeſt, jakým byl před pádem. Je-li ale tomu tak, tázati ſe dlužno jeſt, jak ſe ſtáwá, že hřeſſí, a že wůbec we ſwětě mnohem wíce jeſt hříchů, než cnoſti a mnohem wíce neblaženoſti, než blaženoſti?! Bůh učinil člowěka dokonalého, odkud to ale, že ſám ſobě uſtawičně jeſt na odpor? jak miluje žiwot, a přece muſí podlehnouti kruté ſmrti? Jak touží po blaženoſti, a přece naplněn jeſt mnohými bídami! Duch lidſký libuje ſi w dobrém, ſmyſlnoſt wſſak ſwádí ho ke zlému! Wůle naſſe ku chtění dobrého jeſt wáhawá, k hříchu ale hotowá a rychlá. „Wſſem nám," dí ſw. Auguſtin, „přirozena jeſt žádoſtiwoſt těla, wſſem přirozena jeſt jakáſi zpozdiloſt wtipu (rozumu), za kterouž i ti, jenž ſe zowou důwtipnými, nikoliw bez neſnáze pochopují a ſe učí, aneb w rauce náboženſtwí proſpíwají. Mnozí mají od narození tělo ſſeredné a networné, mnozí jſou děrawé a krátké paměti, mnozí wtipu zpozdilého a rozumu tupého, mnozí prchliwí, mnozí chlípní, ano mnozí dokonce jſou od narození blbí a bezmyſlní" (Op. imp. c. Jul. VI. 9). Takowýto ſtaw pokolení lidſkého, ſtaw to hříſſný a neblažený, nemůže nikterak pocházeti od Boha na nejwyš dobrotiwého, o němž pſáno jeſt, „že widěl wſſe, co byl učinil, a bylo welmi dobré" (Gen. 1, 31). Strádá-li tedy pokolení lidſké nyní wůbec a weſměs, není ono ſtrádání nic jiného, leč pokutou! Poněwadž ale Bůh na nejwyš ſprawedliwý jeſt, nemůže pokuta ona za jinou příčinou uložena býti, leč jen za příčinou winy, a poněwadž každý, i nowě narozené dítko, obecným pohromám těm podroben jeſt, muſí též wſſem ſpolečná býti wina hříchu! Proto prawí ſw. Auguſtin: „Bůh jeſt ſprawedliwý, a proto nemohl by chtíti, ani připuſtiti, aby nowě narození již také byli neblaženi, kdyby neměli na ſobě winy. Těžké jſou zajiſté pokuty ony, a Bůh nejſprawedliwějſſí a wſſemohoucí nikterak by nepřipuſtil, aby nowěnarození obrazowé Jeho ſnáſſeli je, kdyby na ně nepřecházela wina prwotného a ſtarého hříchu" (Ctra. Jul. op. imp. VI, 27, 17). Hřích prwotný tedy přechází na wſſecky potomky prwých rodičů, t. j. na weſſkeré pokolení lidſké. Ačkoli nemůžeme pochopiti, jakýmto způſobem hřích onen na nás přechází, muſíme přece

(1. Kor. 15, 10) jakž to zajisté platí o wsselikė činnosti jeho, obzlásstě ale o boji jeho proti Pelagianům.

32. Spisowé, „Rukowět", a „o péči, kterouž wésti máme o zemřelé." Pastýřské nesnáze sw. Augustina.

Za časů těch nebezpečných, kdež kacířstwa obojetnosti klamawou mnoho lidí ke bludům

wyznati, že katolická nauka o hříchu dědičném nikterak neodporuje rozumu, což doswědčují také bludowé Gnostiků a Manichowců, jakož i onen blud, který stanowil jakýsi předbytný žiwot dussí lidských. A proto dowozuje sw. Augustin proti Julianowi: „Nikoliw ďábel nějaký nestwořil to, co náleží k přirozenosti lidské, nýbrž ďábel to, co Bůh stwořil dobré, swedením k hříchu porussil, tak že následkem rány té, učiněné wolnou wůlí prwých rodičů, wesskeré pokolení lidské bolestně strádá. Hle zřejmě widíš bídu wsseho pokolení lidského, sám pak, byť bys i wsselikou blažeností časnou oplýwal, každého dne tuhý boj wedeš (prospíwati chtěje w dobrém), jest-li wůbec plniti chceš čemu tě wíra učí Pohlédni též na dítky, a wiz, jak mnoho zlého snássejí, w jakýchto marnostech, bolestech, bludech a nesnázech wyrůstají. Patřiž dále na dospělé, i ty, kteříž Bohu slouží, jak blud je pokoussí, aby je oklamal, jak nesnáz aneb bolest je pokoussí, aby je zwrátily, jak wilnost, aby je rozplamenila, jak trudnost, aby je porazila, jak pýcha, aby je nadmula. Kdo může wsse to wypočísti, co těžkým jhem skličuje syny Adamowy?! Zřejmá prawda wsseobecné bídy té přiměla pohanské filosofy, newědoucí o prwotném hříchu aneb w něj newěřící, k tomu, že twrdili, že jsme se proto narodili, abychom snásseli pokuty za hříchy, zpáchané w jakémsi žiwotě předchozím, a že dusse nasse s tělem porussitelným swázána jest, tak jako žiwý s umrlým, jakowýmto trestem Hetruskowé jaté loupežníky pokutowati obwykli. Aposstol wssak dokona zawrhuje blud ten, jakoby jednotliwé dusse za jakousi pokutu, na ně uloženou pro žiwot předesslý, s rozličnými těly spojeny býwaly. Což tedy zbýwá, leč abychom řekli, že příčinou wsselikého zla toho jestiť buď nesprawedlnost aneb nemohúcnost Boží, aneb pokuta prwotného a starého hříchu! Bůh wssak není ani nesprawedliwý, ani nemohútný, a proto musíš wyznati, že by nebylo jha tak těžkého na syny Adamowy ode dne, w němž wyssli ze žiwota matky swé, až do dne pochowání jejich do matky wssech (do země), kdyby nepředcházela wina hříchu prwotného" (Proti Jul. kn. VI, č. 83).

swedly, bylo každému křesťanu důležito, ano i welmi prospěssno, dokonale znáti prawidla nauky křesťanské, obzlásstně k tomu konci, by tím snáze wsselikých bludů, jí odporujících, wystříhati se mohl. Toho zajisté mnozí křesťané sobě žádali, oč swatého Augustina prosil Wawřinec, muž nábožný a wzdělaný, kterýž zastáwal úřad wrchního písaře při jednom chrámu Římském. Žádal totiž sw. Augustina o knížku nějakou příručnou, obsahující hlawní články nauky křesťanské, by tím snáze ochrániti se mohl před bludy, toho času rozssířenými. Augustin wyhowěl snažné žádosti jeho a poslal mu (r. 421) knihu, nadepsanou „Rukowět k Wawřincowi", kterouž prwním katechismem w Církwi kat. wssím práwem nazwati můžeme. Rozwržena jest na tři částky; w prwní pojednáwá o tom, co Církew kat. wěřiti představuje, dle pořádku aposstolského snessení, spolu wždy wywracujíc kacířstwa toho wěku; w druhé mluwí o kř. náději a wýklad činí na modlitbu Páně; w třetí pak o lásce, kteráž se rodí z wíry a náděje a konec jest wsselikerých přikázaní Božích. Řečí krásnou a s líbeznou důmyslností pojednáno w knize té o nejdůležitějssích prawdách wíry kat., spolu wssak jsou w ní zahrnuty nejhlawnějssí a nejkrásnějssí zásady swatého Otce. *)

*) Památná jsou zajisté slowa sw. Otce, kdy o lži mluwí: Owssem zajisté řeč (od Boha) k tomu ustanowena jest, nikoliw by lidé wespolek sebe ssálili, nýbrž aby myssléuky swé wespolek sobě we známost uwáděli." Dále klademe tuto, co swatý Otec o swatosti pokání prawí: „We snessení aposstolském nejprwé řeč se děje o Církwi sw., hned

An se sw. Otec obíral spisowáním nadřečené knihy, dosslo ho důležité psaní sw. biskupa Paulina z Italie, důležité proto, an příčinu zawdalo k nowému dílu, kteréž poje-

---

pak na to o odpusstění hříchů. Tím odpusstěním stoji Církew (nasse) kteráž jest na zemi, a jím nezahyne, což ztraceno bylo a nalezeno jest. Na křtu swatém odpousstěji se nám hříchowé, jak dědičný tak i skuteční; wssak ale ostatní žiwot člowěka, kterýž nabyl již rozumu, a byl sebe dokonalejssi byl, nemůže obstáti bez odpusstění hříchů. Neb aposstol Jan prawi: Díme-li, že hříchu nemáme, sami se swádíme a není w nás prawdy (I Jan. 1, 8). Co tedy do podosahnutí odpusstění hříchů, i sebe wětssích, w Církwi kat. nad milosrdenstwím Božím neníť zoufati těm, kteříž pokání činí, každý dle míry hříchu swého. Kdo wssak pokání činí za hřích, pro který z Církwe wyobcowán byl, při tom nemá se tak ohledu bráti na délku času, jakož wíce na míru lítosti. Neb srdcem skroussenýmu a pokorným Bůh sám nepohrdá. Poněwadž ale lítost (wniterná) člowěka jednoho před druhým tajná jest, a ne jinak, leč buď slowy aneb znamenými poznati se může (před Bohem samojediným jen zjewna jest, o němž psáno: Bože, lkáni mé před tebou není skryto [žalm 37, 10]); wssím práwem tedy předstawení Církwe ustanowují určité časy (doby) pokání, by též i Církwi zadost se učinilo, w kteréž hříchowé se odpousstěji, an mimo ni se neodpousstěji. Neb ona (Církew) w prawdě Ducha sw. co zástawu přijala, bez něhož hříchowé odpustiti se nemohou, tak sice, že komu a kterým se odpousstěji, ti docházejí žiwota wěčného" (kn. 64, 65).

Klade tuto sw. Otec nejprwé swátost křestu, kterouž se odpousstěji hříchowé, jež má člowěk před přijetím swátosti té; awssak hned wedle swatosti té klade odpusstění hříchů w Církwi kat. Sám ale rozeznáwá hříchy wssední a hříchy těžké, smrtelné, a o wssedních prawí: Za hříchy každodenní, wssední, bez kterýchž žiwot náš wezdejssí není, každodenní též modlitba wěřících zadost činí (k. 81). Způsobem tedy rozdílným dosahujeme odpusstění hříchů, a sice wssedních skrze modlitbu (almužny a posty, jak na jiném místě prawí), odpusstění wssak hříchů těžkých aneb smrtelných dosahujeme mocí

dnáwá s předmětu útěchy plném. Dwě matky totiž byly prosily sw. Paulina o powolení, by těla synů swých zemřelých na místě swatém, we chrámu památce sw. mučeníka Feliza zaswěce-

Církwe; neb Církew má tuto moc od Ducha sw. (an přijala Ducha sw. co zastáwu) a k ní tedy utíkati se musí každý, kdo chce odpuštění hříchů swých dosáhnouti („musí" díme, an mimo Církew se neodpouštějí). By wšak dosáhl kdo odpuštění hříchů těžkých, není na tom dosti, aby wůbec jen a powšechně wyznal, že hříšníkem jest (an totéž w jistém způsobu činí i dospělý na křestu sw.), nýbrž musí wyznati hříchy swé wšecky, t. j. musí se zpowídati, což sw. Otec naznačuje slowy: že každý pokání činiti musí, dle míry hříchu swého. An tedy každému pokání činiti jest podle míry hříchu jeho, musel každý zajisté z jednotliwých hříchů swých se zpowídati, neb jinak by se nebyla mohla ustanowiti míra pokání, kdyby se nebylo znalo míry hříchu každého a jednotliwého. Jinak wšak pokání činiti musí, kdo se hříchu dopustil, pro který z Církwe wyobcowán byl. Že sw. Otec tuto rozdíl činí mezi hříchem těžkým soukromným, a hříchem těžkým weřejným, odtud patrno, že wětu tu odděluje od prwní, již ukončené, a prawí: Kdo wšak hříchu se dopustil, pro který z Církwe wyobcowán jest byl Bylit jsou tedy jisti hříchowé, pro které hříšník z Církwe se wyobcowal. Tuto wšak již nepostačilo, že by hříšník jen toliko soukromě je byl wyznal a soukromě též pokání za ně činil, nýbrž bylo zapotřebí, aby weřejně pokání činil, t. j. musel weřejně se wyzpowídati z neprawosti swé, weřejně lítost swou oswědčowati a weřejně cwičení kajícná podstoupiti. A tyto pokuty kající byltě podle toho, jaký byl zločin, na určitý čas mměřený (. . . . předstawení Církwe ustanowují určité časy pokání; ustanowují, tak tedy tenkráte w Církwi kat. wšeobecně stáwalo se). A o tom, kterýž weřejně pokání činí, prawí sw. Otec, že se má wíce ohled bráti na míru lítosti, t. j. wroucí horliwost lítosti jeho, než na to, jak dlouho již koná pokuty kající. Proč Církew wšak takto ustanowuje, poznati ze slow: by též i Církwi zadost se učinilo (t. j. k naprawení poboršení daného). An wšak prawí: též i Církwi (aby se Církwi zadost učinilo) byltě zajisté hlawný účel, pro který pokání toto se konalo, jiný, ten totiž, aby Bohu samému takto zadost se učinilo. Každý wšak může dosáhnouti odpuštění wšech hříchů swých, a byť i sebe wětší byly, jakož těžkých hříchů a soukromných, tak i těžkých a zlásťě weřejných zločinů, an Církew má (od Christa) moc tuto, wázati a rozwazowati, tak sice, že ti,

ném, pochowati směly. Sw. Paulinus jim to powolil, hned wssak psal o tom sw. Augustinowi, žádaje ho, by mu obssírněji wyswětlil, zda-li zemřelému prospěti může, že tělo jeho na takém místě poswátném odpočíwá. On sám, prawí dále, za to má, že takowá zbožná péče wěřících zemřelým bez prospěchu býti nemůže, a sice proto, poněwadž wesskerá Církew zachowáwá obyčej, modliti se za zemřelé. Tak též má za to, že může prospěti zemřelému, když odpočíwá tělo jeho na místě takém, na kterémž wěřící se shromážďují, aby swatých o přímluwu wzýwali. Je-li ale tomu tak, že nemůže náležitě rozuměti slowům aposstola Pawla řkoucího: Wssickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Christowou, aby přijal jedenkaždý na těle wlastním, jak činil buďto dobré neb zlé (II. Kor. 5, 10). Dle wýroku toho mělo by se souditi, že každý má w žiwobytí swém činiti, co by mu po smrti prospíwati mohlo aneb mělo; z toho by wssak následkem sslo,

---

kterýmž hříchowé se odpousstějí, docházejí žiwota wěčného. Církew tedy odpousstí hříchy mocí Boží a na místě Božím. Že ale sw. Otec předmět tak důležitý, jakýž jest swátost pokání a obzlásstě zpowěd ústní několika jen slowy naznačil (každý dle míry hříchu swého) to nemůže diwno býti, powážíme-li, že psal muži wzdělanému u wíře kat., jemuž stručně jen nejhlawnějssí články podati chtěl. Že ale na takowém místě o pokání mluwí, jest nám též zřejmým důkazem, že se nejedná a předmětu, kterýž wěřiti lze neb ne, nýbrž že se tu jedná o článku nauky kat. To wssak beze wssí pochybnosti jisto jest, že na uwedeném místě ssířeji wypisuje způsob pokání weřejného a že tím samým již předpokládá jiný způsob pokání, totiž zpowěd soukromnou a zadostčinění soukromné.

že ona zbožná péče pro zemřelé bez prospěchu jest.

Sv. Augustin odpowěděl spisem: O péči, kterouž wésti máme o zemřelé. Nejprwé wysswětluje nadřečená slowa apoštola Pawla w ten smysl, že se nedá z nich dowozowati, žeby modlitba za zemřelé marná byla, nýbrž že od toho, jak kdo žiw byl, wisí, zda-li ona zbožná péče prospěti může po smrti, čili nic.

„Těm zajisté," prawí, „nic neprospíwá, kteříž w životě tom zlé jenom činili, a těm taktéž nemůže prospěti, kteříž w životě tom swatě žili a wěčného blahoslawenstwí již účastni jsou. Kdo si žádných zásluh w životě tom newydobyl, po smrti toho již činiti nemůže. A tak tedy jisto jest, že i Církew nikoliw nadarmo a bez prospěchu se nemodlí za zemřelé, a že i každý na těle swém přijímá, jak činil, buď dobré nebo zlé."

„Že ale obyčej ten Církwe, modliti se za zemřelé, na důwodech jistých a bezpečných se zakládá, o tom," prawí sw. Otec dále, „písmo Starého Zákona již zřejmě swědčí, anto w II. knize Machabejské se čte, že Judas, učiniw sbírku poslal 12000 drachem stříbra do Jerusaléma, aby obětowána byla oběť za hříchy mrtwých! (12, 43.) Wssak ale kdyby i nikde w písmách sw. o tom zmínky se nečinilo, mnoho přec záleží na autoritě wesskeré Církwe, patrné na obyčeji tom, že kněz, když při oltáři k Bohu se modlí, též i zemřelých připomíná .... Co wssak do otázky, zda-li prospíwá zemřelému na jakém místě tělo jeho pochowáno jest, musíme rozřessiti ji jedině podle zásad sw. wíry naší. Neb na tom wůbec nezáleží, zda-li někomu pohřebu powěstného se dostane, čili nedostane. Jak často se stalo, že těla přemnohých křesťanů nebyla pochowána. A práwě proto Pán Ježíš chtěl nás ubezpečiti, žeť se nemáme ničehož obáwati, když řekl: Nebojte se těch, kteříž tělo zabíjejí wíce pak činiti nemohou! (Mt. 10, 28).

Wssak ale prawil též, že ani wlas s hlawy nassl nezahync (Luk. 21, 28) Ačkoliw tedy těla mnohých křesťanů nebyla pochowána, přece proto blahoslawenstwí wěčného nepozbyli, an Bůh, kterýž naplňuje nebe i wsselikou zemi, jedenkráte přítomností swou zajisté wzkřísí to, co byl stwořil. Pročež strojení pohřebu, obřadowé, nádherný průwod a wsse, co se při tom děje, wíce žiwým býwá na útěchu, nežli zemřelým ku spomožení. Neb kdyby bezbožnému prospíwati měl pohřeb slawný a skwostný, muselo by skoditi sprawedliwému, kdyby se mu buď jen sprostého aneb dokonce žádného (pohřbu) nedostalo. Awssak bohatec onen (w ewangeliu) byl zajisté se wsselikou slávou pohřben, dostal se wssak do pekla, kdežto chudý žebrák Lazar nesen byl od angelů do lůna Abrahamowa" (Luk. 16, 22) (k. 1, 2).

„Z toho wssak nenásleduje, že bychom snad sobě za nic wážiti měli těla zemřelých, obzlásstě sprawedliwých a wěřících, kterýchžto co nádob a prostředků k dobrým skutkům užíwal sám Duch sw. Neb toho již požaduje přirozená srdci lidskému láska. láska, o kteréž apostol prawí, že žádný zajisté nikdy těla swého neměl w nenáwisti (Ef. 5, 29) Wždyť oděw n. p. aneb prsten otcůw dítkám jest milou památkou, čím wíce tedy tělo, kteréž nejbližssí nám jest a nejdražssí. Proto také chwálen byl od angela Tobiáš, že se modlíwal a s pláčem pochowáwal mrtwé. A proto také Pán Ježíš sám pochwálil ženu, kteráž přistoupila k němu, majíci nádobu masti drahé, a wylila ji na hlawu jeho, an řekl: Wyliwssi mast tu na tělo mé, ku pohřbu mému to učinila. A dobrý zajisté skutek učinila nade mnou. Amen prawím wám, kdežkoli kázáno bude toto ewangelium po wssem swětě, i o tom, co ona učinila bude na památku její prawено (Mt. 26, 7—13). A co do místa, na kterém křesťané těla zemřelých pochowáwati dáwají, žádají-li, by se to stalo na místě sw., jestiť to zajisté důkaz lásky k zemřelým. Neb je-li to wůbec důkaz zbožnosti, že těla mrtwých pochowáwáme, jest to tím wětssí zbožnost, když to na

místě zlásstním činiti chceme. Když se to ale w kostelích stáwá, může se to jen z té příčiny státi, abychom zemřelé swatým těm co zástupcům na modlitbě odporučili, a že nám místo to sw. na paměť uwádí, abychom to často činili."

„Wssak ale i tenkráte, kdyby nemožno bylo, buď mrtwého wůbec pochowati, aneb na místě sw. ho pohřbiti, zbýwají jesstě modlitby za zemřelé, kteréž koná Církew, když wůbec (nepřipomínajíc jmena jednotliwců) za wssechny zemřelé se modlí, kteříž údami jejími byli, a to proto, aby těm, kteříž již nemají rodičů neb dítek, přátelů neb příbuzných, dostalo se toho od jedné a společné jejich Matky, Církwe sw. A já mám za to, že bez takých zbožných modliteb nemůže to prospěti zemřelým, že těla jejich na místách těch poswátných odpočíwají. Když tedy nábožná matka žádá, by tělo syna jejího na místě sw. se pochowalo, činí-li to u wíře, že zásluhy swatého dussi zemřelého pomáhají, již wíra ta její jest modlitbou, a ta zemřelému jest prospěssna. A když w duchu spěchá k hrobce syna swého a za něho se modlí, zajisté prospíwá dussi zemřelého, nikoliw místo hrobky jeho, nýbrž zbožná wroucnost, kteráž w matce zplanula, když místo hrobky synowy si připomenula" (k. 3—5).

„Zemřelým pak wůbec nejinak prospíwati můžeme, leč obětmi, buď oltáře, aneb modliteb, aneb almužen. A byť by to i wssem, za které to činíme, prospěti nemohlo, prospěje zajisté těm, kteříž po čas žiwota swého tak žili, že jim to nyní prospěti může. Poněwadž ale newíme, kteříž to jsou (jimž to prospěti může), musíme to činiti za wssecky křesťany, abychom nezapoměli na žádného, kterýž dobrodiní těch může a má býti účasten. Pročež také lépe jest, aby ony oběti někdy přebýwaly těm, jimž ani neprospíwají ani na sskodu nejsou, než aby se nedostáwaly těm, kterýmž prospíwati mohou. Každý wssak činiti má se wssellikou pílí za swé to, co tito opět za něho činiti mají (společně tedy wssickni za sebe činiti to máme). Co se ale wynakládá na pohřeb těla, není prostředkem spa-

ſení, nýbrž jen powinnoſti lidſkoſti, pochodící z oné láſky, kteráž wlaſtního těla ſwého nikdy w nenáwiſti nemá. Pročež také pečowati ſe má o tělo blížního, když ſe byl odebral ze ſwěta toho. A když to činí ti, kteříž newěří w budoucí z mrtwých wſtání, čím wíce tedy činiti to mají ti, kteříž wěří, že powinnoſt činěná tělu, nyní ſice umrlému, jedenkráte wſſak wzkříſſenu býti majícímu a powěčně trwajícímu w jiſtém ohledu i ſwědectwím téže wíry jeſt. A konečně, co do pohřbení na míſtě památce ſw mučeníků zaſwěceném, mám za to, že tak dalece to proſpíwá zemřelému, že, kdo to činí, zemřelého též odporučuje w ochranu ſwat. mučeníka, a tím také k wroucnějſſím modlitbám za něho powzbuzen býwá" (kap. 18).

Ze ſpiſu nadřečeného a uwedených z něho wýroků patrno, že Církew kat. mimo jiné obřady poſwátné, za zemřelé též modlitby, oběti oltáře a almužny konáwala. Kněz při oltáři činíwal modlitby ty za wſſecky zemřelé wěřící, a že modlitba ta powažowána byla co modlitba zbožné matky za dítky ſwé, jeſt nám zřejmým důkazem wroucí láſky, jakouž wěřící tehdáž a i wždycky k Církwi kat. chowali. Modlitba, kteráž za zemřelé ſe konala, ſpojena byla s obětí mſſe ſw., an ſw. Otec nejprwé připomíná obět oltáře, potom pak modlitby, a proto že ſpojena byla, nazýwá ji ſw. Otec též také obětí, jakož i almužnu, an i almužny ſe dáwaly při obětí mſſe ſw. Wſſak mimo weřejné modlitby církewné konáwali wěřící i ſoukromné modlitby za zemřelé, w koſtelích, kdež oſtatky ſw. mučeníkůw položeny byly; w koſtelích obzláſſtě z té příčiny, že wěřící odtud k wroucnějſſí modlitbě powzbuzeni jſou, a že zemřelé ſwé odporoučeli w ochranu ſw.

mučnů. S oběti oltáře a modlitbou byla taktéž i almužna spojena. K jakému wssak účelu se oběti, modlitby a almužny ty konaly, naznačuje sw. Otec slowy: prostředek spasení; w ten smysl totiž, že mohou ke spasení zemřelých přispíwati, o čemž w jiné knize mnohem zřejměji prawí: Nelze popírati, že dusse zemřelých zbožnosti swých pozůstalých úlewy docházejí, když se za ně buď oběť přináší aneb když se za ně almužny w Církwi konají (Enchiridion k. 110).

Z obsahu knihy té wssak též patrně poznáwáme, že podle sw. Augustina Církew kat. jest tělo jedno, a že udowé těla toho, swatí w nebesích, dusse zemřelých (jenžto w očistci jsou) a wěřící na zemi swaté mezi sebou obcowáni mají. *)

Po swátcích welikonočních r. 421 odebral se sw. Otec z Hipponu do Karthaginy, wyzwán jsa k tomu od arcibiskupa Aurelia, kterýž w důležitých záležitostech Církwe wždy s ním w radu wcházel a wssecko jen s radou jeho činíwal. Ačkoli na jisto udati nemůžeme, jakými záležitostmi sw. Augustin w Karthagině tehdy se zanássel, přece souditi lze, že byly důležité, an přes tři měsíce tam messkal a, jak sám wyprawuje, prácemi tak zanessen byl, že žádného oddechu aniž odpočinuti neměl. Wyje-

*) Sr. o tom: „Das Gebet für die Todten, nach den Schriften des hl. Augustin. Eine patristische Studie von A. Franke, Dr. S. Theol., Superintendent und Oberpfarrer in Sangenhausen. Nordhausen 1857.

dnáváno bez pochyby o wsseobecných záležitostech Církwe Africké, wssak též i o Pelagianech, anto před nedáwnem Císař Konstantin zákonem byl rozkázal, Caelestia co russitele Božské wiry a pokoje obecného z Říma wypuditi, což zajisté swědčí o neustálém podrýwáni strany Pelagianské. W Karthagině pak samé nemilá wznikla bouře w lidu kat., když se powěst roznesla, že Manichowci w městě tajné schůzky mají, ano že i katolický podjáhen Wiktorinus bludy jejich rozssiřuje. Augustin sám osobně k žádosti arcibiskupa a lidu kat. wedl wyssetřowání s takým prospěchem, že (mimo Wiktorina) wssickni prowinilci pokání činili a na milost přijati byli.

Po náwratu swém z Karthaginy zdržel se jen 15 dní w Hipponu, kdež na kwap odpowěděl Dulcitiowi, *) žádajícímu wýklady rozličných míst písma swat. Neb odtud bylo mu spěchati do města Fussaly, kdež ho očekáwaly mnohé práce a události nemilé. Blíže města toho měl jeden z úředníků zemských, Hesperius jmenem, popluží. I stalo se, že od přítele swého darem dostal trochu země, z Jerusaléma přinessené z toho místa, kdež Christus Pán pochowán jsa třetího dne z mrtwých wstal. Zemi tu Hesperius chowal w pokojíku swém, spolu wssak si žádal položiti ji na místě nějakém whodnějssím a přiměřenějssím, než jaké byl po-

*) Dulcitius ten, císařský úředník w Africe, byl bratr Wawřince toho, jemuž sw. Otec poslal knihu Enchiridion. Dulcitiowi napsal zlásstní knihu: O osmeru otázkách Dulcitiowých, jako již dříwe (r. 420) dílo proti Gaudentiowi Donatistu.

kojik jeho. Poprosil tedy sw. Otce, by ho nawsstíwil a powolil, aby ta země w nějakém kostele se uložila. Sw. Augustin tomu přiwolil. Stalo se pak, že tam byl jakýsi mládenec sedlský, mrtwicí raněný, kterýž, jakž o tom uslyssel, prosil rodiče swé, aby jej na to místo sw. bez prodléwání donesli. A když tam byl přenessen, modlil se a hned odtud sám pěssky zdráw odessel. Obywatelé wssak města Fussaly a celého okolí twrdossijně zůstali w roztržce Donatowské, ačkoliw sw. Augustin se wsselikou horliwostí o nawrácení se jich do Církwe byl usilowal. Kněži katoličtí, kteréž tam poslal, byli od nich nemilosrdně ztýráni, některým byly oči wypichnuty, tak že mnozí ukrutnou smrtí zhynuli. A proto ustanowil sw. Otec, po delssí čas tu messkati a Christu je získati. Konečně zázračnou wýmluwností a neumaunou horliwostí swou to dowedl, že wssickni skoro nawrátili se do lůna Církwe kat. Ačkoliw město to k diocése Hipponské náleželo, uzawřel přec Augustin, zlásstního biskupa tuto ustanowiti, kterýž by s lepssím prospěchem nowé stádo obstarávati mohl, a to obzlásstě proto, poněwadž obywatelé z wětssího dílu jen punického jazyka schopni byli. Jednoho dne tedy, když wěřící w chrámu Páně byli se shromáždili, činil kázaní a zdělil jim úmysl swůj, zajisté sslechetný. Lid přijal slowa jeho s nadssením a jednohlasně přisswědčowal, když sw. Otec jednoho z kněží swých co biskupa jim nawrhowal. Za tuto wděčnou oddanost chtěl sw. Otec křesťany Fussalské odměniti, a uminil jim obzlásstní slawnost připrawiti.

Psal totiž primasowi Numidie a žádal ho, aby sám osobitě přijíti a nowého biskupa wyswětiti sobě neobtěžowal. Sám mezi tím nelitowal a nespořil žádné práce, ani péče, aby nowé stádo ustawil u wíře a lásce křesťanské. Stařičký primas Numidie musel cestu činiti dalekou welmi a obtižnou, než se dostal do Fussaly; a když tam konečně přibyl, podobalo se, že cestu tu marně a nadarmo konal, an kněz nawrhnutý určitě se zpečowal, úřad biskupský přijmouti. Sw. Augustin wssak nechtěl se wzdáti záměru swého sslechetného, a spolu i nemohl přiwoliti, aby stařičký primas tak dalekou cestu byl činil marně. Pročež nawrhnul k biskupstwí mladého kleríka, Antonia, kterýž od dětinstwí již w klásstěře jeho wychowán byl. An primas a wesskeren lid tomu přiwolil, byl Antonius nejprwé na kněžstwí wyswěcen, potom pak na úřad biskupský powýssen.

Po dokonalém díle tom nawrátil se Augustin do Hipponu s blahým wědomím, že byl skutek w každém ohledu wykonal dobrý. Záhy wssak ho dossly zprávy welmi nemilé a kormoutliwé. Powídalo se, že nowý biskup poddaným swým činí mnohé násilí, že s nimi nadutě a panowitě jedná, mnohým neprávě statky zadržuje, ano že wede žiwot nemrawný, tak že wěřícím nemožno, déle snésti nedůstojné počínání jeho. Za tou příčinou pohnán byl Antonius k soudu biskupů prowincie Numidské, a poněwadž byl z mnohých poklésků usuwěden, na pořádné rozeznání soudu zbawen jest práwomocnosti biskupské. Antonius wssak utekl

se k primasowi a tak ho ke swému prospěchu oklamal, že ho tento bez messkání za newinného prohlásil, ano i samému papeži o tom psal, žádaje na něm, by nález biskupů zrušil, což také papež učinil, wýslowně wšak jen pod tou wýminkou, „jsou-li zpráwy podané prawdiwé.“

Přenáhlené jednání to zawdalo příčinu k welkým různicem a k wýstupkům bouřliwým. Neb Fusalští se zbouřili proti biskupu swému a odepřeli se wšeho poslušenstwí, ano sáhali již k odboji, když se roznesla powěst, že mocí wojenskou stíháni budou, aby uposlechnuli rozkazu papežowa. Když wšak ku konci r 422 papež Bonifacius umřel, obrátili se k nástupci jeho Caelestinowi, a pro milosrdenstwí Christowo zapřisahali ho, by je wyswobodil z rukou biskupa nepřátelského. Taktéž si stěžowali u papeže na Augustina, že od něho biskupa takowého přijali. Swatého Otce žalostiwé spory ty welkým zármutkem sklíčily. Bez odkladu psal o tom papeži w tato slowa (list. 209, roku 423): „Podáwám Swatosti twé zpráwu o záležitosti naší, by nejenom modlitbou, nýbrž i radou a pomocí přispěla. Neboť jsem zármutkem sklíčený a zběděowaný, an, chtěje wěřicím swým prospěti, welké nesstěstí jsem na ně uwalil.“ Na to řeči dojímawou líčí papeži wesskeré okolnosti neblahé události té, a snažně ho žádá, aby nepowolil Antoniowi opět zasednouti na biskupský stolec Fusalský: „Přispěj,“ prawí, „ubohým a ustrašeným (neb obáwají se, že mocí wojenskou w poslušenstwí podro-

beni budou), zapřisahám tebe při krwi Christa Ježisse, při památce sw. aposstola Petra, kterýž přikázal předstaweným lidu křesťanskému, aby násilně nepanowali nade bratřími. Já odporučeny činím laskawé dobrotiwosti twé katolíky Fussalské, syny moje w Christu, odporoučím ale i biskupa Antonia, též syna mého w Christu, poněwadž je miluji. Neb nehorssím se na Fussalské, že sprawedliwou stížnost proti mně wedli, že jsem jim biskupa dal, jehož jsem náležitě nebyl zkusil. Přiznáwám se, že w této nesnázi mne taká bolest a taký zármutek swírá, že obmýsslím, wzdáti se úřadu swého biskupského, abych náležitě oplakáwati mohl chybu swou, kdybych widěti měl, že ten, jehož jsem w neopatrnosti biskupem ustanowil, hubí Církew Christowu, a, čehož Bůh odwrátiti račiž, kdybych widěti měl, žeby zahynouti měli (Fussalssti) s ním (Antoniem), kterýž půwodcem zla toho jest. Neb připomínaje sobě slowa aposstolowa: Kdybychom sami sebe rozsuzowali, nebyli bychom zajisté souzeni (I. Kor. 11, 31), chci souditi sebe samého, by mi byl milostiwým ten, jenž souditi bude žiwé i mrtwé. Jestli by laskawost twá katolikum (Fussalským) úlewy a útěchy poskytnula, a touto milosrdnou sprawedlnosti stáří mé potěssila, odmění tobě dobrým dobré, kterýž mně w souzení tom skrze tebe přispíwá a kterýž tebe na onom stolci ustanowil, jak w tomto tak i w žiwotě budoucím." — Papež k listu sw. Otce bez messkání potwrdil we wssem nález soudu biskupského.

Antonius nesměl již w městě tom wykonáwati prawomocnost biskupskou. *)

Po sedm a dwadcet let byl swatý Augustin již biskupem, a i sebe přísnější skoumatel dějin žiwota jeho nenalezne žádného pokléšku ani w žiwotě ani w úřadowání jeho biskupském. Jediná to chyba, kteréž po celý čas ten byl se dopustil. A wssak, jakkoli žádný bez chyby a wady není, přece jisto jest, že

*) Neblahé počínání biskupa Antonia způsobilo mnohé pohorssení, tak že swatý Augustin často slýcháwal stěžowání wěrných katolíků. Tak též welmi se pohorssila Felicia, šlechetná panna, kteráž před nedáwnem teprw do lůna Církwe kat. se byla nawrátila Psala o tom sw. Otci, kterýž jí odpowěděl w tato slowa: „Nermutiž se, neb Pán a Spasitel náš sám předpowěděl, že se tak stane. Běda swětu, dí, pro pohorssení! Ačkoli to musí býti, že přicházet budou pohorssení (Mt. 18, 7). Wímť já, že na stoletých pastýřských zasedají jedni, kteří upřímně péči wedou o stádo Christowo, jiní pak, kteří hledají zisku swého aneb marné cti. Tak to bude po wssechny časy až do skonání swěta. Když již apoštol si stěžuje na bratry falešné, co máme činiti my, an o době naší platí co prawí Pán: Rozmnoží se neprawost a ustydne láska mnohých! (Mt. 24, 12.) To ale, co dokládá Pán, má nás těšiti a powzbuzowati, že totiž, kdo setrwá až do konce, ten spasen bude. Jako jsou pastýřowé dobří a zlí, tak též jsou i owce dobré a zlé, a tak budou pospolu až přijde kníže pastýřů . . . Snášejmež tedy zlé s trpělíwostí; neb i co do pastýřů dobrých, napomenul nás Pán w ewangeliu, že nemáme w nich naději swou skládati, nýbrž jen w Bohu, kterýž je takými učinil. Pastýře pak zlé jám nazwal jmenem Farisei a Zákonníků, kteříž dobře učí, zle wssak činí, a prawil o nich: Co wám řeknou, zachowáwejte a čiňte, ale podlé skutků jejich nečiňte; neboť prawí a nečiní. Z toho poznati jest, že i z úst pastýřů zlých owečky Christowy slyšíť hlas Christa samého; neb dobro, kteréž od nich slyšíš, není jejich, nýbrž Christowo. A pročež bezpečně mohou se pásti, poněwadž i pod zlými pastýři pastwou Páně žiwemy jsou. Pročež mají naději swou skládati jen w Pána, kterýž krwí swou je wykoupil . . . . Setrwej tedy u wíře, které ti Bůh udělil. Miluj ho z celého srdce swého, miluj i Církew jeho“ (list 208).

málo kdo ji wyznáwá a lituje s takou upřimnosti a wroucí pokorou, jak to činil sw. Augustin.

Sotwa wssak urownána byla rozepře Fussalská, jíž opět (roku 423) nastaly nowé nemilé nepřiležitosti. Sw. Otec byl w Hipponu založil klásster panenský, wsstípiw ho, by zahradou byl Páně, jak sám prawí; we klásstere tomto byla sestra jeho po delssí čas předstawenou. Po její smrti stala se předstawenou Felicitas, proti kteréž wssak wssechny panny tehdy urputně se zpouzely, zpečujíce se poslussenstwí zachowáwati a tropíce při tom mnoho křiku a powyku. W rozjitření tom zadaly ke swatému Augustinowi žádost, aby je nawsstiwil a jinou předstawenou jim ustanowil. Sw. Otec porownal rozepři tu nemilou s příkladnou moudrosti a opatrnosti. Nessel sám do klásstera, nýbrž poslal rozkácenym pannám list, w kterémž jim prawí: „Jakož wždy hotowa jest přísnost trestati hříchy, které nalézá, tak naproti láska wáhá nalézati to, co by se trestati mělo. Z té příčiny jsem k wám nepřissel, ač jste o to prosily, nepřissel jsem, an přítomnost má pokoje mezi wámi by nebyla zjednala, nýbrž naopak, swáry wasse jesstě by byla rozhojnila. Neb jak bych byl neměl kárati a trestati, kdybych sám byl musel poslouchati křiky wasse?! Možno snad, že byste byly jesstě wíce křičely, an bych nutně byl musel odepříti wám žádosti wassi, žádosti oné, kterou na sobě zlý příklad dáwáte jiným. A takto přijda k wám, nebyl bych wás nalezl co také, jaké wás býti žádám, a wy též byste mne ne-

byly nalezmuly co takowého, jakého jste mne býti žádaly. Sw. ap. Pawel napsal Korintským tato slowa: Boha za swědka beru, že chtěje ussetřiti wás, nepřissel jsem jesstě do Korintu, ne žebychom panowali nade wěrou wassi, ale spomocníci jsme radosti wassi (2. Kor. 1, 23). Totéž prawím i já wám, neb chtěje ssetřiti wás, nepřissel jsem k wám. Chtěl jsem také ssetřiti sám sebe, abych neměl zármutek nad zármutek, a wolil jsem, nejíti k wám, nýbrž raději před Bohem wyliti srdce swé na modlitbách za wás, a na slzách jemu odporučiti záležitost wassi, aby potěssení mé neobrátil w žalost, an jsem se wždy radowal z wás, a při tolikerém pohorssení, kterýmž swět nyní oplýwá, wámi se těssil, zpomínaje na četné shromáždění wasse, čistou lásku a swatý žiwot wás a na mnohé milosti, kterýchž Bůh wám udělil. O těchto jsem rozjímal, a jimi i potěssowal sebe při mnohých nehodách, kteréž s jiných stran zmítají srdcem mým. Běžely jste dobře, kdo wám překazil? Náwod ten není z Boha, který powolal wás. Maličko kwasu *) . . . . nechci dále psáti, co jesstě následuje, neb toho žádám, o to prosím a k tomu napomínám, aby kwas ten k dobrému se obrátil. Neb nikoliw k tomu wsstipil a zaléwal jsem mezi wámi zahradu Páně, abych trní a bodláčí z wás klidil. Modlete se, byste zbaweny byly pokussení toho. Pomyslete, jaké zlo to jest, že,

*) „Wssecko těsto porussuje."

kdežto se raduji nad jednotou s Donatisty, tak rmoutiti se musím pro roztržku w klásstеře wassem. Setrwejtež tedy i budoucně pod wedením předstawené, kteráž duchownou matkou wassi jest. Neb ona wás wssecky přijala, a za wedením jejím přijaly jste záwoj a byly jste wyučeny a wycwičeny. Bůh sám wás račiž smířiti, a pokoj Christůw zwítěziž w srdcích wassích" (list 211). Sw. Otec s naději swou se nechybil, neb od toho času w klásstеře Hipponském nebyl již nikdy wíce pokoj russen. Wssak i k tomu zřetel swůj obrátil, aby panny i budoucně swornost we wssem zachowáwaly a w dokonalosti křesťanské prospíwaly. Proto předepsal jim prawidla žiwota klásterného, kteráž jinak i jmenem klásterného řádu swat. Augustina se nazýwají. Sw. Otec zajisté znal wssechny tajné stránky srdce lidského, křehkosti a potřeby přirozenosti lidské, a prawidla, kteréž sepsal, swědčí o hluboké moudrosti, jakož i o duchu jeho mírném a soucitném. A proto se také stalo, že na základě prawidel jeho wíce než 50 náboženských spolků a řádů mnisských w Církwi kat. se wzdělalo. Co Pán a Spasitel nás prawil o zrnu horčičném, kteréž sice nejmenssí jest mezi wssemi semeny, zrůstá ale w strom weliký, tak že ptactwo nebeské přilétajíc bydlí na ratolestech jeho; to platí zajisté o řehole sw. Otce, z kteréž Církwi kat. zrostl strom mohútný, přinássejíci owoce mnohonásobné.

Rok 424. byl rokem přeradostným, obzlásstě wěřícím Církwe Hipponské. Před několika léty

totiž byly ostatky sw. Štěpána mučeníka blíže Jerusaléma nalezeny. Radostná nowina ta w krátce po wesskeré Církwi kat. se rozssířila a jednotliwé Církwe s rozníceností wroucnosti usilowaly o to, aby se jim částky nějaké ostatků těch dostalo. Církwi Hipponské dostalo se bohatého podílu, přičiněním sw. Augustina, jehož slawné jmeno bylo nejmocnějssím a nejplatnějssím přímluwčím. Den, kteréhož swaté ostatky do Hipponu přinesseny a weřejně wystaweny byly, slawil se co den slawný. Augustin činil slawnostné kázaní lidu zbožnou radostí rozníceném. „Sw. mučeň Štěpan" tak prawil Augustin, „nawsstiwil po smrti swé krajiny nasse. Nebyl by jich nawsstiwil, kdyby i po smrti swé nežil. W hojném počtu jste se dnes shromáždili, rozmilí! Sw. ostatky jsou sice ukryty, dobrodiní ale, skrze ně nám učiněné, jest zjewné. Rozwažtež jen, jakých milostí Bůh sám nám udělí jedenkráte w nebesích, když již zde na zemi nám tolikerých uděluje skrze sw. ostatky. Ostatky sw Štěpana na rozličných místech se uctiwají, zásluha wiry jeho wssak na nejwýs musí se welebiti. Tenkráte wssak práwě konáme slawnost sw. mučeníka, když příklad jeho následujeme, jak wěrou, tak i skutkem." Dále pak i řeči dojímawou líčil lásku sw. Štěpana k bližnímu ano i k nepřátelům (Řeč 317).

Druhého dne na to byly sw. ostatky w chrámu pod oltářem položeny, a Augustin opět činil řeč, napomínaje wěřící k úctě sw. mučeníka „Odporučuji wám", prawil, „toto místo

poswátné, odporučuji též slawnost dnessní, byste obě slawili ke cti a chwále Boží. Zbudowali jsme na tomto místě oltář, nikoliw sw. Štěpánu, ale z ostatků jeho Bohu jsme ho zbudowali. A to wíme, že oltáře také Bohu milé a libé jsou. Proč? Poněwadž drahá jest před očima Hospodinowýma smrt swatých jeho" (Žalm 115, 15). Obzlásstě pak doličowal posluchačům statečnost sw. mučeníka, „kterouž nejenom wšelikou marnost swěta toho, nybrž i wšeliké muky přemohl" (Řeč 318). Co řekl ku konci řeči té: „Ctěte ž na místě tom sw. mučeníka, awšak uctiwáním jeho klaňte se Bohu, kterýž korunowal ho;" wyplnilo se u míře swrchowané. Neb úcta, jakouž činili wěřící Hipponští sw. mučeníku, co denně se zmáhala, a to tím wíce, když na přímluwu jeho mnozí diwowé jak w Hipponu tak i w okolí učiněni jsou. Augustin sám kázal wše, jak se stalo, poznamenati do kněh památných, a sám wyprawuje, jak na přímluwu sw. mučeníka tré zemřelých k žiwotu navráceno a zdrawými učiněno jest. *)

Brzy wšak na to opět bylo swat. Otci trpěti nowé nesnáze a obtížnosti. Kněži jeho totiž společně žili s ním, biskupem swým, a kteříž w nowě přistoupili, museli přislíbiti, že se wzdáwají wšeho majetku wlastního. Swatý Augustin sám wyprawuje, že zákon ten každému byl ohlášen; sám pak na tom jen přestá-

*) Obšírně o tom wyprawuje sw. Otec w 22. knize, kap. 8., o městě Božím.

wal, aby každý k swému swědomí to přijímal, zda-li se w tom sprawedliwě zachowáwá. Pročež také nikdy w přílissné starostliwosti newyssetřowal, zdali wssichni přikázaní toho zachowáwají, an, jak prawí, wyssetřowání také by bylo projewowalo jakousi odpornou a nemilou podezřelíwost (Řeč 155, k. 2). Přissel pak jednou jistý kněz, Januarius, a žádal o přijetí do řádu kněží, což sw. Otec powolil. Januarius měl syna a dceru w klássteřích Hipponských na wychowáwání, sám wssak, ač žil ze společného, dosti značnou sumu peněz pro sebe chowal, o kteréž prawil, že ji přechowáwá dceři swé. Nebezpečně wssak onemocněw, učinil záwěť a peníze ty odporučil Církwi Hipponské. Událost ta Augustina bolestně zarmoutila. „Jeden z kněží," prawil, „kteřiž až posawáde zbožným žiwotem swým lidu na příklad byli, dopustil se zjewného podwodu a Církwi učinil pohorssení welké." I zmínil o tom w kázaní swém, a sám žádal wěřících, by na budoucí den w hojném počtu do chrámu přissli. Druhého dne na to w citu bolestném řečnil o kněžích swých a obecném žiwotě jejich, a jmenem Církwe Hipponské slawně odmrsstil celé dědictwí wykázané, kteréž že dětem se nawrátiti má, přikázal; spolu ale weřejně slíbil, že jim sám poručníkem býti chce pečliwým. Na to oznámil lidu, že kněžím swým až do slawnosti zjewení Páně roku 425 lhůtu dal, by se ustanowili, zdali dokonale zachowati se chtějí dle řádu předepsaného (Řeč 355). Wssichni ale wolně a jednosworně přislíbili, že wždy ustanowenym

řádem sprawowati se budou, což Augustin s welkou radosti w řeči na slawnost tu činěnou lidu oznámil (Řeč 356). Spolu ale wěřící napomínal, aby milowali kněží swé a nikoliw jich pomlouwali. „Snáší-li kněz," prawil mezi jiným, „pomluwu takou trpěliwě, přibude mu zajisté odměny, pomluwači wssak přibýwá trestu. My wssak nechceme se škodou wassi dosáhnouti odměny weliké (nebeské). Buď si, že se nám dostane menší, jen když wy s námi tam (w nebesích) králowati budete!" Zajisté překrásný to příklad pastýřské horliwosti swatého Augustina. Tak se snažil uchrániti stádo swé před pohoršením, a tak laskawě zastáwal kněžstwo swé!

33. Sw. Augustin a nástupce jeho Heraklius. Spisowé jeho o „nauce křesťanské" a „o městě Božím."

Na začátku roku 426 byl Sewerus, biskup Milewitanský, důwěrný to přítel sw. Augustina, zemřel. Na krátce před smrtí swou ustanowil kněze jednoho, wůbec milowaného, nástupcem swým, což sice kněžstwu swému oznámil, nikoliw wssak spolu též wěřícím, jak tehdy w obyčeji bylo. Kněžstwo nowého biskupa přijalo s upřímnou radostí, obáwalo se wssak, že lid nespokojenost swou snad bouřliwě projewí, když se mu oznámí wolba již hotowá. A proto zadalo wesskeré kněžstwo diocésy Milewitanské žádost na sw. Augustina a prosilo ho, aby jim přítomností swou přispěl. Augustin přissel

, jak se naditi bylo, wssech srdcí nowému bi-
kupu naklonil. Událost ta wssak we mnohém
hledu byla důležitá, an mu byla bezpochyby
odnětem, že usmyslil sobě, příkladu Sewerowa
následowati. Neb s bolesti připomínal sobě,
aké nepokoje a různice často se udáwaly mezi
idem, kdy o wolbě nowého biskupa jednáno.
Srdce jeho zármutkem se chwělo a bolesti pu-
alo, když pomyslil, že po smrti jeho snad i
o Hipponu taktéž díti by se mělo! Nechtěl a
iemohl připustiti, že by Hipponssti powěst swou
hwalnou takto posskwrniti mohli. Od toho
asu tedy rozhodně ustanowil, zwoliti sobě ná-
tupce a pomocníka w úřadě biskupském. Wždyť
iž byl dosáhnul 72. roku stáří swého, a při
ustawičné téměř churawosti tolikeré práce a
iesnáze doléhaly naň tíží práwě nesnesitelnou!
Jak žádoucno tedy, nalézti soudruha, jenž by
uspoň z části břemena ta přewzal a úlewu tak
potřebnou mu zjednal. Nadto jesstě sobe připomí-
nal, žeť mnohé práce předsewzal a již počal, wssak
esstě nedokončil; připomínal si také mnohočetné
pisy již ukončené a wydané, o nichžto sám wy-
náwal, že mnohé wady a chyby nalézají se w
nich! Jak se mohl uwázati w práci tu, prosskou-
nati je, w práci, ku kteréž sám we swědomí swém
awázána se cítil. Myssiénky také přemítal sta-
rostliwě na cestě z Milewy do Hipponu, a
konečně pewně ustanowil, úmysl swuj wywésti.
J powolal k sobě z poblížkých měst biskupy
Religiana a Martiniana a w sobotu dne 25. září
(roku 426) při kázaní wyzwal wěřící, aby na
druhý den w počtu nejhojnějssím do chrámu se

ſeſſli. W neděli, 26. září, u přítomnosti pozwaných biſkupů, weſſkerého kněžſtwa ſwého a neſmírného dawu lidu křeſťanſkého, wyſtoupiw na kazatelnu, jal ſe mluwiti w tato ſlowa: „Wſſichni zajiſté ſmrtelni jſme, kdy ale naſtane poſlední hodinka, toho žádný newí. Člowěka po celý žiwot a w každém wěku jeho ſprowází blahá náděje; w nemluwnětwí doufá pacholetſtwí, w pacholetſtwí doufá jinoſſtwí, w jinoſſtwí doufá mužſtwí a w mužſtwí doufá wěk ſtařeci, a ačkoli nejiſto jeſt, zdali ſe mu ho doſtane, přece doufá Stáří pak ſamo — čehož jeſſtě doufati může? Stáří zajiſté jeſt wěk již poſlední. Řízením Božím ſtalo ſe, že jſem w mladém wěku ſwém k wám přiſſel. Byl jſem mlád a wſſak ſeſtárnul jſem. Wím, že po ſmrti biſkupů často nepokoje a různice mezi lidem ſe udáwají. Sám jſem toho několikráte zakuſil a boleſtně jſem to neſl; pročež wſſelikou péči, seč jſou ſíly mé, jeſt mi o to míti, jak bych místo waſſe od nepokojů takých uchránil. Známo wám wſſem, z které příčiny jſem těchto nedáwných dnů w městě Milewě byl . . . Těžce bych to neſl, kdyby kdo někdy na mne naříkati měl; pročež oznamuji wám wſſem wůli ſwou, kterouž i za wůli Boží mám, že kněze Heraklia chci míti náſtupcem ſwým.“

Sotwa byl ſw. Otec ſlowa ta pronesl, wolal lid u welkém rozníceni hlaſitě: Bohu díky, Chriſtu Ježiſſi ſláwa! Wyſlys Chriſte! Ať žije Auguſtin! Auguſtin, Otec náš, biſkup náš! Po wſſem koſtele rozléhalo ſe hlaſité wo-

láni to, a lid slowa ta as padesátkráte po sobě opakowal. Když po dlouhé chwíli se stalo utišení, pokračowal Augustin: „Neníť zapotřebí, Heraklia chwáliti, miluji moudrost jeho, musím wssak sstěřiti skromnosti jeho. Mám na tom dosti, že jste přiswědčili. Ačkoli jsem stařec, přec nejwřelejssí modlitbu wysílám k Bohu, a též wás prosím, byste se mnou se modlili, aby pokoj Christůw spojil nás wssecky, a aby potwrdil Bůh, což způsobil mezi námi (Žalm 67, 29). Kterýž Heraklia mně poslal, zachowejž ho, bych radowal se z něho po čas žiwota swého a po smrti mé by wynahradil místo moje“ . . . Tuto opět lid bez ustání hlasitě wolal: Bohu díky, Christu Ježíši sláwa! Wyslyš Christe! Augustin na mnohá léta! Augustin, otec nás, biskup nás, hodný a spraweďliwý jest! Dobře zasloužilý a welice hodný! Augustin po chwíli opět pokračowal: „Wsse, co tuto dnes se děje, chci aby se zaznamenalo do kněh kostelných. Co wssak do skryté a tajné wůle Boží modlemež se wssichni, by Bůh potwrditi ráčil, což způsobil mezi námi!“ A lid opět wolal: Děkujeme za ustanowení twé! Staniž se! Staň se! Tys Otec nás, Heraklius biskup nás! Sw. Augustin opět: „Já wssak s pomocí Boží teď již wykonati musím, což až posawáde nestalo se. Známo wám wssem, co jsem již před několika léty činiti chtěl, wy wssak jste mi toho nedowolili. Neb tenkráte jsem se s wámi o to shodnul, že po pět dní w témdni žádný mne nebude obtěžowati, nýbrž že mně dáte chwíle k tomu, abych sepsati

mohl dílo o písmě swatém, o kteréž mne otcowé na sněmu w Numidii a w Karthagině shromážděni byli požádali. Tenkráte jste to slawně přislíbili; awssak bohužel! jen po kratičký čas jste slibu swému dostáli. Neb násilně mne přepadáwaji a nenechaji mně chwile, bych wykonal, co jsem předsewzal. Před polednem a po poledni přicházejí na mne s prácemi nejrozmanitějssími. Pro Boha a Christa Ježisse prosím wás, powoltež, aby nyní Heraklius, jehož dnes we jmenu Christowě jmenuji biskupem, nástupcem swým, mi aspoň z části břemena práci těch umenssil." Lid na to wolal ssestadwadcetkráte po sobě: Děkujeme za ustanowení twé!

Augustin opět: „Já děkuji wám za laskawost wassi, a prosím, byste řízení, která jste na mne wznássiwali, teď jemu přednásseli. Kde bude potřebowati rady moji, milerád mu přispěji. Já wssak nebudu zaháleti, aniž chci rozmařilosti se oddati, nýbrž, pokudž Bůh milostiwý žiwota mně popřeje, s pomocí jeho chci w písmách sw. pracowati. To zajisté prospěje i Herakliowi i wám též.... Wssecko, co jsem uminil, powěděl jsem, pročež žádám konečně, byste mi řekli, že přiswědčujete wolně a rádi." Při nejwětssím pohnutí wolal na to lid: Staň se, staň se! Hodno a sprawedliwo jest! Děkujeme! Wyslys Christe! Zachowejž Heraklia!

Augustin na to ukončil řeč swou slowy: „Nyní přičiňtež se, byste nábožně obět Boží konali, a w této hodině, kdy my se modliti budeme, zapomeňte na wlastní swé tužby a

starosti, a modlete se za Církew tuto, za mne a předewssím za kněze Heraklia!" —

Poněkud ssířeji wypsali jsme dojímawou událost tuto, awssak nadějeme se, že jsme wyprawowáním swým nemudili laskawého čtenáře. Uwodiwsse ho do basiliky Hipponské, představili jsme sw. Otce, biskupa stařičkého u prostřed walného shromáždění wěřících. Nejslawnější učitel wěku swého, jehož hlasu celý swět katolický s nadssením poslouchal, powolal dítky swé, rodinu swou, k důwěrnému rokowání, a weřejně činí záwět swůj! Mladý kněz má zastáwati místo jeho! Či snad stářím se mu byla síla již ztratila? Aneb průžnost ducha ho opustila? Nikoliw! Neb w krátce na to wydal nejznamenitějssí dílo swé, wydal i později jiné jesstě spisy slawné. A sám prawí, že nechce a nebude nikterak zaháleti, nýbrž že wždy a wssem chce přispíwati. On sám, biskup proslawený, pro Boha prosí, a žebře takřka, by mu chwíle dalík jiným a důležitým prácem. Wssak ale maje po boku swém nástupce swého, sám musí ustoupiti a octne se snad w pozadí?! Ucta a důwěra wěřících bude rozdělena, a lnouti bude k tomu, kterýž činnosti swou státi bude w popředí?! Tak nesmýssílel Augustin; sám jesstě prosí wěřících, by s toutéž důwěrou k Herakliowi se utíkali, jako k němu samému byli činiti uwyknuli; bylť zajisté prost wsseliké malicherné řewniwosti, a sebe samého nessetře, zbudowal wěřícím swým pomník lásky a obětiwosti swé; lásky, an jim drahý poklad míru zachowati chtěl, obětiwosti, že newáživ osoby swé, postawil bratra

kněze na swícen, by swítil prawomocí biskupskou lidu wěřícímu, aniž se obáwal, že nowé swětlo to zastíní slávu jeho! Proto také četná rodina Hipponská s nadsením, uctou a wděčností naslouchá slowům mileného Otce, a slzawýma očima wolá na místě swatém: Na mnohá léta ať žije Augustin! Tys Otec nás! Tys biskup nás! Kdo by nezatoužil tuto a z celého srdce si nežádal, přítomnu býti wýjewu tak wznesenému a dojímawému? Nechceme laskawému čtenáři předpisowati, jakými city by rozjímati měl o události té, toto wssak prawíme s upřímností, že kdo takto mluwil a jednal, byl zajisté duch weliký a biskup swatý!

Nyní již sw. Otec, když měl po boku swém pomocníka Heraklia, použil chwíle, kteráž mu popřána byla, nejprwé k tomu, že (na počátku roku 427) ukončil welké, dáwno již před léty započaté dílo: O křesťanské nauce we čtyrech knihách. We třech přednějších knihách ponejwíce pojednáwá o prawidlách, kterýmiž sprawowati se má, kdo činí wýklad písma sw. Wesskerého písma sw., jak dowozuje, plnost a konec ještiť láska k Bohu a k bližnímu; a kdo rozjímá w písmě swatém aneb wýklad činí o něm, má k témuž účelu prohlížeti, aby totiž wzdělal sebe w lásce té. A proto také zapotřebí jest, by srdcem čistým, swědomím dobrým a wěrou nelíčenou se opatřil každý, kdo w písmě skoumá; neb jen na ten způsob bezpečně a s prospěchem to činiti bude. Sedm pak stupňů wede k moudrosti, obsažené w písmách swatých. Prwní ještiť bázeň, kteráž hrdost

pokořuje. Druhý zbožnost, kteráž wolně se podrobuje. Třetí wěda, kteráž nic jiného w písmách nehledá, než lásky k Bohu a k bližnímu. Čtwrtý stupeň jestiť zmužilost. Neb wěda ona nečiní člowěka hrdého, nýbrž působí, že lká nad nedostatečnosti swou a horliwými modlitbami prosí o milost a pomoc Boží, aby nezoufal, a tak dochází čtwrtého stupně, zmužilosti, kteráž působí, že člowěk lační a žízní po sprawedliwosti. Pátý jest rada, anto člowěk, powědom si křehkosti swé, než dospěje k swětlu onomu nebeskému, sebe očisťowati musí a podmaňowati zlé žádosti. Šestý pak stupeň dosáhnul, kdož očistiw srdce swé již dokonale a opustiw wšeliké jiné žádosti, jedině po prawdě touží, jedině ji miluje. A takto dostoupí na sedmý stupeň, až k moudrosti samé, kteréž w míru dokonalém požíwá (kn. 2. č. 9, 11)...

Na to obšírněji pojednáwá o třetím stupni, o wědě totiž, a uwodiw seznam kněh písma swatého kanonických, prawí, že w tom nejhlawnější a nejpřednější powinnost wykládače písma sw. záleží, aby wěděl, které knihy Církew kat. za kanonické má. Důrazně welmi připomíná, že wykladateli nutno potřebná jest známost jazyka řeckého a hebrejského, welice prospěšná také známost historie, wědy přírodné, dialektiky a wýmluwnosti, známost zeměpisu biblického a rozličných umění lidských. Jestli w knihách filosofů (mudrců) někdy se nalézá, což prawdiwé jest a s wěrou naši se shoduje, proč bychom toho se měli lekati? ano naopak obracujmež to ke swému prospěchu (kn. 2, č. 60).

Když při nějakém místě smysl jest dwojsmyslný, tak že wykladatel na rozpacích jest, jakby buď wyslowiti je měl aneb rozděliti, na poradu wezmiž prawidlo wiry, kteréhož se mu z (porownání) míst písma sw. jasnějších a z autority Církwe dostáwá (kn. 3., č. 2). W knize čtwrté konečně wyměřuje prawidla řečníkowi a kazateli křesťanskému *).

Za téhož času wydal sw. Otec nejznamenitější dílo swé: O městě Božím, kněh dwamecitma. Dílo toto wssím práwem náleží k nejmistrnějssím spisům jeho, co do hluboké učenosti a moudrosti, nepostihlé soudnosti a wýmluwnosti.

Již swrchu jsme byli wyprávěli, že roku 410 Řím, králowna swěta, od Allarika zteřen a poplenen byl. Událost ta celým swětem hrůzně zatřásla! Wesskeré pohanstwo nenáwisti zahořelo k wíře kř. wůbec, tak že se již nejednalo o některý jen článek nauky křesťanské, nýbrž o celou soustawu wiry Christowy. Neb wssegobecně wolano, že příčina wyplenění města Říma, a wůbec wssech těžkosti, které na člowěčenstwí po zrussení wiry pohanské se uwalily wíře křesťanské přičítati se musí. W nejnázi té wssegobecné prosil slawný Marcellin snažně sw. Otce, by na obranu wiry kat. powstal. Augustin již roku 413 wydal prwní dwě knihy díla toho, kteréž i Marcellinowi připsal. Awssak teprw buď ku konci roku 426 aneb na začátku roku

*) Kniha ta jestiť prwní nákres homiletiky kř., o kteréž obssírněji jednati, tuto od místa jest.

427 ukončil celé dílo, an mezi tím často překážely mu nejenom těžké powinnosti úřadu biskupského, alebrž i welké boje s Pelagiany. Žiwot jeho wůbec podobá se welkému a skoro nepřetrženému boji, a tu owssem byloť wíce přihlížeti k tomu, čehož potřeby časowé nutně wymáhaly.

Wesskeré pohanstwo tenkráte hroziwě se jitřilo, a podobalo se, jakoby byla oživnula w něm wzteklá krutost, kterouž po tři století proti Církwi kat. bylo páchalo. Při nebezpečenstwí tom křesťanům hrozícím powstal Augustin a pozdwihna hlasu swého, mluwí řečí a způsobem proroka od Boha nadchnutého, wesskerou wědu swou a umění swé soustředuje k jednomu cíli, mohútným duchem swým uchwacuje zbraň dějepisu, filosofie, poesie a wýmluwnosti, s nepostihlou bystrostí proniká počátky wesskeré společnosti lidské, ústawy a řády společenské, půwody politických bludů a rewolucí, a wsseliké wýsledky historie swěta jasným rozhledem spojiw, představuje čtenáři rozsáhlé zříceniny města pozemského, swěta starého, swěta hynoucího! Naproti wssak s důmyslností milostnou stawí nebetyčnou budowu města Božího, wíry a Církwe kř., kteráž jedině nade swětem wládnouti může a má. Swět pohanský winil kř. wíru co půwodkyni zahynutí swého. Augustin wyswětluje příčiny, pro které starý Řím zahynul, a zahynouti musel. Slawné dílo jeho jest řeč pohřebná, činěná nad mrtwolou swěta starého; se stanowiska pak wědeckého a katol. jestiť úsudek smrti, wynessený na pohanstwo.

Na smrt wedeno a na smrt wydáno již jest a nikdy wíce k žiwotu se newzkříší; toto Amen wyřkne zajisté každý, kdo slyssel neb četl řeč tuto!

Hlawný pak obsah kněh o městě Božím jest následující: Nesprawedliwé jsou nářky nepřátel křesťanstwa, jakoby příčina tehdejssích protiwenstwí wíře křesťanské připočítati se musela, anto práwě naopak pohané w čas nejwětssího souženi skrze wíru kř. přemnohých dobrodiní byli dosáhli, jakož se i posledně při ztečení Říma stalo, kdež nepočetní zástupowé lidu w chrámích kř. zachráněni byli, což zajisté jen jmenu Christowu a časům kř. přičítati se musí. Dobré pak wěci jakož i zlé z nařízení Božské moudrosti jak dobrým lidem tak i zlým za podíl se dostáwají; dobří wssak utrpeními takými poučeni a zlepssení býwají, a wssecko napomáhá k jejich prospěchu. Ano i w nejwětssích pohromách milosrdenstwí a prozřetelnost Boží zjewně se ukazuje. Neb křesťan, jestli zármutek ho sklíčuje, wí, že ho Bůh buď pro hříchy kárá, aneb že ho we cnostech zkoussí, a přestojí-li bez reptání těžkosti wezdejssí, že mu odměnu wěčnou připrawuje (kn. I. k. 29). Neprawosti wssak Římanu ani wywrácením wlasti jejich zlečeny býti nemohly. Neb kdežto wýchodní národowé a nejwětssí města w dalekých krajinách záhubu Říma oplakáwali a weřejným truchlením litowali, Římané, když z nebezpečenstwí wywázuli, hledali diwadla, w ně se hrnuli, je naplňowali, wětssích possetilostí než kdy před tím se doposstějíce. Počínání

také zajisté „jest pád a mor wsseliké mysli, zahlazení wssí upřímnosti a sslechetnosti.“ „Nehledaliť oni pokoje w obci proto, aby w bezpečnosti, ale aby bez kázně prostopássný žiwot wésti mohli, a sstěstím tak pokaženi jsou byli, že ani nesstěstí je naprawiti w stawu nebylo.“ *) „Tudy přichází, že zlé, kteréž páchají, sobě přičítati nechtí; zlé wssak, kteréž okousseti jim jest, že na časy kř. uwalují.“ Na sebe tedy ať Římané naříkají; sami obec swou w záhubu uwedli, nikoliw wssak náboženstwí kř. Neb již tenkráte a za těch wěků mnohými a těžkými klopotami uhněteni býwali, když bohům swým nejhorliwějssí službu prokazowali (kniha II). **) O tom zjewně swědčí dějepis římský, wyprawujíc, jak již od založení Říma nejwětssí bezpráwí, neprawosti a krwawé rozbroje mezi nimi panowaly, kterými (pominouce welikých sskod z pokaženosti mrawů pocházejících) obec znenáhla se podkopáwala, až i konečně k zničení přissla; a wsse to stalo se dáwno již před příchodem Christowým. Což kdo rozwáží, sám nahlížeti musí, že jedině prozřetelnost Božská řídí obce a králowstwí, ***) nikoliw wssak klamiwí bohowé pohanssti. An žádná obec bez mrawnosti obstáti nemůže, muselať konečně i římská obec klesnouti, a to za příči-

*) „Blaženost obce tu nestojí, kde zdi se zhůru pnou, a mrawowé klesají.“ Jsouť to slowa zajisté welepamátná (kn. I. kap. 33).

**) Obzlásstě w knize třetí jako u welkém obrazu wypisuje wsseliké pohromy a soužení, které národ římský potíraly.

***) Sw. Augustin zajisté prwní jest historik, kterýž po sw. Pawlu w historii člowěčenstwa widí historii prozřetelnosti Boží.

nou modloslužby, kteráž nedáwala žádných přikázaní mrawů k žiwotu dobrému, a hanebným příkladem Bohů samých mrawy občanů porussowala a tím i konečně zkázu přiwoditi musela. Že by ale blahý staw říše římské z ochrany bohůw těch klamiwých wyplýwal, jestiť opowážliwé a zpozdilé twrzení (kn. 4). Blahý staw ten jedině přičísti se musí hluboké moudrosti řízení Božího. *) Směssné jest a powěrčiwé celé to učení o bozích nesslechetných, a ti zajisté nemohli nikomu a žádnému blaženosti nějaké propůjčiti. Taktéž nesmyslné jest mínění těch, kteříž zrůst obce římské osudu aneb náhodě přisuzují (kn. 5). Řízením Božím stalo se, že říše římská tak se rozssířila, ačkoliw Římané prawému Bohu nesloužili. Bůh říši jejich rozhojňowati ráčil na odměnu, poněwadž mnohé cnosti na sobě měli. Bohowé ti báječní jsou demonowé hanební a ničemní, kteřížto sami we swé bytosti žádné blaženosti nemají, a proto také blaženého žiwota udělowati nemohou, ani časného, ani wěčného po smrti. Wesskerá pak nauka o bozích pohanských před soudným rozumem obstáti nemůže (kn. 6, 7). Dle swědectwí nejučenějssích mužů pohanských bohowé ti nejsou leč zemřelí lidé (kn. 8). Wssichni filosofowé mnohých a welikých bludů se dopustili, i nejprwnějssí ze wssech, Platonikowé, jenž učením swým nejwíce k wíře kř. se přiblížo-

*) Zákonowé prozřetelnosti Božské wssecko obsahují, a Bůh na žádný způsob králowstwí lidská, jejich panowničtwí a služebnictwí od zákonů swé prozřetelnosti odloučiti nechtěl kn. 5, k. 11).

wali. W knize 8—10 rozebírá sw. Otec wědecky soustawy filosofické s podiwnou učeností, a odkrýwá a poráží bludná mínění jejich.

Knihou 11. počíná druhá část díla toho. W pohanstwu není žádné spásy; to byl sw. Otec w desíti knihách dowodil. Spásy té jediné dosáhnouti jest w městě Božím. Město to Boží jest pak dwojí, nebeské, jehožto měšťany abychom učiněni byli, žádáme a prosíme, druhé pak pozemské, kteréž založil Christus Ježíš učením swým, wěrou a Církwí kř. Neb nikdo ku prawdiwému poznání Boha nepřichází, leč jediné skrze prostředníka mezi Bohem a lidmi, totiž skrze Christa Ježíše. Skrze Boha a Syna Božího, jenž přijal na se člowěčenstwí, awšak neslozil božstwí, wíra ta jest založena a utwrzena, aby člowěku připrawena byla cesta k Bohu skrze Boha — člowěka. Mezi Bohem a člowěčenstwem tentoť jest prostředník. Z té příčiny jest prostředníkem, z které stal se člowěkem, a z tétéž i cestou. Neb dána jest cesta jediná, nejjistější a ochraňující přede wšim blouzením, že On (Christus) jest Bohem i člowěkem; jsa Bohem jakožto cíl a záměr naši pouti, jsa člowěkem, jakož cesta, po které nám náleží jíti (kn. 11, k. 2). Město toto Christus založil, neb Onť to byl, jenž dříve skrze proroky mluwiw, potom i swými ústy, a později skrze apoštoly také ono, na nejwyšší hodnowěrnosti založené písmo uzpůsobil, které mi kanonickým nazýwáme, a k němuž wíru přikládáme u wěcech k wědění našemu přepotřebných, nejsouce

s to, abychom sami ze sebe k poznání jich přicházeli (kap. 3). Pročež chtěje wylíčiti počátek a wzrůst města Božího, počíná stwořením swěta, mluwí pak o stwoření andělů, o pádu a odloučení zlých andělů, kteřížto nicméně též k ozdobě celosti swěta toho přináležejí, rowně jako kladení stínu k okrase nějaké malby; ježto by Bůh nic zlého nebyl mohl připustiti, kdyby nebyl předzwídal moudrosti swou wěčnou a nezměnitelnou, jakým způsobem i ono zlé k dobrému by se uspořádati dalo.

Bůh anděly weskrz dobrými byl učinil (kn. 12); že wssak andělé zlí zhřešili, to půwod swůj béře z pokaženosti swobodné wůle, tworů obmezených, od Boha se wzdalujících, čímž jedině bídnými se stáwají, jako naopak přidržowáním se Jeho, nejwyssí blaženosti docházejí. Zlá pak wůle půwod béře z proměnitelnosti bytosti z ničehož stwořených; dobrá ale wůle z milosti Stwořitelowy, jako při andělích, tak i při lidech. Člowěk od Boha stwořen byl, a dusse jeho nesmrtelná podle obrazu Božího učiněna jest. Prwnímu člowěku trojí pokuta uložena byla za prohřešení se skrze neposlušnost rozkazu Božího, a sice smrt těla, smrt dusse, a smrt wěčná. Neb ačkoli dusse lidská prawdiwě nesmrtelná jest, přece i ona jistě podléhá smrti. Nazýwá se proto nesmrtelná, poněwadž nikdy nepřestáwá žíti a číti; tělo ale proto smrtelným slowe, poněwadž wssecken žiwot z něho může wymizeti, aniž samo sebou některak jest žiwo. Smrt wssak tehdy přichází na dussi, když Bůh ji opousstí, jako tehdáž

na tělo, když duše ho ostawuje. Oběma tedy nastáwá smrt, když duše Boha zbawená wystupuje z těla. Tenkráte ani ona z Boha wíce neważí žiwot, ani tělo z ní. Po takowéto ale celého člowěka smrti následuje ona, kterouž wážnost sw. písma druhou smrti nazýwá (zjew. 21, 8) a na niž i Spasitel nás poukazuje, řka: Toho se bojte, kterýž může i tělo i duši zatratiti w pekelném ohni (Mt. 10, 28). Což dříwe se nestane, pokud nebude duše s tělem tak spojena, že žádné odtržení od něho ji wíce neodloučí, a to bude při soudu posledním (kn. 13, kap. 2). Pokuty té, prwnímu člowěku uložené, weškeré pokolení lidské stalo se účastným, an weškeré tehdáž již w celosti se nalezalo w Adamu. Další následek hříchu prwopočátečného byl (kn. 14), že prwnímu člowěku, který Bohu poslušnosti nezachowal, odpláceno bylo neposlušenstwím wlastního těla jeho, tak že w duchowného a tělesného člowěka se rozdwojiw, sám sobě počal býti na odpor, odkudž i obapolný boj ten těla s duchem se objewuje. Odtud žádostiwost zlá, kterážto jest následkem a pokutou hříchu, a kteréž před hříchem nebylo. Odtud pochází i dwojí řád w pokolení lidském (kn. 15), směřující od počátku již k dwojímu rozdílnému cíli a konci. Neb z prwních rodičů narodiw se Kain, patřil k městu lidskému, Abel wšak náležel k městu Božímu. Dwojí láska založila si dwojí město; a sice jedno, zemské, láska k sobě samému, poušťějící se až ke zhrzení Bohem, druhé, nebeské město, založila láska

k Bohu; již netěžko pohrdati i samým sebou. Později dwojí řád ten wypodobňowán byl skrze Ismaele a Isáka, anebo skrze syny, pocházející z těla, a ty, kteříž jsou ze zaslíbení. Dwojí řád ten též poznati jest z nejdáwnějších dějin rodu lidského až do potopy swěta, an písmo pokolení s obojí strany za sebou jdoucí wypisuje, z části wssak i na časy budoucí, na časy nowé umluwy w prorockých obrazech naráží. Takto koráb, kterýž učinil Noe, byl obrazem krále nebeského, Města a Církwe jeho, na kteroužto wůbec mnozí přiběhowé tito od časů Kainowých a Abelowých až do samé potopy se wztahují.

Za wěků pozdnějších, za časů patriarchů, králů a proroků wzrůstalo a ssířilo se Město Boží (kn. 16) a w rozličných obrazích wždy jasněji nastáwající králowstwí Christowo prorockým duchem bylo zwěstowáno, z té příčiny, aby wždy patrněji objewowalo se tajemstwí Zákona nowého. K tomu cíli směřuje požehnání Abrahamowo, Isákowo a Jakobowo. Až do potopy trwal wěk dětstwí wywoleného lidu Hospodinowa, odtud až po časy krále Dawida wěk mládenecký, odtud wssak počíná wěk dospělosti. Dalssí čas, od králů počínaje, zlásstě proslawen jest swatými proroky (kn. 17), jichžto proroctwí zřejmě a jasně se wztahují na Christa a Církew jeho, a také o božstwí Christowě důkaz dáwají. W knize 18. srownáwá sw. Otec dějiny wywoleného lidu Božího s dějinami jiných národů Kdežto mezi lidem wywoleným wzrůstalo a ssířilo se Město Boží, u jiných ná-

rodů ssířila se modloslužba a nejrozmanitějssí sobě odporné učení rozličných sekt filosofických. Wssak již proroci Starého Zákona zjewně byli předpowěděli, že a jak i pohané do králowstwí Božího powoláni budou. O tom prorokowali Oseáš, Amos, Jonáš, Joel. Abdiáš, Nahum, Habakuk, Daniel, Ezechiel, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš. Obzlásstě pak Isaiáš (kap. 29), kterýž od mnohých nazýwán jest spisse ewangelistou, než-li prorokem. „W posledních pak dobách, před přijetím Christa w národě židowském již nebylo proroků. Po wyprosstění z babylonského zajetí a po wystawení znowa chrámu staw národu toho o mnoho se byl zhorssil; židé wssak rozuměli slowům proroka Aggea, řkouciho: Weliká bude sláwa domu tohoto posledního, wíce než prwního Agg. 2, 10), w ten smysl, že jim lepssí dnowé nastanou po znowa wystawení chrámu. Řeč ta prorokowa ale týká se Nowého Zákona; což prorok onen tím na jewo dáwá, že Christa předpowídaje takto dí: A pohnu wssemi národy a přijde žádoucí wssem národům (2, 8). To se wyplnilo, an Bůh pohnul národy, a powolal pohany do Církwe kř.; a takowýmito wywolenými z pohanských národů wystawuje se dům Hospodinůw w Zákoně nowém, jako z kamení žiwého, a mnohem slawnějssí, než-li byl onen chrám wzdělaný Šalomounem a ten, po zajetí opět obnowený. A pro tu příčinu neměli židé za těch dob již žádných proroků, a mnohonásobně sklíčowáni a hubeni byli od cizích králů, ano od samých

Římanů, aby nikdo se nedomníval, že wyplnilo se toto proroctwí Aggeowo w onoho chrámu obnowení“ (kap. 45).

Konečně ale, w plnosti času, za králowání Herodowa w Judstwu a za panowání Caesara Augusta u Římanů, narodil se Christus Ježíš w Betlémě Judowě, co zřejmý člowěk z těla panenského, a jako skrytý Bůh z Boha Otce. Aby pak božstwí swé prokázal, mnoho činil diwů, z kterých nejprwnější jest podiwné jeho narození, poslední ale na nebe wstoupení i s tělem, w němžto wstal z mrtwých. Židé wšak, kteříž jej usmrtili a w něho wěřiti nechtěli, bez lítosti hubeni bywše od Římanůw a do kořen wypleněni z králowstwí swého, rozptýleni jsou nyní, jakož prorokowáno bylo, po wšech končinách (a kdež by jich nebylo!), sloužíce nám křesťanům swým wlastním písmem za swědectwí. Jakož židé po wšech národech rozptýleni jsou, tak též Církew Christowa na wšecky strany, mezi wšemi národy rozšířena jest, a proto také je wšudy za swědky míti může oněch o Christu dáwno projewených proroctwí (kap. 46). Christus nejprwé ústy předchůdce swého Jana, potom pak sám hlásal wešškerému swětu, že se již přiblížilo králowstwí nebeské.

„Wywolil sobě učedlníky, jež apoštoly nazwal, lidi z nízkého rodu, neslowútné, neučené, aby, jakby koliwěk welikými se stali a weliké wěci působili, skrze něho se stali a působili Maje pak mezi nimi i jednoho zlého, i jeho k dobrému použil, aby wyplnilo se uložené utrpení, a aby Církwi swé dal příklad, kterak i zlostníky má snášeti. Po rozsetí potom slowa swatého

ewangelia, pokud k tomu potřebí bylo jeho přítomnosti w těle, trpěl, umřel a z mrtwých wstal; utrpením swým nás poučiw, čeho pro prawdu snášeti jsme powinni, z mrtwých wstáním ale, čeho na wěčnosti můžeme se naděti, — mimo ono hluboké a swaté tajemstwí, že krew jeho wylita byla na odpuštěni hříchůw. Obcowaw potom ještě na zemi po čtyřicet dní s učedlníky swými, wstoupil na nebesa u přítomnosti jejich, a po desíti dnech sestal jim slíbeného Ducha swatého, jehož sesláni na wěřící tím nejwětším a nejpotřebnějším znamením se objewilo, že jedenkaždý z nich mluwil jazyky wssech národů, čímž znamenala se spolu budoucí jednota katolické Církwe po wssech národech a jazycích" (kap. 49).

Potom tedy dle onoho proroctwí: Ze Sionu wyjde zákon, a slowo Hospodinowo z Jerusaléma (Isai. 2, 3); a dle předpowědění samého Christa Pána nasseho, když po z mrtwých wstání u podiwení naň patřícím učedlníkům otewřel mysl, aby rozuměli písmům a řekl jim, že tak psáno jest, a tak musil Christus trpěti, a třetího dne z mrtwých wstáti, a aby bylo kázáno we jmenu jeho pokání a odpuštěni hříchů mezi wssemi národy, počnouc od Jerusaléma (Luk. 24, 46); a dle opětné odpowědi jeho dané tážícím se učedlníkům na poslední příchod jeho, an takto řekl: Nenít wasse wěc znáti časy, anebo doby časů, kteréžto Otec w moci swé položil; ale přijmete moc Ducha swatého, přicházejícího na wás, a budete mi swědkowé w Jerusalémě, i we wssem Judstwu, i w Samaří, a až do posledních končin země (Sk. Ap. 1, 7). — Dle těchto tedy wyrčení nejprwé z Jerusaléma sstřila se Církew, a když byli w Judstwu a w Samaří uwěřili mnozí, obrátili se apoštolé i k jiným národům, zwěstujíce jim ewangelium, ješto je byl Pán jako swětla uprawil swým slowem a rozžehnul Duchem swatým. Neboť i to byl powěděl k nim: Nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo ale duše nemohou zaviti (Mat. 10, 28). A oheň lásky plápolající w nich chránil je, že nepoznali chladu bázně. Potom také nejenom skrze ty, kteří widěli a slyšeli jej před utrpením a po

z mrtwých wstání, alebrž také, když zemřeli, skrze nástupce jejich, a sice uprostřed přehrozného pronásledowání a rozličných muk a mučedlníkůw usmrcowání hlásáno bylo po wssem swětě ewangelium, Bůh ale sám wydáwal jim swědectwí w diwech a zázracích, a w rozličných mocích a darech Ducha swatého, tak že i národowé pohanští, uwěřiwsse w něho, jenž na wykoupení jejich byl ukřižowán, křesťanskou láskou ctili jsou krew mučedlníků, kterou sami dříwe w ďábelské zuřiwosti wylíwali, a sami ti králowé, z jejichžto rozkazu před tím Církew pleněna byla, k spasení wlastnímu pokořili se jmenu tomu, jež jsou ze země wyhladiti usilowali, ano i neprawé bohy počali russiti a stíhati, pro něž dříwe ctitelé prawého Boha býwali pronásledowáni“ (kap. 50).

„Wida pak ďábel, kterak opoustěji se chrámowé demonští, a kterak přibíhá pokolení lidské ke jmenu wyswoboditele a prostředníka swého, wzbudiltě kacíře, jenžby zowouce se křesťany nicméně odpírali učení křesťanskému, tak jakoby na nic se neohlížejíce, směle a bez překážky mohli se uhostiti w Městě Božím, podobně jak w onom zmatečném Městě bez rozdílu wedlé sebe bydleli oni filosofowé, ač rozdílně ano práwě sobě opak smýsslejíci. Kdožkoli tedy o Církwi Christowě křiwá a sskodliwá mínění chowají, a jsouce káráni a wedeni k prawému a spasitedlnému smýsslení, twrdosijně odporují, a swé jedowaté a záhubné učení odwolati a oprawiti se zpěčují, anobrž na swém stojíce je zastáwají: ti a takowí učiniwsse se kacíři, wywrhují se z Církwe a powažují se za nepřátely její, a wssak sloužící k jejímu cwičení. Jistě i takto swým zlým počínáním k užitku jsou jiným prawdiwým katolickým oudům Christowým, jestto Bůh i zlých k dobrému užíwá, a jestto milujícím jej wssecky wěci napomáhají k dobrému (Řím. 8, 28). Neboť wssichni protiwníci Církwe, ať jakýmkoliw bludem jsou zaslepeni a jakoukoliw zlostí nakwasseni, obdržují-li mocnost tělesně ji sužowati, spíšse příležitost jí dáwají, aby w trpěliwosti se cwičila; pak-li že toliko zlým smýsslením jsou jí odporni, tuť w moudrosti ji wycwičují; a jestto powinna

jest milowati i swé nepřátely, zdokonalují dobrotiwost její, aneb i dobročinnost, nechať již potom jakkoliw s nimi nakládá, buď laskawě a wlídně je poučujíc, anebo přísně trestajíc. A pročež nikterak dopuštěno nebude ďáblu, tomuto knížeti bezbožného Města, aby w čem uškoditi mohl cizincujícímu na tomto swětě Městu Božímu, a byťby jak chtěl swé náhončí popuzowal na ně. Také wždy i w tom opatruje Církew prozřetedlnost Božská, potěšujíc ji nejedním šťastným se dařením, aby w neštěstí neklesala, a cwičíc ji w protiwenstwích, aby též dobrým bydlem se nezmakila; a tak Bůh jedno druhým w prawé udržuje míře, jak i Žalmista Páně na to naráží, kde prawí: Podle množstwí bolestí mých w srdci mém potěšowání twá obweselowala duši mou (Ž. 93, 19). A tak i Apoštol dí: „Naději se radujíci, w souženích trpěliwí" (Řím 12, 12).

Pročež nepochybuj nikdo, že každého času se poděje dle slow téhož učitele národů, jenž takto dí: Wšichni, kteří chtějí w Christu pobožně žiwi býti, protiwenstwí snášeti budou (2. Tim., 3, 12). Neboť i když přestáwají oni zuřiti proti Církwi, kteří wně jsou, a tudy zdá se, jakoby pokldu požíwala, a také w skutku druhdy požíwá, což mnohou útěchu zlášťě slabším působí myslím: přec nikdy nebýwá prosta těch Církew, ano mnoho jest wnitř takowých, kteří hanebným žiwotem srdce nábožného lidu zkormucují, jestto wůbec se jimi pohanění děje jmenu křesťanskému a katolickému, a čím dražší jest ono těm, kteří nábožně žíti w Christu sobě žádají, tím wětší býwá i bolest jejich, že práwě zlými osobami, nalezajícími se w lůně Církwe, jmeno to není w té míře milowáno, jakby bohabojné duše sobě přály. A též kacířowé tito — jestto wůbec se myslí, že jmena křesťanského, i swátosti, i písem těchže užíwají, — weliký zármutek uwalují na srdce nábožná, jelikož chtějíce mnozí státi se křesťany, pro jejich tůžnice na pomíšky přicházejí, ano mnozí zlolajcowé z nich pohnůtku berou, rouhati se jmenu křesťanskému, poněwadž i oni jistým způsobem křesťané se

jmenují. Těmito a podobnými bludy a mrawy překwrácenými protiwenstwí trpí oudowé Církwe, jenž zbožně w Christu žíti si žádají, byť i nikdo k tělům jejich nesahal a jich netrýznil. Okoušejíť protiwenstwí takowé ne na těle, ale w srdci; jakož i oním hlasem wýše jest wyjádřeno: Podlé množstwí bolestí mých w srdci mém; a neprawí: na těle mém. Naproti tomu ale powážíme-li, že nezměnná jsou Božská zaslíbení, a že sám Apoštol prawí: Znák Pán ty, kteří jsou jeho, a kteréž předzwěděl, i předzřídil, aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, (2 Tim. 2, 19, Řím. 8, 29), tudíž poznáwáme, že nižádný z nich nemůže zahynouti, a protož dokládá se též w Žalmu onom: Potěšowání twá obweselowala duši mou. — Bolest pak ta, wzbuzená w srdcích bohabojných překwrácenym žiwotem zlých a neprawých křesťanů, k užitku jest těm, kdož ji pociťují, an z lásky wyplýwá, která nechce tomu, aby zahynuli, a i jiným na překážce byli w spasení. Weliká býwá též útěcha z polepšení jejich, a naplňuje nábožné myšli takowou sladkostí a radostí, jakowá byla bolest, když hynutí jejich je trápilo.

A tak koná swůj pohostinsky běh Církew na tomto swětě, za těchto zlých dnů mezi protiwenstwími swěta toho a propůjčowanými Bohem útěchami, nejenom od času přebýwání zde w těle Christa a jeho Apoštolů, alebrž od samého Abela, toho prwního sprawedliwého, jejž bezbožný zabil bratr, a bude jej konati tímže způsobem i napotom až na konec wěků“ (kap. 51).

W Církwi wšak na tomto swětě není ještě oddělení wywolených (dobrých) oudů od zawržených (zlých); neb jedni i druzi jako w síť ewangelickou se zahrnují, aneb plowou w časnosti této bez rozdílu jako w moři, dokud nedostihnou onoho dne, kdežto oddělení budou

zlí od dobrých, a jediné w dobrých jako we chrámu swém bude Bůh wssecko we wssech.

Nyní wssak již, po přijetí Christa Ježisse, (kn. 19) nám křesťanům (obywatelům města nebeského) beze wsseliké pochybnosti a nad to i s nejwětssí jistotou známý jest cíl a konec žiwota nasseho, totiž oupłná blaženost, kteréž ale na tomto swětě nelze nalezti, nýbrž kterážto we wěčném požíwání žiwota budoucího záleží. Prawé náboženstwí ale jest ta cesta, kteráž k onomu cíli wede, an kde není prawého náboženstwí, tam ani prawých cnosti nelze nalezti. Na soudu posledním (kn. 20) stane se konečně oddělení dobrých ode zlých a učinění nowého nebe a nowé země. Ačkoli Bůh každého času od počátku swěta nade wssemi wěcmi soudí, přece na posledním tom soudu bude prozřetelnost Božská z připousstění a jednání swého, kteréž dostatečně pochopiti s to nejsme, dokonale ospravedlněna. O soudu tom zřejmé swědectwí wydáwají proroctwí Starého i Nowého Zákona, zlásstě pak ale o tom, že na něm Christus jako soudce bude přítomen. Předcházeti pak bude wzkřisseni z mrtwých wsseho těla. Zlí a bezbožní budou na wěky zatraceni (kn. 21), o čemž zřejmé wýpowědi písem sw. swědčí, a čehož také wymáhá sprawedlnost a wssemohoucnost Boží. Trestowé zatracenců proto jsou wěčni, poněwadž wěčně chtěli setrwati w hříssích a na wěky nespousstěli se swých žádosti zlých. Jakkoli wssichni z mrtwých wzkřisseni budou (kn. 22), přece jen těla swatých a wywolených oslawena budou.

Swati budou požíwati neskončené blaženosti u wěčném spatřowání a požíwání Boha samého, w jediném městě nebeském. O wěčném pak blahoslawenstwí tom sw. Otec na konci díla swého rozjímá w tato slowa:

„„O jak weliké bude to blahoslawenstwí, kdežto nic nebude zlého, a w skrytě nic nezůstane dobrého, kde bude chwálení Boha ustawičné, kterýž wssecko bude we wssech! Nebo newím, co by se tam jiného činilo, kdežto ku přestání žádná lenost nutkati, ani ku práci žádný nedostatek wésti nebude. Napomenut býwám také swatým Žalmem, kdežto takto čtu aneb slyssím: Blahoslawení, kteříž přebýwají w domu twém, Hospodine; na wěky wěkůw chwáliti budou tebe! (Žalm 83, 5.) Wssickni oudowé i skřewa neporussitelného těla, kteréž nyní widíme k užíwání rozličnému býti rozdělené, budou prospíwati we chwálách Božích; neboť tehdáž nebude již žádné potřeby, ale toliko plné, jisté, bezpečné, wěčné blaženosti. Wssecko zajisté ono souhlasné rozwržení těla, ježto nyní před námi jest skryto, bude potom na jewě, wnitř i zewnitř po wssem těle budouc rozwedeno; a pročež se wssím jiným, což tam welikého a podiwného widěno bude, pro samé kochání z rozumné pěknosti pocházející, dusse rozumné k takowého mistra chwále podněcowati se budou. Jaká hnutí nebo bystrost těl takowých tam bude, wssetečně rozhodnouti nesmím, co wymysliti nemohu. A wssak i hnutí i stání, kterékoliw tam bude, jakož i sama postawa, wsse tam slussné bude, jessto nebude tam ničeho, cožby neslussélo. Kde bude chtíti duch, tamť zajisté tělo hned bude; aniž bude čemu chtíti duch, cožby na ducha neb na tělo neslussélo. Prawá tam bude sláwa, kdežto nikdo ani z poblouzení chwálícího, ani z pochlebenstwí chwálen nebude. Prawá čest, kterážto žádnému hodnému nebude odepřena, a žádnému dáwána nehodnému; ale aniž jí bude hledati kdo nehodný, kdežto žádný jiný nebude než hodni. Prawý tam pokoj jest, kdežto nic protiwného ani od sebe, ani od jiného žádný trpěti nebude. Odplatou za cnost bude sám ten, kterýžto cnost

dal, sám sebe za ni zaslíbiw, ano nad něho nic lepssího a nic také wětssího býti nemůže. Nebo což jiného tím mínil, když skrze Proroka řekl: Budu Bohem jejich, a oni budou mým lidem (Lewit. 26, 12); než jakoby řekl: Já budu tím, cožkoliw od lidí slussně žádáno býwá, i žiwotem, i spasením, i potrawou, i hojností, i slávou, i ctí, i pokojem, i wssím dobrem? Tak i to může se rozuměti, což dí Apostol: Aby Bůh byl wssecko we wssech (1. Kor. 15, 28). Onť bude záměrem žádostí nassich, jenž bez konce widěn bude, bez omrzení milowán, bez ustání chwálen. Ta práce, ta náchylnost, to činění bude wssem obecné, jako i žiwot wěčný.

Dále pak jací dáwáni budou w odplatu zásluh stupňowé cti a slávy: i kdo může to hodně powážiti, nad to pak powěděti? Že wssak budou, o tom nelze pochybowati. Ano i to také welikě dobré bude w sobě míti ono blažené Město, že žádnému wyssímu nižssí nebude záwiděti, tak jako nyní nezáwidějí archandělům andělé ostatní. Nebo nebude chtíti nižádný tam býti tím, čeho nepřijal, alebrž we wssí upřímné a pokojné swornosti každý bude láskou připojen k tomu, kdož wíce přijal; podobně jako w těle nechce oko tím býti, čím jsou prstowé, jessto obojí tito oudowé k poklidnému stawu celého těla náležejí. Každý tedy w držení daru swého, tento wětssího, onen menssího bude tam trwati tím způsobem, že i toho daru dosáhne, aby ničeho dále nežádal.

Také proto neztratí swobodné wůle, že we hřessích nebudou moci oblíbení míwati. Wícek ona bude swobodna, když pozbude oblíbení k hřessení a dojde oblíbení bez proměny k nehřessení. Neboť první swobodná wůle, kteráž člowěku dána byla, když nejprwé stwořen jest přímý, mohla nehřessiti, ale mohla také hřessiti: tato pak poslední tím mocnějssí bude, že hřessiti nebude moci Wssak i to Božím darem jí přijde, a ne z možnosti jejího přirození. Jiné jest owssem býti Bohem, a jiné účastným býti Boha. Bůh z bytnosti swé to má, že hřessiti nemůže; účastník ale Boží to přijímá od něho, aby hřessiti nemohl. Měli pak zachowáni býti

stupňowé Božího daru, aby nejprwé dána byla ta wůle swobodná, kterouž nehřessiti by člowěk mohl; a naposledy tato, skrze kterouž by hřessiti nemohl, tak aby ona k wyzískání zásluhy, tato pak k přijetí odplaty náležela. Ale že jest zhřessilo to přirození tehdáž, když hřessiti mohlo, sstědřejssí milostí zase býwá wyswobozeno, aby k té swobodě bylo přiwedeno, w kteréž by hřessiti nemohlo. Jakož zajisté prwní nesmrtedlnost byla, kterouž hřessením Adam ztratil, že mohl neumříti, a tato poslední bude, že člowěk nebude moci umříti: tak rowně prwní swobodná wůle byla moci nehřessiti, poslední ale bude nemoci hřessiti. I jakož nebude lze ztratiti blaženosti, podobně nemožno bude ujmu trpěti we chtění nábožnosti a sprawedlnosti. Prohřessením owssem ani nábožnosti ani blaženosti jsme nezachowali; wůli pak nebo žádost blaženosti ani po ztraceném blahoslawenstwí jsme neztratili. I může-liž kdo zapírati, že sám Bůh, nemoha hřessiti, proto swobodné wůle by neměl? Bude tedy onoho Města i jedna we wssech, i nerozlučitedlná w jednom každém swobodná wůle, oswobozena jsouc wsseho zlého a wsselikým dobrem naplněna, požíwajíc bez úbytku rozkosse wěčných radostí, zapomínajíc na winy a nepamatujíc na trápení; a wssak proto nepřestáwajíc na paměť uwáděti sobě swé wyswobození, aby kdy přestala wděčna býti wyswoboditeli swému.

Z ohledu tedy poznání a wědomí bude ona pamětliwa i na předesslé zlé wěci, z ohledu ale zkussení a citu docela bude nepamětliwa. Tak i nejzběhlejssí lékař, pokud s to jest umění jeho, zná skoro wssecky těla nemoci; ale jak se w těle cítí, o mnohých newí, když sám jich byl netrpěl. Jakož tedy známost zlého dwojím způsobem se nabýwá; jedním totiž, býwá-li toliko myslí poznáwáno, druhým pak, když na smysly okoussejícího doráží: (jináčeť owssem wssecky neprawosti skrze učení moudrosti, a jináče skrze nemoudrého člowěka přewrácený žiwot ku poznání přicházejí) — podobně zapomínání na zlé wěci dwojí jest. Jinak zajisté zapomíná na ně člowěk mající známost o nich z učení, jinak ten, který je sám zakusil a přetrpěl: onen totiž, když umění

zanedbáwá, tento, když bídy swé zbawen býwá. A podlé tohoto druhého zapomínání nebudou pamětliwi swati na předesslé zlé wěci; neboť zbaweni budou wsseho zlého, tak že do konce wyhlazeno bude ze smyslů jejich. A wssak mocí toho welikého umění, kteréž tehdáž bude, netoliko jejich předesslé, ale i zatracencůw wěčné bídy jim známy budou Jinak owssem, nebudou-li wěděti, že jsou zde bídní byli: i kterakž, podlé slow žalmu, milosrdenstwí Páně na wěky zpíwati budou? (Žalm. 88, 2.) Nad kterýžto zpěw učiněný ke slávě Christowě, jehožto krwí jsme wykoupeni, nic w prawdě nebude tomu Městu libějssího. Tam se i to dokoná, jak psáno jest: Uprázdněte se a wizte, žeť já jsem Bůh (Žalm. 45, 11). A toť jim bude jisté za největssí sobotu wečera nemající, na kterouž i Bůh při stwoření tohoto swěta poukázal, jakož o tom čteme: A odpočinul Bůh dne sedmého ode wsseho díla, kteréž byl dělal; i požehnal dni sedmému, a poswětil ho; nebo w něm byl přestal ode wsseho díla swého, kteréž začal Bůh činiti (Gen. 2, 2, a 3). Dnem tímto sedmým i my budeme, když požehnáním jeho a poswěcením budeme plni a obnoweni. Tam požíwajíce poklidu uzříme, že on jest Bůh, jímž jsme sami býti chtěli, když jsme od něho odpadli, slyssewsse od swůdce: Budete jako bohowé (Gen. 3, 5); a odstoupiwsse od prawého Boha, skrze jehožto způsobení bohowé bychom byli, jsouce jeho účastni, a jeho se nestrhujíce. Nebo což jsme bez něho učinili, jediné že jsme w hněwu jeho zahynuli? Od něho wssak jsouce posilněni a milostí wětssí již dokonáni, uprázdníme se na wěky, widouce, že on jest Bůh, jehožto plni budeme, když on bude wssecko we wssech. Nebo i ti nassi dobří skutkowé (ač jsou jeho raději než nassi) budou nám tehdáž přičteni k dosažení té soboty. Přiwlastníme-li je owssem sobě, za služebné nám budou; jestiť o sobotě jest řečeno: Nebudete w ten den žádného služebného díla konati (Deut. 5, 14). A pročež i skrze Ezechiele proroka powěděno jest: I soboty mé dal jsem jim za znamení mezi mnou

a mezi nimi, aby wěděli, že já Hospodin, kterýž je poswěcuji (Ezech. 20, 12). To tehdáž dokonale wěděti budeme, když dokonalého poklidu budeme požíwati a dokonale uzříme, že on jest Bůh.

Sám také onen počet wěkůw jakožto dnůw, jestliže podlé těch článkůw času, kteří w Písmě swatém zdají se býti poznamenáni, sečten bude, na onu wěčnou sobotu zřetedlněji ukazuje, jessto jako sedmý se nalézá, počítajíce prwní wěk za prwní den od Adama až do potopy; druhý odtud až do Abrahama; ne wssak dle stejnosti času ale počtem pokolení; nebo deset jich w w témž wěku nalézáme. Odtud dále, jakož ewangelista Matouš pokládá, jsou tři wěkowé až do přísstí Christowa, z nichžto každý čtrnácte rodů w sobě zawírá: totiž, wěk prwní od Abrahama až do Dawida, druhý odtud až do zajetí Babylonského, třetí z těch dob až do wtělení se Christowa. A tak jich pět již počteno jest. Šestý wěk nebo den nyní se koná, ač nemůže žádným počtem rodůw wyměřen býti, jessto sám Pán byl řekl: Neníť wasse znáti časy, kteréžto Otec w moci swé položil (Skut. 1, 7). Po tomto wěku jako dne sedmého odpočine Bůh, když totiž sedmému dni, jímž budeme my sami, w sobě sám přikáže odpočinouti. O každém pak wěku zwlásstě nyní bedliwěji chtíti rozjímati, mnohoby chwíle potřebowalo. Ten wssak sedmý den bude sobotou nassí, jenž žádným wečerem se neskončí, ale po němžto přijde den Páně neb neděle jakožto osmý a wěčný, jenž zaswěcen jest wzkříssením Christowým, wyznamenáwaje wěčné odpočinutí netoliko ducha, ale také těla. Tam si odpočineme a uzříme; tam widěti budeme a milowati, a milujíce chwály wzdáwati. Ajhle, to bude při konci bez konce. Nebo který jest náš jiný cíl a konec, jediné ten, přijíti do králowstwí, jehožto žádný konec není?" (kap. 30).

---

*) Rozsáhlé dílo toto, z kteréhož jsme jen nejhlawnějssi myssléuky podati mohli, jak na prwní pohled patrno jest, obsahuje takřka wesskerou theologii sw. Otce. Známoť nám, že se o díle tom rozličné úsudky pronássely a i pronássejí, my wssak tuto na uwáženou jen tolik připomenouti chceme, že dílo

34. Spisowatelské nesnáze sw. Augustina. Swatý Otec co obrance činnosti swé spisowatelské.

Již w předesslém jsme byli podotknuli, že sw. Otec, ač postawen již byl w stáři wysokém, wždy rozwijel činnost wsscobsáhlou, a že, byť toho i byl žádal (což owssem se nestalo), nikdy nalezti nemohl pokoje a odpočinutí. Wssak i sebe wětssí obtíže a nesnáze nemohly skloniti aneb přemoci ducha jeho welikého. Pročež také i to, co jesstě o dějech žiwota jeho nám wyprawowati jest, není leč obraz nepřetržených prácí a neunawené činnosti jeho.

Na břehu moře Afrického rozprostíralo se město Adrumetum, (i odtud památné, že swatý Pawel na lodi adrumetské se plawil do Říma), w kterémž se nalezal klásster mnišský s představeným Walentinem. Někteří klássterníci, a práwě méně učení, byli četli některé spisy sw. Otce o milosti Boží jednající, a dobře jim nerozumějíce, winili ho, že popírá swobodu wůle lidské. An jiní wssak naopak sw. Otce zastáwali, powstaly odtud různice a roztržky mezi

---

toto jestiť prwní encyklopedie wědy křesťanské, kteráž welikolepostí swou a rozmanitou bohatostí předmětů a mysslének obdiwení w nás budí. Před Augustinem neměla Církew kat. spisu takého aneb jen poněkud podobného a nižádný z předchůdců jeho s takou bystrostí a důmyslností nepsal o wěcech tak mnohých a rozmanitých. Jen welemohútný duch schopen býti mohl mysslénky té, powolati před soud swůj takřka wýsledky wsselikého snažení wesskerého člowěčenstwa, uswědčiti staré bohy z nicoty jejich, a uswědčiti nejslawnějssí mudrce swěta starého z úplné nedostatečnosti jich, a swětu wesskerému wyměřiti nowý cíl a konec a nowou cestu. Dílo to z latiny na jazyk náš přewedl Fr. Lad. Čelakowský: „Sw. Augustina o Městě Božím," kněh Dwamecítma, VI. dílu. w Praze, 1829.

nimi. Představený, chtěje pokoj zjednati, wyslal několik mnichů nespokojených k sw. Otci do Hipponu, kterýž laskawě jich přijal a celou nauku o milosti a wolnosti wůle s takou důkladností jim wyswětlil, že již wíce nepochybowali. Aby wssak i ostatním mnichům důkladného ponaučení se dostalo, podržel wyslance ty u sebe přes slawnost welikonoční (r. 427) a mezi tím časem sepsal jim zlásstní dílo „o milosti a swobodné wůli," w kterémž o dwou článcích těchto podle swědectwí písma sw. pojednáwá. „Člowěk," prawí, „aby dobré činiti mohl, obdržel od Boha wůli wolnou, spolu wssak potřebuje milosti Boží, by účastným se stal odměny wěčné, kteréž nikoliw tak se nám uděluje, jakobychom ji byli sobě zasloužili, nýbrž z pouhého milosrdenstwí Božího. A milost ta Boží w nás, s námi a skrze nás působící jediným jestiť zdrojem wssech dobrých myslének, předsewzetí a skutků, a nejwznesseněji se projewuje w dokonalé lásce, kteráž wssecku bázeň wypuzuje a jest koncem zákona a swazkem dokonalosti. Bůh dal přikázaní, kteráž sami ze sebe plniti nemůžeme, abychom poznali, oč ho prositi máme. Neb wíra to jest, kteráž skrze modlitbu dosahuje toho, co zákon přikazuje. Owssem jisto jest, že přikázaní zachowáwáme, když je zachowáwati chceme; poněwadž ale od Boha připrawena býwá wůle člowěka, máme ho prositi o to, abychom wůli swou tak chtěli, jak zapotřebí jest k činění toho, což jsme chtěli. Jisto jest, že chceme, když chceme, Bůh wssak působí, že chceme dobré, a jisto jest, že konáme,

když konáme, Bůh wssak působí, abychom konali, uděluje wůli nassi síly nejúčinliwějssí" (kap 16). Mnissi poslancowé nawrátiwsse se do Adrumeta, byli od bratři swých s welkou radosti přijati, a společně s předstaweným swým poslali sw. Otci list na poděkowání, w kterémž se obdiwují moudrosti jeho, kteráž prý jest jako anděla Božího. Když dílo jeho byli přečetli, nebylo prý již wíce zapotřebí, tázati se, kdo by je byl sepsal, tak jako apoštolé, když widěli Pána po z mrtwých wstání, již wěděli, že jest to Pán, a netroufali sobě tázati se ho (list 216).

Jeden z mnichů, Florus jmenem, prosil předstaweného swého co nejsnažněji, aby mu powolil, nadřečený list do Hipponu přinesti. Když se mu to powolilo, wydal se s největssí ochotnosti na cestu a přibyw do Hipponu, přednesl sw. Otci jmenem spolubratra jednoho pochybnost nějakou. Jest-li Bůh w nás působí chtění i konání, tak rozumowal mnich onen, dosti na tom jest, když nám předstaweni nassi powinnosti nasse předpisují, ostatně ale ať Boha za nás prosí, by nám milosti swou přispěl; ne wssak jak to činíwají, že, když chybíme, nás přísně kárají; an prý člowěk za to nemůže, že se mu nedostáwá pomoci (milosti Boží), kteréž Bůh jediné uděliti může. Augustin, chtěje důkladně wywrátiti námitku takowou, sepsal k tomu konci zlásstní knihu „o káraní a milosti" nadepsanou, a poslal ji mnichům do Adrumeta. Klássternik adrumetský byl ze slow: „že Bůh působí w nás chtění i konání" bludně odwozowal, že člowěk wůbec

jest bez winy, když zlé činí, a tedy že i napomínání a kárání zbytečno a neprospěšno jestiť. Sw. Augustin naproti ukazuje, že Bůh působí w nás chtění a konání, nikoliw ale sám, bez přičinění nasseho; Bůh působí w nás chtění a činění, nikoliw že by wůli nassi nutil, nýbrž, že wůli nassi powzbuzuje a posilňuje ku chtění a činění. Jest-li se nám takého powzbuzení a posilnění ku chtění a činění nedostáwá, máme prositi Boha, by nám ho udělíti ráčil, jakž to powěděl sw. apostol Pawel Korintským řka: Modlime se Bohu, abyste nic zlého nečinili, ale abyste co dobrého jest činili. Tak tedy apostol prosí Boha, by Korintským udělíti ráčil w dechnuti ono wůle dobré a skutku (milosti totiž), awssak přece spolu napomínal je, učil, káral a trestal, dobře při tom wěda, že wsse to nedostatečno jest, jest-li Bůh sám milostí swou nepřispěje.

Kárání hřesssiciho tedy není leč napomínání k tomu konci, aby stud, bázeň aneb lítost w hřissníku se zbudila a odtud i dobré předsewzetí w něm wzniklo. Neb kdo přikázání Božího, kteréž zná, nezachowáwá a nechce kárán býti, již proto zasluhuje kárání. Kdo nechce, by se zlé skutky jeho wytknuly, nechce, aby se trestaly, nechce jich litowati a pomoci proti nim hledati, a tudíž nechce i Boha prositi, aby we zlém nezůstal. A jest-li by tomu, který kárá, odpowěděl: Modliž se za mne! již proto zasluhuje kárán býti, aby totéž sám činil. Neb když slyssi hlas kárajiciho, máť se

w srdci jeho wzbuditi lítost kajicná, a odtud tím wroucněji Boha má prositi, aby s jeho milosti přestal činiti zlé, alebrž naopak činil dobré. Aby wssak člowěk setrwal w dobrém až do konce, k tomu zapotřebí jest zlásstního daru milosti Boží. Když Christus prosil za Petra, aby nezhynula wíra jeho, nic jiného neprosil, než aby měl u wíře wůli nejwolnější, nejpewnější, nepřemožitelnou a nejstálejší.

We spisu tom podáwá též sw. Augustin a sice poprwé mínění swé o předzřízení čili o předředbě. Ostatně máme za to, že kdo soustawu sw. Otce cele a důkladně proskoumati chce, dwé spisů těchto o milosti a swobodné wůli a o kárání a milosti za základ by položiti měl. Snad při spisowání jich tussil již sw. Otec, an je na obranu swou psal, že co psal k objasnění a utwrzení prawdy, mnohým snad bude ku pádu. Katolíci jak nekatolíci odwoláwali se k slawnému jmenu sw. Otce, zásstitou jeho jakoby rouchem prawdy se odíwajíce, aby potwrdili buď jalowé domněnky, buď zjewné bludy swé. *) My w tom widíme wážnou autoritu jeho, co nejslawnějšího zástupce nauky kat., wssak ale i nesnadnou temnost spisů některých obzlásstě proti Pelagianům wydaných. Mnich Florus adrumetský pokládal to sobě za nejwětší sstěstí, kteréhož se mu dostati mohlo, že slyssel Augustina, a že, když ho uslyssel, celá prawda se mu objewila we swětle nej-

*) Sr. Bílého historii Církewní o Janseniowi, Kalwinowi a Luterowi na str. 895, 807, 773 a d.

jasnějším. Wýhody té owssem potomním wssem se nedostalo. Sám Possidius wyprawuje, že slawní spisowé sw. Otce oswěcují každého čtouciho je, že ale mnohem wětšího prospěchu nabýwali ti, kdož slyšeli ho mluwiti aneb kázati, obzlásstě pak, kdož swatý a příkladný žiwot jeho znali (kap. 31). Tím snad žiwotopisec jeho již podotknouti chtěl, že we spisech jeho (jak di sw. ap. Petr II. 3, 15 o episstolách sw. Pawla) mnohé jsou wěci nesnadné k rozumění, kteréžto neumělí přewraceti mohou ku swé wlastní skodě. A zajisté jakož ku rozřesseni otázky o milosti a wolnosti zapotřebi jest nejwyssího wzdělání w nauce katol., tak též ho zapotřebi jest ku pochopení a posouzeni soustawy Augustinowy.

Když se jednalo o sw. prawdu, nelitowal sw. Augustin žádné péče, práce a starosti. Jak byl mnichy Adrumetské utwrdil w nauce kat., tak i z téhož úmyslu psal dwoum mnichům w Karthagině. Jeden z nich, Palatinus jmenem, w Hipponu narozený, wstoupil do klásstera, z kteréhož wssak pro wrtkawost mysli swé wystoupiti chtěl. Sw. Otec napomenul ho zlásstním listem (218) ku stálosti a obzlásstě k wrouci modlitbě o dar wytrwalosti. Druhý, jmenem Witalis *), bludně dowozowal, že člowěk sám ze sebe, bez přispění milosti Boží, wěřiti začíná, a to prý jest začátkem wsseliké dobré wůle. Augustin naproti w listu swém (217)

*) Witalis ten, pokud nám známo jest, byl prwním semipelagianem w Africe.

obsirném mu dokázal, že jakož začátek tak i trwání a setrwání u wíře darem jest milosti Boží, jak učí o tom Církew na základu písem sw. a dle swědectwí sw. učitelů, jmenowitě sw. Cypriana. Ano Církew kat. sama modlí se, by Bůh newěřící, pohany, oswítiti a ku poznání prawé wíry přiwoditi ráčil, čehož by zajisté nečinila, kdyby člowěk sám ze sebe k wíře dospěti mohl. A jakož Církew za newěřící se modlí, tak též má každý křesťan činiti. Witalis na to uznal bludy swé a wolně jich odwolal. Podobného witězstwí sw. Otec toho času wydobyl na jiném mnichu z Gallie, jemuž jmeno bylo Leporius. Ten si byl soustawu jakousi osnował, kteráž daleko přestihala bludy Pelagianské. Twrdil totiž, že Christus byl pouhým člowěkem a že wlastní přirozenou silou swou tak dokonale žil, že Bůh ho na křestu při Jordáně skrze Ducha sw. za syna swého wywolil. Christus tedy jest spasitelem swěta w ten smysl, že nám příkladem jest dokonalé swatosti. An Leporius bludy swé odwolati nechtěl, byl od biskupa swého Cylinnia Massilienského z Církwe wyobcowán, načež s přiwrženci swými do Afriky se přeplawil. Zde se setkali se sw. Augustinem, kterýž w krátce wýmluwnosti a laskawosti swou wssecky na prawou wíru obrátil, tak že weřejně w chrámu wyznání kat. učinili. Sw. Otec psal o tom biskupowi Cylinniowi (list. 219), a žádal, aby Leporia a společníky jeho opět do Církwe přijal, což se i stalo. Leporius wssak zůstal w Africe, kdež později na kněžstwí wyswěcen jest byl. Sw. Au-

gustin mezi tím časem, kdež bloudící otcowským napomenutím k náprawě přiwésti usilował, wydal též dwé spisů. Prwní, nadepsaný: Zrcadlo písma Now. a Star. Zákona, jest sbírka prawidel týkajících se žiwota mrawného, k tomu cíli sepsaný, aby každý w něm widěl a poznal powinnosti swé od Boha sobě uložené, aby sebe samého takto náležitě poznal a ku wětší dokonalosti usilował. Druhý spis (wydaný buď na konci roku 427 aneb na začátku r. 428) náleží zajisté k nejpamátnějším spisům sw. Otce. Jsouť to dwě knihy odwolání čili opraw. Třináctero kněh wyznání psal Augustin, muž swatý, dwé kněh odwolání psal spisowatel a učitel swatý. Upřímnost, prawda a pokora, nebeská tato trojice, wedla mu ruku, když knihy tyto psal. A jest-li we „Wyznáních" co člowěk zpytował swědomí swé, a sice před wesskerým swětem, we dwou knihách těchto činí totéž, co mudřec, co bohoslowec a co dějepisec. O příčinách pak, pro které dílo to wydal, píše následowně: „Již dáwno jsem byl umínil, což nyní s pomocí Boží činím, spisy swé jakoby s přísností soudce přehlednouti, a kritickým pérem wytknouti, co mne w nich uráží. Čině toto, řídím se dle wýroku sw. ap. Pawla řkoucího: Kdybychom sami sebe rozsuzowali, nebyli bychom ode Pána souzeni (1. Kor. 11, 31). A jiného wýroku w prawdě se strachuji, a sice, že mnoho mluwení nebýwá bez hříchu (Přísl. 10, 19), proto zlásstě, poněwadž w četných spisech mojich mnohé wěci nalezati se mohou, které byť i bludné

nebyly, aspoň za takowé jmíny býti, aneb aspoň za zbytečné pokládati by se mohly. Kdož pak by se nelekal slow Christa řkouciho: Z každého slowa prázného, kteréž mluwiti budou lidé, wydají počet w den soudný (Mt. 12, 36). A proto také dí apoštol jeho: Budiž každý člowěk rychlý k slyšení, ale zpozdilý k mluwení (Jak. 1, 19). Já pak jsem sobě dokonalosti také nikdy nepřisobowal, ani nyní, kdež stařec již jsem, tím méně, když jsem začal psáti co mladík, aneb kdy jsem před lidem řeči činil. Musil jsem mluwiti wždy skoro, a málo kdy mi popřáno bylo, mlčeti aneb jiného poslouchati a býti rychlým k slyšení a zpozdilým ke mluwení. Nezbywá mi tedy, leč abych sám sebe posuzowal, postawen jsa pod učitelem jedním, jehož soudu nade hříchy swými abych ussel, prosím. Wolil jsem tedy, dílo toto sepsati a lidem do rukou podati, poněwadž nemožno, četně rozšířené přepisy wšech wydaných spisů mojich oprawiti. Pročež kdož toto čísti budou, ať nenásledují mne bloudícího, nýbrž k lepšímu prospíwajícího. Snad také nalezne, kdo díla má w pořádku, w jakém wydána jsou, čísti bude, jak jsem spisowáním sám prospíwal." A w listu swém 224. účel díla toho stručně takto naznačuje: „Prohlédnul jsem spisy swé, a přičinil se, jest-li něco w nich obsaženo, co by buď mne urážélo, aneb jiného uraziti mohlo, buď oprawiti, aneb obhájiti, a ukázati, co by se čísti mělo neb mohlo."

We spisu tom tedy widěti nám jest muže,

kterýž neważil ani důstojenstwí swého, ani slávy swé po celém swětě kat. rozssířené; muže, o kterémž newíme, máme-li se wíce obdiwowati welikosti ducha, aneb útlé swědomitosti jeho; muže, jehož láska ku prawdě jediné přiměla, přísný soud nad sebou samým wynásseti. Kdyby sám toho nebyl učinil, kdož by se byl k tomu odhodlal, a kdo osměliti mohl? Péro, jímž děje žiwota mužů welikých se píssí, jest zajisté břemenem těžkým, a jen třesoucí se ruka wládne jím, obzlásstě tenkráte, když se jedná o nález soudný. Nikdo nám nezazliž úctu takou: wíme, že mnozí tomu odporowati budou; nám wssak jest dosti na tom, že jsme ji projewili, a že od ní neupustíme. Augustin sebe sám posuzujíc, usnadnil těžkou úlohu tu, ano učinil nám ji milou. Jaká to čilost ducha, u stáří wysokém rozebírati spisy, jichž co do počtu jest přes tisíc! Jaká to wytrwalost, kteráž při wsseliké churawosti, neznajíc unawení, dny i noci práci té obětowala! Wssak ale nedomníwej se nikdo, že snad Augustin w stáří swém jen s bázní zpomínati mohl dnů minulých, jakoby z welké části byl odwolávati měl, co spisy swými utwořil! Ačkoli přísně sebe posuzuje, přece nenalezal nikde winy těžké, nýbrž ponejwíce k tomu prohlédá, temné objasniti, nedokonalé zdokonaliti, a neurčité zřejmě ustanowiti. Církwi pak kat. ze spisu toho dostalo se té wýhody, žeť nade wsselikou pochybnost jisto jest, kteří to spisowé od sw. Otce sepsáni byli.

35. Bolestné strádání krajin Afrických od roku 428—430. Poslední boje sw. Otce proti Arianům a Pelagianům. Poslední spisy sw. Augustina. Usilowná péče jeho o spásu wlasti swé. Konec wlády římské w Africe. Smrt sw. Augustina.

Wssecobsáhlou činnosti sw. Augustina stála Církew Africká w pátém stoleti na nejwyssím stupni cti a sláwy. Manichowce on byl před Bohem a lidmi zahanbil, a odsstipené Donatisty on we sw. jednotu spojil. Ontè byl wůdcem a středem wsselikého boje s Pelagiany, a učenci celého swèta zraky swé k němu obraceli. Ontè byl welikým swètlem, jehož paprsslky po wesskerém swètè kat. se rozprostiraly.

Wesskeré pásmo události žiwota sw. Augustina, obzlásstè od času obráceni jeho, zřejmè o tom swědčí, že prozřetelnost Božì učinila ho Apostolem prawdy, Biskupem welkým, Učitelem slawným a Wyznawačem wěrným. K dowrsseni wsselikè sláwy zbýwal jesstè w ě n e c mučenický, a i tímto oslawila prozřetelnost Božì poslední dny žiwota jeho. Umřiti měl nikoliw w blahé náději, že snahy žiwota jeho Církwi Africké mír a blaženost trwanliwou pojistily; naopak, umřiti měl wida již úplnou zkázu a zahynuti milé wlasti swé, a předzwídaje smrtelnou ránu zdělanou Církwi Africké, Církwi, kterouž on na nejwyssì stupeň sláwy byl wywýssil. Wssecka bolest, kteráž i nejwznessenějssího ducha w moře bolesti uwrhnouti s to jest, měla jesstè obklíčiti a zbědowati srdce jeho, a to tím wice, žeť to byla ruka přítele

důwěrného, kteráž z welké části půwodcem byla tolikeré zkázy.

Císařem říše západní byl tenkráte malatný Walentinian III.; wládu pak wlastně wedli Placidia matka jeho a wojwůdce Aetius. Tento chtěje se nejwyšší správy zemí Afrických zmocniti, klamawě podwedl Placidii, namluwiw ji, že místodržitel Bonifacius s nepřátely tajné spolky má. Tak též wšak podwedl i Bonifacia, jemuž poslal náwěští, by neuposlechl rozkazu císařowa, kdyby ho z úřadu jeho odwolal, an prý tím jenom ošidla se mu stroji. A když císař skutečně Bonifacia z Afriky odwolal a tento neposlechl, byl Aetius k rozkazu císařowny w čele wojska císařského wyslán, aby potrestal místodržitele odbojného. Bonifacius rozhořčen takou nestydatou podlostí a rozpáliw se ku pomstě, wyslal wěrného přítele swého ku králi Wandálů (kmene to německého), a wyzwal ho ku pomoci swé, za kterou mu třetinu wšech Římských krajin bohaté Afriky nabídnul. Genserich přeplawil se (w kwětnu roku 428) s 50,000 mužů do Afriky, a spojiw se s Bonifaciem wojsko císařské porazil, při čemž kraje Africké strašliwě pustošeny byly, anto spolu i podmanění národowé puničtí proti wládě římské byli powstali. Bonifacius, mstiwý tento zrádce a půwodce hrozných strastí, byl přítelem Augustinowým. Po smrti manželky swé chtěl se rozloučiti se swětem a do kláštera wstoupiti. Umysl tento sdělil Augustinowi, když se s ním w městě Tubuně sešel. Sw. Otec nepřiswědčil, nýbrž

zrazoval ho z toho, an měl za to, že Církwi kat. wíce to ku prospěchu bude, zůstane-li Bonifacius w čele wojska císařského a bude-li chrániti říši před nájezdy nepřátel. Ostatně pak mu radil, chceli ukojiti touhu swou po žiwotě dokonalejším, aby Bohu zaslíbil zdrželiwost, w tom případu ale aby Boha wroucně prosil o wytrwalost a posilu proti pokušením. W upřímném přátelstwí se byli tehdy rozešli. Později (roku 427) Bonifacius sám přišel do Hipponu nawštíwit sw. Otce, kterýž wšak tehdy tak těžkou churawosti sklíčen byl, že s ním mluwiti nemohl. Bolestné to bylo tedy překwapení, když záhy na to šířila se zpráwa, že Bonifacius druhou pojal manželku arianskou, Pelagii, z králowské rodiny Wandalské pocházející, dceru s ní splozenou že dal od Arianů pokřestiti, sám že wede žiwot pohoršliwý a Arianům že powoluje na nowo křestiti katoliky. Konečně došly zpráwy, že se spojil s krutými nepřátely a že hroznou zkázu na wlast swou přiwodil. Augustin nemoha déle snésti bolesti srdce swého, wyslal jahna swého Pawla s welepamátným listem k Bonifaciowi.

„Wyslal jsem," píše sw. Otec, „Pawla, kteréhož wroucně miluješ, s listem tímto, poněwadž jsem ustanowil, několik slow tobě powěděti, nikoliw z ohledu moci twé, aneb zdrawí těla twého (wždyť smrtelné a porušitelné jest), nýbrž jedině z ohledu spasení onoho, kteréž Christus nám přislíbil. Wím já, že máš mnoho rádcůw, kteříž tobě rady dáwají podle swěta toho. Podle Boha ale, aby nezhynula duše twá, to wím, žádný tobě neradí . . . Slyš mne tedy synu, ano raději slyš Boha, mluwícího tobě skrze mne! Zpomeň

sobě, jakým jsi byl po smrti manželky swé. Já to wím, a mohu to doswědčiti, co jsi mi w Tubuně wssechno byl sdělil. Netroufám, že bys na to byl již zapomenul . . . Já jsem lekautím ustrnul, uslyssew, že jsi druhou pojal manželku, že jsi dceru swou od Arianů pokřestiti dal, a že tito i panny Bohu zaswěcené na nowo křestili. Lidé též si wyprawují, že s newěstkami sebe pržnis. Možná snad, že je to lež!"

„Co ti mám ale o tom říci, což patrno a zjewno jest? Křesťan jsi, máš srdce, Boha se bojíš! Rozwaž tedy a powěz si to sám, co já ti říci nechci, a poznás, že pro mnohé zlé činiti tobě jest pokání .... Ty prawíš, že máš k jednání swému příčiny sprawedliwé? Nemohu o tom souditi, an nelze mi obou stran wyslyssěti; wssak ale buď si jakákoli příčina, toho před Bohem popírati nemůžeš, že bys nikdy nebyl přissel do také nesnáze, kdybys nebyl přílissně milowal statky toho swěta! Mnozi s tebou se spolčili, a dejme tomu, že wssichni jsou ti wěrní, čeho očekáwají od tebe? Nic jiného, leč též podobně statky časné. A ty, jenž jsi měl žádosti swé potlačowati a přemáhati, nyní jsi přinucen, žádosti jiných wyplňowati! A kdy budeš moci žádostiwost tolikerých zbrojenců, nerku nasytiti, což nemožno, ale aspoň z části ukojiti tak, abys sám při tom nehřešil a wlasť swou na záhubu nepřiwedl? Wssecko téměř již wyloupili, tak že již ani nepatrných wěcí kořistiti nemohou! A co ti mám říci o poplenění krajin nassich skrze národy Africké?! Kdoby uwěřil, že tomu nikterak nepřekážíš?! Když jsi byl před časy jen tribunem, s hrstkou wojska jsi wssecky nepřátely přemohl. A nyní, kde jsi w tak welké moci postawen, co se děje? O, co wssechno již zhubili a zkazili, co poplenili, a jak mnohá místa lidem dříwe přeplněná w sirou poussť obrátili! Neříkej, že winu toho nesou ti, kteříž tě tak newděčně urazili. Já o tom souditi nemohu. Hledij si jen wlastní wěci swé, hledij jen toho, co Boha se týká, a boj se, abys Christa nerozhněwal. Já sám widím w tom příčiny wyssší, pro které kraje nasse tolikeré bídy snásseti musí, a ty jsou hříchowé lidu nasseho. Nechci

wssak, abys ty náležel k počtu těch, kterýchž Bůh co biče a metly užíwá na trestý zlých!

Ty raději zpomeň na Boha, zpomeň na Christa, kterýž tolik dobrého nám udělil, a přece tolik zlého za to wytrpěl. A kdo chtějí wejíti do králowstwí jeho, milují i nepřátely swé, dobře činí těm, kteříž je nenáwidí, a modlí se za ty, kteříž protiwenstwí činí jim. Jest-li ti křesťe římská dobré udělila, neodplácej za dobré zlým. Pak-li ale zle ti učinila, nečiň ty zlého. Já newím, co jsi od ní obdržel, to ale wím, že mluwím křesťanowi, a křesťan neodplácí dobré zlým, ani zlé zlým. Tážeš-li se tedy: Co činiti w nesnázi té? Žádáš-li rady ode mne podle toho swěta, newím, jak bych ti odpowěděl! Chceš-li ale rady podle Boha slyšeti, slyš slowo Christowo: Co prospěje člowěku, kdyby celý swět získal, na duši swé wssak škodu utrpěl! (Luk. 9, 25.) A opět jiné slowo: Nemilujte swěta ani těch wěcí, kteréž we swětě jsou (1 Jan. 2, 15). Hle totě rada má! Zde ať se ukáže, jsi-li mužem statečným! Zwítězíž tedy nad žádostmi těmi, a čiň pokání! Jakým to způsobem? Modli se s wytrwalostí k Bohu! On, kterýž tě tak často wyslyšel w boji wálečném, On tě i wyslyší, když ho prositi budeš o wítězstwí w boji duchowním. Wždyť statky ty rozličné a rozmanité Bůh dáwá wssem, dobrým a zlým; duše wssak spasení, slávy a pokoje wěčného jen dobrým se dostane! A tyto statky máš milowati, po těchto touziti, o ty wssemožně se snažowati! A těch aby se ti dostalo, modli se, postiž se a dáwej almužny. Wroucí láska mne přiměla, že jsem toto, synu milý, tobě psal; láska, kterouž tebe podle Boha, nikoliw ale podle swěta miluji. Zpomenuw při tom na wýrok písma: Potresci moudrého a bude tě milowati; potresci nemoudrého, a wezme tě w nenáwist, musel jsem tebe, owssem nikoliw co nemoudrého, nýbrž co moudrého powažowati" (list 220).

Takto psal sw. Otec muži, kterýž tehdáž wládnul osudem Afriky. Důtkliwá slowa jeho neminula se se žádoucím prospěchem, ačkoliw

již nemožno bylo, wssecky zlé následky z počínání Bonifaciowa powstalé zameziti. Neb Wandalowé do Afriky přiwolani byli Ariani, a jak proti Církwi katol. si počínali již odtud patrno, že kat. panny na nowo křestili. I to se stalo, že arianský biskup Maximinus r. 428 až do Hipponu přissel, kdež s neslýchanou drzostí Heraklia, wlastně wssak sw. Augustina, k weřejné hádce o nauce katolické wyzwal. Domýsslel se snad, že si tu slawného wydobude witězstwí. Rozmluwa ta weřejně se odbýwala u přítomnosti walného posluchačstwa, a písaři celé jednání zaznamenáwali. Maximin mluwil, a sice welmi mnoho, nikoliw wssak k wěci, nýbrž wždy skoro od ní. Na začátku mluwil se strany katol. jen Heraklius, potom se ujal slowa Augustin, chtěje mnohomluwného odpůrce w určitých mezech udržeti. Maximin wssak záhy pozorowal, žeť se w náději swé sklamal; proto, a aby se wyhnul úplné porážce, předstíral, žeť přinucen jest rozmluwu ukončiti, an prý druhého dne do Karthaginy odebrati se musí. Celé rokowání bylo písemně zaznamenáno a listina k tomu cíli wyhotowená byla od Augustina i Maximina podepsána. Augustin podpisem swým se zawázal, že dále o předmětu tom písemně jednati bude. Taktéž i Maximin podepsal s wýminkou, že též písemně odpowí, a kdyby toho neučinil, že přemoženým se býti wyzná. Skutečně odebral se druhého dne na to do Karthaginy, kdež wssak weřejně se chlubil, že Augustina w rozmluwě přemohl a z bludu uswědčil. Sw. Otec

ale na to wydal nejenom listinu rokowání onoho, nýbrž i zlásstní dílo we dwou knihách: „proti Maximinowi, biskupowi arianskému," w kterémž se známou důkladností swou hrdého a nesmyslného Ariana z bludu překonal, spolu wssak s bratrskou láskou ho napomenul, by se do lůna Církwe kat. nawrátil. Maximin wssak mlčel a odpowěd jeho nikdy swětla Božího nespatřila. *)

Jakkoliw tenkráte hrozivé bouře zmítaly wesskerou Afrikou a jakkoliw denně se množily bolestné strasti, kteréž srdce sw. Otce sklíčowaly, nicméně přece nebyly s to, překonati nezwratnou stálost a práwě podiwuhodnou čilost ducha jeho welikého, anoť podobalo se, že při rostoucím nebezpečenstwí tím mohutněji též se rozwíjely síly jeho. Každého dne docházely ho žalostné zprávy, zwěstující neskončenou bídu a pohromy lidu, a kruty Arianismus činil co denně wětší příkoří a nátisky wěrným katolikům. K tomu dojsly zprávy z Italie, že Julianus wydal welké dílo proti nauce kat., a z Massilie, že se tam bludy zmáhají nebezpečně;

*) Již roku 418 byl tkosi w Hypponu rozssiřowal řeč jakousi arianskou, wssak ale bludy w ní obsažené sw. Otec bez messkání wywratil knihou „proti řeči Arianů" wydanou. Za téhož času (roku 428) zbožnou usilowností swou získal arianského lékaře Maxima a celou rodinu jeho Církwi katolické. Taktéž Pascentia, wyššího úředníka císařského hleděl od bludů arianských odwrátiti (listy 238—240). Směssné zajisté jest, že jakýsi Elpidius z Italie sw. Otci poslal knížku jakousi arianskou, žádaje ho, by ji pozorně četl, že k poznání přijde, jak prý bludná jestiť nauka kat., což prý by tím snáze se stalo, kdyby sám do Italie přijíti a s ním o ní rokowati chtěl. Sw. Augustin odpowěděl chudasowi tomu s welkou sstrností a laskawostí (list 242).

docházely též odewssad listy prosebné, žádajíci utěchy a posily a ponaučení. Kdež wsseobecná péče k tomu prohlédala, aby každý buď wlasti jen přispěl, aneb žiwot swůj aspoň uchránil, tu Augustin předewssím a nejhlawněji na zřeteli měl witězstwí wiry kat., spolu při tom usilowně pečujíc o blaho wlasti swé, o blaho lidu w pohromách těch welikých přes míru sklíčeného. Při wsseobecné nesnázi (ku konci roku 428) dostalo se sw. Otci do rukou dílo pelagianského biskupa Juliana, w osmi knihách, wydané proti druhému dílu spisu jeho o manželstwu a žádostiwosti. Ačkoli práwě o jiném díle pracowal, o knihách „odwolání" totiž, přece bez meškání připrawowal odpowěď swou, kterouž též w osmi knihách wydati chtěl. Pročež we dne pracowal o knihách „odwolání," w noci pak, žádoucího odpočinutí ani nehledajíc, na odpowědi té. A přece byl tehdy již w 74. roku stáří swého! Julian w nowém spisu swém nedyl nowých důwodů proti nauce kat. podal, za to ale mnohého osočowání ba i sprostého lání co zbraně použil. Sotwa wěřiti jest, jakých hanebných přezdíwek o sw. Otci pronáší, spílaje mu „bláznu a ohawníku a punických tlachalů," a přiwoláwaje mu, aby sám wolil si jméno, „buď nejhloupějšího aneb nejlstiwějšího mezi lidmi." Šlechetnému Alypiowi pak spílá „spolnotrokú hříchů Augustinowých!" Sw. Otec stíhá w odpowědi swé protiwníka swého neunawnou pílí při každém skoro slowu, rozebírá wýpowědi jeho a bystrým mečem soudného ducha swého odhaluje a poráží bludy

jeho, nauku kat. ale wywinuje s nepostihlou hlubokosti. We spisech swých dříwe již proti Pelagianům wydaných byl nejhlawnějssi a nejwážnějssi důwody nauky kat. umistil, tak že již nebylo pochybnosti, na které straně blud a kde prawda se nalézá, a zajisté nebylo možné, důmyslněji a spolu i wážněji Pelagiany wywrátiti, než jak to sw. Otec byl učinil. A s této strany nebyloť odpowědi jeho ani tak walně zapotřebí; zapotřebí jí wssak bylo, a sice welice, ku wywrácení nestydatého přepychu Pelagianského, anto by se byli zajisté uplným witězstwím honosili, kdyby se strany kat. se jim nebylo dostalo konečného pokoření. Julian spisy swými wíce usskodil straně swé, než jí byl prospěl, a obzlásstě pro hrubé urážky o sw. Augustinu pronessené po celém swětě kat. wssechněm w nenáwist welikou wessel. *) Naproti milostně dojímá čtenáře podiwu hodná mírnost sw. Otce, ano i srdečná útrpnost, jakou projewuje rozkacenému protiwníkowi swému.

Julian opětně popíral, že nestáwá hříchu dědičného, lidé že se stali hříssnými, poněwadž následují zlého příkladu Adamowa, smrt a mnohonásobné zlo tělu a dussi způsobené taktéž nepochází z hříchu prwního; a při tom katolíky, kde o nich řeč činí, nejmenuje jinak než Manichowce.

Sw. Otec naproti dowozuje, že hřích dědičný prawým jest hříchem, a že zlé následky

*) Tak o něm swědčí již Fulgentius. Srow. Opera Aug. tom. X. p. 869.

hřichu toho jsou pokutou od Boha wssemohouciho a sprawedliwého wesskerému pokolení lidskému uloženou; jak o tom swědčí sw. apoſst. Pawel řka: Jako skrze jednoho člowěka hřich na tento swět přissel, a skrze hřich smrt, tak na wssecky lidi smrt přissla, w němž wssickni zhřessili (Řim. 5, 12). Člowěk hřichem nepozbyl swobody wůle, ačkoliw přirozenost lidská na mnoze jest pokažena a nad míru hřichu nakloněna, *) tak že newyhnutelně potřebuje předcházející a osprawedlňujíci milosti Boží, které Christus Ježíš wesskerému člowěčenstwu wydobyl, a rozličným způsobem, obzlásstě pak swátosti křestu, každému udělujc.

O poměru prwního člowěka ku Christu Ježíši sw. Otec takto pisse: „Apoſstol prawí: Tělo mrtwé jest pro hřich (Řim 8, 10). Pro žádný jiný hřich, leč jen pro hřich prwního člowěka! Neb skrze sprawedlnost druhého člowěka, totiž Christa, témuž tělu, kteréž nyní mrtwým nazywá apoſstol, blahoslaweného wzkřissení se dostane. Proto také druhý člowěk, Christus, jmenuje se druhým Adamem. Proč? Poněwadž prwní jest smrt těla, učiněna hří-

*) Sw. Otec užíwá tuto slowa nutnost hřessení, nikoliw wssak w tom smyslu, jakoby swoboda wůle zrussena byla, nybrž, že člowěk z newědomosti a křehkosti pro welkou moc zlé žádostiwosti přilissnou náchylnost ku hřichu chowá. Učený kardinál Thomasius nikoliw bezdůwodně tuto připomíná, že sw. Otec někdy o nutnosti mluwí u wěcech, které z wůle swobodné pocházejí, jako n. p. w obyčejné mluwě často se říkawá: chudas tento z nutnosti kradl, wždyť měl hlad. (Sr. J. M. Thomasii Indiculus institutionum theologicarum vet. Patrum. Romæ 1769 P. 1. p. VII., n. II.)

chem Adamowým, a druhé jest žiwot těla, jehož se nám dostane pro spravedlnost Christowu" (kn. VI. kap. 7). „Čím wznesenější jest bytost rozumná, tím hlubší jest také pád její, a čím méně k wiře podobný, tím wíce i trestu hodnější. Pročež když anděl padl, byl pád jeho nenaprawitelný, poněwadž komu wíce dáno, od toho i wíce požadowáno bylo; on pak tím wětším powinen byl poslušenstwím, čím wíce se mu dostalo darů dobrých; a proto také pokutowán byl pokutou wěčnou. Adam wšak w nesčetných potomcích swých milosti Boží skrze Ježíše Christa, Pána našeho, wyswobozen býwá od pokuty wěčné, sám ale tenkráte wyswobozen jest, když (owšem několik tisíc let po smrti jeho) Christus (nikoliw z přinucení, nýbrž z wlastní moci) sestoupil do míst zemřelých (do předpeklí) a bolesti pekla zrušil. Neb takto rozuměti jest, že, jak psáno jest, moudrost wywedla ho (Adama) z prowinění (Moudr. 10, 2) že totiž skrze tělo jednorozeného syna Božího otec pokolení lidského, a takto i otec Christa, pro spásu naši člowěkem učiněného, z wazby oné wyswobozen jest byl, nikoliw zásluhou swou, nýbrž milosti Boží skrze Ježíše Christa, Pána našeho, jak nikoliw bez důwodu Církew wěří" (kn. VII. kap. 22).

„Hřích a smrt a wšechny následky hříchu pominou jedenkráte při slawném z mrtwých wstání. Osten smrti jest hřích (I. Kor. 15, 56), prawí sw. apoštol Pawel, poněwadž skrze hřích učiněna jest i smrt těla; půwodci wšak jeho, aneb i smrti samé, praweno bude tenkráte

na konci od oslawených wzkříssených: Kde jest ó smrti, witězstwí twé, kde jest ó smrti, osten twůj? Milost Boží skrze Ježíse Christa, Pána nasseho, powede nás k poslednímu tomuto witězstwí, při kterémž i smrt pohlcena bude, aby kdo se chlubí, nikoliw w moci swé si zakládal, alebrž w Pánu se chlubil (II. K. 10, 17).

Sw Otec chtěl proti osmi knihám Julianowým též tolik kněh wydati. Šestero kněh byl již napsal, když ale sedmou počal, upadnul w nebezpečnou nemoc, z kteréž nepowstal. Na obranu prawdy bojowal zajisté až do smrti swé. Neb jesstě mezi tím časem, když pracowal o spisu proti Julianowi, poslal mu sw. Prosper z města Massilie w Gallii dwa listy, jimiž známo činil, že se tamto rozlicní bludowé rozssiřují, též podobně čelicí proti nauce kat. o milosti Boží, obzlásstě ale proti soustawě jeho. „Wímť já," tak psal Prosper, „že starostliwá péče twá wždy usiluje o spásu wssech údůw těla Christowa, a že proti osidlám kacířských bludů mohutným mečem prawdy bojuje; pročež jsem se nikterak neobáwal, obtěžowati tebe wěcí, kteráž se spásy mnohých dotýká, a proto také na zbožnost twou wznésti se má, ano musel bych si to za hřích pokládati, kdybych, co welice záhubným býti poznáwám, nepřednesl nejpřednějssímu zastupiteli wíry." W tentýž smysl psal též mnich Hilarius z Massilie, snažně žádaje sw Otce, by sám rozhodnou moci swou prawdu obhájil.

Bludy, o kterýchžto Prosper a Hilarius

se zmínili, zastáwali mnozí mnichowé Massilianssti, přijawsse některé náhledy Pelagiowy, odkudž powstal Polopelagianismus, názew to wěků pozdějssích, anto přiwrženci náhledů těch tehdy Massiliané *) slouli ode města Massilie, jak je také sw. Augustin jmenuje. W tom se srownáwali s naukou kat., že připousstěli, že hřich prwních rodičů nejenom jim samým, nýbrž wesskerému člowěčenstwu usskodil a tedy že každý potřebuje milosti Božj, milosti Christa Spasitele. Aby wssak člowěk ke spasení přissel, zapotřebí jest, by sám wěřil, t. j. musí wůli míti, že chce wěřiti, a to každý může sám ze sebe (tedy bez přispění milosti Božj,) kdežto naopak Augustin podle nauky kat., na wýrocích písma sw. se zakládajíci, dowozowal, že člowěk jen s pomocí milosti Božj wěřiti s to jest, jako n. p. když ap. Pawel dí: „Wám dáno jest pro Christa, abyste netoliko w něho wěřili, ale také pro něj trpěli. Wůle tedy člowěka předchází, milost Božj pak následuje, a spasení wěčného ti docházejí, kteříž wolně w Boha uwěřili, a pro zásluhu wolné náchylnosti swé ku wěření potom milost Božj obdrželi. Kteřížto ale wěří a s milostí Božj w dobrém setrwají, ty Bůh již od počátku předzwídal (že takto wěřiti budou a w dobrém setrwají) a k žiwotu wěčnému je též předezřídil. Milosti této, setrwati w dobrém, může si člowěk wydobyti n. př. modlitbou. Má-li tedy

*) Hlawním obrancem a takřka zastupitelem jejich byl Jan Kassianus, opat dwou klássterů w Massilii a spisowatel znamenitý.

kdo k počtu wywolených náležeti, nutně zapotřebí jest, aby sám (ze sebe) wěřiti počal.

Sw. Augustin wydal k žádosti Prospera a Hilaria proti nadřečeným bludům dwě knihy, nadepsané o předezřízení swatých a daru wytrwalosti. W prwním spisu dowozuje, že i začátek wšeliké wíry darem jest milosti Boží.

„Neb apoštol Pawel takto dí: Kdo prwé dal jemu (Bohu) a bude mu zase odplaceno? Nebo z něho a skrze něho a w něm jsou wšecky wěci (Řím. 11, 35). Začátek wíry naší tedy z koho jest, ne-li z Boha samého? (t. j. dar milosti jeho) A opět dí: Wám dáno jest pro Christa, abyste netoliko w něho wěřili, ale také pro něj trpěli. Obojí tedy jmenuje apoštol darem Božím, poněwadž o obojím prawí, že dáno jest. Proto také nedí: Wám dáno jest, abyšte dokonaleji wěřili w něho, alebrž dí, abyšte wěřili w něho (Masiliané totiž připouštěli, že prospíwání a setrwání u wíře wisí od milosti Boží). A taktéž dí ap. sám o sobě: Milosrdenstwí u Pána jsem došel, abych byl wěrný (1. Kor. 7, 25); a nikoliw neprawí, abych byl wěrnější, anto wěděl, že učinil ho wěřicím ten, kdo ho byl učinil apoštolem. A proto na jiném opět místě wolá: Ne žebychom byli dostatečni, myšliti něco sami ze sebe, jakožto sami ze sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest (2 Kor. 3, 5). Kdož to newí, že myšlení předchází wěření? Neb žádný newěří w něco, leč by prwé myslil, že wěřiti má. A wěřiti, co jest, leč s přiswědčowáním myšliti. Co tedy se dotýká náboženstwí a zbožnosti, (a o těchto mluwil apoštol), nejsme-li dostatečni, myšliti něco sami ze sebe, jakožto sami ze sebe, a je-li dostatečnost naše z Boha, tak též nejsme dostatečni, wěřiti něco sami ze sebe, ale dostatečnost naše, kteroužto wěřiti začínáme, z Boha jest. A jakož žádný sám ze sebe dostatečným není k počínání aneb dokonání skutku dobrého, jakého koli, tak též žádný není dostatečným ku začátku neb

dokonání wíry, ale dostatečnost nasse z Boha jest" (číslo 4, 5).

„Wíra pak sama jestiť základ wesskerého stawení duchowního, neb milosti spaseni jsme skrze wíru, a to ne sami ze sebe, an dar Boží to zajisté jest, a jestli bez wíry nemožno Bohu se líbiti, nemůže tedy také ku spasení přijíti, komu by Bůh daru onoho (začátek wíry) neudělil. . . . Že člowěk může wěřiti a může milowati, wlastnost jest bytosti lidské, že ale skutečně wěří a miluje, dar jest milosti Boží" (č. 12, 10).

„Církew pak podle přikázaní Páně proč se modlí za pronásledowníky swé? a proč i my se modlíme za ty, kteříž wěřiti nechtějí, leč, aby Bůh působil w nich, aby uwěřili" (č. 15)? Proto také prawí apoštol: I my díky činíme Bohu bez přestání, že přijawsse od nás slowo slyssení Božího (slowo Boží, jež jste od nás slyssели), přijali jste je ne jako slowo lidské, ale (jakž w prawdě jest) jako slowo samého Boha, kterýž působí we wás, jenž jste uwěřili" (I. Thes. 2, 13). Proč, prawím, apoštol díky činí? Bylo by zajisté marné a daremné, někomu děkowati za něco, čeho nikdy neučinil. Poněwadž ale Bůh to učinil, že uwěřili, jemu také díky činí bez přestání" (č 39).

„Wíra tedy wesměs, i začátek její, darem jest milosti Boží. A to, čeho Bůh každému člowěku uděliti chce, odwěčně také připrawil; a připrawení oné milosti, skrze kterou člowěk jistě ke spasení přijde, nazýwá se předezřízení Božské, čili wywolení, aneb předezřízení podle uložení Božího. Mezi předezřízením a milostí ten jest rozdíl, že ono jestiť milosti připrawením (přichystáním), milost ale jest již udělení samo (aneb účinek onoho předezřízení) (č. 19). Jedno jest toliko předezřízení, a sice ku milosti; poněwadž ale milost ta a následující skutky dobré na králowstwí nebeské se wztahují, proto také Bůh ku králowstwí nebeskému a k žiwotu wěčnému připrawuje a obracuje wůli člowěka (č. 42). Předezřízení toto k milosti, kteroužto člowěk jistotně wěčné slávy účastným se

stane, jest, že před ustanowením swěta Bůh w Christu údy jeho za syny sobě wywolil (Ef. 1, 3—12), aby skrze milost jeho byli neposskwrnění a swatí; anto předezřízením i předzwěděl a připrawil wsse, co sám činiti chtěl (u wywolených těchto); a proto i začátek wíry w prawdě pochází z milosti, a Bůh spolu s člowěkem jakékoliw dobré w srdci jeho působí" *) (č. 11, 14—21, 32—42).

*) „My chceme, Bůh wssak působí w nás i chtění, my činíme, Bůh wssak působí w nás i činění podle dobré wůle swé" prawí o tom sw. Augustin na jiném místě (de dono persev. n. 33 et 63). Ostatně pak hlawní myssléuky jeho o předmětu tom jsou následující: Prwní člowěk wolně zhřessil, a nejenom sobě ale i wesskerému člowěčenstwu usskodil. An wssickni hříchem tím posskwrněni jsou, twoří wesskeré člowěčenstwí takřka jeden zástup (a sice pro hřích) Bohu nemilý, tedy zástup zawržený (massa damnationis seu perditionis), a wssickni zasluhují trest wěčný, kterýmžto by také wssickni pokutowáni byli, kdyby Bůh jenom podle sprawedlnosti swé jednal. Jedna wssak část od ostatních wyloučena jest ustanowením Božím, a wyloučeným těm Bůh milosti swé uděluje, kterouž jistotně spasení wěčného dojdou. A tito jsou wywoleni aneb předzřízeni od wěčnosti. (Neb nikoliw wssickni, kteříž jsou powoláni, jsou též i wywoleni; před lidmi (tedy zdánliwě) mohou sice jimi býti, ne tak ale před Bohem. Na čas jen jsou synowé Boží, anto powoláni jsouce, napotom hříssný žiwot wedou, a tedy spasení dojíti nemohou; kdežto onino w prawém smyslu jsou synowé Boží a již byli jimi, prwé než se narodili, a kdyby také zhřessili, pokáním zase se nawracují, aneb Bůh prwé než by zhřessili, powolá je ze žiwota toho (de corr. v. gratia c. 9).). Co wssak do zawržených, o těchto Bůh předzwídal, že ku spasení nepřijdou; co do wywolených pak, o těchto Bůh netoliko předzwídal, že dobré činiti budou, nýbrž dal a připrawil jim také milosti (n. př. slyssení ewangelia, swátost křestu a t. p.), kterýmiž dobré jistotně činí. Bůh takto ustanowujíc, není, jak aposstol dí, přijimač osob, a žádný nemá, proč by na něho stěžowati si mohl; kdo zawržen bude, pokuty této také zasloužil, kdo náleží do počtu wywolených, od Boha z pouhé milosti jeho potřebné k tomu dary obdržel, a pročež nemůže se chlubiti, jakoby jich byl zasloužil. Naopak podle pokuty, kteráž zawržence doslihne, poznati může wywolený, jakým trestům by poddán byl, kdyby milost Boží k pomoci mu nebyla přispěla. Kdyby každý wyprosstěn byl (k wywoleným náležel), newědělo by se, jakého trestu hřích hoden jest podle sprawedlnosti; kdyby wssak žádný nebyl wyprosstěn, newědělo by se, čeho milost

W druhém spisu, o daru wytrwalosti, wykládá sw. Otec zásady swrchu uwedené podrobněji a dowozuje, že wytrwalost, kteroužto člowěk setrwá w Christu až do konce, jestiť zlásstním darem, od Boha uděleným, kteréhož nikoliw dle zásluh přijimajicího, nýbrž podle newystihlého milosrdenstwí Božího člowěku se dostáwá. *)

„O wytrwalost," prawí, „tuto prosíme, když modlitbu Páně konáme, jak již sw. Cyprian dowodil wýkladem, kterýž na modlitbu tuto učinil." Říkáme: „posweť se jmeno twé," žádajíce, by jmeno Boží w nás poswěceno bylo. Od koho wssak poswěcen býwá Bůh, kterýžto samojediný poswěcuje? Poněwadž ale sám prawil: Swatí buďte, nebo já swatý jsem, Hospodin Bůh wáš, proto také (slowy těmi) prosíme a žádáme, abychom, kteříž na křestu poswěceni jsme byli, w poswěcení tom setrwali." Prosíme tedy dle slow sw. učitele toho, abychom setrwali až do konce w poswěcení. A když

udělují aneb co působí. Proč ale Bůh jednomu milosti té uděluje, druhému nikoli, kdežto oba přece jen hříssníci jsou, toho člowěk nemůže wyskoumati, neb jsou newyzpytatelní soudowé Boží. Jako n. př. kdož může wyskoumati, jak se to stáwá, že dítkám rodičů bezbožných uděluje milosti křestu sw., kdežto naopak děti rodičů nábožných beze křestu umírají? On, w jehož moci jest wssecko, mohl owssem milosti křestu jim uděliti, kdyby byl chtěl. (de corr. et gr. c. 8.) — Dle soustawy sw. Otce předezřízení jest předzwědění a připrawowání milosti (darů Božích) rozličných a i wíry samé z milosti; dle Massilienských wssak bylo sice též také připrawowání milosti, daných ale pro wíru, kterouž člowěk sám ze sebe má.

*) Důsledně podle soustawy swrchu uwedené dowozuje i tuto sw. Otec, že daru toho wytrwalosti dle nepostihlého soudu Božího některým se dostáwá, některým wssak nikoli, ačkoliw wroucí modlitbou dosíci ho lze. Protiwníci wssak sw. Otce namítali, že by nebezpečno bylo, nauku tuto wssebecně hlásati, an prý by posluchači snadno we zoufalost upadnouti mohli, a an by marné bylo, napomínati koho k dobrému neb kárati; načež jim odpowídá, že i sw. ap. Pawel nauku tuto hlásil a při tom wždy přece přikazowal, napomínal, káral a trestal.

říkáme: přijď králowstwí twé, což jiného žádáme, než aby i nám se dostalo, čehož se dostane zajisté swatým wssem? Wssak králowstwí Božj přijde těm jenom, kteřiž setrwajj až do konce. Říkajíce: „přijď králowstwí twé," prosíme tedy, abychom we swatosti setrwajíce, wessli do králowstwí Božího. A proč říkáme my, posweceni již jsouce: „buď wůle twá jako w nebi tak i na zemi?" An již stala se wůle Božj w nás, (stala se, an nás Bůh k wíře kř. powolal), co jiného prosíme, než aby wůle Božj wždy též stáwala se w nás, bez přestání až do konce?! Wždyť také prawíme: buď wůle twá jako w nebi tak i na zemi, a tu prosíme, abychom w činění wůle Božj podobni byli andělům nebeským, a we swatosti setrwajíce až do konce s nimi po díl měli w blahoslawenstwí wěčném. Čtwrtá prosba zní: „Chléb náš wezdejssí dej nám dnes," kterýmiž slowy, dle wýkladu sw. Cypriana, taktéž o wytrwalost onu prosíme. O tento chléb, dí, každodenně žádáme, abychom, kteřiž w Christu jsme a swátost oltářní každodenně w pokrm spasení přijímáme, hříchem nějakým těžkým sebe neposskwrnili, a takto, nemajíce podílu w chlebu onom nebeském, odděleni nebyli ode těla Christowa. Tož tedy opět žádáme, abychom těžkých hříchů se wystříhajíce, setrwali až do konce. Pátá prosba zní: „odpusť nám nasse winy, jakož i my odpousstíme winníkům nassim." A prosbou tou owssem neprosíme o wytrwalost, anto žádáme odpusstění hříchů minulých, setrwalosti wssak jest nám pro wssechen budoucí čas zapotřebí. Ale i prosbou touto porážejí se bludy Pelagianůw, twrdících, že již w tomto žiwotě člowěk beze wssého hříchu býti může, kdežto přece katolíci po wesskerém swětě jednomyslně říkají: „odpusť nám nasse winy. Welmi prozřetelného a spasitelného se nám slowy těmi podáwá napomenutí, že hříssníci jsme, kterýmž jest za odpusstění prositi. Aby žádný se newynássel a se nedomníwal, že bez winy jest, dostáwá se mu tuto ponaučení, že hřessí každodenně, an se mu welí, každodenně též za odpusstění prositi. A když konečně říkáme: „neuwed nás w pokussení, ale zbaw nás ode zlého" což jiného pro-

sime, než abychom setrwali we swatosti? A jestli Bůh komu daru toho uděluje, zajisté též we swatosti setrwá až do konce. Žádný nepřestáwá setrwáwati w předsewzetí kř., leč by prwé w pokussení uweden byl. A když se mu tedy dostane daru toho, o který prosí, že nebýwa uweden w pokussení, zajisté we swatosti, kterouž Bůh mu udělil, touže pomocí Boží též setrwá až do konce" (č. 3 9).

An sw. Otec o posledních těchto spisech swých pracowal, poslal mu Karthaginský jáhen Quodvultdeus list, kterýmž snažně ho prosí, aby sepsal we prospěch kněží a lidu kat. knihu, jednající o tom, kteraká kacířstwa powstala od počátku wíry kř., a jakých zejmena bludů se dopousstěla proti nauce kat. (list 221). Sw. Otec pracowal jesstě o knihách odwolání swých, psal také proti Julianowi, a to za časů, kdež wálečné pohromy wesskeron Afrikou zmitaly. Pročež odepsal jáhnowi, aby ho wymluwena měl pro jiné mnohočetné práce, oznamuje mu spolu, že sw. Philastrius, biskup města Brescie, a sw. Epiphanius pojednání o kacířstwech wydali, tyto že mu poslati chce, a že by žádoucno bylo aby pojednání sw. Epiphania z řečtiny na jazyk latinský přewedl. Quodvultdeus wssak opět psal sw. Otci a opět prosil. „Wímť sice, jak nesnadná práce taká jestiť, wssak ale naději se w hojnost Božského zdroje, jehož Pán tobě, Otče swatý, uděliti ráčil. Nám kněžím bude spis wlastenský milejssí; a pročež nepřestanu prositi, až mi to přislíbíš, abych aspoň neustupnou doléhawosti si zasloužil, čehož wlastní zásluhou dosáhnouti nemohu" (list. 223). Na list ten nemohl sw. Otec již

déle odolati a odepsal, že spracuje knihu žádanou, jak mile ukončí spis proti Julianowi, a že spolu třetí knihu odwolání započne. Slibu swému dostál a wydal knihu o kacířstwech, we kteréž původ, nauku, wýwin a úsudek swój o každém kacířstwu wypisuje. Chtěl jesstě druhou knihu o kacířstwu wůbec, w čem totiž záleží, sepsati, wssak ale smrt mu wyrwala z rukou péro neunawné.

W prawdě zajisté sw. Augustin wssechněm wssechno učiněn jest, aby wssecky k spasení přiwedl. O tom zřejmě swědčí wsseliké působení a každá snaha celého žiwota jeho. Jakož z lásky k Církwi kat. a na oslawu jeji wždy bojowal mocným pérem swým, tak též i z celé dusse a ze wssech sil swých pečowal o prospěch a spásu obecnou. Národowci jeho strádali tenkráte pohromy newýslowné, a wlast jeho tehdy skoro již w úplnou zkázu uwedena byla. Byl-li úřad biskupský kdy těžkým a nesnadným, stal se tenkráte zajisté břemenem nesnesitelným. Pročež také wssím práwem jest nám se obdiwowati mohútnému duchu sw. Otce, neunawné činnosti a neoblomné učinliwosti muže, po celý skoro žiwot swůj churawého, stářím 74 roků obtiženého. W Italii a Gallii wznikli bludowé proti nauce kat.; sw. Augustin wssak u prostřed hrozného ryku wálečného potřel je. Jáhen Quodvultdeus dolé hawě prosil o spis we prospěch kněžstwa a lidu kat., a sw. Augustin odepírá sobě spánku potřebného, by se propůjčil bratřím. U wsseobecných pohromách národu swého byltě on je-

dinou útěchou, a k němu se obracely kwílící zraky wesskeré země. Do Hipponu, města opewněného, utíkali se tisíce pronásledowaných; sw. biskup líbeznou wýmluwnosti swou útěchu wlíwal do srdcí skličených, sstědrou rukou sám pečowal o nuzné a potřebné, a wybízel wěřící swé ku sdílnosti křesťanské.

O blaho wlasti swé usilujíc wyprawil důwěrného přítele swého Alypia s několika biskupy Africkými do Italie ke dworu císařskému, kdež co prostředníci mezi císařem a Bonifaciem smíření zjednati měli, co se konečně i podařilo. Císař přijal Bonifacia na milost a ponechal ho w úřadě pod tou wýminkou, aby s Wandaly o mír wyjednáwal, ku kterému konci poslán též byl do Afriky Darius, úd to rady císařské. Sw. Otec si tím weliké zásluhy wydobyl o wlast swou; neb dojímawý list jeho daný Bonifaciowi připrawil ono smíření, kteréž na jeho wybídnutí biskupowé wyslaní byli zjednali.

Jak snažně sw. Otec, seč jen síly jeho byly, pečował o spásu wlasti swé, patrně též wyswítá z listu, kterýž napsal Dariowi hned po jeho příchodu do Afriky: „Weliká zajisté," píse, „jestiť sláwa wojína hrdinského, kterýž wlast swou zbraní ochraňuje. Wětssí wssak jestiť sláwa toho, který wálku samu ukončiti s to jest slowem swým, wětssí zajisté nade wsselikou sláwu wálečnou. O jak se raduji, že se ti dostalo, podstoupiti úlohu takou blaženou a welikou! Bůh sám račiž utwrditi, co učinil nám skrze tebe! Jak rád bych já sám spě-

chal k tobě, kdyby mi nepřekážela churawost má!" (list 229).

Jaké úcty a wážnosti ale sw. Otec měl po celém swětě, o tom swědčí též krásný list sslechetného Římana. „Pokládal bych sebe za newýslowně sstastného," tak pisse Darius, „kdyby mi popřáno bylo, patřiti na twář twou práwě nebeskou, a Božský hlas twůj, mluwící Božské, k newýslowné radosti swé slyssetí. Kdyby se mi toho dostalo, měl bych za to, že Božské a nesmrtelné zákony, nikoliw jakoby s nebe, nýbrž w samém již nebi stoje, přijímám, a hlas Boží že od samého trůnu Božího již slyssím. Podle toho, jak wroucně si žádám w twář twou patřiti, byl bych si zasloužil, widěti tebe; jest-li ale swědomí swého se ptám, musím se přiznati, že takého sstěstí nezasluhuji. Wssak již proto mám se za welmi blaženého, že dwa biskupowé (Urbanus a Nowatus) mne tobě chwalně odporučili. Toto swědectwí jejich jestiť mi korunou přeslawnou a nepomíjící, kterouž položili na hlawu mou. Proto také z celého srdce swého modlím se k Bohu za tebe, a i tebe prosím, bys za mne totéž činiti ráčil."

Co do wálky s Wandaly oznámil Darius sw. Otci, že žádal příměří, kteréž i dáno a uloženo jest, a kteréž, jak doufá, k úplnému míru powede. Mimo to prosí, aby mu poslal knihu „Wyznání," kteréž wroucně si žádá, a ku konci prawí: „Mnoho jsem sice napsal, wssak ale wssecko to mi nepostačuje. Přiznáwám se, že pissíc takřka před sebou widěl jsem twář twou, a že jsem psal, jakobych s tebou mluwil, tak

sice, že se nikterak nemohu nasytiti. Podle toho račiž poznati, jak horoucně po tobě toužím; a wěř mi sw. Otče, že w nejhlubssích útrobách srdce swého chowám obraz twůj, obzwlásstě od toho času, kdy nemaje dosti na slávě twé přewelikě a přewznessené, we spisech twých jsem hleděl spatřowati a nalezati tebe. Prosím a snažně prosím, bys opět psáti ráčil; což když se stane, poznám, že jsi psaní mé s laskawosti přijal. Bůh nám tebe, Pane a Otče swatý zachowati račiž na mnohá, mnohá léta" (list 230) *).

Sw. Otec wyplnil wroucí žádost Dariowu a bez messkání mu odpowěděl, že se potěssil welice a srdečně z listu jeho, a poslal mu žádanou knihu „Wyznání." Chwály, jakýmiž ho Darius welebil, prawí, že jen tenkráte připustiti může, jest-li ho miluje pro Christa. Potom, napomenuw ho, aby čítal knihu Wyznání, prawí: „W knize této hlediž poznati mne, bys mne přílissně newychwalowal, a nikoliw jiným, nýbrž mně samému wěřiž! Tamto patřiž na mne, a poznej, čím jsem byl w sobě a skrze sebe; a jestli se ti něco na mně líbí, chwáliž za to Boha, a nikoliw mne. Neb On učinil nás, a nikoliw my sebe; my jsme ztratili sebe, On ale spasil nás. Modli se za mne, synu milý, modli se, prosím, za mne, abych neustáwal, nýbrž prospíwal. Wímť já, oč tě žádám!

*) W starostliwé péči swé o sw. Otce napsal Darius též tato slowa: „Syn můj Werimodus pozdrawuje swatost Twou, a newýslowně se z toho radowal, že ráčila o něm zmínku učiniti. Poslali jsme také skrze kněze Lazapa swatosti Twé rozličné léky od lékaře nasseho připrawené, kteřiž dle jeho úsudku k ulehčení bolesti a uzdrawení nemoce welice prospěssni budou."

Modlete se wssickni za nás!" Zajisté tanuly swat. Otci weliké pohromy časowé na mysli, když dále napsal: „My jsme předstaweni wassi, wy pak stádo Boží. Hleďtež, že nesnáz nasse wětssi jest než wasse, a pročež modlete se za nás, abychom jedenkráte dobrý počet wydali za wás nejwyssimu pastýři, a abychom též utíkali lahody tohoto swěta, mnohem nebezpečnějssi nežli jsou pohromy nynějssi, a požíwajíce pokoje Páně, jak apossstol di, abychom pokojný a tichý žiwot wedli we wssi pobožnosti a lásce. Kde zbožnosti té a lásky neni, tam zajisté by ani neprospělo prostým býti wssech takých protiwenstwí, ano záhuba by byla jistá" *) (list 232).

Wssak ale náděje, jakouž Darius a s ním wesskerá Afrika w mír s Wandaly a we dny utěssenějssi skládali, byla jalowá a marná. Marně se přičiňowal Darius, marné byly prosby jeho, marné wssecko usilowání Bonifaciowo a marné slibowání weliké hotowosti peněz. Genserich nechtěl swoliti k žádným wýminkám a nikterak nechtěl wzdáti se kořisti bohaté. I byltě tedy Bonifacius přinucen, zbraně na nowo se uchopiti proti dřiwějssím spojencům swým, wálka opět počala a s ní hrozná zkáza a záhuba krajin Afrických. S Wandaly se spojili ostatkowé Donatistů, nejkrutějssi to nepřátelé katolíkůw, pomsty wždy

*) Sw. Otec poslal Dariowi mimo Wyznání též jiné spisy swé, žádaje ho, by mu usudek swůj o nich sdělil, a děkuje za knihy, kteréž mu poslal k rozmnožení knihowny jeho. Ostatně jest nám na nejwýs obdiwowati se mladistwé bujarosti a hlubokosti citů, jakýmiž list ten nadchnut jest.

žádostiwí, a pomáhali wůdci arianskému ztroskotati wládu římskou. Ku konci roku 429 nastali Africe dnowé přestrastni, rána po ráně a pohroma po pohromě stíhaly se, a hrozná byla trýzeň a strasslíwé byly klopoty, jimiž katolici za dnůw oněch uhněteni byli. Po celé zemi nebylo slyssetí nežli o wraždění a páleni, o loupežech a jímání a o porážkách wojska římského. Woje Wandalské s Donatisty činily jízdy po celé zemi, a pálice města a wesnice, wraždily a plenily se wssi ukrutnosti, dítky a starce, muže a ženy bez rozdílu wraždíce. Nejwětssí wssak ukrutnosti páchaly na kněžích a biskupech katolických. Mnozí byli od nich na hranici upáleni, jiní po ulicech honěni a železnými ostny bodáni, až krew z nich stříkala; jiným břemena těžká na ramena ukládána, tak že pod tíží nesnesitelnou ducha wypoussteli; jiným ústa násilně rozewřína a potom lejnem naplněna; jiným hlawa a nohy tak dohromady swázány byly, že při nejkrutějssích mukách umírali; a jiní opět násilím přinuceni jsou, mořskou wodu, ocet a kwasnice polykati, až bídně zhynuli. Města skoro wssecka popelem lehla, a mezi zříceninami bylo widěti nesčíslné mrtwoly zawražděných; kteříž ale utekli, w lesích, jeskynich a na horách ukrýwali se; z těchto wssak mnozí byli čiře nazi, a mnozí opět hlady umírali. Kostely katolické a klásstery weskrz wypáleny jsou, mnissi zmordowáni, panny trpěly násili, a kteříž kněží žiwot swůj uchránili, w nejwětssí bídě po krajech žebrajíce se plíhali.

Tak hrozná byla swizel a zádawa, že až plačtiwé jestiť, slyssetí o tom.

Sw. Otec, jak nám wyprawuje žiwotopisec jeho Possidius, wylíwal přehojné slzy nade strastmi lidu swého a wlasti swé. Jak neměl slzeti nad záhubou wlasti swé druhdy tak slawné a mocné, nyní od krutých diwochů rozdrcené; wlasti swé, kterou tak wroucně milowal! Seč byly síly jeho, byl již učinil. Smiřil Bonifacia s císařem. Jakkoli ale welká byla zásluha, kteréž si tím o zbědowanou wlast swou wydobyl, přece záhy widěl se w náději swé zklamána býti. S té strany nebylo lze pomoci nějaké opatřiti, a wlasti jeho již nastalo zápasení se smrti. Posledně tedy pozdwihnul sw. Augustin hlasu swého a podal národu swému poslední útěchu, poslední mu činil službu pastýřskou! K němu totiž obracely se zraky wesskerého duchowenstwa Afrického, a dwa biskupowé, Quodwultdeus a Honoratus, prosili ho o ponaučení, co by biskupům a kněžím při hrozných pohromách a protiwenstwích tehdejších činiti bylo.

Sw. Otec pozdwihnul posledně hlasu swého, a pastýřským listem swým wytknul duchowním správcům určitá prawidla, w ten smysl, že národu swému poslední službu z pastýřské lásky prokazowati mají. „Když se stane," prawí, „že swěřenci nassi duchowní služby nassi newyhnutelně potřebují, tu nezbýwá, leč setrwati při nich a se žalmistou prositi: Budiž nám, Hospodine, Bohem ochranitelem a domem útočisstě (žalm 30, 3)! K tomu

nás wybízí ona láska, kterouž welebí sw. Jan, řka: Jakož Christus položil žiwot swůj za nás, i my máme za bratry žiwot klásti. Jednotliwec, kdyby samojediný od nepřátelů stíhán byl, může se odstraniti a žiwot swůj ochrániti, jestli jen ostatní při Církwi swé setrwají. Kdyby ale nebezpečenstwí wssem hrozilo, kněžím jak i wěřícím, ať tedy buď wssickni se odeberou do některého místa opewněného, aneb, je-li to nemožné, ať setrwají pospolu a společně snásseji, co Bůh jim sessle. Nikterak wssak nemohou duchownící opustiti stáda swého, jehožto potřebám duchownim sloužiti mají. Wždyť jsme toho zkusili za nassich dnů, když městu některému nebezpečenstwí hrozilo, že zástupowé lidu každého stáří a obojího pohlawí utíkali se do chrámu, jedni žádajíce swátost křestu, jiní swátost pokání, wssickni pak wespolek útěchu a úlewu a přijetí sw. swátostí. A kdyby tu kněží nebylo, jaké to nesstěstí, kdyby zemříti měli, nejsouce pokřestěni aneb od hříchů rozhřesseni! Jaká to bolest a žalost pozůstalých, nemajících náděje, že s milými swými na wěčnosti pokoje wěčného požíwati budou! A jak by mnozí bědowali, jiní zuřiwě proklínali, kdyby w také připadnosti kněží nebylo! Když wssak kněží přítomni jsou, tu podle síly, jakéž Bůh každému uděluje, wssem potřebného přispěni se dostane; jedni přijímají křest, jiní se smiřují s Bohem, wssickni přijímají tělo Páně, wssem se dostáwá útěchy, wzdělání, napomenutí, by Boha prosili, aby zlé odwrátiti ráčil; wssickni hotowi jsou, aby se stala wůle Boží, jestli jinak nemůže jich minouti kalich tento!

Kdyby kněz w takém nebezpečenstwí stádo swé opustil, nebyl by pastýřem, ale nájemníkem, jehož Pán zatracuje (Jan 10, 12). Ostatně což můžeme lepssího činiti w otrapách takých, než Pána Boha prositi, by se smilowati ráčil nad námi" (list 228).?!

Wážný hlas sw. Otce byl kněžstwu Africkému swatým zákonem. O tom swědčí četný počet kněží a biskupů, kteříž w skutku žiwot swůj položili za bratry swé. Ostatní řídili se podle slow jeho. Když se přibližowali kruti nepřátelé, oznámilo se to lidu *), a učinilo se wyzwání, zda-li možno aneb radno, uchrániti se na místě nějakém bezpečném. Bylo-li to nemožno, setrwalo kněžstwo rekowně a spolu s lidem na krutou smrt wydáno jest. Jakž jinak ale mohlo býti, an Augustinůw mocný duch a příklad kněžstwo toto byl wypěstowal! A proto prawíme, že Augustin tenkráte byl jedinou útěchou národu swého, slowem swým učiniw, že kat. kněžstwo wěrně setrwalo w poslední hodince při národu swém, jediné a poslední mu udělujíc potěchy.

Roku 430 byly wsseobecné pohromy již nejwyssího stupně dostoupily, a nepřátelé již mohli plesati, že weta jest po wládě římské w Africe. Bonifacius učiniw w měsíci kwětnu

*) Toho bylo zapotřebí, an na mnohých místech lid nebezpečenstwí nějakého ani se nenadal, poněwadž duchowenstwo z místa se nehnulo. Pročež sw. Otec radil, aby se w případu takém lidu řeklo: Neklamejtež se, widouce, že při wás setrwáwáme. Wám k wůli zde trwáme, abychom wám w Christu posluhowali, čehož ke spasení wassemu zapotřebí jest. Jestli chcete odtud utéci, půjdeme s wami.

r. 430 poslední útok na woje Wandalské, byl odražen s bolestnou a welkou ztrátou swou, a s pozůstatky wojska swého utekl se do Hipponu. Wesskeré krajiny Africké byli již Wandalowé opanowali, wyjma opewněná města Hippo, Karthago a Cirtu; po osudné porážce wojska římského wssak obehnáno jest též od nepřátelů město Hippo, kamž se byl welký počet lidu a i mnozí biskupowé, mezi nimi i Possidius, a kněží z poblizkého okolí utekli.

Spravedliwě toužíme na Possidia, prwního žiwotopisce sw. Augustina, že nám o posledních dnech žiwota sw. Otce skrowných jen a nepatrných podáwá zpráw. Newyprawuje nám ničehož o přežalostném setkání se Otce sw. s nesstastným wůdcem Bonifaciem; a přežalostné muselot zajisté býti! Neudáwá nám jmena biskupů, kteříž do Hipponu se byli utekli, ač tussíme, že to byli žáci a synowé sw. Otce, jež byl sám wypěstowal, a jimž Bůh té milosti jesstě udělil, že widěli umírati Otce swého milenébo. Bolestně w prawdě nás dojímá, že nám newyprawuje, zda-li Alypius též do Hipponu přissel. Wždyť po celý žiwot swůj byli s Augustinem jako jedna dusse a jedna ruka. Jesstě před nedáwnem, wssak bez pochyby již při hluku wálečném, byl sw. Otec Alypiowi poslal psaní, „Alypiowi starci" nadepsané, w kterémž mu potěssitelnou zpráwu sděluje, zpráwu, jak pohanský lékař Dioskorus zázračným způsobem obrácen jest na wiru křesťanskou. W nebezpečné nemoci dcery swé totiž zaslíbil se, že se dá pokřestiti, jestli Bůh nemocnou uzdrawí. Když se wssak dcera mimo

wsse nadáni uzdrawila, newyplnil slibu swého. Tu ho Bůh pojednou oslepením a malomocenstwím potrestal; jak mile se ale dal pokřestiti, nabyl opět úplného zdrawí. Bylať to jediná potěssitelná událost při tolikerých ostatních pohromách, kterouž sw. Otec přítele potěssiti chtěl. My wssak newíme, zda-li stál přítel ten a miláček Augustinůw při smrtelném loži jeho!

Tak též nám newypravuje Possidius, co wssecko činil Augustin we prospěch jak duchowný tak i tělesný obywatelů Hipponských, nesstastnou wálkou četně přibylých. Jen stručně a prostě připomíná, že „až do poslední nemoci swé slowo Boží hlásal, neustawně s plamennou horliwosti, wždy jsa při zdrawé mysli a zdrawém rozumu“ (k. 31). O že nám není popřáno, naslouchati slowům jeho, kterýmiž nebeské útěchy wléwal do tisíceryých hrudí žalem a bolesti rozechwěných! Že nám není popřáno, sledowati swat. Otce do paláců skwostných a chýssí nepatrných, kamž co anděl s nebe nebeskou též přinássí útěchu, nemocným, osiřelým, opusstěným, wssem sklíčeným a zbědowaným! Že se to stalo, wíme na jisto. Jakož psal tehdy Honoratowi, že w pohromách těch nezbýwá, leč prositi Boha o smilowání a říci: „Staň se wůle jeho, wždyť on nemůže chtíti něco zlého;“ tak zajisté hlásal wssem; a za dobu, we kteréž oplýwal kalich wsselikého zármutku, a w níž podwrácena wssecka stálost mysli, slowem a příkladem swým powznesl on wssecky k důwěře a k odewzdání se do wůle Boží. Sdílelť zajisté srdcem citliwým strasti lidu a národu swého,

an dle swědectwí Possidiowa častěji si stěžowal: „Dnowé stáří mého přeplýwají žalem a hořkosti!“ Při pomyšlení na hrozící zkázu, obzlásstě duchowní, hojné prolíwal slzy, říkaje: „Slzy jsoutě mi chlebem dnem i noci.“ O wšeobecných pohromách doby swé nesoudil jako lidé ostatní, nýbrž hlouběji a se stanowiska wyššího skoumal a pronikal soudy prozřetelnosti Boží. Pročež s práwě křesťanskou odewzdaností říkáwal: „Neníť welikým, kdož za weliké pokládá, že padají stromy a kamení, a lidé že umírají.“ Kdož wšak se nebude na nejwýš obdiwowati, když uslyší, že u prostřed hrozných bouří až do poslední nemoci swé neumawně dnem i noci pracowal o posledním spisu swém proti Julianowi! Kdož se nemá obdiwowati, an zajisté přiswědčiti se musí, že we hluku zbraní, w městě od nepřátelů sklíčeném, bádání klidnému není místa!? Sepsalť ssestero kněh proti Julianowi, sedmou byl počal; tu wšak již nemoc nebezpečná uchwátila ho. Neodložil zajisté péra swého, smrt mu ho musela wyrwati z ruky. Wždy měl smrt swou před očima a w posledních čtyřech letech obzlásstě se připrawowal ku blaženému wykročení na wěčnost; a proto i za těchto dnů s pewnou důwěrou o smrti rozmlouwal s biskupy a kněžími okolo něho shromážděnými. Často a rád jim wyprawowal o posledních hodinách sw. Ambrože, kterýž plačícím a kwílícím přátelům swým, doléhajícím naň, aby Boha prosil o prodloužení žiwota swého, odpowěděl: Nežil jsem tak, že bych se styděti musel, kdybych jesstě déle mezi wámi žíti měl,

aniž se přilissně obáwám smrti, anto Pána máme dobrého (k. 27).

Často též s nimi rozmlouwal o tajných soudech prozřetelnosti Boží a woláwal se žalmistou Páně: „Sprawedliwý jsi Hospodine a přímý jest soud twůj!" „A wssickni," dokládá k tomu Possidius, „w žalosti wzdychajíce a slzíce modlíwali jsme se wespolek k Otci milosrdenstwí a Bohu wsseliké útěchy, aby nás potěssiti ráčil w tomto soužení nassem. A když jsme jedenkráte pospolu rozmlouwali, prawil nám: Wíte, že jsem w pohromách těchto Boha o to prosil, aby buď město nasse od nepřátel wyswoboditi ráčil, aneb, jestli jinak usoudil, aby služebníky swé posilnil, by snésti mohli wůli jeho, aneb konečně, aby mne z tohoto swěta powolal... My pak (biskupowé a kněží) a wssickni obywatelé města podle naučení jeho Boha o to snažně jsme prosíwali. A hle, stalo se třetího měsíce po obehnání města od nepřátel, že se rozstonal na zimnici. Bylať to poslední nemoc jeho. Bůh zajisté wyslyssel modlitby sluhy swého" (kap. 29).

W nemoci této se srdcem sw. trpěliwostí ozbrojeným a pewnou důwěrou, ano s radostí blaženou očekáwal poslední hodinky swé, s aposstolem Pawlem wolaje: Žádost mám rozdělenu býti a býti s Christem (Fil. 1, 23). W důwěrných rozmluwách říkáwal přátelům swým: Žádný křesťan neb kněz, a byť sebe nábožněji žiw byl, nemá bez přislussného pokání umírati." A proto také dal si opsati kající žalmy Dawidowy a na stěnu pokoje

swého naproti lůžku powěsiti. Na ty patřiwal často, řikáwal je a hojné při tom wylíwal slzy. Aby ze swé pobožnosti a z náboženského rozjímání wytrhowán nebyl, žádal as deset dní před smrti swou, by k němu žádný nechodil leč w určitých hodinách, kdy totiž buď lékaři ho nawštěwowali, aneb kdy se mu něčeho k občerstwení podáwalo. Wšickni, biskupowé a kněží, dle toho se zachowali, a sw. Otec setrwal w ustawičném rozjímání a wzdycháni k Bohu. Přece ale jednou přišel jakýs nemocný člowěk a prosil ho, by naň ruku wložil a jej uzdrawil. Z hluboké pokory wšak zpěčowal se sw. Augustin toho učiniti; když ale muž onen řekl, že we spaní slyšel jakýs hlas s nebe, aby šel k biskupu Augustinowi, že on wložiw ruku na něho jej uzdrawí, neodpíral již wíce, nýbrž wztáhnul ruku swou a uzdrawil i hned nemocného. I wíce zázraků w nemoci této na přímluwu jeho Bůh učiniti ráčil, o čemž swědčí Possidius (k. 29, 30). Záwětu neučinil; neb chudobný jsa dle příkladu Christowa, neměl ničehož, co by byl odkázati mohl (Possidius kap. 31). Konečně dne 28. srpna r. 430 shromáždili se okolo swatého Otce wšickni, jenž nejwroucnější láskou k němu lnuli, plačíce a kwílíce, a s třesoucím srdcem naslouchajíce poslednim slowům umírajícího, přijali poslední požehnání jeho.

„Byl při zdrawé mysli," tak končí Possidius wyprawowání swé, „a my wšickni stáli jsme okolo něho, hledíce naň, a s ním se modlíce až do posledního okamžení, kdež tiše a sladce usnul w Pánu!"

Takto skončil Augustin, kníže učitelů, sw. biskup, běh žiwota wezdejssího! —

W přítomnosti wssech biskupů a kněží, tehdy w Hipponu shromážděných, a w přítomnosti lkajících obywatelů nesstastného města konala se za sw. Otce obět mše sw., a tělo jeho *) bylo, jak se podobá, we stoličném chrámu sw. Stěpána pohřbeno.

„Tehdy," tak hořekuje Wiktor, biskup města Wity, nad smrti sw. Augustina, „tehdy wyprahnula ona řeka wýmluwnosti, kteráž bohaté proudy swé po wssech niwách Církwe kat. wydávala, a sladká ona líbeznost co nejlíbezněji tekoucí proměněna jest tehdy w hořkost pelunkowou, kdy se wyplnila slowa Dawidowa: Když se postawil hříssník proti mně, oněměl jsem" (žalm 38, 2). Naráží se slowy těmi na hrůzyplné pronásledowání, kteréž po smrti sw. Otce Církew Africkou zastihlo. Nemít zajisté křesťanského národu, který by w dějinách swých neměl doby, w níž se proti

*) Wyprawuje se, že na začátku 6. století (dle Baronia r. 504) sw. Fulgentius, biskup města Ruspy, tělo sw. Augustina na ostrow Sardinii přenesl; na začátku pak 8. století (718—726) bylo totéž sw. tělo péčí Luithpranda, krále Longobardů, s welikou slávou do města Pawie přenesseno a w chrámu swat. Petra uloženo. Strážcowé těla sw. Otce byli nejprwé kněží řeholy sw. Benedikta, za časů ale papeže Jana XXII. stali se jimi kněží řeholy sw. Augustina, kteříž přispěním českého krále Jana (otce Karla IV.) welkolepý klášter blíže chrámu toho wystawěli. Můžeme se zajisté srdečně z toho těssiti, že i národ slowanský tak skwělé účastenstwí má w úctě sw. Otci Augustinowi činěné! (Sr. J. L. Berti, de rebus gestis S. Augustini. Venetiis 1756, c. 73, J. Rivii, Vitae divi Aurelii Augustini libri IV, Antverpiæ 1646. l. IV. c. 12.

Církwi kat. prohřessil. Neni wssak w celém swětě národu, který by se tak hrozně proti Církwi kat. byl prohřessil, jak to učinil národ Wandalský w Africe, tak že nejkrutějssí pronásledowání whodně jen jmenem Wandalským pojmenowati se může. Tenkráte wssak zřejmě ukázalo se, že sw. Augustin Církew Africkou na pewné skále byl wzděl al, an jeho duchem wypěstowána jsouc wytrwala při pronásledowání i Wandalském, při mukách, o nichžto wyprawowati hrůza nám zabraňuje. Kdo wssak wyskoumá tajné soudy Boží, že Církew ona, kteráž měla nejslawnějssího Otce za druhého zakladatele, od krutých Moslemů dokona wyhlazena byla! Co krutost Wandalská wywrátiti nemohla, zhubil meč Moslemský; utěšené niwy Africké obrácený jsou w poušť sirou, a ta owssem neznala a nemohla znáti slawného jmena Augustinowa. Za nassich času teprůw podobá se, že prozřetelnost Boží národ francouzský k tomu powolala, aby w Africe opět wztyčil koruhew křesťanskou; což když se stane, promění se zajisté poušť ona opět w ráj zemský, a kraje Africké opět slyssěti budou srdcem swým jmeno sw. Otce Augustina. Tenkráte opět obžiwne sw. Augustin we wlasti swé, jakož nikdy neumřel, nýbrž po wssecka století žil w Církwi katolické co Otec církewný, jenž nejbohatssí jsa studnicí církewného podání, křesťanskou literaturu Otců, předchůdců swých, a wěků předesslých dočinil, w soustawu welikolepou ji uspořádal a zakladatelem se stal theologické wědy křesťanské.

Patrnější omylowé tisku.

Str. 15	řád.	10	zd.	místo	oswítili	čti:	oswítiti
„ 30	„	12	„	„	tedy	„	tehdy
	podobně na str. 39 ř. 2. zd. a na str. 235 ř. 6. sh.						
„ 38	řád.	4	sh.	místo	souložnic	čti:	souložnice
„ 45	„	5	zd.	„	naleznuw	„	nenaleznuw
„ 49	„	18	sh.	„	pračlowěka	„	pračlowěku
„ 59	„	5	„	„	pímu	„	písmu
„ 79	„	3	„	„	s nimi	„	s ním
„ 80	„	3	„	„	k Bohu	„	Bohu
„ 125	„	4	zd.	„	myšli	„	myšl
„ 140	„	12	„	„	snu	„	onu
„ 147	„	4	„	„	swětla	„	sweta
„ 148	„	5	sh.	„	snad	„	nad
„ 169	„	7	„	„	ano	„	eno
„ 182	„	2	zd.	„	wyzn. III.	„	kn. III.
„ 217	„	10	sh.	„	newím	„	newíme
„ 226	„	11	zd.	„	odporowaly	„	odporowalo
„ 227	„	1	„	„	Traditianů	„	Tradutianů
„ 233	„	2	„	smaž	slowo nejprwé		
„ 270	„	4	„	čti:	slawnosti ty		
„ 276	„	8	„	místo:	439	čti:	429
„ 294	„	5	„	„	kde	„	kdy
„ 301	„	15	„	„	tebou	„	sebou
„ 304	„	17	„	„	Trojice, sw. jména	„	trojice sw. jmen
„ 307	„	6	sh.	„	wztékati	čti	zkwétati a řád. 19
					místo	čti:	uwnitř
„ 314	„	13	zd.	„	Skutk. ap ?	„	Skutk. ap. 2.
„ 320	„	16	„	„	wně	„	wnitř
„ 326	„	13	„	„	oprawowal	„	sprawowal
„ 341	„	12	„	po slowu kat.	přidej:		Církwe
„ 347	„	9	sh.	„	„ jistiti	„	nýbrž
„ 354	„	21	„	místo:	do wěcí	čti:	co do wěcí
„ 380	„	10	„	„	kde	„	kdo
„ 399	„	6	zd.	„	stejné	„	slepé

St. 407	řád.	2	zd.	místo	ně	čti:	mne
„ 424	„	1	„	„	posawáde	„	poswátné
„ 434	„	11	„	„	nassich	„	wassich
„ 437	„	7	sh.	„	tak	„	jak
			a na řádku 23 sh. smaž slowo: kat.				
„ 439	„	12	sh.	místo	záležejícím	čti:	záležejíc
„ 453	„	17	„	smaž	slowo: jsme		
„ 506	„	10	zd.	místo	lat.	čti:	kat.
„ 546	„	8	„	„	nassich	„	wassich
„ 552	„	7	„	„	tenkráte	„	tento
„ 576	„	10	„	„	až	„	ač
„ 577	„	2	„	„	kn. čti: kap.; podobně i na některých jiných místech.		
„ 601	„	4	„	„	nesmyslné	čti:	neomylné
„ 656	„	2	sh.	„	Caecilius	„	Caelestius
„ 664	„	20	„	„	nenaučil	„	naučil
„ 676		na posledním řádku po slowu přewracujíc přidej: slowa Augustinowa a překrucujíc					
„ 706	„	20	zd.	místo:	bezmyslní	čti:	bezsmyslní
„ 749	„	23	sh.	„	o Církwi	„	w Církwi
„ 753	„	3	zd.	„	hodní	„	hodný
„ 780	„	14	sh.	w několika wýtiscích smaž záworku) a polož ji na řádku 20 po slowu: trpěli			